New Testament

Nigerian Fulfude Language

Nigerian Fulfude - Bible - New Testament

Maatiyu	3
Markus	69
Luka	111
Yahaya	180
Kuuɗe Lilaaɓe	231
Roomanko'en	293
1 Korintiyanko'en	322
2 Korintiyanko'en	350
Galaatiyanko'en	368
Aafisanko'en	378
Filibiyanko'en	388
Koloosiyanko'en	395
1 Tasaloonikanko'en	402
2 Tasaloonikanko'en	408
1 Timooti	412
2 Timooti	420
Tiitus	426
Filimon	430
Ibraaniyanko'en	432
Yaakubu	452
1 Biiturus	459
2 Biiturus	467
1 Yahaya	472
2 Yahaya	479
3 Yahaya	480
Yahuuda	482
Wahayu Yahaya	484

Alkawal Kesal Nder Fulfulde Caka Naajeeriya
© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Nigerian Fulfude - Bible - New Testament

Maatiyu

Maatiyu 1

Maama'en Yeesu
(Luka 3.23-38)

1 De'e ngoni indɗe maama'en Yeesu Almasiihu lenyol Dawda, Dawda lenyol Ibraahim.

2 Ibraahim danyi Iciyaaku, nden Iciyaaku danyi Yaakubu, nden Yaakubu danyi Yahuuda e sakiraaɓe maako,

3 Yahuuda danyi Feresa e Jeera, maduujo Jeera woni Taamar, Feresa danyi Heseruuna, Heseruuna danyi Aram,

4 Aram danyi Amiinadab, Amiinadab danyi Naacon, Naacon danyi Salmon,

5 Salmon danyi Bo'aaja, maduujo Bo'aaja woni Rahab, Bo'aaja danyi Obida, maduujo Obida woni Rut, Obida danyi Jeesi,

6 Jeesi danyi Dawda Laamiiɗo, Dawda Laamiiɗo danyi Suleymaanu, maduujo Suleymaanu woni debbo Uriya ndenno,

7 Suleymaanu danyi Rehobowam, Rehobowam danyi Abija, Abija danyi Aasa,

8 Aasa danyi Jehoocafat, Jehoocafat danyi Jooram, Jooram danyi Ajaariya,

9 Ajaariya danyi Jootama, Jootama danyi Ahas, Ahas danyi Hejekaaya,

10 Hejekaaya danyi Manaase, Manaase danyi Amon, Amon danyi Joosaya,

11 Joosaya danyi Jekooniya e sakiraaɓe maako worɓe, carel ko Yahuudanko'en nangaa njaaraa leydi Baabiila.

12 Gaɗa ɗum yaariiɓe leydi Baabiila, Jekooniya danyi Ceyaltiyal, Ceyaltiyal danyi Jaruubabel,

13 Jaruubabel danyi Abiihudu, Abiihudu danyi Eliyaakim, Eliyaakim danyi Aajoro,

14 Aajoro danyi Jaadok, Jaadok danyi Aakim, Aakim danyi Aliiyudu,

15 Aliiyudu danyi Eleyaajar, Eleyaajar danyi Mataana, Mataana danyi Yaakubu,

16 Yaakubu danyi Yusufu gorko Maryaama, Maryaama danyi Yeesu bi'eteeɗo Almasiihu.

17 E woodi maama'en sappo e nayo daga jaamanu Ibraahim yaaki jaamanu Dawda. E woodi maama'en sappo e nayo daga jaamanu Dawda yaaki carel ngel Yahuudanko'en njaaraa maccungaaku to leydi Baabiila. E woodi maama'en sappo e nayo daga carel

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ngel Yahuudanko'en njaaraa maccungaaku to leydi Baabiila yaaki danyngol Almasiihu.

Danyngol Yeesu Almasiihu
(Luka 2.1-7)

18Raa no Yeesu Almasiihu danyiraa. Maduujo maako Maryaama waadi alkawal teegal e Yusufu. Ammaa ko ɓe ngaɗa teegal, sey o tawraa reedu daga to Ruuhu Allah.

19Nde Yusufu o neɗɗo aadiliijo, o yiɗaa o semtinamo e njayri. O darwi o yoofamo e suuɗe.

20Ammaa carel ngel o nyumata dow maajum, malaa'ikaajo Joomiraawo wanganimo nder koyɗol, wi'imo, “Yusufu ɓii Dawda, taa' hulu te'uki Maryaama, ngam ɓingel ngel o saawi daga to Ruuhu Allah ngel ƴiwoyi.

21O danyay ɓiɗɗo gorko nden a noddaymo Yeesu, ngam o hisnay yimɓe maako daga hakke maɓɓe.”

22Fuu fii ɗu'um ɗum waɗi ngam ɗum hebbina ko Joomiraawo wi'i daga honduko annabiijo, o wi'i,

23“Raɗɗum, surbaajo mo andaa gorko danyay ɓiɗɗo gorko, nden ɗum nodday inde maako Imaanuwel.” Ma'ana Imaanuwel woni, “Allah e wondi e meeɗen.”

24Nde Yusufu ummii daga ɗeyngol ngol, sey waɗi ko malaa'ikaajo Joomiraawo on wi'imo, o te'i Maryaama.

25Ammaa o andaamo naaki gaɗa o danyi ɓiɗɗo maako. Nden Yusufu noddi ɓiɗɗo on Yeesu.

Maatiyu 2

Garol Andanɓe Koode

1Gaɗa Yeesu danyaama e gariiri Baytalaami nder leydi Yahuudiya, nder carel ngel Hirudus laamoto, woɓɓe andanɓe koode daga fuuna ɓe ngari Urucaliima,

2e ɓe ƴama, “Toye on ɗon danyaaɗo laamiiɗo Yahuudanko'en? Ngam min ngi'i hoodere maako daga fuuna, min ngarii min mawninamo.”

3Nde Hirudus laamiiɗo nani non, o wanni, kanko e yimɓe Urucaliima ɗuɗɓe.

4Sey o noddi mawɓe ardiiɓe diina e moodiɓɓe Attawra, o ƴamiɓe, “Toye Almasiihu danyetee?”

5Ɓe mbi'imo, “Nder gariiri Baytalaami nder leydi Yahuudiya. Ngam raa ko annabiijo windi,

6‘Ammaa, an, gariyel Baytalaami gongel nder leydi Yahuuda, an a gariyel goodungel teddungal nder leydi ndin, ngam daga nder maaɗa goɗɗo laamiiɗo ƴiwoyta, kanko wartata gaynaako yimɓe am Israa'iilanko'en. ’ ”

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

7Sey Hirudus noddi ɓen ɗon andanɓe koode e suuɗe, o ƴamiɓe carel ngel ɓe ngi'i hoodere nden, ɓe mbi'imoka.

8Sey o liliɓe Baytalaami, o wi'i, “Njahee ɗaɓɓiton ɓingel ngel boɗɗum. To on ngi'iingel, ngaron mbi'onyamka, ngam min maa mi yaha mi mawninangel.”

9-10Nde ɓe nani ko laamiiɗo on wi'i, sey ɓe nangi laawol. Nde ɓe ngi'i hoodere nden, ɓe nani belɗum naa' seɗɗa. Hoodere nden ardiiɓe naaki nde dari dow to ɓingel ngel woni.

11Nde ɓe natti wuro ngon, ɓe tawi ɓingel ngel e Maryaama maduujo maagel. Ɓe ndicci ɓe mawniningel, nden ɓe pitti doŋle maɓɓe ɓe kokkingel caahu jiinaari, e urde welnde bi'eteende firankisen, e nebbam uroojam bi'eteeɗam mur.

12Nde Allah haɗiiɓe nder koyɗol to' ɓe co"oo to Hirudus, sey ɓe tokki laawol feere ɓe co"i leydi maɓɓe.

Dogguki Yaaki Leydi Masar

13Gaɗa andanɓe koode ɓen ndilli, sey malaa'ikaajo Joomiraawo wangani Yusufu nder koyɗol, wi'imo, “Umma koccaa ɓingel ngel e maduujo maagel ndoggaa njahaa leydi Masar. Njooɗee ton naa mi wi'ii'on ngarton, ngam Hirudus e yiɗi ɗaɓɓita ɓingel ngel ngam o warangel. ”

14Yusufu ummii hocci ɓingel ngel e maduujo maagel caka jemma, o dilli leydi Masar.

15Ton ɓe njooɗi naaki Hirudus maayi. Non waɗii ngam ɗum hebbina ko Joomiraawo wi'i daga honduko annabiijo maako wiiki, “Daga leydi Masar mi noddi Ɓiɗɗo am.”

Ɓikkoy Pamaroy Mbaraama

16Nde Hirudus faami andanɓe koode ɓen ƴoyriimo, sey ɓernde maako metti naa' seɗɗa. O wi'i ɗum wara ɓikkoy pamaroy fuu ngoroy ngoodukoy duuɓi ɗiɗi yaaki ley ngonkoy nder gariyel Baytalaami e haade gariyel ngel. O waɗu non ngam andanɓe koode ɓen mbi'imo arande hoodere nden wanganiiɓe duuɓi ɗiɗi ƴaɓɓiiɗi.

17Non hebbini ko Allah wi'i daga honduko Annabi Irmiya wiiki,

18“Ɓum nani hononde nder gariiri Raama, bojji nawɗi. Ɓum Rahiila woyanta ɓiɓɓe maako, o wanyi o waltinanee ɓernde, ngam ɓiɓɓe maako maayi. ”

Wartoyki Daga Leydi Masar

19Gaɗa Hirudus maayi, sey malaa'ikaajo Joomiraawo wangani Yusufu nder koyɗol e Masar, wi'i,

20“Umma koccaa ɓingel ngel e maduujo maagel co"oɗaa leydi Israa'iila, ngam ɓen ɗon ɗaɓɓutuɓe mbara ɓingel ngel ɓe maayi.”

21Sey Yusufu ummii, hocci ɓingel ngel e maduujo maagel, ɓe co"ii leydi Israa'iila.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

22Ammaa nde o nani Arkilayus ronii joodorgal laamu nyaako muudum Hirudus e mo laamo leydi Yahuudiya, sey o huli yaaki ton. Ammaa nde dum wagginimo nder koydol, sey o so"i o yahi leydi Galiili.

23O yahi o joodii nder wondi gariiri bi'eteendi Najarat, ngam dum hebbina ko Allah wi'i daga kondude annabo'en wiiki, “Dum noddaymo Najarankeejo.”

Maatiyu 3

Wa'aju Yahaya Gadoowo Baptisma

(Markus 1.1-8; Luka 3.1-18; Yahaya 1.19-28)

1Gada duuɓi duddi Yahaya Gadoowo Baptisma yahi nder ladde Yahuudiya, e mo wa'ajina,

2e mo wi'a, “Tuubee, ngam Laamu Allah ɓadake!”

3On don kanko woni mo Annabi Icaaya meti dow maako, wi'i, “Goddo e nodda nder ladde, e wi'a, ‘Mo"inee datal Joomiraawo, portee laawol ngam garol maako! ’ ”

4Yahaya e ɓornii kolte de dum wadiri leeɓe ngeelooba, e mo taadii taadorde laral. Nyamndu maako woni baabeeji e njumri.

5Sey yimɓe dudɓe daga gariiri Urucaliima e leydi Yahuudiya fuu e gariije de haade Caangol Urdun ɓe ngadi ka yaaki to maako.

6E ɓe mbi'a fuu ko woodaa dum ɓe ngadi, e mo wadanaɓe baptisma nder Caangol Urdun.

7Ammaa nde Yahaya yi'i Faarisanko'en e Saadusanko'en dudɓe ngari ngam o wadanaɓe baptisma, o wi'iɓe, “Onon ɓiɓɓe boole! Moye wi'i'on ndoggon bone garaydum?

8Ngadee ko hollata on ali hakkeeji moodon.

9To' on nyumu on mbi'ay nder ɓerde moodon, ‘Minon, min ɓiɓɓe Annabi Ibraahim.’ Ngam e mi wi'a'on, Allah waaway umminanki Annabi Ibraahim ɓiɓɓe daga nder kaaye de'e.

10Koo jooni fe"irde yeftaama ngam fe"a leddе daga dadi maaje. Lekki fuu ki rimataa ɓikkoy mbodkoy, dum fe"ayki dum faddaki nder hiite.

11Min, e mi wadirana'on baptisma e ndiyam ngam holluki on tuubi. Ammaa ɓurdoyam mangu e wara gada am. Mi fotaayi mi jogoo pade maako. O wadiranay'on baptisma e Ruuhu Allah e hiite.

12E mo jogii besirdum gawri maako ngam senduki gawri e nyaande. O hawritay gawri ndin, o wadandi nder resirde gawri maako, ammaa o wula nyaande nden nder hiite nge waatataa.”

Yeesu Wadanaama Baptisma

(Markus 1.9-11; Luka 3.21,22)

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

13E carel ngel Yeesu waroyi daga leydi Galiili. O yahi Caangol Urdun to Yahaya
ngam Yahaya waɗanamo baptisma.

14Ammaa Yahaya yiɗii wanya waɗankimo baptisma, e wi'a, “E haani ngaɗanaayam
baptisma, ammaa a wari to am?”

15Ammaa Yeesu nootii wi'i, “Alu ɗum warta non jooni, ngam non haani kebbiniren ko
Allah yiɗi ngaɗen. ” Nden Yahaya jaɓi.

16Nde ɗum waɗani Yeesu baptisma, e mo wurto nder ndiyam ɗam, sey ɗon e ɗon dow
maɓɓitii o yi'i Ruuhu Allah e jippoyo dow maako e ɓandu bo foondu.

17Sey hononde ƴiwoyi daga dow wi'i, “O'o woni Ɓiɗɗo am mo ngiɗumi, e mi nana
belɗum maako.”

Maatiyu 4

Ceyɗan Foondii Yeesu

(Markus 1.12,13; Luka 4.1-13)

1Sey Ruuhu Allah yaari Yeesu nder ladde ngam Ceyɗan foondamo.

2Gaɗa Yeesu waɗii balɗe **40** e suumoo jemma e nyalawma, weelo nangimo.

3Sey Ceyɗan wari, wi'imo, “To an woni Ɓiɗɗo Allah, wi'u ɗe'e kaayɗe ngarta buroodi.”

4Yeesu nootii wi'imo, “Aayaare wi'ii, ‘Naa' e nyamndu tan neɗɗo marortoo, sey ni e
koo ndeye wolde garoynde daga to Allah. ’ ”

5Sey Ceyɗan yaarimo Urucaliima Gariiri Ceniindi darnimo ton dow hoore Wuro
Ceniingo,

6wi'imo, “To an woni Ɓiɗɗo Allah, diwu daga ɗo'o ngam aayaare wi'ii, ‘Allah wi'ay
malaa'ika'en muuɗum mballumaa boɗɗum. Ɓe taɓɓete nder juuɗe maɓɓe, ngam to'
nawnaa koyɗe maaɗa dow hayre. ’ ”

7Yeesu wi'imo, “Ɓonmaa aayaare wi'ii, ‘Taa' foondu Allah Joomiraawo maaɗa! ’ ”

8Ceyɗan fuɗɗiti yaarimo dow wonde hocceere townde hollimo leyɗe duuniyaaru fuu e
jawdi maaje,

9o wi'imo, “Ɓu'um fuu mi hokketeɗum taa diccake a mawniniiyam.”

10Sey Yeesu wi'imo, “Umma daga ɗo'o, an Ceyɗan! Aayaare wi'ii, ‘Mawnin Allah
Joomiraawo maaɗa, kanko tan mawnintaa. ’ ”

11Sey Ceyɗan alimo, malaa'ika'en ngari mballimo.

Yeesu Fuɗɗi Wa'ajinki

(Markus 1.14,15; Luka 4.14,15)

12Too, nde Yeesu nani ɗum maɓɓii Yahaya nder suudu cural, o so"ii leydi Galiili.

13O ali gariiri Najarat, o yahi o jooɗii gariiri Kafarnahum ngondi haade mbeela nder
leydi Jabaluuna e Naftaali.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

14O wadii non ngam ɗum hebbina ko Allah wi'i daga honduko Annabi Icaaya wiiki,

15“Leydi Jabaluuna e leydi Naftaali, onon leyɗe gonɗe dow laawol haade mbeela, fongo Caangol Urdun, nder leydi Galiili ndi yimɓe naa' Yahuudanko'en!

16Yimɓe joodiiɓe nder nyiwre ɓe ngi'ii jayngol mangol, nden ɓen ɗon joodiiɓe nder leydi ndi ɗowdi mayde, jayngol wurtoyake yeyni dow maɓɓe. ”

17Daga carel ngel, Yeesu fuɗɗi wa'ajinki, e wi'a, “Tuubee, ngam Laamu Allah warii haade moodon. ”

Yeesu Noddi Nangooɓe liyɗi Nayo
(Markus 1.16-20; Luka 5.1-11)

18Yeesu e yaha haade Mbeela Galiili, o yi'i sakiraaɓe ɗiɗo, Siiman bi'eteeɗo Biiturus e minyiraawo maako Andiraawus, e ɓe ngaɗa nangirɗum liyɗi maɓɓe nder ndiyam, ngam ɓe nangooɓe liyɗi.

19Sey Yeesu wi'iɓe, “Tokkeeyam, mi wartiray'on gaddayɓe yimɓe to am.”

20Ɗon e ɗon ɓe ali nangirɗum liyɗi maɓɓe ɓe tokkimo.

21Nde o ɓeydi yeeso seɗɗa, sey o yi'i woɓɓe sakiraaɓe ɗiɗo, Yaakubu e minyiraawo muuɗum Yahaya ɓiɓɓe Jabadi, e ɓe nder komiwal e nyaako maɓɓe Jabadi, e ɓe mo"ina nangirɗum liyɗi maɓɓe, sey Yeesu noddiɓe.

22Ɗon e ɗon ɓe ali komiwal ngal e nyaako maɓɓe on, ɓe tokki Yeesu.

Yeesu Ekkitini, Wa'ajini, Yamɗitini
(Luka 6.17-19)

23Yeesu yahi koo toye nder leydi Galiili, e mo ekkitina nder cuuɗi do'aare maɓɓe, e mo wa'ajina Habaru Belɗum dow Laamu Allah, nden e mo yamɗitina koo iri ɗume nyawu e ciya njamu nder yimɓe.

24Habaru maako sankiti koo toye nder leydi Siiriya. Yimɓe ngaddanimo fuu nyawɓe, piidooɓe e nyawuuji feere-feere, e piidooɓe e nawɗum ɓalli, e gooduɓe ginni, e gooduɓe paɗɗe, e jaraaɓe, o yamɗitiniɓe.

25Yimɓe ɗuɗɓe tokki Yeesu yiwoyɓe leydi Galiili, e leydi Dikapolis , e Urucaliima, e leydi Yahuudiya, e fongo Caangol Urdun.

Maatiyu 5

Yeesu Wa'ajini Dow Yolde

1Nde Yeesu yi'i yimɓe ɗuɗɓe ngari, sey o yenti yolde o joodi, tokkuɓemo ngari to maako.

2Sey o fuɗɗi ekkitinkiɓe, o wi'i,

Barkiɗinki
(Luka 6.20-23)

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

3“Be barkidinaaɓe gaɗuɓe fuu kammunde dow Allah, ngam kamɓe njeyi Laamu Allah.

4“Be barkidinaaɓe yimɓe woyooɓe, ngam ɗum waltinay ɓerɗe maɓɓe.

5“Be barkidinaaɓe leynooɓe ko'e, ngam kamɓe ndonata duuniyaaru.

6“Be barkidinaaɓe nanooɓe weelo e ɗonka waɗuki aadilaaku, ngam ɓe karneteeɓe.

7“Be barkidinaaɓe jurminanooɓe yimɓe, ngam kamɓe maa ɗum yurminanayɓe.

8“Be barkidinaaɓe ɓe ɓerɗe laɓɗe, ngam ɓe ngi'ay Allah.

9“Be barkidinaaɓe ciryootirooɓe yimɓe, ngam ɗum noddirayɓe ɓiɓɓe Allah.

10“Be barkidinaaɓe torreteeɓe ngam waɗuki aadilaaku, ngam kamɓe njeyi Laamu Allah.

11“On barkidinaaɓe to yimɓe kudii'on, torrii'on, pewanii'on mbi'ii haalaaji kalluɗi feere-feere dow moodon ngam am.

12Nanee belɗum, mbelmbeltee, ngam barka moodon ɗum ɗuɗɗum e dow, ngam non ɓe ngaɗannoo annabo'en arande'en.

Lamɗam e Jayngol

(Markus 9.50; Luka 14.34,35)

13“Onon ngoni lamɗam duuniyaaru. Ammaa to belɗum maajam ittake, ko wartirta belɗum maajam? Walaa ko ɗam nafata kadin, sey ni ɗam rufee yimɓe njaaɓaɗam.

14“Onon ngoni jayngol duuniyaaru. Gariiri ngondi dow ɗolde ndi suuɗataako.

15Walaa gaɗanayɗo fitilaaru hiite hippa tummude dow mayru. Sey ni o resandu dow danki, ndu yeynanoo koo moye gondo nder wuro ngon.

16Non onon maa, alee jayngol moodon yeynanoo yimɓe, ngam ɓe ngi'a kuuɗe moodon boɗɗe, ɓe mawnina Nyaako moodon Mo Dow.

Attawra e Defte Annabo'en

17“To' on kammo mi waroyi ngam mi wartira Attawra koo Defte Annabo'en meere. Mi waroyi naa' ngam mi wartiraɗum meere, ammaa ngam mi hebbinaɗum.

18E mi wi'a'on goonga, haa dow e ley re'a, walaa bindel go'o koo toɓɓel go'el itteteengel nder Attawra naa koo ngele bindel nder Attawra hebbinaama.

19Ngam non, koo moye yewi go'o nder koo ko ɓuri famɗuki nder ko Allah wi'i ɗum waɗa, nden o ekkitini woɓɓe ngaɗa non, ɗum noddaymo ɓurɗo famɗuki nder Laamu Allah. Ammaa koo moye waɗi ko Allah wi'i ɗum waɗa, nden o ekkitini woɓɓe ngaɗa non, ɗum noddaymo mawɗo nder Laamu Allah.

20E mi wi'a'on, to aadilaaku moodon ɓuraayi ɗum moodiɓɓe Attawra e Faarisanko'en, on nattataa Laamu Allah koo seɗɗa!

Wa'ajinki Dow Monnere

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

21“On nani ɗum wi'i yimɓe ndenno, ‘Taa' waɗu warhoore, ’ nden ‘koo moye waɗi warhoore o kiiteteeɗo. ’

22Ammaa e mi wi'a'on, koo moye monnani goɗɗo, Allah hiitotomo. Kadin koo moye huɗi goɗɗo, ardiiɓe hiitotomo. Nden koo moye wi'i goɗɗo ‘A meereejo!’ e mo dow laawol nattuki wuro hiite.

23Ngam non, taa warii hokkuki dokkal ngam Allah to sakkirde, taa siftorii bandiraawo maaɗa e monnanmaa,

24alu dokkal maaɗa yeeso sakkirde nden, arande yahu ciryootiraa e bandiraawo maaɗa on, nden ngartaa kokkaa dokkal maaɗa.

25“To goɗɗo wulloyakema, carel ngel ngonɗon dow ɗatal yaaki yeeso laamu siryootir e maako jawɗum. To naa' non, o yaarete yeeso gaɗoowo kiita, gaɗoowo kiita waɗumaa nder juuɗe taadiiɓe, ɗum maɓɓumaa nder suudu cural.

26E mi wi'a'on goonga, a wurtataako naa a yoɓii fuu ceede ɗe ɗum tokkatama koo aniiniyel horataako.

Wa'ajinki Dow Njeenu

27“On nani ɗum wi'ii, ‘Taa' waɗu njeenu. ’

28Ammaa min, e mi wi'a'on koo moye raari debbo darɗe suuno yaadake waadii njeenu e maako nder ɓernde.

29To hitere maaɗa nde nyaamo e waɗumaa ngaɗaa hakke, ittunde, paɗɗaande. Ɗum ɓuraniima ndullaa jokkoode go'o nder jokkooɗe ɓandu maaɗa e dow ɗum hubina fuu ɓandu maaɗa nder wuro hiite.

30To jungo maaɗa nyaamo e waɗumaa ngaɗaa hakke, ittungo, paɗɗaango. Ɗum ɓuraniima ndullaa jokkoode go'o nder jokkooɗe ɓandu maaɗa e dow fuu ɓandu maaɗa natta nder wuro hiite.

Wa'ajinki Dow Warki Teegal
(Maatiyu 19.9; Markus 10.11,12; Luka 16.18)

31“Kadin ɗum wi'i, ‘Koo moye yoofi debbo muuɗum, sey hokkamo ɗerewol warki teegal. ’

32Ammaa min, e mi wi'a'on, koo moye yoofi debbo muuɗum to naa' njeenu o waɗi, too, o waɗiimo waɗuki njeenu to o waɗii wongal teegal. Nden koo moye te'i joofaaɗo waɗi njeenu.

Ekkitinol Dow Waɗuki Alkawal

33“On nanii ɗum wi'ii yimɓe ndenno, ‘Taa' huna dow fewre, ammaa hebbin alkawal ngal ngaɗanɗaa Joomiraawo. ’

34Ammaa e mi wi'a'on, to' on kuno koo seɗɗa. To' on kunoro dow, ngam ton woni to Allah jooɗoto.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

35Nden to' on kunoro duuniyaaru, ngam ɗon woni to Allah resata koyɗe muuɗum. Nden to' on kunoro Urucaliima ngam kayri woni gariiri Laamiiɗo Mawɗo.

36To' on kunoro gaasa ko'e mooɗon, ngam on mbaawataa wartirki laasol go'otol danewol koo ɓalewol.

37Al 'Ee' mooɗon warta 'Ee,' nden 'Aa'a' mooɗon warta 'Aa'a.' Fuu ko ƴaɓɓii ɗu'um, daga to Ceyɗan ɗum ƴiwoyi.

Ekkitinol Dow Waataaki
(Luka 6.29,30)

38"On nani ɗum wi'ii, 'Hitere ngam hitere, nden nyiinde ngam nyiinde. '

39Ammaa e mi wi'a'on, to goɗɗo waɗanii'on goɗɗum kalluɗum, to' on ngaato. To goɗɗo fiyiima to wolo nyaamo, waylitanmo wo'oto ngon maa.

40To goɗɗo yaariima yeeso laamu ngam jaɓanmaa toggoore, hokkumo fuu e cuddaari maaɗa.

41To goɗɗo waɗiima ngaɗaa yaadu mil go'o, yaadu e maako mil ɗiɗi.

42Toriiɗoma goɗɗum fuu, hokkumo. To goɗɗo ƴamiima nyamaande, taa' haɗumo.

Yiɗu Ganyo Maaɗa
(Luka 6.27,28,32-36)

43"On nanii ɗum wi'ii, 'Yiɗu bandiraawo maaɗa, wanyu ganyo maaɗa. '

44Ammaa e mi wi'a'on, ngiɗee ganyooɓe mooɗon, ngaɗanee torrooɓe'on do'aare,

45ngam ngarton ɓiɓɓe Nyaako Mo Dow. Ngam e mo waɗa naange maako yeynoo dow yimɓe kalluɓe e yimɓe gaɗooɓe ko woodi, nden e mo waɗa ndiyam toɓa dow aadili'en e ɓe ngalaa aadilaaku.

46To yiɗuɓe'on tan ngiɗɗon, ɗume barka keɓoton? Koo jaɓooɓe ceede leydi maa e ngiɗi yiɗuɓeɓe.

47To bandiraaɓe mooɗon tan kownoton, ɗume ngaɗoton ɓurɗum ɗum woɓɓe ngaɗata? Yimɓe naa' Yahuudanko'en naa' e ngaɗa non?

48Ngam non, ngartee keewuɓe no Nyaako mooɗon Mo Dow o kewɗo.

Maatiyu 6

Ekkitinol Dow Walluki Ɓe Ngalanaa

1"Paamee to' ngaɗon kuuɗe aadilaaku mooɗon yeeso yimɓe ngam ɓe ngi'a. Ngam to on ngaɗii non, on keɓataa mbarjaari to Nyaako mooɗon Mo Dow.

2"Ngam non, taa hokkay ɓe ngalanaa caahu, taa' andinka koo moye no munaafuki'en ngaɗata nder cuuɗi do'aare e dow ɗatal ngam yimɓe ngi'a mantaɓe. E mi wi'a'on goonga, ɓe njaadake ɓe keɓi mbarjaari maɓɓe.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

3Ammaa taa hokkay mo walanaa caahu, taa' jaɓu jungo nano maaɗa anda ko jungo nyaamo maaɗa waɗata.

4Hokku caahu maaɗa e suuɗe, nden Nyaako maaɗa Mo Dow andudo koo ɗume gaɗaaɗum e suuɗe, o hokkete mbarjaari.

Ekkitinol Dow Do'aare
(Luka 11.2-4)

5“To on ngaɗay do'aare, to' on ngaɗu no munaafuki'en ngaɗata, ngam e ɓe ngiɗi waɗuki do'aare e ɓe ndarii nder cuuɗi do'aare e dow to ɗate kawri ngam koo moye yi'aɓe. E mi wi'a'on goonga, ɓe njaadake ɓe keɓii mbarjaari maɓɓe.

6Ammaa taa waɗay do'aare, nattu suudu maaɗa maɓɓaa dammugal, toroɗaa Nyaako maaɗa Mo Dow mo yi'ataake. Nden kanko gi'oowo ko waɗetee e suuɗe o hokkete mbarjaari.

7“To on ngaɗa do'aare, to' on metu haalaaji meere no yimɓe ɓe andaa Allah ngaɗata. E ɓe nyuma allaaji maɓɓe nanay ko ɓe mbi'i ngam ɓe kuutiri boliiɗe ɗuɗɗe.

8To' on ngaɗu no ɓe ngaɗata ngam Nyaako moodon Mo Dow e andi ko ngiɗɗon ko toroodonmo.

9Raa no ngaɗirton do'aare, ‘Yaa Allah Nyaako amin Mo Dow, inde maaɗa ceniinde mawninee.

10Laamu maaɗa wara, ko ngiɗɗaa waɗee nder duuniyaaru, no ɗum waɗirtee e dow.

11Hokkumin ko min nyaamata hande.

12Yaafanamin hakkeeji amin no min njaaforantoo gaɗanɓemin ko woodaa.

13Taa' alu min njaha to min ngaɗata hakke, ammaa hisnumin daga Kalluɗo. ’

14“Ngam to on njaafanake gaɗanɓe'on ko woodaa, Nyaako moodon Mo Dow maa yaafanto'on.

15Ammaa to on njaafanaakiɓe, kanko maa o yaafantaako'on hakke moodon.

Ekkitinol Dow Suumaaki

16“To on cuumii, to' on mbonnu geece moodon no munaafuki'en ngaɗata, ngam kamɓe e ɓe mbonna geece maɓɓe ngam ɓe kolla yimɓe e ɓe cuumii. E mi wi'a'on goonga, ɓe njaadake ɓe keɓii mbarjaari maɓɓe.

17Ammaa taa suumii, sulma, moytanaa hoore maaɗa nebbam.

18Taa waɗii non, walaa andaydo a suumii, sey ni Nyaako maaɗa Mo Dow mo yi'ataake. Nden kanko gi'oowo ko waɗetee e suuɗe, o hokkete mbarjaari.

Resuki Jawdi Ton Dow
(Luka 12.33,34)

19“To' on ndesan ko'e moodon jawdi e duuniyaaru to mooyu wonnatandi, koo ndi nyola, koo to wuyɓe pusata natta ngujjandi.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

20Ammaa ndesanee ko'e moodon jawdi ton dow to mooyu wonnataandi, koo ndi nyola, to wuyɓe mbaawataa pusa natta ngujjandi.

21Ngam to jawdi maada woni, ton ɓernde maada maa so"otoo.

Jayngol Ɓandu
(Luka 11.34-36)

22“Gite ngoni fitilaaru ɓandu. To gite maada e njamdi, ɓandu maada fuu heeway jayngol.

23Ammaa to gite maada njamdaa, ɓandu maada fuu heeway nyiwre. To jayngol gongol nder ɓandu maada dum nyiwre, nyiwre nden wartay ɓaleere naa' sedda.

Allah Koo Jawdi
(Luka 16.13; 12.22-31)

24“Walaa baawaydo jagganaaki joomu wuro'en didо. Koo o wanya go'oto o yida go'oto, koo o mawnina go'oto o yawana go'oto. Non onon maa, on mbaawataa jagganaaki Allah e jagganaaki jawdi carel go'o.

Taa' Wannu

25“Ngam non, e mi wi'a'on, to' on ngannu dow jonde moodon, waato dow ko nyaamoton, koo ko njaroton, koo ko ɓornotoodon. Naa' yonki ɓurii nyamndu? Nden naa' ɓandu ɓurii kolte?

26Ndaaree colli! Ɓi aawataa, di pe"ataa, di ngalaa to di ndesata nyamndu. Fuu e non Nyaako moodon Mo Dow e nyamnadi. Naa' on ɓurii colli daraja?

27Moye nder moodon to wannii waawata ɓeydanki hoore muudum carel sedda nder baldе muudum?

28“Too, ngam dume ngannoton dow ko ɓornotoodon? Ndaaree pindi ladde no mawnirta, ndi huwataa, ndi sanyataa kolte.

29Fuu e non e mi wi'a'on, Annabi Suleymaanu fuu e risku muudum meedaayi mo"itinaaki bo pindi wo'oyri ndi'i.

30To Allah e mo"itinira pindi ladde nihi, hande e ndi don, jaango ndi wulee, hakko onon, o ɓuray non ɓornuki'on, onon kooliiɓemo sedda!

31“Ngam non, to' on ngannu mbi'on, ‘Ko nyaameten? ’, koo ‘Ko njareten? ’, koo ‘Ko ɓornotooden? ’

32Ngam iri dum don yimɓe ɓe andaa Allah daɓɓitata. Nyaako moodon Mo Dow e andi on ngidi fuu fii du'um.

33Ammaa arande daɓɓitee Laamu Allah e aadilaaku maako, nden dum ɓeydanay'on fuu fii du'um.

34Ngam non, to' on ngannu e jaango, ngam jaango e woodi wannaare muudum. Koo ndeye nyalnde e woodi wannaare mayre keyayndende.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Maatiyu 7

To' On Kiito Woƀƀe
(Luka 6.37,38,41,42)

1“To' on kiito woƀƀe, ngam to' ɗum hiito'on.

2Ngam non no kiitoriiɗon woƀƀe, onon maa non ɗum hiitorantoo'on, nden e poondirgel ngel poondirɗon, e maagel ɗum foondiranta'on.

3Ngam ɗume ndaarataa geenel gongel nder hitere bandiraawo maaɗa, ammaa a wannaayi e legga wonga nder hitere maaɗa?

4No waɗata mbi'aa bandiraawo maaɗa, ‘Al mi ittanmaa geenel nder hitere maaɗa,’ nden boo e woodi legga nder hitere maaɗa?

5An munaafukiijo, artu ittuki legga wonga nder hitere maaɗa, nden ngi'aa boɗɗum keƀaa no ittiraa geenel gongel nder hitere bandiraawo maaɗa.

6“To' on kokku kutiiji goɗɗum ceniiɗum. To on ngaɗii non, ɗi ngaylitoto, ɗi ciccita'on. To' on kubano aladeeji lu'u-lu'u. To on ngaɗii non, ɗi njaaƀayɗum tan.

Toree, Ɗaƀƀitee, Cilminee

7“Toree, ɗum hokkay'on. Ɗaƀƀitee, on keƀay. Cilminee, ɗum maƀƀitanay'on dammugal.

8Ngam koo moye toriiɗo ɗum hokkaymo, ɗaƀƀutuɗo boo heƀay, nden koo moye cilminiiɗo ɗum maƀƀitanaymo dammugal.

9Moye nder moodon to ƀiɗɗo muuɗum torakemo buroodi, o hokkamo hayre?

10Koo boo to o torakemo lingu, o hokkamo mboodi?

11To onon kalluƀe, on andi no kokkirton ƀiƀƀe moodon fii boɗɗum, hakko Nyaako moodon Mo Dow! O ƀuray non hokkuki toriiƀemo fii boɗɗum!

12“Fuu ko ngiɗɗon woƀƀe ngaɗana'on, onon maa ngaɗaneeƀe non, ngam kanjum woni ko Attawra e Defte Annabo'en mbi'i.

Dammugal Ɓiɗɗiingal

13“Nattiree dammugal ƀiɗɗiingal. Ngam dammugal jaarayngal halkere ngal jaajungal, nden ngal saɗaa tokkuki, nattirooƀengal e ɗuuɗi.

14Ammaa dammugal jaarayngal yonki ki re'ataa ngal ƀiɗɗiingal, ɗonmaa ɗatal jaarayngal yonki ki re'ataa e ngal saɗi tokkuki, yimƀe seɗɗa tokkatangal.

Lekki e Ɓikkoy Maaki

15“Paamanee annabo'en fewre garayƀe to moodon nder nandi baali, ammaa nder ƀerɗe maƀƀe e ƀe nandi e caafaali kalluɗi.

16On anditirayƀe kuuɗe maƀƀe. Ɗum heƀataa ƀikkoy inabooje to gi'ehi, koo ibbe daga to kooraaje.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

17Non maa, koo kiye lekki bodki e ki rima ɓikkoy mbodkoy. Lekki ki woodaa boo e ki rima ɓikkoy koy mboodaa.

18Lekki bodki rimataa ɓikkoy koy mboodaa. Non maa, lekki ki woodaa rimataa ɓikkoy mbodkoy.

19Fuu lekki ki rimataa ɓikkoy mbodkoy dum fe"ayki dum fadɗaki nder hiite.

20Ngam non, on anditirayɓe kuude kallude de ɓe ngadata.

Mi Meedaayi Anduki'on

21“Naa' fuu bi'aydoyam, ‘Moodibbo, Moodibbo, ’ nattata Laamu Allah, sey ni gadudo ko Nyaako am Mo Dow yidi.

22E Nyalnde Jaango yimɓe dudɓe mbi'ayyam, ‘Moodibbo, Moodibbo! Naa' min nga'ajinii nder inde maada? Naa' min mburtinii ginni nder inde maada? Naa' min ngadii kaydiniidum dudɗum nder inde maada?’

23Ammaa mi wi'ayɓe, ‘Mi andaa'on. Cendiree e am, onon kalluɓe.’

Mahooɓe Ɗido
(Luka 6.47-49)

24“Ngam non, nedɗo fuu nando de'e boliide am wadi ko mbiimi e nandi e nedɗo goodudo faamu mahudo wuro muudum dow tafaare.

25Nde ndiyam wadi, candi keewi, hendu ummoyii piyi wuro ngon, ammaa ngo yanaayi ngam ngo mahaama dow tafaare.

26“Ammaa koo moye nando boliide am wadaayi ko mbiimi e nandi e nedɗo mo walaa hakkiilo mahudo wuro muudum dow njaareendi.

27Nde ndiyam wadi, candi keewi, hendu ummoyii piyi wuro ngon, sey ngo yani ngo sankitii ngo fuu.”

Bawde Ekkitinol Yeesu

28Nde Yeesu yottini ko wi'ata, yimɓe hawrutuɓe kaydini e ekkitinol maako,

29ngam o ekkitiniraayiɓe no moodiɓɓe Attawra ekkitinirta, ammaa o ekkitiniiɓe e bawde.

Maatiyu 8

Goodudo Nyawu Nyaamoowu Laral
(Markus 1.40-45; Luka 5.12-16)

1Nde Yeesu jippoyii daga dow hocceere nden, yimɓe dudɓe tokkimo.

2Sey godɗo goodudo nyawu nyaamoojum laral wari diccii yeeso maako, wi'i, “Moodibbo, taa jaɓii, a waaway njamditinaayam.”

3Sey Yeesu forti jungo muudum, meemimo, wi'i, “Mi jaɓii. Yamdutu! ” Ɗon e don nyawu dum alimo, o yamditi.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

4Sey Yeesu wi'imo, “Faamu, taa' wi'uka koo moye, ammaa yahu kollaa hoore maaɗa to ardiiɗo diina, nden kokkaa cakkiri no Muusa wi'i ɗum waɗa ngam laaɓol maaɗa. Waɗu non ngam tabbitinanki yimɓe a yamɗitii.”

Hoolaare Mawɗo Sooji'en
(Luka 7.1-10)

5Nde Yeesu natti gariiri Kafarnahum, sey goɗɗo mawɗo sooji'en Rooma wari to maako, e toroomo, wi'i,

6“Moodibbo, maccuɗo am e fukkii e wuro o jaraaɗo, e mo fiida e nawɗum kalluɗum.”

7Yeesu wi'imo, “Mi yahay mi yamɗitinamo. ”

8Sey mawɗo sooji'en on nootii wi'i, “Moodibbo, mi fotaayi nattaa wuro am, ammaa metu tan, maccuɗo am yamɗitay.

9Ngam min e hoore am ley laamu woɓɓe sooji'en ngonmi, min maa, e mi laamoo sooji'en. To mi wi'ii o'o, ‘Dillu!’ o dillay. To mi wi'ii on ton, ‘Woroy!’ o waray. To boo mi wi'ii maccuɗo am, ‘Waɗu ɗu'um!’ o waɗayɗum.”

10Nde Yeesu nani non, hayɗini, wi'i kawrutuɓe e tokkimo, “E mi wi'a'on goonga, koo nder Israa'iila mi heɓaayi kooliiɗoyam ɓernde go'o bo o'o.

11E mi wi'a'on, yimɓe naa' Yahuudanko'en ɗuɗɓe ngaray daga fuuna e hirna ɓe njooɗoo ɓe nyaama nyamndu humto e Annabi Ibraahim, e Iciyaaku, e Yaakubu nder Laamu Allah.

12Haanuɓe ngarta yimɓe Allah ammaa ɓe nganyi, ɗum faɗɗayɓe nder nyiwre ɓaleere. Ɗon ɓe mboyata ɓe nyeryindira nyiiyɓe.”

13Sey Yeesu wi'i mawɗo sooji'en Rooma on, “Yahu! Ngam a hoolake Allah, maccuɗo maaɗa yamɗitay.” Ɗon e ɗon maccuɗo soojiijo on yamɗiti.

Yeesu Yamɗitinii Yimɓe Ɗuɗɓe
(Markus 1.29-34; Luka 4.38-41)

14Nde Yeesu yahi wuro Biiturus yi'i esiraawo Biiturus debbo e fukkii, jonte kalluɗe e torramo,

15o meemi jungo maako. Jonte ɗen njoofi debbo on, o ummii, o fuɗɗi waddankimo nyamndu.

16Nde futuro waɗi, yimɓe ngaddani Yeesu gooduɓe ginni ɗuɗɓe. O metanidi wolde go'o ɗi mburtii. O yamɗitini fuu ɓe njamɗaa.

17Non waɗii ngam ɗum hebbina ko Allah wi'i daga honduko Annabi Icaaya, wiiki, “O ittii nyawuuji meeɗen, o yamɗitinii'en.”

Wi'ooɓe Tokkay Yeesu
(Luka 9.57-62)

18Nde Yeesu yi'i yimɓe ɗuɗɓe e piliimo, o wi'i tokkuɓemo, “En kuulu fongo mbeela. ”

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

19Sey goɗɗo moodibbo Attawra wari to maako, wi'imo, “Moodibbo, mi tokkete to njahataa fuu.”

20Yeesu wi'imo, “Dilaaji e ngoodi gayɗe, colli e ngoodi caɓɓe, ammaa Ɓii Neɗɗo walaa to fukkotoo. ”

21Goɗɗo nder tokkuɓemo wi'imo, “Moodibbo, al mi yaha mi uwoya nyaako am taw. ”

22Ammaa Yeesu wi'imo, “Tokkam, alu mayɓe uwa mayɓe mu"en. ”

Yeesu Darnii Iyeende
(Markus 4.35-41; Luka 8.22-25)

23Yeesu natti komiwal, tokkuɓemo maa tokkimo.

24Sey hendu cembindu ummoyii dow mbeela ngan, geeloodi ndiyam puɗɗi piiki komiwal ngal, ndiyam natti nder maagal haa naaki ngal ɓadii heewa ndiyam, ammaa Yeesu e nder maagal e ɗaanii.

25Sey tokkuɓemo ɓaddii pindinimo, ɓe mbi'i, “Moodibbo, hisnu'en! En kalkay!”

26Sey o wi'iɓe, “Ngam ɗume kultorɗon, onon kooliiɓeyam seɗɗa? ” Sey o ummii, o haɓani hendu ndun e geeloodi ndiyam ɗin. Sey koo ɗume de"iti.

27Koo moye haydini wi'i, “O'o ɗum iri moye neɗɗo, haa keni e geeloodi ndiyam e ngaɗa ko o wi'i? ”

Yeesu Yamɗitinii Gooduɓe Ginni
(Markus 5.1-20; Luka 8.26-39)

28Nde Yeesu yottii fongo mbeela nder leydi Gaarasinko'en, sey woɓɓe worɓe ɗiɗo taɓɓiimo, gooduɓe ginni jooɗotooɓe to genaale. Ɓe ngartii ko hulnii naa' seɗɗa haa maa walaa baawayɗo tokkira laawol ngol ɗon!

29Ɓon e ɗon ɓe ngulli, e ɓe mbi'a, “Ko wannumaa e amin, Ɓiɗɗo Allah? A warii ngam torraamin ko carel waɗa?”

30Haade ɗon e woodi ornde aladeeji ɗuɗɗi e dura.

31Ginni ɗin torii Yeesu, mbi'i, “Taa riiwiimin, alumin min nattoya ornde aladeeji ɗin nii.”

32Sey o wi'iɗi, “Ndillee! ” Sey ɗi mburtii, ɗi nattoyi aladeeji ɗin. Sey ornde nden fuu nyaari jippoyii daga dow ɗolde nden, yani nder mbeela, ndiyam nyaamiɗi.

33Woynaaɓe aladeeji ɗin ndoggi njahi nder gariiri mbi'oyi koo ɗume ko waɗi. Ɓonmaa ɓe mbi'i ko heɓi gooduɓe ginni ɗin.

34Sey yimɓe gariiri ndin ɗuɗɓe mburtoyii taɓɓii Yeesu. Nde ɓe ngi'imo, ɓe toriimo o alanaɓe leydi maɓɓe.

Maatiyu 9

Yeesu Yamɗitinii Jaraaɗo
(Markus 2.1-12; Luka 5.17-26)

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

1Sey Yeesu natti komiwal huuli so"ii gariiri muudum.

2Sey woɓɓe ngaddanimo godɗo jaraaɗo dow daago. Nde Yeesu yi'i hoolaare maɓɓe, o wi'i jaraaɗo on, “Taa' wannu, higo am, a yaafanaama hakkeeji maaɗa.”

3Nde woɓɓe moodiɓɓe Attawra nani non, ɓe puɗɗi metitaaki hakkunde maɓɓe, e ɓe mbi'a, “O'o neɗɗo o fottidini hoore maako e Allah. Ka'a haala ka kalluka. ”

4Ammaa Yeesu faami ko woni nder ɓerɗe maɓɓe, sey o wi'iɓe, “Ngam ɗume nyumoton nyumo kallungo nder ɓerɗe moodon?

5Ko ɓuri hoyki, ɗum wi'a, ‘A yaafanaama hakke maaɗa,’ koo ɗum wi'a, ‘Umma yaaɓu?’

6Ammaa e mi yiɗi andon Ɓii Neɗɗo e woodi laamu nder duuniyaaru yaafoo hakke.” Sey o wi'i jaraaɗo on, “Umma koccaa daago maaɗa, kootaa wuro.”

7Sey jaraaɗo on ummii hooti wuro.

8Nde kawrutuɓe ɗon ngi'i non, ɓe kuli, ɓe manti Allah, kokkuɗo yimɓe iri ɗe'e bawɗe.

Yeesu Noddii Maatiyu

(Markus 2.13-17; Luka 5.27-32)

9Yeesu e ala wigeere nden, sey yi'i godɗo jaɓoowo ceede leydi bi'eteeɗo Maatiyu e joodii to ɗum jaɓata ceede leydi. Sey Yeesu wi'imo, “Tokkam. ” Sey Maatiyu ummii, tokkimo.

10Gaɗa ɗon Yeesu yahi wuro Maatiyu, joodii e nyaama hiraande, sey jaɓooɓe ceede leydi e gaɗooɓe hakke ngari njoodii to maako e tokkuɓemo.

11Nde Faarisanko'en ngi'i non, ɓe mbi'i tokkuɓemo, “Ngam ɗume moodibbo moodon nyamdata e jaɓooɓe ceede leydi e gaɗooɓe hakke?”

12Nde Yeesu nani non, wi'i, “Naa' yamɓe ngiɗi nyawndoowo, sey ni nyawɓe.

13Njahee, ekkitoodon ma'ana aayaare biinde, ‘E mi yiɗi kollon yurmeende, naa' sakkuki cakkiri.’ Mi waroyaayi ngam nodduki nyumooɓe ɓe aadili'en, ammaa mi waroyi ngam nodduki anduɓe ɓe gaɗooɓe hakke.”

Ƴamol Dow Suumaaki

(Markus 2.18-22; Luka 5.33-39)

14Sey tokkuɓe Yahaya Gaɗoowo Baptisma ngari to Yeesu ɓe ƴamimo, ɓe mbi'i, “Ngam ɗume minon e Faarisanko'en e min cuumoo, ammaa tokkuɓema cuumataako? ”

15Sey Yeesu nootii wi'iɓe, “E yiiki moodon higooɓe angoojo nanay beldum carel ngel angoojo on wondi e maɓɓe? Ammaa carel e wara ngel ɗum hoccata angoojo on daga nder maɓɓe, e carel ngel ɓe cuumoto.

16“Walaa nyootayɗo lefel kesel to limcere kiinde, ngam lefel ngel ngel seekay limcere kiinde nden. Non waɗay nde ɓura no ndenno seekuki.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

17Non maa walaa gaɗaydo ndiyam inabojam kesam nder faandu hiindu. To o waɗii non, ɗam yuufay, ɗam pusa faandu ndun, ɗam rufa, faandu ndun boo lalli won ɗon. Ammaa ndiyam inabojam kesam e waɗee nder faandu heyru ngam to' ɗum dullaɗam ɗum dulla faandu ndun."

Ɓiɗɗo Jaayirus e Debbo Mo Yiiyam Rufanta

(Markus 5.21-43; Luka 8.40-56)

18Yeesu e nder wiikiɓe non, sey goɗɗo ardiiɗo suudu do'aare bi'eteeɗo Jaayirus wari. O diccii yeeso Yeesu, o wi'i, "Ɓiɗɗo am surbaajo maayii jooni-jooni, ammaa waroy njahen meemaamo, o ummoto. "

19Yeesu ummodii e tokkuɓemo ɓe ndillidi e maako.

20Too, e woodi goɗɗo debbo ɗon gaɗuɗo duuɓi sappo e ɗiɗi e torrodoo e rufuki yiiyam o yiwoyi gaɗa Yeesu, o meemi cilmbi toggoore maako.

21Ngam o wi'ii nder ɓernde maako, "Koo toggoore maako tan meemumi, mi yamɗitay."

22Nde Yeesu waylitii, yi'imo, wi'i, "Taa' wannu, bandiraawo. Hoolaare maaɗa yamɗitiniima. " Don e ɗon debbo on yamɗiti.

23Nde Yeesu yottii wuro Jaayirus on, yi'i duudooɓe duudaali e hawrutuɓe e ɓe ngulla sembee,

24sey o wi'iɓe, "Alee ɗo'o, ngam surbaajo on maayaayi, ammaa o ɗaani." Sey ɓe njalimo.

25Ammaa gaɗa o wurtinii koo moye yaasi, o natti, o jogii jungo surbaajo on, sey surbaajo on ummii.

26Habaru ɗum boo sankitii koo toye nder leydi ndin.

Yeesu Yamɗitinii Wumɓe

27Yeesu e ala wigeere nden, sey woɓɓe wumɓe ɗiɗo tokkimo e nodda sembee, e mbi'a, "Ɓiɗɗo Dawda, yurminanmin! "

28Nde Yeesu natti wongo wuro, sey wumɓe ɓen ngari to maako, o yamiɓe, o wi'i, "On njaɓii mi waaway yamɗitinki'on? " Be mbi'imo, "Ee, moodibbo. "

29Sey Yeesu meemi gite maɓɓe, wi'i, "Non no kooloriiɗonyam mi yamɗitinay'on. "

30Don e ɗon gite maɓɓe mbumtii. Sey Yeesu wagginiɓe, wi'i, "To' on mbi'uka goɗɗo."

31Ammaa ɓe ndilli ɓe cankiti habaru maako koo toye nder leydi ndin.

Yeesu Yamɗitinii Paho

32Wumɓe ɓen e ndilla, sey ɗum waddani Yeesu goɗɗo gooduɗo ginnol gartirngolmo paho.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

33Gadɗa Yeesu wurtinii ginnol ngol, nedɗo on fuɗɗi metuki. Yimɓe ɗuɗɓe kawrutuɓe ɗon kaydini, mbi'i, “Ɗum meeɗaayi yiiki goɗɗum iri ɗu'um nder leydi Israa'iila.”

34Ammaa Faarisanko'en mbi'i, “E bawɗe Ba'aljabul laamiiɗo ginni o wurtinirta ginni. ”

Yeesu Yurminanii Yimɓe

35Yeesu yahi gariije mawɗe e ngarihoy pamaroy fuu, e ekkitina nder cuuɗi do'aare ɗi Yahuudanko'en, e wa'ajina Habaru Beldum dow Laamu Allah, e mo yamɗitina yimɓe gooduɓe koo iri ɗume nyawu, e koo iri ɗume ciya njamu.

36Nde o yi'i yimɓe ɗuɗɓe kawritii, sey o nani jurumɗum maɓɓe, ngam e ɓe torroo, walaa ballayɗoɓe, bo baali ɗi ngalaa gaynaako.

37Sey o wi'i tokkuɓemo, “Gese ɓenduɗe e ɗuuɗi, ammaa huwooɓe ɗuuɗaa.

38Toree Joomu gese ɗen liloya huwooɓe nder gese maako.”

Maatiyu 10

Lilaaɓe Sappo e Ɗiɗo
(Markus 3.13-19; Luka 6.12-16)

1Sey Yeesu noddi tokkuɓemo sappo e ɗiɗo, o hokkiɓe bawɗe wurtinki ginni e yamɗitinki yimɓe daga koo iri ɗume nyawu e ciya njamu.

2Raa inɗe lilaaɓe sappo e ɗiɗo ɓen: arande e woodi Siiman bi'eteeɗo Biiturus, e minyiraawo maako Andiraawus, e Yaakubu ɓii Jabadi, e minyiraawo maako Yahaya,

3e Filibus, e Batiloomi, e Tooma, e Maatiyu jaɓoowo ceede leydi, e Yaakubu ɓii Halfa, e Taadiyus,

4e Siiman Kananiyankeejo , nden e Yahuuda Iskariyooti, gartuɗo kokkitirɗo Yeesu.

Yeesu Lilii Tokkuɓemo Sappo e Ɗiɗo
(Markus 6.7-13; Luka 9.1-6)

5Yeesu lili tokkuɓemo sappo e ɗiɗo ɓen, o wi'iɓe, “To' on njahu to yimɓe naa' Yahuudanko'en. Ɗonmaa to' on nattu gariije Samaariyanko'en.

6Sey ni njahon to yimɓe Israa'iila gartuɓe bo baali majjudi.

7Njahee, nga'ajinanonɓe, mbi'on, ‘Laamu Allah warii haade.’

8Njamɗitinee nyawɓe, umminee mayɓe daga mayde, njamɗitinee gooduɓe nyawu nyaamoojum laral, mburtinanee yimɓe ginni. Mi hokkii'on bawɗe yamɗitinki yimɓe caahu, ngam non njamɗitinee yimɓe caahu.

9To' on njogo ceede jiinaari, koo ceede ajurfaari, koo ceede njamndi mboɗeeri.

10Nden to' on njaadu e jakaare, koo toggooje ɗiɗi, koo paɗe koyɗe ɗiɗi, koo sawru, ngam kuwoowo haanii hokkee nyamndu.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

11“Fuu gariiri koo gariyel pamarel to nattuɗon, ɗaƀƀitee neɗɗo mo ngikku boɗɗum, njooɗooɗon wuro maako naa on alii wigeere nden.

12To on nattii wuro ngon, cilminee.

13To yimƀe wuro ngon njaƀƀake'on boɗɗum, alee barka mooɗon jooɗoo dow maƀƀe. Ammaa to ƀe njaƀƀaaki'on boɗɗum, alee barka mooɗon warta to mooɗon.

14Fuu mo jaƀƀaaki'on, koo wanyi ko mbiiɗon, to on mburtake wuro ngon koo gariiri ndin, piɗɗee sollaare koyɗe mooɗon.

15E mi wi'a'on goonga, Nyalnde Jaango Allah ƀuray yurminanki yimƀe Sodom e Gomoora dow yimƀe gariiri ndin ɗon.

Torraaji Garayɗi

(Markus 13.9-13; Luka 21.12-17)

16“Raɗɗum, e mi lila'on bono mbaaloy caka caafaali. Ngam non, paamanee ko'e mooɗon no boole ngaɗata, ɗonmaa ngartee ƀe kallaa bo pooli.

17Paamanee yimƀe, ngam ƀe njaaray'on yeeso mawƀe, ƀe piya'on nder cuuɗi do'aare maƀƀe,

18ƀe njaara'on yeeso mawƀe leydi e laamiiƀe, ngam on tokkuƀeyam on kokkayƀe habaru am. Non wartay laawol no kokkirtonƀe habaru am kamƀe e yimƀe naa' Yahuudanko'en.

19Fuu carel ngel ɗum nangi'on ɗum yaari'on yeeso laamu, to' on ngannu dow no metirton, koo ko mbi'oton, ngam nder carel ngel ɗum wi'ay'on ko mbi'oton.

20Ngam naa' ɗum onon metata, ammaa ɗum Ruuhu Nyaako mooɗon Mo Dow metata nder konduɗe mooɗon.

21“Neɗɗo hokkitiray sakiraawo muuɗum ɗum waramo, nyaako maa hokkitiray ƀiɗɗo muuɗum. Ɓiƀƀe ummanto danyooƀe maƀƀe, ƀe ngaɗa ɗum waraƀe.

22Koo moye wanyay'on ngam on tokkuƀeyam. Ammaa munyuɗo haa re'irde hisay.

23To yimƀe torrii'on nder wondi gariiri, ndoggee njahon wondi gariiri. E mi wi'a'on goonga, ko njahidon gariije Israa'iila fuu, Ɓii Neɗɗo wartoyay.

24“Ekkitotooɗo ƀurataa moodibbo muuɗum, maccuɗo boo ƀurataa jeyɗomo.

25Ekkitotooɗo nanay belɗum to wartii bo moodibbo muuɗum, maccuɗo maa nanay belɗum to wartii bo jeyɗomo. To ƀe noddirii joomu wuro on Ba'aljabul laamiiɗo ginni, ƀe ƀuray wiiki ko halli dow ƀe wuro ngon!

Kaanuɗo Hulee

(Luka 12.2-7)

26“Ngam non, to' on kulu yimƀe, ngam walaa goɗɗum ombaaɗum ɗum omtataake, non maa walaa cuuɗiiɗum ɗum suuritataake.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

27Ko mbiimi'on nder nyiwre, mbi'eeka nyalawma, non maa ko nandon to am e suude, mbi'eeka e njayri.

28To' on kulu warooɓe ɓandu nedɗo, ammaa ɓe mbaawataa warki yonki maako. Sey ni kulon on ɗon baawayɗo halka ɓandu e yonki fuu nder wuro hiite.

29Naa' coloy ɗiɗoy e cooree yamnde go'o? Fuu e non walaa koo go'otel maakoy baatayngel naa e yidde Nyaako moodon Mo Dow.

30Koo gaasa ko'e moodon maa fuu ka limaama.

31Ngam non, to' on kulu, on ɓurii coloy ɗuɗkoy.

Jaɓuki Almasiihu Yeeso Yimɓe
(Luka 12.8,9)

32"Koo moye jaɓuɗoyam yeeso yimɓe, mi jaɓaymo yeeso Nyaako am Mo Dow.

33Ammaa fuu ganyuɗoyam yeeso yimɓe, min maa mi wanyaymo yeeso Nyaako am Mo Dow.

Mi Waddaayi Jonde Jam
(Luka 12.51-53; 14.26,27)

34"To' on kammo mi waroyii waddanki duuniyaaru jonde jam. Mi waroyaayi ngam wadduki jonde jam, sey ni hawre.

35Mi warii ngam mi wadda sendirki hakkunde ɓiɗɗo e nyaako muuɗum, ɓiɗɗo debbo e maduujo muuɗum, debbo boo e esiraawo muuɗum debbo.

36Ɓe njooɗodiɗaa wuro go'o ɓe ngartay wanywanyɓe maaɗa.

37"Koo moye ɓuri yiɗuki nyaako muuɗum koo maduujo muuɗum dow am, o fotaayi wartuki tokkuɗoyam. Ɗonmaa fuu ɓurɗo yiɗuki ɓiɗɗo muuɗum dow am, o fotaayi wartuki tokkuɗoyam.

38Nden fuu mo hoccaayi gaafaangal muuɗum tokkiyam, o fotaayi wartuki tokkuɗoyam.

39Fuu giɗɗo hisnuki yonki muuɗum, o dullayki. Ammaa fuu dulluɗo yonki muuɗum ngam am, o hisnayki.

Mbarjaari
(Markus 9.41)

40"Fuu jaɓuɗo'on jaɓiiyam, ɗonmaa fuu jaɓuɗoyam jaɓii on ɗon liloyɗoyam.

41Koo moye jaɓuɗo annabiijo ngam o annabiijo, o heɓay mbarjaari annabiijo. Nden koo moye jaɓuɗo aadiliijo ngam o aadiliijo, o heɓay mbarjaari aadiliijo.

42Koo moye kokkuɗo ɓurɗo famɗuki nder tokkuɓeyam ɓe'e koo ndiyam pewɗam nder jardugel ngam o tokkuɗoyam, e mi wi'a'on goonga, o dullataa heɓuki mbarjaari."

Maatiyu 11

Yeesu e Yahaya Gaɗoowo Baptisma

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

(Luka 7.18-35)

1Nde Yeesu yottini ko wi'ata tokkuɓemo sappo e ɗiɗo, sey o ummii daga ɗon, o dilli, e mo ekkitina, e mo wa'ajina nder gariije.

2E carel ngel, Yahaya Gaɗoowo Baptisma suraama nder suudu cural. Nde o nani habaru ko Almasiihu waɗata, sey o noddi woɓɓe nder tokkuɓemo o liliɓe to maako

3ngam ɓe ƴamamo, ɓe mbi'a, “An woni Almasiihu mo ɗum wi'i waray, koo min keɗoo goɗɗo?”

4Yeesu nootii, wi'iɓe, “Njahee, mbi'on Yahaya ko nanuɗon e ko ngiiɗon:

5wumɓe e mbumta, jaraaɓe e njaaɓa, gooduɓe nyawu nyaamoojum laral e njamɗitinee, pahuɓe e nana, mayɓe e umminee, ɓe ngalanaa e nga'ajinanee Habaru Belɗum.

6O barkiɗinaaɗo neɗɗo mo alaayi hoolaakiyam.”

7Gaɗa lilaaɓe ɓen ndilli, sey Yeesu fuɗɗi metanki yimɓe dow Yahaya, o wi'iɓe, “Ɗume njaaɗon raaroyki nder ladde? Kuɗol ngol hendu dimbata ndaaroyɗon?

8To naa' non, ɗume njaaɗon raaroyki? Neɗɗo ɓorniiɗo limce boɗɗe? Naa' non, ngam ɓornotooɓe limce boɗɗe e laamorde ɓe ngoni.

9Too, ɗume njaaɗon raaroyki? Annabiijo? E mi wi'a'on goonga, o ɓurii annabiijo.

10Kanko woni mo Allah wi'i nder aayaare, ‘Raɗɗum, mi liloyay lilaaɗo am o ardoo yeeso maaɗa o mo"inanmaa laawol.’

11E mi wi'a'on goonga, nder ɓe rewɓe ndanyi fuu walaa ɓurɗo Yahaya Gaɗoowo Baptisma mangu. Fuu e non, ɓurɗo famɗuki nder Laamu Allah ɓuriimo mangu.

12Daga jaamanu Yahaya Gaɗoowo Baptisma haa wadduki hande, Laamu Allah e torree. Torrooɓe laamu ɗum e ngiɗi teetaɗum e sembe.

13Ngam Defte Annabo'en fuu e Attawra metii dow laamu ɗum naa Yahaya Gaɗoowo Baptisma wari.

14To on njaɓay ko ɓe mbi'i, Yahaya woni Iliya mo ɗum wi'i waray.

15Gooduɗo noppi nanuki fuu nana.

16“Ko nandinaymi yimɓe jaamanu ɗu'um? E ɓe nandi e sukahoy njooɗiikoy nder luumo e noddindira, e mbi'a,

17‘Min nduudanii'on duudaandu, ammaa on ngamaayi. Min mboyi bo goɗɗo maayi, ammaa on mboyaayi.’

18Ngam Yahaya Gaɗoowo Baptisma warii nyaamataa nyamndu yarataa ndiyam inabojam, sey ɓe mbi'i, ‘E mo woodi ginnol.’

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

19Ɓii Nedɗo boo warii e nyaama e yara, sey ɓe mbi'i, ‘Raa o'o, o beelaaɗo o jaroowo, higo jaɓooɓe ceede leydi e gaɗooɓe hakke.’ Fuu e non, tokkuɓe laawol Allah fuu e ɓe kolla kangol woni goongawol.”

Gariije Ɓe Tuubaayi
(Luka 10.13-15)

20Sey o fuɗɗi haɓanki gariije ɗe o waɗi kuuɗe kayɗiniiɗe nder maaje ngam yimɓe gariije ɗen tuubaayi.

21O wi'i, “Yimɓe gariiri Korasin, on mbonii! Yimɓe gariiri Betasayda, on mbonii! Daa kuuɗe kayɗiniiɗe gaɗaaɗe nder moodon ɗe ngaɗanaama yimɓe Taaya e Sidon, daa ɓe ɓornake kolte kollayɗe wannaare ɓe njooɗake nder tooka ngam holluki ɓe tuubii.

22Ammaa e mi wi'a'on, Nyalnde Jaango Allah ɓuray yurminanki yimɓe Taaya e Sidon dow moodon.

23Onon boo, yimɓe gariiri Kafarnahum, on kammii ɗum hoccay'on yaaki dow? Naa' non! Ɓum nattinay'on nder ngayka hiite. Daa kuuɗe kayɗiniiɗe gaɗaaɗe nder maaɗa ɗe ngaɗaama nder gariiri Sodom, daa e ndi ɗon haa jooni.

24Ammaa e mi wi'a'on, Nyalnde Jaango Allah ɓuray yurminanki yimɓe Sodom dow moodon.”

Siwtaare Torrotooɓe
(Luka 10.21,22)

25E carel ngel Yeesu wi'i, “Mi yettiima, Nyaako am Mo Dow, Joomiraawo dow e ley, ngam a suudii fii ɗu'um to gooduɓe faamu e andal, a holliiɗum ɓikkoy pamaroy.

26Non Nyaako am, ngam non welanmaa ngaɗaa.”

27Sey o wi'i yimɓe, “Nyaako am hokkiiyam koo ɗume. Walaa anduɗo moye woni Ɓiɗɗo on sey ni Nyaako on, non maa walaa anduɗo Nyaako on sey ni Ɓiɗɗo on, e mo Ɓiɗɗo on yiɗi andina Nyaako on.

28“Ngaree to am on fuu dondiiɓe doŋle teddude, mi hokkay'on siwtaare.

29Tokkee ko mbi'aymi'on. Ekkitee to am, ngam e mi woodi hakkiilo, mi lestinɗo hoore, nden ɓerɗe moodon mbaltoto.

30Ngam ko mbiimi'on ngaɗon ɗum saɗaa waɗuki, nden dongal am teddaa.”

Maatiyu 12

Ɓamol Dow Nyalnde Siwtaare
(Markus 2.23-28; Luka 6.1-5)

1E carel ngel ɗum Nyalnde Siwtaare. Yeesu e yaha nder ngesa alkamaari, sey tokkuɓemo nani weelo ɓe puɗɗi ɓoruki cammeeje mayri e ɓe nyaama.

2Ammaa nde woɓɓe Faarisanko'en ngi'i non, mbi'i Yeesu, “Raa tokkuɓema e ngaɗa ko Attawra haɗi ɗum waɗa Nyalnde Siwtaare.”

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

3Sey Yeesu wi'iɓe, “On meeɗaayi janguki ko Dawda waɗi nde nani weelo, kanko e gonduɓe e maako?

4O natti Lukuru Seniiɗum, o nyaami buroodi ceniiɗum, o hokkori jaadooɓe e maako. Attawra boo wi'ii ardiiɓe diina tan haani nyaamuki buroodi ɗum.

5Koo on meeɗaayi janguki nder Attawra no ardiiɓe diina ngewirta dooka Nyalnde Siwtaare nder Wuro Ceniingo, ammaa ɗum wartaayi hakke?

6E mi wi'a'on, raa ɓurɗo Wuro Ceniingo ɗo'o.

7Ammaa daa on andunoo ma'ana aayaare nde'e bi'unde, ‘E mi yiɗi kollon yurmeende, naa' sakkuki cakkiri,’ daa on kiitaaki ɓe ngaɗaayi hakke.

8Ngam Ɓii Neɗɗo woni Joomu Nyalnde Siwtaare.”

Yeesu Yamɗitinii Mo Jungo Jaraango

(Markus 3.1-6; Luka 6.6-11)

9Sey Yeesu ali ɗon dilli, natti suudu do'aare maɓɓe.

10E woodi goɗɗo mo jungo jaraango nder mayru. Sey Faarisanko'en ƴami Yeesu, mbi'i, “Attawra jaɓii ɗum yamɗitina Nyalnde Siwtaare?” Ɓe mbi'u non ngam ɓe keɓa ko ɓe ngulliroytoomo.

11Sey Yeesu wi'iɓe, “Moye nder moodon to e woodi mbaala go'o to nga yanii nder ngayka Nyalnde Siwtaare, o jogataakonga o ittoyanga?

12Too! Neɗɗo ɓurii mbaala daraja naa' seɗɗa! Ngam non, Attawra haɗaayi ɗum waɗa ko woodi Nyalnde Siwtaare.”

13Sey o wi'i neɗɗo on, “Fortu jungo maaɗa.” Sey o fortingo, sey ngo yamɗiti, ngo warti bo wo'oto ngon.

14Ammaa Faarisanko'en ɓen mburtii meddi dow no ɓe mbardata Yeesu.

Maccuɗo Mo Allah Suɓi

15Nde Yeesu faami ko ɓe ciryotoo, sey o ummii o ali wigeere nden. Sey yimɓe ɗuɗɓe tokkimo, o yamɗitiniɓe ɓe fuu,

16o wagginiɓe to' ɓe mbi'aka koo moye kanko o moye.

17Ɓu'um fuu waɗii ngam ɗum hebbina ko Allah wi'i daga honduko Annabi Icaaya, wiiki,

18“O'o woni maccuɗo mo cuɓumi, mo ngiɗumi, e mi nana belɗum maako naa' seɗɗa. Mi hokkaymo Ruuhu am, o hokkay lenyi habaru kisndam am.

19O yeddataa o metataa sembee, walaa nanayɗo hoolo hononde maako dow ɗate.

20O heenyitataa yewuki ƴombal ɓadiingal yewuki. O nyifataa fitilaaru ɓadiindu waatuki, naa o waɗii aadilaaku heɓi jaalorgal dow halleende.

21Lenyi fuu ngaɗay kammunde dow maako. ”

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Yeesu e Ba'aljabul
(Markus 3.20-30; Luka 11.14-23)

22Sey ɗum waddanimo goɗɗo paho bumɗo gooduɗo ginnol. Yeesu boo yamɗitinimo, o warti e mo meta, e mo yi'a.

23Kawrutuɓe fuu kayɗini, mbi'i, “E yiiki mooɗon koo o'o woni Ɓiɗɗo Dawda?”

24Ammaa nde Faarisanko'en nani non, ɓe mbi'i, “E bawɗe Ba'aljabul laamiiɗo ginni o wurtinirta ginni. ”

25Ammaa Yeesu e andi ko woni nder ɓerɗe maɓɓe, o wi'iɓe, “Laamu fuu cendiiɗum e wanywanytira, ɗum lallay. Non maa to gariiri koo wuro sendake e wanywanytira, ɗum waawataa ɗum daroo.

26To Ceyɗan e wurtina ginni Ceyɗan nder laamu Ceyɗan, Ceyɗan sendake e wanywanytira won ɗon. To laamu maako sendake, noye laamu ɗum darortoo?

27To e mi wurtinira ginni nder bawɗe Ba'aljabul, e bawɗe moye tokkuɓe'on mburtinirtaɗi? Ngam non tokkuɓe'on kollay on ngalaa goonga.

28Ammaa, to e mi wurtina ginni nder bawɗe Ruuhu Allah, too, hollii Laamu Allah waranii'on.

29“No waɗata ɗum waawa nattuki wuro neɗɗo cembiɗɗo ɗum teetanamo ko o woodi, naa' sey to ɗum artii haɓɓukimo? Nden ɗum waawa hoccuki ko o woodi nder wuro ngon.

30“Mo wondaa e am fuu, o ganyo am. Mo wallaayiyam moɓtuki fuu, o cankitoowo.

31Ngam non, e mi wi'a'on, ɗum waaway yaafanaaki yimɓe hakke e koo iri ɗiye haalaaji ɗi mbooɗaa ɗi ɓe meti, ammaa bi'uɗo ko wooɗaa dow Ruuhu Allah o yaafantaake.

32Fuu bi'uɗo ko wooɗaa dow Ɓii Neɗɗo, ɗum waaway yaafanaakimo. Ammaa fuu bi'uɗo ko wooɗaa dow Ruuhu Allah, o yaafantaake haa abadaa.

Lekki e Ɓikkoy Maaki
(Luka 6.43-45)

33“Lekki boɗki e rima ɓikkoy mboɗkoy, non maa lekki ki wooɗaa e rima ɓikkoy koy mbooɗaa. Koo kiye lekki e andiree ɓikkoy maaki.

34Onon boole kalluɗe! No waɗata onon kalluɓe meton ko wooɗi? Ngam honduko neɗɗo e meta ko woni nder ɓernde muuɗum.

35Neɗɗo mo ngikku boɗɗum e wurtina fii boɗɗum daga nder ɓernde muuɗum. Non maa neɗɗo kalluɗo e wurtina halleende daga nder ɓernde muuɗum.

36“E mi wi'a'on, nder Nyalnde Jaango koo moye doole wi'a Allah ngam ɗume wi'i koo ɗeye boliiɗe meereeje.

37Dow boliiɗe ɗe mbi'uɗaa ɗum waɗirantama kiita, koo ɗe nangumaa, koo ɗe mburtinmaa.”

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Yiɗuki Holleeki Kayɗiniiɗum
(Markus 8.11,12; Luka 11.29-32)

38Sey woƀƀe nder moodiƀƀe Attawra e Faarisanko'en mbi'imo, “Moodibbo, e min ngiɗi yiiki goɗɗum kayɗiniiɗum daga to maaɗa tabbitinayɗum Allah liloymaa. ”

39Sey Yeesu nootii, wi'iƀe, “Yimƀe jaamanu ɗu'um kalluƀe ƀe kulataa Allah, e ƀe ngiɗi holleeki goɗɗum kayɗiniiɗum, ammaa walaa ko ɗum hollataƀe sey ni ko heƀuno Annabi Inuusa.

40Ngam non, no Inuusa waɗiri balɗe tati jemma e nyalawma nder wonga linga manga, non maa Ɓii Neɗɗo waɗirta balɗe tati jemma e nyalawma nder yenaande.

41E Nyalnde Jaango yimƀe gariiri Niineba ƀe ummodoto e yimƀe jaamanu ɗu'um. Ɓe kolla ko yimƀe jaamanu ɗu'um ngaɗi ɗum wooɗaa, ngam kamƀe, nde ƀe nani wa'aju Annabi Inuusa, ƀe tuubii. Raa boo ƀurɗo Inuusa ɗo'o.

42Nyalnde Jaango laamiiɗo leydi fombina debbo o ummodoto e yimƀe jaamanu ɗu'um. O holla ko ƀe ngaɗi ɗum wooɗaa, ngam kanko o waroyii daga ƀadaaki nanuki faamu Annabi Suleymaanu. Raa boo ƀurɗo Suleymaanu ɗo'o.

Wartuki Ginnol
(Luka 11.24-26)

43“To ginnol wurtake nder ƀandu neɗɗo, ngol yahay to bigeeje jorɗe e ngol ɗaƀƀita to ngol siwtotoo. Ammaa to ngol heƀaayi,

44sey ngol wi'a, ‘Mi so"oto wuro ngo mburtoyiimi.’ To ngol wartii, ngol tawii wuro ngon walaa goɗɗum nder, ngo wuuwaama ngo mo"inaama.

45Sey ngol yaha ngol waddoya ginni joweeɗiɗi ƀurɗingol halluki, ɗi natta ɗi njooɗoo ɗon. Nden re'irde neɗɗo on ƀuray fuɗɗoode maako halluki. Non ɗum wartanta yimƀe jaamanu ɗu'um kalluɗum.”

Maduujo Yeesu e Minyiraaƀe Maako
(Markus 3.31-35; Luka 8.19-21)

46Yeesu e medda e yimƀe ɗuɗƀe hawrutuƀe, sey raa maduujo maako e minyiraaƀe maako ngari ndarii yaasi, e ƀe ngiɗi medduki e maako.

47Sey goɗɗo wi'imo, “Maduujo maaɗa e minyiraaƀe maaɗa e ton ndarii yaasi, e ƀe ngiɗi medduki e maaɗa.”

48Ammaa o wi'i biiɗomoka on, “Moye woni maduujo am, nden ƀeye ngoni minyiraaƀe am?”

49Sey o sappii tokkuƀemo, o wi'i, “Raa maduujo am e minyiraaƀe am ɗo'o!

50Ngam koo moye waɗi ko Nyaako am Mo Dow yiɗi, kanko woni minyiraawo am e maduujo am.”

Maatiyu 13

Misaalu Dow Demoowo

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

(Markus 4.1-9; Luka 8.4-8)

1Nyalnde nden Yeesu wurtii wuro ngon, yahi joodii haade Mbeela Galiili.

2Yimɓe ɗuɗɓe kawriti to maako naaki o natti komiwal o joodii nder maagal dow ndiyam. Kawrutuɓe fuu ndarii haade mbeela ngan.

3Sey o huutiri misaalu o ekkitiɓe ekkitinol feere-feere ɗuɗngol, o wi'i, "Goɗɗo demoowo yahi ngesa ngam saaka awdi.

4E mo nder saakuki awdi ndin, wondi yani dow ɗatal, colli ngari cuppidindi.

5Wondi boo yani nder kaaƴe, ɗon ndi heɓaayi leydi ɗundi. Ndi fuɗi jawɗum ngam leydi ndin luggaa.

6Ammaa nde naange wurtoyii fiyindi, sey ndi yoori ngam ndi walaa ɗaɗi.

7Wondi awdi boo yani nder gi'e, sey gi'e ɗen mawni ɓiɗɗindi haa ndi waawaayi waɗuki cammeeje.

8Ammaa wondi awdi yani dow leydi mbondi ndi fuɗi ndi mawni ndi waɗi cammeeje. Wondi waɗi gabbe **100**, wondi waɗi gabbe **60**, wondi waɗi **30**."

9Nde Yeesu heenyi hokkuki misaalu ɗu'um, sey wi'i, "Gooduɗo noppi nanuki fuu nana. "

Ko Waɗi Yeesu Huutiri Misaalu

(Markus 4.10-12; Luka 8.9,10)

10Sey tokkuɓemo ngari ƴamimo, mbi'i, "Ngam ɗume metirantaaɓe e misaalu nihi? "

11O nootii o wi'iɓe, "Onon on kokkaama faamu sirru Laamu Allah, ammaa kamɓe ɓe kokkaaka.

12Ngam fuu gooduɗo faamu dow Laamu Allah ɗum ɓeydanaymo, haa ɗum ɗuuɗanamo. Ammaa mo walaa faamu dow Laamu Allah, koo ko o woodi maa ɗum jaɓayɗum.

13Ko waɗi metiranaymi yimɓe e misaalu woni, ngam koo ɓe ndaarii ɓe ngi'ataa, koo ɓe kettindake ɓe nanataa, ɗonmaa ɓe paamataa.

14Dow maɓɓe ɗum hebbini ko Allah wi'i daga honduko Icaaya, 'On ngaɗay ka nanuki, ammaa on paamataa koo seɗɗa. On ngaɗay ka raaruki, ammaa on ngi'ataa koo seɗɗa.

15Ngam ɓerɗe yimɓe ɓen ɗon ɗe cembiɗɗe, nden ɓe cukkii noppi maɓɓe, ɓe maɓɓii gite maɓɓe, ngam to' ɓe ngi'a e gite maɓɓe, to' ɓe nana e noppi maɓɓe, ɓe paama nder ɓerɗe maɓɓe haa ɓe ngarta to am, mi yamɗitina ɓerɗe maɓɓe. '

16"Ammaa onon, gite moodon ɗe barkiɗinaaɗe ngam e ɗe ngi'a, e noppi moodon ngam e ɗi nana.

17E mi wi'a'on goonga, annabo'en e aadili'en ɗuɗɓe ngiɗii ngi'a ko ngiiɗon, ammaa ɓe ngi'aayi. Ɓe boo ngiɗii nanuki ko nanoton, ammaa ɓe nanaayi.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Ma'ana Misaalu Dow Demoowo
(Markus 4.13-20; Luka 8.11-15)

18“Too, raa ma'ana misaalu demoowo on ɗon.

19Fuu nanuɗo habaru Laamu Allah o heƀtaayiɗum, sey Ceyɗan wara hocca ko ɗum aawi nder ƀernde maako. Ɗum ɗon woni misaalu awdi njanundi dow ɗatal.

20Janundi dow kaaƴe woni misaalu nanuɗo Wolde Allah ɗon e ɗon o jaƀande e belɗum ƀernde.

21Ammaa nde wolde nden walaa ɗaɗi nder ƀernde maako, o munyay carel seɗɗa tan. To caɗeele koo torra warii ngam wolde nden, ɗon e ɗon o yoofande.

22Janundi nder gi'e woni misaalu nanƀe Wolde Allah, ammaa wannuki e fii duuniyaaru, e yidde jawdi, ƀiɗɗi wolde nden kaɗinde wallukiƀe ƀe ngaɗa ko Allah yiɗi.

23Ammaa awdi caakaandi dow leydi mbondi woni misaalu nanɗo Wolde Allah, o faaminde boɗɗum, o waɗi ko Allah wi'i, o huutinirinde haa o heƀi ƀeydaari. Goɗɗo heƀi nde **100**, goɗɗo boo heƀi nde **60**, goɗɗo heƀi nde **30**.”

Geene Nder Ngesa Alkamaari

24Sey Yeesu hokkiƀe goɗɗum misaalu wi'i, “Laamu Allah e nandi e goɗɗo neɗɗo aawuɗo alkamaari mbondi nder ngesa muuɗum.

25Ammaa jemma, koo moye e ɗaanii, sey goɗɗo ganyo maako yahi saaki awdi goɗɗe geene nder alkamaari ndin dilli.

26Nde alkamaari ndin fuɗi, mawni waɗi cammeeje, sey geene ɗen maa ummoyii.

27Sey maccuƀe joomu ngesa kan ngari mbi'imo, ‘Joomu wuro, naa' awdi mbondi aawuɗaa to ngesa maaɗa? Too, no waɗi geene puɗoyi nder mayri?’

28O wi'iƀe, ‘Ɗum goɗɗo ganyo am waɗi non.’ Sey maccuƀe ƀen mbi'imo, ‘A yiɗi min njaha min ittaɗe?’

29Ammaa o wi'iƀe, ‘Naa' non. Ngam to on ittaɗe, on ittay fuu e alkamaari ndin.

30Aleeɗe ɗe mawnida e mayri naa carel taƴukindi waɗi. To carel taƴukindi waɗi, mi wi'ay taƴooƀe ƀen arta taƴuki geene ɗen ƀe kaƀƀaɗe kaƀƀe-kaƀƀe, ɗum wulaɗe. Ammaa alkamaari ndin, ƀe ngaɗandi nder resirde gawri am.’ ”

Misaalu Dow Gabbel Mastat
(Markus 4.30-32; Luka 13.18,19)

31Yeesu fuɗɗiti hokkiƀe goɗɗum misaalu wi'i, “Laamu Allah e nandi e gabbel mastat ngel goɗɗo hocci aawi nder ngesa muuɗum.

32Kangel woni gabbel ƀurngel famɗuki nder ngabboy fuu, ammaa to ngel mawni, sey ngel ƀura koo ngele leggel mawnuki, haa colli ngara ngaɗa caƀƀe dow lice maagel.”

Misaalu Dow Ƴuufinirɗum
(Luka 13.20,21)

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

33Yeesu fuɗɗiti hokkiɓe goɗɗum misaalu wi'i, “Laamu Allah e nandi e ɓuufinirɗum ɗum goɗɗo debbo hocci lancindiri e condi alkamaari poondirkoy tatoy, haa ndi fuu ndi ɓuufi. ”

Ko Waɗi Yeesu Huutiri Misaalu
(Markus 4.33,34)

34Yeesu metirani hawrutuɓe ɓen fuu fii ɗu'um e misaalu. Fuu ko o wi'ataɓe e mo huutira misaalu.

35O waɗii non ngam o hebbina ko Allah wi'i daga honduko annabiijo wiiki, “Mi metiranay yimɓe e misaalu. Ko suuɗii daga taguki duuniyaaru, mi wurtinayɗum e njayri. ”

Ma'ana Misaalu Geene Nder Alkamaari

36Sey Yeesu ali yimɓe ɓen natti wuro. Tokkuɓemo ngari to maako mbi'imo, “Wi'umin ma'ana misaalu geene nder ngesa alkamaari. ”

37O wi'iɓe, “Aawuɗo awdi mbondi ndin woni Ɓii Neɗɗo.

38Ngesa kan woni duuniyaaru. Nden awdi mbondi ndin woni ɓiɓɓe Laamu Allah. Geene ɗen ngoni ɓiɓɓe Ceyɗan.

39On ɗon ganyo aawuɗo geene ɗen, kanko woni Ceyɗan. Carel taɓukindi woni re'uki duuniyaaru, nden taɓooɓendi ngoni malaa'ika'en.

40Non no ɗum hawritirta geene ɗum wulaɗe, non ɗum waɗata e re'uki duuniyaaru.

41Ɓii Neɗɗo liloyay malaa'ika'en muuɗum, ɓe mburtina koo ɗume pooɗoojum yimɓe ngaɗa hakke e fuu gaɗooɓe ko halli nder Laamu Allah.

42Sey malaa'ika'en ɓen kubooɓe nder hiite kallunge. Ɓon ɓe mboyata ɓe nyeryindira nyiiyɓe.

43Nden aadili'en ɗelkitoto bo naange nder Laamu Nyaako maɓɓe Mo Dow. Fuu gooduɗo noppi nanuki nana.

Jawdi Cuuɗiindi

44“Laamu Allah e nandi e jawdi cuuɗiindi e ngesa ndi goɗɗo heɓti, o fuɗɗiti o suuɗindi. Nder welwelo o yahi, o soori fuu ko o woodi o soodi ngesa kan.

Misaalu Dow Lu'u-Lu'u

45“Ɓonmaa Laamu Allah e nandi e neɗɗo coodoowo e sooritoo ɗaɓɓitoowo lu'u-lu'u gooduɗum ceede.

46Nde o yi'i go'o gooduɗum ceede ɗuɗɗe, sey o yahi o soori fuu ko o woodi, o soodi lu'u-lu'u ɗum.

Misaalu Dow Nangirɗum Liyyi

47“Ɓonmaa Laamu Allah e nandi e nangirɗum liyyi ɗum woɓɓe kubii nder mbeela, ɗum nangoyi koo iri ɗiye liyyi.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

48Nde ɗum heewi, ɓe pooɗoyiɗum daande mbeela ngan, ɓe njooɗii, ɓe cupti liƴƴi boɗɗi, ɓe ngaɗiɗi nder faandu, ammaa ɓe cankiti ɗi mbooɗaa ɗin.

49Non ɗum waɗata e re'uki duuniyaaru. Malaa'ika'en ngaray kakkita kalluɓe daga nder aadili'en,

50ɓe kuboo kalluɓe ɓen nder hiite kallunge. Ɗon ɓe mboyata ɓe nyeryindira nyiiyɗe.

Jawdi Keyri e Kiindi

51"On paamii fuu ɗu'um? " Ɓe nootii ɓe mbi'i, "Ee. "

52Sey o wi'iɓe, "Too, fuu moodibbo Attawra ekkitiiɗo dow Laamu Allah e mo nandi e joomu wuro burtinɗo jawdi keyri e kiindi nder ndesa muuɗum. "

Ɗum Wanyii Yeesu Nder Gariiri Najarat

(Markus 6.1-6; Luka 4.16-30)

53Nde Yeesu heenyi wiikiɓe fuu misaalu ɗu'um, sey o ummii o ali wigeere nden.

54O yahi gariiri to o mawni, o fuɗɗi ekkitinki yimɓe nder suudu do'aare maɓɓe haa ɓe kayɗini, ɓe mbi'i, "Toye neɗɗo o'o heɓi faamu ɗu'um e bawɗe waɗuki kuuɗe kayɗiniiɗe ɗe'e?

55Naa' kanko woni ɓiɗɗo on ɗon cehoowo? Naa' maduujo maako e wi'ee Maryaama? Naa' Yaakubu e Yusufu e Siiman e Yahuuda ngoni minyiraaɓe maako?

56Nden naa' en ngondi e minyiraaɓe maako rewɓe? Too, toye neɗɗo o'o heɓi fuu fii ɗu'um?"

57Sey ɓe nganyi hoolaaki Yeesu. Ammaa Yeesu wi'iɓe, "Koo toye yimɓe e kokka annabiijo mangu, ammaa yimɓe gariiri maako, e yimɓe wuro maako ɓe kokkataamo mangu. "

58Yeesu waɗaayi goɗɗum kayɗiniiɗum ton ngam ɓe koolaakimo.

Maatiyu 14

Mayde Yahaya Gaɗoowo Baptisma

(Markus 6.14-29; Luka 9.7-9)

1E carel ngel Hirudus Laamiiɗo nani habaru Yeesu.

2Sey o wi'i maccuɓe maako, "On ɗon ɗum Yahaya Gaɗoowo Baptisma umminaa daga mayde, kanjum waɗi e mo woodi bawɗe waɗuki kuuɗe kayɗiniiɗe."

3Ngam ndenno Hirudus e hoore muuɗum waɗii ɗum nangii Yahaya, ɗum haɓɓimo, ɗum surimo nder suudu cural. Hirudus waɗi non ngam Hiruudiya debbo mawniraawo maako Filibus mo o te'i.

4Ngam ndenno Yahaya wi'ii Hirudus, "Ɗum haanaayi te'aamo."

5Non waɗi Hirudus e yiɗi warki Yahaya, ammaa e mo hula yimɓe, ngam ɓe njaɓii Yahaya o annabiijo.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

6Ammaa nde nyalnde humto siftorki danyngol Hirudus wari, sey ɓiɗɗo Hiruudiya surbaajo wami yeeso hoɓɓe garɓe humto ngon. Gamol maako welii Hirudus,

7haa waɗanimo alkawal hunaniimo wiiki hokkaymo koo ɗume ko o torii.

8Sey maduujo maako wi'imo ko o wi'ata. Surbaajo on wi'i Hirudus, “Hokkam hoore Yahaya Gaɗoowo Baptisma nder le'al jooni. ”

9Laamiiɗo on boo wanni, ammaa ngam o yaadake o hunanakemo yeeso hoɓɓe, o waɗi ɗum hokkamo hoore nden.

10O lili woɓɓe ittonoyi Yahaya hoore nder suudu cural.

11Ɗum waddi hoore nden nder le'al, ɗum hokki surbaajo on. Surbaajo on boo waddaninde maduujo muuɗum.

12Sey tokkuɓe Yahaya on ngari kocci ɓandu ndun uwoyindu. Nden ɓe njahi ɓe mbi'oyika Yeesu.

Yeesu Nyamnii Yimɓe 5,000

(Markus 6.30-44; Luka 9.10-17; Yahaya 6.1-14)

13Nde Yeesu nani non, sey natti komiwal e tokkuɓemo ɓe ndilli to wigeere nder ladde kamɓe tan. Ammaa nde yimɓe ɗuɗɓe nani non, ɓe mburtoyii daga gariije, ɓe tokkimo e koyɗe.

14E jippaaki Yeesu daga nder komiwal ngal o yi'i yimɓe ɗuɗɓe e kawriti, sey o nani jurumɗum maɓɓe, o yamɗitini ɓe njamɗaa nder maɓɓe.

15Nde naange hiirii, sey tokkuɓemo ngari to maako, mbi'imo, “Ɗo'o ɗum ladde, ɗonmaa naange hiiri. Wi'u yimɓe ɓe'e ndilla ngam ɓe njaha ngarihoy ɓe coodana ko'e maɓɓe ko ɓe nyaamata. ”

16Yeesu wi'iɓe, “Naa' doole ɓe ndilla. Onon kokkeeɓe ko ɓe nyaamata. ”

17Sey ɓe nootii ɓe mbi'imo, “Buroodi jowi e liyɗi ɗiɗi tan min ngoodi. ”

18Sey o wi'i, “Ngaddaneeyamɗum ɗo'o. ”

19O wi'i hawrutuɓe ɓen njooɗoo dow huɗo hecco. O hocci buroodi jowi ɗum e liyɗi ɗiɗi ɗin, o raari dow, o yetti Allah, o sendi buroodi ɗum o hokki tokkuɓemo, sey tokkuɓemo ngeedani yimɓe hawrutuɓe.

20Ɓe fuu ɓe nyaami ɓe kaari. Tokkuɓemo moɓti ko hori ko waɗi kondooje sappo e ɗiɗi.

21Nyaamuɓe nyamndu ndun worɓe tan ɓadake 5,000, sukaaɓe e rewɓe limaaka.

Yeesu Waɗii Yaadu Dow Ndiyam

(Markus 6.45-52; Yahaya 6.15-21)

22Ɗon e ɗon Yeesu waɗi tokkuɓemo natta komiwal ɓe artamo huuluki yaaki fongo, kanko boo o jaɓɓitoto kawrutuɓe.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

23Gadɗa o jaɓɓitake hawrutuɓe ɓen, o ɓenti hocceere kanko tan ngam o wadɗa do'aare. Nde futuro wadɗi, e mo ton kanko tan.

24E carel ngel komiwal ngal e caka mbeela. Geeloodɗi ndiyam e piyangal, hendu e hadɗaɓe yaadu.

25Fajiri e mo yaha to maɓɓe, e mo yaha dow ndiyam mbeela ngan.

26Ammaa nde ɓe ngi'imo e mo yaha dow ndiyam, ɓe kultori, ɓe mbi'i, "Ɓum ginnol!" Sey ɓe ngulli ngam kulol.

27Ammaa ɗon e ɗon o metaniɓe, o wi'i, "Pukkinee ɓerɗe moodɔn, ɗum min. To' on kulu. "

28Sey Biiturus nootii, wi'imo, "Moodibbo, to ɗum an, wi'am mi wara to maadɗa dow ndiyam ɗam. "

29Yeesu wi'imo, "Woroy. " Sey Biiturus wurtii nder komiwal ngal fuɓɓi yaadu dow ndiyam ɗam yaaki to Yeesu.

30Ammaa nde o nani hendu cembindu, sey o hultori, ndiyam ɗam fuɓɓi moɗukimo, sey o wulli, o wi'i, "Moodibbo, hisnam!"

31Ɓon e ɗon Yeesu forti jungo muuɗum foodɔyimo, wi'imo, "An goodudɔ hoolaare seɓɓa, ngam ɗume ngadudaa seko? "

32E nattuki maɓɓe nder komiwal ngal, hendu ndun darii.

33Wonɓe nder komiwal ngal mawnini Yeesu, e mbi'a, "Goonga, an a Ɓiɓɓo Allah."

Yeesu Yamɗitinii Nyawɓe e Gariiri Janisarat
(Markus 6.53-56)

34Nde ɓe kuuli fongo mbeela ngan, ɓe njottii leydi Janisarat.

35Nde yimɓe leydi ndin anditi Yeesu, ɓe lili koo toye nder leydi ndin ɗum waddoya fuu nyawɓe to maako.

36Ɓe toriimo nyawɓe ɓen meema cilmbi toggoore maako tan. Fuu meemuɓedi njamɗiti.

Maatiyu 15

Ndonu Maama'en
(Markus 7.1-13)

1Sey woɓɓe Faarisanko'en e moodiɓɓe Attawra ngari to Yeesu daga Urucaliima, ɓe mbi'i,

2"Ngam ɗume tokkuɓema tokkataa ndonu maama'en meeɗen? Ngam ɓe lootataa juuɗe maɓɓe ko ɓe puɓɓa nyaamuki nyamndu."

3Sey Yeesu nootii, wi'iɓe, "Onon maa, ngam ɗume on tokkataa ko Allah wi'i ngam ndonu moodɔn?

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

4Ngam Allah wi'ii, ‘Hokku nyaako maaɗa e maduujo maaɗa mangu,’ nden, ‘Koo moye huɗi nyaako muuɗum koo maduujo muuɗum doole waree.’

5Ammaa onon on mbi'a to neɗɗo wi'ii nyaako muuɗum koo maduujo muuɗum, ‘Fuu ko kokkaynomaami, mi hokkiiɗum Allah,’ too, naa' doole neɗɗo on mawnina nyaako maako won ɗon.

6Non ngartirɗon Wolde Allah meere ngam ndonu mooɗon.

7Onon munaafuki'en! Icaaya wi'ii goonga nde o waɗi annabaaku dow mooɗon wiiki,

8Allah wi'ii, ‘Ɓen ɗon yimɓe e honduko tan ɓe mawnintayam, ammaa ɓerɗe maɓɓe e ngoɗɗitiiyam.

9E meere ɓe mawnintayam. E ɓe ekkitina dooka yimɓe bo to am ɗum ɗiwoyi. ’ ”

Fii Gaɗayɗum Neɗɗo Warta Mo Laaɓaa Yeeso Allah

(Markus 7.14-23)

10Sey Yeesu noddi yimɓe hawrutuɓe, wi'iɓe, “Kettindee, paamon.

11Naa' ko nattata neɗɗo e honduko wartirta ɓernde maako nde laaɓaa yeeso Allah, ammaa ko wurtoytoo daga nder honduko maako wartirtamo mo laaɓaa yeeso Allah.”

12Sey tokkuɓemo ngari to maako, mbi'imo, “A andi Faarisanko'en nanii monnere nde ɓe nani kan ɗon haala ka mbiiɗaa? ”

13Yeesu nootii, wi'i, “Fuu awre nde ɗum aawi, to naa' Nyaako am Mo Dow aawinde, ɗum ɗoofaynde.

14Aleeɓe! Ɓe wumɓe ardiiɓe wumɓe. To bumɗo ardake bumɗo, ɓe fuu ɗiɗo ɓe njanay nder ngayka.”

15Sey Biiturus wi'imo, “Wi'umin ma'ana ɗu'um misaalu. ”

16Yeesu wi'iɓe, “Haa jooni onon maa on paamaayi?

17On andaa fuu ko natti nder honduko neɗɗo nder reedu maako ɗum natti, nden ɗum wurtoto?

18Ammaa ko wurtoyii nder honduko, daga nder ɓernde ɗum ɗiwoyi. Kanjum wartirta neɗɗo mo laaɓaa yeeso Allah.

19Ngam daga nder ɓernde neɗɗo nyumo kallungo wurtoytoo, e warhoore, e njeenu, e njeenu hakkunde yimɓe ɓe ngalaa teegal, e nguyka, e ceyda fewre, e wonnuki inde neɗɗo.

20Ɓu'um kanjum wartirta neɗɗo mo laaɓaa yeeso Allah, ammaa nyaamuki nyamndu e juuɗe ɗe lootaaka naa' kanjum wartirta neɗɗo mo laaɓaa yeeso Allah.”

Hoolaare Debbo Kan'aaniyankeejo

(Markus 7.24-30)

21Yeesu ali ɗon yahi haade gariije Taaya e Sidon.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

22Sey raa godɗo Kan'aaniyankeejo debbo nedɗo leydi ndin wari noddi sembee, wi'i, “Moodibbo, Ɓii Dawda, yurminanam! Wongol ginnol e torra ɓidɗo am surbaajo.”

23Ammaa Yeesu wi'aayimo godɗum. Sey tokkuɓemo ngari toriimo, mbi'i, “Riiwumo, ngam e mo tokki'en e mo wanna'en e wulluki! ”

24Sey o wi'i debbo on, “Mi liloyaaka to woɓɓe, sey to baali majjudi ɗi lenyol Israa'iila tan. ”

25Ammaa o wari o diccii yeeso Yeesu, o wi'i, “Moodibbo, wallam! ”

26Yeesu nootii, wi'i, “Ɓum haanaayi ɗum hocca nyamndu ɓikkoy ɗum hubanoondu kutihoy. ”

27O wi'i, “Ee, ɗum non, Moodibbo, ammaa koo kutihoy e nyaama horaano januɗum daga teebur jeyɗokoy. ”

28Sey Yeesu nootii, wi'imo, “Hoolaare maaɗa e ɗuudi! Ɓum waɗante no ngiɗɗaa. ” Ɓon e ɗon ɓidɗo maako yamɗiti.

Yeesu Yamɗitinii Yimɓe Ɓuɗɓe

29Yeesu ummii, ali ɗon, tokki haade Mbeela Galiili, o ɗenti dow hocceere o joodii.

30Yimɓe ɗuɗɓe ngari to maako, ɓe ngaddoyi ɓe koyɗe jaraaɗe, e wumɓe, e layooɓe, e ɓe mbaawataa metuki, e woɓɓe ɗuɗɓe gooduɓe nyawuuji. Ɓe ndesiɓe yeeso maako, sey o yamɗitiniɓe.

31Yimɓe kayɗini nde ngi'i yimɓe ɓe metataa e meta, layooɓe e njaha, ɓe koyɗe jaraaɗe e njaaɓa, wumɓe e ngi'a. Sey ɓe manti Allah Israa'iila.

Yeesu Nyamnii Yimɓe 4,000

(Markus 8.1-10)

32Sey Yeesu noddi tokkuɓemo, wi'iɓe, “E mi nana jurumɗum yimɓe ɓe'e ngam hande baldɗe maɓɓe tati e ɓe ngondi e am, ammaa ɓe ngalaa ko ɓe nyaamata. Mi yiɗaa ɓe ndillida e weelo, ngam ɗum saɗaa ɓe pekkora dow ɗatal. ”

33Sey tokkuɓemo mbi'imo, “Toye min keɓoyta buroodi nder ladde nde'e keɗayɗum yimɓe ɗuɗɓe ɓe'e? ”

34Yeesu ɗamiɓe wi'i, “Buroodi noye ngoodudon? ” Ɓe mbi'i, “Buroodi joweeɗiɗi e liɗɗi seɗɗa. ”

35Sey o wi'i yimɓe hawrutuɓe ɓen fuu ɓe njooɗoo e leydi.

36O hocci buroodi joweeɗiɗi ɗum e liɗɗi ɗin, o yetti Allah, o sendiɗum, o hokki tokkuɓemo, kamɓe boo ɓe ngeedani yimɓe ɓen.

37Yimɓe ɓen fuu nyaami kaari. Gaɗa maajum tokkuɓemo moɓti ko horii, ɗum heewi kondooje joweeɗiɗi.

38Nyamɓe ɓen worɓe tan ngaɗi 4,000, rewɓe e sukaaɓe limaaka.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

39Gaɗa Yeesu jaƀƀitake hawrutuƀe ƀen, sey o natti komiwal, o dilli leydi Magadan.

Maatiyu 16

Ardiiƀe Ngiɗi Waɗaneeki Kayɗiniiɗum
(Markus 8.11-13; Luka 12.54-56)

1Faarisanko'en e Saadusanko'en ngari to Yeesu, e ƀe ngiɗi foondukimo, sey ƀe mbi'imo o waɗanaƀe goɗɗum kayɗiniiɗum ɣiwoyɗum to Allah.

2Yeesu nootii, wi'iƀe, “To naange hiirii, dow woojii, on mbi'a, ‘Jaango njayri wooɗay.’

3Ɗonmaa to subaka waɗii on ngi'ii dow woojii e woodi duule koo toye, on mbi'a, ‘Hande ɗum waɗay iyeende.’ On mbaawi raaruki ko woni e dow andon ko waɗata, ammaa on mbaawataa faamuki ma'ana kuuɗe ɗe ngaɗaymi.

4Yimƀe jaamanu ɗu'um kalluƀe ƀe kulataa Allah, e ƀe ngiɗi holleeki goɗɗum kayɗiniiɗum, ammaa walaa ko ɗum hollataƀe sey ni ko heƀuno Annabi Inuusa.” Sey o aliƀe o dilli.

Ɣuufinirɗum Faarisanko'en e Saadusanko'en
(Markus 8.14-21)

5Nde tokkuƀemo kuuli fongo mbeela, ƀe ngi'i ƀe ngejjitii ƀe ngardoya e buroodi.

6Sey Yeesu wi'iƀe, “Paamee, ngaɗee hakkiilo e ɣuufinirɗum Faarisanko'en e Saadusanko'en.”

7Sey tokkuƀemo meddi hakkunde maƀƀe, ƀe mbi'i, “O wi'u non ngam en ngaddaayi buroodi. ”

8Nde Yeesu faami ko ƀe mbi'ata, sey o ɣamiƀe, o wi'ii, “Onon gooduƀe hoolaare seɗɗa, ngam ɗume meddoton dow on ngalaa buroodi?

9Haa jooni on paamaayi? On ciftoraayi no nyamnirmi yimƀe 5,000 e buroodi jowi, e kondooje sappo e ɗiɗi ɗe ƀoptuɗon e keewi horaano?

10Ɗonmaa on ciftoraayi no nyamnirmi yimƀe 4,000 e buroodi joweeɗiɗi, e kondooje joweeɗiɗi ɗe ƀoptuɗon e keewi horaano?

11No ɗum waɗi on paamaayi naa' dow buroodi metaymi? Mi wi'ii paamanee ɣuufinirɗum Faarisanko'en e Saadusanko'en.”

12Nden tokkuƀemo keƀti naa' e mo metanaƀe ƀe paama dow ɣuufinirɗum gaɗeteeɗum nder buroodi, ammaa ƀe ngaɗa hakkiilo e ekkitinol Faarisanko'en e Saadusanko'en.

Biiturus Wi'ii Yeesu Woni Almasiihu
(Markus 8.27-30; Luka 9.18-21)

13Nde Yeesu wari leydi Kaysaariya Filibi, sey o ɣami tokkuƀemo, o wi'i, “Moye yimƀe mbi'ata Ɓii Neɗɗo woni? ”

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

14Sey ɓe mbi'i, “Woɓɓe e mbi'a a Yahaya Gaɗoowo Baptisma. Woɓɓe boo e mbi'a a Annabi Iliya. Nden woɓɓe e mbi'a a Annabi Irmiya koo go'oto nder annabo'en. ”

15O wi'iɓe, “Ammaa onon, moye mbi'otonyam? ”

16Sey Siiman Biiturus nootii, wi'i, “An woni Almasiihu, Ɓiɗɗo Allah mo yonki. ”

17Yeesu nootii wi'imo, “A barkiɗinaaɗo, Siiman ɓii Inuusa, ngam naa' ɗum neɗɗo wi'imaaka, sey ni Nyaako am Mo Dow.

18E mi wi'imaa, an woni Biiturus, waato Tafaare. Dow tafaare nden njooɗinaymi tokkuɓeyam. Mayde fuu e bawɗe mayre waawataa jaalooɓe.

19Mi hokkete maɓɓitirkoy Laamu Allah, fuu ko kaɗuɗaa e duuniyaaru, Allah Mo Dow jaɓi. Ɓonmaa fuu ko aluɗaa ɗum waɗa e duuniyaaru, Allah Mo Dow jaɓii.”

20Sey Yeesu haɗi tokkuɓemo to' ɓe mbi'aka koo moye kanko woni Almasiihu.

Yeesu Wi'ii No Mayrata
(Markus 8.31—9.1; Luka 9.22-27)

21Daga ngel ɗon carel Yeesu fuɗɗi wiiki tokkuɓemo doole o yaha Urucaliima, o yara bone ɗuɗɗum to juuɗe mawɓe yimɓe, e mawɓe ardiiɓe diina, e moodiɓɓe Attawra, nden o waree. Nder nyalnde tatawre boo ɗum umminaymo.

22Sey Biiturus noddimo wuttudu go'o fuɗɗi haɓankimo, e wi'a, “Allah hoyna, Moodibbo! Non heɓataama haa abadaa! ”

23Ammaa Yeesu waylitii, wi'i Biiturus, “Sendir e am, an Ceyɗan! A kaɗayɗoyam waɗuki ko Allah yiɗi, ngam naa' to Allah nyumo maaɗa ƴiwoyi, iri nyumo yimɓe nyumataa. ”

24Sey Yeesu wi'i tokkuɓemo, “Fuu giɗɗo warta tokkuɗoyam, doole wanya hoore muuɗum, hocca gaafaangal muuɗum, tokkayam.

25Ngam fuu giɗɗo hisnuki yonki muuɗum o dullayki. Ammaa fuu dullayɗo yonki muuɗum ngam am o heɓayki.

26Ko ɗum nafanta neɗɗo to o heɓii duuniyaaru fuu, ammaa dullii yonki maako? Koo boo ko neɗɗo waawata hokkuki ngam jaɓtoya yonki muuɗum?

27Ngam Ɓii Neɗɗo waray nder teddungal Nyaako muuɗum Mo Dow e malaa'ika'en maako, o waatanay koo moye ko waɗi.

28E mi wi'a'on goonga, e woodi woɓɓe dariiɓe ɗo'o ɓe maayataa naa ɓe ngi'ii Ɓii Neɗɗo e waroya nder laamu muuɗum.”

Maatiyu 17

Yeesu Wangii Nder Mangu Muuɗum
(Markus 9.2-13; Luka 9.28-36)

1Gaɗa balɗe joweego'o, sey Yeesu hocci Biiturus e Yaakubu e minyiraawo maako Yahaya, o yaariɓe dow wonde hocceere townde kamɓe tan.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

2Sey nandi maako wayliti yeeso maɓɓe. Yeeso maako e ɗelkitoo bo naange. Kolte maako ngarti daneeje tar bo jayngol.

3Ɓon e ɗon sey Annabi Muusa e Annabi Iliya wanganiɓe e ɓe medda e Yeesu.

4Sey Biiturus wi'i Yeesu, “Moodibbo, wonki amin ɗo'o e woodi. Al min nyiɓa cuudi tati ɗo'o, wo'oyru ndu maaɗa, wo'oyru ndu Muusa, nden wo'oyru ndu Iliya.”

5E mo nder metuki, sey raa wonga nduula ɗelkitotoonga wari suddiɓe. Ɓe nani hononde Allah daga nder maaga, wi'i, “O'o woni Ɓiɗɗo am mo ngiɗumi. E mi nana beldum maako naa' seɗɗa. Nanee ko o wi'ata'on! ”

6Nde tokkuɓemo nani hononde nden, kulol mangol nangiɓe ɓe njani e leydi.

7Sey Yeesu wari meemiɓe, wi'i, “Ummee, to' on kulu.”

8Nde ɓe ɗefti ko'e, ɓe ngi'aayi goɗɗo sey Yeesu tan.

9E ɓe njippoyoo daga dow hocceere nden, sey Yeesu wagginiɓe, wi'i, “To' on mbi'u goɗɗo ko ngiiɗon naa ɗum ummini Ɓii Neɗɗo daga mayde. ”

10Tokkuɓemo ɗamimo, mbi'i, “Too, ngam ɗume moodiɓɓe Attawra e mbi'a doole Annabi Iliya arta Almasiihu warki? ”

11O nootii, o wi'i, “Goonga Annabi Iliya artay warki, ngam o siryoo koo ɗume.

12Ammaa e mi wi'a'on, Iliya yaadake warii, ɓe boo keɓtaayi ɗum kanko, ammaa ɓe ngaɗanimo fuu ko ɓe ngidi. Non maa Ɓii Neɗɗo yaray bone e juuɗe maɓɓe.”

13Nden tokkuɓemo paami e mo metanaɓe dow Yahaya Gaɗoowo Baptisma.

Yeesu Yamɗitinii Suka Gooduɗo Ginnol

(Markus 9.14-29; Luka 9.37-43a)

14Nde ɓe njottii to yimɓe ɗuɗɓe kawriti, sey goɗɗo neɗɗo wari to Yeesu diccii yeeso maako wi'i,

15“Moodibbo, yurminan suka am e woodi nyawu paɗɗe, e mo torroo naa' seɗɗa. Nde ɗuɗɗum e mo yana nder hiite e nder ndiyam.

16Mi yaariimo to tokkuɓema, ammaa ɓe mbaawaayi yamɗitinkimo.”

17Sey Yeesu nootii wi'i, “Onon yimɓe jaamanu ɗu'um kalluɗum on koolaakiyam, haa ndeye njooɗodotoomi e mooɗon e mi munyida e mooɗon? Ngaddaneeyam suka on ɗo'o. ”

18Sey Yeesu haɓani ginnol ngol, ngol wurtii suka on, ɗon e ɗon o yamɗiti.

19Sey tokkuɓemo ngari to maako kamɓe tan, ɓe ɗamimo ɓe mbi'i, “Ngam ɗume minon min mbaawaayi wurtinki ginnol ngol? ”

20Yeesu nootii wi'iɓe, “Ngam hoolaare mooɗon famɗii. E mi wi'a'on goonga, daa on ngoodi hoolaaki famɗirki bo gabbel mastat, on mbaaway mbi'on hocceere nde'e, ‘Itta daga ɗo'o, yahu ɗaa'e, ’ sey nde waɗa ko mbiiɗon. Walaa boo ko salorta'on.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

21[Ammaa iri ngo'ol ginnol ngol wurtataako sey e do'aare e suumaaki.]”

Yeesu Fuɓɓitii Wi'i Iri No Mayrata
(Markus 9.30-32; Luka 9.43b-45)

22Nde Yeesu e tokkuɓemo kawriti e leydi Galiili, sey o wi'iɓe, “Ɓum hokkitiray Ɓii Neɓɓo nder juudɗe yimɓe,

23ɓe mbaramo, e nyalnde tatawre ɗum umminaymo.” Sey fii ɗum wanni tokkuɓemo naa' seɓɓa.

Ceede Wuro Ceniingo

24Nde Yeesu e tokkuɓemo njottii gariiri Kafarnahum, jaɓooɓe ceede ngam Wuro Ceniingo ngari to Biiturus, ɓe mbi'imo, “Moodibbo moodon e hokka ceede walluki Wuro Ceniingo? ”

25O wi'i, “Ee, e mo hokka. ” Nde Biiturus warti wuro, sey Yeesu arti metankimo, wi'i, “No ngiiɗaa, Biiturus? To ɓeye laamiiɓe duuniyaaru ndu'u njaɓata ceede leydi, to ɓiɓɓe maɓɓe koo to woɓɓe? ”

26Nde Biiturus wi'i, “To woɓɓe, ” sey Yeesu wi'i, “Too, ɓiɓɓe maɓɓe njoɓataa won ɗon.

27Fuu e non, ngam to' ɓe nana monnere meeɗen, yahu mbeela ngaɗaa nangirɗum liyyi maaɗa. Fuu lingu ngu artuɗaa nanguki, maɓɓutu honduko maagu a taway yamnde ajurfaari nder. Hoccunde, kokkaaɓe njoɓaari Wuro Ceniingo ngam min e maaɗa.”

Maatiyu 18

Moye Ɓuri Mangu?
(Markus 9.33-37; Luka 9.46-48)

1E ngel ɗon carel tokkuɓe Yeesu ngari yamimo, mbi'i, “Moye ɓuri mangu fuu nder Laamu Allah? ”

2Sey Yeesu noddi wongel sukayel pamarel darningel caka maɓɓe,

3wi'i, “E mi wi'a'on goonga, to naa' on lestin ko'e moodon ngartuɗon bo sukahoy, on nattataa Laamu Allah koo seɓɓa!

4Fuu lestinɗo hoore muuɗum bo sukayel pamarel nge'el, kanko woni ɓurɗo mangu nder Laamu Allah.

5Nden fuu jaɓuɗo sukayel pamarel bo nge'el nder inde am jaɓiiyam.

Ko Waddata Hakke
(Markus 9.42-48; Luka 17.1,2)

6“Ammaa fuu gaɗuɗo go'oto nder sukaaɓe ɓe'e kooliiɓeyam waɗi hakke, ɗum ɓuranaymo o haɓɓanee kaaya namol manga e daande maako ɗum faɓɓamo nder mbeela luggunga.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

7Duuniyaaru wonii ngam e woodi ko foodata yimɓe ngada hakke! Ngam doole ko foodata yimɓe ngada hakke wara, fuu e non foodudo goddo wadi hakke wonii.

8“To jungo maada koo koyngal maada e wadumaa ngadaa hakke, too, ittungo paddaango, koo ittungal paddaangal. Dum ɓuraniima nattaa wuro Allah e jungo wo'oto koo koyngal go'otal dow dum hubomaa nder hiite nge nyifataa haa abadaa e juude didi koo koyde didi.

9To boo hitere maada e wadumaa ngadaa hakke, ittunde paddaande. Dum ɓuraniima nattaa wuro Allah e hitere go'o dow dum hubomaa nder wuro hiite e gite didi.

Misaalu Dow Mbaala Majjunga
(Luka 15.3-7)

10“Paamee, to' on njawan koo go'oto nder sukahoy pamaroy ko'oy. Ngam e mi wi'a'on, malaa'ika'en maakoy ton dow koo ndeye e ndaara yeeso Nyaako am Mo Dow.

11[Nden Bii Neddo waroyii ngam hisna ko majji.]

12“Too, ko nyumoton? To neddo e woodi baali 100, sey go'o nder baali din majji, naa' o alay koriidi ley hocceere, o dilla daɓɓutuki mbaala majjunga ngan?

13E mi wi'a'on goonga, to o heɓtoyiinga, beldum dum o nanata dow maaga dum ɓurii dum baali koriidi din di meedaayi majjuki.

14Non Nyaako moodon Mo Dow yidaa koo go'oto nder sukaaɓe pamarɓe ɓe'e halka.

To Goddo Wadaniima Ko Woodaa

15“To bandiraawo maada wadaniima ko woodaa, yahu mbi'aamo ko woodaa dum o wadanmaa, an e maako tan. To o jaɓii, a wartirii sumpo hakkunde moodon won don.

16Ammaa to o wanyii jaɓuki, sey fudditaa co"ododaa e neddo go'oto koo didо to maako, ngam ‘doole dum heɓa ceydu'en didо koo tato ko dum tabbitina haala.’

17To boo o wanyii ko ɓe mbi'i kamɓe maa, sey mbi'aaka kawtal tokkuɓeyam. Donmaa to o wanyii nanki kawtal tokkuɓeyam, hoccumo bo mo andaa Allah koo goodudo hakke ganyudo tuuba.

18“E mi wi'a'on goonga, fuu ko kadudon e duuniyaaru, Allah Mo Dow jaɓi. Donmaa fuu ko aludon dum wada e duuniyaaru, Allah Mo Dow jaɓi.

19“Donmaa, e mi wi'a'on, to yimɓe didо nder moodon kawtii ko'e torake goddum e duuniyaaru, Nyaako am Mo Dow wadanayɓedum.

20Ngam to yimɓe didо koo tato kawriti nder inde am, e mi wondi e maɓɓe.”

Misaalu Dow Maccudo Mo Yaafaaki

21Sey Biiturus ɓaddoyii wi'i Yeesu, “Moodibbo, nde noye bandiraawo am e wadanayam ko woodaa e mi yaafanoomo? Nde joweedidi? ”

22Yeesu nootii wi'imo, “Naa' nde joweedidi tan, ammaa joweedidi nde cappande joweedidi.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

23Ngam non, ɗum nandinay Laamu Allah e goɗɗo laamiiɗo giɗɗo lima jawdi muuɗum ngondi jungo kuwanooƃemo.

24Nde o fuɗɗi limukindi, sey ɗum waddanimo goɗɗo mo o tokkata nyamaande ceede ɗe o waawataa yoƃuki haa keerol jonde maako e duuniyaaru.

25Nde o tampi yoƃuki, sey laamiiɗo on waɗi ɗum sooramo e debbo maako e ƃiƃƃe maako e koo ɗume ko o woodi ngam ɗum yoƃa ceede ɗen.

26Sey maccuɗo on diccii yeeso maako, toriimo, wi'i, ‘Waɗu munyal. Mi yoƃete koo ɗume.’

27Sey laamiiɗo on nani jurumɗum maccuɗo on yaafaniimo nyamaande nden yoofimo.

28“Ammaa maccuɗo on e wurtaaki maako o tawi goɗɗo mo o huudata mo o tokkata nyamaande ceede ɗe ɗum yoƃata kuwoowo to ngesa lebbi jowi. O ɗeɗɗanimo daande, o wi'imo, ‘Yoƃam ko tokkaymaami! ’

29Sey mo o huudata on dicci toriimo, wi'i, ‘Waɗanam munyal mi yoƃete.’

30Ammaa o wanyi, o waɗi ɗum maƃƃimo nder suudu cural sey nde o yoƃimo ko o tokkatamo.

31Nde higooƃe kuugal maako ngi'i non, ƃe nganni naa' seɗɗa. Sey ƃe njahi ƃe mbi'ika laamiiɗo on fuu ko waɗi.

32“Sey laamiiɗo on noddi maccuɗo on, wi'imo, ‘An a maccuɗo kalluɗo! Mi yaafanakema fuu nyamaande nde tokkaymaami ngam a torakeyam.

33Too, haanaayi njurminanaa mo kuudataa non no njurminiranmaami?’

34Laamiiɗo on nani monnere naa' seɗɗa, o waɗi ɗum nangimo ɗum waɗa ka torrukimo naa o yoƃii koo ɗume ko ɗum tokkatamo.

35“Non Nyaako am Mo Dow waɗanta koo moye moodon mo yaafanaaki bandiraawo muuɗum e ƃernde go'o. ”

Maatiyu 19

Ekkitinol Yeesu Dow Warki Teegal

(Markus 10.1-12)

1Nde Yeesu heenyi wiiki fii ɗu'um, sey o ali leydi Galiili o natti leydi Yahuudiya ngondi fongo Caangol Urdun.

2Yimƃe ɗuɗƃe tokkimo, o yamɗitini nyawƃe ton.

3Sey woƃƃe Faarisanko'en ngari to maako ngam ƃe poondamo, ƃe ƴamimo, ƃe mbi'i, “E yiiki maaɗa Attawra alii neɗɗo yoofa debbo muuɗum? ”

4O nootii, o wi'i, “Too, on meeɗaayi janguki aayaare biinde taguɗo yimƃe daga fuɗɗoode taguki o tagiiƃe gorko e debbo?

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

5O wi'ii, ‘Ngam non neɗɗo alay nyaako muuɗum e maduujo muuɗum takkanoo debbo muuɗum, kamɓe ɗiɗo ɓe ngarta go'o.’

6Ngam non naa' ɓe ɗiɗo kadin, ammaa ɓe ngartii neɗɗo go'oto. Ngam maajum ko Allah hawti, to' neɗɗo sendaɗum.”

7Sey ɓe mbi'imo, “Too, ngam ɗume Annabi Muusa wi'i neɗɗo windana debbo muuɗum ɗerewol warki teegal wi'amo o dilla? ”

8Sey Yeesu wi'iɓe, “Ngam ɓerɗe moodon ɗe caatuɗe waɗi Muusa ali'on njoofon rewɓe moodon, ammaa naa' non ɗum woni daga arande.

9E mi wi'a'on, koo moye yoofi debbo muuɗum, to naa' njeenu o waɗi, nden te'i goɗɗo debbo, waɗii njeenu won ɗon.”

10Sey tokkuɓemo mbi'imo, “To non ɗum woni hakkunde neɗɗo e debbo muuɗum, too, ciya teegal maa ɓurii. ”

11Ammaa o wi'iɓe, “Naa' koo moye waawata jaɓuki haala ka'a, sey ni ɓe Allah wawni.

12Ngam e woodi ɓe ɗum danyi ngorgu maɓɓe e waati. E woodi woɓɓe boo ɓe yimɓe tappi. Nden e woodi woɓɓe ɓe te'ataa ngam ɗaɓɓutuki Laamu Allah. Fuu baawayɗo jaɓuki haala ka'a jaɓaka.”

Yeesu Barkiɗinii Sukahoy Pamaroy

(Markus 10.13-16; Luka 18.15-17)

13Sey ɗum waddani Yeesu sukahoy pamaroy ngam o yowanakoy juuɗe o waɗanakoy do'aare. Ammaa tokkuɓemo kaɓani gaddayɓekoy.

14Sey Yeesu wi'iɓe, “Alee sukahoy pamaroy ngara to am. To' on kaɗukoy, ngam gooduɓe ɓerɗe iri ɗe maakoy njeyi Laamu Allah.”

15Sey o yowanikoy juuɗe maako ngam barkiɗinki, nden o dilli.

Kayeejo Diskuɗo

(Markus 10.17-31; Luka 18.18-30)

16Sey goɗɗo ɓaddoyii to Yeesu wi'i, “Moodibbo, ɗume fii geetum haani mi waɗa ngam mi heɓa yonki ki re'ataa? ”

17Sey Yeesu wi'imo, “Ngam ɗume ɗamataayam dow geetum? E woodi geeto go'oto tan. Taa yiɗi keɓaa yonki ki re'ataa, tokku ko Attawra wi'i. ”

18Sey o wi'i Yeesu, “Ɗume Attawra wi'i? ” Sey Yeesu wi'i, “Taa' waɗu warhoore. Taa' waɗu njeenu. Taa' wujju. Taa' hokku ceyda fewre.

19Hokku nyaako maaɗa e maduujo maaɗa mangu. Yiɗu bandiraawo maaɗa no ngiɗirɗaa hoore maaɗa.”

20Sey kayeejo on wi'imo, “E mi waɗa fuu fii ɗu'um. Ko horaniiyam kadin? ”

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

21Yeesu wi'imo, “Taa yidi ngartaa kewɗo, yahu, cooraa ko ngooduɗaa fuu, kokkaa ɓe ngalanaa ceede ɗen, nden a heɓay mbarjaari ton dow. Nden ngaraa, tokkaayam. ”

22Nde kayeejo on nani non, o dilli o nanaayi beldum, ngam e mo woodi risku ɗuɗɗum.

23Sey Yeesu wi'i tokkuɓemo, “E mi wi'a'on goonga, e ɗum sadi naa' seɗɗa diskuɗo natta Laamu Allah.

24Ɗonmaa e mi wi'a'on, ɗum ɓuray hoyki ngeelooba tokka nder yolnde baatal dow diskuɗo natta Laamu Allah.”

25Nde tokkuɓemo nani non, ɓe kaydini naa' seɗɗa, ɓe mbi'i, “Too, to ɗum non, moye hisata? ”

26Ammaa Yeesu raariɓe, wi'i, “To yimɓe ɗum waɗataako, ammaa to Allah koo ɗume ɗum gaɗotooɗum. ”

27Sey Biiturus wi'i, “Too, raɗɗum, minon min alii koo ɗume min tokkiima. Ko min keɓata? ”

28Yeesu wi'iɓe, “E mi wi'a'on goonga, e jaamanu garayɗum, to Ɓii Neɗɗo jooɗake dow jooɗorgal laamu muuɗum ɗum teddungal, onon tokkuɓeyam onon maa on njooɗoto dow jooɗorle laamu sappo e ɗiɗi, on laamoo lenyi Israa'iila sappo e ɗiɗi.

29Ɗonmaa koo moye aluɗo gureeje, koo sakiraaɓe muuɗum worɓe koo rewɓe, koo nyaako, koo maduujo, koo ɓiɓɓe, koo gese ngam am, o heɓay ko ɓuri non nde **100**, nden o heɓay yonki ki re'ataa.

30Ammaa yimɓe ɗuɗɓe artuɓe ɓe ngartay cakitiiɓe, nden cakitiiɓe ngartay artuɓe.

Maatiyu 20

Huwooɓe Nder Ngesa Inabooje

1“Laamu Allah e nandi e goɗɗo joomu ngesa burtiiɗo ilaa subaka ngam o heɓa huwooɓe to ngesa inabooje maako.

2O waadi e maɓɓe o yoɓayɓe yamnde ajurfaari go'o e nyalnde, sey o wi'iɓe ɓe njaha ngesa kan.

3Nde o wurtii faro njamndi joweenayi subaka, sey o yi'i woɓɓe e njooɗii e meere nder luumo.

4Sey o wi'iɓe, ‘Onon maa njahee ngesa am, mi yoɓay'on ko haani.’ Sey ɓe njahi.

5Nde o fuɗɗiti o wurtii, o waɗi non faro caka nyalawma e faro njamndi tati alaasara.

6Faro njamndi jowi alaasara o fuɗɗiti o wurtii o tawi woɓɓe e ndarii, o wi'iɓe, ‘Ngam ɗume nyalluɗon on ndarii e meere?’

7Sey ɓe mbi'imo, ‘Ngam walaa koccuɗomin kuugal.’ Sey o wi'iɓe, ‘Onon maa njahee ngesa am.’

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

8“Nde futuro wadi, joomu ngesa on wi'i paamanoowo kuugal ngesa kan, ‘Noddoy huwooɓe ɓen, njoɓaaɓe njoɓaari maɓɓe, artiraa cakitiiɓe ɓen haa yaaki arande'en ɓen. ’

9Nde koccaaɓe faro njamndi jowi alaasara ngari, koo moye hokkaa yamnde ajurfaari go'o.

10Ngam non, nde arande'en ngari, e ɓe kammii ɓe keɓay ko ɓuri non, ammaa koo moye maɓɓe hokkaa yamnde ajurfaari go'o.

11Nde ɓe njaɓi ceede ɗen, ɓe metitani joomu ngesa on,

12e ɓe mbi'a, ‘Ɓe'e cakitiiɓe e waruki, carel seɗɗa tan ɓe kuwi, nden a hokkiiɓe no kokkuɗaamin, minon nyalluɓe nder naange e kuwa.’

13Sey o nootii, o wi'i go'oto nder maɓɓe, ‘Higo, mi hallanaayima. Naa' en ngaadii dow yamnde ajurfaari go'o e nyalnde?

14Jaɓu njoɓaari maaɗa, ndillaa. Min yidi hokkuki cakitiiɓe ɓen no kokkumaami.

15Mi walaa laamu mi waɗa no ngiɗumi waɗuki e ceede am? Koo a nana lawliiru ngam mi wadi ko woodi?’ ”

16Nden o yottini e wiiki, “Non yimɓe cakitiiɓe ɓe ngartay artuɓe, nden artuɓe ngartay cakitiiɓe. ”

Yeesu Fuɗɗitii Wi'ii No Mayrata

(Markus 10.32-34; Luka 18.31-34)

17Yeesu e tokkuɓemo e dow ɗatal yaaki Urucaliima, sey o noddiɓe wuttudu laawol, o wi'iɓe,

18“Raɗɗum, en njahay Urucaliima, nden ɗum waɗay Ɓii Neɗɗo nder juuɗe mawɓe ardiiɓe diina e moodiɓɓe Attawra. Ɓe tayanaymo kiita mayde,

19ɓe ngaɗamo nder juuɗe heeferɓe ɓe njukkitamo, ɓe piyamo, ɓe mbaramo dow gaafaangal. Nden nyalnde tatawre ɗum umminaymo daga mayde.”

Tornde Maduujo Yaakubu e Yahaya

(Markus 10.35-45)

20Sey maduujo ɓiɓɓe Jabadi wari to Yeesu e ɓiɓɓe maako o diccii yeeso maako, ngam o toroomo goɗɗum.

21Sey Yeesu wi'imo, “Ko ngiɗɗaa? ” Maduujo on wi'imo, “Waɗu ɓiɓɓe am ɓe'e ɗiɗo njooɗoo wuttudu jooɗorgal maaɗa nder Laamu maaɗa, go'oto nyaamo maaɗa go'oto nano maaɗa. ”

22Ammaa Yeesu nootii, wi'i, “On andaa ko torotooɗon. On mbaaway njaron iri jardugel torra ngel njaraymi yeeso ɗo'o? ” Ɓe mbi'imo, “Ee, min mbaaway. ”

23Sey Yeesu wi'iɓe, “Ee, on njaray iri jardugel torra ngel njaraymi, ammaa jooɗaaki e jungo am nyaamo e jungo am nano naa' min hokkataɗum. Ɓe'e bigeeje ɗum ɗe ɓen ɗon ɓe Nyaako am Mo Dow siryanii. ”

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

24Nde horiiɓe tokkuɓe Yeesu sappo nani non, ɓe puɗɗi monnanki Yaakubu e Yahaya.

25Ammaa Yeesu noddiɓe ɓe fuu, wi'iɓe, “On andi laamiiɓe yimɓe naa' Yahuudanko'en e kollaɓe laamu sembe, nden mawɓe maɓɓe maa e kolla ɓural.

26Ammaa onon, to' on ngaɗu non hakkunde moodon. Fuu giɗɗo warta mawɗo nder moodon doole warta jaggantoodo'on.

27Kadin fuu giɗɗo warta ardiiɗo moodon, doole o warta maccuɗo moodon.

28Non maa Ɓii Neɗɗo warii naa' ngam o jagganee, ammaa ngam o jagganoo yimɓe, o hokka yonki maako ngam rimɗinki ɗuɗɓe.”

Yeesu Wumtinii Wumɓe Ɓiɗo
(Markus 10.46-52; Luka 18.35-43)

29Yeesu e tokkuɓemo e mburtoo gariiri Jeriiko, sey yimɓe ɗuɗɓe tokkimo.

30Sey raa wumɓe ɗiɗo e njoodii haade ɗatal. Nde ɓe nani Yeesu e ɗaɓɓoo, sey ɓe noddi sembee, “Moodibbo, Ɓiɗɗo Dawda, yurminanmin!”

31Kawrutuɓe ɓen kaɓaniɓe ɓe nde"ita, ammaa ɓe ɓeydi nodduki e sembe, e ɓe mbi'a, “Moodibbo, Ɓiɗɗo Dawda, yurminanmin! ”

32Sey Yeesu darii, noddiɓe, wi'i, “Ko ngiɗɗon mi waɗana'on? ”

33Ɓe mbi'imo, “Moodibbo, e min ngiɗi mbumtinaamin. ”

34Yeesu nani jurumɗum maɓɓe, meemi gite maɓɓe. Ɓon e ɗon gite maɓɓe mbumti, ɓe tokkimo.

Maatiyu 21

Yeesu Nattii Urucaliima
(Markus 11.1-11; Luka 19.28-40; Yahaya 12.12-19)

1Nde Yeesu e tokkuɓemo ɓadii gariyel Betafaaji haade Urucaliima to Hocceere Nde Leɗɗe Jaytun, sey o lili tokkuɓemo ɗiɗo.

2O wi'iɓe, “Njahee nder gariyel gongel yeeso meeɗen. E nattuki moodon, on taway mbabba e haɓɓii e ɓinga maaga. Pittoyeeɗi ngaddanonyamɗi.

3To goɗɗo metanii'on, mbi'ee, ‘Moodibbo e yiɗi huutiraɗi, o waɗay ɗum wartiraɗi naa' ko neeɓi.’ ”

4Non waɗii ngam ɗum hebbina ko Allah wi'i daga honduko Annabi Jakaariya, wiiki,

5“Mbi'ee yimɓe Urucaliima, ‘Raa laamiiɗo moodon e wara to moodon! O lestinɗo hoore e mo dow mbabba, e dow mbabba mola pamara. ’ ”

6Sey tokkuɓemo ɓen ndilli, ngaɗi ko Yeesu wi'iɓe.

7Ɓe njaari mbabba ngan e ɓinga maaga, ɓe mbe"iti cuddaari maɓɓe dow maaji, o ɗenti o joodi.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

8Yimɓe ɗuɗɓe hawrutuɓe mbe"iti cuddaari maɓɓe dow ɗatal ngal, woɓɓe boo ngewoyi haako to leɗɗe e mbe"itako dow ɗatal.

9Yimɓe ɗuɗɓe yahooɓe yeeso Yeesu e tokkirɓemo gaɗa e ɓe mbi'a e sembe, “Hosaanato Ɓiɗɗo Dawda! O barkiɗinaaɗo garoyɗo nder inde Joomiraawo! En mantu Allah Mo Dow!”

10Nde Yeesu natti Urucaliima, hakkiilo yimɓe gariiri ndin fuu ummii, e ɓe mbi'a, “Ɓum moye o'o? ”

11Sey yimɓe ɗuɗɓe ɓen jaadooɓe e Yeesu mbi'i, “Ɓum Yeesu, annabiijo daga gariiri Najarat nder leydi Galiili. ”

Yeesu Laaɓinii Wuro Ceniingo

(Markus 11.15-19; Luka 19.45-48; Yahaya 2.13-22)

12Sey Yeesu natti Wuro Ceniingo riiwi soorooɓe e soodooɓe nder maggo. O talli teeburji gaylitooɓe ceede Roomanko'en yaaki ceede Wuro Ceniingo e jooɗorle coorooɓe pooli.

13O wi'iɓe, “Ɓum windaama Allah wi'ii, ‘Ɓum noddiray wuro am wuro do'aare,’ ammaa on ngartiriingo luuro wuyɓe!”

14Sey wumɓe e layooɓe ngari to maako nder Wuro Ceniingo, o yamɗitiniɓe.

15Ammaa mawɓe ardiiɓe diina e moodiɓɓe Attawra nani monnere nde ɓe ngi'i kuuɗe kayɗiniiɗe ɗe o waɗi, haa sukahoy e mbi'a e sembe nder Wuro Ceniingo, “Hosaana to Ɓiɗɗo Dawda!”

16Ɓe mbi'imo, “A nana ko sukaaɓe ɓe'e mbi'ata?” Yeesu nootii, wi'i, “Ee. On meeɗaayi janguki aayaare biinde, ‘An siryi sukahoy pamaroy e musinaykoy mantumaa? ’ ”

17Sey o dilli o aliɓe o wurtii gariiri ndin o yahi Betani o waali ton.

Yeesu Laanii Ibbi

(Markus 11.12-14,20-24)

18Nde weeti Yeesu e wartoya gariiri Urucaliima o nani weelo.

19Nde o yi'i wokki ibbi haade ɗatal, o yahi to maaki, ammaa o tawaayi goɗɗum to maaki sey haako tan. Sey o wi'iki, “Taa' fuɗɗutu ndimaa haa abadaa!” Ɓon e ɗon ki yoori.

20Nde tokkuɓemo ngi'i non, ɓe kayɗini, ɓe mbi'i, “No ɗum waɗi ibbi ki'i yoori ɗon e ɗon? ”

21Yeesu nootii, wi'iɓe, “E mi wi'a'on goonga, to on ngoodi hoolaare, on ngalaa seko koo seɗɗa, on mbaaway ngaɗon ko ɓuri ko ngaɗanmi ibbi ki'i, haa maa to on mbi'ii hocceere nde'e, ‘Ɓoofa daga ɗo'o, kuboɗaa hoore maaɗa nder mbeela, ’ sey nde waɗa non.

22To on ngoodi hoolaare, fuu ko toriiɗon Allah on keɓayɗum.”

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Ƴamol Dow Laamu Yeesu
(Markus 11.27-33; Luka 20.1-8)

23Nde Yeesu natti Wuro Ceniingo e mo nder ekkitinki, sey mawɓe ardiiɓe diina e mawɓe yimɓe ngari to maako mbi'i, “E laamu moye ngaɗataa kuuɗe ɗe'e? Moye hokkumaa laamu ɗum? ”

24Sey Yeesu nootii, wi'iɓe, “Min maa mi ƴamay'on. To on nootanakeyam, nden mi wi'ay'on e ɗume laamu ngaɗiraymi kuuɗe ɗe'e.

25Too, baptisma ɗum Yahaya waɗi, to Allah ɗum ƴiwoyi koo to yimɓe?” Sey ɓe meddi hakkunde maɓɓe, ɓe mbi'i, “To en mbi'ii, ‘Daga to Allah ɗum ƴiwoyi, ’ o wi'ay'en, ‘Ko waɗi on jaɓaayi ko o wi'i? ’

26Ammaa to en mbi'ii, ‘To yimɓe ɗum ƴiwoyi,’ en kula ko yimɓe ngaɗanta'en, ngam ɓe fuu ɓe njaɓii Yahaya o annabiijo.”

27Ngam non ɓe nootii, ɓe mbi'i Yeesu, “Min andaa.” Yeesu wi'iɓe, “Non min maa, mi wi'ataa'on koo e ɗume laamu ngaɗiraymi kuuɗe ɗe'e.

Misaalu Dow Gooduɗo Sukaaɓe Ɓiɗo

28“Too, no ngiiɗon? E woodi goɗɗo gooduɗo sukaaɓe ɗiɗo. O yahi to suka arandeejo on, o wi'i, ‘Ɓiɗɗo am, hande yahu ngesa inabooje kuwaa. ’

29Sey suka on wi'imo, ‘Mi yahataa.’ Ammaa daga gaɗa suka on wayliti nyumo muuɗum yahi.

30Sey nyaako on yahi to suka ɗiɗaɓo on wi'imo ko wi'i on ton suka arandeejo on. Suka on nootii, wi'i, ‘Too, mi yahay, Bappa,’ ammaa o yahaayi.

31Too, nder maɓɓe moye waɗi ko nyaako on yiɗi?” Sey ɓe mbi'i, “Arandeejo on. ” Yeesu wi'iɓe, “E mi wi'a'on goonga, jaɓooɓe ceede leydi e kaaruwa'en e ɓe arta'on nattuki Laamu Allah.

32Ngam Yahaya warii hollii'on laawol aadilaaku, on koolaakimo. Ammaa jaɓooɓe ceede leydi e kaaruwa'en koolakemo. Koo nde ngiiɗon non, daga gaɗa on tuubaayi kooliiɗonmo.

Misaalu Dow Jaɓuɓe Ngesa Inabooje
(Markus 12.1-12; Luka 20.9-19)

33“Too, raa goɗɗum misaalu. E woodi goɗɗo joomu ngesa gaɗuɗo ngesa inabooje, o howika, o wasi ngayka mawka nder tafaare ngam moyluki ndiyam daga nder inabooje ɗen, o mahi suudu towndu ngam reenuki ngesa kan. Sey o hokkika woɓɓe remooɓe mo"inaka, o dilli wondi leydi.

34Nde carel ɓenduki inabooje ɗen waɗi, o lili maccuɓe maako to ɓe o hokki ngesa kan ngam ɓe njaɓonoyamo ko ɓe ngaaduno nder ko ɓendi.

35Ammaa ɓe nangiɓe ɓe piyi go'oto, ɓe mbari go'oto, ɓe kuborii go'oto kaayɓe.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

36Sey o fuɗɗiti o lili woƃƃe maccuƃe maako ƃurƃe arande'en ɗuuɗuki. Kamƃe maa remooƃe ƃen ngaɗaniƃe non no ƃe ngaɗani arande'en ƃen.

37Gaɗa ɗon joomu ngesa on lili ƃiɗɗo maako to remooƃe ƃen, e mo wi'a, ‘Be kokkay ƃiɗɗo am mangu.’

38Ammaa nde ƃe o hokki ngesa kan ngi'i ƃiɗɗo on, sey ƃe mbi'i hakkunde maƃƃe, ‘Too! Raa donoowo joomu ngesa kan. Ngaree mbarenmo, ndonu ngesa kan warta ɗum meeɗen.’

39Sey ƃe nangimo, ƃe mburtinimo nder ngesa kan, ƃe mbarimo.

40“Too, to joomu ngesa on warii, ko o waɗanta ƃe o hokki ngesa ƃen? ”

41Sey ƃe mbi'imo, “O waɗanay kalluƃe ƃen ɗon wokki warki kalluki. O hokka woƃƃe ngesa kan kokkayƃemo daga nder ko ƃendi. ”

42Yeesu wi'iƃe, “On meeɗaayi janguki ko aayaaje mbi'i? Ɗe mbi'i, ‘Hayre nde mahooƃe nganyi, kayre warti hayre ƃurnde darnuki maadi. Ɗu'um ɗum kuugal Joomiraawo, ɗum kayɗiniiɗum to meeɗen! ’

43“Ngam non e mi wi'a'on, ɗum jaƃay Laamu Allah to moodon ɗum hokkaɗum woƃƃe gaɗayƃe ko Allah yiɗi.

44Koo moye yanoyi dow hayre nden yewi yewinay; ammaa to hayre nden yanii dow goɗɗo, nde namaymo bo condi.”

45Nde mawƃe ardiiƃe diina e Faarisanko'en nani misaalu feere-feere ɗum o hokki, sey ƃe paami dow maƃƃe o meti.

46Sey ƃe ɗaƃƃiti laawol no ƃe nangirtamo, ammaa e ƃe kula yimƃe, ngam yimƃe ƃen njaƃii o annabiijo.

Maatiyu 22

Misaalu Dow Humto Teegal

(Luka 14.15-24)

1Sey Yeesu fuɗɗiti metiraniƃe misaalu, wi'i,

2“Ɗum nandinay Laamu Allah e goɗɗo laamiiɗo ciryaniiɗo ƃiɗɗo muuɗum humto teegal.

3O lili maccuƃe maako noddoya kumpitaaƃe humto ngon, ammaa kumpitaaƃe ƃen nganyi ngara.

4Sey o fuɗɗiti o lili woƃƃe maccuƃe maako, o wi'i, ‘Njahee mbi'on kumpitaaƃe ƃen, “Raɗɗum mi siryake nyamndu, ɗum hirsii ga'i e nyalbi paydi, koo ɗume siryaama. Ngaree humto teegal ngal!” ’

5Ammaa kumpitaaƃe ƃen ngannaayi. Go'oto yahi ngesa muuɗum, go'oto yahi luumo muuɗum.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

6Horiiɓe ɓen nangi maccuɓe ɓen torriɓe, mbariɓe.

7Sey laamiiɗo on ɓerni naa' seɗɗa, lili sooji'en muuɗum ɓe kalki ɓen ɗon gaɗuɓe warhoore ɓe nguli gariiri maɓɓe.

8Sey o wi'i maccuɓe maako, ‘Humto teegal ngon siryaama, ammaa kumpitaaɓe ɓen ɓe potaayi warki.

9Ngam non njahee dow ɗate mawɗe, kumpiton fuu mo ngiiɗon wara humto ngon.’

10Sey maccuɓe ɓen njahi dow ɗate ɗen ɓe ɓoptoyi koo moye mo ɓe tawi, fuu kalluɓe e ɓe ngikku boɗɗum, haa wuro humto ngon heewi hoɓɓe.

11“Ammaa nde laamiiɗo on nattoyi ngam yi'a hoɓɓe ɓen, o yi'i goɗɗo nder maɓɓe mo ɓornaaki limce humto teegal.

12Sey o wi'imo, ‘Higo, no ɗum waɗi nattoyɗaa ɗo'o a ɓornaaki limce humto?’ Ammaa neɗɗo on dulli ko wi'ata.

13Sey laamiiɗo on wi'i kuwanooɓemo, ‘Kaɓɓee neɗɗo o'o juuɗe e koyɗe, paɗɗonmo nder nyiwre kallunde, to ɗum woyata ɗum nyeryindira nyiiye.’ ”

14Yeesu ɓeydi wiiki, “Yimɓe ɗuɗɓe kumpitaa, ammaa seɗɗa cuɓaa. ”

Yoɓuki Kaysar Ceede Leydi

(Markus 12.13-17; Luka 20.20-26)

15Sey Faarisanko'en njahi kawti ko'e, kaɓɓi dabare no ɓe nangirta Yeesu dow ko o wi'i.

16Sey ɓe liloyi tokkuɓeɓe e yimɓe Hirudus, ɓe mbi'i, “Moodibbo, e min andi ko mbi'ataa e ko ngaɗataa ɗum goonga, a ekkitina dow laawol Allah e goonga, a hulataa ko yimɓe mbi'ata dow maaɗa, a hollataa feerootirol hakkunde yimɓe.

17Too, wi'umin, e yiiki maaɗa e haani min njoɓa Kaysar ceede leydi koo ɗum haanaayi?”

18Ammaa Yeesu heɓti halleende maɓɓe, o wi'iɓe, “Ngam ɗume poondotonyam, onon munaafuki'en?

19Kolleeyam yamnde nde ɗum yoɓirta ceede leydi.” Sey ɓe ngaddanimo yamnde go'o.

20Yeesu wi'iɓe, “Ɗowdi moye e inde moye woni dow mayre?”

21Ɓe nootii, ɓe mbi'i, “Ɗum Kaysar. ” Sey Yeesu wi'iɓe, “Too, ngam non kokkee Kaysar ko woni ɗum Kaysar, nden kokkon Allah ko woni ɗum Allah. ”

22Nde ɓe nani non, ɓe kayɗini, ɓe alimo, ɓe ndilli.

Yamol Dow Ummaaki Mayɓe

(Markus 12.18-27; Luka 20.27-40)

23Saadusanko'en e mbi'a walaa ummaaki mayɓe. E nyalnde nden, sey woɓɓe maɓɓe ngari to Yeesu, ɓe yamimo, ɓe mbi'i,

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

24“Moodibbo, Annabi Muusa wi'ii to nedɗo te'ii debbo maayii danyidaayi e maako, sakiraawo maako sey te'amo ngam heɓana sakiraawo muudum maydo ɓiɓɓe.

25Too, ndenno e woodi woɓɓe sakiraaɓe worɓe njoweeɗiɗo nder amin. Afo on te'i debbo, maayi. Nde o danyidaayi e debbo on, o alanimo sakiraawo maako.

26Non maa ɗiɗaɓo on e tataɓo on haa njoweeɗiɗaɓo on waɗii non.

27Gaɗa maajum debbo on maa maayi.

28Too, nyalnde nde mayɓe ummotoo debbo on wartay debbo moye nder maɓɓe? Ngam ɓe fuu ɓe te'iimo.”

29Sey Yeesu nootii, wi'iɓe, “On mboofii ngam on andaa ko aayaaje mbi'i, nden on andaa bawɗe Allah.

30To mayɓe ummake daga mayde, walaa te'aydo walaa te'eteeɗo, ammaa ɓe ngartay bo malaa'ika'en Allah.

31Nden dow ummaaki mayɓe daga mayde, on meeɗaayi janguki ko Allah wi'i'on? E ɗum windi wiiki,

32‘Min woni Allah mo Ibraahim, Allah mo Iciyaaku, Allah mo Yaakubu.’ Kanko naa' o Allah mayɓe, ammaa o Allah gooduɓe yonki.”

33Nde hawrutuɓe ɗon nani non, ɓe kaydini dow ekkitinol maako.

Dooka Ɓurɗum Mangu

(Markus 12.28-34; Luka 10.25-28)

34Ko Yeesu wi'i waɗi Saadusanko'en ndullii ko mbi'a. Nde Faarisanko'en nani non, sey ɓe kawriti.

35Go'oto nder maɓɓe, moodibbo Attawra, ɗami Yeesu ngam foondamo, wi'i,

36“Moodibbo, ɗume dooka ɓuri mangu fuu nder Attawra?”

37Yeesu wi'imo, “ ‘Yiɗu Joomiraawo Allah maaɗa e ɓernde maaɗa fuu, e yonki maaɗa fuu, e hakkiilo maaɗa fuu. ’

38Ɓu'um woni dooka mawɗum arandejum.

39Ɓiɗaɓum maa e fottidi e arandejum ɗum. ‘Yiɗu bandiraawo maaɗa no ngiɗirɗaa hoore maaɗa.’

40Dow ɗu'um dooka ɗiɗum Attawra e Defte Annabo'en ndarii.”

Ɗamol Dow Almasiihu

(Markus 12.35-37; Luka 20.41-44)

41Nde Faarisanko'en kawriti, Yeesu ɗamiɓe,

42wi'i, “Ɓume nyumoton dow Almasiihu? O ɓiɗɗo moye?” Ɓe mbi'imo, “O ɓiɗɗo Dawda. ”

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

43Sey Yeesu wi'iɓe, “Too, no ɗum waɗi Dawda nder bawɗe Ruuhu Allah noddi Almasiihu ‘Joomiraawo? ’ O wi'i,

44‘Joomiraawo wi'ii Joomiraawo am, “Jooɗa to jungo am nyaamo, naa mi waɗii a yaaɓii wanywanyɓe maaɗa. ” ’

45Nde Dawda noddii Almasiihu ‘Joomiraawo, ’ too, no ɗum waɗata o warta ɓiɗɗo Dawda? ”

46Walaa bawɗo nootanaakimo. Daga nden ɗon nyalnde walaa gaɗuɗo sembe ɓernde ƴamimo wongol ƴamol.

Maatiyu 23

Wagginki Dow Faarisanko'en e Moodiɓɓe Attawra

(Markus 12.38,39; Luka 11.43,46; 20.45,46)

1Yeesu metani hawrutuɓe e tokkuɓemo, wi'i,

2“Moodiɓɓe Attawra e Faarisanko'en kokkaama laamu hokkuki yimɓe ma'ana ko Muusa windi.

3Ngam non, ngaɗee fuu ko ɓe ekkitini'on tokkeeɗum, ammaa to' on ngaɗu ko ɓe ngaɗata, ngam ɓe ngaɗataa ko ɓe nga'ajinta.

4E ɓe kaɓɓa doŋle teddude caɗude hoccuki, ɓe njowaɗe dow balbe yimɓe, ammaa kamɓe e ko'e maɓɓe koo koolel go'o ɓe ngaɗataa ɓe mballaɓe.

5Fuu ko ɓe ngaɗata e ɓe ngaɗaɗum ngam yimɓe ngi'aɓe. E ɓe kaɓɓa laayaho mawko ko aayaaje Deftere Ceniinde to tiiɗe maɓɓe e juuɗe maɓɓe, e ɓe njuutina cilmbi toggooje maɓɓe.

6To humto e ɓe ngiɗi jooɗaaki to mawɓe njooɗotoo; nder cuuɗi do'aare maa e ɓe ngiɗi jooɗorle mawɓe.

7E ɓe ngiɗi hownireeki mangu nder luumo, nden e ɓe ngiɗi ɗum wi'aɓe, ‘Allah sabbinanee, Moodibbo.’

8Ammaa onon, to' ɗum noddira'on ‘Moodibbo,’ ngam Moodibbo mooɗon o go'oto, nden on fuu on bandiraaɓe.

9To' on noddu koo moye ‘Nyaako’ e duuniyaaru, ngam on ngoodi Nyaako go'oto, gonɗo ton dow.

10Nden to' ɗum noddira'on ‘Ardiiɗo,’ ngam on ngoodi Ardiiɗo go'oto, kanko woni Almasiihu.

11Sey mawɗo nder mooɗon warta jaggantooɗo'on.

12Fuu mawninɗo hoore muuɗum ɗum lestinaymo. Fuu lestinɗo hoore muuɗum ɗum mawninaymo.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

13“On mbonii, onon moodiɓɓe Attawra e Faarisanko'en! On munaafuki'en! On maɓɓanii yimɓe dammugal nattuki Laamu Allah. Onon on nattaayi, on alaayi gidũɓe nattuki natta.

14[On mbonii onon moodiɓɓe Attawra e Faarisanko'en! On munaafuki'en! On nyaama jawdi rewɓe ɓe worɓe maɓɓe maayi, on ngaɗa do'aare juutunde ngam yimɓe ngi'a. Ngam non, Allah ɓuray hokkuki'on bone.]

15“On mbonii, onon moodiɓɓe Attawra e Faarisanko'en! On munaafuki'en! Ngam on kuula maayo on ngiiloo nder leyɗe feere-feere ngam heɓuki go'oto tokkayɗo diina moodon. To on keɓiimo, on ngartiramo kalluɗo ɓurɗo'on halluki nde ɗiɗi nattayɗo hiite bo moodon.

16“On mbonii, onon wumɓe ardiiɓe wumɓe! On mbi'a, ‘Koo moye hunorii Wuro Ceniingo, naa' ɗum goɗɗum. Ammaa koo moye hunorii jiinaari gondũm nder maago, doole o waɗa ko o hunanii. ’

17Onon kaaŋaaɓe, wumɓe! Ɗume ɓuri mangu, jiinaari ɗum, koo Wuro Ceniingo ngon gartirngo jiinaari ɗum ceniiɗum?

18Ɗonmaa on mbi'a, ‘Koo moye hunorii sakkirde, naa' ɗum goɗɗum. Ammaa koo moye hunorii cakkiri ngondi dow sakkirde nden, doole o waɗa ko o hunanii.’

19Onon wumɓe! Ɗume ɓuri mangu, cakkiri ndin, koo sakkirde gartiraynde cakkiri ndin ceniindi?

20Ngam non, koo moye hunorii sakkirde nden hunorakende e koo ɗume ko woni dow mayre.

21Ɗonmaa koo moye hunorii Wuro Ceniingo ngon hunorakengo e Allah jooɗiiɗo nder maago.

22Nden koo moye hunorii dow, hunorake jooɗorgal laamu Allah e jooɗiiɗo dow maagal.

23“On mbonii, onon moodiɓɓe Attawra e Faarisanko'en! On munaafuki'en! On kokka Allah jakka haakohoy njongeteekoy, ammaa on tokkaayi ko ɓuri daraja nder Attawra, waato waɗanki yimɓe ko haani, e yurmeende, e hoolaaki Allah. Ɗu'um tatum e haani ngaɗondũm, ammaa to' on alu waɗuki ko horii.

24Onon wumɓe ardiiɓe wumɓe! On itta buululel nder ndiyam ɗam njaroton, ammaa on moɗa ngeelooba!

25“On mbonii, onon moodiɓɓe Attawra e Faarisanko'en, munaafuki'en! On layɓa gaɗa njardukoy moodon e le'oy moodon, ammaa nder e heewi nguyka e ciya suruki hoore.

26An Faarisankeejo bumɗo! Artu layɓuki nder jardugel ngel e le'el ngel, nden koo toye maakoy wartay laɓɗum.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

27“On mbonii, onon moodiɓɓe Attawra e Faarisanko'en! On munaafuki'en! On nandi e genaale moytanaade njoojeeri ndaneeri yaasi maaje e mboodi yiiki, ammaa nder maaje e woodi yi'e mayɓe e koo iri dume nefniidum.

28Non onon maa mbaadon. Yimɓe e ngi'a'on bo on aadili'en, ammaa nder ɓerde moodon on munaafuki'en on keewii halleende.

29“On mbonii, onon moodiɓɓe Attawra e Faarisanko'en! On munaafuki'en! On maha genaale bodde de siftorki annabo'en, donmaa on mo"itina genaale aadili'en.

30On mbi'a, ‘Daa en don carel maamaaji meeden, daa en mballaayiɓe warki annabo'en.’

31Non kollirdon on ɓiɓɓe barɓe annabo'en.

32Too, sey keenyiton kuugal ngal maamaaji moodon pudɗi!

33Onon boole, ɓiɓɓe boole kallude! No dum wadata kison nattuki wuro hiite?

34Ngam non, e mi lilonoya'on annabo'en e gooduɓe faamu e moodiɓɓe. On mbara woɓɓe, on mbara woɓɓe dow gaafaangal, on piira woɓɓe looci nder cuudi do'aare moodon, on tokkaɓe gariiri-gariiri on torraɓe.

35Ngam non yiiyam fuu aadili'en baraaɓe ndufaadam nder duuniyaaru dum daɓɓitaydam dow moodon, daga yiiyam Habiila aadiliijo haa yaaki yiiyam Annabi Jakaariya, ɓidɗo Beriikiya, mo mbardon hakkunde Suudu Joomiraawo e sakkirde.

36E mi wi'a'on goonga, yiiyamji din don fuu dum daɓɓitaydi to juude yimɓe jaamanu du'um.

Yeesu Yurminanii Yimɓe Urucaliima
(Luka 13.34,35)

37“Jalla Urucaliima, Urucaliima a warii annabo'en, a wardii liloyaaɓe to maada e kaaye! Nde dudum e mi yidi moɓtuki yimɓe maada no geroogal moɓtirta ɓikkoy maagal ley biyeeli maagal, ammaa a jaɓaayi.

38Radum, Allah alanay'on Wuro Ceniingo moodon winde.

39E mi wi'a'on, on pudɗitataa ngi'onyam, naa nyalnde nde mbiidon, ‘O barkidinaado, garoydo nder inde Joomiraawo.’ ”

Maatiyu 24

Yeesu Metii Dow No Ɗum Sankitirta Wuro Ceniingo
(Markus 13.1,2; Luka 21.5,6)

1Yeesu e wurtoyoo Wuro Ceniingo e mo yaha, sey tokkuɓemo ngari mbi'imo o raara cuudi maago.

2Sey o nootii, o wi'iɓe, “On ngi'ii fuu cuudi di'i? E mi wi'a'on goonga, walaa wonde hayre aleteende dow wonde. Ɗe fuu dum sankitayde.”

Torraaji e Cadeele

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

(Markus 13.3-13; Luka 21.7-19)

3Yeesu e joodii dow Hocceere Nde Ledde Jaytun sey tokkuɓemo ngari to maako kamɓe tan, ɓe mbi'i, “Wi'umin, ndeye fii du'um wadata? Ɗume woni ko hollata wartoyki maada e re'uki duuniyaaru? ”

4Sey Yeesu wi'iɓe, “Paamee to' goddo majjina'on.

5Yimɓe dudɓe ngaroyay ɓe mbi'a kamɓe ngoni min, ɓe mbi'a, ‘Min woni Almasiihu,’ ɓe majjina yimɓe dudɓe.

6On nanay habaru konuuji gadeteedi haade moodon, e habaru konuuji gadeteedi ɓadaaki. To' on kulu, ngam doole du'um wada, ammaa re'uki duuniyaaru e horii taw.

7Lenyol ummanto lenyol, laamu ummanto laamu. Ɗum waday weelo kallungo e dimbol leydi to bigeeje feere-feere.

8Ammaa du'um fuu dum fuddoode torraaji garaydi.

9“Nden ɓe ngaday'on nder juude yimɓe torrayɓe'on, dum wara'on. Fuu lenyi duuniyaaru nganyay'on ngam on tokkuɓeyam.

10E carel ngel yimɓe dudɓe alay hoolaakiyam, e ɓe ngullootira, e ɓe nganyindira.

11Annabo'en fewre dudɓe ummoyto, ɓe majjina yimɓe dudɓe.

12Halleende ɓeydoto haa yidde dudɓe ustoo.

13Ammaa munyudo haa re'irde o hisay.

14Nden dum wa'ajinay Habaru Beldum dow Laamu Allah koo toye nder duuniyaaru, ngam dum warta ceyda to leyŷi fuu, nden re'uki duuniyaaru kin wara.

Torra Kalluka

(Markus 13.14-23; Luka 21.20-24)

15“Carel e wara ngel ngi'oton ‘Nefniidum’ gartiroojum Wuro Ceniingo ngo laaɓaa e darii to Wigeere Ceniinde dum Annabi Daaniyel wi'i. Fuu jangoowo faama ma'ana maajum.

16E carel ngel wonɓe nder leydi Yahuudiya ndogga nattoya kocceeje.

17Gondo dow suudu fuu to' jippoyo ngam hoccuki ko woni nder suudu.

18Gondo to ngesa to' so"o ngam hoccuki cuddaari muudum.

19“Rewɓe gooduɓe deedi e musinteeɓe ɓe torroto naa' sedda nder den don balde!

20Ngadee do'aare to' doggudu ndun warana'on nder ndungu koo Nyalnde Siwtaare.

21Ngam nder den don balde dum waday torra kalluka mawka iri ka dum meedaayi waduki daga carel ngel Allah tagi duuniyaaru haa jooni. Ɗum boo fudditataa dum wada iri kan don torra.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

22Daa Allah ustaayi ɗen ɗon balɗe, daa walaa goɗɗo kisayɗo. Ammaa ngam ɓen ɗon cuɓaaɓe maako, o ustay balɗe ɗen.

23“E ngel ɗon carel to goɗɗo wi'ii'on, ‘Raa Almasiihu ɗo'o! ’ koo boo, ‘Rammo ɗaa'e! ’ to' on njaɓu.

24Ngam Almasiihu'en fewre e annabo'en fewre mburtoyto, ɓe ngaɗa alaamaaji mawɗi e kuuɗe kayɗiniiɗe ngam ɓe majjina yimɓe, haa e cuɓaaɓe ɓen to ɗum waɗoto.

25Raɗɗum, mi wi'ii'on koo ɗume ko carel ngel wara.

26“Ngam non, to ɓe mbi'ii'on, ‘Rammo ɗaa'e nder ladde, ’ to' on njahu. Koo to ɓe mbi'ii'on, ‘Rammo ɗo'o e mo suuɗii nder cuuɗi, ’ to' on njaɓu.

27Non no mayɓere mayɓirta daga fuuna nde yi'e haa hirna, non wartuki Ɓii Neɗɗo wa'ata.

28“Fuu to baatuɗum woni, ɗon jigaaje kawritata.

Wartoyki Ɓii Neɗɗo

(Markus 13.24-27; Luka 21.25-28)

29“Gaɗa torra kalluka kan, ɗon e ɗon ɗum ɓalwinay naange, lewru boo hokkataa jayngol mayru. Koode njanoyay daga dow, nden ko woni dow fuu dimboto.

30E carel ngel ɗum yi'ay alaama Ɓii Neɗɗo wangii ton dow, nden fuu lenyi duuniyaaru mboyay bojji nawɗi. Sey ɓe ngi'a Ɓii Neɗɗo e wara nder duule e bawɗe e teddungal mangal.

31O waɗay ɗum duuda luwal sembee duuduki liluki malaa'ika'en maako, ɓe kawrita ɓe o suɓi daga koo toye nder duuniyaaru, daga ngo'ol keerol duuniyaaru yaaki ngol ton keerol duuniyaaru.

Misaalu Dow Ibbi

(Markus 13.28-31; Luka 21.29-33)

32“Too, ekkitee ekkitinol ngo'ol daga to ibbi. To lice maaki puɗɗi wilutuki, on andi ndungu ɓadake won ɗon.

33Non maa to on ngi'ii fuu fii ɗu'um e waɗa, too, on anday Ɓii Neɗɗo ɓadake wartoya, e mo haade dammugal.

34E mi wi'a'on goonga, jaamanu ɗu'um ɗum re'ataa naa fuu fii ɗu'um waɗii.

35Dow e ley ɓaɓɓoto, ammaa boliiɗe am ɓaɓɓataako haa abadaa.

Allah Tan Andi Nyalnde Wartoyki Almasiihu

(Markus 13.32-37; Luka 17.26-30,34-36)

36“Walaa anduɗo nden ɗon nyalnde koo ngel ɗon carel ngel fii ɗum ɗon waɗata. Koo malaa'ika'en wonɓe dow andaa, koo Ɓiɗɗo on maa andaa, sey Nyaako Mo Dow tan andi.

37Non no ɗum waɗi e jaamanu Annabi Nuhu, non maa wartoyki Ɓii Neɗɗo wa'ata.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

38Nder baldɛ ko ndiyam tufaana wadɑ, yimɓe e nyaama, e njara, e te'a, e te'ee, haa carel ko Annabi Nuhu natti komiwal.

39Ɓe paamaayi haa ndiyam tufaana wari halkiɓe ɓe fuu. Non maa wartoyki Ɓii Nedɗo wa'ata.

40E carel ngel, worɓe dído e kuwa e ngesa, dum hocca go'oto dum ala go'oto.

41Rewɓe dído e namida, dum hocca go'oto dum ala go'oto.

42Njoodɛe on ciryii, ngam on andaa carel ko Joomiraawo moodon warata.

43Ammaa andee du'um, daa joomu wuro e andi carel ngel gujjo warantamo jemma, daa o joodoto e mo siryii o alataa o nattanamo wuro.

44Ngam non, onon maa doole njoodoodon on ciryii ngam e carel ngel on andaa Ɓii Nedɗo warata.

Maccudo Gadoowo Goonga
(Luka 12.41-48)

45"Moye woni maccudo mo goonga mo faamu, mo joomu wuro muudum yowi dow maccuɓe muudum, ngam o hokkaɓe nyamndu nder carel?

46O barkidinaado maccudo mo joomu wuro muudum warti tawi e mo wadɑ non.

47E mi wi'a'on goonga, joomu wuro on yowaymo dow jawdi muudum fuu.

48Ammaa to maccudo on o kalludo o wi'ay hoore maako, 'Joomu wuro am wartataa jooni,'

49sey o fuddi fiyuki maccuɓe ɓe o huudata, e mo nyaama, e mo yarda njaru e yarooɓe.

50Joomu wuro on wartay e nyalnde nde maccudo on kammaaki e carel ngel o andaa,

51o fiyaymo boddum o wadamo nder munaafuki'en. Ɓon dum woyata dum nyeryindira nyiiyɛ.

Maatiyu 25

Misaalu Dow Surbaaɓe Sappo

1"Nden dum nandinay Laamu Allah e surbaaɓe sappo koccuɓe fitilaaji ɓe ndilli taɓɓoyaaki angoojo.

2Njowo nder maɓɓe e ngoodi faamu, njowo nder maɓɓe boo ngalaa faamu.

3Carel ko surbaaɓe ɓe ngalaa faamu ɓen kocci fitilaaji maɓɓe, ɓe njogaaki nebbam fitila feere nder kolbaaji.

4Gooduɓe faamu ɓen boo kocci fitilaaji maɓɓe e nebbam feere.

5Nde angoojo on neeɓi yottaaki, sey ɓe fuu ɓe pudɗi ŋoŋuki haa ɓe dɑani.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

6“Ton caka jemma sey ɗum nani noddol sembee, e ɗum wi'a, ‘Raa angoojo on! Mburtoyee, taɓɓeemo! ’

7Sey surbaaɓe ɓen fuu ummii ciryii fitilaaji maɓɓe.

8Ɓe ngalaa faamu ɓen mbi'i gooduɓe faamu ɓen, ‘Kokkoreemin nebbam moodon sedda. Fitilaaji amin e mbaata!’

9Ammaa gooduɓe faamu ɓen mbi'iɓe, ‘Naa' non, ɗam heyataa'en. Ɓum ɓurii njahon to soorooɓe, coodoyon ɗam moodon.’

10E ɓe dow laawol soodoykidam, sey angoojo on yottii. Ciryiiɓe fitilaaji ɓen nattidi e maako nder wuro to ɗum wadata humto ngon. Ɓum maɓɓii dammugal wuro ngon.

11“Daga gada sey surbaaɓe koriiɓe ɓen maa ngarti, ɓe mbi'i, ‘Joomu wuro! Joomu wuro! Maɓɓitanmin! ’

12Ammaa o nootii, o wi'i, ‘E mi wi'a'on goonga, mi andaa'on.’

13“Ngam non, sey njoodoodon on ciryii, ngam on andaa nyalnde nden koo carel ngel.

Misaalu Dow Maccuɓe Tato

(Luka 19.11-27)

14“Ɓonmaa, Laamu Allah e nandi e godɗo nedɗo gadaydo yaadu, sey o noddi maccuɓe maako o tambiniɓe jawdi maako.

15O hokki go'oto jakaaje jowi kewde ceede jiinaari, go'oto boo jakaaje ɗiɗi, go'oto boo jakaare go'o. O hokki koo moye no waawata, nden o dilli.

16Jaɓudo jakaaje jowi on, ɗon e ɗon o dilli o waadi luumo e ceede ɗen haa o heɓi bo maaje.

17Non maa jaɓudo jakaaje ɗiɗi on heɓi bo maaje.

18Ammaa jaɓudo jakaare go'o on yahi wasi ngayka suudi ceede jiinaari joomu wuro muuɗum.

19“Too, gada ɗum neeɓii, sey joomu maccuɓe on warti ngam yi'a ko koo moye heɓanimo.

20Sey jaɓudo jakaaje jowi kewde ceede jiinaari wari waddi ceede jakaaje jiinaari jowi ɗe o ɓeydii. O wi'i, ‘Joomu wuro, a hokkiiyam jakaaje kewde ceede jiinaari jowi. Raa mi ɓeydii jakaaje ceede jowi.’

21Sey joomu wuro on wi'imo, ‘A huwii bodɗum, maccudo bodɗo mo goonga. Nde a wadii goonga dow fii sedda, mi tambinte ɗuɗɗum. Woroy, nanidaa beldum e am.’

22Sey jaɓudo jakaaje ɗiɗi kewde ceede jiinaari maa wari, wi'i, ‘Joomu wuro, a hokkiiyam jakaaje ɗiɗi kewde ceede jiinaari. Raa mi ɓeydii jakaaje ceede ɗiɗi.’

23Sey joomu wuro on wi'imo, ‘A huwii bodɗum, maccudo bodɗo mo goonga. Nde a wadii goonga dow fii sedda. Mi tambinte ɗuɗɗum. Woroy, nanidaa beldum e am.’

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

24Nden jaɓuɗo jakaare go'o kewnde ceede jiinaari on wari, wi'i, ‘Joomu wuro, e mi andi a neɗɗo caɗando, a yiɗi fe"uki ko a aawaayi, a giɗɗo meere.

25E mi hula, ngam non njaami ngasumi ngayka cuuɗumi ceede maaɗa nder leydi. Raa ceede maaɗa!’

26Sey Joomu wuro on nootii, wi'i, ‘An a maccuɗo kalluɗo, dakkiiɗo! Too, e yiiki maaɗa e mi fe"a ko mi aawaayi, nden mi giɗɗo meere?

27E haani ndesanaayam ceede to ɗe kuutirtee ɗe ɓeydoo, ngam to mi wartoyii mi jaɓaɗe haa e ɓeydaari!

28Ngam non, njaɓee ceede ɗen to maako, kokkon on ɗon gooduɗo jakaaje sappo kewɗe ceede.

29Ngam fuu gooduɗo, ɗum ɓeydanaymo, haa ɗum ɗuuɗanamo. Ammaa mo walaa, koo ko o woodi maa ɗum jaɓayɗum.

30Nden paɗɗee maccuɗo o'o meereejo nder nyiwre ɓaleere, to ɗum woyata ɗum nyeryindira nyiiye.’

Kiita Garayka

31“To Ɓii Neɗɗo warii nder teddungal muuɗum e malaa'ika'en fuu, o jooɗoto dow jooɗorgal laamu maako ɗum teddungal.

32Ɗum hawritay yimɓe duuniyaaru fuu yeeso maako, o hakkitaɓe feere-feere non no gaynaako hakkitirta baali e be'i.

33O waɗa baali e jungo nyaamo maako, be'i e nano maako.

34Sey Laamiiɗo on wi'a wonɓe nyaamo muuɗum, ‘Ngaree, onon ɓe Nyaako am barkiɗini, ndonee Laamu ɗum um siryanii'on daga fuɗɗoode duuniyaaru.

35Ngam mi nanii weelo on kokkiiyam nyamndu. Mi nanii ɗonka on kokkiiyam ko njaraymi. Mi waɗii koɗaaku on njippiniiyam.

36Mi walaa ko ɓornotoomi on kokkiiyam kolte. Mi waɗii ciya njamu on paamaniiyam. E mi suri nder suudu cural on kowniiyam.’

37E carel ngel aadili'en noototo, mbi'amo, ‘Moodibbo, ndeye min ngiidumaa e weelo min kokkumaa nyamndu, koo min ngiidumaa e ɗonka min kokkumaa ko njarataa?

38Ndeye min ngiimaa a koɗo min njippinmaa, koo a walaa ko ɓornotoɗaa min kokkumaa kolte?

39Ndeye min ngiimaa a yamɗaa koo a surii nder suudu cural min kownumaa?’

40Sey Laamiiɗo on nootoo, wi'aɓe, ‘E mi wi'a'on goonga, nde on ngaɗani go'oto nder ɓe'e bandiraaɓe am ɓurɓe famɗuki, min ngaɗandon.’

41“Nden o wi'ay wonɓe nano maako, ‘Cendiree e am, onon laanaaɓe! Nattee hiite nge nyifataa haa abadaa nge ɗum siryanii Ceyɗan e malaa'ika'en muuɗum!

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

42Ngam mi nanii weelo on kokkaayiyam nyamndu. Mi nanii ɗonka on kokkaayiyam ko njaraymi.

43Mi waɗii koɗaaku on njippinaayiyam. Mi walaa ko ɓornotoomi on kokkaayiyam kolte. Mi waɗii ciya njamu on paamanaayiyam. Mi suraama nder suudu cural on kownaayiyam.’

44Nden kamɓe maa ɓe nootoo, ɓe mbi'amo, ‘Moodibbo, ndeye min ngiidumaa e weelo, koo e ɗonka, koo e ciya kolte, koo e ciya njamu, ndeye min ngiimaa a koɗo, koo a nder suudu cural, min mballaayima?’

45Sey o nootoo, o wi'aɓe, ‘E mi wi'a'on goonga, nde on ngaɗanaayi koo go'oto nder ɓe'e ɓurɓe famɗuki, min woni on ngaɗanaayi.’

46Ɓe'e ngoni nattayɓe bone ɗum re'ataa, aadili'en boo keɓa yonki ki re'ataa.”

Maatiyu 26

Mawɓe Meddii Dow No Nangirta Yeesu

(Markus 14.1,2; Luka 22.1,2; Yahaya 11.45-53)

1Nde Yeesu yottini wiiki fuu fii ɗu'um, o wi'i tokkuɓemo,

2“On andi Humto Sakkinki hande horii balɗe ɗiɗi, ɗum hokkitiray Ɓii Neɗɗo ɗum waramo dow gaafaangal.”

3Sey mawɓe ardiiɓe diina e mawɓe yimɓe kawriti e laamorde Mawɗo Mawɓe Ardiiɓe Diina bi'eteeɗo Kayaafa.

4Ɓe kaɓɓi ɓe nanga Yeesu e suuɗe ɓe mbaramo.

5Ɓe mbi'i, “Ammaa naa' ni carel Humto Sakkinki, ngam ɗum gaɗotooɗum yimɓe ummina hawre.”

Ɗum Moytanii Yeesu Nebbam Uroojam e Betani

(Markus 14.3-9; Yahaya 12.1-8)

6Yeesu e nder gariiri Betani to wuro Siiman gooduɗo nyawu nyaamoojum laral,

7sey goɗɗo debbo wari to maako e jogii jolloyel hayre bongel ngel nebbam uroojam mbelɗam gooduɗam ceede. Yeesu e nyaama nyamndu, sey debbo on wayliɗam dow hoore maako.

8Ammaa nde tokkuɓemo ngi'i non, sey ɓerɗe maɓɓe metti, ɓe mbi'i, “Ngam ɗume o wonni nebbam ɗa'am nihi?

9Daa ɗam sooraama ceede ɗuɗɗe, ɗum hokka ɓe ngalanaa ceede ɗen.”

10Ammaa Yeesu faami ko woni nder ɓerɗe maɓɓe, sey o wi'iɓe, “Ngam ɗume ngannoton debbo o'o? Ko o waɗaniyam ɗum boɗɗum.

11Koo ndeye ɓe ngalanaa e ngondi e mooɗon, ammaa min, carel e wara ngel alaymi'on.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

12Nde o wayli ɗa'am nebbam dow ɓandu am, o waɗu non ngam siryaaki uwukiyam.

13E mi wi'a'on goonga, koo toye to ɗum wa'ajini ɗu'um Habaru Belɗum nder duuniyaaru fuu, ɗum hokkay habaru ko debbo o'o waɗi ngam siftorkimo.”

Yahuuda Jaɓii Hokkitira Yeesu
(Markus 14.10,11; Luka 22.3-6)

14Sey go'oto nder tokkuɓe Yeesu sappo e ɗiɗo bi'eteeɗo Yahuuda Iskariyooti yahi to mawɓe ardiiɓe diina,

15o wi'i, “Ɗume kokkotonyam to mi waɗii Yeesu nder juuɗe mooɗon?” Sey ɓe kokkimo ceede ajurfaari kanje **30**.

16Daga carel ngel Yahuuda fuɗɗi ɗaɓɓutuki laawol no hokkitirta Yeesu nder juuɗe maɓɓe.

Yeesu Waɗii Humto Sakkinki e Tokkuɓemo
(Markus 14.12-21; Luka 22.7-13,21-23; Yahaya 13.21-30)

17Nyalnde arandeere nde Humto Buroodi Ɗum Walaa Yuufinirɗum, sey tokkuɓemo ngari to maako, ɓe mbi'imo, “Toye ngiɗɗaa min njaha min ciryanomaa ngam nyaamen nyamndu Humto Sakkinki? ”

18Sey o wi'i, “Nattee gariiri to goɗɗo neɗɗo mbi'onmo, ‘Moodibbo wi'i: Carel am ɓadake. Mi waɗay Humto Sakkinki e tokkuɓeyam to wuro maaɗa. ’ ”

19Sey tokkuɓemo ɓen ngaɗi non no Yeesu wi'iɓe, sey ɓe ciryii koo ɗume ngam Humto Sakkinki.

20Nde futuro waɗi, Yeesu jooɗii ngam nyamda e tokkuɓemo sappo e ɗiɗo.

21E ɓe nder nyaamuki, sey o wi'i, “E mi wi'a'on goonga, go'oto nder mooɗon hokkitirayyam.”

22Sey ɓe nganni naa' seɗɗa, ɓe puɗɗi wi'ukimo go'oto-go'oto, “Moodibbo, naa' ɗum min, koo? ”

23Sey o nootii, o wi'i, “Neɗɗo nyamdayɗo e am e le'al go'o, kanko hokkitirtayam.

24Ɗii Neɗɗo maayay no ɗum windiraa dow maako, ammaa kokkitirayɗomo wonii! Ɗum ɓuranaymo daa o danyaaka.”

25Sey Yahuuda kokkitirayɗomo wi'i, “Moodibbo, naa' ɗum min, koo? ” Yeesu wi'imo, “Ee, ɗum an. ”

Kirtaari Joomiraawo
(Markus 14.22-26; Luka 22.14-20; 1 Korintiyanko'en 11.23-25)

26E ɓe nder nyaamuki nyamndu, sey Yeesu hocci buroodi yetti Allah, o sendiɗum, o hokki tokkuɓemo, o wi'i, “Njaɓeeɗum, nyaamon. Ɗu'um ɗum ɓandu am. ”

27Ɗonmaa o hocci jardugel ndiyam inabojam, o yetti Allah, o hokkiɓeɗam, o wi'i, “Njaree, on fuu,

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

28ngam ɗa'am kanjam woni ƴiiƴam am tabbitinayɗam alkawal Allah ndufeteeɗam ngam yimɓe ɗuɗɓe ngam yaafaaki hakke.

29E mi wi'a'on, mi fuɗɗitataa mi yara ndiyam inabooje naa nyalnde nde njaraymi ngoɗɗam kesam hawti e mooɗon nder Laamu Nyaako am Mo Dow.”

30Sey ɓe ngimi gimol mantuki Allah, nden ɓe ndilli Hocceere Nde Leɗɗe Jaytun.

Yeesu Wi'ii Biiturus Wi'ay Andaamo

(Markus 14.27-31; Luka 22.31-34; Yahaya 13.36-38)

31Yeesu wi'i tokkuɓemo, “Nder jemmaare nde'e on fuu on ndoggay alonyam, ngam nder aayaare Allah wi'ii, ‘Mi waray gaynaako, nden ornde baali ɗin cankitoto. ’

32Ammaa gaɗa mi ummake daga mayde, mi artay'on yaaki Galiili.”

33Sey Biiturus wi'imo, “Koo ɓe fuu ɓe aliima, min mi alataama koo seɗɗa. ”

34Yeesu wi'imo, “E mi wi'umaa goonga, hande, nder jemmaare nde'e, ko njakardi hana, a wi'ay a andaayam nde tati. ”

35Ammaa Biiturus wi'imo, “Koo ɗum wardayyam e maaɗa, mi wi'ataa mi andaama. ” Horiiɓe ɓen maa mbi'i non.

Yeesu Waɗii Do'aare Nder Geesamani

(Markus 14.32-42; Luka 22.39-46)

36Sey Yeesu yaadi e tokkuɓemo wonde wigeere bi'eteende Geesamani, o wi'iɓe, “Njooɗee ɗo'o, mi yaha ɗaa'e mi waɗa do'aare. ”

37O hocci Biiturus e ɓiɓɓe Jabadi ɗiɗo. Ɓernde maako boo teddi, o fuɗɗi wannuki naa' seɗɗa.

38Sey o wi'iɓe, “Ɓernde am wannii naa' seɗɗa haa bo mi maayay. Njooɗodee e am ɗo'o on ndeena.”

39Nde o yahi yeeso seɗɗa, sey o yani e leydi e mo hippii, o waɗi do'aare, o wi'i, “Nyaako am Mo Dow, to ɗum waɗoto, ittanam jardugel torra ka'a. Fuu e non naa' ko ngiɗumi waɗetee, ammaa ko ngiɗɗaa waɗee. ”

40Gaɗa ɗon o so"ii to ɓen ɗon tokkuɓemo tato, o tawi e ɓe ɗaanii, sey o wi'i Biiturus, “Too, on mbaawataa jooɗodaaki e am on ɗaanaaki koo carel seɗɗa?

41Njooɗee, to' on ɗaano, ngaɗee do'aare to ɗum foondii'on to' ngaɗon hakke. Ɓernde e yiɗi waɗuki ko haani, ammaa ɓandu tampii.”

42O fuɗɗiti o dilli ɗiɗaɓum, o waɗi do'aare, o wi'i, “Nyaako am Mo Dow, to ɗum waɗataako ɗum ittanayam torra ka'a, sey to mi yariika, al ko ngiɗɗaa waɗee. ”

43Sey o fuɗɗiti o so"oyii to maɓɓe, o tawi e ɓe ɗaanii, ngam e ɓe nana ɗeyngol teddungol.

44Sey o fuɗɗiti o dilli tataɓum o waɗi do'aare, o wi'i non no o wi'uno.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

45O fudɗiti o so"ii to maɓɓe tataɓum, o wi'iɓe, “Haa jooni on ɗaanii, on ciwtoo? Carel warii. Ɗum hokkitirii Ɓii Nedɗo nder juuɗe gaɗooɓe hakke.

46Ummee ndillen! Raa on ɗon kokkitiraydoyam e wara.”

Ɗum Nangii Yeesu

(Markus 14.43-50; Luka 22.47-53; Yahaya 18.3-12)

47Yeesu e meta, sey Yahuuda, go'oto nder tokkuɓemo sappo e ɗiɗo wari. O wardoyi e yimɓe ɗuɗɓe e ɓe njogii kaafaaje e cabbi. Mawɓe ardiiɓe diina, e mawɓe yimɓe liloyiɓe.

48Too, nden maa kokkitiraydo Yeesu on o yaadake o wi'iiɓe no o hollirtaɓe Yeesu, o wi'i, “Nedɗo mo kownaymi hownuki higaaku ɗum kanko. Nangeemo.”

49Ɗon e ɗon Yahuuda on ɓaddii Yeesu, wi'i, “Moodibbo, Allah sabbinanee! ” Nden o hownimo hownuki higaaku.

50Yeesu nootii, wi'imo, “Higo am, waɗu ko waddumaa.” Sey yimɓe ɓen ɓaddii nangi Yeesu ɓe njogiimo boɗɗum.

51E yiiki non, go'oto nder gonduɓe e Yeesu nangi kaafahi muuɗum soltiki, fe"i maccuɗo Mawɗo Mawɓe Ardiiɓe Diina o ittanimo nowru.

52Ammaa Yeesu wi'imo, “Wattu kaafahi maaɗa nder holgo maaki. Ngam fuu koccuɗo kaafahi, kaafahi waratamo.

53On kammii mi waawataa toraaki Nyaako am Mo Dow, ɗon e ɗon o liloya moɓɗe malaa'ika'en ɓurɗe moɓɗe sappo e ɗiɗi?

54Ammaa no waɗata aayaaje keewa biiɗe doole ɗu'um waɗa nihi?”

55E ngel ɗon carel Yeesu wi'i garoyɓe ɓen, “On ngardoyi e kaafaaje e cabbi ngam nangoyyam bo mi gujjo calorɗo? Koo ndeye e mi jooɗoo nder Wuro Ceniingo e mi ekkitina, on nangaayiyam.

56Ammaa ɗu'um waɗii ngam ko annabo'en mbindi heewa.” Sey fuu tokkuɓemo alimo, ndoggi.

Yeesu Yeeso Laamu

(Markus 14.53-65; Luka 22.54,55,63-71; Yahaya 18.13,14,19-24)

57Sey nanguɓe Yeesu ɓen njaarimo to wuro Kayaafa Mawɗo Mawɓe Ardiiɓe Diina, to moodiɓɓe Attawra e mawɓe yimɓe kawriti.

58Ammaa Biiturus tokkirimo gaɗa daga to woɗɗi haa yaaki caka wuro Mawɗo Mawɓe Ardiiɓe Diina on. O natti o jooɗodii e taadiiɓe Wuro Ceniingo, ngam o yi'a no ɗum waɗanta Yeesu.

59Mawɓe ardiiɓe diina e fuu Kawtal Mawɓe e ɓe ɗaɓɓita ceyda fewre ɗum ɓe nangirta Yeesu, ngam ɓe keɓa ɓe mbaramo.

60Ammaa ɓe keɓaayi goɗɗum, koo nde yimɓe ɗuɗɓe ndarake yeeso maɓɓe kokki ceyda fewre. E re'irde, yimɓe ɗiɗo ndarii yeeso yimɓe, ɓe mbi'i,

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

61“O'o nedɗo wi'ii, ‘Mi waaway sankutuki Wuro Ceniingo ngo Allah, mi mahitoongo nder baldɛ tati.’ ”

62Sey Mawɗo Mawɓe Ardiiɓe Diina ummii darii wi'i Yeesu, “A walaa ko mbi'ataa? Ko ɓe mbi'i dow maaɗa ɗum goonga? ”

63Ammaa Yeesu de"iti. Sey Mawɗo Mawɓe Ardiiɓe Diina on wi'imo, “Mi hawtiima e Allah mo yonki, wi'umin to an woni Almasiihu, Ɓiɗɗo Allah.”

64Yeesu nootii, wi'i, “Ee, ɗum non no mbiiɗaa. Ammaa e mi wi'a'on, yeeso ɗo'o on ngi'ay Ɓii Nedɗo e joodii to jungo nyaamo ngo Joomu Bawɗe e mo waroya nder duule. ”

65Sey Mawɗo Mawɓe Ardiiɓe Diina on seeki kolte muuɗum wi'i, “O hudii Allah. Ɓume ceyda ɗaɓɓiteten kadin? Jooni on nanii ni haala kalluka ka o meti dow Allah.

66Ko woni cuɓol moodon?” Sey ɓe mbi'i, “Hewtii o waree! ”

67Sey ɓe tuttanimo joode to yeeso, ɓe piyimo, woɓɓe kellimo to wolo,

68e ɓe mbi'amo, “Almasiihu, waɗanmin annabaaku! Moye fiyumaa?”

Biiturus Wi'ii Andaa Yeesu

(Markus 14.66-72; Luka 22.56-62; Yahaya 18.15-18,25-27)

69Biiturus e joodii caka wuro ngon, sey godɗo kordo wari to maako wi'i, “An maa, a wondi e Yeesu Galilankeejo! ”

70Ammaa Biiturus yeddi yeeso maɓɓe ɓe fuu wi'i, “Mi andaa ko mbi'ataa! ”

71Sey o yahi haade dammugal wuro ngon. Ɓonmaa sey godɗo kordo yi'imo, wi'i yimɓe dariiɓe ɗon, “O'o nedɗo e mo wondi e Yeesu Najarankeejo!”

72Sey Biiturus fuɗɗiti yeddi haa e hunaaki, wi'i, “Mi andaa nedɗo on! ”

73Gaɗa ɗon sedɗa, sey dariiɓe ɗon ɓaddii Biiturus, mbi'i, “Seko walaa an maa a go'oto nder tokkuɓemo, ngam iri no metirtaa nangiima. ”

74Sey Biiturus fuɗɗi laanuki hoore muuɗum hunii wi'i, “Mi andaa nedɗo on! ” Ɓon e ɗon njakardi hani.

75Sey Biiturus siftori ko Yeesu wi'unoomo wi'uki, “Ko njakardi hana a wi'ay nde tati a andaayam.” Sey o wurtii yaasi o woyi bojji nawɗi.

Maatiyu 27

Yeesu e Yeeso Bilaatus

(Markus 15.1; Luka 23.1,2; Yahaya 18.28-32)

1Nde weeti, sey fuu mawɓe ardiiɓe diina e mawɓe yimɓe meddi dow no ɓe mbardata Yeesu.

2Ɓe kaɓɓimo, ɓe ndillidi e maako ɓe njaarimo to Bilaatus gomnaajo.

Mayde Yahuuda

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

(Kuuɗe Lilaaƀe 1.18,19)

3Nde Yahuuda kokkitirɗo Yeesu yi'i ɗum taƴanii Yeesu kiita mayde, sey o wanni, o so"itani mawƀe ardiiƀe diina e mawƀe yimƀe ceede ajurfaari 30 ɗen ɗon.

4O wi'i, “Mi waɗii hakke ngam mi hokkitirii neɗɗo mo waɗaayi ko wooɗaa.” Ammaa ƀe mbi'imo, “Ko wannimin? An andi! ”

5Sey o hubini ceede ɗen nder Wuro Ceniingo, o dilli o sagi hoore maako e ƀoggol dow lekki o wari hoore maako.

6Ammaa mawƀe ardiiƀe diina ƀopti ceede ɗen, mbi'i, “Attawra haɗii ɗum waɗa ɗe'e ceede nder to ɗum resata dokkal ngam Allah nder Wuro Ceniingo, nde ceede ɗen ɗum ceede ƴiiƴam. ”

7Ngam non ƀe cuƀi ƀe kuutira ceede ɗen ƀe cooda ngesa to goɗɗo mahoowo gojiije, ƀe ngartiraka wigeere to ɗum uwata hoƀƀe.

8Kanjum waɗi, haa jooni ngesa kan e noddiree “Ngesa Ƴiiƴam.”

9Non hebbini ko Annabi Irmiya wi'i, wiiki, “Ƀe kocci ceede ajurfaari 30, ceede ɗe Israa'iilanko'en mbi'i ɗum yoƀa dow maako.

10Ƀe kuutiri ceede ɗen ƀe coodi ngesa to mahoowo gojiije, non no Joomiraawo wi'i mi waɗa.”

Bilaatus Ƴami Yeesu

(Markus 15.2-5; Luka 23.3-5; Yahaya 18.33-38)

11Yeesu e darii yeeso gomnaajo, sey gomnaajo on ƴamimo, wi'i, “An woni laamiiɗo Yahuudanko'en? ” Yeesu nootii wi'i, “A wi'iika. ”

12Ammaa nde mawƀe ardiiƀe diina e mawƀe yimƀe ngulliimo, o wi'aayi goɗɗum.

13Sey Bilaatus wi'imo, “A nanataa ƀe ngullorakema fii ɗuɗɗum? ”

14Ammaa Yeesu nootanaakimo koo nde go'o, haa gomnaajo on haydini naa' seɗɗa.

Ɗum Taƴanii Yeesu Kiita Mayde

(Markus 15.6-15; Luka 23.13-25; Yahaya 18.39—19.16)

15Too, e carel Humto Sakkinki, Bilaatus gomnaajo woowii yoofanki hawrutuƀe curaaɗo go'oto mo ƀe ngiɗi.

16E carel ngel boo e woodi curaaɗo kalluɗo indinɗo bi'eteeɗo Barabbas.

17Nde yimƀe kawriti, sey Bilaatus ƴamiƀe, wi'i, “Moye ngiɗɗon mi yoofana'on? Barabbas koo Yeesu bi'eteeɗo Almasiihu?”

18Ngam Bilaatus faamii lawliiru waɗi ƀe ngaɗi Yeesu nder jungo maako.

19Bilaatus e jooɗii dow jooɗorgal kiita, sey debbo maako liloyi ɗum wi'amo, “Taa' meemu on ɗon mo waɗaayi ko wooɗaa, ngam hanki mi hoyɗii dow maako mi wannii naa' seɗɗa dow koyɗol ngol. ”

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

20Mawɓe ardiiɓe diina e mawɓe yimɓe ngadi yimɓe mbi'a ɗum yoofa Barabbas ɗum wara Yeesu.

21Gomnaajo on fuɓɓiti wi'iɓe, “Nder yimɓe ɗiɗo ɓen moye ngiɓɓon mi yoofana'on?” Ɓe mbi'i, “Barabbas!”

22Sey Bilaatus ɗamiɓe wi'i, “Too, ko ngiɓɓon mi waɗana Yeesu bi'eteeɗo Almasiihu? ” Ɓe fuu ɓe mbi'i, “Warumo dow gaafaangal! ”

23Bilaatus wi'i, “Ngam ɗume? Ɓume ko halli o waɗi? ” Ammaa ɓe ɓeydi wi'uki sembee, “Warumo dow gaafaangal! ”

24Nde Bilaatus yi'i walaa ko waawata waɗuki, nden hawre fuɓɓi ummaaki, sey o nyeɗoyi ndiyam o looti juuɗe maako yeeso maɓɓe. O wi'i, “Mi walaa hakke ɗiiɗam neɓɓo o'o. Ɓum caɓɓum mooɗon. ”

25Sey yimɓe ɓen fuu nootii, mbi'i, “Ee, hakke ɗiiɗam maako e dow amin e ɓiɓɓe amin! ”

26Sey o yoofaniɓe Barabbas, ammaa o waɗi ɗum fiyi Yeesu looci, nden o tambinimo sooji'en Rooma ngam ɓe mbaroyamo dow gaafaangal.

Sooji'en Njukkitii Yeesu

(Markus 15.16-20; Yahaya 19.2,3)

27Daga ɗon sooji'en gomnaajo njaari Yeesu nder laamorde gomnaajo, ɓe kawriti fuu sooji'en koriiɓe yeeso maako.

28Ɓe ɓortimo ɓe ɓornimo iri toggoore laamiiɓe.

29Ɓe mbaali giifol gi'e, ɓe taaranimongol e hoore, ɓe ngaɗanimo sawru e jungo nyaamo maako, ɓe ndiccii yeeso maako, e ɓe njukkitamo, e ɓe mbi'a, “Allah reene, laamiiɗo Yahuudanko'en!”

30Ɓe tuttanimo joode, ɓe njaɓi sawru ndun ɓe ngadi ka piirukimondu to hoore.

31Gaɗa ɓe njukkitiimo, ɓe ɓortimo toggoore laamiiɓe nde ɓe ɓornunoomo, nden ɓe ɓornimo kolte maako. Sey ɓe mburtinimo ɓe ardinimo ngam ɓe mbaroyamo dow gaafaangal.

Ɓum Piyanii Yeesu Kusaaje Dow Gaafaangal

(Markus 15.21-32; Luka 23.26-43; Yahaya 19.17-27)

32E ɓe njaha sey ɓe kawri e goɓɓo neɓɓo Saayirankeejo bi'eteeɗo Siiman. Ɓe ngadimo e sembe o hocca gaafaangal Yeesu.

33Nde ɓe ngari to wonde wigeere bi'eteende Golgoota, waato “Ɗiiɗal Hoore,”

34ɓe kokki Yeesu ndiyam inabojam jillindiraaɗam e goɓɓum kaɓɓum. Ammaa nde o tahiɗam, o salii o yara.

35Gaɗa ɓe piyaniimo kuusaaje dow gaafaangal, ɓe ngadi caaca ngam ɓe cenda kolte maako hakkunde maɓɓe.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

36Gadɗa non ɓe njoodɗii e ɓe ndeenamo.

37Dow hoore gaafaangal ngal ɗum takki allowal. Ɓum windi dow maagal ko ɗum wulloriimo wi'uki, “O'o woni Yeesu Laamiiɗo Yahuudanko'en.”

38Ɓe piyani wuyɓe ɗiɗo kuusaaje dow gaafaale haade Yeesu, go'oto e jungo maako nyaamo, go'oto e jungo maako nano.

39Yimɓe yaɓɓotooɓe e kuɗa Yeesu e ngiila ko'e,

40e ɓe mbi'a, “An giɗɗo pusuki Wuro Ceniingo mahitoongo nder baldɗe tati, hisnu hoore maaɗa! Taa Ɓiɗɗo Allah, jippoya daga dow gaafaangal!”

41Non maa mawɓe ardiiɓe diina, e moodiɓɓe Attawra, e mawɓe yimɓe njukkitimo, e mbi'a,

42“O hisnii woɓɓe, ammaa o waawaayi hisnuki hoore maako. To kanko woni Laamiiɗo Israa'iila, al o jippoyoo daga dow gaafaangal jooni, enen boo kooloodɗenmo.

43O hoolake Allah. Al Allah on hisnamo jooni to e mo yiɗimo, ngam o wi'ii, ‘Min mi Ɓiɗɗo Allah.’ ”

44Non maa ɓen ɗon wuyɓe ɓe ɗum piyani kuusaaje dow gaafaale kuɗimo.

Mayde Yeesu

(Markus 15.33-41; Luka 23.44-49; Yahaya 19.28-30)

45Daga caka nyalawma nyiwre maɓɓi leydi fuu, haa yaaki njamndi tati ndi alaasara.

46E njamndi tati ndin, sey Yeesu wi'i e sembe, “Eloy, Eloy, lama sabattani?” waato, “Yaa Allah am, Yaa Allah am, ngam ɗume cendirɗaa e am?”

47Nde woɓɓe dariiɓe to wigeere nden nani non, ɓe mbi'i, “E mo nodda Annabi Iliya. ”

48Sey ɗon e ɗon go'oto maɓɓe doggi hocci soosowa, suuwinga nder ndiyam inabojam lammuɗam, o ɗiisinga to sawru, o liwanii Yeesu yara.

49Ammaa woɓɓe mbi'i, “Alee ngi'en koo Iliya waray hisnamo. ”

50Sey Yeesu fuɗɗiti wulli sembee nden yoofi yonki muuɗum.

51Sey wudere cendunde Suudu Joomiraawo seeki ɗiɗi daga dow yaaki ley. Leydi boo dimbi, kaayɗe peccaa.

52Ɓum omti genaale, yimɓe Allah mayɓe ɗuɗɓe ummii e yonki.

53Ɓe mburtoyii nder genaale ɗen. Gadɗa Yeesu ummake daga mayde, ɓe nattoyi gariiri ceniindi , yimɓe ɗuɗɓe ngi'iɓe.

54Nde mawɗo sooji'en on e horiiɓe sooji'en reenooɓe Yeesu ngi'i dimbol leydi ngol e fuu ko waɗi, sey ɓe kultori naa' seɗɗa, ɓe mbi'i, “Goonga neɗɗo o'o o Ɓiɗɗo Allah! ”

55E woodi rewɓe ɗuɗɓe tokkoyɓe Yeesu daga leydi Galiili walloobemo e ɓe ndaara daga to woɗɗi.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

56Nder maɓɓe e woodi Maryaama ƴiwoyɗo Magadala, e Maryaama maduujo Yaakubu e Yusufu, e maduujo ɓiɓɓe Jabadi.

Uwuki Yeesu
(Markus 15.42-47; Luka 23.50-56; Yahaya 19.38-42)

57Nde alaasara waɗi, sey goɗɗo diskuɗo ƴiwoyɗo gariiri Armaatiya wari. Inde maako Yusufu. Kanko maa o tokkuɗo Yeesu.

58O yahi to Bilaatus, o toriimo o hokkamo ɓandu Yeesu. Sey Bilaatus waɗi ɗum hokkamondu.

59Sey Yusufu hocci ndu taarindu e wudere lamnde nde ceede.

60O fukkinoyndu nder yenaande maako heyre nde o waɗi ɗum wasanimo nder hayre. O talliti kaaƴa manga o maɓɓi dammugal yenaande nden, o dilli.

61Maryaama ƴiwoyɗo Magadala e go'oto Maryaama on e ɓe ɗon njooɗii yeeso yenaande nden.

Reenooɓe Yenaande Nden

62Nde fini, waato gaɗa Nyalnde Siryaaki, sey mawɓe ardiiɓe diina e Faarisanko'en kawriti yeeso Bilaatus.

63Ɓe mbi'i, “Allah reene! Min ciptorii ko on ɗon majjinoowo yimɓe wi'i ko o maaya, o wi'i, ‘Mi ummoto daga mayde gaɗa balɗe tati.’

64Ngam non, sey ngaɗaa ɗum yaha ɗum reena yenaande nden boɗɗum haa balɗe tati, ngam to' tokkuɓemo njaha ngujja ɓandu maako mbi'a yimɓe o ummake daga mayde. Majjinki yimɓe cakitiiki kin ɓuray arandehi halluki.”

65Sey Bilaatus wi'iɓe, “Too, njahee, koccon sooji'en, ngaɗon ko mbaawoton waɗuki ndeenon yenaande nden. ”

66Sey ɓe njahi yenaande nden ɓe piyi haatimiire laamiiɗo dow hayre to dammugal yenaande nden, ɓe ngaɗi sooji'en ndeenande boɗɗum.

Maatiyu 28

Ummaaki Yeesu Daga Mayde
(Markus 16.1-10; Luka 24.1-12; Yahaya 20.1-10)

1Too, gaɗa Nyalnde Siwtaare, nyalnde Alal subaka, sey Maryaama ƴiwoyɗo Magadala e Maryaama go'oto on ɓe njahi ngam ɓe ngi'a yenaande nden.

2Ɓon e ɗon ɗum waɗi wongol dimbol leydi mangol, ngam goɗɗo malaa'ikaajo Joomiraawo wari daga dow, o talliti kaaƴa ngan daga dammugal yenaande nden, o jooɗii dow maaga.

3E mo ɗelkitoo bo maƴƴere, kolte maako boo e ranni tar bo hottollo.

4Nde sooji'en reenooɓe yenaande nden ngi'imo, kulol mangol nangiɓe haa ɓe ndiwni, ɓe njani, ɓe ngarti bo mayɓe.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

5Ammaa malaa'ikaajo on wi'i rewɓe ɓen, “To' on kulu. E mi andi Yeesu ɗaɓɓitoton, baraaɗo dow gaafaangal.

6O walaa ɗo'o. Ɓum umminiimo daga mayde. Ngaree ngi'on to ɗum fukkinnoomo.

7Njahee nder yawɗaare mbi'on tokkuɓemo, ‘O ummake daga mayde. Raɗɗum, o artay'on yaaki leydi Galiili. Ton ngi'otonmo.’ Kanjum woni habaru ɗum ngaddanmi'on.”

8Sey rewɓe ɓen ali yenaande nden jawɗum nder kulol, ammaa e welwelo mango. Ɓe ndoggi ɓe njahi ngam ɓe mbi'aka tokkuɓe Yeesu.

9Sey Yeesu hawri e maɓɓe, wi'i, “Aku mooɗon! ” Ɓe ɓattiimo, ɓe ndiccii, ɓe njogii koyɗe maako, ɓe mawninimo.

10Sey Yeesu wi'iɓe, “To' on kulu. Njahee mbi'on bandiraaɓe am njaha leydi Galiili. Ton ɓe ngi'atayam.”

Habaru Ɓum Reenooɓe Yenaande Ngaddi

11Rewɓe ɓen e dow laawol, sey woɓɓe nder sooji'en reenooɓe yenaande nden njahi gariiri ɗiiwiti mawɓe ardiiɓe diina fuu ko waɗi.

12Nde mawɓe ardiiɓe diina e mawɓe yimɓe kawriti, ɓe ndarwi dabare. Ɓe kokki sooji'en ɓen ceede ɗuɗɗe,

13ɓe mbi'iɓe, “Mbi'ee yimɓe, ‘Tokkuɓemo ngari jemma e min ɗaanii ɓe ngujjimo.’

14To Gomnaajo nanii ɗu'um habaru, min estaymo min curana'on nattuki torra.”

15Sey sooji'en ɓen njaɓi ceede ɗen, ɓe ngaɗi non no ɗum wi'iɓe ɓe ngaɗa. Habaru ɗum sankitaama nder Yahuudanko'en, e ɓe kokka habaru ɗu'um haa hande.

Kuugal Ngal Yeesu Hokki Tokkuɓemo

(Markus 16.14-18; Luka 24.36-49; Yahaya 20.19-23; Kuuɗe Lilaaɓe 1.6-8)

16Sey tokkuɓemo sappo e go'o ɓen ndilli leydi Galiili to hocceere nde Yeesu wi'iɓe ɓe njaha.

17Nde ɓe ngi'imo, sey ɓe mawninimo, ammaa woɓɓe ngaɗi seko nder ɓerɗe maɓɓe.

18Sey Yeesu ɓaddii haade maɓɓe, wi'iɓe, “Ɓum hokkiiyam fuu laamu dow e ley.

19Ngam non, njahee ngartiron fuu lenyi duuniyaaru tokkuɓeyam, ngaɗanonɓe baptisma nder inde Allah Nyaako Mo Dow, e Ɓiɗɗo, e Ruuhu Allah,

20on ekkitinaɓe ɓe tokka koo ɗume ko mbiimi'on ngaɗon. Raɗɗum, e mi wondi e mooɗon koo ndeye haa re'uki duuniyaaru.”

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Markus

Markus 1

Wa'aju Yahaya Gaɗoowo Baptisma
(Maatiyu 3.1-12; Luka 3.1-18; Yahaya 1.19-28)

1Ɓu'um woni Habaru Belɗum dow Yeesu Almasiihu, Ɓiɓɗo Allah.

2Ɓum windaama nder deftere Annabi Icaaya wiiki, “Allah wi'i, ‘Raɗɗum, mi liloyay lilaaɗo am o ardoo yeeso maaɗa o mo"inanmaa laawol. ’

3Goɗɗo e nodda nder ladde, e wi'a, ‘Mo"inee ɗatal Joomiraawo, portee laawol ngam garol maako. ’ ”

4Non boo Yahaya Gaɗoowo Baptisma joodii nder ladde, e wa'ajina, e mo wi'a, “Tuubee, ɗum waɗana'on baptisma, nden Allah yaafanto'on hakkeeji moodon. ”

5Yimɓe ɗuɗɓe daga leydi Yahuudiya fuu e gariiri Urucaliima ngadi ka yaaki to maako. E ɓe mbi'a fuu ko woodaa ɗum ɓe ngadi, e mo waɗanaɓe baptisma nder Caangol Urdun.

6Yahaya e ɓornii kolte ɗe ɗum wadiri leeɓe ngeelooba, e mo taadii taadorde laral. Nyamndu maako woni baabeeji e njumri.

7E mo wa'ajina, e mo wi'a, “Goɗɗo e wara gaɗa am o ɓuriiyam mangu, koo lokkulli paɗe maako mi fotaayi turaaki mi fittadi.

8E mi wadirana'on baptisma e ndiyam, ammaa kanko o wadiranay'on baptisma e Ruuhu Allah.”

Yeesu Waɗanaama Baptisma
(Maatiyu 3.13—4.11; Luka 3.21,22; 4.1-13)

9Nder balɗe ɗen Yeesu waroyi daga gariiri Najarat nder leydi Galiili, sey Yahaya waɗanimo baptisma nder Caangol Urdun.

10E wurtaaki Yeesu daga nder ndiyam ɗam, o yi'i dow e maɓɓitoo, Ruuhu Allah e jippoyoo dow maako bo foondu.

11Hononde yiwoyi daga dow wi'i, “An woni Ɓiɓɗo am, mo ngiɗumi. E mi nana belɗum maaɗa.”

12Ɓon e ɗon Ruuhu Allah yaarimo nder ladde.

13Ton o wadi balɗe **40** Ceyɗan e foondamo. E mo wondi e marle ladde, malaa'ika'en mballimo.

Tokkuɓe Yeesu Artuɓe
(Maatiyu 4.12-22; Luka 4.14,15; 5.1-11)

14Too, gaɗa ɗum surii Yahaya nder suudu cural, Yeesu yahi Galiili e wa'ajina Habaru Belɗum daga to Allah.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

15E mo wi'a, “Carel wadii! Laamu Allah warii haade moodon. Tuubee, njaɓon Habaru Beldum.”

16Yeesu e yaha haade Mbeela Galiili, sey o yi'i Siiman e minyiraawo muudum Andiraawus e ɓe ngada nangirdum liyyi maɓɓe nder ndiyam, ngam ɓe nangooɓe liyyi.

17Sey Yeesu wi'iɓe, “Tokkeeyam, mi wartiray'on gaddayɓe yimɓe to am.”

18Don e don ɓe ali nangirdum liyyi maɓɓe ɓe tokkimo.

19Nde o ɓeydi yeeso sedda, sey o yi'i Yaakubu ɓii Jabadi e minyiraawo muudum Yahaya e ɓe nder komiwal maɓɓe, e ɓe mo"ina nangirdum liyyi maɓɓe.

20Don e don o noddiɓe. Sey ɓe ali nyaako maɓɓe Jabadi nder komiwal e kuwanooɓeɓe, ɓe tokki Yeesu.

Gooduɗo Ginnol

(Luka 4.31-37)

21Sey Yeesu e tokkuɓemo njahi gariiri Kafarnahum. Nde Nyalnde Siwtaare wari, o natti suudu do'aare, o fuddi ekkitinki.

22Yimɓe kaydini e ekkitinol maako, ngam o ekkitiniraayiɓe no moodiɓɓe Attawra ekkitinirta, ammaa o ekkitiniiɓe e bawde.

23Don e don gooduɗo ginnol nder suudu do'aare ndun wulli sembee,

24wi'i, “Ko wannumaa e amin, Yeesu Najarankeejo? A waroyi ngam kalkaamin? E mi andi an a moye. An woni Ceniido Allah.”

25Sey Yeesu haɓaningol, wi'i, “De"utu! Wurta nder maako. ”

26Sey ginnol ngol dimbimo dimbol kallungol, ngol wulli sembee, ngol wurtii nder maako.

27Be fuu ɓe kaydini, ɓe ngadi ka yamyamtirki, e ɓe mbi'a, “Dum um dume? Ngo'ol ekkitinol ngol kesol! Nedɗo o'o e woodi bawde haa ginni e ngada ko o wi'idi.”

28Nder carel sedda habaru Yeesu sankitii koo toye nder leydi Galiili.

Yeesu Yamditinii Yimɓe Duɗɓe

(Maatiyu 8.14-17; Luka 4.38-41)

29Nde Yeesu e Yaakubu e Yahaya ɓe mburtii daga suudu do'aare ndun, ɓe natti wuro Biiturus e Andiraawus.

30Esiraawo Biiturus debbo e mo fiida e jonte e mo fukkii. E nattuki Yeesu ɓe kokkimo habaru maako.

31Sey Yeesu yahi to maako joganiimo jungo umminimo. Don e don jonte den njoofimo, o ummii o fuddi waddankiɓe nyamndu.

32Futuro, gada naange hiirii, yimɓe ngaddani Yeesu fuu nyawɓe e gooduɓe ginni.

33Sey yimɓe gariiri ndin dudɓe kawriti e dammugal wuro ngon.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

34Yeesu yamɗitini ɗuɗɓe gooduɓe nyawuuji feere-feere. O wurtinani yimɓe ɗuɗɓe ginni, o haɗiɗi metuki ngam e ɗi andimo.

Yeesu Wa'ajinii Nder Leydi Galiili
(Luka 4.42-44)

35Ilaa subaka, daga nyiwre e horii, o ummii o yahi wonde wigeere nder ladde, o waɗi do'aare ton.

36Sey Siiman e gonduɓe e maako ndilli ɗaɓɓutukimo.

37Nde ɓe keɓtimo, ɓe mbi'imo, “Koo moye e ɗaɓɓutumaa!”

38Sey Yeesu wi'iɓe, “En njahu gariije gondɗe haade ɗo'o mi wa'ajina ton maa, ngam kanjum ngarmi mi waɗa. ”

39O yahi koo toye nder leydi Galiili, e mo wa'ajina nder cuuɗi do'aare maɓɓe, e mo wurtinana yimɓe ginni.

Gooduɗo Nyawu Nyaamoowu Laral
(Maatiyu 8.1-4; Luka 5.12-16)

40Goɗɗo gooduɗo nyawu nyaamoojum laral wari to Yeesu diccii e toroomo, e wi'a, “Taa jaɓii, a waaway njamɗitinaayam. ”

41Jurumɗum nangi Yeesu, o forti jungo, o meemimo, o wi'imo, “Mi jaɓii. Yamɗutu! ”

42Ɗon e ɗon nyawu ɗum alimo, o yamɗiti.

43Sey Yeesu wagginimo, wi'imo, “Dillu,

44faamu, taa' wi'uka koo moye, ammaa yahu kollaa hoore maaɗa to ardiiɗo diina, nden kokkaa cakkiri no Muusa wi'i ɗum waɗa ngam laaɓol maaɗa. Waɗu non ngam tabbitinanki yimɓe a yamɗitii.”

45Ammaa o dilli e mo wi'aka koo toye, e mo sankita habaru ɗum. Non waɗi Yeesu waawaayi nattuki wondi gariiri e njayri, ammaa o jooɗii e ladde. Fuu e non, yimɓe ɗuɗɓe ngaɗi ka warki to maako daga koo toye.

Markus 2

Yeesu Yamɗitinii Jaraaɗo
(Maatiyu 9.1-8; Luka 5.17-26)

1Gaɗa balɗe seɗɗa Yeesu so"ii Kafarnahum. Sey yimɓe nani habaru e mo wuro.

2Yimɓe ɗuɗɓe kawriti keewi wuro ngon haa walaa njayri nder wuro ngon e yaasi dammugal maago. E mo wa'ajinanaɓe Wolde Allah.

3Sey woɓɓe ngaroyi, ɓe ngaddanimo goɗɗo jaraaɗo, yimɓe nayo e koccoyimo.

4Nde ɓe mbaawaayi nattinkimo to Yeesu woni ngam yimɓe ɗuuɗii, sey ɓe ƴentinimo dow suudu ndun, ɓe njulindu, ɓe ngaɗimo nder yulnde nden dow daago maako, ɓe njippinimo yeeso Yeesu.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

5Nde Yeesu yi'i hoolaare maɓɓe, o wi'i jaraaɗo on, “Higo, a yaafanaama hakkeeji maaɗa.”

6Woɓɓe moodiɓɓe Attawra e njooɗii ɗon e ɓe nyuma nder ɓerɗe maɓɓe,

7e ɓe mbi'a, “Ngam ɗume neɗɗo o'o metirta nihi? E mo fottidina hoore maako e Allah! Moye waawata yaafaaki hakke to naa' Allah tan?”

8Ɗon e ɗon Yeesu faami nder ɓernde muuɗum e ɓe nyuma dow fii ɗu'um nder ɓerɗe maɓɓe, o wi'iɓe, “Ngam ɗume nyumoton iri nyumooji ɗi'i nder ɓerɗe mooɗon?

9Ko ɓuri hoyki, ɗum wi'a jaraaɗo o'o, ‘A yaafanaama hakke maaɗa,’ koo ɗum wi'amo, ‘Umma hoccu daago maaɗa, yaaɓu?’

10Ammaa e mi yiɗi andon Ɓii Neɗɗo e woodi laamu nder duuniyaaru yaafoo hakke.” Ngam non o wi'i jaraaɗo on,

11“E mi wi'umaa, umma, koccaa daago maaɗa, kootaa wuro.”

12Sey o ummii, o hocci daago maako, o wurtii, o dilli yeeso koo moye. Fii ɗu'um haydini fuu yimɓe gonɓe ɗon, ɓe manti Allah, ɓe mbi'i, “Min meeɗaayi yiiki iri fii ɗu'um! ”

Yeesu Noddii Leewi

(Maatiyu 9.9-13; Luka 5.27-32)

13Yeesu fuɗɗiti wurtii yahi haade Mbeela Galiili. Yimɓe ɗuɗɓe ngari to maako o ekkitiɓe.

14E mo ɣaɓɓoo, o yi'i Leewi ɓii Halfa e jooɗii to ɗum jaɓata ceede leydi, sey Yeesu wi'imo, “Tokkam.” Sey Leewi ummii tokkimo.

15Gaɗa ɗon Yeesu e tokkuɓemo e ɓe njooɗii e ɓe kirtoo to wuro Leewi. Jaɓooɓe ceede leydi ɗuɗɓe e gaɗooɓe hakke e nyamda e maako e tokkuɓemo, ngam e woodi yimɓe ɗuɗɓe iri maɓɓe e tokkimo.

16Nde moodiɓɓe Attawra Faarisanko'en ngi'i e mo nyamda e gaɗooɓe hakke e jaɓooɓe ceede leydi, ɓe mbi'i tokkuɓemo, “Ngam ɗume o nyamdata e jaɓooɓe ceede leydi e gaɗooɓe hakke?”

17Nde Yeesu nani non, o wi'iɓe, “Naa' yamɓe ngiɗi nyawndoowo, sey ni nyawɓe. Mi waroyaayi ngam nodduki nyumooɓe ɓe aadili'en, ammaa mi waroyi ngam nodduki anduɓe ɓe gaɗooɓe hakke. ”

Ɣamol Dow Suumaaki

(Maatiyu 9.14-17; Luka 5.33-39)

18Too, tokkuɓe Yahaya Gaɗoowo Baptisma e tokkuɓe Faarisanko'en e cuumoo. Sey woɓɓe ngari ɣami Yeesu, ɓe mbi'i, “Ngam ɗume tokkuɓe Yahaya e tokkuɓe Faarisanko'en e cuumoo, ammaa tokkuɓema cuumataako? ”

19Yeesu nootii, wi'iɓe, “E yiiki mooɗon higooɓe angoojo cuumoto e carel ngel angoojo on e wondi e maɓɓe? To ni e ɓe ngondi e angoojo on, ɓe cuumataako.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

20Ammaa carel e wara ngel ɗum hoccata angoojo on daga nder maƀƀe, nden e nyalnde nden ƀe cuumotoo.

21“Walaa nyootayɗo lefel kesel to limcere kiinde. To o waɗii non, lefel kesel ngel seekay e limcere kiinde nden. Non waɗay nde ƀura no ndenno seekuki.

22Non maa walaa gaɗayɗo ndiyam inabojam kesam nder faandu hiindu. To o waɗii non, ɗam ƴuufay ɗam pusa faandu ndun, nden ɗum dullayɗam, ɗum dulla faandu ndun. Ammaa ndiyam inabojam kesam haani waɗee nder faandu heyru.”

Ƴamol Dow Nyalnde Siwtaare

(Maatiyu 12.1-8; Luka 6.1-5)

23Wonde Nyalnde Siwtaare Yeesu e tokkuƀemo e ƴaƀƀoo nder gese alkamaari, sey tokkuƀemo puɗɗi ƀoruki cammeeje mayri e ƀe nyaama.

24Sey Faarisanko'en mbi'imo, “Raa ko tokkuƀema ngaɗata. Ko waɗata e ƀe ngaɗa ko Attawra haɗi ɗum waɗa Nyalnde Siwtaare?”

25Yeesu wi'iƀe, “On meeɗaayi janguki ko Dawda waɗi, kanko e gonduƀe e maako nde ƀe nani weelo kadin e ƀe nder dullere nyamndu?

26E jaamanu ɗum Abiyata woni Mawɗo Mawƀe Ardiiƀe Diina, Dawda natti Lukuru Seniiɗum nyaami buroodi ceniiɗum. Attawra boo wi'ii ardiiƀe diina tan haani nyaamuki buroodi ɗum, ammaa Dawda nyaamiɗum haa maa o hokkori jaadooƀe e maako.”

27Sey Yeesu wi'iƀe, “Nyalnde Siwtaare waɗaa ngam neɗɗo, naa' neɗɗo waɗaa ngam Nyalnde Siwtaare.

28Ngam non Ɓii Neɗɗo o Joomu koo ɗume haa e Nyalnde Siwtaare.”

Markus 3

Neɗɗo Mo Jungo Yaraango

(Maatiyu 12.9-14; Luka 6.6-11)

1Wonde nyalnde Yeesu natti suudu do'aare, e woodi goɗɗo mo jungo jaraango nder mayru.

2Sey woƀƀe nder suudu do'aare ndun cutiimo koo o yamɗitinay neɗɗo on Nyalnde Siwtaare ngam ƀe keƀa ko ƀe ngulliroytoomo.

3Sey Yeesu wi'i mo jungo jaraango on, “Woroy ɗo'o.”

4Nden Yeesu ƴamiƀe wi'i, “Ko Attawra wi'i ɗum waɗa Nyalnde Siwtaare? Ɓum waɗa ko woodi, koo ɗum waɗa ko wooɗaa? Ɓum hisna yonki, koo ɗum waɗa warhoore?” Ammaa ƀe fuu ƀe nde"iti.

5Yeesu raariƀe ƀernde muuɗum e metti, o wannii ngam ƀerɗe maƀƀe ɗe caatuɗe. Sey o wi'i mo jungo jaraango on, “Fortu jungo maaɗa.” O fortingo, sey ngo yamɗiti.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

6Sey Faarisanko'en mburtii suudu do'aare ndun, ɓe puɗɗi medduki e yimɓe Hirudus dow no ɓe mbardata Yeesu.

Yimɓe Ɗuɗɓe Ngarii To Yeesu

7Sey Yeesu dillidi e tokkuɓemo yaaki haade Mbeela Galiili. Sey yimɓe ɗuɗɓe ƴiwoyiɓe Galiili tokkimo.

8Nde yimɓe ɗuɗɓe nani habaru fuu ko o waɗata, ɓe ngari to maako daga Yahuudiya, e Urucaliima, e Iduumiya, e fongo Caangol Urdun, e leydi haade gariije Taaya e Sidon.

9O wi'i tokkuɓemo ngaddanamo komiwal ngam yimɓe ɗuɗɓe kawritii to' ɓe ɓiɗɗamo.

10O waɗu non ngam o yamɗitinii yimɓe ɗuɗɓe haa nyawɓe ɗuɗɓe ngaɗi ka fiiduki ngam ɓe meemamo.

11Fuu carel ngel yimɓe gooduɓe ginni ngi'imo, sey ɓe njana yeeso maako e ɓe mbi'a e sembe, “An a Ɓiɗɗo Allah!”

12Ammaa o wagginiɓe to' ɓe mbi'aka koo moye kanko o moye.

Yeesu Suɓii Tokkuɓemo Sappo e Ɗiɗo
(Maatiyu 10.1-4; Luka 6.12-16)

13Yeesu ƴenti hocceere noddi ɓe o yiɗi. Ɓe njahi to maako.

14O suɓi yimɓe sappo e ɗiɗo ngam ɓe njooɗodoo e maako, nden o lilaɓe ɓe nga'ajinoya, o noddiɓe lilaaɓe,

15o hokkiɓe bawɗe wurtinki ginni.

16Raa inɗe yimɓe ɓe o suɓi ɓen: Siiman mo o hokki inde Biiturus,

17e Yaakubu ɓii Jabadi, e minyiraawo muuɗum Yahaya, o hokkiɓe inde Buwarnajis, waato Ɓiɓɓe Riggaango,

18e Andiraawus, e Filibus, e Batiloomi, e Maatiyu, e Tooma, e Yaakubu ɓii Halfa, e Taadiyus, e Siiman Kananiyankeejo,

19e Yahuuda Iskariyooti, gartuɗo kokkitirɗo Yeesu.

Yeesu e Ba'aljabul
(Maatiyu 12.22-32; Luka 11.14-23; 12.10)

20Nden Yeesu natti wuro to jooɗotoo, sey yimɓe ɗuɗɓe fuɗɗiti kawriti to maako haa kanko e tokkuɓemo ɓe mbaawaayi nyaamuki nyamndu.

21Nde bandiraaɓe maako nanii non, ɓe njahi ngam ɓe nangoyamo, ngam ɓe nanii yimɓe e mbi'a, “O haaŋake.”

22Moodiɓɓe Attawra garoyɓe daga Urucaliima mbi'i, “Ba'aljabul laamiiɗo ginni nangimo, nden e bawɗe maagol o wurtinirta ginni. ”

23Sey Yeesu noddiɓe hokkiɓe misaalu wi'iɓe, “No waɗata Ceyɗan riiwa Ceyɗan?

24To laamu sendake e wanywanytira, ɗum waawataa ɗum daroo.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

25Non maa to wuro sendake e wanywanytira, ngon ɗon wuro ngo waawataa ngo daroo.

26To laamu Ceyɗan sendake e wanywanytira, ɗum waawataa ɗum daroo, re'irde maajum warii won ɗon.

27“Walaa baawayɗo natta wuro cembiɗɗo teetanamo ko o woodi, sey ni arta haɓɓukimo, nden waawa hoccuki ko o woodi nder wuro ngon.

28“E mi wi'a'on goonga, ɗum waaway yaafanaaki yimɓe hakke e koo iri ɗiye haalaaji kalluɗi ɗi ɓe meti.

29Ammaa fuu bi'uɗo ko wooɗaa dow Ruuhu Allah, o yaafantaake haa abadaa. Haa abadaa hakke ɗum e dow maako.”

30Yeesu wi'ii non ngam e ɓe mbi'a, “E mo woodi ginnol.”

Maduujo Yeesu e Minyiraaɓe Maako
(Maatiyu 12.46-50; Luka 8.19-21)

31Sey maduujo Yeesu e minyiraaɓe maako ngari ndarii yaasi, ɓe lili goɗɗo noddoya Yeesu.

32Yimɓe ɗuɗɓe e njooɗii e ɓe pilii Yeesu, ɓe mbi'imo, “Maduujo maaɗa e minyiraaɓe maaɗa e ɓe ton yaasi, e ɓe ɗaɓɓutumaa.”

33Yeesu ɗamiɓe wi'i, “Moye woni maduujo am, nden ɓeye ngoni minyiraaɓe am? ”

34O raari jooɗiiɓe e piliimo o wi'i, “Raa maduujo am e minyiraaɓe am ɗo'o!

35Fuu gaɗuɗo ko Allah yiɗi, kanko woni minyiraawo am e maduujo am.”

Markus 4

Misaalu Dow Demoowo
(Maatiyu 13.1-9; Luka 8.4-8)

1Ɗonmaa Yeesu fuɗɗi ekkitinki haade Mbeela Galiili. Yimɓe ɗuɗɓe kawriti to maako naaki o natti komiwal o jooɗii nder maagal dow ndiyam. Kawrutuɓe ɓen fuu e ɓe haade mbeela ngan dow njaareendi.

2Sey o huutiri misaalu o ekkitiɓe ekkitinol feere-feere ɗuɗngol. Nder ekkitinol maako o wi'i,

3“Kettindee! Goɗɗo demoowo yahi ngesa ngam saaka awdi.

4E mo nder saakuki awdi ndin, wondi yani dow ɗatal, colli ngari cuppidindi.

5Wondi boo yani nder kaaɓe; ɗon ndi heɓaayi leydi ɗundi. Ndi fuɗi jawɗum ngam leydi ndin luggaa.

6Ammaa nde naange wurtoyii fiyindi, sey ndi yoori ngam ndi walaa ɗaɗi.

7Wondi awdi boo yani nder gi'e, sey gi'e ɗen mawni ɓiɗɗindi haa ndi waawaayi waɗuki cammeeje.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

8Ammaa wondi awdi yani dow leydi mbondi ndi fudi ndi mawni ndi wadi cammeeje. Wondi wadi gabbe **30**, wondi wadi gabbe **60**, wondi haa **100**.”

9Nde Yeesu heenyi hokkuki misaalu ɗu'um, sey o wi'i, “Gooduɗo noppi nanuki fuu nana. ”

Ko Wadi Yeesu e Huutira Misaalu
(Maatiyu 13.10-17; Luka 8.9,10)

10Nde Yeesu e joodii kanum tan, tokkuɓemo sappo e ɗiɗo e woɓɓe tokkuɓemo njahi to maako ɓe ƴamimo o hokkaɓe ma'ana ɗum ɗon misaalu.

11Sey o wi'iɓe, “Onon on kokkaama faamuki sirru Laamu Allah, ammaa yimɓe ɓe ngalaa nder moodon, koo ɗume sey e misaalu,

12ngam, ‘E ɓe ndaara, ammaa ɓe ngi'ataa. E ɓe nana, ammaa ɓe paamataa. Ngam to naa' non ɗum gadotoodum ɓe nana, ɓe tuuba, ɗum yaafanooɓe. ’ ”

Ma'ana Misaalu Dow Demoowo
(Maatiyu 13.18-23; Luka 8.11-15)

13Sey Yeesu wi'iɓe, “On paamaayi misaalu ɗu'um? Too, no paamirton misaalu koriiɗum?

14Ko demoowo on saaki woni Wolde Allah.

15Woɓɓe yimɓe e nandi e awdi njanundi dow ɗatal. Carel ngel ɓe nani Wolde Allah, ɗon e ɗon Ceyɗan wara hoccande daga nder ɓerɗe maɓɓe.

16Woɓɓe boo e nandi e awdi njanundi hakkunde kaaƴe. To ɓe nanii Wolde Allah, ɗon e ɗon ɓe njaɓande nder beldum ɓernde.

17Ammaa nde ɓe ngalaa ɗadi, ɓe munyay carel seɗɗa tan. To caɗeele koo torra warii ngam wolde nden, ɗon e ɗon ɓe njoofande.

18Woɓɓe kadin e nandi e awdi caakaandi nder gi'e. Ɓe nani Wolde nden,

19ammaa wannuki e fii duuniyaaru, e yidde jawdi, e suuno feere-feere natti ɓerɗe maɓɓe ɓiɗɗi wolde nden kadinde wallukiɓe ɓe ngaɗa ko Allah yidi.

20Woɓɓe boo e nandi e awdi caakaandi dow leydi mbondi. Ɓe nani Wolde Allah, ɓe njaɓinde, ɓe kuutinirinde haa ɓe keɓi ɓeydaari, woɓɓe keɓi nde **30**, woɓɓe keɓi nde **60**, woɓɓe haa nde **100**.”

Misaalu Dow Fitilaaru
(Luka 8.16-18)

21O wi'iɓe, “On ngadday fitilaaru kippon tummude dow mayru, koo ndesonndu ley leeso? Naa' on ndesayndu dow danki?

22Fuu ko suudii, ɗum wurtinayɗum e njayri, non maa fuu ko ombaa ɗum omteteeɗum.

23Gooduɗo noppi nanuki fuu nana.”

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

24O fuɓɓiti o wi'iɓe, “Paamee boɓɓum e ko nanoton! E poondirgel ngel poondirton, e maagel ɓum foondiranta'on haa maa ɓum ɓeydana'on.

25Ngam fuu gooduɓo faamu dow Laamu Allah ɓum ɓeydanaymo. Ammaa mo walaa faamu dow Laamu Allah, koo ko o woodi maa ɓum jaɓayɓum.”

Misaalu Dow Awdi Puɗundi

26Yeesu fuɓɓiti wi'i, “Laamu Allah e nandi e neɓɓo caakoowo awdi e ngesa.

27Waala fina, koo e mo ɓaanii koo o ɓaanaaki, awdi ndin fuɓay mawna, ammaa o andaa no ɓum waɓiri.

28Leydi e wurtina gawri e hoore mayri. Arande ƴombal wurtoto, nden sammeere, nden sammeere nden wurtina ngabboy.

29To gawri ndin ɓendii, sey o yaada e lawjeeru o tayƴa, ngam carel ittukindi warii.”

Misaalu Dow Gabbel Mastat
(Maatiyu 13.31,32,34; Luka 13.18,19)

30Yeesu kadin wi'i, “Ko nandinaymi Laamu Allah? Koo boo e ɓume misaalu nandinaymiɓum?

31E ɓum nandi e gabbel mastat, gabbel ɓurngel koo ngele gabbel aaweteengel famɓuki.

32Fuu e non to ngel aawaama, e ngel mawna ngel ɓura koo ngele leggel mawnuki, ngel waɓa lice mawɓe haa colli koɓa nder ɓowdi maagel.”

33Yeesu huutirii iri misaalu ɓu'um ɓuɓɓum, o wa'ajinaniɓe Wolde Allah haa keerol no ɓe mbaawi faamuki.

34Fuu ko o wi'ataɓe e mo huutira misaalu. Ammaa to e mo wondi e tokkuɓemo kamɓe tan, sey o wi'aɓe ma'ana ko o wi'i.

Yeesu Darnii Hendu Cembindu
(Maatiyu 8.23-27; Luka 8.22-25)

35E nden ɓon nyalnde alaasara Yeesu wi'i tokkuɓemo, “En kuulu fongo mbeela. ”

36Sey tokkuɓemo ali yimɓe hawrutuɓe, ɓe natti nder komiwal ngal o woni nder, ɓe ndillidi e maako. E woodi komiije feere tokkiɓe.

37Sey iyeende e hendu cembindu ummoyii, geeloodi ndiyam puɓɓi piiki komiwal ngal, ndiyam natti nder maagal haa naaki komiwal ngal ɓadii heewa ndiyam.

38Yeesu boo e ton gaɓa komiwal ngal e ɓaanii dow ɓantirɓum hoore. Sey tokkuɓemo pindinimo mbi'imo, “Moodibbo, a wannaayi to en kalkii?”

39Sey o ummii, o haɓani hendu ndun, o wi'i geeloodi ndiyam ɓin, “Nde"itee! Alee! ” Sey hendu ndun ali, koo ɓume de"iti.

40O wi'i tokkuɓemo, “Ngam ɓume ngooduɓon kulol? Haa jooni on koolaakiyam?”

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

41Ɓe kultori, ɓe ƴamƴamtiri, ɓe mbi'i, “Ɗum moye o'o? Haa hendu e geeloodi ndiyam e ngaɗa ko o wi'i! ”

Markus 5

Yeesu Yamɗitinii Gooduɗo Ginni

(Maatiyu 8.28-34; Luka 8.26-39)

1Yeesu e tokkuɓemo kuuli fongo mbeela ɓe njottii leydi Gaarasinko'en.

2Nde Yeesu wurtii daga nder komiwal ngal, sey goɗɗo gooduɗo ginnol ƴiwoyi to genaale taɓɓiimo.

3Neɗɗo on nder genaale o jooɗotoo, walaa baawayɗo haɓɓukimo, koo e ɓoggi njamndi.

4Nde ɗuɗɗum e mo haɓɓiree ɓoggi njamndi juuɗe e koyɗe, ammaa o taƴadi o yewa njamndi gaɗaandi to koyɗe maako. Walaa gooduɗo sembe baawayɗo jogaakimo.

5Jemma e nyalawma e mo nder genaale koo dow kocceeje, e mo wulla sembee, e mo taƴira ɓandu maako e kaaƴe.

6Nde o haynii Yeesu, o doggi o yahi to maako, o diccii yeeso maako.

7O wulli sembee o wi'i, “Ko wannumaa e am, Yeesu Ɓiɗɗo Allah Joomu Mangu? E mi toromaa ngam Allah, taa' torram.”

8O wi'u non ngam Yeesu wi'ii, “An ginnol, wurta nder neɗɗo o'o!”

9Sey Yeesu ƴamingol wi'i, “No inde maaɗa? ” Ngol nootii ngol wi'i, “Ɗuɗɗi, ngam e min ɗuudi. ”

10Sey ngol wadi ka toraaki Yeesu to' o riiwadi daga leydi ndin.

11Haade ɗon e woodi ornde aladeeji ɗuɗɗi e dura to regorde hocceere.

12Sey ginni ɗin torii Yeesu ɗi mbi'i, “Alumin min nattoya aladeeji ɗin ni.”

13Yeesu jaɓi, sey ɗi mburtii ɗi nattoyi aladeeji ɗin. Aladeeji ɗin boo kewtii 2,000. Ornde nden fuu nyaari jippoyii daga dow ƴolde nden yani nder mbeela, ndiyam nyaamidi.

14Woynaaɓe aladeeji ɗin ndoggi mbi'oyika yimɓe nder gariiri e yimɓe ngarihoy. Yimɓe ɓen njahi ngi'a ko wadi.

15Nde ɓe ngari to Yeesu woni, ɓe ngi'i goodunooɗo ginni ɗuɗɗi on, e mo jooɗii ɗon, e ɓornii, e mo nder hakkiilo maako. Koo moye maɓɓe huli.

16Gi'uɓe ko wadi ɓe mbi'i yimɓe ɓen ko heɓi goodunooɗo ginni on e aladeeji ɗin.

17Sey yimɓe ɓen puɗɗi toraaki Yeesu alanaɓe leydi maɓɓe.

18Yeesu e natta komiwal, sey goodunooɗo ginni on torii dillida e Yeesu.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

19Ammaa Yeesu jaɓaayi o dillida e muuɗum, wi'imo, “Hootu to bandiraaɓe maaɗa mbi'aɓe fii mawɗum ɗum Joomiraawo waɗanmaa e no o yurminiranmaa. ”

20Sey neɗɗo on dilli leydi Dikapolis , o fuɗɗi hokkuki habaru fii mawɗum ɗum Yeesu waɗanimo. Fuu yimɓe ɓen kayɗini.

Ɓiɗɗo Jaayirus e Goɗɗo Debbo

(Maatiyu 9.18-26; Luka 8.40-56)

21Nde Yeesu fuɗɗiti huuli fongo mbeela nder komiwal, yimɓe ɗuɗɓe kawriti to maako, kanko boo e mo haade mbeela ngan.

22Sey go'oto nder ardiiɓe suudu do'aare bi'eteeɗo Jaayirus wari. Nde o yi'i Yeesu, o diccii yeeso maako,

23o waɗi ka toraaki Yeesu, e mo wi'a, “Ɓiɗɗo am surbaajo pamaro ɓadake mayde, e mi toromaa ngaraa meemaamo ngam o yamɗita to' o maaya.”

24Sey Yeesu yaadi e maako. Yimɓe ɗuɗɓe tokkimo, e ɓe ɓiɗɗamo.

25E woodi goɗɗo debbo ɗon gaɗuɗo duuɓi sappo e ɗiɗi e torrodoo e rufuki ƴiiƴam.

26Debbo on torrake naa' seɗɗa to juuɗe nyawndooɓe ɗuɗɓe, o majjinii fuu jawdi maako. O yamɗitaayi, ammaa nyawu ɗum ɓeydii.

27Nden maa o nanii habaru Yeesu, sey o ƴiwoyi gaɗa Yeesu nder yimɓe, o meemi toggoore maako.

28Ngam o wi'ii nder ɓernde maako, “Koo toggoore maako meemumi tan, mi yamɗitay.”

29Ɗon e ɗon ƴiiƴam ɗam darii, o nani nder ɓandu maako ɗum yamɗitiniimo daga nyawu maako.

30Ɗon e ɗon Yeesu faami bawɗe mburtake daga nder muuɗum. O waylitii nder yimɓe, o wi'i, “Moye meemi toggoore am?”

31Sey tokkuɓemo mbi'imo, “A yi'a yimɓe ɗuɗɓe e ɓiɗɗumaa, ammaa a ƴama moye meemumaa? ”

32Ammaa Yeesu waɗi ka raaruki nder yimɓe ɓen ngam yi'a moye meemimo.

33Debbo on boo nde e mo andi ko heɓi ɓandu maako, o wari nder kulol e mo diwna, o diccii yeeso Yeesu, o wi'imo goonga dow koo ɗume ko waɗi.

34Sey Yeesu wi'imo, “Bandiraawo, hoolaare maaɗa yamɗitiniima. Njippoɗaa jam, a hoyii daga nyawu maaɗa.”

35Yeesu e meta, sey woɓɓe daga wuro Jaayirus ardiiɗo suudu do'aare on ngari, ɓe mbi'imo, “Ɓiɗɗo maaɗa maayii. Ngam ɗume ngannataa moodibbo kadin? ”

36Ammaa Yeesu wannaayi e ko ɓe mbi'i, o wi'i ardiiɗo suudu do'aare on, “Taa' hulu, hoolayam tan.”

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

37O alaayi koo moye yaadi e maako sey Biiturus, e Yaakubu, e Yahaya minyiraawo Yaakubu.

38Nde ɓe njottii wuro Jaayirus, Yeesu yi'i yimɓe nder wannaare, woɓɓe e mboya, woɓɓe e ngulla e sembe.

39O natti, o wi'i, “Ngam ɗume nattuɗon wannaare nde'e on mboya? Surbaajo on o maayaayi, ammaa o ɗaani tan.”

40Sey ɓe njalimo. O wurtiniɓe ɓe fuu yaasi, o hocci nyaako surbaajo on e maduujo maako e tokkuɓemo ɓe o wondi, ɓe natti to surbaajo on woni.

41Yeesu jogii jungo surbaajo on wi'i, “Taliita, kumi,” waato, “Surbaajo, umma!”

42Ɗon e ɗon surbaajo on ummii fuɗɗi yaadu. E mo woodi duuɓi sappo e ɗiɗi. Fii ɗum haydiniɓe naa' seɗɗa.

43Yeesu wagginiɓe wi'i to' ɓe njaɓa ɓe mbi'aka koo moye. Nden o wi'iɓe, “Kokkeemo goɗɗum o nyaama.”

Markus 6

Yeesu Wanyaama To Najarat
(Maatiyu 13.53-58; Luka 4.16-30)

1Sey Yeesu ali wigeere nden so"ii gariiri to mawni, tokkuɓemo njaadi e maako.

2Nde Nyalnde Siwtaare wari, o fuɗɗi ekkitinki nder suudu do'aare. Yimɓe ɗuɗɓe nanɓe ko o wi'i, ɓe kaydini e ekkitinol maako. E ɓe mbi'a, “Toye neɗɗo o'o heɓi fuu fii ɗu'um? Toye o heɓi iri faamu ɗu'um? Toye o heɓi bawɗe waɗuki iri kuuɗe kaydiniiɗe ɗe'e?

3Naa' kanko woni on ɗon cehoowo, ɓiɗɗo Maryaama, mawniraawo Yaakubu, e Yusufu, e Yahuuda, e Siiman? Nden minyiraaɓe maako rewɓe naa' en ngondi e maɓɓe ɗo'o?” Sey ɓe njawanimo.

4Yeesu wi'iɓe, “Koo toye yimɓe e kokka annabiijo mangu, ammaa yimɓe gariiri maako, e bandiraaɓe maako, e yimɓe wuro maako, ɓe kokkataamo mangu. ”

5Yeesu waawaayi waɗuki goɗɗum kaydiniiɗum ton, sey ni yimɓe seɗɗa ɓe njamɗaa o yowi juuɗe maako dow maɓɓe o yamɗitiniɓe.

6O haydini ngam ɓe koolaakimo.

Yeesu Lili Tokkuɓemo Sappo e Ɗiɗo
(Maatiyu 10.5-15; Luka 9.1-6)

Yeesu e yiiloo e ekkitina nder ngarihoy.

7O noddi tokkuɓemo sappo e ɗiɗo, o liliɓe ɗiɗo-ɗiɗo, o hokkiɓe laamu dow ginni.

8O wi'iɓe to' ɓe kocca goɗɗum ngam yaadu, koo nyamndu, koo jakaare, koo ceede e jiiba. Sawru tan ɓe njogotoo.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

9Ɓe ngatta paɗe, ammaa to' ɓe ɓornoo toggooje ɗiɗi.

10O boo wi'iɓe, “Fuu wuro ngo njippiiɗon, njooɗee nder maago naa on alii gariiri ndin.

11To ɗum jaɓɓaaki'on e wigeere, koo ɗum wanyii hettindanaaki'on, piɗɗee sollaare koyɗe mooɗon carel ko aloton wigeere nden. Kanjum hollata ɓe ngaɗii hakke.”

12Sey ɓe ndilli e ɓe nga'ajina wi'uki yimɓe tuuba.

13Ɓe mburtinani yimɓe ɗuɗɓe ginni, ɗuɗɓe ɓe njamɗaa boo ɓe moytaniɓe nebbam ɓe njamɗitiniɓe.

Mayde Yahaya Gaɗoowo Baptisma

(Maatiyu 14.1-12; Luka 9.7-9)

14Hirudus Laamiiɗo nani habaru fii ɗu'um, ngam inde Yeesu andaama koo toye. Woɓɓe e mbi'a Yahaya Gaɗoowo Baptisma umminaa daga mayde, kanjum waɗi e mo woodi bawɗe waɗuki kuuɗe kayɗiniiɗe.

15Woɓɓe boo mbi'i, “Ɗum Annabi Iliya. ” Nden woɓɓe mbi'i, “O annabiijo bo annabo'en ndenno. ”

16Ammaa nde Hirudus nani non, o wi'i, “Yahaya mo ittanmi hoore, kanko umminaa daga mayde! ”

17Ngam ndenno Hirudus e hoore muuɗum waɗii ɗum nangii Yahaya, ɗum haɓɓimo, ɗum surimo nder suudu cural. O waɗu non ngam Hiruudiya debbo mawniraawo maako Filibus mo o te'i.

18Ngam Yahaya waɗii ka wiiki Hirudus, “Ɗum haanaayi te'aa debbo mawniraawo maaɗa.”

19Hiruudiya boo nder ɓernde maako e mo jogitii Yahaya e mo yiɗi warkimo. Ammaa o waawaayi warkimo,

20ngam Hirudus e hula Yahaya e suranamo, nde e mo andi kanko o aadiliijo o ceniiɗo. Fuu carel ngel Hirudus nani haala Yahaya, e mo natta wannaare. Ammaa fuu e non e mo yiɗi hettindanaakimo.

21Ammaa Hiruudiya heɓi laawol no warirta Yahaya. Nyalnde humto siftorki danyngol Hirudus, Hirudus siryii humto ngam kuwooɓe mawɓe nder laamu maako, e mawɓe ardiiɓe sooji'en, e mawɓe leydi Galiili.

22Nde ɓiɗɗo Hiruudiya surbaajo natti wami, o welnani Hirudus ɓernde e hoɓɓe maako. Sey Hirudus wi'imo, “Torayam fuu ko ngiɗɗaa, mi hokketeɗum.”

23Hirudus hunaniimo wi'i, “Fuu ko toriɗaayam mi hokketeɗum haa ko hewtata sendere laamu am.”

24Sey surbaajo on wurtii wi'i maduujo muuɗum, “Ko haani mi toroo? ” Maduujo on wi'imo, “Toramo hoore Yahaya Gaɗoowo Baptisma. ”

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

25Don e ɗon surbaajo on nder yawɗaare o so"ii to laamiiɗo on o wi'imo, “E mi yiɗi jooni-jooni kokkaayam hoore Yahaya Gaɗoowo Baptisma nder le'al. ”

26Hirudus Laamiiɗo wannii naa' seɗɗa, ammaa nde o yaadake o hunanakemo yeeso hoƀƀe, o yiɗaa o haɗamo.

27Don e ɗon o waɗi soojiijo o yaha o waddoya hoore Yahaya. Soojiijo on yahi ittani Yahaya hoore nder suudu cural,

28o waddoyi hoore nden nder le'al, o hokkinde surbaajo on. Surbaajo on boo hokkinde maduujo muuɗum.

29Nde tokkuƀe Yahaya nani non ƀe ngari ƀe kocci ƀandu maako ƀe pukkinoyindu nder yenaande gasaande nder hayre.

Yeesu Nyamnii Yimƀe 5,000
(Maatiyu 14.13-21; Luka 9.10-17; Yahaya 6.1-14)

30Lilaaƀe ƀe Yeesu lilunoo ngartoyii to maako, ƀe mbi'imo koo ɗume ko ƀe ngaɗi e ko ƀe ekkitini.

31O wi'iƀe, “Ngaree, njahen to wigeere gewtunde keƀon ciwtooɗon seɗɗa.” O wi'ii non ngam yimƀe ɗuɗƀe e ngara e co"oo haa hewti ƀe keƀaayi koo carel ƀe nyaami nyamndu.

32Sey ƀe natti komiwal ƀe ndilli to wigeere nder ladde kamƀe tan.

33Ammaa carel ngel ƀe ndillata yimƀe ɗuɗƀe ngi'iƀe anditiƀe. Yimƀe ƀen mburtoyii daga gariije ɗuɗɗe ƀe ndoggi e koyɗe ƀe artiƀe yaaki ton.

34E jippaaki Yeesu daga nder komiwal ngal o yi'i yimƀe ɗuɗƀe e kawriti, sey o nani jurumɗum maƀƀe, ngam e ƀe ɗon bo baali ɗi ngalaa gaynaako. Sey o fuɗɗi ekkitinkiƀe fii ɗuɗɗum.

35Nde alaasara waɗi, sey tokkuƀemo ngari to maako mbi'imo, “Do'o ɗum ladde, ɗonmaa naange hiirii.

36Wi'u yimƀe ƀe'e ndilla ngam ƀe njaha gure gonɗe haade e ngarihoy ngonkoy haade ƀe coodana ko'e maƀƀe ko ƀe nyaamata.”

37Ammaa Yeesu wi'iƀe, “Onon kokkeeƀe ko ƀe nyaamata. ” Sey ƀe mbi'imo, “A yiɗi min njaha min coodonoyaƀe nyamndu kewtundu ceede ɗe kuwoowo yoƀetee balɗe 200 min kokkaƀe ƀe nyaama?”

38O wi'iƀe, “Buroodi noye ngooduɗon? Njahee ndaaron. ” Nde ƀe ndaari, ƀe mbi'i, “Buroodi jowi e liyŷi ɗiɗi. ”

39Sey Yeesu wi'iƀe ƀe mbi'a yimƀe njooɗoo moƀɗe-moƀɗe dow huɗo hecco.

40Sey ƀe njooɗii moƀɗe 100-100, woƀƀe njooɗii moƀɗe 50-50.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

41O hocci buroodi jowi ɗum e liƴƴi ɗiɗi ɗin, o raari dow, o yetti Allah, o sendi buroodi ɗum o hokki tokkuɓemo ngeedana yimɓe fuu. Non o waadi e liƴƴi ɗiɗi ɗin maa.

42Ɓe fuu ɓe nyaami ɓe kaari.

43Tokkuɓemo moɓti buroodi koriiɗum e liƴƴi koriiɗi ko waɗi kondooje sappo e ɗiɗi.

44Nyaamuɓe buroodi ɗum worɓe tan ɓadake 5,000.

Yeesu Waɗii Yaadu Dow Ndiyam
(Maatiyu 14.22-33; Yahaya 6.15-21)

45Ɓon e ɗon Yeesu waɗi tokkuɓemo natta komiwal ɓe artamo huuluki yaaki Betasayda, kanko boo o jaɓɓitoto kawrutuɓe.

46Gaɗa o jaɓɓitakeɓe o ƴenti wonde hocceere ngam o waɗa do'aare.

47Nde futuro waɗi, komiwal ngal e caka mbeela, Yeesu boo e dow hocceere kanum tan.

48O yi'i tokkuɓemo e piida e komiwal, ngam hendu e haɗaɓe yaadu. Fajiri e mo yaha to maɓɓe, e mo yaha dow ndiyam mbeela ngan. E mo yiɗi o ƴaɓɓooɓe,

49ammaa nde ɓe ngi'imo e mo yaha dow ndiyam, ɓe kammi ɗum ginnol, sey ɓe ngulli,

50ngam ɓe fuu ɓe ngi'iimo ɓe kultorii. Ammaa ɗon e ɗon o metaniɓe, o wi'i, “Pukkinee ɓerɗe moodon, ɗum min. To' on kulu.”

51Nden o natti komiwal ngal to maɓɓe, sey hendu ndun darii. Ɓe kayɗini naa' seɗɗa,

52ngam ɓe paamaayi ma'ana nyamnuki yimɓe 5,000 ki o waɗi, ngam ɓerɗe maɓɓe paamaayi ma'ana maajum.

Yeesu Yamɗitinii Nyawɓe To Leydi Janisarat
(Maatiyu 14.34-36)

53Nde ɓe kuuli fongo mbeela ngan, ɓe njottii leydi Janisarat ɓe kaɓɓi komiwal ngal.

54Nde ɓe mburtii nder maagal, ɗon e ɗon yimɓe anditi Yeesu.

55Yimɓe ɓen ndoggi ɓe njahi koo toye nder leydi ndin, e ɓe ngaddoya nyawɓe dow mbe"itaari to Yeesu koo toye to ɓe nani o woni.

56Koo toye to o yahi, koo nder ngarihoy, koo nder gariije mawɗe, koo nder gure ladde, yimɓe e pukkina nyawɓe nder luumo, ɓe toroomo nyawɓe ɓen meema koo cilmbi toggoore maako. Fuu meemuɓeɗi njamɗiti.

Markus 7

Ndonu Maama'en
(Maatiyu 15.1-9)

1Faarisanko'en e woɓɓe nder moodiɓɓe Attawra garoyɓe daga Urucaliima ɓe kawriti to Yeesu.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

2Sey ɓe ngi'i woɓɓe tokkuɓe Yeesu e ɓe nyaama nyamndu ɓe lootaayi juudɗe maɓɓe no diina Yahuudanko'en wi'i.

3Faarisanko'en e fuu Yahuudanko'en ɓe nyaamataa nyamndu naa ɓe lootii juudɗe maɓɓe no diina maɓɓe wi'i, e ɓe tokki ndonu maama'en maɓɓe.

4To ɓe ngartoyii daga luumo, ɓe nyaamataa nyamndu naa ɓe lootake no diina maɓɓe wi'i. Ɗonmaa e ɓe tokka ndonu ɗuɗɗum ɗum ɓe ndoni, bo lootuki jarduɗe, e gojiije, e paali gaɗiraaɗi njamndi mboɗeeri.

5Sey Faarisanko'en e moodiɓɓe Attawra ɓen yami Yeesu ɓe mbi'i, "Ngam ɗume tokkuɓema tokkataa ndonu maama'en meeɗen, ammaa e ɓe nyaamira nyamndu juudɗe ɗe laaɓaa? "

6Sey Yeesu nootii wi'i, "Annabi Icaaya wi'ii goonga nde waɗi annabaaku dow moodon, onon munaafuki'en, no ɗum windiraa, Allah wi'ii, 'Ben ɗon yimɓe e honduko tan ɓe mawnintayam, ammaa ɓerɗe maɓɓe e ngoɗɗitiiyam.

7E meere ɓe mawnintayam; E ɓe ekkitina dooka yimɓe bo to am ɗum yiwoyi. '

8"On alii tokkuki ko Allah wi'i ɗum waɗa, on njogake ndonuuji yimɓe. "

9Sey o wi'iɓe, "On nyuma on ngaɗii fii boɗɗum nde nganyuɗon ko Allah wi'i ngam tokkon ndonu moodon.

10Ngam Muusa wi'ii, 'Hokku nyaako maaɗa e maduujo maaɗa mangu,' nden, 'Koo moye huɗi nyaako muuɗum koo maduujo muuɗum doole waree.'

11Ammaa on mbi'a to neɗɗo wi'ii nyaako muuɗum koo maduujo muuɗum, 'Fuu ko kokkaynomaami, ɗum Korban, waato mi hokkiiɗum Allah,'

12nde mbiiɗon non on kaɗii yimɓe mballa danyooɓe maɓɓe.

13Non ngartirɗon Wolde Allah meere laawol ndonu ɗum ekkitinɗon. Kadin on ngaɗa fii ɗuɗɗum iri ɗu'um."

Ko Wartirta Neɗɗo Mo Laaɓaa Yeeso Allah

(Maatiyu 15.10-20)

14Sey Yeesu fuɗɗiti noddi yimɓe hawrutuɓe, o wi'i, "Kettindee, on fuu, paamon.

15-16Walaa goɗɗum yaasi ɓandu neɗɗo nattayɗum nder maako wartiramo mo laaɓaa yeeso Allah. Ammaa ko wurtoytoo daga nder ɓernde neɗɗo kalluɗum kanjum wartirtamo mo laaɓaa yeeso Allah."

17Nde o sendiri e yimɓe fuu, o natti wuro, tokkuɓemo yamimo ma'ana ekkitinol ngo'ol.

18O nootii o wi'i, "Onon maa on paamaayi ma'ana ɗu'um? On andaa walaa ko nattata neɗɗo daga yaasi wartiramo mo laaɓaa?

19Ngam naa' nder ɓernde ɗum nattata, ammaa nder reedu, nden ɗum wurto ɓandu." (Nde Yeesu wi'i ɗu'um, o hollii koo nduye nyamndu ndu lamndu.)

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

20O ɓeydi wi'uki, “Ko wurtotoo daga nder ɓernde neɗɗo, kanjum waɗata neɗɗo warta mo laaɓaa yeeso Allah.

21Ngam daga nder ɓernde neɗɗo nyumo kallungo wurtoytoo, e waɗuki njeenu hakkunde yimɓe ɓe ngalaa teegal, e nguyka, e warhoore, e njeenu,

22e suuno fii duuniyaaru, e halleende, e ƴoyre kallunde, e fuu kuuɗe kalluɗe ɗe ɓerɗe maɓɓe ngiɗi, e lawliiru, e wonnuki inde neɗɗo, e mawninki hoore, e wanyuki waɗuki ko woodi.

23Fuu ɗe'e kuuɗe kalluɗe daga nder ɓernde ɗe mburtoytoo ɗe ngartira neɗɗo mo laaɓaa yeeso Allah.”

Hoolaare Goɗɗo Debbo

(Maatiyu 15.21-28)

24Daga ɗon Yeesu dilli yahi wigeere haade gariije Taaya e Sidon. O natti wongo wuro, o yiɗaa koo moye anda e mo ɗon ɗum. Ammaa fuu e non o waawaayi suuɗaaki yimɓe.

25Ɓon e ɗon goɗɗo debbo gooduɗo ɓiɗɗo surbaajo pamaro gooduɗo ginnol nani habaru Yeesu. Sey o wari o diccii yeeso Yeesu.

26Debbo on boo o Helenankeejo to Finiikiya nder leydi Siiriya o danyaa. O torii Yeesu wurtinana ɓiɗɗo maako ginnol ngol.

27Sey Yeesu wi'imo, “Arande al ɗum nyamna ɓikkoy, ngam ɗum haanaayi ɗum hocca nyamndu ɓikkoy ɗum hubanoondu kutihoy.”

28Ammaa debbo on wi'imo, “Ee, Moodibbo, ammaa haa kutihoy ngonkoy ley teebur e nyaama horaano sukaaɓe ɓen. ”

29Sey Yeesu wi'imo, “Ngam a wi'ii non, hootu, ginnol ngol wurtake ɓiɗɗo maaɗa. ”

30Sey debbo on so"ii wuro tawi ɓiɗɗo muuɗum e fukkii dow leeso, ginnol ngol boo wurtake daga nder maako.

Yeesu Yamɗitinii Paho

31Sey Yeesu ali wigeere gonde haade gariiri Taaya, o tokkiri gariiri Sidon, o regoyii Mbeela Galiili, o natti leydi Dikapolis .

32Ton woɓɓe yimɓe ngaddanimo goɗɗo paho mo meto muuɗum wurtataako boɗɗum. Ɓe torii Yeesu yowa juuɗe muuɗum dow maako yamɗitinamo.

33E woodi yimɓe ɗuɗɓe ɗon, sey Yeesu hakkitii kanko e paho on, o waɗi kooli maako nder noppi paho on. O tutti joode o meemi ɗemngal paho on.

34Nden Yeesu raari dow foofi foofaango juutungo wi'imo, “Ifata,” waato, “Maɓɓita!”

35Ɓon e ɗon noppi neɗɗo on maɓɓitii, ɗemngal maako yoofii, o fuɗɗi metuki boɗɗum.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

36Sey Yeesu wi'iɓe to' ɓe mbi'aka goɗɗo. Ammaa fuu carel ngel o haɗiɓe wi'ukika, sey ɓe ɓeyda wi'ukika koo toye.

37Yimɓe kayɗini naa' seɗɗa mbi'i, “O waɗii koo ɗume boɗɗum, haa maa e mo waɗa pahuɓe nana, e mo waɗa ɓe mbaawataa metuki meta.”

Markus 8

Yeesu Nyamnii Yimɓe 4,000
(Maatiyu 15.32-39)

1Nder ɗen ɗon balɗe yimɓe ɗuɗɓe fuɗɗiti kawri to Yeesu. Nde ɓe ngalaa ko ɓe nyaamata, sey Yeesu noddi tokkuɓemo, wi'iɓe,

2“E mi nana jurumɗum yimɓe ɓe'e ngam hande balɗe maɓɓe tati e ɓe ngondi e am, ammaa ɓe ngalaa ko ɓe nyaamata.

3To mi wi'iiɓe ɓe kootida e weelo, ɓe pekkoray dow ɗatal, ngam woɓɓe ngaroyii daga ɓadaaki.”

4Tokkuɓemo nootii mbi'i, “Toye goɗɗo heɓata buroodi nder ladde nde'e keyaydum yimɓe ɓe'e? ”

5Yeesu yamiɓe wi'i, “Buroodi noye ngooduɗon?” Ɓe mbi'imo, “Joweeɗiɗi.”

6Sey o wi'i yimɓe hawrutuɓe ɓen fuu ɓe njooɗoo e leydi. O hocci buroodi joweeɗiɗi ɗum, o yetti Allah, o sendiɗum, o hokki tokkuɓemo ngeedana yimɓe, kamɓe boo ɓe ngeedani yimɓe hawrutuɓe ɓen.

7Ɗonmaa e ɓe ngoodi goɗɗi liyyi pamari seɗɗanaaji, sey o yetti Allah ngam maaji, o wi'i tokkuɓemo kanji maa ɓe ngeedana yimɓe.

8Yimɓe ɓen nyaami kaari. Gaɗa maajum tokkuɓemo moɓti ko horii, ɗum heewi kondooje joweeɗiɗi.

9Yimɓe ɓen ɓadake 4,000. Sey o jaɓɓitiiɓe

10o natti komiwal, kanko e tokkuɓemo, ɓe ndilli leydi Dalmanuuta.

Yiɗuki Holleeki Kayɗiniiɗum
(Maatiyu 16.1-4)

11Faarisanko'en ngari puɗɗi yeddootirki e Yeesu. E ɓe ngiɗi foondukimo, sey ɓe mbi'imo o waɗanaɓe goɗɗum kayɗiniiɗum yiwoyɗum to Allah.

12Sey Yeesu fofti foofaango juutungo wi'i, “Ngam ɗume onon yimɓe jaamanu ɗu'um ɗaɓɓitoton holleeki goɗɗum kayɗiniiɗum? E mi wi'a'on goonga, walaa ko ɗum hollata yimɓe jaamanu ɗu'um.”

13Daga ɗon o aliɓe, o fuɗɗiti o natti komiwal, o huuli yaaki ngon ton fongo.

Yuufinirɗum Faarisanko'en e Hirudus
(Maatiyu 16.5-12)

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

14Tokkuɓe Yeesu ngejjitii ngardoya e buroodi, sey buroodi go'o tan ɗum ɓe ngoodi nder komiwal maɓɓe.

15Yeesu wagginiɓe wi'i, “Paamee, ngaɗee hakkiilo e ɗuufinirɗum Faarisanko'en e ɗum Hirudus.”

16Sey tokkuɓemo meddi hakkunde maɓɓe, ɓe mbi'i, “O wi'u non ngam en ngalaa buroodi. ”

17Nde Yeesu faami ko ɓe mbi'ata, sey o ɗamiɓe, o wi'i, “Ngam ɗume meddoton dow on ngalaa buroodi? Haa jooni on keɓtaayi on paamaayi? Koo ɓerɗe caatuɗe ngooduɗon?

18On ngoodi gite, ammaa tampuɗon yiiki? On ngoodi noppi, ammaa tampuɗon nanuki? On ciftoraayi?

19Carel ngel nyamnumi yimɓe 5,000 buroodi jowi, kondooje noye ɓoptuɗon e keewi horaano?” Ɓe mbi'i, “Sappo e ɗiɗi. ”

20“Nden carel ngel nyamnumi yimɓe 4,000 buroodi joweeɗiɗi, kondooje noye ɓoptuɗon e keewi horaano?” Ɓe mbi'imo, “Joweeɗiɗi. ”

21Sey Yeesu wi'iɓe, “Haa jooni on paamaayi? ”

Yeesu Wumtinii Bumɗo e Gariiri Betasayda

22Yeesu e tokkuɓemo njottii gariiri Betasayda, sey woɓɓe yimɓe ngaddi bumɗo, ɓe torii Yeesu meemamo ngam yamɗitinamo.

23Yeesu jogii jungo bumɗo on, yaarimo ton gaɗa gariyel, tuttanimo joode to gite yowi juuɗe muuɗum dow maako, sey ɗamimo, wi'i, “A yi'ii goɗɗum?”

24Sey bumɗo on ɗefti hoore, raari, wi'i, “E mi yi'a yimɓe, ammaa e ɓe nandi e leɗɗe e ɓe ngiiloo. ”

25Sey Yeesu fuɗɗiti meemi gite ɗen. Bumɗo on maɓɓiti gite boɗɗum, gite maako njamɗiti, o yi'i koo ɗume boɗɗum.

26Sey Yeesu wi'imo o hoota, wi'imo, “Taa' nattu nder gariyel ngel.”

Biiturus Wi'ii Yeesu Woni Almasiihu
(Maatiyu 16.13-20; Luka 9.18-21)

27Yeesu e tokkuɓemo ɓe ndilli yaaki ngarihoy ngonkoy haade gariiri Kaysaariya Filibi. E ɓe njaha dow ɗatal sey o ɗamiɓe, o wi'i, “Moye yimɓe mbi'atayam? ”

28Ɓe nootii ɓe mbi'i, “Woɓɓe e mbi'a a Yahaya Gaɗoowo Baptisma. Woɓɓe boo e mbi'a a Annabi Iliya. Nden woɓɓe e mbi'a a go'oto nder annabo'en ndenno. ”

29Sey o ɗamiɓe, o wi'i, “Ammaa onon, moye mbi'otonyam? ” Sey Biiturus nootii wi'i, “An woni Almasiihu. ”

30Nden Yeesu wagginiɓe naa' seɗɗa wi'iɓe to' ɓe mbi'aka koo moye kanko o moye.

Yeesu Wi'ii No Mayrata

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

(Maatiyu 16.21-28; Luka 9.22-27)

31Sey Yeesu fuɗɗi ekkitinkiɓe e wi'a doole Ɓii Neɗɗo torroo naa' seɗɗa. Mawɓe yimɓe, e mawɓe ardiiɓe diina, e moodiɓɓe Attawra nganyamo, nden o waree. Gaɗa balɗe tati boo o ummoto daga mayde.

32Yeesu metii haala ka'a e njayri. Sey Biiturus noddimo wuttudu go'o fuɗɗi haɓankimo.

33Ammaa Yeesu waylitii raari tokkuɓemo koriiɓe, haɓani Biiturus, wi'i, “Sendir e am, an Ceyɗan! Naa' to Allah nyumo maaɗa ɗiwoyi, iri nyumo yimɓe nyumataa.”

34Sey o noddi yimɓe ɗuɗɓe hawrutuɓe hawti e tokkuɓemo, o wi'iɓe, “Fuu giɗɗo warta tokkuɗoyam, to' waɗa ko hoore muuɗum yiɗi waɗuki tan, ammaa doole hocca gaafaangal muuɗum tokkayam.

35Ngam fuu giɗɗo hisnuki yonki muuɗum o dullayki. Ammaa fuu dullayɗo yonki muuɗum ngam am e ngam Habaru Belɗum o hisnayki.

36Ko ɗum nafanta neɗɗo, to o heɓii duuniyaaru fuu, ammaa o dullii yonki maako?

37Koo boo ko neɗɗo waawata hokkuki ngam jaɓtoya yonki muuɗum?

38Koo moye ganyuɗoyam e boliiɗe am nder ɗu'um jaamanu ɗum hakke, ɗum walaa goonga, min Ɓii Neɗɗo mi wanyaymo to mi wartidoyii e malaa'ika'en ceniiɓe nder teddungal Nyaako am Mo Dow.”

Markus 9

1O wi'iɓe, “E mi wi'a'on goonga, e woodi woɓɓe dariiɓe ɗo'o ɓe maayataa naa ɓe ngi'ii Laamu Allah wardi e bawɗe. ”

Yeesu Wangii Nder Mangu Muuɗum

(Maatiyu 17.1-13; Luka 9.28-36)

2Gaɗa balɗe joweego'o, sey Yeesu hocci Biiturus, e Yaakubu, e Yahaya, o yaariɓe dow wonde hocceere townde kamɓe tan. Sey nandi maako waylitii yeeso maɓɓe.

3Kolte maako ngarti daneeje tar. Walaa goɗɗo baawayɗo laaɓinira kolte non nder duuniyaaru fuu.

4Sey Annabi Iliya e Annabi Muusa mbanganiɓe e ɓe medda e Yeesu.

5Sey Biiturus wi'i Yeesu, “Moodibbo, wonki amin ɗo'o e woodi. Al min nyiɓa cuuɗi tati ɗo'o, wo'oyru ndu maaɗa, wo'oyru ndu Muusa, wo'oyru ndu Iliya.”

6Biiturus no dullu ko wi'ata ngam kanko e tokkuɓe Yeesu koriiɓe ɓe kultorii naa' seɗɗa.

7Sey nduula wangi suddiɓe, sey wonde hononde ɗiwoyi nder nduula ngan, wi'i, “O'o woni Ɓiɗɗo am mo ngiɗumi. Nanee ko o wi'ata'on! ”

8Ɓon e ɗon ɓe ndaari ɓe ngi'aayi goɗɗo e wondi e maɓɓe sey Yeesu tan.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

9E ɓe njippoyoo daga dow hocceere nden, sey Yeesu wagginiɓe wi'i to' ɓe mbi'a koo moye ko ɓe ngi'i naa gaɗa Ɓii Neɗɗo ummake daga mayde.

10Ngam non ɓe ali haala kan hakkunde maɓɓe, e ɓe medda dow ma'ana “ummaaki daga mayde. ”

11Sey ɓe ƴamimo, ɓe mbi'i, “Ngam ɗume moodiɓɓe Attawra e mbi'a doole Annabi Iliya arta Almasiihu warki?”

12Yeesu nootii, wi'i, “Goonga, Annabi Iliya artay warki ngam o siryoo koo ɗume. Ngam ɗume ɗum windi wiiki doole Ɓii Neɗɗo torroo naa' seɗɗa nden o wanyee?

13Ammaa e mi wi'a'on Iliya yaadake warii, yimɓe boo ngaɗaniimo fuu ko ɓe ngiɗi, non no ɗum windiraa dow maako.”

Yeesu Yamɗitinii Suka Mo Ginnol

(Maatiyu 17.14-21; Luka 9.37-43)

14Nde Yeesu e tokkuɓemo njottii to tokkuɓemo koriiɓe, sey ɓe ngi'i yimɓe ɗuɗɓe e piliiɓe. Woɓɓe moodiɓɓe Attawra e ngeddootira e maɓɓe.

15Nde fuu yimɓe ɓen ngi'i Yeesu, ɓe kayɗini naa' seɗɗa, ɓe ndoggi ɓe njahi to maako ngam ɓe kownamo.

16Sey Yeesu ƴamiɓe wi'i, “Dow ɗume ngeddootirton e maɓɓe?”

17Sey go'oto nder yimɓe ɓen nootii wi'i, “Moodibbo, mi waddaniima ɓiɗɗo am gooduɗo ginnol. Ginnol ngol haɗiimo o meta.

18Fuu carel ngel ginnol ngol nangimo, sey ngol do"amo to leydi, nguufo ngaɗa ka wurtaaki e honduko maako, e mo nyerƴindira nyiiƴe maako, ɓandu maako warta bo lekki. Mi torake tokkuɓema mburtinangol, ammaa ɓe mbaawaayi.”

19Yeesu nootii wi'i, “Onon yimɓe jaamanu ɗu'um ɗum hoolaakiyam, haa ndeye njooɗodotoomi e mooɗon e mi munyida e mooɗon? Ngaddaneeyam suka on. ”

20Sey ɓe ngaddimo. Nde ginnol ngol yi'i Yeesu, ɗon e ɗon ngol waɗi ɓandu suka on waɗi ka diwnuki, o yani to leydi, e mo tallitoo, honduko maako e wurtina nguufo.

21Sey Yeesu ƴami nyaako suka on, wi'i, “Daga ndeye ɗu'um fii heɓi suka on?” Nyaako on wi'i, “Daga o pamaro.

22Nde ɗuɗɗum e ngol faɗɗamo nder hiite koo nder ndiyam ngam ngol waramo. Ammaa taa waaway waɗuki goɗɗum, yurminanmin mballaamin.”

23Yeesu wi'imo, “Ngam ɗume mbi'ataayam, ‘taa waaway? ’ Koo ɗume ɗum gaɗotooɗum to neɗɗo hoolakeyam. ”

24Ɗon e ɗon sey nyaako suka on ƴefti hononde wi'i, “Mi hoolakema. Wallam mi jaaloo ciya hoolaare am! ”

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

25Nde Yeesu yi'i yimɓe e ngaroya e doggudu ngam ngi'a ko waɗata, sey o haɓani ginnol ngol, o wi'ingol, “An, ginnol kaɗungol suka o'o metuki e nanuki, e mi wi'imaa, wurta daga nder maako! Taa' fuɗɗutu nattukimo! ”

26Sey ginnol ngol wulli, ngol waɗi suka on diwni naa' seɗɗa, nden ngol wurtii. Suka on warti bo mayɗo, haa maa yimɓe ɗuɗɓe mbi'i, “O maayii. ”

27Ammaa Yeesu jogii jungo maako umminimo, o darii.

28Nde Yeesu natti nder wuro, tokkuɓemo ngari to maako kamɓe tan, ɓe ɗamimo ɓe mbi'i, “Ngam ɗume minon min mbaawaayi wurtinki ginnol ngol? ”

29Yeesu nootii, wi'i, “Iri ngo'ol ginnol ngol wurtataako sey e do'aare. ”

Yeesu Fuɗɗitii Metii Dow Mayde Muuɗum

(Maatiyu 17.22,23; Luka 9.43b-45)

30Sey Yeesu e tokkuɓemo ali ɗon ɓe ndilli ɓe ɗiwi nder leydi Galiili. Yeesu yiɗaa koo moye anda to ɓe ngoni,

31ngam e mo ekkitina tokkuɓemo, e mo wi'aɓe, “Ɓum hokkitiray Ɓii Neɗɗo nder juuɗe yimɓe ɓe mbaramo. Nden to o waraama, gaɗa balɗe tati o ummoto.”

32Ammaa ɓe paamaayi ko o wi'iɓe, nden e ɓe kula ɗamukimo.

Moye Ɓuri Mangu?

(Maatiyu 18.1-5; Luka 9.46-48)

33Sey ɓe njottii Kafarnahum. Gaɗa Yeesu nattii wuro, o ɗami tokkuɓemo, o wi'i, “Dow ɗume meddoton dow ɗatal? ”

34Ammaa ɓe nde"iti ngam dow ɗatal ɓe ngeddootiri dow moye woni ɓurɗo mangu nder maɓɓe.

35Sey o jooɗii, o noddi tokkuɓemo sappo e ɗiɗo ɓen, o wi'iɓe, “Fuu giɗɗo warta mawɗo, doole o warta pamaro, nden o warta maccuɗo koo moye.”

36Sey o hocci suka pamaro, o darningel caka maɓɓe, o wuundiingel, o wi'iɓe,

37“Fuu jaɓuɗo sukayel pamarel bo nge'el nder inde am jaɓiiyam. Fuu jaɓuɗoyam boo naa' min tan jaɓi, ammaa jaɓii liloyɗoyam maa.”

Mo Wanyaayi'en Fuu e Wondi e Meeɗen

(Luka 9.49,50)

38Sey Yahaya wi'imo, “Moodibbo, min ngi'i goɗɗo e wurtina ginni nder inde maaɗa min kaɗimo, ngam kanko naa' o tokkuɗo'en. ”

39Ammaa Yeesu wi'i, “To' on kaɗumo, ngam walaa gaɗoowo goɗɗum kayɗiniiɗum nder inde am nden ɗon e ɗon wi'a haala kalluka dow am.

40Ngam fuu mo wanyaayi'en e wondi e meeɗen.

41E mi wi'a'on goonga, koo moye hokki'on ndiyam nder jardugel njaron ngam onon ɗum ɓe Almasiihu, goonga o dullataa heɓuki mbarjaari.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Ko Waddata Hakke
(Maatiyu 18.6-9; Luka 17.1,2)

42“To godɗo wadii go'oto nder sukahoy pamaroy ko'oy kooliikoyyam wadii hakke, ɗum ɓuraniimo o haɓɓanee kaaɓa namol manga e daande ɗum faɗɗamo nder mbeela.

43To jungo maaɗa e waɗumaa ngaɗaa hakke, ittungo. Ɗum ɓuraniima nattaa wuro Allah jungo wo'oto dow ɗum hubomaa nder wuro hiite nge nyifataa e juuɗe ɗiɗi.

44-45Non maa to koyngal maaɗa e waɗumaa ngaɗaa hakke, ittungal. Ɗum ɓuraniima nattaa wuro Allah e koyngal go'otal dow ɗum hubomaa nder wuro hiite e koyɗe ɗiɗi.

46-47To boo hitere maaɗa e waɗumaa ngaɗaa hakke, ittunde. Ɗum ɓuraniima nattaa wuro Allah e hitere go'o dow ɗum hubomaa nder wuro hiite e gite ɗiɗi.

48Nder hiite ngen ‘gilɓi nyaamayɗiɓe ɗi mbaatataa, hiite ngen boo nge nyifataa.’

49“Non no wondu nyamndu doole waɗanee lamɗam ngam ndu wela, non maa fuu yimɓe doole natta hiite, waato caɗeele, ngam ngikku maɓɓe warta boɗɗum.

50“Lamɗam ɗum fii boɗɗum, ammaa to beldum maajam ittake, ko wartirta beldum maajam? Ngartee bo lamɗam, waato mbelnindiree ɓerɗe moodon, nden njooɗee jam hakkunde moodon. ”

Markus 10

Wagginol Yeesu Dow Warki Teegal
(Maatiyu 19.1-12; Luka 16.18)

1Sey Yeesu ummii ali ɗon yahi leydi Yahuudiya e fongo Caangol Urdun. Yimɓe ɗuɗɓe fuɗɗiti kawriti to maako, o ekkitiniɓe no o woowi waɗuki.

2Sey woɓɓe Faarisanko'en ngari to maako ngam ɓe poondamo, ɓe ɓamimo ɓe mbi'i, “E yiiki maaɗa Attawra alii neɗɗo yoofa debbo muuɗum? ”

3Yeesu nootii wi'i, “Ɗume Muusa wi'i'on ngaɗon? ”

4Ɓe mbi'i, “Muusa wi'i neɗɗo waaway windana debbo muuɗum ɗerewol warki teegal wi'amo o dilla.”

5Sey Yeesu wi'iɓe, “Ngam ɓerɗe moodon ɗe caatuɗe waɗi Muusa windani'on ɗu'um dooka.

6Ammaa daga fuɗɗoode taguki ‘Allah tagiiɓe gorko e debbo.’

7‘Ngam non neɗɗo alay nyaako muuɗum e maduujo muuɗum takkanoo debbo muuɗum,

8kamɓe ɗiɗo ɓe ngarta go'o.’ Ngam non naa' ɓe ɗiɗo kadin, ammaa ɓe ngartii neɗɗo go'oto.

9Ngam maajum ko Allah hawti, to' neɗɗo sendaɗum.”

10E ɓe nder wuro kadin, tokkuɓemo ɓamimo dow haala kan.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

11Sey o wi'iɓe, “Koo moye yoofi debbo muuɗum te'i goɗɗo, njeenu o waadata e maako.

12Ɗonmaa to debbo sendirii e gorko muuɗum teeri e goɗɗo, njeenu o waɗata.”

Yeesu Barkiɗinii Sukahoy Pamaroy
(Maatiyu 19.13-15; Luka 18.15-17)

13Yimɓe e ngaddana Yeesu sukahoy pamaroy ngam o barkiɗinakoy, ammaa tokkuɓemo kaɓaniɓe.

14Nde Yeesu yi'i non, ɓernde muuɗum metti, o wi'iɓe, “Alee sukahoy pamaroy ngara to am. To' on kaɗukoy, ngam gooduɓe ɓerɗe iri ɗe maakoy njeyi Laamu Allah.

15E mi wi'a'on goonga, fuu mo jaɓaayi Laamu Allah bo sukayel pamarel, o nattataa laamu ɗum koo seɗɗa!”

16Sey Yeesu wuundiikoy go'o-go'o, o yowanikoy juuɗe maako ngam barkiɗinki.

Neɗɗo Gooduɗo Risku
(Maatiyu 19.16-30; Luka 18.18-30)

17Yeesu nangi laawol won ɗon, sey goɗɗo neɗɗo doggi yahi diccii yeeso maako. Neɗɗo on ƴamimo, wi'i, “Moodibbo geeto, ko haani mi waɗa mi heɓa yonki ki re'ataa? ”

18Yeesu wi'imo, “Ngam ɗume noddirɗaayam geeto? Walaa geeto sey Allah tan.

19A andi ko Attawra wi'i: ‘Taa' waɗu warhoore. Taa' waɗu njeenu. Taa' wujju. Taa' hokku ceyda fewre. Taa' ƴoyru neɗɗo njaɓanaamo ko o jeyi. Hokku nyaako maaɗa e maduujo maaɗa mangu.’ ”

20Sey o wi'i Yeesu, “Moodibbo, e mi waɗa fuu fii ɗu'um daga e mi suka. ”

21Yeesu raarimo nder yidde, wi'imo, “A dullii waɗuki fii go'o. Yahu, cooraa ko ngooduɗaa, kokkaa ɓe ngalanaa ceede ɗen, nden a heɓay mbarjaari ton dow. Nden ngaraa, tokkaayam.”

22Nde neɗɗo on nani non, ɓernde maako tayi, o dilli o nanaayi belɗum, ngam e mo woodi risku ɗuɗɗum.

23Yeesu raari tokkuɓemo wi'iɓe, “E ɗum saɗi diskuɗo natta Laamu Allah! ”

24Tokkuɓemo kayɗinii e ko o wi'i, ammaa o fuɗɗiti o wi'iɓe, “Ɓiɓɓe am, nattuki Laamu Allah e saɗi naa' seɗɗa!

25Ɗum ɓuray hoyki ngeelooba tokka nder yolnde baatal dow diskuɗo natta Laamu Allah.”

26Tokkuɓemo kayɗini naa' seɗɗa, ɓe mbi'imo, “Too, to ɗum non, moye hisata? ”

27Yeesu raariɓe, wi'i, “To yimɓe ɗum waɗataako, ammaa to Allah ɗum waɗoto. Ngam to maako koo ɗume ɗum gaɗotooɗum. ”

28Sey Biiturus wi'imo, “Too, raɗɗum, minon min alii koo ɗume min tokkiima. ”

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

29Yeesu wi'i, “E mi wi'a'on goonga, fuu aluɗo wuro muuɗum, koo sakiraaɓe muuɗum worɓe koo rewɓe, koo maduujo muuɗum, koo nyaako muuɗum, koo ɓiɓɓe muuɗum, koo gese muuɗum ngam am e Habaru Belɗum,

30o heɓay ko ɓuri non nder ɗu'um jaamanu. O heɓay gureeje, e sakiraaɓe worɓe e rewɓe, e danyooɓe, e ɓiɓɓe, e gese nde **100**. Ɓonmaa yimɓe torraymo, ammaa Nyalnde Jaango o heɓay yonki ki re'ataa.

31Ammaa yimɓe ɗuɗɓe artuɓe ɓe ngartay cakitiiɓe, nden cakitiiɓe ngartay artuɓe.”

Yeesu Fuɗɗitii Wi'i No O Mayrata

(Maatiyu 20.17-19; Luka 18.31-34)

32Yeesu e tokkuɓemo sappo e ɗiɗo e woɓɓe tokkuɓemo e ɓe dow laawol yaaki Urucaliima, Yeesu e ardiiɓe. Tokkuɓemo sappo e ɗiɗo ɓen e kayɗini, tokkuɓemo koriiɓe boo e kula. Yeesu fuɗɗiti noddi tokkuɓemo sappo e ɗiɗo ɓen kamɓe tan, o fuɗɗi wi'ukiɓe ko heɓatamo,

33o wi'i, “Raɗɗum, en njahay Urucaliima, nden ɗum waɗay Ɓii Neɗɗo nder juuɗe mawɓe ardiiɓe diina e moodiɓɓe Attawra. Ɓe tayanaymo kiita mayde, nden ɓe ngaɗamo nder juuɗe yimɓe naa' Yahuudanko'en,

34ɓe njukkitamo, ɓe tuttanamo joode, ɓe piyamo, ɓe mbaramo. Nden gaɗa balɗe tati, o ummoto daga mayde.”

Ko Yaakubu e Yahaya Torii Yeesu

(Maatiyu 20.17-19; Luka 18.31-34)

35Sey Yaakubu e Yahaya ɓiɓɓe Jabadi ɓaddii Yeesu, mbi'i, “Moodibbo, e min ngiɗi ngaɗanaamin fuu ko min torimaa. ”

36Sey Yeesu wi'iɓe, “Ko ngiɗɗon mi waɗana'on? ”

37Ɓe mbi'i, “Taa jooɗake dow jooɗorgal laamu maaɗa nder teddungal maaɗa, go'oto amin jooɗoo to nyaamo maaɗa, go'oto to nano maaɗa. ”

38Ammaa Yeesu wi'iɓe, “On andaa ko torotooɗon. On mbaaway njaron iri jardugel torra ngel njaraymi yeeso ɗo'o? Koo on mbaaway ɗum waɗana'on iri baptisma torra ɗum um waɗantayam yeeso ɗo'o? ”

39Ɓe mbi'i, “Ee, min mbaaway. ” Sey Yeesu wi'iɓe, “On njaray iri jardugel torra ngel njaraymi, nden ɗum waɗana'on baptisma iri ɗum um waɗantayam.

40Ammaa jooɗaaki e jungo am nyaamo e jungo am nano naa' min hokkataɗum. Ɓe'e bigeeje ɗum ɗe ɓen ɗon ɓe ɗum siryaniiɗe.”

41Nde horiiɓe tokkuɓe Yeesu sappo nani non, ɓe puɗɗi monnanki Yaakubu e Yahaya.

42Sey Yeesu noddiɓe, wi'iɓe, “On andi nder yimɓe naa' Yahuudanko'en, yimɓe ɓe ɗum andiri laamu e kolla laamu sembe, nden mawɓe maɓɓe e kolla ɓural.

43Ammaa onon, to' on ngaɗu non hakkunde mooɗon. Fuu giɗɗo warta mawɗo nder mooɗon, doole warta jaggantooɗo'on.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

44Kadin fuu giɗɗo warta ardiiɗo, doole o warta maccuɗo koo moye.

45Ngam Ɓii Neɗɗo warii naa' ngam o jagganee, ammaa ngam o jagganoo yimɓe, o hokka yonki maako ngam rimɗinki ɗuɗɓe.”

Bumɗo Bi'eteeɗo Bartimaawus Wumtinaama

(Maatiyu 20.29-34; Luka 18.35-43)

46Sey ɓe njottii gariiri Jeriiko. Yeesu e tokkuɓemo hawti e yimɓe ɗuɗɓe e mburtoo gariiri Jeriiko, goɗɗo bumɗo torotoodo e joodii haade ɗatal. Inde maako Bartimaawus, waato ɓii Timaawus.

47Nde o nani Yeesu Najarankeejo ɗaɓɓotoo, o fuɗɗi nodduki e sembe, e mo wi'a, “Yeesu, Ɓiɗɗo Dawda, yurminanam!”

48Yimɓe ɗuɗɓe kaɓanimo mbi'imo o de"ita, ammaa o ɓeydi nodduki e sembe, e mo wi'a, “Ɓiɗɗo Dawda, yurminanam! ”

49Sey Yeesu darii, wi'i, “Noddaneeyammo. ” Ɓe noddi bumɗo on, ɓe mbi'imo, “Nanu beldum! Umma! E mo noddumaa. ”

50Sey o hubini cuddaari maako, o ummii jawɗum, o yahi to Yeesu.

51Sey Yeesu ɗamimo, wi'i, “Ɓume ngiɗɗaa mi waɗanmaa? ” Bumɗo on nootii wi'i, “Moodibbo, e mi yiɗi mbumtinaayam. ”

52Sey Yeesu wi'imo, “Dillu. Hoolaare maaɗa yamɗitiniima. ” Ɓon e ɗon gite maako mbumti, o tokki Yeesu, ɓe ndillidi.

Markus 11

Yeesu Nattii Urucaliima

(Maatiyu 21.1-11; Luka 19.28-40; Yahaya 12.12-19)

1Nde ɓe ɓadii Urucaliima, to gariije Betafaaji e Betani to Hocceere Nde Leɗɗe Jaytun, sey Yeesu lili tokkuɓemo ɗiɗo,

2o wi'iɓe, “Nattee gariyel gongel yeeso moodon. E nattuki moodon, on taway mbabba mola e nga haɓɓii, ɗum meeɗaayi waɗɗaakinga. Pittoyeenga ngaddonnga ɗo'o.

3To goɗɗo ɗamii'on, ‘Ko waɗi pittotonnga?’ mbi'eemo, ‘Moodibbo e yiɗi huutirkinga, o waɗay ɗum wartiranga naa' ko neeɓi.’ ”

4Sey ɓe njahi ɓe tawi mbabba mola ngan e haɓɓii to dammugal, haade ɗatal. E ɓe pittanga,

5sey woɓɓe dariiɓe ɗon ɗamiɓe mbi'i, “Ngam ɗume pittotonnga?”

6Kamɓe boo ɓe mbi'iɓe ko Yeesu wi'i, sey yimɓe ɓen aliɓe ɓe ndillidi e maaga.

7Ɓe njaaraninga Yeesu, ɓe mbe"iti cuddaari maɓɓe dow magga. Yeesu waɗɗiinga.

8Sey yimɓe ɗuɗɓe mbe"iti cuddaari maɓɓe dow ɗatal, woɓɓe boo mbe"iti haako ko ɓe ngewoyi to saabeere.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

9Yimɓe wonɓe yeeso maako e wonɓe gaɗa maako, e ɓe mbi'a e sembe, “Hosaana! O barkiɗinaaɗo on ɗon garoyɗo nder inde Joomiraawo!

10Laamu maama meeɗen Dawda garayɗum ɗum barkiɗinaaɗum! En mantu Allah Mo Dow!”

11Sey Yeesu natti Urucaliima, o natti Wuro Ceniingo, o raari koo ɗume gaɗeteeɗum ɗon. Ngam naange hiirii, sey o wurtii, o dilli Betani kanko e tokkuɓemo sappo e ɗiɗo.

Yeesu Laanii Lekki Ibbi
(Maatiyu 21.18,19)

12Nde weeti, e ɓe ala Betani, Yeesu nani weelo.

13O haynii lekki ibbi gooduki haako, o yahi o yi'a koo o heɓay ibbe to maaki. Nde o yottii to maaki, o tawaayi goɗɗum sey haako, ngam naa' ɗum carel ɓikkoy maaki.

14Sey o wi'i lekki kin, “To' koo moye ɓeyda nyaamuki ɓikkoy daga to maaɗa!” Tokkuɓemo boo nanii ko o wi'i.

Yeesu Laaɓinii Wuro Ceniingo
(Maatiyu 21.12-17; Luka 19.45-48; Yahaya 2.13-22)

15Nde ɓe natti Urucaliima, Yeesu natti Wuro Ceniingo, sey o fuɗɗi riiwuki soorooɓe e soodooɓe nder maggo. O talli teeburji gaylitooɓe ceede Roomanko'en yaaki ceede Wuro Ceniingo e jooɗorle coorooɓe pooli.

16O haɗi koo moye ƴaɓɓodoo e dongal nder njayri Wuro Ceniingo.

17O wi'iɓe, “Ɗum windaama, Allah wi'ii, ‘Ɗum noddiray wuro am wuro do'aare ngam leƴƴi fuu,’ ammaa onon on ngartiriingo luuro wuyɓe.”

18Mawɓe ardiiɓe diina e moodiɓɓe Attawra nani ko Yeesu waɗi, sey ɓe ngaɗi ka ɗaɓɓutuki laawol no ɓe mbardatamo. E ɓe kulamo, ngam yimɓe fuu kayɗini e ekkitinol maako.

19Nde naange hiiri, Yeesu e tokkuɓemo mburtii gariiri ndin.

Ibbi Ki Yeesu Laani Ki Yoorii
(Maatiyu 21.20-22)

20Subaka e ɓe ƴaɓɓoo, sey ɓe ngi'i lekki ibbi kin yoorii haa e ɗaɗi maaki.

21Biiturus siftori wi'i Yeesu, “Moodibbo, raaru! Ibbi kin ɗon ki laanuɗaa ki yoorii.”

22Yeesu nootii wi'iɓe, “Koolee Allah.

23E mi wi'a'on goonga, to goɗɗo wi'ii hocceere nde'e, ‘Dillu, kuboɗaa hoore maaɗa nder mbeela,’ to o waɗaayi seko nder ɓernde maako, ammaa o hoolii ko o wi'i ɗum waɗay, ɗum waɗanaymoɗum.

24Ngam non e mi wi'a'on, fuu ko toriiɗon nder do'aare, koolee on keɓiiɗum, nden ɗum wartay ɗum mooɗon.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

25-26Koo ndeye to on ndarake on ngaɗa do'aare, to e woodi mo njogitiiɗon nder ɓerɗe mooɗon, njaafaneemo, ngam Nyaako mooɗon Mo Dow maa yaafanoo'on hakke mooɗon.”

Ƴamol Dow To Laamu Yeesu Ƴiwoyi
(Maatiyu 21.23-27; Luka 20.1-8)

27Ɓonmaa Yeesu e tokkuɓemo natti Urucaliima. Yeesu e yiiloo nder Wuro Ceniingo, sey mawɓe ardiiɓe diina e moodiɓɓe Attawra e mawɓe yimɓe ngari to maako.

28Ɓe mbi'imo, “E laamu moye ngaɗataa kuuɗe ɗe'e? Moye hokkumaa laamu waɗukiɗe?”

29Yeesu nootii wi'iɓe, “Mi ƴamay'on ƴamol go'o. Nootaneeyam, nden mi wi'ay'on e ɗume laamu ngaɗiraymi kuuɗe ɗe'e.

30Baptisma ɗum Yahaya waɗi, to Allah ɗum ƴiwoyi, koo to yimɓe ɗum ƴiwoyi? Nootaneeyam!”

31Sey ɓe meddi hakkunde maɓɓe, ɓe mbi'i, “To en mbi'ii, ‘Daga to Allah ɗum ƴiwoyi, ’ o wi'ay, ‘Ko waɗi on jaɓaayi ko o wi'i? ’

32Ammaa to en mbi'ii, ‘To yimɓe ɗum ƴiwoyi…’ ” Ɓe mbi'u non ngam e ɓe kula yimɓe, ngam koo moye jaɓii Yahaya o annabiijo.

33Sey ɓe nootii ɓe mbi'i Yeesu, “Min andaa.” Yeesu wi'iɓe, “Non min maa, mi wi'ataa'on koo e ɗume laamu ngaɗiraymi kuuɗe ɗe'e. ”

Markus 12

Misaalu Dow Guƴiiɓe Ngesa Inabooje
(Maatiyu 21.33-46; Luka 20.9-19)

1Sey Yeesu fuɓɓi metirankiɓe e misaalu, wi'i, “Goɓɓo neɓɓo waɗi ngesa inabooje, o howika, o wasi ngayka mawka nder tafaare ngam moyluki ndiyam daga nder inabooje ɗen, o mahi suudu towndu ngam reenuki ngesa kan. Sey o hokkika woɓɓe remooɓe mo"inaka, o dilli wondi leydi.

2Nde carel ɓenduki inabooje ɗen waɗi, o lili maccuɗo maako to yimɓe ɓe o hokki ngesa kan ngam o jaɓanoyamo ko ɓe ngaadunoo nder ko ɓendi.

3Ammaa ɓe nangi maccuɗo on, ɓe piyimo, ɓe ndiiwimo koo ko ɓe kokkimo.

4Sey joomu ngesa on fuɓɓiti lili goɓɓo maccuɗo to maɓɓe, kanko maa ɓe piyanimo hoore, ɓe kuɗikuɗinimo.

5Sey o fuɓɓiti o lili goɓɓo maccuɗo, kanko boo ɓe mbarimo. O lilililinii maccuɓe ɗuɗɓe. Ɓe piyi woɓɓe, ɓe mbari woɓɓe.

6Joomu ngesa kan e woodi go'oto mo o lilaayi, waato ɓiɓɓo maako mo o yiɗi. Gaɗa maajum fuu o lili ɓiɓɓo on to maɓɓe, o wi'i, ‘Ɓe kokkay ɓiɓɓo am mangu.’

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

7Ammaa ɓe o hokki ngesa ɓen mbi'i hakkunde maɓɓe, ‘Too! Raa donoowo ngesa kan. Ngaree mbarenmo, ndonu ngesa kan warta ɗum meeɗen.’

8Sey ɓe nangimo ɓe mbarimo, ɓe paɗɗimo gaɗa ngesa kan.

9“Too, ko joomu ngesa kan waɗata? O waray o halkaɓe, o hokka woɓɓe ngesa kan.

10On meeɗaayi janguki ko aayaare wi'i? Nde wi'ii, ‘Hayre nde mahooɓe nganyi kayre warti hayre ɓurnde darnuki maadi.

11Ɗu'um ɗum kuugal Joomiraawo, ɗum kayɗiniiɗum to meeɗen. ’ ”

12Daga ɗon sey mawɓe ɓen ɗaɓɓiti laawol no ɓe nangirtamo, ngam e ɓe andi dow maɓɓe o hokki misaalu ɗum, ammaa e ɓe kula yimɓe. Ngam non ɓe alimo, ɓe ndilli.

Yoɓuki Kaysar Ceede Leydi

(Maatiyu 22.15-22; Luka 20.20-26)

13Gaɗa maajum ɓe lili woɓɓe Faarisanko'en e woɓɓe yimɓe Hirudus to Yeesu ngam ɓe keɓa ko ɓe nangirtamo nder meto maako.

14Ɓe ngari to Yeesu, ɓe mbi'imo, “Moodibbo, e min andi ko mbi'ataa e ko ngaɗataa ɗum goonga. A hollataa feerootirol hakkunde yimɓe, ngam a hoccii yimɓe fuu e pottidi. Ɗonmaa a ekkitina laawol Allah e goonga. Too, wi'umin, e ɗum haani min njoɓa Kaysar Mawɗo Laamiiɓe ceede leydi, koo ɗum haanaayi?

15Min njoɓa ceede leydi, koo to' min njoɓa?” Ammaa Yeesu e andi e ɓe ngiɗi ƴoyrukimo, sey o wi'iɓe, “Ngam ɗume poondotonyam? Ngaddaneeyam yamnde ajurfaari mi raarande. ”

16Ɓe ngaddanimo yamnde go'o. O wi'iɓe, “Ɗowdi moye e inde moye woni dow mayre? ” Ɓe nootii ɓe mbi'i, “Ɗum Kaysar. ”

17Sey Yeesu wi'iɓe, “Too, kokkee Kaysar ko woni ɗum Kaysar, nden kokkon Allah ko woni ɗum Allah. ” Sey o hayɗiniɓe naa' seɗɗa.

Ƴamol Dow Ummaaki Mayɓe

(Maatiyu 22.23-33; Luka 20.27-40)

18Saadusanko'en e mbi'a walaa ummaaki mayɓe. Woɓɓe maɓɓe ngari to Yeesu, ɓe ƴamimo, ɓe mbi'i,

19“Moodibbo, Annabi Muusa wi'ii to neɗɗo te'ii debbo maayii danyidaayi e maako, sakiraawo maako sey te'amo ngam heɓana mayɗo on ɓiɓɓe.

20Too, ndenno e woodi woɓɓe sakiraaɓe worɓe njoweeɗiɗo. Afo on te'i, maayi, ali debbo walaa ɓiɗɗo.

21Sey ɗiɗaɓo on te'i debbo on. Kanko maa o maayi, o ali debbo on walaa ɓiɗɗo. Tataɓo on maa non.

22Ɓe fuu njoweeɗiɗo ɓen ɓe te'ii debbo on, ɓe maayi, ɓe alimo walaa ɓiɗɗo. Gaɗa ɗon debbo on maa maayi.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

23Too, nyalnde nde mayɓe ummotoo, debbo on wartay debbo moye nder maɓɓe? Ngam ɓe fuu njoweeɗiɗo ɓe te'iimo.”

24Sey Yeesu nootii wi'iɓe, “On mboofii ngam on andaa ko aayaaje mbi'i, nden on andaa bawɗe Allah.

25To mayɓe ummake daga mayde, walaa te'ayɗo walaa te'eteeɗo, ammaa ɓe ngartay bo malaa'ika'en Allah.

26Nden dow ummaaki mayɓe daga mayde, on jangaayi deftere Muusa dow habaru leggel goodungel hiite? Allah wi'iimo, ‘Min woni Allah mo Ibraahim, Allah mo Iciyaaku, Allah mo Yaakubu.’

27Kanko naa' o Allah mayɓe, ammaa o Allah gooduɓe yonki. On majji naa' seɗɗa!”

Dooka Ɓurɗum Mangu

(Maatiyu 22.34-40; Luka 10.25-28)

28Go'oto nder moodiɓɓe Attawra wari nani e ɓe ngeddootira hakkunde maɓɓe. Nde o nani Yeesu nootanakeɓe boɗɗum, sey o ƴami Yeesu, o wi'i, “Nder dookaaji ɗi Allah waɗi, ɗume ɓuri mangu? ”

29Yeesu nootii wi'i, “Ɓurɗum mangu woni, ‘Yimɓe Israa'iila nanee, Allah Joomiraawo meeɗen o Joomiraawo go'oto.

30Yiɗu Allah Joomiraawo maaɗa e ɓernde maaɗa fuu, e yonki maaɗa fuu, e hakkiilo maaɗa fuu, e sembe maaɗa fuu.’

31Ɓiɗaɓum boo woni, ‘Yiɗu bandiraawo maaɗa no ngiɗirɗaa hoore maaɗa.’ Nder dookaaji ɗi Allah waɗi walaa ɓurɗum ɗi'i ɗiɗi.”

32Sey moodibbo Attawra on wi'i, “Moodibbo, a wi'ii goonga nde mbiiɗaa Allah o go'oto, walaa goɗɗo sey kanko tan.

33Neɗɗo yiɗamo e ɓernde muuɗum fuu, e faamu muuɗum fuu, e sembe muuɗum fuu, nden yiɗa bandiraawo muuɗum no yiɗiri hoore muuɗum, ɗum ɓurii marle gulanteeɗe Allah e fuu ko ɗum sakkantamo.”

34Nde Yeesu nani o nootorake faamu, sey wi'imo, “Goonga a woɗɗidaa e Laamu Allah. ” Gaɗa maajum walaa gaɗuɗo sembe ɓernde ƴamimo wongol ƴamol.

Ƴamol Dow Almasiihu

(Maatiyu 22.41-46; Luka 20.41-44)

35Yeesu e ekkitina nder njayri Wuro Ceniingo, sey o ƴami, o wi'i, “Ngam ɗume moodiɓɓe Attawra e mbi'a Almasiihu o ɓiɗɗo Dawda?

36Ngam Dawda e hoore muuɗum, nder bawɗe Ruuhu Allah o wi'ii, ‘Joomiraawo wi'ii Joomiraawo am, “Jooɗa to jungo am nyaamo, naa mi waɗii a yaaɓii wanywanyɓe maaɗa. ” ’

37Dawda e hoore muuɗum noddiriimo Joomiraawo. Too, no waɗata Almasiihu warta ɓiɗɗo Dawda? ”

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Yeesu Wagginii Yimɓe Dow Moodiɓɓe Attawra
(Maatiyu 23.1-36; Luka 20.45-47)

Yimɓe ɗuɗɓe kawrutuɓe kettindaniimo nder welwelo.

38Yeesu e ekkitina, wi'i, “Paamanee moodiɓɓe Attawra, giɗuɓe yiilaaki e ɓornii toggoho njuutuko, giɗuɓe hownireeki mangu nder luumo.

39E ɓe ngiɗi jooɗaaki dow jooɗorle mawɓe nder cuuɗi do'aare e jooɗorle mawɓe to humto.

40Kamɓe ngoni nyaamooɓe jawdi rewɓe ɓe worɓe mu"en maayi haa e gure maɓɓe, e ɓe ngaɗa do'aare juutunde ngam ɗum yi'aɓe. Iri ɓen ɗon yimɓe ɗum waɗanayɓe kiita ɓurka halluki.”

Dokkal Ngal Debbo Mo Gorko Muuɗum Maayi
(Luka 21.1-4)

41Yeesu jooɗii nder Wuro Ceniingo haade to ɗum hokkata ceede ngam Allah. E mo raara yimɓe e ɓe ngaɗa ceede maɓɓe nder to ɗum hokkata ceede ngam Allah. Riskuɓe ɗuɗɓe ngaɗi ceede ɗuɗɗe nder.

42Sey raa goɗɗo debbo mo walanaa mo gorko muuɗum maayi. O wari o waɗi ceede njamkoy ɗiɗoy koy njamndi mboɗeeri nder. Ɗum ceedoy seɗɗanahoy tan.

43Sey Yeesu noddi tokkuɓemo, wi'iɓe, “E mi wi'a'on goonga, o'o debbo mo walanaa, ko o hokki ɗum ɓurii ko horiiɓe fuu kokki.

44Ngam kamɓe ɓe kokki daga nder risku maɓɓe. Ammaa kanko boo, daga nder ciya maako, o hokki fuu ko o woodi, waato koo ɗume ɗum o marortoo.”

Markus 13

Yeesu Wi'ii Ɗum Sankitay Wuro Ceniingo
(Maatiyu 24.1,2; Luka 21.5,6)

1Yeesu e wurtoyoo Wuro Ceniingo, sey go'oto nder tokkuɓemo wi'imo, “Moodibbo, raaru kaaɓe mawɓe ɓe ɗum mahiri wuro ngo'o! Raaru no maadi ndin woodiri. ”

2Sey Yeesu wi'imo, “A yi'ii ndi'i maadi mawndi? Walaa wonde hayre aleteende dow wonde. Ɗe fuu ɗum sankitayɓe. ”

Torraaji e Caɗeele
(Maatiyu 24.3-14; Luka 21.7-19)

3Yeesu e jooɗii dow Hocceere Nde Leɗɗe Jaytun daaraynde Wuro Ceniingo, sey Biiturus, e Yaakubu, e Yahaya, e Andiraawus ɓe njahi to maako kamɓe tan, ɓe ɓamimo ɓe mbi'i,

4“Wi'umin, ndeye fii ɗu'um waɗata? Ɗume woni ko hollata fuu fii ɗu'um ɓadake heewa?”

5Sey Yeesu wi'iɓe, “Paamee to' goɗɗo majjina'on.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

6Yimɓe ɗuɗɓe noddiray ko'e maɓɓe inde am, ɓe mbi'a ‘Min woni Almasiihu,’ ɓe majjina yimɓe ɗuɗɓe.

7To on nanii habaru konuuji gaɗeteeɗi haade moodon, e konuuji gaɗeteeɗi ɓadaaki, to' on kulu. Doole ɗu'um waɗa, ammaa re'uki duuniyaaru e horii taw.

8Lenyol ummanto lenyol, laamu ummanto laamu. Ɗum waɗay weelo kallungo e dimbol leydi to bigeeje feere-feere. Ɗu'um ɗum fuɗɗoode torraaji garaydi.

9“Ammaa paamanee ko'e moodon. Ɓe ngaɗay'on nder juuɗe mawɓe cuuɗi do'aare, ɗum piya'on nder cuuɗi do'aare ɗin. Ngam on tokkuɓeyam ɗum yaaray'on yeeso mawɓe leydi e laamiiɓe, non wartay laawol no kokkirtonɓe habaru am.

10Ammaa ko re'irde duuniyaaru wara, doole ɗum arta wa'ajinki Habaru Belɗum nder fuu leyɗi duuniyaaru.

11Fuu carel ngel ɗum nangi'on ɗum yaari'on yeeso laamu, to' on ngannu dow ko mbi'oton. E carel ngel Allah hokkay'on ko mbi'oton, sey mbi'onka. Ngam naa' ɗum onon metata, ammaa ɗum Ruuhu Allah.

12Neɗɗo hokkitiray sakiraawo muuɗum ɗum waramo, nyaako maa hokkitiray ɓiɗɗo muuɗum. Ɓiɓɓe ummanto danyooɓe maɓɓe, ɓe ngaɗa ɗum waraɓe.

13Koo moye wanyay'on ngam on tokkuɓeyam. Ammaa munyuɗo haa re'irde hisay.

Torra Kalluka

(Maatiyu 24.15-28; Luka 21.20-24)

14“Carel e wara ngel ngi'oton ‘Nefniiɗum’ gartiroojum Wuro Ceniingo ngo laaɓaa e darii to wigeere nde haanaa. Fuu jangoowo faama ma'ana maajum. E carel ngel wonɓe nder leydi Yahuudiya ndogga nattoya kocceeje.

15Gondo dow suudu to' jippoyoo koo natta wuro ngam hoccuki goɗɗum.

16Gondo to ngesa to' so"o hocca cuddaari muuɗum.

17Rewɓe gooduɓe deeɗi e musinteeɓe ɓe torroto naa' seɗɗa nder ɗen ɗon balɗe!

18Ngaɗee do'aare to' fii ɗu'um waɗa nder ndungu.

19Ngam nder ɗen ɗon balɗe ɗum waɗay torra kalluka iri ka ɗum meeɗaayi waɗuki daga carel ngel Allah tagi duuniyaaru haa jooni. Ɗum boo fuɗɗitataa ɗum waɗa iri kan ɗon torra.

20Daa Joomiraawo ustaayi ɗen ɗon balɗe, daa walaa goɗɗo kisayɗo. Ammaa ngam ɓen ɗon cuɓaaɓe maako ɓe o suɓi, o ustii balɗe ɗen.

21“E ngel ɗon carel to goɗɗo wi'ii'on, ‘Raa Almasiihu ɗo'o! ’ koo boo, ‘Rammo ɗaa'e! ’ to' on njaɓu.

22Ngam Almasiihu'en fewre e annabo'en fewre ɓe mburtoyto ɓe ngaɗa alaamaaji e kuuɗe kayɗiniiɗe ngam ɓe majjina yimɓe, haa e cuɓaaɓe ɓen to ɗum waɗoto.

23Ndaree, on ndeena! Mi wi'ii'on koo ɗume ko carel ngel wara.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Wartoyki Ɓii Neɗɗo
(Maatiyu 24.29-31; Luka 21.25-28)

24“Ammaa nder ɗen ɗon balɗe gaɗa kan ɗon torra kalluka, ɗum ɓalwinay naange, lewru boo hokkataa jayngol mayru.

25Koode njanoyay daga dow, nden ko woni dow fuu dimboto.

26E carel ngel ɗum yi'ay Ɓii Neɗɗo e wara nder duule. O warday e bawɗe mawɗe e teddungal.

27O liloyay malaa'ika'en maako ɓe kawrita ɓe o suɓi daga koo toye nder duuniyaaru, daga ngo'ol keerol duuniyaaru yaaki ngol ton keerol.

Ekkitinol Dow Lekki Ibbi
(Maatiyu 24.32-35; Luka 21.29-33)

28“Too, ekkitee ekkitinol ngo'ol daga to lekki ibbi. To lice maaki puɗɗii wilutuki, on andi ndungu ɓadake won ɗon.

29Non maa to on ngi'ii fii ɗu'um e waɗa, too, on anday Ɓii Neɗɗo ɓadake wartoya, e mo haade dammugal.

30E mi wi'a'on goonga, jaamanu ɗu'um ɗum re'ataa naa fuu fii ɗu'um waɗii.

31Dow e ley ɗaɓɓoto, ammaa boliiɗe am ɗaɓɓataako haa abadaa.

Walaa Anduɗo Nyalnde Wartoyki Almasiihu
(Maatiyu 24.36-44)

32“Walaa anduɗo nden ɗon nyalnde koo ngel ɗon carel ngel fii ɗum ɗon waɗata. Koo malaa'ika'en wonɓe dow andaa, Ɓiɗɗo on maa andaa, sey Nyaako Mo Dow tan andi.

33Paamee, njooɗee on ciryii, ngam on andaa ko carel ngel warata.

34Ɓum bo neɗɗo gaɗuɗo yaadu. Nde o wari dilluki o ali wuro maako nder juuɗe maccuɓe maako, o hokki koo moye kuugal ngal waɗata, o wi'i deenoowo dammugal ngal o daroo e mo reena.

35Ngam non, njooɗee on ndeena ngam on andaa carel ngel joomu wuro ngon wartoyta, koo ɗum futuro, koo ɗum caka jemma, koo ɗum fajiri, koo ɗum subaka.

36To o wartii walaa anduɗo, to' o tawa on ɗaanii.

37Ko mbiimi'on, e mi wi'aka koo moye, kanjum woni njooɗee on ciryii!”

Markus 14

Ɓum Darwii Warki Yeesu
(Maatiyu 26.1-5; Luka 22.1,2; Yahaya 11.45-53)

1Horii balɗe ɗiɗi ɗum waɗa Humto Sakkinki e Humto Buroodi Ɓum Walaa Yuufinirɗum. Mawɓe ardiiɓe diina e moodiɓɓe Attawra e ɗaɓɓita laawol no ɓe nangirta Yeesu e suuɗe ɓe mbaramo.

2Ɓe mbi'i, “Ammaa naa' ni carel Humto, ngam to' yimɓe ummina hawre.”

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Ɗum Moytanii Yeesu Nebbam Uroojam e Betani
(Maatiyu 26.6-13; Yahaya 12.1-8)

3Yeesu e nder gariiri Betani to wuro Siiman goodudɔ nyawu nyaamoojum laral. E mo nyaama nyamndu, sey godɗɔ debbo wari e jogii jolloyel hayre bongel ngel nebbam uroojam mbeldam dam dum wadiri nardi goodudam ceede. Sey o maɓɓitingel, o wayli nebbam dam dow hoore Yeesu.

4Woɓɓe gonɓe dɔn ɓe monni ɓe mbi'i hakkunde maɓɓe, “Ngam dume o wonni nebbam da'am nihi?

5Daa dam sooraama, daa dum heɓii ceede ɓurde de dum yoɓata kuwoowo hitaande go'o, dum hokkade ɓe ngalanaa.” Ɓe kaɓani debbo on sembee.

6Ammaa Yeesu wi'iɓe, “Aleemo. Ngam dume ngannotonmo? Ko o wadaniyam dum bodɗum.

7Koo ndeye ɓe ngalanaa e ngondi e moodɔn, on mbaaway wallukiɓe fuu carel ngel ngidɗɔn. Ammaa min, carel e wara ngel alaymi'on.

8O'o debbo wadii ko o waawata wadɔki. O waylanii ɓandu am nebbam ngam siryaaki uwukiyam.

9E mi wi'a'on goonga, koo toye to dum wa'ajini Habaru Beldum nder duuniyaaru fuu, dum hokkay habaru ko debbo o'o wadi ngam siftorkimo.”

Yahuuda Jaɓii Hokkitira Yeesu
(Maatiyu 26.14-16; Luka 22.3-6)

10Sey go'oto nder tokkuɓe Yeesu sappo e dido bi'eteedɔ Yahuuda Iskariyooti yahi to mawɓe ardiiɓe diina ngam hokkitira Yeesu nder juude maɓɓe.

11Ɓe nani beldum naa' sedɗa nde ɓe nani non, ɓe ngadi alkawal hokkukimo ceede. Ngam non, Yahuuda fudɗi daɓɓutuki laawol no hokkitirta Yeesu nder juude maɓɓe.

Yeesu Wadii Humto Sakkinki e Tokkuɓemo 12
(Maatiyu 26.17-25; Luka 22.7-14,21-23; Yahaya 13.21-30)

12Nyalnde arandeere nde Humto Buroodi Ɗum Walaa Yuufinirdum, nyalnde nde dum hirsata karooji ngam Humto Sakkinki, tokkuɓe Yeesu ɓamimo, mbi'i, “Toye ngidɗaa min njaha min ciryanomaa ngam nyaamen nyamndu Humto Sakkinki? ”

13Sey o lili tokkuɓemo dido, o wi'iɓe, “Nattee gariiri, on kawray e godɗɔ e mo rondii ɓoogirde ndiyam. Tokkeemo

14yaaki wuro ngo o nattata, mbi'on joomu wuro ngon, ‘Moodibbo wi'ii min ɓamumaa: Toye suudu ndu nyaamaymi nyamndu Humto Sakkinki, min e tokkuɓeyam?’

15O hollay'on suudu mawndu ndu dow mo"inaandu ciryaandu. Ciryanee'en koo dume dɔn ngam nyaamen nyamndu Humto Sakkinki.”

16Sey tokkuɓemo ɓen nangi laawol natti gariiri ndin ɓe tawi koo dume non no Yeesu wi'iɓe. Sey ɓe ciryii koo dume ngam Humto Sakkinki.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

17Nde futuro wadi, Yeesu e tokkuɓemo sappo e didɔ ngari wuro ngon.

18E ɓe njoodii e ɓe nyaama nyamndu, sey Yeesu wi'i, “E mi wi'a'on goonga, go'oto nder moodɔn nyamndaydɔ e am hokkitirayyam.”

19Sey ɓe nganni, ɓe pudɗi wi'ukimo go'oto-go'oto, “Naa' dum min, koo? ”

20Yeesu nootii, wi'i, “Ɗum go'oto nder moodɔn, onon sappo e didɔ ɓe cuɓumi, nyamdaydɔ e am le'al go'o.

21Ɓii Nedɗɔ maayay no dum windiraa dow maako, ammaa kokkitiraydɔmo wonii! Ɗum ɓuranaymo daa o danyaaka.”

Kirtaari Joomiraawo

(Maatiyu 26.26-30; Luka 22.14-20; 1 Korintiyanko'en 11.23-25)

22E ɓe nder nyaamuki nyamndu, sey Yeesu hocci buroodi yetti Allah, o sendidum, o hokki tokkuɓemo, o wi'i, “Njaɓeedum. Ɗu'um dum ɓandu am. ”

23Ɓonmaa o hocci jardugel ndiyam inabojam, o yetti Allah, o hokkiɓedam, ɓe fuu ɓe njaridam.

24Nden o wi'iɓe, “Ɗa'am kanjam woni ɓiiɓam am tabbitinaydam alkawal Allah ndufeteedam ngam yimɓe dudɓe.

25E mi wi'a'on goonga, mi fudɗitataa mi yara ndiyam inabooje naa nyalnde nde njaraymi ngodɗam kesam nder Laamu Allah.”

26Sey ɓe ngimi gimol mantuki Allah, nden ɓe ndilli Hocceere Nde Ledɗe Jaytun.

Yeesu Wi'ii Biiturus Wi'ay Andaamo

(Maatiyu 26.31-35; Luka 22.31-34; Yahaya 13.36-38)

27Yeesu wi'i tokkuɓemo, “On fuu on ndoggay alonyam, ngam nder aayaare Allah wi'ii, ‘Mi waray gaynaako, nden baali din cankitoto. ’

28Ammaa gada mi ummake daga mayde, mi artay'on yaaki Galiili.”

29Sey Biiturus wi'imo, “Koo ɓe fuu ɓe aliima, min mi alataama. ”

30Yeesu wi'imo, “E mi wi'umaa goonga, hande, nder jemmaare nde'e, ko njakardi hana nde didi, a wi'ay a andaayam nde tati. ”

31Ammaa Biiturus jaɓaayi, o wi'i, “Koo dum wardayyam e maada, mi wi'ataa mi andaama.” Horiiɓe ɓen maa mbi'i non.

Yeesu Wadii Do'aare to Geesamani

(Maatiyu 26.36-46; Luka 22.39-46)

32Sey ɓe njahi wigeere bi'eteende Geesamani , Yeesu wi'i tokkuɓemo, “Njoodee do'o, mi yaha mi wada do'aare. ”

33Sey o hocci Biiturus, e Yaakubu, e Yahaya. Ɓernde maako boo teddi, o fudɗi wannuki naa' sedɗa.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

34O wi'iɓe, “Ɓernde am wannii naa' seɗɗa haa bo mi maayay. Njooɗee ɗo'o on ndeena.”

35Nde o yahi yeeso seɗɗa, sey o yani e leydi e mo hippii, o waɗi do'aare, o wi'i to ɗum gaɗotooɗum ɗum hoccanamo carel torra wonka yeeso maako.

36O wi'i, “Yaa Nyaako am Mo Dow, koo ɗume ɗum gaɗotooɗum to maaɗa. Taa jaɓii, ittanam jardugel torra ka'a. Fuu e non naa' ko ngiɗumi waɗetee, ammaa ko ngiɗɗaa waɗee.”

37Gaɗa ɗon o so"ii to ɓen ɗon tokkuɓemo tato, o tawi e ɓe ɗaanii, sey o wi'i Biiturus, “Biiturus, a ɗaanii? A waawataa jooɗaaki a ɗaanaaki koo carel seɗɗa?

38Njooɗee, to' on ɗaano, ngaɗee do'aare to ɗum foondii'on to' ngaɗon hakke. Ɓernde e yiɗi waɗuki ko haani, ammaa ɓandu tampii.”

39O fuɗɗiti o dilli, o waɗi do'aare, o wi'i ko o wi'unoo.

40O fuɗɗiti o so"oyii to maɓɓe, o tawi e ɓe ɗaanii, ngam e ɓe nana ɗeyngol teddungol. Ɓe ndulli ko ɓe mbi'atamo.

41O fuɗɗiti o so"ii to maɓɓe tataɓum, o wi'iɓe, “Haa jooni on ɗaanii, on ciwtoo? Ɓum heyii non! Carel warii. Ɓum hokkitirii Ɓii Neɗɗo nder juuɗe gaɗooɓe hakke.

42Ummee ndillen! Raa on ɗon kokkitirayɗoyam e wara.”

Ɓum Nangii Yeesu

(Maatiyu 26.47-56; Luka 22.47-53; Yahaya 18.3-12)

43Yeesu e meta, sey Yahuuda, go'oto nder tokkuɓemo sappo e ɗiɗo yottii. O wardoyi e yimɓe ɗuɗɓe e ɓe njogii kaafaaje e cabbi. Mawɓe ardiiɓe diina, e moodiɓɓe Attawra, e mawɓe yimɓe liloyiɓe.

44Too, nden maa kokkitirayɗo on yaadake wi'iiɓe no hollirtaɓe Yeesu, o wi'i, “Neɗɗo mo kownaymi hownuki higaaku ɗum kanko. Nangeemo, ngaɗon taadiiɓe njogoomo boɗɗum ndillida e maako.”

45Nde Yahuuda yottii to ɓe ngoni, ɗon e ɗon o ɓaddii Yeesu, o wi'imo, “Moodibbo! ” nden o hownimo hownuki higaaku.

46Sey yimɓe ɓen nangi Yeesu ɓe njogiimo boɗɗum.

47Ammaa go'oto nder tokkuɓe Yeesu dariiɗo ɗon solti kaafahi muuɗum fe"i maccuɗo Mawɗo Mawɓe Ardiiɓe Diina ittanimo nowru.

48Sey Yeesu wi'iɓe, “On ngardoyi e kaafaaje e cabbi ngam nangoyyam bo gujjo calorɗo?

49Koo ndeye e mi wondi e mooɗon, e mi ekkitina nder Wuro Ceniingo, on nangaayiyam. Ammaa doole ko aayaaje mbi'i heewa.”

50Sey tokkuɓemo fuu alimo ndoggi.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

51Godɗo kayeejo boo e tokkiri Yeesu ton gaɗa, o ɓornaaki godɗum, wudere nde ceede tan o waanii. Ɓe nangimo,

52sey o alaniɓe wudere nden, o doggi o ɓornaaki.

Yeesu Yeeso Laamu

(Maatiyu 26.57-68; Luka 22.54,55,63-71; Yahaya 18.13,14,19-24)

53Ɓe njaari Yeesu to Mawɗo Mawɓe Ardiiɓe Diina. Fuu mawɓe ardiiɓe diina, e mawɓe yimɓe, e moodiɓɓe Attawra kawritii ɗon.

54Biiturus boo tokkirimo gaɗa daga to woɗɗi haa yaaki caka wuro Mawɗo Mawɓe Ardiiɓe Diina. O jooɗodii e taadiiɓe Wuro Ceniingo, e mo irfoo haade hiite.

55Mawɓe ardiiɓe diina e fuu Kawtal Mawɓe e ɓe ɗaɓɓita ceyda ko ɓe nangirta Yeesu, ngam ɓe keɓa ɓe mbaramo, ammaa ɓe keɓaayi godɗum.

56Yimɓe ɗuɗɓe meti haalaaji fewre dow maako, ammaa ko ɓe mbi'i wardaayi go'o.

57Sey woɓɓe ummii ɓe mbi'i haalaaji fewre ɗi'i dow maako, ɓe mbi'i,

58“Min nanii o wi'ii o sankitay ngo'o Wuro Ceniingo ngo yimɓe mahi, nden nder balɗe tati o maha wongo naa' e juuɗe yimɓe.”

59Ammaa fuu e non ko ɓe mbi'i wardaayi go'o.

60Sey Mawɗo Mawɓe Ardiiɓe Diina ummii darii yeeso maɓɓe ɗami Yeesu, o wi'i, “A walaa ko mbi'ataa? Ko ɓe mbi'i dow maaɗa ɗum goonga? ”

61Ammaa Yeesu de"iti nootanaakimo. Mawɗo Mawɓe Ardiiɓe Diina on fuɗɗiti ɗami Yeesu, wi'i, “Too, an woni Almasiihu, Ɓiɗɗo Joomu Mangu? ”

62Yeesu nootii, wi'i, “Ee, ɗum min. On ngi'ay Ɓii Neɗɗo e jooɗii to jungo nyaamo ngo Joomu Bawɗe, e mo waroya nder duule. ”

63Sey Mawɗo Mawɓe Ardiiɓe Diina on seeki kolte muuɗum wi'i, “Ɓume ceyda ɗaɓɓiteten kadin?

64On nanii ni haala kalluka ka o meti dow Allah. Ko woni cuɓol mooɗon?” Sey yimɓe fuu mbi'i e haani o waree.

65Woɓɓe puɗɗi tuttankimo joode, ɓe kaɓɓanimo gite, ɓe piyimo, e ɓe mbi'amo, “Waɗu annabaaku! Moye fiyimaa? ” Sey taadiiɓe Wuro Ceniingo koccimo piyimo.

Biiturus Wi'ii Andaa Yeesu

(Maatiyu 26.69-75; Luka 22.56-62; Yahaya 18.15-18,25-27)

66Biiturus e caka wuro ngon, sey go'oto nder horɓe Mawɗo Mawɓe Ardiiɓe Diina wari wigeere nden.

67Nde o yi'i Biiturus e irfoo, o sutiimo, o wi'imo, “An maa, a wondi e Yeesu on ɗon ɗiwoyɗo gariiri Najarat.”

68Ammaa Biiturus yeddi wi'i, “Min mi andaa, mi faamaayi ko mbi'ataa. ” Biiturus wurtii yahi njayri dammugal yaasi, sey njakardi hani.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

69Kordo on yi'i Biiturus ton, o fudditi o wi'i dariiɓe don kamɓe maa, “O'o neddo o go'oto maɓɓe! ”

70Ammaa Biiturus fudditi yeddi. Gada don sedda, dariiɓe haade don mbi'i Biiturus, “Seko walaa an maa a go'oto nder tokkuɓemo, ngam a Galilankeejo. ”

71Biiturus fuddi laanuki hoore muudum hunii wi'i, “Mi andaa neddo o'o mo mbi'oton. ”

72Don e don njakardi hani didaɓum. Sey Biiturus siftori ko Yeesu wi'unoomo wi'uki, “Ko njakardi hana nde didi, a wi'ay a andaayam nde tati. ” Nden Biiturus fuddi bojji.

Markus 15

Yeesu Yeeso Bilaatus

(Maatiyu 27.1,2,11-14; Luka 23.1-5; Yahaya 18.28-38)

1Ilaa subaka mawɓe ardiiɓe diina, e mawɓe yimɓe, e moodiɓɓe Attawra, e fuu Kawtal Mawɓe ɓe meddi dow ko ɓe ngadata. Sey ɓe kaɓɓi Yeesu ɓe ndillidi e maako, ɓe tambinimo Bilaatus gomnaajo.

2Bilaatus ɗamimo, wi'i, “An woni laamiido Yahuudanko'en?” Yeesu nootii, wi'imo, “Ee, a wi'iika.”

3Mawɓe ardiiɓe diina ngulloriimo fii duddum.

4Sey Bilaatus fudditi ɗamimo, wi'i, “Walaa ko mbi'ataa? Raa ɓe ngullorakema fii duddum.”

5Ammaa Yeesu ɓeydaayi nootaaki, haa dum haydini Bilaatus.

Ɗum Taɗanii Yeesu Kiita Mayde

(Maatiyu 27.15-26; Luka 23.13-25; Yahaya 18.39—19.16)

6Too, e carel Humto Sakkinki Bilaatus woowii yoofankiɓe curaado go'oto mo ɓe torii.

7E woodi goddo bi'eteedo Barabbas curaado, kanko e woɓɓe curaaɓe ngam ɓe kaɓdii e laamu, ɓe ngadii warhoore nder hawre nden.

8Sey yimɓe dudɓe ngari ɓe torii Bilaatus wadanaɓe ko o woowi wadankiɓe.

9Bilaatus ɗamiɓe wi'i, “On ngidi mi yoofana'on Laamiido Yahuudanko'en?”

10Ngam Bilaatus faamii lawliiru wadi mawɓe ardiiɓe diina ngadi Yeesu nder jungo maako.

11Ammaa mawɓe ardiiɓe diina ɓen ngadi yimɓe mbi'a Bilaatus o yoofanaɓe Barabbas naa' Yeesu.

12Sey Bilaatus ɗamiɓe, wi'i, “Too, ko ngiddon mi wadana neddo o'o mo noddirton Laamiido Yahuudanko'en?”

13Ɓe fuu ɓe mbi'i sembee, “Warumo dow gaafaangal! ”

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

14Bilaatus ƴamiɓe, wi'i, “Ngam ɗume? Ɗume ko halli o waɗi? ” Ammaa ɓe ɓeydi wi'uki sembee, “Warumo dow gaafaangal! ”

15Nde Bilaatus e yiɗi waɗa ko hawrutuɓe ɓen ngiɗi, o yoofaniɓe Barabbas. O waɗi ɗum fiyi Yeesu looci, nden o tambinimo sooji'en Rooma ngam ɓe mbaroyamo dow gaafaangal.

Sooji'en Njukkitii Yeesu

(Maatiyu 27.27-31; Yahaya 19.2,3)

16Sooji'en ɓen ardini Yeesu yaaki laamorde gomnaajo bi'eteende “Firetooriyum. ” Ɓe noddi fuu sooji'en koriiɓe ɓe kawritiɓe.

17Ɓe ɓornimo iri toggoore laamiiɓe, nden ɓe mbaali giifol gi'e, ɓe taaranimongol to hoore.

18Sey ɓe puɗɗi hownukimo, e ɓe mbi'a, “Allah reene, laamiiɗo Yahuudanko'en!”

19Ɓe ngaɗi ka piirukimo sawru to hoore. E ɓe tuttanamo joode. Ɓe ndiccii yeeso maako bo ɓe kokkaymo mangu.

20Gaɗa ɓe njukkitiimo, ɓe ɓortimo toggoore laamiiɓe nde ɓe ɓornunoomo, nden ɓe ɓornimo kolte maako. Sey ɓe mburtinimo ɓe ardinimo ngam ɓe mbaroyamo dow gaafaangal.

Yeesu Waraama Dow Gaafaangal

(Maatiyu 27.32-44; Luka 23.26-43; Yahaya 19.17-27)

21Goɗɗo neɗɗo Saayirankeejo e ƴaɓɓoo bi'eteeɗo Siiman, nyaako Alijanda e Ruufus. O ƴiwoyɗo nder ladde e mo nattoya gariiri ndin. Sey ɓe ngaɗimo e sembe o hocca gaafaangal Yeesu.

22Ɓe njaari Yeesu wonde wigeere bi'eteende Golgoota, waato “Wigeere Yiƴal Hoore.”

23Nden ɓe kokkimo ndiyam inabojam jillindiraaɗam e mur ngam o yara, ammaa o yaraayiɗam.

24Sey, ɓe piyanimo kuusaaje dow gaafaangal. Nden ɓe cendi kolte maako hakkunde maɓɓe, ɓe ngaɗi caaca ngam ɓe ngi'a ko koo moye heɓata.

25Carel ngel ɓe piyanimo kuusaaje dow gaafaangal ɗum njamndi joweenayi subaka.

26Dow hoore gaafaangal ngal ɗum takki allowal. Ɗum windi dow maagal ko ɗum wulloriimo wi'uki, “Laamiiɗo Yahuudanko'en.”

27-28Kadin ɓe piyani wuyɓe ɗiɗo kuusaaje dow gaafaale haade Yeesu, go'oto e jungo maako nyaamo, go'oto e jungo maako nano.

29Yimɓe ƴaɓɓotooɓe e kuɗa Yeesu e ɓe ngiila ko'e, e ɓe mbi'a, “Too! An giɗɗo pusuki Wuro Ceniingo mahitoɗaango nder balɗe tati,

30jippoya daga dow gaafaangal kisnaa hoore maaɗa!”

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

31Non maa mawɓe ardiiɓe diina e moodiɓɓe Attawra ɓe njukkitimo hakkunde maɓɓe, e ɓe mbi'a, “O hisnii woɓɓe, ammaa o waawaayi hisnuki hoore maako.

32Al o'o bi'oowo kanko woni Almasiihu, Laamiiɗo Israa'iila, o jippoyoo jooni daga dow gaafaangal ngam ngi'en kooloodenmo.” Ɓen ɗon wuyɓe ɓe ɗum piyani kuusaaje dow gaafaale maa kuɗimo.

Mayde Yeesu

(Maatiyu 27.45-56; Luka 23.44-49; Yahaya 19.28-30)

33Caka nyalawma, sey nyiwre maɓɓi leydi fuu haa yaaki njamndi tati ndi alaasara.

34E njamndi tati ndin, sey Yeesu wi'i e sembe, “Eloy, Eloy, lama sabattani?” waato, “Yaa Allah am, Yaa Allah am, ngam ɗume cendirɗaa e am?”

35Nde woɓɓe dariiɓe to wigeere nden nani non, ɓe mbi'i, “Nanee, e mo nodda Annabi Iliya. ”

36Sey go'oto maɓɓe doggi sofni soosowa nder ndiyam inabojam lammuɗam, o ɗiisinga to sawru, o hokki Yeesu yara. O wi'i, “Alee ngi'en koo Iliya waray jippinamo.”

37Sey Yeesu wulli sembee, nden maayi.

38Sey wudere cendunde Suudu Joomiraawo seeki ɗiɗi daga dow yaaki ley.

39Mawɗo sooji'en dariiɗo ɗon e raara Yeesu. Nde o yi'i no Yeesu foftiri foofaango cakitiingo, maayi, o wi'i, “Goonga, neɗɗo o'o o Ɓiɗɗo Allah!”

40E woodi woɓɓe rewɓe e ɓe ndaara daga to woɗɗi. Nder maɓɓe e woodi Maryaama ƴiwoyɗo Magadala, e Maryaama maduujo Yaakubu pamaro, e Yusufu, e Saloomi.

41Ɓe'e rewɓe kamɓe tokkaynoo Yeesu, e ɓe mballamo ko o wonnoo leydi Galiili. E woodi rewɓe ɗuɗɓe feere gardoyɓe Urucaliima e maako e ɓe ɗon ɗum kamɓe maa.

Uwuki Yeesu

(Maatiyu 27.57-61; Luka 23.50-56; Yahaya 19.38-42)

42Ɓum alaasara Nyalnde Siryaaki, waato to finii ɗum Nyalnde Siwtaare.

43Ngam maajum Yusufu ƴiwoyɗo gariiri Armaatiya, o waɗi sembe ɓernde, o yahi to Bilaatus, o toriimo o hokkamo ɓandu Yeesu. Yusufu o neɗɗo mo ɗum hokkata mangu nder Kawtal Mawɓe, kanko maa o haaɓii yi'uki garol Laamu Allah.

44Bilaatus haydini nde nani Yeesu yaadake maayii. O noddi mawɗo sooji'en, o ƴamimo koo ɗum non.

45Nde o nani to honduko mawɗo sooji'en on Yeesu yaadake maayi, sey o jaɓi Yusufu hocca ɓandu ndun.

46Sey Yusufu soodoyi wudere nde ceede, o waɗi ɗum jippini ɓandu Yeesu, o taarindu e wudere nden, o fukkinoyindu nder yenaande gasaande nder hayre. O talliti kaayƴa manga o maɓɓi dammugal yenaande nden.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

47Maryaama ɣiwoydo Magadala e Maryaama maduujo Yusufu ɓe ngi'i to ɗum fukkini ɓandu Yeesu.

Markus 16

Ummaaki Yeesu Daga Mayde
(Maatiyu 28.1-8; Luka 24.1-12; Yahaya 20.1-10)

1Nde Nyalnde Siwtaare ɣaɓɓii, Maryaama ɣiwoydo Magadala, e Maryaama maduujo Yaakubu, e Saloomi ɓe coodi nebbam uroojam mbelɗam ngam ɓe njaha ɓe moytana ɓandu Yeesu.

2Nyalnde Alal subaka gaɗa naange fuɗii, e ɓe dow laawol yaaki to yenaande nden,

3e ɓe mbi'a hakkunde maɓɓe, “Moye tallitanta'en kaaɣa manga nga ɗum maɓɓiri dammugal yenaande nden?”

4Ammaa nde ɓe ndaari ɓe ngi'i ɗum yaadake ɗum tallitii kaaɣa ngan.

5Nde ɓe natti yenaande nden, ɓe ngi'i goɗɗo kayeejo e jooɗii wuttudu nyaamo. E mo ɓornii kolte daneeje tar, sey ɓe kultori.

6Kayeejo on wi'iɓe, “To' on kulu. On ɗaɓɓita Yeesu Najarankeejo baraaɗo dow gaafaangal. Ɗum umminiimo daga mayde! O walaa ɗo'o. Raa to ɗum fukkinnoomo.

7Ammaa njahee mbi'on tokkuɓemo, haa e Biiturus, o artay'on yaaki leydi Galiili. Ton ngi'otonmo non no o wi'unoo'on.”

8Kulol nangiɓe e ɓe ndiwna ɓe mburtii daga nder yenaande nden ɓe ndoggi. Ɓe mbi'aayi goɗɗo koo ɗume ngam e ɓe kula.

Yeesu Wanganii Maryaama Ɣiwoydo Magadala
(Maatiyu 28.9,10; Yahaya 20.11-18)

9[Subaka Nyalnde Alal Yeesu ummii daga mayde. Gaɗa o ummake o arti wanganki Maryaama ɣiwoydo Magadala mo o wurtinani ginni joweeɗiɗi.

10Sey Maryaama on yahi wi'ika ɓen ɗon gondunooɓe e maako, o tawiɓe nder wannaare e ɓe mboya.

11Ammaa nde ɓe nani Yeesu e woodi yonki, ɗonmaa Maryaama on yi'iimo, ɓe njaɓaayika.

Yeesu Wanganii Tokkuɓemo Ɓiɗo
(Luka 24.13-35)

12Gaɗa maajum woɓɓe tokkuɓemo ɗiɗo e ɓe dow laawol nder ladde yaaki wongel gariyel, sey Yeesu wanganiɓe nder nandi feere.

13Sey ɓe co"ii ɓe mbi'ika horiiɓe, ammaa ɓe njaɓaayi ko ɓe mbi'i kamɓe maa.

Kuugal Ngal Yeesu Hokki Tokkuɓemo
(Maatiyu 28.16-20; Luka 24.36-49; Yahaya 20.19-23; Kuuɗe Lilaaɓe 1.6-8)

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

14Daga gaɗa Yeesu wangani tokkuɓemo sappo e go'o e carel ngel e ɓe nyaama nyamndu. Sey o haɓaniɓe ngam ciya hoolaare maɓɓe e ɓerɗe caatuɗe ɗe ɓe ngoodi, ngam ɓe njaɓaayi ko giiɓemo gaɗa o ummake mbi'iɓe.

15Nden o wi'iɓe, “Njahee koo toye nder duuniyaaru nga'ajinanon koo moye Habaru Belɗum.

16Koo moye kooliiɗoyam waɗanaa baptisma o hisay, ammaa fuu mo hoolaakiyam ɗum taƴanaymo kiita.

17Fuu kooliiɓeyam ɓe ngaɗay kuuɗe kollayɗe e ɓe ngoodi bawɗe Allah. Nder inde am ɓe mburtinay ginni, ɓe ngaɗay do'aare nder ɗemɗe ɗe ɓe andaa.

18Ɓe nangay boole e juuɗe maɓɓe, nden to ɓe njarii tooke, ɗe ngaɗantaaɓe goɗɗum. Ɓe boo njowanay nyawɓe juuɗe, nyawɓe ɓen njamɗita.”

Yeesu Hoccaama Dow

(Luka 24.50-53; Kuuɗe Lilaaɓe 1.9-11)

19Gaɗa Yeesu Joomiraawo metaniiɓe, o hoccaa yaaki dow, o jooɗii jungo nyaamo ngo Allah.

20Sey tokkuɓemo ɓen ndilli ɓe nga'ajinoyi Habaru Belɗum koo toye. Joomiraawo walliɓe, o hokkiɓe bawɗe waɗuki kuuɗe kayɗiniiɗe ngam tabbitinki ko ɓe mbi'ata to maako ɗum ƴiwoyi.]

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Luka

Luka 1

Habaru Yeesu Ɗum Luka Windi

1Yaa Tiyoofilus mawɗo, Yimɓe ɗuɗɓe fuɗɗii winduki habaru dow ko Yeesu waɗi nder amin.

2Ɓe mbindi habaru ɗum nanɗen daga kondude giiɓe ko waɗi e gite maɓɓe, andinooɓe Wolde Allah.

3Ngam non, min maa ɗum woodaniiyam mi ɗaɓɓita koo ɗume e seese-seese daga fuɗɗuki maajum, mi windanmaa koo ɗume no woni,

4ngam andaa goonga dow koo ɗume ko ɗum ekkitinmaa.

Ɗum Andinii Danyngol Yahaya Gaɗoowo Baptisma

5Nder carel ngel Hirudus laamiiɗo leydi Yahuudiya laamotoo, e woodi ardiiɗo diina bi'eteeɗo Jakaariya, e mo nder ardiiɓe diina daga lenyol Abija. Debbo maako Alisabatu ƴiwoyii daga lenyol Haruuna, waato ardiiɓe diina.

6Ɓe fuu ɗiɗo ɓe njooɗake jonde wooɗunde yeeso Allah, e ɓe ngaɗa koo ɗume ko Joomiraawo wi'i yimɓe ngaɗa.

7Ammaa ɓe ngalaa ɓiɓɓe, ngam Alisabatu o danyataa, kadimaa ɓe fuu ɗiɗo ɓe nawyii.

8Wonde nyalnde Jakaariya e huwa yeeso Allah nder Wuro Ceniingo e ɓe o huudata.

9Ɗum suɓiimo, no ardiiɓe diina mboowi waɗuki, ngam o natta nder Suudu Joomiraawo o wula urde welnde ngam Joomiraawo.

10Nde carel wuluki urde welnde waɗi, moɓgal fuu e dari yaasi e ɓe ngaɗa do'aare.

11Sey malaa'ikaajo Joomiraawo wangi to maako e darii wuttudu nyaamo to ɗum wulata urde welnde.

12Nde Jakaariya yi'imo, ɓernde muuɗum tayi, kulol nangimo.

13Ammaa malaa'ikaajo on wi'imo, “Taa' hulu Jakaariya, Joomiraawo nanii do'aare maaɗa. Debbo maaɗa Alisabatu danyante ɓiɗɗo gorko, nden a hokkaymo inde Yahaya.

14Ɓiɗɗo on waɗete nanaa beldum ɗuɗɗum, ɗuɗɓe maa nanay beldum ngam danyeeki maako,

15ngam o wartay mawɗo yeeso Joomiraawo. O yarataa ndiyam inabojam koo njaru gaylitayngu hoore, nden o heeway Ruuhu Allah daga e mo nder reedu maduujo maako.

16O wartiray ɓiɓɓe Israa'iila ɗuɗɓe to Allah Joomiraawo maɓɓe.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

17O artay Almasiihu warki nder bawɗe Ruuhu Allah ɗe Annabi Iliya heɓunoo, o siryootiray danyooɓe e ɓiɓɓe maɓɓe. O waylitay caliiɓe ɗatal Joomiraawo to ɗatal gooduɓe goonga. O waɗay yimɓe ciryoo ngam garol Joomiraawo.”

18Jakaariya ɣami malaa'ikaajo on wi'i, “Noye andiraymi ko mbiiɗaa ɗum goonga? Min, mi nawyii, debbo am boo duuɓi muuɗum ɗuuɗii. ”

19Malaa'ikaajo on wi'imo, “Min woni Jibiriilu darotooɗo yeeso Allah, mi liloyaa to maaɗa ngam mi hokkumaa Habaru Belɗum ɗu'um.

20Ammaa jooni a waawataa metuki naa nyalnde nde fii ɗu'um waɗi, ngam a jaɓaayi haala am tabbitayka to carel maaka warii.”

21E carel ngel yimɓe e keɗii Jakaariya yaasi, ɓe kayɗinii ko waɗi o neeɓiri non nder Suudu Joomiraawo.

22Nde o wurtoyii, o waawaayi metankiɓe. Ɓe faami o yi'i wahayu nder Suudu Joomiraawo. O waɗi ka metirankiɓe juuɗe, ammaa non o jooɗorii o metataa.

23Nde o heenyi balɗe kuugal maako, o so"ii wuro maako.

24Gaɗa fii ɗu'um waɗii, debbo maako Alisabatu heɓi reedu, waɗi lebbi jowi o wurtaaki daga nder wuro. O wi'i,

25“Joomiraawo waɗaniiyam ɗu'um. Nder balɗe ɗe'e, o ittaniiyam semteende am hakkunde yimɓe.”

Malaa'ikaajo Hokkii Habaru Danyngol Yeesu

26Nder lewru joweego'ooru gaɗa Alisabatu heɓii reedu, Allah lili malaa'ikaajo Jibiriilu to gariiri bi'eteendi Najarat ngondi nder leydi Galiili.

27Malaa'ikaajo on yahi to surbaajo bi'eteeɗo Maryaama gaɗanaaɗo alkawal teegal e bi'eteeɗo Yusufu, daga lenyol Dawda. Maryaama on andaa gorko.

28Malaa'ikaajo on wi'imo, “E mi silminoo, barkiɗinaaɗo Joomiraawo! Joomiraawo e wondi e maaɗa!”

29Haala kan wannii Maryaama ko ɗuuɗi. O wi'i nder ɓernde maako, “Min, mi moye o'o mettirantayam nihi? ”

30Ammaa malaa'ikaajo on wi'imo, “Taa' hulu, Maryaama, Allah suɓii barkiɗinmaa.

31A heɓay reedu, a danyay ɓiɗɗo gorko, nden a nodday inde maako Yeesu.

32O wartay mawɗo, ɗum noddaymo Ɓiɗɗo Allah Joomu Mangu. Allah Joomiraawo hokkaymo jooɗorgal laamu maama maako Dawda.

33O laamoto dow ɓiɓɓe Israa'iila haa abadaa. Laamu maako re'ataa.”

34Maryaama wi'i malaa'ikaajo on, “Noye ɗum waɗortoo? Mi andaa gorko sam. ”

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

35Malaa'ikaajo on wi'imo, “Ruuhu Allah jippoyto dow maaɗa, bawɗe Allah Joomu Mangu suddete bo ɗowdi. Ngam non, danyeteeɗo on ɗum noddiraymo ‘Biɗɗo Allah, Ceniiɗo. ’

36Raa, Alisabatu bandiraawo maaɗa heɓii reedu nder nayewu muuɗum, o danyay ɓiɗɗo gorko. Kanko mo yimɓe mbi'ata o danyataa, jooni e mo woodi reedu ndu lebbi joweego'o.

37Ngam walaa ko salorta Allah.”

38Nden Maryaama wi'i, “Mi kordo Joomiraawo, ɗum wartanayam non no mbiiɗaa. ” Sey malaa'ikaajo on dilli alimo.

Maryaama Yahi to Alisabatu

39Nder baldɗe ɗen, Maryaama ummii nder yawɗaare yahi gariiri ngondi nder kocceeje leydi Yahuudiya.

40O natti wuro Jakaariya, o howni Alisabatu.

41Carel ko Alisabatu nani kownol Maryaama, ɓiɗɗo gondo nder reedu maako diwi ngam beldum, Alisabatu boo hebbinaa Ruuhu Allah.

42O noddi Maryaama e sembe, o wi'i, “A barkiɗinaado nder rewɓe! Biɗɗo mo caawuɗaa o barkiɗinaado.

43Min, mi moye nde inna Almasiihu warata to am?

44Nde nanumi kownol maaɗa, ɓiɗɗo gondo nder reedu am diwii ngam beldum.

45A barkiɗinaado ngam a jaɓii ko Joomiraawo waɗanmaa alkawal ɗum heeway.”

Gimol Maryaama

46Nden Maryaama wi'i, “E mi manta Joomiraawo e ɓernde am fuu.

47E mi nana beldum ɗuɗɗum nder ɓernde am ngam Allah, Kisnoowoyam,

48ngam o yurminaniiyam, min, kordo maako, lestindo hoore. Daga jooni yimɓe duuniyaaru fuu noddirayyam barkiɗinaado,

49ngam Allah Baawudo waɗaniiyam fii mawɗum ɗuɗɗum, o ceniiɗo.

50Jurumɗum maako joodoto dow kulooɓemo haa abadaa.

51E mo waɗa fii mawɗum e jungo maako sembingo, e mo sankita mawninɓe ko'e maɓɓe e ko ɓe mantortoo nder ɓerɗe maɓɓe.

52E mo itta laamiiɓe dow laamu maɓɓe, ammaa e mo mawnina lesnuɓe ko'e maɓɓe.

53E mo harna nanooɓe weelo e fii boɗɗum, ammaa e mo ala riskuɓe juuɗe meere.

54E mo walla yimɓe Israa'iila maccuɓe maako, o yejjitataa yurminanki

55Ibraahim e lenyol muuɗum haa abadaa, no o wi'unoo maama'en meeɗen. ”

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

56Maryaama joodɗodake e Alisabatu ko wadi lebbi tati, nden o so"ii wuro maako.

Danyngol Yahaya Gaɗoowo Baptisma

57Nde carel danyuki Alisabatu wadi, o danyi ɓiɗɗo gorko.

58Ɓe o heddi e bandiraaɓe maako ɓe nanidi beldum e maako nde ɓe nani Joomiraawo yurminanimo.

59Nde ɓingel ngel wadi baldɗe joweetati, ɓe ngari naadukingel. Ɓe ngidiino noddankingel inde nyaako maagel Jakaariya.

60Ammaa maduujo maagel wi'i, “Naa' non, dum noddanangel Yahaya.”

61Ɓe mbi'imo, “Walaa godɗo nder lenyol maada goodudo inde nden don. ”

62Sey ɓe metirani nyaako maagel juudɗe, ngam ɓe anda inde nde o yidi dum noddanangel.

63Jakaariya holliɓe e mo yidi allowal, o windi, “Inde maagel Yahaya. ” Ɓe fuu fii dum hulniiɓe.

64Ɓon e don, honduko maako maɓɓitii, demngal maako yoofi, nden o fudɗi metuki, e mo manta Allah.

65Kulol nangi ɓe o heddi fuu, koo moye wadi ka metuki dow fii dum fuu nder kocceeje leydi Yahuudiya.

66Koo moye nando fii du'um nyumi dow maajum, e wi'a, “Ɓume ɓingel nge'el wartata to mawni?” Ngam jungo Joomiraawo e wondi e maagel.

Annabaaku Jakaariya

67Jakaariya, nyaako ɓingel ngel, e heewi Ruuhu Allah, wadi annabaaku, o wi'i,

68“En mantu Joomiraawo, Allah Israa'iila, ngam o waroyii o rimdinii yimɓe maako.

69Allah waddanii'en kisnoowo mawdo yiwoydo daga lenyol Dawda, maccudo maako.

70No o wi'unoo nder kondudɗe annabo'en maako cuɓaaɓe daga ko neeɓi,

71o hisnay'en daga ganyooɓe meeden e kallanɓe'en.

72O wi'iino o yurminanay maama'en meeden, o yejjitataa alkawal maako ceniingal,

73ngal o wadannoo maama meeden Ibraahim.

74O wi'ii o hisnay'en daga juudɗe ganyooɓe meeden, ngam kuwanenmo kulol walaa,

75njoododen jonde ceniinde e aadilaaku yeeso maako nder baldɗe meeden fuu, ngaden koo dume ko o wi'i.

Annabaaku Jakaariya Dow Ɓiɗɗo Muuɗum

76“An ɓingel am, dum noddirte annabiijo Joomiraawo Joomu Mangu, a artay Almasiihu warki ngam mo"inanaamo laawol,

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

77ngam andinaa yimɓe maako ɗum hisnayɓe laawol yaafaaki hakke maɓɓe.

78Allah waɗii fii ɗu'um ngam o keewuɗo jurumɗum. Ngam jurumɗum maako, Almasiihu waroyay to meeɗen daga dow no naange wurtiroytoo,

79ngam o yeynanoo wonɓe nder nyiwre e nder kulol mayde, ɗum tokkinay koyɗe meeɗen dow laawol jam. ”

80Ɓiɓɓo on mawni, faamu maako ɓeydii. E mo jooɗii nder ladde haa carel ko ɗum andinimo to yimɓe Israa'iila.

Luka 2

Danyngol Yeesu
(Maatiyu 1.18-25)

1Carel ko Yahaya Gaɗoowo Baptisma danyaa, Mawɗo Laamiiɓe leyɗe Rooma bi'eteeɗo Kaysar Agustus wi'i wonɓe nder laamu Rooma fuu ɗum winda inɗe maɓɓe.

2Kanki woni winduki arandehi ki ɗum waɗi carel ko Kiriiniyus woni gomnaajo leydi Siiriya.

3Koo moye yahi to lenyol muuɗum ɗiwoyi ngam ɗum winda inde muuɗum.

4Sey Yusufu maa ummii daga gariiri Najarat nder leydi Galiili. O yahi gariiri to Dawda danyaa bi'eteendi Baytalaami ngondi nder leydi Yahuudiya, ngam kanko daga lenyol Dawda.

5O yahu ton ngam ɗum winda inde maako, kanko e Maryaama, mo ɗum waɗanimo alkawal teegal. Maryaama on e woodi reedu.

6E ɓe nder Baytalaami, sey carel danyngol maako waɗi.

7Sey o danyi ɓiɓɓo gorko, afo maako, o saawimo nder wudere wooɗunde, o fukkinimo nder to ɗum waɗanta marle nyamndu, ngam walaa njayri nder suudu hoɓɓe.

Malaa'ika'en Wanganii Woynaaɓe

8E woodi woynaaɓe haade ɗon e ɓe mbaala yaasi, e ɓe ndeena marle maɓɓe jemma.

9Sey malaa'ikaajo Joomiraawo wanganiɓe nder teddungal Joomiraawo, kulol nangiɓe.

10Ammaa malaa'ikaajo on wi'iɓe, “To' on kulu! Mi waddanii'on habaru ɓurɗum welki ngam koo moye.

11Hande nder gariiri Dawda ɗum danyanii'on kisnoowo, kanko woni Almasiihu, Joomiraawo.

12Raa no keɓtirtonmo, on taway ɓingel e saawaa nder wudere, nden e ngel fukkinaa nder to ɗum waɗanta marle nyamndu.”

13Ɓon e ɗon sey woɓɓe malaa'ika'en ɗuɗɓe wangi haade malaa'ikaajo on, e ɓe mawnina mangu Allah, e ɓe mbi'a,

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

14“En mawnin Allah Mo Dow, jam joodoo nder duuniyaaru e dow yimɓe ɓe o nanata beldum maɓɓe. ”

15Nde malaa'ika'en ɓen co"ii dow, sey woynaaɓe ɓen ngadi ka medduki, e ɓe mbi'a, “En njahu Baytalaami ngi'en fii du'um dum Joomiraawo wi'i'en. ”

16Sey ɓe njawdii, ɓe njahi, ɓe tawi Maryaama e Yusufu e ɓingel ngel e ngel fukkii nder to dum wadanta marle nyamndu.

17Nde ɓe ngi'ingel, ɓe ndilli, ɓe mbi'i yimɓe ko malaa'ikaajo wi'iɓe dow maagel.

18Ko woynaaɓe ɓen mbi'i kaydinii koo moye nando.

19Ammaa Maryaama boo e jogii ko nani fuu nder ɓernde muudum, o wadi ka nyumuki dow maajum.

20Sey woynaaɓe ɓen co"ii, e ɓe mawnina Allah, e ɓe mantamo ngam koo dume ko ɓe nani e ko ɓe ngi'i, non no dum wi'iriɓe.

Yeesu Wadanaama Inde

21Nde ɓingel ngel wadi baldɗe joweetati, dum naadimo dum hokkimo inde Yeesu, inde nde malaa'ikaajo hokkimo ko dum wada reedu maako.

Ɗum Yaarii Yeesu Wuro Ceniingo

22Gada baldɗe lootaaki maɓɓe heenyi no Annabi Muusa wi'i nder Attawra ɓe ngada to ɓe ndanyii, Yusufu e Maryaama njaari Yeesu Urucaliima yeeso Joomiraawo.

23Non dum windiraa nder Attawra, “Koo moye gorko afo, Joomiraawo jeyimo.”

24Ɓe cakkani Allah no dum windiraa nder Attawra, “pooli didi koo boo tattabarahoy didoy.”

25E carel ngel e woodi godɗo nedɗo nder Urucaliima bi'eteedo Saaminu, aadiliijo, kuloowo Allah. O haaɓii o yi'a garol Almasiihu ngam hisna yimɓe Israa'iila. Ruuhu Allah e wondi e maako,

26holliimo o maayataa naa o yi'ii Almasiihu Joomiraawo.

27Ruuhu Allah yaarimo nder Wuro Ceniingo. Sey Maryaama e Yusufu ngaddoyi Yeesu nder wuro ngon ngam wadankimo ko Attawra wi'i.

28Saaminu jaɓi ɓingel ngel nder juudɗe muudum, nden manti Allah, wi'i,

29“Yaa Joomiraawo, a hebbinii alkawal maada. Jooni alu maccudo maada dilla jam.

30Ngam gite am ngi'ii kisnoowo mo liloydaa,

31mo ciryanidaa lenyi fuu.

32O wartay bo jayngol, o hollay lenyi duuniyaaru laawol maada, o wday yimɓe maada Yahuudanko'en keɓa mangu. ”

33Nyaako ɓingel ngel e maduujo maagel ɓe kaydini e ko dum wi'i dow maagel.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

34Sey Saaminu barkidiniɓe, nden o wi'i Maryaama, maduujo Yeesu, “Ɓingel nge'el wartay ɗatal yanuki ɗuɗɓe e ummaaki ɗuɗɓe nder leydi Israa'iila. Ngel wartay anditirɗum daga Allah ɗum yimɓe ɗuɗɓe nganyata.

35Ɓiɗɗo o'o wanginay nyumooji yimɓe cuuɗiiɗi. An maa, ɓernde maaɗa naaway bono kaafahi tufinde.”

36Ɓonmaa e woodi annabiijo debbo bi'eteeɗo Hannatu ɓii Faanuwel, ƴiwoyɗo daga lenyol Aaciru. Debbo on o nayeejo, o jooɗodake e gorko maako duuɓi joweeɗiɗi, nden gorko on maayii.

37Gaɗa goriiko maayi, o jooɗii o te'aaka haa duuɓi maako ngaɗi **84**. Koo ndeye e mo yaha Wuro Ceniingo e mo mawnina Allah, e mo suumoo, e mo waɗa do'aare jemma e nyalawma.

38E carel ngel, o waroyi to maɓɓe, o yetti Allah, o yahi to kaaɓuɓe yi'uki carel ko Allah rimɗinta Urucaliima, o hokkiɓe habaru dow ɓingel ngel.

Danyooɓe Yeesu Co"ake Najarat

39Nde Yusufu e Maryaama njottini koo ɗume ko Attawra wi'i ɗum waɗa, ɓe co"ii gariiri maɓɓe Najarat nder leydi Galiili.

40Yeesu mawni, sembiɗi, faamu heewimo, nden barka Allah e dow maako.

Yeesu Nder Wuro Ceniingo

41Koo ɗume ndungu danyooɓe Yeesu e njaha Urucaliima ngam Humto Sakkinki.

42Nde Yeesu waɗi duuɓi sappo e ɗiɗi, ɓe njahi humto no ɓe mboowi.

43Gaɗa humto ngon heenyi, danyooɓe maako e dow ɗatal hootuki wuro, Yeesu boo darii nder Urucaliima, ammaa danyooɓe ɓen andaa o darake.

44E ɓe kammii e mo nder ɓe ɓe njaadata, ɓe ngaɗi yaadu nyalnde go'o, nden ɓe puɗɗi ɗaɓɓutukimo nder bandiraaɓe maɓɓe e higooɓe maɓɓe.

45Nde ɓe ɗaɓɓiti ɓe keɓtaayimo, ɓe co"ii Urucaliima ngam ɗaɓɓutukimo.

46Nder nyalnde tatawre ɓe tawimo nder Wuro Ceniingo, e mo jooɗii hakkunde moodiɓɓe, e mo nanaɓe, nden e mo ƴamaɓe.

47Nanɗomo fuu haydini e faamu maako e nootaaki maako.

48Nde danyooɓe maako ngi'imo, ɓe kaydini. Maduujo maako wi'imo, “Ɓiɗɗo am, ko waɗi ngaɗanɗaamin niini? Min e nyaako maaɗa nde min ɗaɓɓiti min ngi'aayima, min ngannii.”

49O wi'iɓe, “Ko waɗi ɗaɓɓitotoyyam? On andaa e haani mi jooɗoo nder wuro Nyaako am? ”

50Ammaa ɓe faamaayi ko o wi'iɓe.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

51Sey Yeesu so"odii e maɓɓe Najarat, e mo waɗa ko ɓe mbi'imo fuu. Maduujo maako jogii fii ɗu'um fuu nder ɓernde muuɗum.

52Yeesu mawni, ɓeydi faamu e heɓuki yidde daga to Allah e to yimɓe.

Luka 3

Haala Yahaya Gaɗoowo Baptisma

(Maatiyu 3.1-12; Markus 1.1-8; Yahaya 1.19-28)

1Mawɗo Laamiiɓe leyɗe Rooma bi'eteeɗo Kaysar Tibaariya e woodi duuɓi sappo e jowi dow laamu, e carel ngel Buntus Bilaatus woni gomnaajo leydi Yahuudiya. Hirudus boo e laamii leydi Galiili, mawniiko Filibus boo e laamii leydi Ituuriya e Tarakuniitas, nden Lisaaniyas e laamii leydi Abiiliya.

2Hanaana e Kayaafa boo ngoni Mawɓe Mawɓe Ardiiɓe Diina. E carel ngel Wolde Allah warani Yahaya, ɓiɗɗo Jakaariya, nder ladde.

3Ngam non, Yahaya yahi bigeeje gonɗe haade Caangol Urdun fuu, e mo wa'ajina, e mo wi'a, “Tuubee, ɗum waɗana'on baptisma, nden Allah yaafanto'on hakkeeji mooɗon.”

4No ɗum windiraa nder deftere Annabi Icaaya dow Yahaya, “Goɗɗo e nodda nder ladde e wi'a, ‘Mo"inee ɗatal Joomiraawo, portee laawol ngam garol maako.

5Pogooji fuu ɗi kebbinteeɗi, kocceeje e ɗoole fuu ɗe nameteeɗe. Ɗate guuriiɗe ɗe dartinteeɗe, ɗate bonniiɗe ɗe mo"inteeɗe.

6Yimɓe duuniyaaru fuu ɓe ngi'ay kisndam Allah. ’ ”

7Yimɓe ɗuɗɓe ngaroyi to Yahaya ngam o waɗanaɓe baptisma. O wi'iɓe, “Onon ɓiɓɓe boole! Moye wi'i'on ndoggon bone garayɗum?

8Ngaɗee ko hollata on alii hakkeeji mooɗon. To' on mbi'u nder ɓerɗe mooɗon, ‘Minon, min ɓiɓɓe Annabi Ibraahim.’ Ngam e mi wi'a'on, Allah waaway umminanki Annabi Ibraahim ɓiɓɓe daga nder kaayɗe ɗe'e.

9Koo jooni fe"irde ɗeftaama ngam fe"a leɗɗe daga ɗaɗi maaje. Lekki fuu ki rimataa ɓikkoy mboɗkoy, ɗum fe"ayki ɗum faɗɗaki nder hiite.”

10Yimɓe mbi'imo, “Ko haani min ngaɗa? ”

11Yahaya wi'iɓe, “Gooduɗo toggooje ɗiɗi fuu hokka mo walanaa go'o, nden gooduɗo nyamndu fuu hokkora mo walanaa. ”

12Jaɓooɓe ceede leydi maa ngari ngam ɓe ngaɗanee baptisma, ɓe mbi'imo, “Moodibbo, ko haani min ngaɗa? ”

13O wi'iɓe, “To' on njaɓu ko ɓuri no ɗum wi'i'on njaɓon. ”

14Woɓɓe sooji'en ɗamimo mbi'i, “Minon maa, ko haani min ngaɗa? ” O wi'iɓe, “To' on teetan yimɓe ceede e sembe, to' on mbi'u yimɓe ngaɗii ko ɓe ngaɗaayi ngam njaɓanonɓe ceede. Munyee dow ko ɗum yoɓata'on. ”

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

15Yimɓe kaaɓii ngi'a Almasiihu. Koo moye nder maɓɓe e nyuma nder ɓernɗe muuɗum koo Yahaya woni Almasiihu.

16Yahaya wi'iɓe, “E mi waɗirana'on baptisma e ndiyam, ammaa ɓurɗoyam mangu e wara. Mi fotaayi fittuki lokkulli paɗe maako. O waɗiranay'on baptisma e Ruuhu Allah e hiite.

17E mo jogii besirɗum gawri maako ngam senduki gawri e nyaande. O hawritay gawri ndin, o waɗandi nder resirde gawri maako, ammaa o wula nyaande nden nder hiite nge waatataa.”

18Non Yahaya waggini yimɓe e boliiɗe ɗuɗɗe, o andiniiɓe Habaru Belɗum.

19Nden o haɓani Hirudus laamiiɗo leydi ngam te'i debbo mawniraawo muuɗum bi'eteeɗo Hiruudiya, kadimaa ngam kuuɗe kalluɗe fuu ɗe o waɗi.

20Sey o ɓeydi waɗuki ko ɓuri non, o waɗi ɗum maɓɓi Yahaya nder suudu cural.

Yeesu Waɗanaama Baptisma

(Maatiyu 3.13-17; Markus 1.9-11)

21Nde yimɓe fuu ngaɗanaa baptisma, Yeesu maa waɗanaa baptisma. E mo nder waɗuki do'aare, sey dammugal dow maɓɓitii.

22Ruuhu Allah jippoyii dow maako e ɓandu bo foondu. Hononde yiwoyi daga dow wi'i, “An woni Ɓiɗɗo am, mo ngiɗumi. E mi nana belɗum maaɗa.”

Maama'en Yeesu

(Maatiyu 1.1-17)

23Ko Yeesu fuɗɗi kuugal muuɗum, o ɓadake duuɓi 30. Yimɓe e nyuma Yeesu ɗum ɓiɗɗo Yusufu. Yusufu ɓiɗɗo Heeli,

24Heeli ɓiɗɗo Matat, Matat ɓiɗɗo Leewi, Leewi ɓiɗɗo Malki, Malki ɓiɗɗo Yanna, Yanna ɓiɗɗo Yusufu,

25Yusufu ɓiɗɗo Mataatiya, Mataatiya ɓiɗɗo Amos, Amos ɓiɗɗo Naahum, Naahum ɓiɗɗo Ajaliya, Ajaliya ɓiɗɗo Najaya,

26Najaya ɓiɗɗo Ma'ata, Ma'ata ɓiɗɗo Mataatiya, Mataatiya ɓiɗɗo Cimeeya, Cimeeya ɓiɗɗo Joosek, Joosek ɓiɗɗo Yahuuda,

27Yahuuda ɓiɗɗo Yowaanan, Yowaanan ɓiɗɗo Refaya, Refaya ɓiɗɗo Jaruubabel, Jaruubabel ɓiɗɗo Ceyaltiyal, Ceyaltiyal ɓiɗɗo Neeri,

28Neeri ɓiɗɗo Malki, Malki ɓiɗɗo Addi, Addi ɓiɗɗo Kosma, Kosma ɓiɗɗo Almadama, Almadama ɓiɗɗo Er,

29Er ɓiɗɗo Joocuwa, Joocuwa ɓiɗɗo Eliyeeja, Eliyeeja ɓiɗɗo Yorim, Yorim ɓiɗɗo Matat, Matat ɓiɗɗo Leewi,

30Leewi ɓiɗɗo Saaminu, Saaminu ɓiɗɗo Yahuuda, Yahuuda ɓiɗɗo Yusufu, Yusufu ɓiɗɗo Yonana, Yonana ɓiɗɗo Eliyaakim,

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

31Eliyaakim ɓiɗɗo Malaya, Malaya ɓiɗɗo Maynana, Maynana ɓiɗɗo Mataata, Mataata ɓiɗɗo Naatan, Naatan ɓiɗɗo Dawda,

32Dawda ɓiɗɗo Jeesi, Jeesi ɓiɗɗo Obida, Obida ɓiɗɗo Bo'aaja, Bo'aaja ɓiɗɗo Salmon, Salmon ɓiɗɗo Naacon,

33Naacon ɓiɗɗo Amiinadab, Amiinadab ɓiɗɗo Aram, Aram ɓiɗɗo Heseruuna, Heseruuna ɓiɗɗo Feresa, Feresa ɓiɗɗo Yahuuda,

34Yahuuda ɓiɗɗo Yaakubu, Yaakubu ɓiɗɗo Iciyaaku, Iciyaaku ɓiɗɗo Ibraahim, Ibraahim ɓiɗɗo Teera, Teera ɓiɗɗo Naaho,

35Naaho ɓiɗɗo Serug, Serug ɓiɗɗo Reyu, Reyu ɓiɗɗo Feele, Feele ɓiɗɗo Eber, Eber ɓiɗɗo Ceela,

36Ceela ɓiɗɗo Kenan, Kenan ɓiɗɗo Arfakacaadi, Arfakacaadi ɓiɗɗo Cem, Cem ɓiɗɗo Nuhu, Nuhu ɓiɗɗo Lamek,

37Lamek ɓiɗɗo Metusela, Metusela ɓiɗɗo Enok, Enok ɓiɗɗo Yared, Yared ɓiɗɗo Mahaalalel, Mahaalalel ɓiɗɗo Kenan,

38Kenan ɓiɗɗo Enoc, Enoc ɓiɗɗo Ciitu, Ciitu ɓiɗɗo Aadamu, Aadamu mo Allah.

Luka 4

Ceyɗan Foondi Yeesu

(Maatiyu 4.1-11; Markus 1.12,13)

1Yeesu ƴiwoyi daga Caangol Urdun e heewi Ruuhu Allah. Sey Ruuhu Allah yaarimo nder ladde.

2Ton o waɗi balɗe **40** Ceyɗan e foondamo, o nyaamaayi goɗɗum nder balɗe ɗen. Nden gaɗa maaje, weelo nangimo.

3Ceyɗan wi'imo, “To an woni Ɓiɗɗo Allah, wi'u nde'e hayre warta buroodi. ”

4Yeesu nootii wi'imo, “Aayaare wi'ii, ‘Naa' e nyamndu tan neɗɗo marortoo. ’ ”

5Sey Ceyɗan yaarimo wonde wigeere townde, bo mayƴuki hollimo leyɗe duuniyaaru fuu.

6Nden Ceyɗan wi'imo, “Mi hokkete laamu e mangu dow leyɗe ɗe'e fuu, ngam ɗum hokkiiyamɗe. Mi waaway hokkukiɗe koo moye mo ngiɗumi.

7Ngam non, taa mawniniiyam, ɗu'um fuu ɗum wartay ɗum maaɗa.”

8Yeesu wi'imo, “Aayaare wi'ii, ‘Mawnin Allah Joomiraawo maaɗa, kanko tan mawnintaa. ’ ”

9Sey Ceyɗan yaarimo Urucaliima, darnimo ton dow hoore Wuro Ceniingo, wi'imo, “To an woni Ɓiɗɗo Allah, diwu daga ɗo'o,

10ngam aayaare wi'ii, ‘Allah wi'ay malaa'ika'en muuɗum mballumaa boɗɗum.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

11Ɓe taɓɓete nder juudɗe maɓɓe, ngam to' nawnaa koyɗe maaɗa dow hayre.' "

12Yeesu wi'imo, "Aayaare wi'i, 'Taa' foondu Allah Joomiraawo maaɗa. ' "

13Nde Ceyɗan heenyi foonduki Yeesu fuu, sey o alimo yaaki wongel carel.

Yeesu Fuɗɗi Kuugal Muuɗum Nder Galiili

(Maatiyu 4.12-17; Markus 1.14,15)

14Sey Yeesu so"ii leydi Galiili nder bawɗe Ruuhu Allah. Habaru maako sankitii nder leydi ndin.

15O fuɗɗi ekkitinki nder cuuɗi do'aare maɓɓe, koo moye mantimo.

Ɗum Wanyii Yeesu Nder Najarat

(Maatiyu 13.53-58; Markus 6.1-6)

16Yeesu yahi Najarat, gariiri to mawni. Nyalnde Siwtaare, o natti suudu do'aare no o woowi waɗuki. Sey o ummii o darii ngam o janga Deftere Ceniinde.

17Ɗum hokkimo deftere Annabi Icaaya, o maɓɓitinde, o jangi aayaaje bi'uɗe,

18"Ruuhu Joomiraawo e dow am, ngam o suɓiiyam mi hokka ɓe ngalanaa Habaru Belɗum. O liliiyam mi wadda habaru yoofuki maccuɓe, mi wumtina wumɓe, mi waɗa ɗum ala torreteeɓe ndilla,

19Mi wa'ajinana duuniyaaru wiiki hitaande nde Joomiraawo hisnata yimɓe muuɗum waroyi. "

20Sey o maɓɓi deftere nden, o hokkitinde ballitoowo o jooɗii. Koo moye gonɗo nder suudu do'aare ndun sutiimo.

21Sey Yeesu wi'iɓe, "Ɗe'e aayaaje ɗe nanɗon, hande ɗe keewii."

22Koo moye e wi'a boɗɗum dow maako. Boliiɗe boɗɗe burtiiɗe nder honduko maako haydiniiɓe. Ɓe mbi'i, "Naa' o'o woni ɓiɗɗo Yusufu? "

23O wi'iɓe, "Walaa seko on mbi'ayyam haala ka'a, 'Nyawndoowo , yamɗin hoore maaɗa! Ko min nani a waɗii nder Kafarnahum, waɗu ɗum ɗo'o nder gariiri maaɗa. ' "

24Kadimaa o wi'iɓe, "Goonga, e mi wi'a'on, walaa annabiijo jaɓeteeɗo to gariiri muuɗum.

25E mi wi'a'on goonga, e carel Annabi Iliya e woodi rewɓe ɗuɗɓe nder leydi Israa'iila ɓe worɓe mu"en maayi. E carel ngel, ɗum waɗi duuɓi tati e lebbi joweego'o ndiyam toɓaayi, nden ɗum waɗi weelo kallungo nder leydi ndin fuu.

26Ammaa Annabi Iliya liloyaaka to koo moye maɓɓe, sey to goɗɗo debbo naa' Yahuudankeejo mo gorko muuɗum maayi, gonɗo gariiri Jarifat nder leydi Sidon.

27Kadimaa e woodi gooduɓe nyawu nyaamoojum laral ɗuɗɓe nder Israa'iila e carel Annabi Iliica, ammaa walaa jamɗinaaɗo nder maɓɓe sey Na'aman neɗɗo leydi Siiriya, naa' o Yahuudankeejo."

28Nde yimɓe wonɓe nder suudu do'aare ndun nani non, ɓe fuu ɓerɗe maɓɓe metti.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

29Ɓe ummii, ɓe ndiiwimo daga nder gariiri, nden ɓe njaarimo dow ƴolde to gariiri maɓɓe woni, ngam ɓe tuuroyoomo ley,

30ammaa o tokki hakkunde maɓɓe, o dilli.

Yeesu Wurtini Ginnol
(Markus 1.21-28)

31Sey Yeesu yahi gariiri Kafarnahum nder leydi Galiili, e mo ekkitinaɓe nder suudu do'aare Nyalnde Siwtaare.

32Ɓe kaydini e ekkitinol maako, ngam boliidɗe maako e woodi bawɗe.

33E woodi goodudo ginnol nder suudu do'aare ndun, o wulli sembee, o wi'i,

34"Wayyoo! Ko wannumaa e amin, Yeesu Najarankeejo? A waroyi ngam kalkaamin? E mi andi an a moye. An woni Ceniidɗo Allah!"

35Yeesu haɓaningol wi'i, "De"utu! Wurta nder maako! " Sey ginnol ngol do"i nedɗo on yeeso maɓɓe, ngol wurtii ngol nawnaayimo.

36Ɓe fuu ɓe kaydini, ɓe ngadi ka metuki hakkunde maɓɓe, e ɓe mbi'a, "Iri ɗeye boliidɗe ngoni ɗo'o? Ngam e mo metana ginni nder laamu e bawɗe, e ɗi mburtoo. "

37Nden habaru Yeesu sankitii nder leydi ndin.

Yeesu Yamditini Yimɓe Ɓudɓe
(Maatiyu 8.14-17; Markus 1.29-34)

38Gadɗa Yeesu alii suudu do'aare, dillii wuro Siiman. Esiraawo Biiturus debbo jonte kalluɗe e torramo, ɓe torii Yeesu yamditinamo.

39O wari to nyawɗo on, o haɓani jonte ɗen, sey ɗe njoofimo. Ɓon e ɗon nyawɗo on ummii, fudɗi waddankiɓe nyamndu.

40Nde naange hiiri, yimɓe ngaddani Yeesu gooduɓe nyawuuji feere-feere, o yowi juuɗe maako dow koo moye nyawɗo, o yamditiniɓe.

41Ginni maa mburtii nder yimɓe ɗuɗɓe, e ɗi ngulla, e ɗi mbi'a, "An, a Ɓiɗɗo Allah!" Ammaa o haɓanidi, o hadidi metuki, ngam e ɗi andi kanko woni Almasiihu.

Yeesu Wa'ajini Nder Suudu Do'aare
(Markus 1.35-39)

42Nde weeti, Yeesu wurtii gariiri ndin yahi wonde wigeere nder ladde. Yimɓe ngadi ka ɗaɓɓutukimo. Nde ɓe tawimo, ɓe ngiɗaa o dilla o alaɓe.

43Ammaa o wi'iɓe, "Doole mi wa'ajina Habaru Beldum dow Laamu Allah e goɗɗe gariije, ngam maajum ɗum liloyiyam."

44Nden o wadi ka wa'ajinki nder cuudi do'aare leydi Yahuudiya.

Luka 5

Yeesu Noddii Tokkuɓemo Arande'en
(Maatiyu 4.18-22; Markus 1.16-20)

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

1Wonde nyalnde Yeesu e darii daande Mbeela Janisarat , yimɓe e piliimo e nana Wolde Allah.

2O yi'i komiije ɗiɗi e ɗe ndesii daande ndiyam. Nangooɓe liyƴi mburtii nder maaje, e ɓe laɓɓina nangirɗum liyƴi maɓɓe.

3O natti komiwal Siiman, o torii Siiman dirdinangal seɗɗa nder ndiyam. O jooɗii nder maagal, e mo ekkitina yimɓe.

4Nde o heenyi ko o wi'ata, o wi'i Siiman, “Turta komiwal ngal yaaki ton to luggi, ngaɗaa nangirɗum liyƴi maaɗa nder ndiyam ngam nanguki liyƴi. ”

5Siiman Biiturus wi'i, “Moodibbo, min kuwii jemmaare fuu, min nangaayi goɗɗum. Ammaa daga a wi'i non, mi waɗay nangirɗum liyƴi nder ndiyam. ”

6Nde ɓe ngaɗi non, ɓe nangi liyƴi ɗuɗɗi haa nangirɗum ɗum fuɗɗi seekuki.

7Sey ɓe noddiri higooɓe maɓɓe juuɗe, wonɓe nder wongal komiwal, ngam ɓe ngara ɓe mballaɓe. Ɓe ngari, ɓe kebbini komiije ɗen ɗe fuu ɗiɗi e liyƴi naaki ɗe fuɗɗi mutuki nder ndiyam.

8Nde Siiman yi'i non, o diccii yeeso Yeesu, o wi'i, “Moodibbo, woɗɗitayam, mi neɗɗo gooduɗo hakke!”

9Siiman wi'i non ngam kanko e gonduɓe e maako ɓe kayɗinii e liyƴi ɗuɗɗi ɗi ɓe nangi.

10Yaakubu e Yahaya, ɓiɓɓe Jabadi, higooɓe kuugal Siiman, kamɓe maa ɓe kayɗinii. Yeesu wi'i Siiman, “Taa' hulu! Daga jooni a wadday yimɓe to am.”

11Ɓe mburtini komiije maɓɓe daga nder ndiyam, ɓe ali koo ɗume, ɓe tokki Yeesu.

Gooduɗo Nyawu Nyaamoowu Laral

(Maatiyu 8.1-4; Markus 1.40-45)

12Wonde nyalnde Yeesu e nder wondi gariiri, goɗɗo waroyi gooduɗo nyawu nyaamoojum laral fuu ɓandu maako. Nde o yi'i Yeesu, o diccii, o torii Yeesu, o wi'i, “Moodibbo, taa jaɓii, a waaway njamɗitinaayam. ”

13Sey Yeesu forti jungo muuɗum, meemimo, wi'i, “Mi jaɓii. Yamɗutu! ” Ɗon e ɗon o yamɗiti, nyawu ngun alimo.

14Yeesu wi'imo, “Taa' wi'uka goɗɗo. Ammaa yahu, kollaa hoore maaɗa to ardiiɗo diina, kokkaa cakkiri no Annabi Muusa wi'i ngam laaɓol maaɗa. Waɗu non ngam tabbitinanki yimɓe a yamɗitii.”

15Ammaa koo nde Yeesu haɗiimo wi'ukika, habaru ɗum woɗɗinii, yimɓe ɗuɗɓe ngari ngam nanuki ekkitinol maako e yamɗitineeki daga nyawuuji mu"en.

16Ammaa no Yeesu woowi e yaha wigeere nder ladde waɗa do'aare.

Yeesu Yamɗitinii Jaraaɗo

(Maatiyu 9.1-8; Markus 2.1-12)

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

17Wonde nyalnde Yeesu e nder ekkitinki, Faarisanko'en e moodiɓɓe Attawra e njoodii ɗon ƴiwoyɓe ngarihoy fuu ngonkoy nder leyɗe Galiili e Yahuudiya e gariiri Urucaliima. Bawɗe Joomiraawo e wondi e maako, e mo yamɗitina nyawɓe.

18Sey woɓɓe ngaddi goɗɗo jaraaɗo dow daago, ɓe ɗaɓɓiti ɗatal ngal ɓe nattinirtamo nder wuro ngon, ɓe pukkinamo yeeso Yeesu.

19Ammaa ɓe mbaawaayi nattinkimo ngam yimɓe ɗuuɗii, sey ɓe ƴentinimo dow suudu ndun, ɓe njulindu, ɓe njippinimo daga dow mayru yaaki hakkunde yimɓe yeeso Yeesu.

20Nde Yeesu yi'i hoolaare maɓɓe, o wi'i jaraaɗo on, “Higo, ɗum yaafanakema hakkeeji maaɗa.”

21Sey Faarisanko'en e moodiɓɓe Attawra puɗɗi metitaaki hakkunde maɓɓe, e ɓe mbi'a, “O'o ɗum moye pottidinoowo hoore muuɗum e Allah? Moye waawata yaafaaki hakke to naa' Allah? ”

22Yeesu faami nyumo maɓɓe, o wi'iɓe, “Ngam ɗume nyumoton iri nyumooji ɗi'i nder ɓerɗe mooɗon?

23Ko ɓuri hoyki, ɗum wi'a, ‘A yaafanaama hakke maaɗa,’ koo ɗum wi'a, ‘Umma yaaɓu?’

24Ammaa e mi yiɗi andon Ɓii Neɗɗo e woodi laamu nder duuniyaaru yaafoo hakke.” Sey o wi'i jaraaɗo on, “E mi wi'imaa, umma, koccaa daago maaɗa, kootaa wuro!”

25Ɓon e ɗon o ummii yeeso maɓɓe, o hocci daago maako, o hooti wuro, e mo manta Allah.

26Ɓe fuu ɓe kayɗini, ɓe mawnini Allah. Kulol nangiɓe, ɓe mbi'i, “Hande en ngi'i ko hulnii!”

Yeesu Noddii Leewi

(Maatiyu 9.9-13; Markus 2.13-17)

27Gaɗa ɗon, Yeesu wurtii yi'i jaɓoowo ceede leydi bi'eteeɗo Leewi, e mo jooɗii to ɗum jaɓata ceede leydi, Yeesu wi'imo, “Tokkam. ”

28Leewi ummii, ali koo ɗume, tokkimo.

29Sey Leewi yaari Yeesu wuro muuɗum defanimo nyamnduuji feere-feere. Jaɓooɓe ceede leydi ɗuɗɓe e woɓɓe yimɓe e nyamda e maɓɓe.

30Ammaa, Faarisanko'en e moodiɓɓe Attawra maɓɓe ngaɗi ka metitaaki, e ɓe mbi'a tokkuɓe Yeesu, “Ngam ɗume nyamdoton e jaɓooɓe ceede leydi e gaɗooɓe hakke?”

31Yeesu wi'iɓe, “Naa' yamɓe ngiɗi nyawndoowo, sey ni nyawɓe.

32Mi waroyaayi ngam nodduki nyumooɓe ɓe aadili'en, ammaa mi waroyi ngam nodduki anduɓe ɓe gaɗooɓe hakke ɓe tuuba.”

Ƴamol Dow Suumaaki

(Maatiyu 9.14-17; Markus 2.18-22)

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

33Be mbi'imo, “Koo ndeye tokkuɓe Yahaya Gaɗoowo Baptisma e cuumoo e ngaɗa do'aare, non maa tokkuɓe Faarisanko'en ngaɗata, ammaa tokkuɓema e nyaama e njara. ”

34Yeesu nootii wi'iɓe, “On mbaaway kaɗon higooɓe angoojo nyaamuki nyamndu carel ngel o wondi e maɓɓe? On mbaawataa!

35Ammaa carel e wara ngel ɗum hoccata angoojo on daga nder maɓɓe, gaɗa ɗon ɓe cuumoto.”

36O wi'iɓe misaalu ɗu'um, “Walaa ceekoowo lefel daga limcere heyre nyootangel to limcere kiinde. To o waɗii non, o seekay limcere heyre nden, lefel kesel ngel boo yaadataa e limcere hiinde nden.

37Non maa walaa gaɗaydo inabojam kesam nder faandu hiindu. To o waɗii non, ɗam ɗuufay, ɗam pusa faandu ndun, ɗam rufa.

38Ammaa, inabojam kesam haani waɗee nder faandu heyru.

39Walaa boo jaroowo inabojam kiiɗam gaɗa ɗon ɗaɓɓita kesam, ngam o wi'ay, ‘Kiiɗam ɗam ɓurii.’ ”

Luka 6

Ɗamol Dow Nyalnde Siwtaare

(Maatiyu 12.1-8; Markus 2.23-28)

1Wonde Nyalnde Siwtaare Yeesu e yaha nder ngesa alkamaari, sey tokkuɓemo ngaɗi ka ɓoruki cammeeje mayri e molmaɗe nder juuɗe maɓɓe, e ɓe nyaama.

2Ammaa woɓɓe Faarisanko'en mbi'iɓe, “Ko waɗi ngaɗoton ko Attawra haɗi ɗum waɗa Nyalnde Siwtaare?”

3Yeesu wi'iɓe, “On meeɗaayi janguki ko Dawda waɗi nde nani weelo, kanko e gonduɓe e maako?

4O natti Lukuru Seniiɗum, o hocci buroodi ceniiɗum, o nyaamiɗum. Attawra boo wi'ii ardiiɓe diina tan haani nyaamuki buroodi ɗum, ammaa Dawda nyaamiɗum haa maa o hokkori jaadooɓe e maako.”

5Sey Yeesu wi'iɓe, “Bii Neɗɗo woni Joomu Nyalnde Siwtaare. ”

Yeesu Yamɗitinii Mo Jungo Jaraango

(Maatiyu 12.9-14; Markus 3.1-6)

6Wonde Nyalnde Siwtaare o natti nder suudu do'aare, e mo ekkitina. Goɗɗo mo jungo jaraango e nder mayru.

7Moodiɓɓe Attawra e Faarisanko'en cutii Yeesu koo o yamɗitinay goɗɗo nder Nyalnde Siwtaare, ngam ɓe keɓa ko ɓe ngulliroytoomo.

8Ammaa, Yeesu e andi ko woni nder ɓerɗe maɓɓe, sey o wi'i neɗɗo mo jungo jaraango on, “Woroy, ndaroɗaa caka maɓɓe.” O ummii, o darii ɗon.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

9Sey Yeesu wi'iɓe, “E mi ƴama'on, ko Attawra wi'i ɗum waɗa nder Nyalnde Siwtaare, waɗa ko woodi koo waɗa ko wooɗaa, hisna yonki koo halkaki?”

10Gaɗa o raariiɓe ɓe fuu, sey o wi'i neɗɗo on, “Fortu jungo maaɗa.” O fortingo, sey ngo yamɗiti.

11Ammaa ɓerɗe maɓɓe metti naa' seɗɗa, ɓe meti hakkunde maɓɓe dow ko ɓe ngaɗanta Yeesu.

Yeesu Suɓii Lilaaɓe Sappo e Ɗiɗo
(Maatiyu 10.1-4; Markus 3.13-19)

12Nder balɗe ɗen, Yeesu yahi dow hocceere ngam waɗa do'aare. O waali waɗuki do'aare.

13Nde weeti, o noddi tokkuɓemo, o suɓi sappo e ɗiɗo, o hokkiɓe inde lilaaɓe.

14Kamɓe ngoni: Siiman mo o hokki inde Biiturus, e minyiraawo maako Andiraawus, e Yaakubu, e Yahaya, e Filibus, e Batiloomi,

15e Maatiyu, e Tooma, e Yaakubu ɓii Halfa, e Siiman bi'eteeɗo Jalooti ,

16e Yahuuda ɓii Yaakubu, e Yahuuda Iskariyooti, gartuɗo kokkitirɗo Yeesu.

Yeesu Ekkitinii Moɓgal, Yamɗitinii Nyawɓe
(Maatiyu 4.23-25)

17Sey Yeesu jippodii e maɓɓe o darii e njayri. Tokkuɓemo ɗuɗɓe e ɗon e yimɓe ɗuɗɓe ƴiwoyɓe daga leydi Yahuudiya fuu, e Urucaliima, e leydi Taaya e Sidon haade mbeela.

18Ɓe ngaroyi ngam nanukimo e yamɗineeki daga nyawuuji maɓɓe. Ɓe ginni torrata njamɗinaa.

19Wonɓe ɗon fuu e ɓaddoo ngam meema Yeesu, ngam bawɗe e mburtoo daga nder maako, e mo yamɗitina koo moye.

Barkiɗinki e Laanuki
(Maatiyu 5.1-12)

20Yeesu raari tokkuɓemo, wi'i, “On barkiɗinaaɓe, onon ɓe ngalanaa, ngam onon njeyi Laamu Allah.

21“On barkiɗinaaɓe, onon nanooɓe weelo jooni, ngam on ngartay karneteeɓe. “On barkiɗinaaɓe, onon woyooɓe jooni, ngam on ngartay jalayɓe.

22“On barkiɗinaaɓe to yimɓe nganyii'on, ndiiwii'on, kuɗii'on, mbonnii inɗe moodon ngam Ɓii Neɗɗo.

23Nanee belɗum nder nyalnde nden, ngamee ngam belɗum, ngam barka moodon ɗum ɗuɗɗum e dow. Non maama'en maɓɓe ngaɗannoo annabo'en arande'en.

24“On mbonii, onon riskuɓe, ngam on keɓii ko ɗaɓɓitoton.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

25“On mbonii, onon karɓe jooni, ngam on nanay weelo. “On mbonii, onon jalayɓe jooni, ngam on nanataa beldum, on mboyay bojji nawdi.

26“On mbonii to yimɓe fuu manii'on, ngam non maama'en maɓɓe ngadannoo annabo'en fewre.

Ngidee Ganyooɓe Moodon

(Maatiyu 5.38-48; 7.12)

27“Ammaa e mi wi'a'on onon nanooɓe ko mbi'aymi: Ngidee ganyooɓe moodon, ngadanee wanyuɓe'on ko woodi,

28mbarkidinee laanooɓe'on, ngadanee torrooɓe'on do'aare.

29To goddo fiyiima to wolo, waylitanmo wo'oto ngon maa. To goddo jaɓii cuddaari maada, taa' hadumo toggoore maada.

30Toriidoma goddum fuu, hokkumo. Teetandoma goddum, taa' wi'imo o hokkutumaa.

31Ngadanee woɓɓe ko ngiddon ɓe ngadana'on.

32“To yiduɓe'on tan ngiddon, dume barka keɓoton? Koo kalluɓe maa e ngidi yiduɓeɓe.

33To gadanooɓe'on boddum tan ngadanton boddum, dume barka keɓoton? Ay, kalluɓe maa e ngada non.

34To ɓe kammiidon njoɓay'on tan kokkoton nyamaande, dume barka keɓoton? Ay, kalluɓe maa e kokka kalluɓe nyamaande, e ɓe kammoo hokkiteeki nyamaande maɓɓe.

35Ammaa ngidee ganyooɓe moodon, ngadaneeɓe boddum, kokkeeɓe nyamaande, to' on kammoo hokkiteeki. To on ngadii non, on keɓay barka dudum, on ngartay ɓiɓɓe Allah Joomu Mangu. Ngam Allah e yurminana ɓe ngettataa e kalluɓe.

36Njurminanee yimɓe non no Nyaako moodon Mo Dow yurmirta.

To' On Kiito Woɓɓe

(Maatiyu 7.1-5)

37“To' on kiito woɓɓe, on kiitataake. To' on metu kalluka dow goddo, dum metataa kalluka dow moodon. Njaafee, dum yaafanto'on.

38Kokkee, dum hokkay'on e poondirgel kewngel tiddaangel dimbaangel boddum, dum waylanay'on nder tummude moodon, ngam poondirgel ngel poondirdon, e maagel dum foondiranta'on.”

39Donmaa o hokkiɓe misaalu du'um, o wi'i, “On ngi'a bumdo waaway ardaaki bumdo? Be fuu didо naa' sey ɓe njana nder ngayka?

40Ekkitotoodo ɓurataa moodibbo muudum, ammaa koo moye ekkitinaado boddum wartay bo moodibbo muudum.

41“Ngam dume ndaarataa geenel gongel nder hitere bandiraawo maada, ammaa a wannaayi e legga wonga nder hitere maada?

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

42No waɗata mbi'aa bandiraawo maaɗa, ‘Bandiraawo, al mi ittanmaa geenel nder hitere maaɗa,’ nden an e hoore maaɗa a yi'aayi legga wonga nder hitere maaɗa? An munaafukiijo, artu ittuki legga wonga nder hitere maaɗa, nden ngi'aa boɗɗum keɓaa no ittiraa geenel gongel nder hitere bandiraawo maaɗa.

Lekki e Andiree Ɓikkoy Maaki
(Maatiyu 7.16-20; 12.33-35)

43“Lekki boɗki rimataa ɓikkoy koy mboodaa, non maa lekki ki woodaa rimataa ɓikkoy mboɗkoy.

44Ngam koo kiye lekki e andiree ɓikkoy maaki. Ɗum teɓɓitataa ibbe to lekki kooraaje, non to gi'ehi ɗum teɓɓitataa ɓikkoy bummeeje.

45Neɗɗo mo ngikku boɗɗum e wurtina fii boɗɗum daga nder ko woni nder ɓernde muuɗum. Non maa neɗɗo kalluɗo e wurtina halleende daga nder ɓernde muuɗum, ngam honduko neɗɗo e meta ko woni nder ɓernde muuɗum.”

Ɓoliiɗe Yeesu Almasiihu e Cembiɗi Bo Tafaare
(Maatiyu 7.24-27)

46O wi'iɓe, “Ngam ɗume noddirtoyyam, ‘Moodibbo, Moodibbo, ’ ammaa on ngaɗataa ko mbiimi'on?

47Neɗɗo fuu garɗo to am nani boliiɗe am waɗi ko mbiimi, mi hollay'on ko o nandi.

48E mo nandi e neɗɗo mahoowo wuro gasuɗo leydi luggudum haa o hewti tafaare, o mahi wuro dow mayre. Caangol heewi falyi fiyi wuro ngon, ammaa ngo dimbaaki, ngam ngo mahaama dow tafaare.

49Ammaa nanɗo boliiɗe am, nden waɗaayi ko mbiimi e nandi e neɗɗo mahuɗo wuro dow njaareendi. Nde caangol falyi fiyingo, ɗon e ɗon ngo yani ngo fuu!”

Luka 7

Hoolaare Soojiijo Ardiiɗo
(Maatiyu 8.5-13)

1Nde Yeesu yottini fuu ko wi'ata yimɓe, o dilli o natti gariiri Kafarnahum.

2Ton e woodi goɗɗo mawɗo sooji'en e mo woodi maccuɗo mo o yiɗi naa' seɗɗa. Maccuɗo on yamɗaa, o ɓadake mayde.

3Nde mawɗo sooji'en on nani habaru Yeesu, o lili woɓɓe mawɓe Yahuudanko'en to maako ngam ɓe toroomo o wara o yamɗitina maccuɗo maako.

4Nde ɓe ngari to Yeesu, ɓe toriimo ko ɗuuɗi, ɓe mbi'i, “E haani mballaa neɗɗo o'o,

5ngam e mo yiɗi lenyol meeɗen, kanko mahi suudu do'aare meeɗen.”

6Sey Yeesu yaadi e maɓɓe. Nde o ɓadii wuro ngon, mawɗo sooji'en on liloyi higooɓe muuɗum mbi'amo, “Moodibbo, taa' torru hoore maaɗa ngam mi fotaayi nattaa wuro am.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

7Kanjum wadi ndaarumi hoore am mi fotaayi warki to maada, ammaa metu tan, maccudo am yamditay.

8Ngam min e hoore am ley laamu wobbe sooji'en ngonmi, min maa, e mi laamoo sooji'en. To mi wi'ii o'o, ‘Dillu!’ o dillay. To mi wi'ii on ton, ‘Woroy!’ o waray. To mi wi'ii maccudo am, ‘Wadu du'um!’ o wadaydum.”

9Nde Yeesu nani non, dum haydiniimo, o yeeyii yimbe dudbe tokkubemo, o wi'i, “E mi wi'a'on, koo nder Israa'iila mi hebaayi kooliidoyam bernde go'o bo o'o! ”

10Sey lilaabe ben co"ii wuro ngon, be tawi maccudo on yamditii.

Yeesu Umminii Maydo

11Gada maajum sedda, Yeesu yahi wondi gariiri bi'eteendi Naayin, kanko e tokkubemo sappo e didо e yimbe dudbe.

12Nde o badii dammugal gariiri ndin, o hawri e wobbe e koccoyi maydo be uwoyaymo, kanko tan maduujo maako woodi. Debbo on boo gorko muudum maayi, yimbe gariiri ndin dudbe e tokkimo.

13Nde Yeesu yi'imo, yurminani debbo on, wi'i, “Alu bojji.”

14O baddii, o meemi koccirdum maydo on. Sey koccubemo ben ndarii. O wi'i, “Suka, e mi wi'umaa, umma.”

15Maydo on ummii, joodii, fuddi metuki. Sey Yeesu hokkitimo maduujo maako.

16Kulol nangibe be fuu, be manti Allah, be mbi'i, “Annabiijo mawdo wangii hakkunde meeden! Allah warii walluki yimbe muudum! ”

17Habaru dum sankitii nder leydi Yahuudiya e leyde gonde haade fuu.

Lilaabe Yahaya Gadoowo Baptisma

(Maatiyu 11.2-19)

18Nde tokkube Yahaya Gadoowo Baptisma mbi'imo fii du'um fuu, o noddi didо nder mabbe.

19O lilibe to Yeesu be yamamo, be mbi'a, “An woni Almasiihu mo dum wi'i waray, koo min kedoo goddo?”

20Nde be njahi to Yeesu, be mbi'imo, “Yahaya Gadoowo Baptisma liloyiimin to maada min yamumaa, ‘An woni Almasiihu mo dum wi'i waray, koo min kedoo goddo? ’ ”

21E carel ngel Yeesu yamditinii yimbe dudbe gooduбe nyawuuji, o wurtinii ginni, o wumtinii wumbe dudbe.

22O wi'i lilaabe Yahaya, “Njahee, mbi'on Yahaya ko ngiidon e ko nanudon: wumbe e mbumta, jaraabe e njaaba, gooduбe nyawu nyaamoojum laral e njamditinee, pahube e nana, maybe e umminee, be ngalanaa e nga'ajinanee Habaru Beldum.

23O barkidinaado nedo mo alaayi hoolaakiyam.”

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

24Gadɗa ɓe Yahaya liloyi ndillii, Yeesu fuɗɗi metanki yimɓe dow Yahaya, o wi'iɓe, “Ɗume njaaɗon raaroyki nder ladde? Kuɗol ngol hendu dimbata ndaaroyɗon?

25To naa' non, ɗume njaaɗon raaroyki? Neɗɗo ɓorniiɗo limce boɗɗe? Naa' non, ay ɓornotooɓe limce boɗɗe e nanooɓe beldum fuu e laamorde ɓe ngoni.

26Too, ɗume njaaɗon raaroyki? Annabiijo? E mi wi'a'on goonga, o ɓurii annabiijo.

27Kanko woni mo Allah wi'i nder aayaare, ‘Raɗɗum, mi liloyay lilaaɗo am o ardoo yeeso maaɗa, o mo"inanmaa laawol.’

28E mi wi'a'on, nder ɓe rewɓe ndanyi fuu walaa ɓurɗo Yahaya Gaɗoowo Baptisma mangu. Fuu e non ɓurɗo famɗuki nder Laamu Allahɓuriimo mangu.”

29Nde yimɓe fuu e jaɓooɓe ceede leydi nani ko Yeesu wi'i, ɓe njaɓi ɗatal Allah woni goonga. Kamɓe ngoni ɓe Yahaya waɗannoo baptisma.

30Ammaa Faarisanko'en e moodiɓɓe Attawra nganyi ko Allah yiɗaniɓe. Ɓe'e ngonnoo nganyuɓe Yahaya waɗanaɓe baptisma.

31Ɗonmaa Yeesu wi'i, “Ko nandinaymi yimɓe jaamanu ɗu'um?

32E ɓe nandi e sukahoy njooɗiikoy nder luumo e noddindira e mbi'a, ‘Min nduudanii'on duudaandu, ammaa on ngamaayi. Min mboyi bo goɗɗo maayi, ammaa on mboyaayi.’

33Ngam Yahaya Gaɗoowo Baptisma warii nyaamataa nyamndu yarataa ndiyam inabojam, on mbi'ii, ‘E mo woodi ginnol.’

34Nden Ɓii Neɗɗo warii e nyaama e yara, on mbi'ii, ‘Raa o'o, o beelaaɗo o jaroowo, higo jaɓooɓe ceede leydi e gaɗooɓe hakke.’

35Fuu e non, tokkuɓe laawol Allah fuu e ɓe kolla kangol woni goongawol.”

Yeesu e Nder Wuro Siiman Faarisankeejo

36Go'oto nder Faarisanko'en wi'i Yeesu e yiɗi Yeesu yaha wuro muuɗum ngam ɓe kirtoo. O yahi wuro ngon o jooɗii ngam o nyaama nyamndu.

37E woodi kaaruwaajo e gariiri ndin, nde o nani Yeesu e hirtoo e wuro Faarisankeejo on, o waddi jolloyel hayre bongel ngel nebbam uroojam.

38O darii gaɗa Yeesu haade koyɗe maako, e mo woya, gondi maako fuɗɗi sofnuki koyɗe Yeesu, o moytiriɗe gaasa hoore maako o meemiriɗe honduko maako o moytaniɗe nebbam uroojam.

39Nde Faarisankeejo on yi'i non, o wi'i nder ɓernde maako, “Daa neɗɗo o'o o annabiijo, daa o anday ɗum iri moye debbo meematamo, daa o anday o gaɗoowo hakke.”

40Yeesu wi'i Faarisankeejo on, “Siiman, e woodi ko mbi'aymaami. ” O wi'imo, “Wi'uka moodibbo! ”

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

41Yeesu wi'imo, “E woodi yimɓe ɗiɗo jaɓuɓe nyamaande ceede to goɗɗo kokkoowo nyamaande. Go'oto jaɓi ceede ajurfaari 500, go'oto on jaɓi ceede ajurfaari **50**.

42Walaa gooduɗo ceede nder maɓɓe ɗe yoɓirtamo, ngam non o yaafaniiɓe nyamaande nden. E yiiki maaɗa, moye nder maɓɓe ɓurata yiɗukimo?”

43Siiman wi'imo, “E mi kammoo mo o yaafanii ceede ɓurɗe ɗuuɗuki. ” Yeesu wi'imo, “A wi'ii goonga. ”

44Sey o yeeyii debbo on o wi'i Siiman, “A yi'i debbo o'o? Mi nattii wuro maaɗa, a hokkaayiyam ndiyam lootumi koyɗe am. Ammaa debbo o'o o sofnirii koyɗe am gondi maako o moytiriiɗe gaasa hoore maako.

45A hownaayiyam hownuki higaaku, ammaa daga nattoyki am debbo o'o howniyam boɗɗum, o waɗi ka lootuki koyɗe am.

46A moytanaayi hoore am nebbam, ammaa kanko o moytanii koyɗe am nebbam uroojam.

47Ngam non e mi wi'umaa, o holliiyam yidde mawnde ngam e mo andi o yaafanaama hakke ɗuɗɗum. Ammaa jaafanaaɗo seɗɗa, yidde seɗɗa hollata.”

48Sey Yeesu wi'i debbo on, “A yaafanaama hakkeeji maaɗa. ”

49Nyamdooɓe e maako puɗɗi metuki hakkunde maɓɓe, e mbi'a, “Ɗum moye woni o'o, haa hakke fuu e mo yaafo? ”

50Yeesu wi'i debbo on, “A hisii ngam a hoolakeyam, yahu jam. ”

Luka 8

Rewɓe Ballooɓe Yeesu

1Gaɗa ɗon, Yeesu yahi gariije e ngarihoy pamaroy fuu, e wa'ajina Habaru Belɗum dow Laamu Allah. Tokkuɓemo sappo e ɗiɗo e ngondi e maako,

2e woɓɓe rewɓe burtinanaaɓe ginni e jamɗitinaaɓe daga nyawuuji. Kamɓe ngoni Maryaama yiwoyɗo Magadala, mo ginni joweeɗiɗi mburtii nder muuɗum,

3e Yowaana, debbo Kuuja, ardiiɗo kuwooɓe wuro Hirudus, e Sujaana, e woɓɓe rewɓe ɗuɗɓe, ballooɓeɓe daga nder jawdi maɓɓe.

Misaalu Dow Demoowo
(Maatiyu 13.1-9; Markus 4.1-9)

4Yimɓe ɗuɗɓe ngaɗi ka warki to Yeesu daga gariije feere-feere. Nde yimɓe ɗuɗɓe kawriti, o hokkiɓe misaalu ɗu'um, o wi'i,

5“Goɗɗo demoowo yahi ngesa ngam saaka awdi. E mo nder saakuki awdi ndin, wondi yani dow ɗatal, ndi yaaɓaa, colli cuppidindi.

6Wondi boo yani nder kaayɓe, nde ndi fuɗi, ndi yoori ngam ndiyam heyaayindi.

7Wondi awdi boo yani nder gi'e, ɗe mawnidi e mayri, ɗe ɗeɗɗindi.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

8Ammaa wondi awdi yani dow leydi mbondi, ndi mawni, ndi wadi cammeeje. Gabbel go'o fuu wadi ngabboy **100**.” Nde Yeesu heenyi hokkukiɓe misaalu ɗu'um, o noddi e sembe, o wi'i, “Gooduɗo noppi nanuki fuu nana! ”

Daliila Waɗuki Misaalu
(Maatiyu 13.10-17; Markus 4.10-12)

9Tokkuɓemo ɓamimo o famtinaɓe misaalu ɗu'um.

10O wi'i, “Onon on kokkaama faamu sirru Laamu Allah, ammaa woɓɓe sey e misaalu ɗu'um, ngam ‘e ɓe ndaara, ammaa ɓe ngi'ataa; e ɓe nana, ammaa ɓe paamataa. ’ ”

Yeesu Famtinii Misaalu Dow Demoowo
(Maatiyu 13.18-23; Markus 4.13-20)

11O wi'i, “Raa ma'ana misaalu ɗu'um: Awdi ndin woni Wolde Allah.

12Njanundi dow ɗatal woni nanuɓe Wolde Allah, nden Ceyɗan wara hoccande daga nder ɓerɗe maɓɓe, ngam to' ɓe mbaawa jaɓukinde ɓe kisa.

13Njanundi dow hayre woni yimɓe jaɓuɓe Wolde Allah nder beldum ɓernde, ammaa nde walaa ɗadi, nde jooɗaaki nder ɓerɗe maɓɓe. Ɓe njaɓunde ngam carel seɗɗa, ammaa nde ɗum foondiɓe, ɓe njoofinde.

14Awdi njanundi nder gi'e boo woni yimɓe nanuɓe Wolde nden, ammaa wannaare, e risku, e beldum duuniyaaru ɓiɗɗi ɓerɗe maɓɓe, ngam non ɓe mawnaayi nder ɗatal Allah.

15Ammaa awdi janundi dow leydi mbondi woni nanuɓe Wolde Allah, ɓe njogoonde ɓernde go'o, nder munyal ɓe tokkande haa ɓe ngaɗa ko Allah yidi.

Misaalu Dow Fitilaaru
(Markus 4.21-25)

16“Walaa gaɗanayɗo fitilaaru hiite hippa tummude dow mayru koo resandu ley leeso. Sey ni o resandu dow danki, ngam ndu yeynanoo nattuɗo fuu.

17“Ngam walaa fii cuuɗiiɗum ɗum suuritataake. Non boo walaa sirru ɗum anditataake.

18“Ngam non paamee boɗɗum no nanirton. Ngam fuu gooduɗo faamu dow Laamu Allah ɗum ɓeydanaymo. Ammaa mo walaa faamu dow Laamu Allah, haa ko o nyumata e mo woodi ɗum jaɓayɗum. ”

Minyiraaɓe Yeesu e Maduujo Maako
(Maatiyu 12.46-50; Markus 3.31-35)

19Nden maduujo Yeesu e minyiraaɓe maako ngari to maako, ammaa ɓe keɓaayi yottaaki haade maako ngam yimɓe ɗuudii.

20Goɗɗo wi'imo, “Maduujo maaɗa e minyiraaɓe maaɗa e ɓe ton ndarii yaasi, e ɓe ngidi yiikima.”

21Ammaa o nootii, o wi'i, “Nanooɓe Wolde Allah, ngaɗa ko nde wi'i, kamɓe ngoni maduujo am e minyiraaɓe am.”

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Yeesu Darnii Hendu Cembindu
(Maatiyu 8.23-27; Markus 4.35-41)

22Wonde nyalnde Yeesu natti komiwal, kanko e tokkuɓemo, o wi'iɓe, “En kuulu fongo mbeela. ” Sey ɓe ndilli.

23E ɓe nder huuluki, Yeesu ɗaanii. Iyeende e hendu cembindu ummoyii dow mbeela ngan, komiwal ngal fuɗɗi nyeɗuki ndiyam, ɓe ɓadii halkuki.

24Ɓe ɓaddii Yeesu, ɓe pindinimo, e ɓe mbi'a, “Moodibbo, Moodibbo, en kalkay!” O ummii, o haɓani hendu ndun e geeloodi ndiyam ɗin. Koo ɗume darii, de"iti.

25O wi'iɓe, “Ko wadi on koolaakiyam?” Ɓe kuli, ɓe kayɗini, ɓe ngadi ka metuki hakkunde maɓɓe, e ɓe mbi'a, “O'o ɗum moye? O haɓanii keni e ndiyam, e ɗi ngaɗa ko o wi'i! ”

Yeesu Yamɗitini Gooduɗo Ginni
(Maatiyu 8.28-34; Markus 5.1-20)

26Ɓe njottii leydi Gaarasinko'en ngondi fongo Mbeela Galiili.

27Nde Yeesu wurtii nder komiwal, o hawri e neɗɗo gariiri ndin gooduɗo ginni. Ɓum neeɓii neɗɗo on e yaha ɓornataako, o jooɗataako nder wuro, sey nder genaale.

28Nde o yi'i Yeesu, o yani yeeso maako, o wulli sembee, o wi'i, “Wayyoo! Ko wannumaa e am, Yeesu Ɓiɗɗo Allah Joomu Mangu? E mi toromaa, taa' torram.”

29O wi'u non ngam Yeesu haɓanii ginnol ngol ngol wurtoo nder maako. Nden maa, ngol neeɓi e ngol nangamo. E mo haɓɓiree ɓoggi njamndi juuɗe e koyɗe, ammaa e mo tayɓa ɓoggi ɗin, ngol waɗamo o natta ladde.

30Yeesu ɓamimo, wi'i, “No inde maaɗa? ” O nootii o wi'i, “E mi noddiree Ɓuɗɗi, ” ngam e mo woodi ginni ɗuɗɗi.

31Ɓi ngadi ka toraaki Yeesu to' o wi'a ɗi natta ngayka kalluka lugguka.

32Haade ɗon e woodi ornde aladeeji ɗuɗɗi e ndura dow ɓolde. Ɓi torii Yeesu aladi ɗi nattoyi nder aladeeji ɗin. Sey o alidi.

33Ɓi mburtii nder neɗɗo on, ɗi nattoyi ornde aladeeji ɗin. Ornde nden fuu nyaari jippoyii daga dow ɓolde nden, yani nder mbeela, ndiyam nyaamidi.

34Nde woynaaɓe aladeeji ɗin ngi'i non, ɓe ndoggi, ɓe mbi'oyika yimɓe gariiri e yimɓe ngarihoy.

35Sey yimɓe ɓen njahi ngi'oya ko fofi. Nde ɓe ngari to Yeesu, ɓe tawi burtinanaaɗo ginni on e jooɗii haade Yeesu, e ɓornii, e mo nder hakkiilo maako. Koo moye maɓɓe huli.

36Gi'uɓe ko wadi mbi'i yimɓe no goodunooɗo ginni on yamɗitiniraa.

37Yimɓe leydi Gaarasin fuu torii Yeesu alanaɓe leydi maɓɓe, ngam kulol mangol nangiiɓe. Ngam maajum o natti komiwal o so"o.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

38Nedɗo burtinanaaɗo ginni on torii Yeesu ngam o dillida e maako, ammaa o so"imo, o wi'i,

39“So"a wuro maaɗa, mbi'aa fii mawɗum ɗum Allah waɗanmaa.” Sey nedɗo on so"ii e wi'a yimɓe gariiri ndin fii mawɗum ɗum Yeesu waɗanimo.

Umminki Ɓii Jaayirus e Yamɗinki Debbo

(Maatiyu 9.18-26; Markus 5.21-43)

40Nde Yeesu so"ii, kawrutuɓe njaɓɓiimo, ngam ɓe fuu ɓe kaaɓii ɓe ngi'amo.

41Sey goɗɗo bi'eteeɗo Jaayirus, ardiiɗo suudu do'aare wari, diccii yeeso Yeesu, toriimo o yaha wuro maako,

42ngam e mo woodi ɓiɗɗo go'oto surbaajo, duuɓi maako ngaɗay sappo e ɗiɗi, o ɓadake mayde. Yeesu e yaha, yimɓe ɗuɗɓe e tokkimo haa e ɓe ɓiɗɗamo.

43E woodi goɗɗo debbo gaɗuɗo duuɓi sappo e ɗiɗi e torrodoo e rufuki ƴiiƴam. O majjinii fuu jawdi maako to nyawndooɓe, ammaa walaa bawɗo yamɗinkimo.

44O ƴiwoyi gaɗa Yeesu, o meemi cilmbi toggoore maako. Sey ɗon e ɗon rufuki ƴiiƴam ɗam darii.

45Yeesu wi'i, “Moye meemiyam?” Koo moye wi'i naa' ɗum kanum. Biiturus boo wi'imo, “Moodibbo, hakkunde yimɓe ɗuɗɓe ngonɗaa, e ɓe ɓiɗɗumaa. ”

46Ammaa Yeesu wi'i, “Goɗɗo meemiiyam. Mi nanii bawɗe mburtake nder am. ”

47Nde debbo on anditi suuɗataako, wari e diwna, diccii yeeso maako. Yeeso yimɓe fuu o wi'i ko waɗi o meemimo, e no o yamɗitiri ɗon e ɗon.

48Yeesu wi'imo, “Bandiraawo, hoolaare maaɗa yamɗitiniima. Njippoɗaa jam.”

49Yeesu e meta, sey goɗɗo waroyi daga wuro Jaayirus ardiiɗo suudu do'aare, wi'imo, “Jaayirus, ɓiɗɗo maaɗa maayi. Taa' wannu moodibbo kadin. ”

50Ammaa nde Yeesu nani non, wi'i Jaayirus, “Taa' hulu, hoolayam tan, nden ɓiɗɗo maaɗa ummoto. ”

51Nde o yottii wuro Jaayirus, o haɗi koo moye nattida e maako, sey Biiturus, e Yahaya, e Yaakubu, e nyaako surbaajo on e maduujo maako.

52Koo moye e woya e wulla sembee. Ammaa Yeesu wi'iɓe, “Alee woyuki. O maayaayi, o ɗaani tan.”

53Sey ɓe njalimo ngam e ɓe andi surbaajo on maayi.

54Ammaa Yeesu jogii jungo mayɗo on, noddimo, wi'i, “Surbaajo, umma!”

55Yonki surbaajo on warti, ɗon e ɗon o ummii. Nden Yeesu wi'iɓe ɓe kokkamo ko o nyaamata.

56Danyooɓe surbaajo on kayɗini, ammaa o wi'iɓe to' ɓe mbi'aka koo moye.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Luka 9

Yeesu Lilii Tokkuɓemo Sappo e Ɗiɗo
(Maatiyu 10.5-15; Markus 6.7-13)

1Gaɗa Yeesu noddii tokkuɓemo sappo e ɗiɗo, o hokkiɓe bawɗe e laamu dow wurtinki ginni e yamɗinki nyawuuji.

2O liliɓe ɓe nga'ajina Laamu Allah, ɓe njamɗitina ɓe njamɗaa.

3O wi'iɓe, “To' on koccu koo ɗume ngam yaadu, koo sawru, koo jakaare, koo nyamndu, koo ceede, koo toggooje ɗiɗi.

4Wuro ngo artuɗon nattuki fuu, njooɗee ɗon naa on alii gariiri ndin.

5To yimɓe nder gariiri ndin njaɓɓaaki'on, alee gariiri ndin, piɗɗee sollaare koyɗe mooɗon. Kanjum hollata ɓe ngaɗii hakke.”

6Sey ɓe ndilli, ɓe njahi ngarihoy feere-feere, e ɓe nga'ajina Habaru Belɗum, e ɓe njamɗitina yimɓe koo toye.

Hirudus Wannii
(Maatiyu 14.1-12; Markus 6.14-29)

7Nde Hirudus, laamiiɗo leydi Galiili, nani koo ɗume ko waɗata, o wannii ngam woɓɓe e mbi'a ɗum Yahaya Gaɗoowo Baptisma ummii daga mayde.

8Woɓɓe boo e mbi'a ɗum Annabi Iliya wangi, ammaa woɓɓe kadimaa e mbi'a ɗum go'oto nder annabo'en ndenno ummii.

9Hirudus wi'i, “Mi ittanii Yahaya hoore. Ɗum moye kadin woni o'o, mo nanaymi fii ɗu'um dow muuɗum?” Nden o ɗaɓɓiti no o yi'irta Yeesu.

Yeesu Nyamnii Yimɓe 5,000
(Maatiyu 14.13-21; Markus 6.30-44; Yahaya 6.1-14)

10Nde lilaaɓe ngarti, ɓe mbi'i Yeesu ko ɓe ngaɗi. Sey o hocciɓe kamɓe tan yaaki haade gariiri bi'eteendi Betasayda.

11Ammaa nde yimɓe ɗuɗɓe hawrutuɓe ngi'i non, ɓe tokkimo. O jaɓɓiiɓe, o metaniɓe dow Laamu Allah. O yamɗitini giɗɓe yamɗitineeki.

12Nde naange hiiri, tokkuɓemo sappo e ɗiɗo ngari to maako, mbi'i, “Wi'u hawrutuɓe ndilla ngarihoy e gure gonɗe haade ngam ɓe keɓa ko ɓe nyaamata e to ɓe mbaalata, ngam ɗo'o ɗum ladde. ”

13Sey o wi'iɓe, “Onon kokkeeɓe ko ɓe nyaamata. ” Ammaa ɓe mbi'imo, “Buroodi jowi e liyyi ɗiɗi tan min ngoodi ɗo'o. Sey ni min njaha, min cooda nyamndu ngam yimɓe ɓe'e fuu. ”

14Worɓe tan nder hawrutuɓe ɓen ɓadake 5,000. Sey Yeesu wi'i tokkuɓemo, “Mbi'eeɓe ɓe njooɗo moɓde yimɓe 50 - 50 koo toye.”

15Sey ɓe ngaɗi non, koo moye jooɗii.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

16Yeesu hocci buroodi jowi ɗin e liyƴi ɗiɗi ɗin, o raari dow, o yetti Allah, o sendiɗum, o hokki tokkuƃemo ngeedana hawrutuƃe.

17Ɓe fuu ƃe nyaami, ƃe kaari. Tokkuƃemo moƃti ko horii ko waɗi kondooje sappo e ɗiɗi.

Yeesu Woni Almasiihu
(Maatiyu 16.13-19; Markus 8.27-29)

18Wonde nyalnde Yeesu e waɗa do'aare, kanum tan, tokkuƃemo e haade maako. O ƴamiƃe, o wi'i, “Moye yimƃe mbi'atayam? ”

19Ɓe nootii ƃe mbi'i, “Woƃƃe e mbi'a a Yahaya Gaɗoowo Baptisma. Woƃƃe boo e mbi'a a Annabi Iliya. Nden woƃƃe kadimaa e mbi'a go'oto nder annabo'en ndenno ummii. ”

20O wi'iƃe, “Ammaa onon, moye mbi'otonyam? ” Sey Biiturus nootii, wi'i, “An woni Almasiihu mo Allah! ”

Yeesu Wi'ii No Mayrata
(Maatiyu 16.20-28; Markus 8.30—9.1)

21Ammaa Yeesu haɗiƃe to' ƃe mbi'aka koo moye.

22Nden o wi'i, “Doole Ɓii Neɗɗo yara bone ɗuɗɗum. Mawƃe yimƃe e mawƃe ardiiƃe diina e moodiƃƃe Attawra nganyamo, nden o waree. Nder nyalnde tatawre boo ɗum umminaymo.”

23Sey o wi'iƃe ƃe fuu, “Fuu giɗɗo warta tokkuɗoyam, to' waɗa ko hoore muuɗum yiɗi waɗuki tan, ammaa doole hocca gaafaangal muuɗum koo ndeye tokkayam.

24Ngam fuu giɗɗo hisnuki yonki muuɗum o dullayki. Ammaa fuu dullayɗo yonki muuɗum ngam am o hisnayki.

25Ko ɗum nafanta neɗɗo, to o heƃii duuniyaaru fuu, ammaa o majjinii hoore maako koo o halki?

26Koo moye ganyuɗoyam, min Ɓii Neɗɗo e boliiɗe am, mi wanyaymo to mi wartoyii nder teddungal am, e nder teddungal Nyaako am Mo Dow, e malaa'ika'en maako ceniiƃe.

27E mi wi'a'on goonga, e woodi woƃƃe dariiƃe ɗo'o ƃe maayataa naa ƃe ngi'ii Laamu Allah.”

Yeesu Wangii Nder Mangu Muuɗum
(Maatiyu 17.1-8; Markus 9.2-8)

28Balɗe joweetati gaɗa Yeesu wi'iƃe boliiɗe ɗen, o ƴeeŋi dow hocceere ngam o waɗa do'aare. Biiturus, e Yahaya, e Yaakubu e wondi e maako.

29E mo nder do'aare sey yeeso maako e kolte maako ngarti daneeje tar.

30Ɓon e ɗon sey raa, annabo'en ɗiɗo, Muusa e Iliya, wangi

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

31nder teddungal, e ɓe medda e maako. Ɓe meddi dow mayde maako nde tabbitay naa' ko neeɓi nder Urucaliima.

32Biiturus e gonduɓe e muuɗum ɗaanake, carel ko ɓe kuylii, ɓe ngi'i teddungal maako e yimɓe ɗiɗo darodiiɓe e maako.

33Carel ko annabo'en ɓen alata Yeesu, Biiturus wi'imo, “Moodibbo, wonki amin ɗo'o e woodi. Al min nyiɓa cuudi tati, wo'oyru ndu maaɗa, wo'oyru ndu Muusa, nden wo'oyru ndu Iliya.” Ammaa Biiturus andaa ko wi'ata.

34E mo nder metuki, sey nduula wangi, suddiɓe, ɓe kultori.

35Ɓe nani hononde Allah daga nder nduula ngan wi'i, “O'o woni Ɓiɗɗo am mo cuɓumi. Nanee ko o wi'ata'on.”

36Nde hononde nden de"iti, ɓe ngi'i Yeesu kanum tan. Tokkuɓemo aliɗum hakkunde maɓɓe, nder nyalɗe ɗen ɓe mbi'aayi goɗɗo ko ɓe ngi'i.

Yeesu Yamɗitinii Ɓiɗɗo Gooduɗo Ginnol

(Maatiyu 17.14-18; Markus 9.14-27)

37Nde weeti, ɓe njippoyii daga dow hocceere nden, kawrutuɓe ɗuɗɓe tawimo.

38Nder kawrutuɓe ɓen goɗɗo gorko noddi e sembe, wi'i, “Moodibbo, e mi toromaa, raaru ɓiɗɗo am gorko ngam kanko tan ngoodumi.

39Ginnol neeɓii e nangamo. To ngol nangiimo, o fuɗɗa wulluki, o waɗa ka diwnuki, nguufo ngaɗa ka wurtoyaaki nder honduko maako, ngol alataamo naa ngol nawniimo.

40Mi torake tokkuɓema mburtinangol, ammaa ɓe mbaawaayi.”

41Yeesu nootii, wi'i, “Onon yimɓe jaamanu ɗu'um kalluɗum on koolaakiyam, haa ndeye njooɗodotoomi e mooɗon e mi munyida e mooɗon? Waddu ɓiɗɗo maaɗa ɗo'o. ”

42Ɓiɗɗo on e waroya, sey ginnol ngol do"imo, e mo diwna. Ammaa Yeesu haɓani ginnol ngol, yamɗitini suka on, hokkitimo nyaako maako.

43Wonɓe ɗon fuu kayɗini e mangu Allah.

Yeesu Fuɗɗiti Wi'i Ɓadake Maayuki

(Maatiyu 17.22,23; Markus 9.30-32)

Ammaa e ɓe nder haydinki dow ko o wadi, Yeesu wi'i tokkuɓemo,

44“Paamee boɗɗum nanon ko mbi'aymi'on! Ɓum hokkitiray Ɓii Neɗɗo nder juuɗe yimɓe.”

45Ammaa ɓe paamaayi ko o wi'iɓe. Ɓum suuɗanakeɓe ngam to' ɓe paamaɗum, nden e ɓe kula ɓamukimo dow maajum.

Moye Ɓuri Mangu?

(Maatiyu 18.1-5; Markus 9.33-37)

46Nden geddi ummii hakkunde tokkuɓemo dow ɗum moye ɓuri mangu nder maɓɓe.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

47Ammaa Yeesu heɓti ko woni nder ɓerɗe maɓɓe, sey o hocci sukayel pamarel, o darningel haade maako.

48Nden o wi'iɓe, “Koo moye jaɓuɗo sukayel pamarel bo nge'el nder inde am jaɓiiyam. Nden koo moye jaɓuɗoyam jaɓii liloyɗoyam. Ngam lestinɗo hoore muuɗum fuu nder mooɗon, kanum woni mawɗo.”

Mo Wanyaayi'on Fuu e Wondi e Mooɗon
(Markus 9.38-40)

49Yahaya nootii, wi'i, “Moodibbo, min ngi'ii goɗɗo e wurtina ginni nder inde maaɗa, min kaɗimo ngam kanko naa' o tokkuɗo'en. ”

50Ammaa Yeesu wi'imo, “To' on kaɗumo, ngam fuu mo wanyaayi'on e wondi e mooɗon. ”

Yimɓe Gariiri Samaariya Nganyii Yeesu

51Nde carel ɓadii ngam ɗum hoccamo yaaki dow, Yeesu e hoore muuɗum suɓi yahuki Urucaliima.

52Sey o lili lilaaɓe yeeso maako, ɓe njaha nder gariyel Samaariyanko'en ngam ɓe ciryoo koo ɗume ngam garol maako.

53Ammaa yimɓe gariyel ngel njaɓaayimo ngam ɓe keɓtii Urucaliima o fa'i.

54Nde tokkuɓemo Yaakubu e Yahaya ngi'i non, ɓe mbi'i, “Moodibbo, a yiɗi min nodda hiite daga dow wara halkaɓe?”

55Ammaa Yeesu waylitii haɓaniɓe,

56sey ɓe njahi wongel gariyel.

Tokkuki Yeesu
(Maatiyu 8.19-22)

57E ɓe nder yaadu dow ɗatal, sey goɗɗo wi'imo, “Mi tokkete to njahataa fuu. ”

58Yeesu wi'imo, “Dilaaji e ngoodi gayɗe, colli e ngoodi caɓɓe, ammaa Ɓii Neɗɗo walaa to fukkotoo. ”

59O wi'i goɗɗo neɗɗo, “Tokkam. ” Ammaa neɗɗo on wi'imo, “Moodibbo, al mi yaha, mi uwoya nyaako am taw. ”

60Ammaa Yeesu wi'imo, “Alu mayɓe uwa mayɓe mu"en, ammaa an, yahu, nga'ajinaa Laamu Allah. ”

61Goɗɗo kadimaa wi'i, “Mi tokkete, moodibbo, ammaa al mi yaha mi ƴama ɓe wuro am taw. ”

62Ammaa Yeesu wi'imo, “Koo moye jogiiɗo remergo fuɗɗi remuki e yeeƴoo gaɗa, walaa ko nafi nder kuugal Allah. ”

Luka 10

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Yeesu Lilii Tokkuɓemo 72

1Gaɗa maajum Yeesu suɓi woɓɓe kamɓe 72, nden o liliɓe ɗiɗo-ɗiɗo, ɓe artamo yaaki koo ndiye gariiri e wigeere to o yiɗi yahuki fuu.

2O wi'iɓe, “Gese ɓenduɗe e ɗuuɗi, ammaa huwooɓe ɗuuɗaa. Toree Joomu gese ɗen liloya huwooɓe nder gese maako.

3Njahee. Mi lilii'on to yimɓe bono mbaaloy hakkunde caafaali.

4To' on njaadu e jakaare ceede koo jakaare limce, koo paɗe, nden to' on kownu goɗɗo kownol juutungol dow ɗatal.

5Wuro ngo nattuɗon fuu, puɗɗee wi'uki, ‘Allah hokka wuro ngo'o jam!’

6To e woodi neɗɗo giɗɗo jam nder wuro ngon, barka mooɗon jooɗoto dow maako, ammaa to walaa, ɗum wartay to mooɗon.

7Njooɗee nder wuro ngo ɗum jaɓɓii'on, nyaamee, njaree koo ɗume ko ɓe kokki'on, ngam kuwoowo e haani yoɓeeki. To' on kakkito daga wuro yaaki wuro.

8Fuu gariiri ndi nattuɗon, to yimɓe mayri njaɓɓake'on, nyaamee ko ɗum resi yeeso mooɗon.

9Njamɗinee nyawɓe wonɓe nder gariiri ndin, nden mbi'onɓe, ‘Laamu Allah warii haade mooɗon.’

10Ammaa, gariiri ndi nattuɗon fuu, to ɓe njaɓɓaaki'on, mburtee njahon dow ɗate mayri mbi'on,

11‘Min piɗɗii sollaare gariiri mooɗon daga koyɗe amin, kanjum ɗum heɓtirta on ngaɗii hakke. Ammaa andee ɗu'um, Laamu Allah warii haade mooɗon.’

12E mi wi'a'on, e Nyalnde Jaango Allah ɓuray yurminanki yimɓe gariiri Sodom dow yimɓe gariiri ndin ɗon.”

Gariije Ɗe Njaɓaayi Goonga Njaray Bone

(Maatiyu 11.20-24)

13O wi'i, “Yimɓe gariiri Korasin, on mbonii! Yimɓe gariiri Betasayda, on mbonii! Daa kuuɗe kayɗiniiɗe gaɗaaɗe nder mooɗon ɗe ngaɗanaama yimɓe Taaya e Sidon, daa ɓe ɓornake kolte kollayɗe wannaare ɓe njooɗake nder tooka ngam holluki ɓe tuubii.

14Ammaa Nyalnde Jaango Allah ɓuray yurminanki yimɓe Taaya e Sidon dow mooɗon.

15Onon boo, yimɓe gariiri Kafarnahum, on kammii ɗum hoccay'on yaaki dow? Naa' non! Ɗum nattinay'on nder ngayka hiite.”

16Nden Yeesu wi'i tokkuɓemo, “Jaɓuɗo ko mbiiɗon fuu jaɓii ko mbiimi, ganyuɗo'on boo wanyiiyam, nden ganyuɗoyam wanyii on ɗon liloyɗoyam. ”

So"oyaaki Lilaaɓe 72

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

17Sey tokkuɓemo 72 ngarti e nana belɗum, ɓe mbi'i, “Moodibbo, haa ginni maa ngaɗii ko min mbi'iɗi fuu nder inde maaɗa!”

18O wi'iɓe, “Mi yi'ii Ceyɗan yanoyii bo mayƴere daga dow.

19Raa, mi hokkii'on laamu yaaɓuki dow boole e jahe e heɓuki jaalorgal dow bawɗe Ganyo, walaa ko heɓata'on.

20Ammaa to' on nanu belɗum ngam ginni e ngaɗa ko mbiiɗon, ammaa nanee belɗum ngam inɗe moodon mbindaama e wuro Allah.”

Yeesu Nanii Belɗum

(Maatiyu 11.25-27; 13.16,17)

21E carel ngel, Yeesu nani belɗum nder Ruuhu Allah, o wi'i, “Mi yettiima, Nyaako am Mo Dow, Joomiraawo dow e ley, ngam a suuɗii fii ɗu'um to gooduɓe faamu e andal, a holliiɗum ɓikkoy pamaroy. Non Nyaako am, ngam non welanmaa ngaɗaa. ”

22Sey o wi'i yimɓe, “Nyaako am hokkiiyam koo ɗume. Walaa anduɗo moye woni Ɓiɗɗo on sey ni Nyaako on, non maa walaa anduɗo moye woni Nyaako on sey ni Ɓiɗɗo on, e mo Ɓiɗɗo on yiɗi andina Nyaako on. ”

23Sey o waylitii to tokkuɓemo o wi'iɓe kamɓe tan, “Gite gi'uɗe ko ngiiɗon ɗe barkiɗinaaɗe!

24Ngam e mi wi'a'on, annabo'en ɗuɗɓe e laaminooɓe ɗuɗɓe ngiɗii ngi'a ko ngiiɗon, ammaa ɓe ngi'aayi. Ɓe ngiɗii nanuki ko nanoton, ammaa ɓe nanaayi.”

Misaalu Dow Samaariyankeejo Boɗɗo

25Sey goɗɗo moodibbo dooka ummii darii ngam foonda Yeesu, o wi'i, “Moodibbo, ko haani mi waɗa ngam mi heɓa yonki ki re'ataa? ”

26Sey Yeesu wi'imo, “Ko windaa nder Attawra? Noye njangirtaa? ”

27O nootii, o wi'i, “ ‘Yiɗu Joomiraawo Allah maaɗa e ɓernde maaɗa fuu, e yonki maaɗa fuu, e sembe maaɗa fuu, e hakkiilo maaɗa fuu, ’ nden, ‘Yiɗu bandiraawo maaɗa no ngiɗirɗaa hoore maaɗa. ’ ”

28Yeesu wi'imo, “A nootake boɗɗum. Waɗu non, nden a heɓay yonki ki re'ataa. ”

29Ammaa moodibbo dooka on yiɗii wurtina hoore muuɗum, sey o ƴami Yeesu, o wi'i, “Moye woni bandiraawo am? ”

30Yeesu wi'imo, “Goɗɗo neɗɗo e yaha daga Urucaliima yaaki Jeriiko, sey woɓɓe wuyɓe taɓɓiimo. Ɓe ɓortimo, ɓe njaɓi ko o woodi fuu, ɓe piyimo boɗɗum, ɓe ndilli, ɓe alimo hakkunde yonki e mayde.

31Sey ardiiɗo diina tokkoyi ɗatal ngal. Nde o yi'i neɗɗo on, o seli, o ƴaɓɓii.

32Kadimaa, goɗɗo Leewiyankeejo tokkoyi ɗatal ngal, nde o waroyi to neɗɗo on woni, o yi'imo, o seli, o ƴaɓɓii.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

33Ammaa goɗɗo Samaariyankeejo e nder yaadu o waroyi to neɗɗo on woni, o yi'imo, o yurminanimo.

34O yahi to maako, o lootanimo nawnooɗe e nebbam e ndiyam inabojam, o haɓɓanimo nawnooɗe ɗen. Nden o waɗɗinimo dow mbabba maako o yaarimo wuro to ɗum yoɓata ɗum waala, o wallimo.

35Nde weeti, Samaariyankeejo on itti ceede ajurfaari ɗiɗi daga jiiba muuɗum, hokki mawɗo wuro on wi'imo, ‘Wallumo. Taa majjinii ceede ko ɓuri ɗe'e, mi yoɓete to mi so"oyake.’ ”

36Sey Yeesu ƴami moodibbo dooka on wi'i, “Moye nder yimɓe tato ɓe'e kammiɗaa woni bandiraawo mo wuyɓe piyi on? ”

37O wi'i, “On ɗon jurminanɗomo. ” Sey Yeesu wi'imo, “An maa, yahu ngaɗaa non. ”

Yeesu Yahii Wuro Marta e Maryaama

38Yeesu e tokkuɓemo e nder yaadu, sey o natti wongel gariyel, goɗɗo debbo bi'eteeɗo Marta jaɓɓiimo to wuro muuɗum.

39Marta on e woodi minyiraawo bi'eteeɗo Maryaama. Maryaama jooɗii haade Yeesu e mo nana ekkitinol maako.

40Ammaa Marta wannii ngam e huwa kuuɗe ɗuɗɗe. Sey o wari to Yeesu, o wi'i, “Moodibbo, a wannaayi nde minyiraawo am aldiyam e kuugal nga'al min tan? Wi'umo o ummoo o wallayam!”

41Ammaa Yeesu nootii, wi'i, “Marta, Marta, a wannii hoore maaɗa dow fii ɗuɗɗum.

42Ammaa fii go'o tan yiɗaa. Maryaama boo suɓii ko ɓuri wooɗuki, ɗum jaɓtataake to maako.”

Luka 11

Ekkitinki Dow Do'aare
(Maatiyu 6.9-13; 7.7-11)

1Wonde nyalnde Yeesu e waɗa do'aare to wonde wigeere. Nde o heenyi do'aare nden, go'oto nder tokkuɓemo wi'imo, “Moodibbo, ekkitinmin no min ngaɗirta do'aare, non no Yahaya Gaɗoowo Baptisma ekkitiniri tokkuɓemo. ”

2Yeesu wi'iɓe, “To on ngaɗay do'aare, mbi'ee, ‘Yaa Allah Nyaako amin Mo Dow, inde maaɗa ceniinde mawninee, laamu maaɗa wara.

3Hokkumin ko min nyaamata koo ndeye nyalnde.

4Yaafanamin hakkeeji amin, ngam minon maa e min njaafanoo koo moye gaɗanɗomin hakke. Taa' alu min njaha to min ngaɗata hakke. ’ ”

5Nden o hokkiɓe misaalu, o wi'i, “To go'oto nder mooɗon yahii to higo muuɗum caka jemma wi'imo, ‘Higo, wuƴam mburoodiho tato,

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

6ngam higo am e dow yaadu yaaloyii waala e wuro am, raa boo mi walaa ko kokkaymomi o nyaama.’

7Sey o nootii daga nder suudu, o wi'i, ‘Taa' wannam, ngam ɗum yaadake ɗum maƀƀii dammugal, nden min e ƀiƀƀe am min njaadake min pukkake. Mi waawataa ummaaki jooni mi hokkumaa goɗɗum.’ ”

8Yeesu wi'i, “E mi wi'a'on, to o salake ummaaki o hokkamo buroodi ɗum ngam higaaku, o ummoto o hokkamoɗum ngam o waɗii ka toraakimo.

9Ngam non e mi wi'a'on, toree, ɗum hokkay'on. Ɗaƀƀitee, on keƀay. Cilminee, ɗum maƀƀitanay'on dammugal.

10Ngam koo moye toriiɗo ɗum hokkaymo, ɗaƀƀutuɗo boo heƀay, nden koo moye cilminiiɗo ɗum maƀƀitanaymo dammugal.

11Moye nder mooɗon to ƀiɗɗo muuɗum torakemo lingu, o hokkamo mboodi?

12Koo boo to o torakemo ƀoccoonde, o hokkamo yaare?

13To onon kalluƀe, on andi no kokkirton ƀiƀƀe mooɗon fii boɗɗum, hakko Nyaako mooɗon Mo Dow! O ƀuray non hokkuki toriiƀemo Ruuhu Allah.”

Yeesu e Ceyɗan

(Maatiyu 12.22-30; Markus 3.20-27)

14Wonde nyalnde Yeesu e wurtinana goɗɗo ginnol pahol. Gaɗa ginnol ngol wurtake, neɗɗo on fuɗɗi metuki, sey yimƀe ɗuɗƀe kawrutuƀe kayɗini.

15Ammaa woƀƀe maƀƀe mbi'i, “E bawɗe Ba'aljabul laamiiɗo ginni o wurtinirta ginni.”

16Woƀƀe e ngiɗi foondukimo, ngam non ƀe mbi'imo o waɗanaƀe goɗɗum kayɗiniiɗum yiwoyɗum to Allah.

17Ammaa Yeesu e andi ko woni nder ƀerɗe maƀƀe, o wi'iƀe, “Laamu fuu cendiiɗum e wanywanytira, ɗum lallay. Non maa wuro cendiingo e wanywanytira, ngo lallay.

18To laamu Ceyɗan sendake e wanywanytira, noye laamu ɗum darortoo? Mi wi'u non ngam on mbi'a e mi wurtina ginni e sembe Ba'aljabul laamiiɗo ginni.

19To e mi wurtina ginni nder bawɗe Ba'aljabul, e bawɗe moye tokkuƀe'on mburtinirtaɗi? Ngam non tokkuƀe'on kollay on ngalaa goonga.

20Ammaa, to e mi wurtina ginni nder bawɗe Allah, nden Laamu Allah waranii'on.

21“To neɗɗo cembiɗɗo jogake kaafahi reenii wuro muuɗum, walaa ko heƀata ko o woodi fuu.

22Ammaa, to goɗɗo ƀurɗomo sembe waraniimo teetay kaafahi ki o mantortoo kin, ƀurɗo mo sembe on sendanay woƀƀe jawdi ndin.

23“Mo wondaa e am fuu, o ganyo am. Mo wallaayiyam moƀtuki fuu, o cankitoowo.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Wartuki Ginnol
(Maatiyu 12.43-45)

24“To ginnol wurtake nder ɓandu neɗɗo, ngol yahay to bigeeje jorɗe e ngol ɗaɓɓita to ngol siwtotoo. Ammaa to ngol heɓaayi, sey ngol wi'a, ‘Mi so"oto wuro ngo mburtoyiimi. ’

25To ngol wartii, ngol tawii wuro ngon wuuwaama ngo mo"inaama,

26sey ngol yaha ngol waddoya ginni joweeɗiɗi ɓurɗingol halluki, ɗi natta ɗi njooɗoo ɗon. Nden re'irde neɗɗo on ɓuray fuɗɗoode maako halluki.”

Barka Ƀurɗum

27Nde Yeesu wi'i non, goɗɗo debbo nder hawrutuɓe noddi sembee wi'i, “Debbo danyuɗoma kokkuɗoma musinɗaa, o barkiɗinaaɗo. ”

28Ammaa Yeesu wi'imo, “Non, ammaa ɓurɓe barkiɗineeki ngoni nanooɓe Wolde Allah e tokkande. ”

Yimɓe Jaamanu Kalluɗum
(Maatiyu 12.38-42)

29Nde yimɓe ngaɗi ka moɓtaaki to Yeesu, o wi'iɓe, “Yimɓe jaamanu ɗu'um ɓe kalluɓe, e ɓe ngiɗi holleeki goɗɗum kayɗiniiɗum, ammaa walaa ko ɗum hollataɓe sey ni ko heɓunoo Annabi Inuusa.

30Ko heɓi Annabi Inuusa hollii yimɓe Niineba Allah liloyimo, non maa ko heɓatayam, min Ƀii Neɗɗo, ɗum hollay yimɓe jaamanu ɗu'um Allah liloyiyam.

31Nyalnde Jaango, laamiiɗo leydi fombina debbo o ummodoto e yimɓe jaamanu ɗu'um. O holla ko yimɓe jaamanu ɗu'um ngaɗi ɗum wooɗaa, ngam kanko o waroyii daga ɓadaaki nanuki faamu Annabi Suleymaanu. Raa boo, ɓurɗo Annabi Suleymaanu ɗo'o.

32E Nyalnde Jaango yimɓe Niineba maa ɓe ummodoto e yimɓe jaamanu ɗu'um, ɓe kolla ko yimɓe jaamanu ɗu'um ngaɗi ɗum wooɗaa, ngam kamɓe nde ɓe nani wa'aju Annabi Inuusa ɓe tuubii, raa boo ɓurɗo Annabi Inuusa ɗo'o.

Jayngol Ƀandu
(Maatiyu 5.15; 6.22,23)

33“Walaa gaɗanayɗo fitilaaru hiite suuɗandu koo hippa tummude dow mayru. Sey ni o resandu dow danki ngam ndu yeynanoo nattuɗo fuu.

34Gite maaɗa ngoni fitilaaru ɓandu maaɗa. To gite maaɗa e njamɗi, ɓandu maaɗa fuu heeway jayngol, ammaa to gite maaɗa njamɗaa fuu, ɓandu maaɗa heeway nyiwre.

35Faamu boɗɗum koo jayngol gongol nder maaɗa ɗum nyiwre.

36To ɓandu maaɗa fuu e heewi jayngol, to ndu walaa nyiwre koo seɗɗa, ndu yeynoto koo toye no jayngol fitilaaru yeynorantomaa.”

Faarisanko'en e Moodiƀƀe Attawra
(Maatiyu 23.1-36; Markus 12.38-40)

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

37Yeesu e nder metuki sey godɗo Faarisankeejo wi'imo o yaha wuro muuɗum o hirtoyoo. Yeesu yahi joodii fuɗɗi nyaamuki nyamndu.

38Faarisankeejo on haydini nde yi'i Yeesu fuɗɗii nyaamuki nyamndu lootaayi juuɗe muuɗum.

39Sey Yeesu wi'imo, “Onon Faarisanko'en on layɓa gaɗa njardukoy moodon e le'oy moodon, ammaa nder moodon on keewuɓe nguyka e halleende.

40Onon haaŋaaɓe! Koo moye e andi gaɗuɗo yaasi kanko wadi nder.

41Ngam non kokkee ɓe ngalanaa ko woni nder jarduɗe e le'oy moodon, nden ɗe fuu ɗe laaɓanay'on.

42“On mbonii, onon Faarisanko'en, ngam on kokkii Allah jakka haakohoy njongeteekoy, ammaa on ngaɗantaa yimɓe ko haani, on ngalaa yidde Allah. Ɗu'um tatum e haani ngaɗondum, ammaa to' on alu waɗuki ko horii.

43“On mbonii, onon Faarisanko'en, ngam on ngidi jooɗaaki dow jooɗorle mawɓe nder cuudi do'aare, on ngidi hownireeki mangu nder luumo.

44On mbonii! On nandi e genaale ɗe ngi'ataake, yimɓe e tokka dow maaje andaa.”

45Go'oto nder moodiɓɓe Attawra wi'i Yeesu, “Moodibbo, nde mbiiɗaa non, minon maa a hudiimin! ”

46Yeesu wi'i, “On mbonii, onon maa moodiɓɓe Attawra, ngam on njowana yimɓe doŋle teddude, ammaa onon koo koolel go'o on ngaɗataa mballonɓe.

47On mbonii! Ngam on maha genaale boɗɗe ɗe siftorki annabo'en ɓe maamaaji moodon mbari.

48Non hollii ko maama'en moodon ngadi welii'on, ngam ɓe mbarii annabo'en, onon boo on mahani annabo'en ɓen genaale.

49Kanjum wadi Allah wi'i nder andal muuɗum, ‘Mi lilanayɓe annabo'en e lilaaɓe, ɓe mbara woɓɓe ɓe torra woɓɓe.’

50Ngam non ɗiiɗam annabo'en ndufaaɗam daga fuɗɗoode duuniyaaru, ɗum ɗaɓɓitayɗam to juuɗe yimɓe jaamanu ɗu'um,

51daga ɗiiɗam Habiila haa yaaki ɗiiɗam Annabi Jakaariya baraaɗo hakkunde Suudu Joomiraawo e sakkirde. E mi wi'a'on goonga, ɗiiɗamji ɗin ɗon fuu ɗum ɗaɓɓitaydi to juuɗe yimɓe jaamanu ɗu'um.

52“On mbonii, onon moodiɓɓe Attawra, ngam on njogake maɓɓitirgel dammugal andal, onon on nattaayi, on alaayi woɓɓe natti. ”

53Nde Yeesu ali ɗon, moodiɓɓe Attawra e Faarisanko'en ɓerɗe maɓɓe metti dow maako, ɓe ngadi ka ɗamukimo ɗamɗe dow fii ɗuɗɗum,

54ngam ɓe nana o wi'ii goɗɗum ko haanaa, ɓe keɓa ko ɓe nangirtamo.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Luka 12

Yeesu Wagginii Yimɓe Dow Ngikku Munaafuki'en
(Maatiyu 10.26,27)

1E carel ngel, yimɓe ɗuɗɓe moɓtii haa ɓe ngaɗi ka yaɓyaɓtirki. Yeesu wi'i
tokkuɓemo, “Paamee to' ngarton bo Faarisanko'en ngam ɓe munaafuki'en.

2Walaa goɗɗum ombaaɗum ɗum omtataake, non maa walaa goɗɗum cuuɗiiɗum ɗum
suuritataake.

3Ko mbiiɗon nder nyiwre fuu, ɗum nanayɗum nyalawma, non maa ko metuɗon e
suuɗe, ɗum metayɗum e njayri.

Mo Ɓum Hulata
(Maatiyu 10.28-31)

4“E mi wi'a'on, onon higooɓe am, to' on kulu warooɓe ɓandu neɗɗo, gaɗa ɗon ɓe
mbaawataa waɗuki goɗɗum.

5Ammaa mi wi'ay'on mo kuloton. Kulee on ɗon baawayɗo warki'on gaɗa ɗon o
waɗa'on nder wuro hiite, e mi wi'a'on, kanko kuloton!

6“Naa' coloy njowoy e cooree jamɗe ɗiɗi? Fuu e non Allah yejjitataa koo go'otel
maakoy.

7Koo gaasa ko'e mooɗon maa fuu ka limaama. To' on kulu, on ɓurii coloy ɗuɗkoy.

Jaɓuki Yeesu e Wanyukimo
(Maatiyu 10.32,33; 12.32; 10.19,20)

8“E mi wi'a'on, jaɓuɗoyam yeeso yimɓe fuu, min Ɓii Neɗɗo, mi jaɓaymo yeeso
malaa'ika'en Allah.

9Ammaa ganyuɗoyam yeeso yimɓe, mi wanyaymo yeeso malaa'ika'en Allah.

10“Fuu bi'uɗo ko wooɗaa dow Ɓii Neɗɗo, ɗum waaway yaafanaakimo. Ammaa fuu
bi'uɗo ko wooɗaa dow Ruuhu Allah, o yaafantaake.

11“To yimɓe njaarii'on yeeso mawɓe e laamiiɓe, to' on ngannu dow no mburtinirton
ko'e mooɗon koo ko mbi'oton.

12Ngam Ruuhu Allah ekkitinay'on e carel ngel ko haani mbi'on.”

Misaalu Dow Diskuɗo Kaaŋaaɗo

13Goɗɗo nder hawrutuɓe wi'imo, “Moodibbo, wi'u mawniraawo am sendida ndonu e
am. ”

14Ammaa Yeesu wi'imo, “Higo! Moye lamniyam dow mooɗon? Moye wartiriyam
cendanayɗo'on ndonu? ”

15Nden o wi'iɓe, “Paamee! Ngoɗɗitee yidde jawdi duuniyaaru, ngam heɓuki jawdi
hokkataa neɗɗo yonki.”

16O hokkiɓe misaalu ɗu'um, o wi'i, “Ngesa goɗɗo diskuɗo yeeɗii naa' seɗɗa.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

17O wi'i hoore maako, ‘Ko ngaɓaymi? Mi walaa to ndesaymi ko ndemumi.’

18O wi'i, ‘Yawwaa! Mi heɓtii ko ngaɓaymi, mi pusay cuuɓi resuki nyamndu am, mi maha goɓɓi ɓurɓiɓi mangu, mi moɓta nyamndu am e jawdi am fuu nder maaji.

19Mi wi'a hoore am “A woodi fii ɓuɓɓum boɓɓum keɗaydumma duuɓi ɓuɓɓi. Siwta, nyaamaa, njaraa, nanaa beldum.” ’

20Ammaa Allah wi'imo, ‘A kaaŋaaɓo! Nder jemmaare nde'e ɓum hoccay yonki maaɓa. Moye ronata ko moɓtanɓaa hoore maaɓa?’ ”

21Sey Yeesu wi'iɓe, “Koo moye moɓtanɓo hoore muuɓum jawdi duuniyaaru, nden walaa ko o resi to Allah, non heɓatamo. ”

Hoolaaki Allah
(Maatiyu 6.25-34)

22Gaɓa ɓon, Yeesu wi'i tokkuɓemo, “Ngam non e mi wi'a'on, to' on ngannu dow jonde moodon, waato dow ko nyaamoton koo ko njaroton koo ko ɓornotoodon.

23Ngam yonki ɓurii nyamndu, ɓandu boo ɓurii kolte.

24Ndaaree dawle. Ɗe aawataa, ɓe pe"ataa, ɓe ngalaa suudu to ɓe moɓtata nyamndu koo to ɓe ndesata goɓɓum; fuu e non Allah e nyamnaɓe. On ɓurii colli daraja!

25Moye nder moodon to wannii waawata ɓeydanki hoore muuɓum carel seɓɓa nder balɓe muuɓum?

26To on mbaawataa waɓuki fii pamarum ɓu'um, ko waɓata on nganna e ko horii?

27Ndaaree pindi no mawnirta. Ndi huwataa, ndi sanyataa kolte. Fuu e non, e mi wi'a'on, Annabi Suleymaanu fuu e risku muuɓum meeɓaayi mo"itinaaki bo pindi wo'oyri ndi'i.

28To Allah e mo"itinira pindi ladde nihi, hande e ndi ɓon, jaango ndi wulee, hakko onon, o ɓuray non ɓornuki'on, onon kooliiɓemo seɓɓa.

29“Nden to' on ngaɓu ɓerɓe moodon dow ko nyaamaton koo boo ko njaroton. To' on ngannu ko'e moodon dow maajum.

30Ngam iri ɓum ɓon fii yimɓe duuniyaaru ɓaɓɓitata. Nyaako moodon Mo Dow e andi on ngiɓi fii ɓum ɓon.

31Ammaa ɓaɓɓitee laamu maako, nden ɓum ɓeydanay'on fii ɓu'um.

Jawdi Ndi Wonnataako
(Maatiyu 6.19-21)

32“Onon ornde am pamarde, to' on kulu, ngam Nyaako moodon Mo Dow e nana beldum hokkuki'on laamu muuɓum.

33Cooree ko ngoodudon, kokkon ɓe ngalanaa ceede ɓen. Ndesanee ko'e moodon jawdi ndi wonnataako, jawdi ndi dow ndi re'ataa. Ton gujjo ɓaddataakondi, nden walaa mooɗu nyaamayngundi.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

34Ngam to jawdi maaɗa woni, ton ɓernde maaɗa maa so"otoo.

Taadee Ciryooɗon

35“Taadee ciryooɗon ngam kuugal Allah, aldee fitilaaji mooɗon e hiite,

36bo maccuɓe keɗiiɓe joomu wuro maɓɓe wartoya daga humto teegal, ngam to o wartoyii o silminake, ɗon e ɗon ɓe maɓɓitanamo dammugal.

37Ɓe barkiɗinaaɓe maccuɓe ɓe joomu wuro maɓɓe tawi e ndeena to o wartoyii. E mi wi'a'on goonga, o taadoto ngam kuugal, o joɗɗinaɓe, o waddanaɓe nyamndu.

38To o wartoyii caka jemma koo fajiri, maccuɓe ɓe o tawi e ɓe ciryi, ɓe barkiɗinaaɓe.

39Ammaa andee ɗu'um, daa joomu wuro e andi carel ko gujjo warata, o alataa o nattanamo wuro.

40Onon maa doole njooɗooɗon on ciryii ngam e carel ngel on andaa Ɓii Neɗɗo warata.”

Maccuɗo Gaɗoowo Goonga
(Maatiyu 24.45-51)

41Biiturus wi'i, “Moodibbo, a wi'a misaalu ɗu'um ngam minon tan koo ngam koo moye? ”

42Yeesu nootii wi'i, “Moye woni kuwoowo mo goonga mo faamu, mo joomu wuro muuɗum yowi dow maccuɓe muuɗum, ngam o hokkaɓe nyamndu nder carel?

43O barkiɗinaaɗo maccuɗo mo joomu wuro muuɗum warti tawi e mo waɗa non.

44E mi wi'a'on goonga, joomu wuro on yowaymo dow jawdi muuɗum fuu.

45Ammaa to maccuɗo on wi'ii hoore muuɗum, ‘Joomu wuro am wartataa jooni,’ sey o fuɗɗi fiyuki maccuɓe worɓe e rewɓe e mo nyaama e mo yara njaru naa hoore maako waylitake.

46Joomu wuro on wartay e nyalnde nde maccuɗo on kammaaki e carel ngel o andaa, o fiyaymo boɗɗum o waɗamo nder ɓe ngalaa goonga.

47“Maccuɗo anduɗo ko joomu wuro muuɗum yiɗi o waɗa, ammaa o siryaaki koo boo o waɗaayi ko joomu wuro on yiɗi, ɗum fiyaymo boɗɗum.

48Ammaa maccuɗo mo andaa ko joomu wuro muuɗum yiɗi o waɗa, to o waɗii fii kalluɗum, ɗum fiyaymo seɗɗa. Fuu kokkaaɗo ɗuɗɗum, ɗuɗɗum ɗum ɗaɓɓitata to maako. Fuu tambinaaɗo ɗuɗɗum, o ɣameteeɗo ko ɓuri ɗuɗki.

Yeesu Waddii Sendirki
(Maatiyu 10.34-36)

49“Hiite ngaroymi waɗuki nder duuniyaaru, e yidde am nge huɓɓee jooni.

50Ammaa e woodi baptisma ɗum ngaɗanteemi, mi wannii naa ɗum waɗaniiyamɗum.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

51On kammii mi waroyi waddanki duuniyaaru jonde jam? E mi wi'a'on, naa' non, ammaa senduki yimɓe ngaddumi.

52Daga jooni ɗum taway yimɓe njowo nder wuro go'o ɓe kuucindiraa, tato ummanto ɗiɗo, ɗiɗo ummanto tato.

53Nyaako sendiray e ɓiɗɗo muuɗum, ɓiɗɗo on maa sendiray e nyaako muuɗum. Inna sendiray e ɓiɗɗo muuɗum debbo, ɓiɗɗo on maa sendiray e inna muuɗum. Esiraawo maa sendiray e esiraawo muuɗum."

Anduki Carel
(Maatiyu 16.2,3)

54Yeesu wi'i hawrutuɓe, "To on ngi'ii duule e ummoyoo daga hirna, ɗon e ɗon on mbi'ay, 'Ndiyam toɓay, ' sey ɗam toɓa boo.

55To hendu fombina ummoyake, on mbi'ay, 'Ɗum waɗay nguleenga,' sey ɗum waɗa boo.

56Onon munaafuki'en! On mbaawi raaruki ko woni e leydi e ko woni e dow andon ko waɗata, ammaa ngam ɗume on mbaawataa faamuki ko waɗata e carel nge'el?

Siryootir e Gulloyiiɗoma
(Maatiyu 5.25,26)

57"Ngam ɗume on mbaawataa suɓanki ko'e moodon ko haani?

58Taa yaada e gulloyiiɗoma yeeso laamu, ɗaɓɓutu ciryootiron dow ɗatal. To naa' non, o yaarete yeeso gaɗoowo kiita, gaɗoowo kiita waɗumaa nder juuɗe taadiiɓe ɓe maɓɓumaa nder suudu cural.

59E mi wi'umaa, a wurtataako naa a yoɓii fuu ceede ɗe ɗum tokkatama koo aniiniyel horataako."

Luka 13

A Maayay Taa Alaayi Hakke Maaɗa

1E carel ngel e woodi woɓɓe ɗon bi'uɓe Yeesu ko heɓi woɓɓe Galilanko'en. Galilanko'en ɓen e kirsana Allah cakkiri, sey Bilaatus gomnaajo waɗi ɗum wariɓe haa ɣiiɣam maɓɓe hawtii e ɣiiɣam ko ɓe cakki.

2Yeesu nootii wi'iɓe, "On kammoo Galilanko'en ɓen ɗon ɓurii Galilanko'en koriiɓe fuu hakke ngam ɓe torriraama nihi?

3E mi wi'a'on, naa' non! Ammaa to naa' on tuubu, onon maa on fuu on kalketeeɓe.

4Koo maa yimɓe sappo e njoweetato mayɓe carel ko suudu towndu ndu Siluwam yani dow maɓɓe, on kammoo ɓe ɓurii yimɓe koriiɓe joodiiɓe nder Urucaliima fuu waɗuki hakke?

5E mi wi'a'on, naa' non! Ammaa to naa' on tuubu, onon maa non kalkirton."

Misaalu Dow Lekki Ki Rimataa

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

6Sey o hokki misaalu ɗu'um, o wi'i, “Goɗɗo neɗɗo e woodi lekki ibbi nder ngesa muuɗum, o yahi o yi'a koo e ki woodi ɓikkoy, ammaa o tawi ki walanaa.

7Ngam non o wi'i neɗɗo kuwanoowomo to ngesa kan, ‘Raa, duuɓi tati e mi wara ɗaɓɓutuki ibbe dow ibbi ki'i, ammaa mi heɓataa. Fe"uki! Ngam ɗume ki surata leydi e meere?’

8Kuwoowo to ngesa kan wi'imo, ‘Joomu wuro, ɓeydanki ndungu go'o, mi mo"inanaki leydi, mi waɗanaki ngoobaari.

9To ki rimii ɓikkoy hitaande garaynde, too, woodii, ammaa to ki rimaayi, sey pe"aaki.’ ”

Yeesu Yamɗitinii Debbo Nder Nyalnde Siwtaare

10Wonde Nyalnde Siwtaare Yeesu e ekkitina nder suudu do'aare.

11E woodi debbo ɗon ginnol e haɓɓimo duuɓi sappo e joweetati, e ngol turnimo, koo hoore maako o waawataa ɗeftuki.

12Nde Yeesu yi'imo, noddimo haade, wi'imo, “Bandiraawo, a hoyii daga nyawu maaɗa.”

13Yeesu yowi juuɗe muuɗum dow maako, ɗon e ɗon o ɓantii o fuɗɗi mantuki Allah.

14Bernde ardiiɗo suudu do'aare ndun metti ngam Yeesu yamɗitinii goɗɗo Nyalnde Siwtaare. Ngam maajum o wi'i yimɓe, “E woodi baldɗe joweego'o ngam kuuɗe, ngaree ɗum yamɗitina'on nder baldɗe ɗen, naa' ni nder Nyalnde Siwtaare. ”

15Sey Yeesu nootii wi'imo, “Onon munaafuki'en! Naa' koo moye moodon e fitta ngaari muuɗum koo mbabba muuɗum nder Nyalnde Siwtaare yarnoyanga?

16O'o debbo taanu Ibraahim, mo Ceyɗan haɓɓi duuɓi sappo e joweetati, haanaa o fittee Nyalnde Siwtaare?”

17Nde o wi'i non, wanywanyɓe maako fuu cemti, ammaa yimɓe nani beldum e fii kayɗiniiɗum fuu ɗum o waɗata.

Misaalu Dow Gabbel Mastat
(Maatiyu 13.31,32; Markus 4.30-32)

18Nden Yeesu wi'i, “Ɗume Laamu Allah nandi? Ko nandinaymiɗum?

19Laamu Allah e nandi e gabbel mastat ngel goɗɗo hocci aawi nder ngesa muuɗum. Gabbel ngel fuɗi, warti leggel, colli ngaɗi caɓɓe dow lice maaki.”

Misaalu Dow Ɗuufinirɗum
(Maatiyu 13.33)

20O wi'i kadin, “Ɗume nandinaymi Laamu Allah?

21E ɗum nandi e ɗuufinirɗum ɗum goɗɗo debbo hocci lancindiri e condi alkamaari poondirkoy tatoy ndi fuu ndi ɗuufi.”

Dammugal Ɓiɗɗiingal

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

(Maatiyu 7.13,14,21-23)

22Yeesu e yaha Urucaliima o tokki gariije e ngarihoy e mo ekkitina.

23Godƙo ƴamimo wi'i, “Moodibbo, yimɓe sedƙa tan kisata?” O wi'iɓe,

24“Ndurwee nattiron to dammugal ɓiƙƙiingal, ngam e mi wi'a'on, ƙudɓe ndoolay ngam natta ammaa ɓe mbaawataa.

25To joomu wuro ngon ummake maɓɓii dammugal ngal, on ndaroto yaasi on piya dammugal ngal on toroo on mbi'a, ‘Moodibbo, maɓɓitanmin dammugal!’ Ammaa o wi'ay'on, ‘Mi andaa'on, mi andaa to ƴiwoyƙon.’

26Nden on mbi'ay, ‘Min nyamdii, min njardii e maaƙa, a ekkitinii nder gariije amin.’

27Ammaa o wi'ay, ‘E mi wi'a'on, mi andaa'on, mi andaa to ƴiwoyƙon. Cendiree e am, onon kalluɓe.’

28To on ngi'ii Ibraahim e Iciyaaku e Yaakubu e annabo'en fuu nder Laamu Allah, ammaa onon on mburtinaama, on mboyay nyeryindiron nyiiyɓe.

29Yimɓe naa' Yahuudanko'en ngaray daga fuuna e hirna e woyla e fombina ɓe njoodƙoo ɓe nyaama nyamndu humto nder Laamu Allah.

30Raƙƙum, woɓɓe cakitiiɓe ɓe ngartay artuɓe, nden woɓɓe artuɓe ɓe ngartay cakitotooɓe.”

Yeesu e Wannii Dow Urucaliima

(Maatiyu 23.37-39)

31E carel ngel, woɓɓe Faarisanko'en ngari to Yeesu mbi'imo, “Alu ƙo'o ngam Hirudus e yiƙi warmaa. ”

32O wi'iɓe, “Njahee mbi'on dilaaru ndun ƙon, ‘Raƙƙum, hande e jaango mi wurtinay ginni mi yamƙitinay ɓe njamƙaa. E nyalnde tatawre mi yottinay kuugal am. ’

33Fuu e non, doole mi nanga laawol hande e jaango e faɓɓi jaango, ngam haanaa ƙum wara annabiijo bannye sey nder Urucaliima.

34“Jalla Urucaliima, Urucaliima a warii annabo'en, a wardii liloyaaɓe to maaƙa e kaayɓe! Nde ƙuƙƙum e mi yiƙi moɓtuki yimɓe maaƙa no geroogal moɓtirta ɓikkoy maagal ley biyeeli maagal, ammaa a jaɓaayi.

35Raƙƙum, Allah alanay'on Wuro Ceniingo moodƙon. E mi wi'a'on, on puƙƙitataa ngi'onyam, naa nyalnde nde mbiiƙon, ‘O barkiƙinaaƙo, garoyƙo nder inde Joomiraawo.’ ”

Luka 14

Yeesu Yamƙitinii Gooduƙo Nyawu ‘Buddi

1Wonde Nyalnde Siwtaare Yeesu yahi wuro go'oto nder ardiiɓe Faarisanko'en ngam o nyaama nyamndu. Sey ɓe ngaƙi ka raarukimo, koo o waƙay ko ɓe keɓata ɓe nangiramo.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

2Haade maako e woodi goɗɗo gorko gooduɗo nyawu ɓuddi.

3Yeesu ƴami Faarisanko'en e moodiɓɓe Attawra o wi'i, “Dooka jaɓii ɗum yamɗitina neɗɗo Nyalnde Siwtaare ko aa'a?”

4Ammaa ɓe nootaaki. Sey Yeesu meemi nyawɗo on yamɗitinimo, wi'imo o dilla.

5Nden o ƴamiɓe, o wi'i, “Moye nder moodon to ɓiɗɗo muuɗum koo ngaari muuɗum yanii nder ɓundu Nyalnde Siwtaare ittoytaamo ɗon e ɗon?”

6Ɓe keɓaayi ko ɓe mbi'imo.

Hoccu Hoore Maaɗa Naa' A Goɗɗum

7Nde Yeesu faami kumpitaaɓe nyaamuki nyamndu ɗon fuu e cuɓa jooɗaaki to mawɓe njooɗotoo, o hokkiɓe misaalu ɗu'um, o wi'i,

8“To goɗɗo humpitiima humto, taa' jooɗa to mawɓe njooɗotoo. Ɗum gaɗotooɗum o humpitii goɗɗo ɓurɗoma mangu.

9Nden kumpitoyɗoma on o waroyay o wi'umaa, ‘Umma neɗɗo o'o jooɗoo.’ Ngam non boo a semtay, njooɗoɗaa to jooɗorgal cakitiingal.

10Ammaa to ɗum humpitiima, jooɗa to jooɗorgal cakitiingal, ngam to kumpitoyɗoma waroyi, o wi'ete, ‘Higo, umma, njooɗoyoɗaa ɗow jooɗorgal mawɓe.’ Non hokkete mangu yeeso garoyɓe ɗon fuu.

11Ngam mawninɗo hoore muuɗum fuu o lesneteeɗo, lesninɗo hoore muuɗum boo o mawninteeɗo.”

12Nden o wi'i kumpitoyɗomo, “Taa humpitay yimɓe humto to wuro maaɗa, taa' humputu higooɓe maaɗa tan, koo mawniraaɓe e minyiraaɓe maaɗa tan, koo bandiraaɓe maaɗa tan, koo ɓe kedduɗaa riskuɓe. Ngam ɓe kumpitete kamɓe maa, ɓe ngaatanmaa ko ngaɗanɗaaɓe.

13Ammaa taa woodi humto, humputu ɓe ngalanaa, e jaraaɓe, e gurgu'en, e wumɓe.

14Ɗum barkiɗinte, ngam ɓe mbaawataa waatankima ko ngaɗanɗaaɓe. Allah waatante Nyalnde Jaango, nyalnde nde o umminta mayɓe gaɗuɓe jonde wooɗunde.”

Misaalu Dow Humto Mango
(Maatiyu 22.1-10)

15Nde goɗɗo nder jooɗodiiɓe e maako nani non, o wi'i Yeesu, “Neɗɗo nyaamoowo nyamndu nder Laamu Allah o barkiɗinaaɗo! ”

16Sey Yeesu wi'imo, “E woodi goɗɗo neɗɗo ciryiiɗo humto mango o humpiti yimɓe ɗuɗɓe.

17Nde carel humto ngon waɗi, o lili maccuɗo maako wi'oya kumpitaaɓe ɓen, ‘Ngaroyee, koo ɗume siryaama!’

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

18Ammaa ɓe fuu ɓe ngadi ka ɗaɓɓutuki no ɓe calortoo ngam ɓe ngiɗaa yaaki. Arandeejo on wi'imo, ‘Mi soodii ngesa, doole mi yaha mi yi'aka. Waɗu munyal, mi heɓataa yaaki.’

19Ɗiɗaɓo wi'imo, ‘Mi soodii na'i demooji kanji sappo, e mi yiɗi yaaki mi foondaɗi jooni. Waɗu munyal mi heɓataa yaaki.’

20Non tataɓo maa wi'i, ‘Mi neeɓaayi ko te'umi, ngam non mi heɓataa yaaki.’

21Maccuɗo on so"ii wi'i joomu wuro muuɗum koo ɗume. Ɓernde joomu wuro on metti, o wi'i maccuɗo on, ‘Yawnu njahaa dow ɗate mawɗe e ɗate pamare nder gariiri, noddanowaayam ɓe ngalanaa, e jaraaɓe, e wumɓe, e gurgu'en.’

22Gaɗa maccuɗo on wartoyii wi'i joomu wuro muuɗum, ‘Ko mbiiɗaa ɗum waɗa waɗaama, ammaa fuu e non njayri e horii.’

23Sey joomu wuro on wi'i maccuɗo on, ‘Yahu dow ɗate mawɗe e ɗate pamare gaɗa gariiri, noddaa yimɓe ngaroya natta wuro am ngam ngo heewa.

24E mi wi'a'on, nder kumpitaaɓe arande'en walaa nyaamayɗo nyamndu humto am.’ ”

Bone Tokkuki Yeesu

(Maatiyu 10.37,38)

25Wonde nyalnde yimɓe ɗuɗɓe e njaada e Yeesu. Sey o raariɓe o wi'i,

26“Garoyɗo to am fuu to ɓuraayi yiɗukiyam dow nyaako muuɗum e maduujo muuɗum e debbo muuɗum e ɓiɓɓe muuɗum e mawniraaɓe e minyiraaɓe muuɗum - haa maa e yonki muuɗum, o waawataa wartuki tokkuɗoyam.

27Koo moye to hoccaayi gaafaangal muuɗum tokkiyam waawataa wartuki tokkuɗoyam.

28Misaalu, to goɗɗo mooɗon e yiɗi mahuki wuro mango, ay arande o jooɗoto taw o lima ko o majjinta, o yi'a koo e mo woodi ko heƴatamo o yottinango.

29To naa' non, to o fuɗɗii mahukingo o waawataa yottinkingo, gi'uɗongo fuu jalaymo

30wi'a, ‘Raa neɗɗo o'o fuɗɗii mahuki, ammaa o waawaayi yottinki.’

31Koo boo to laamiiɗo gooduɗo sooji'em 10,000 honiday e laamiiɗo garoyɗo honamo e sooji'em 20,000, arande o jooɗoto taw o yi'a koo e mo woodi sembe honuduki e maako.

32To o yi'ii o waawataa, o lilay lilaaɓe to garayɗo on ko o yotto, ngam ɓe ɗaɓɓita siryootirki e maako.

33Non maa, koo moye to sendiraayi e ko woodi fuu waawataa wartuki tokkuɗoyam.

Lamɗam Mbaatuɗam

(Maatiyu 5.13; Markus 9.50)

34“Lamɗam ɗum fii boɗɗum, ammaa to beldum maajam ittake, ko wartirta beldum maajam?

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

35Walaa ko ɗam waɗetee. Ɗam nafataa goɗɗum, sey ni ɗam rufee. Gooduɗo noppi nanooji fuu nana!”

Luka 15

Misaalu Dow Mbaala Majjunga
(Maatiyu 18.12-14)

1Wonde nyalnde jaɓooɓe ceede leydi e gaɗooɓe hakke ngari to Yeesu ngam ɓe nana ko o wi'ata.

2Ammaa Faarisanko'en e moodiɓɓe Attawra ngaɗi ka metitaaki e ɓe mbi'a, “Neɗɗo o'o e jaɓɓoo gaɗooɓe hakke haa maa e mo nyamda e maɓɓe.”

3Sey Yeesu hokkiɓe misaalu ɗu'um, wi'i,

4“To goɗɗo nder mooɗon e woodi baali 100, go'o nder baali ɗin majjii, o alay koriiɗi e ndura nder ladde, o ɗaɓɓitoya majjunga ngan naa o heɓtiinga.

5To o heɓtoyiinga, o nanay belɗum o towoyanga e daande maako.

6To o so"ake wuro, o nodday higooɓe maako e ɓe o heddi, o wi'aɓe, ‘Mballeeyam nanki belɗum ngam mi heɓtii mbaala am majjunoonga.’

7E mi wi'a'on, bo non ɗum ɓuray nanki belɗum e ton dow to gaɗoowo hakke go'oto tuubii so"ake to Allah, dow yimɓe 99 nyumooɓe ngalaa hakke.

Misaalu Dow Ceede Majjuɗe

8“Misaalu, to debbo e woodi jamɗe sappo ɗe ajurfaari, go'o majjii, ay o waɗay hiite e fitilaaru, o wuuwa wuro ngon, o ɗaɓɓita e seese-seese koo toye naa o heɓtii yamnde majjunde nden.

9To o heɓtiinde, o nodday higooɓe maako e ɓe o heddi, o wi'aɓe, ‘Mballeeyam nanki belɗum, ngam mi heɓtii yamnde am majjunoonde.’

10E mi wi'a'on, bo non malaa'ika'en nanirta belɗum yeeso Allah to gaɗoowo hakke go'oto alii waɗuki hakke so"ake to Allah.”

Misaalu Dow Ɓiɗɗo Majjuɗo

11Kadimaa o wi'i, “E woodi goɗɗo neɗɗo gooduɗo ɓiɓɓe ɗiɗo.

12Pamaro on wi'i nyaako muuɗum, ‘Bappa, hokkam ndonu am.’ Sey nyaako on sendaniɓe jawdi muuɗum.

13Gaɗa balɗe seɗɗa, pamaro on hawti ko woodi fuu, o yahi leydi ngoɗɗundi, ton o lallini jawdi maako nder jonde meere.

14Gaɗa o lallinii jawdi ndin fuu, ɗum waɗi weelo kallungo nder leydi ndin, o warti mo walaa koo ɗume.

15Ngam non o yahi o huwana goɗɗo neɗɗo leydi ndin, neɗɗo on yaarimo to aladeeji maako hokkimo kuugal nyamnukiɗi.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

16Kayeejo on e yiɗunoo to o heɓayno o nyaama nyamndu aladeeji, ammaa walaa kokkuɗomo goɗɗum.

17Nde hakkiilo maako warti, o wi'i nder ɓernde maako, ‘Kuwanooɓe nyaako am e ngoodi nyamndu keƴaynduɓe haa ndu horoo, ammaa min boo e mi ɗo'o weelo ɓadake warkiyam.

18Mi so"oto to nyaako am, mi wi'amo, “Bappa, mi waɗii hakke yeeso Allah e yeeso maaɗa.

19Mi hewtaayi ɗum noddayam ɓiɗɗo maaɗa, e mi toromaa alam mi warta go'oto nder kuwanooɓema.” ’

20Sey o ummii o so"ii to nyaako maako. “Ko o yottoo wuro ngon, nyaako maako yi'imo yurminanimo, doggi wuundoyiimo jaɓɓiimo boɗɗum.

21Ɓiɗɗo on wi'imo, ‘Bappa, mi waɗii hakke yeeso Allah e yeeso maaɗa, jooni mi hewtaayi ɗum noddayam ɓiɗɗo maaɗa.’

22Ammaa nyaako on wi'i maccuɓe muuɗum, ‘Njawnee ngaddon limce ɓurɗe wooɗuki, ɓornonmo. Ngaɗaneemo jabbaare e hoondu maako e paɗe e koyɗe maako.

23Ngaddee ngaari payndi, kirsonndi, nyaamen nanen belɗum,

24ngam ɓiɗɗo am o'o, o maayiino, ammaa o ummake, o majjiino, ammaa o heɓtaama!’ Sey ɓe puɗɗi nyaamuki, e ɓe nana belɗum.

25“E carel ngel mawniraawo on e ton ngesa. Sey e mo wartoya, nde o ɓadii wuro, o nani e ɗum fiya bawɗi e ɗum wama.

26Sey o noddi go'oto nder maccuɓe o ƴamimo, o wi'i, ‘Ko wangi?’

27Maccuɗo on wi'imo, ‘Minyiraawo maaɗa warti, nyaako maaɗa boo hirsii ngaari payndi ngam o wartii jam koo ko yanimo.’

28Ɓernde mawniraawo on metti o salii nattuki wuro ngon. Nyaako on wurtoyii toriimo o natta.

29Ammaa o wi'i nyaako on, ‘Raa, duuɓi ɗuɗɗi e mi huwanmaa bo maccuɗo, mi meeɗaayi salaaki ko mbiiɗaayam, ammaa fuu e non a meeɗaayi hokkukiyam koo damngel go'el ngam mi nanda belɗum e higooɓe am.

30Ammaa nde ɓiɗɗo maaɗa o'o wartoyi, nyaamuɗo jawdi maaɗa dow tokkuki rewɓe, a hirsaniimo ngaari payndi.’

31“Nyaako on wi'imo, ‘Ɓiɗɗo am, an a wondi e am koo ndeye, ko ngoodumi fuu an jeyiɗum.

32E haani nanen belɗum, ngam minyiraawo maaɗa o'o o maayiino, ammaa jooni o ummake, o majjiino, ammaa jooni o heɓtaama.’ ”

Luka 16

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Jowaaɗo Dow Jawdi Mo Walaa Goonga

1Yeesu wi'i tokkuɓemo, “E woodi goɗɗo diskuɗo jowuɗo goɗɗo dow jawdi muuɗum ngam faamanandi. Goɗɗo wi'i diskuɗo on, ‘On ɗon mo njowɗaa dow jawdi maaɗa e mo wonnandi. ’

2Ngam non diskuɗo on noddimo, wi'imo, ‘Ko nanaymi dow maaɗa nihi? Wi'am no njogoriɗaa jawdi am ngam daga jooni mi ittete dow jawdi am.’

3Paamanoowo jawdi on wi'i nder ɓernde muuɗum, ‘No ngaɗaymi jooni? Raa joomu wuro am riiwayyam dow kuugal nga'al, raa boo mi walaa sembe remuki, mi semtay boo toraaki.

4Yawwaa! Jooni e mi andi no ngaɗaymi ngam yimɓe njaɓayam nder gureeje maɓɓe to mi riiwaama daga kuugal nga'al.’

5Sey o lilani ɓe joomu wuro maako tokkata nyamaande, o wi'i arandeejo, ‘No joomu wuro am tokkatama?’

6O wi'imo, ‘Paali nebbam jaytun **800** tokketeemi.’ Paamanoowo jawdi on wi'imo, ‘Jaɓu ɗerewol nyamaande maaɗa, yawnu windu **400**.’

7Nden o wi'i ɗiɗaɓo on, ‘An boo, noye tokketeɗaa?’ O wi'imo, ‘Buhuuji alkamaari 1,000 tokketeemi.’ O wi'imo, ‘Jaɓu ɗerewol nyamaande maaɗa windu buhuuji **800**.’

8Joomu wuro on mani paamanoowo jawdi mo walaa goonga on, ngam e mo woodi ƴoyre. Mi hokku'on misaalu ɗu'um ngam andon yimɓe ɓe tokkaayi Allah ɓurii yimɓe tokkuɓemo ƴoyre dow fii duuniyaaru.

9“E mi wi'a'on, kuutiree jawdi duuniyaaru ngam keɓon higooɓe, ngam to jawdi ndin re'ii, ɗum jaɓa'on nder wuro Allah ngo haa abadaa.

10Fuu gaɗuɗo ko haani e fii seɗɗa, o waɗay ko haani e fii ɗuɗɗum. Non maa mo walaa goonga dow fii seɗɗa waɗataa goonga dow fii ɗuɗɗum.

11To on ngalaa goonga e jogaaki jawdi duuniyaaru, moye hoolotoo'on e jogaaki jawdi goongaari?

12To on njogoraaki jawdi goɗɗo goonga, moye hokkata'on ko wartata ɗum mooɗon?

13“Walaa maccuɗo baawayɗo jagganaaki joomu wuro'en ɗiɗo. Koo o wanya go'oto o yiɗa go'oto, koo o mawnina go'oto o yawana go'oto. Non onon maa on mbaawataa jagganaaki Allah e jagganaaki jawdi carel go'o. ”

Goɗɗe Boliiɗe Yeesu

(Maatiyu 11.12,13; 5.31,32; Markus 10.11,12)

14Nde Faarisanko'en nani fuu ko o wi'i, ɓe ɗurtiimo ngam ɓe giɗɓe ceede.

15O wi'iɓe, “Onon ngoni kollooɓe ko'e mooɗon on gaɗooɓe ko haani yeeso yimɓe, ammaa Allah e andi ɓerɗe mooɗon. Ngam ko yimɓe mawninta e harmini yeeso Allah.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

16“Attawra e Defte Annabo'en ngoni ko ɗum wa'ajinta haa carel Yahaya Gaɗoowo Baptisma. Daga carel ngel, e ɗum andina Habaru Belɗum dow Laamu Allah, koo moye e durwa ngam heɓa nattuki.

17Ammaa fuu e non, ɗum ɓuray hoyuki dow e ley re'a e dow toɓɓel go'el ngel Attawra majjinee.

18“Koo moye yoofi debbo muuɗum te'i goɗɗo, njeenu o waɗata. Neɗɗo te'uɗo joofaaɗo maa, njeenu o waɗata. ”

Diskuɗo e Li'aajaru

19“E woodi goɗɗo diskuɗo ɓornotooɗo limce ɗe ceede, e mo nyaama ko o yiɗi koo ndeye.

20E dammugal wuro maako koo ndeye e ɗum wadda goɗɗo mo walanaa bi'eteeɗo Li'aajaru e mo woodi putte koo toye e ɓandu maako.

21E mo yiɗi nyaamuki ko yani e leydi daga nder nyamndu diskuɗo on. Ko ɓuri non, kutiiji maa e ngara e taha putte maako.

22Nde mo walanaa on maayi, malaa'ika'en njaarimo o jooɗoo haade Annabi Ibraahim. Diskuɗo on maa maayi o uwaa.

23O nattinaa hiite e mo yara bone, sey o ɓefti gite maako, o yi'i Li'aajaru e jooɗii haade Annabi Ibraahim.

24O noddi Ibraahim e sembe, o wi'i, ‘Yaa Ibraahim, yurminanam, liloy Li'aajaru mbi'aamo o suuwa hoondu maako nder ndiyam o fewna ɗemngal am ngam e mi yara bone kalluɗum nder hiite nge'e.’

25Ibraahim wi'imo, ‘Biɗɗo am, siftor carel ko ngonnoɗaa duuniyaaru a heɓii ko ngiɗɗaa fuu, Li'aajaru boo yarii bone kalluɗum. Ammaa jooni e mo nana belɗum ɗo'o, an boo a ɗon yara bone kalluɗum.

26Gaɗa non, e woodi ngayka lugguka hakkunde meeɗen. Walaa baawayɗo huula daga ɗo'o yaha to ngonɗaa, non maa daga to ngonɗaa walaa baawayɗo huuloya to amin.’

27Ammaa diskuɗo on wi'i, ‘E mi toromaa, Bappa, lilu Li'aajaru to wuro nyaako am.

28E mi woodi minyiraaɓe njowo, e mi yiɗi o yaha o wagginaɓe ngam kamɓe maa to' ɓe ngara to njaraymi bone kalluɗum ɗo'o.’

29Ammaa Ibraahim wi'imo, ‘E ɓe ngoodi Attawra e Defte Annabo'en, al ɓe ngaɗa ko ɗe mbi'i.’

30Diskuɗo on wi'i, ‘Naa' non, yaa Ibraahim, to goɗɗo nder mayɓe yahaniiɓe, ɓe tuubay.’

31Ibraahim wi'imo, ‘To ɓe nanaayi ko Attawra e Defte Annabo'en mbi'ata, ɓe njaɓataa ko ummiiɗo daga mayde wi'iɓe.’ ”

Luka 17

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Bone Waɗuki Hakke

(Maatiyu 18.6,7,21,22; Markus 9.42)

1Sey Yeesu wi'i tokkuɓemo, “Doole ko waɗata yimɓe ngaɗa hakke wara, ammaa gaɗuɗo goɗɗo waɗi hakke yaray bone.

2Ɗum ɓuranay neɗɗo on haɓɓanee kaaɓa namol manga e daande o faɗɗee nder ndiyam mbeela, dow o waɗa go'oto nder sukaaɓe pamarɓe ɓe'e kooliiɓeyam waɗa hakke.

3Paamanee ko'e mooɗon. “To bandiraawo maaɗa waɗaniima ko wooɗaa, metanmo. To o tuubii, yaafanamo.

4To o waɗaniima ko wooɗaa nde joweeɗiɗi e nyalnde go'o, nden nde joweeɗiɗi e mo wara to maaɗa e mo wi'a, ‘Mi tuubii,’ doole njaafanoɗaamo.”

Hoolaaki Allah Bo Gabbel Mastat

5Lilaaɓe Yeesu mbi'imo, “Ɓeydanmin hoolaaki Allah! ”

6Yeesu nootii wi'iɓe, “Daa on ngoodi hoolaaki famɗirki bo gabbel mastat, on mbaaway mbi'on lekki ki'i, ‘Ɗoofa tiggoyoɗaa nder ndiyam, ’ sey ki waɗa bo ko mbiiɗon.

Kuugal Maccuɗo

7“Moye nder mooɗon gooduɗo maccuɗo demayɗo koo duraydo baali, to maccuɗo on wartoyii daga ngesa o wi'amo, ‘Woroy, jooɗa nyaamaa nyamndu? ’

8Sam walaa bi'oowo non, sey ni o wi'amo, ‘Ɓorna limcere defuki, ndefanaayam hiraande, ngaddanaayam, mi nyaama mi yara taw, nden nyaamaa njaraa.’

9On kammoo o yettay maccuɗo on ngam o waɗii ko o wi'i?

10Aa'a. Non onon maa, to on kuwii ko ɗum wi'i'on, on mbi'ay, ‘Min maccuɓe ɓe ngalaa bote. Min ngaɗii ko haani min ngaɗa tan.’ ”

Yeesu Yamɗitinii Yimɓe Sappo

11Yeesu e yaha Urucaliima, o tokki keerol leydi Samaariya e leydi Galiili.

12E mo natta wongel gariyel, sey yimɓe sappo gooduɓe nyawu nyaamoojum laral kawri e maako, ɓe ndarii to woɗɗi.

13Ɓe noddi e sembe, ɓe mbi'i, “Yeesu! Mawɗo! Yurminanmin!”

14Nde Yeesu yi'iɓe, o wi'iɓe, “Njahee ardiiɓe diina ngi'a'on. ” E ɓe nder yaadu, sey ɓe njamɗiti.

15Nde go'oto maɓɓe yi'i yamɗitii, o so"ii e mo manta Allah e sembe.

16O diccii yeeso Yeesu, o yettimo. Kanko boo o Samaariyankeejo.

17Yeesu wi'imo, “Naa' onon sappo njamɗiti? To njoweenayo ɓen ngoni?

18Walaa mo ɗum heɓi so"oyii yetti Allah sey koɗo o'o tan?”

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

19Sey o wi'i Samaariyankeejo on, “Umma ndillaa. A yamɗitii ngam a hoolakeyam.”

Garol Laamu Allah
(Maatiyu 24.23-28,37-41)

20Woƃƃe Faarisanko'en ƴami Yeesu ƃe mbi'i, “Ndeye Laamu Allah waroyta? ” O wi'iƃe, “Ɗum yi'ataa Laamu Allah e gite.

21Walaa bi'oowo, ‘Raa Laamu Allah ɗo'o,’ koo ‘Raa Laamu Allah ton nii,’ ngam Laamu Allah e nder moodon.”

22Sey o wi'i tokkuƃemo, “Baldɗe e ngara ko kaaƃoton yi'uki nyalnde wo'oyre nder nyaldɗe Ɓii Neɗɗo, ammaa on ngi'ataa.

23E carel ngel yimƃe mbi'ay'on, ‘Rammo ɗaa'e!’ koo boo, ‘Rammo ɗo'o!’ To' on njahu. To' on tokkuƃe.

24No mayƴere mayƴirta yi'ee koo toye, non gartol Ɓii Neɗɗo wa'ata.

25Ammaa arande doole o yara torra kalluka, yimƃe jaamanu ɗu'um nganyamo.

26Ko waɗuno nder jaamanu Annabi Nuhu, non waɗetee nder baldɗe ko Ɓii Neɗɗo wartoyta.

27Yimƃe e nyaama, e njara, e te'a, e te'ee haa carel ko Annabi Nuhu natti komiwal mangal, ndiyam wari halkiƃe ƃe fuu.

28Non maa no ɗum waɗuno nder jaamanu Luutu. Yimƃe e nyaama, e njara, e cooda, e coora, e ndema, e maha.

29Ammaa nyalnde nde Luutu wurtii daga nder gariiri Sodom, ɗum yoofoyi hiite e kaayɗe nyaamooje hiite daga dow, nge halkiƃe ƃe fuu.

30Non waɗetee nyalnde nde Ɓii Neɗɗo wangata.

31“E nyalnde nden gondo dow suudu fuu to' jippoyoo ngam hoccuki jawdi maako nder suudu. Gondo to ngesa boo to' so"oo wuro.

32Ciftoree debbo Luutu!

33Koo moye ɗaƃƃutuɗo hisna yonki muuɗum dullayki, ammaa koo moye dulli yonki muuɗum ngam am hisnayki.

34E mi wi'a'on, e jemmaare nden yimƃe ɗiɗo pukkodoto dow leeso go'o ɗum hocca go'oto, ɗum ala go'oto.

35Rewƃe ɗiɗo e namida, ɗum hocca go'oto, ɗum ala go'oto.

36[Yimƃe ɗiɗo e kuwa nder ngesa, ɗum hocca go'oto, ɗum ala go'oto.]”

37Tokkuƃemo mbi'imo, “Moodibbo, toye fii ɗu'um waɗata? ” O wi'iƃe, “To baatuɗum woni, ɗon jigaaje kawritata. ”

Luka 18

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Misaalu Dow Alkaaliijo e Godɗo Debbo

1Sey Yeesu hokki tokkuɓemo misaalu ɗu'um ngam o hollaɓe ɓe ngaɗa ka waɗuki do'aare to' ɓe coma.

2O wi'i, “E wondi gariiri e woodi godɗo alkaaliijo mo hulataa Allah o wannaa e yimɓe.

3E woodi godɗo debbo nder gariiri ndin gorko maako maayi. Koo ndeye e mo yaha to alkaaliijo on e mo toroomo e mo wi'a, ‘Waɗu ko haani hakkunde am e ganyo am.’

4Alkaaliijo on neeɓi jaɓaayi. Ammaa gaɗa ɗon o wi'i nder ɓernde maako, ‘Koo nde mi hulataa Allah, kadin mi wannaa e koo moye,

5ammaa ngam debbo o'o e wannayam, mi waɗanaymo ko haani, ngam to' o waɗa mi soma e garol maako.’ ”

6Nden Yeesu wi'i, “Nanee ko alkaaliijo o'o mo hulataa Joomiraawo wi'i.

7E yi'uki moodon Allah waɗantaa cuɓaaɓe muuɗum torotooɓemo jemma e nyalawma ko haani? O neeɓay o wallaayiɓe?

8E mi wi'a'on, o yaaway waɗankiɓe ko haani. Ammaa to Ɓii Neɗɗo wartoyii, o taway kooliiɓemo nder duuniyaaru boo?”

Misaalu Dow Faarisankeejo e Jaɓoowo Ceede Leydi

9E woodi ngi'ooɓe ko'e mu"en ɓe gaɗooɓe ko Allah yiɗi, e ɓe njawana woɓɓe. Yeesu hokkiɓe misaalu ɗu'um.

10O wi'i, “Yimɓe ɗiɗo njahi Wuro Ceniingo ngam ɓe ngaɗa do'aare, go'oto Faarisankeejo, go'oto boo jaɓoowo ceede leydi.

11Faarisankeejo on darii, waɗi do'aare nder ɓernde muuɗum wi'i, ‘Allah, mi yettiima ngam mi waɗataa ko woɓɓe yimɓe ngaɗata, bo wuyɓe, e gaɗooɓe ko wooɗaa, e gaɗooɓe njeenu, koo maa bo jaɓoowo ceede leydi o'o.

12E mi suumoo nde ɗiɗi nder yontoore go'o, nden e mi itta jakka nder ko keɓumi fuu.’

13Ammaa jaɓoowo ceede leydi on darii to woɗɗi. O raaraayi dow, e mo rondi juuɗe maako dow hoore, e mo wi'a, ‘Yaa Allah, yurminanam, mi waɗii hakke.’

14E mi wi'a'on, jaɓoowo ceede leydi on hootii wuro o jaafanaaɗo hakke maako, ammaa Faarisankeejo on yaafanaaka. Ngam koo moye mawninɗo hoore muuɗum o pamɗinteeɗo, nden lestinɗo hoore muuɗum boo o mawninteeɗo.”

Yeesu Barkiɗini Ɓikkoy Pamaroy
(Maatiyu 19.13-15; Markus 10.13-16)

15Yimɓe e ngaddana Yeesu sukahoy maɓɓe pamaroy ngam o barkiɗinakoy, ammaa nde tokkuɓemo ngi'i non, ɓe kaɓaniɓe.

16Ammaa Yeesu noddi sukahoy koy to muuɗum, wi'i, “Alee sukahoy pamaroy ngara to am. To' on kaɗukoy, ngam gooduɓe ɓerɗe iri ɗe maakoy njeyi Laamu Allah.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

17E mi wi'a'on goonga, koo moye mo jaɓaayi Laamu Allah bono sukayel pamarel, o nattataa laamu ɗum koo seɗɗa.”

Laamiiɗo Diskuɗo
(Maatiyu 19.16-30; Markus 10.17-31)

18Sey goɗɗo laamiiɗo ƴamimo wi'i, “Moodibbo geeto, ko haani mi waɗa mi heɓa yonki ki re'ataa? ”

19Yeesu nootii, wi'imo, “Ngam ɗume noddirɗaayam geeto? Walaa geeto sey Allah tan.

20A andi ko Attawra wi'i, ‘Taa' waɗu njeenu. Taa' waɗu warhoore. Taa' wujju. Taa' hokku ceyda fewre. Hokku nyaako maaɗa e maduujo maaɗa mangu.’ ”

21O wi'i, “E mi waɗa fii ɗu'um fuu daga e mi suka. ”

22Nde Yeesu nani non, wi'imo, “Haa jooni horanimaa fii go'o. Sooru ko ngooduɗaa fuu, cendanaa ɓe ngalanaa ceede ɗen, nden a heɓay mbarjaari ton dow. Nden ngaraa, tokkaayam. ”

23Nde o nani non, o nanaayi beldum, ngam e mo woodi risku ɗuɗɗum.

24Yeesu raarimo wi'i, “E ɗum saɗi naa' seɗɗa diskuɗo natta Laamu Allah!

25Ɗum ɓuray hoyki ngeelooba tokka nder yolnde baatal dow diskuɗo natta Laamu Allah.”

26Nanuɓe ko o wi'i mbi'imo, “Too, to ɗum non, moye hisata? ”

27Yeesu wi'iɓe, “Ko yimɓe mbaawataa waɗuki, Allah waaway waɗukiɗum. ”

28Biiturus wi'imo, “Raɗɗum, min alii ko min ngoodi fuu min tokkiima. ”

29Yeesu wi'iɓe, “E mi wi'a'on goonga, koo moye aluɗo wuro muuɗum, koo debbo muuɗum, koo sakiraaɓe muuɗum, koo danyooɓe muuɗum, koo ɓiɓɓe muuɗum, ngam Laamu Allah,

30o heɓay ko ɓuri non ɗuuɗuki nder jaamanu ɗu'um, nden to o maayii o heɓay yonki ki re'ataa.”

Yeesu Metii Metuki Tataɓi Dow No Mayrata
(Maatiyu 20.17-19; Markus 10.32-34)

31Sey Yeesu noddi tokkuɓemo sappo e ɗiɗo, ɓe kakkitii o wi'iɓe, “Raɗɗum, en njahay Urucaliima, nden koo ɗume ko annabo'en mbindi dow Ɓii Neɗɗo ɗum heeway.

32Ɗum nangaymo, ɗum hokkitiramo nder juuɗe heeferɓe, ɓe njukkitamo, ɓe kuɗamo, ɓe tuttanamo joode,

33ɓe piyamo, ɓe mbaramo. Nden nyalnde tatawre o ummoto daga mayde.”

34Tokkuɓemo sappo e ɗiɗo ɓen paamaayi ko o wi'i dow hoore maako. Faamu ɗum suuɗanakeɓe, ɓe keɓtaayi dow ɗume o metata.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Yeesu Yamɗitinii Bumɗo Torotooɗo
(Maatiyu 20.29-34; Markus 10.46-52)

35Nde Yeesu ɓadii yottaaki gariiri Jeriiko, goɗɗo bumɗo e joodii haade ɗatal e toroo.

36Nde bumɗo on nani yimɓe ɗuɗɓe e ɣaɓɓoo, o ɣami, “Ko wangi?”

37Ɓe mbi'imo, “Yeesu Najarankeejo ɣaɓɓotoo. ”

38O noddi e sembe, o wi'i, “Yeesu, Ɓiɗɗo Dawda, yurminanam! ”

39Jahooɓe yeeso Yeesu kaɓanimo mbi'imo o de"ita, ammaa o ɓeydi nodduki e sembe, e mo wi'a, “Ɓiɗɗo Dawda, yurminanam! ”

40Ngam non Yeesu darii wi'i ɗum wadda bumɗo on to maako. Nde o ɓaddoyii haade, Yeesu ɣamimo, wi'i,

41“Ɗume ngiɗɗaa mi waɗanmaa?” O wi'i, “Moodibbo, e mi yiɗi mbumtinaayam. ”

42Sey Yeesu wi'imo, “Wumtu! Hoolaare maaɗa yamɗitiniima. ”

43Ɗon e ɗon gite maako mbumti, o tokki Yeesu, e mo manta Allah. Nde wonɓe ɗon fuu ngi'i ko waɗi, kamɓe maa ɓe manti Allah.

Luka 19

Yeesu e Jakka

1Yeesu natti Jeriiko e mo ɣaɓɓoo nder gariiri ndin.

2E woodi goɗɗo neɗɗo ton mawɗo jaɓooɓe ceede leydi, bi'eteeɗo Jakka, o diskuɗo.

3E mo yiɗi o yi'a moye woni Yeesu, ammaa o waawaayi ngam yimɓe ɗuuɗii, kadimaa o dammuɗo.

4Sey o doggi o ardii o ɣeeŋi lekki ngam o yi'a Yeesu, ngam ɗon Yeesu ɣiwata.

5Nde Yeesu yottii wigeere nden tijjii wi'imo, “Jakka, yawnu njippoyoɗaa ngam hande wuro maaɗa mbaalaymi.”

6Sey Jakka yawni, jippoyii, jaɓɓiimo e welwelta.

7Nde yimɓe ngi'i Yeesu yahi wuro maako, ɓe fuu ɓe ngaɗi ka metitaaki e ɓe mbi'a, “O waalay wuro neɗɗo gaɗoowo hakke.”

8Ammaa Jakka ummii wi'i Yeesu, “Moodibbo, mi hokkay ɓe ngalanaa sendere jawdi am. Kadimaa to e woodi ɓe njaɓanmi goɗɗum ko haanaa fuu, mi yoɓayɓe ko njaɓanmiɓe nde nayi. ”

9Yeesu wi'imo, “Hande kisndam warii nder wuro ngo'o, ngam kanko maa o ɓiɗɗo Ibraahim.

10Ngam Ɓii Neɗɗo waroyii ɗaɓɓita ko majji hisnaɗum.”

Misaalu Dow Jamɗe Jiinaariya
(Maatiyu 25.14-30)

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

11E ɓe nder nanuki ko o wi'ataɓe, sey o hokkiɓe misaalu ɗu'um ngam o ɓadake Urucaliima, kadimaa ngam yimɓe e kammoo Laamu Allah wangay ɗon e ɗon.

12O wi'i, “Goɗɗo neɗɗo mawɗo yahay wondi gariiri goɗɗundi ngam ɗum lamnamo o so"oyoo.

13O noddi maccuɓe maako kamɓe sappo, o hokki koo moye maɓɓe ceede ɗe kuwoowo heɓata nder lebbi tati, o wi'iɓe, ‘Coodee cooritoodon e ceede ɗe'e naa mi wartoyii.’

14Ammaa yimɓe leydi maako ngiɗaamo, sey ɓe lili lilaaɓe gaɗa o dillii ɓe mbi'a, ‘Min ngiɗaa neɗɗo o'o laamoo leydi amin.’

15“Nde o lamnaa o so"ii wuro, o wi'i ɗum noddanamo maccuɓe ɓen ɗon ɓe o hokkunoo ceede, ngam o yi'a ɓeydaari noye o heɓi.

16Arandeejo on waroyi wi'i, ‘Joomu wuro, ceede maaɗa ɓeydake nde sappo.’

17O wi'imo, ‘A huwii boɗɗum, a maccuɗo boɗɗo. Nde a hollii goonga maaɗa dow fii pamarum, a laamoto gariije sappo.’

18Diɗaɓo wari, wi'imo, ‘Joomu wuro, ceede maaɗa ɓeydake nde jowi.’

19Joomu wuro on wi'imo, ‘An, a laamoto gariije jowi.’

20Goɗɗo waroyi wi'i, ‘Joomu wuro, raa ceede maaɗa ɗe kaɓɓumi nder limcere cuuɗumi.

21E mi hulumaa ngam a neɗɗo caɗanɗo; a hocca ko a resaayi, a fe"a ko a aawaayi.’

22Joomu wuro on wi'imo, ‘An, a maccuɗo kalluɗo. Ko mbiiɗaa e honduko maaɗa nangiima! E yiiki maaɗa mi neɗɗo caɗanɗo? A nyuma e mi hocca ko mi resaayi, e mi fe"a ko mi aawaayi?

23To ɗum non, ko waɗi a resanaayiyam ceede to ɗe kuutirtee ɗe ɓeydoo, ngam to mi wartoyii mi tawa ɗe ɓeydake?’

24O wi'i dariiɓe haade ɗon, ‘Njaɓee ceede ɗen to maako, kokkonɗe on ɗon ɓeyduɗo ceede muuɗum nde sappo.’

25Be mbi'imo, ‘Joomu wuro, ay on ɗon ceede maako ɓurii ɗe o'o ɗuuɗuki nde sappo.’

26‘Non boo e mi wi'a'on, fuu gooduɗo ɗum ɓeydanaymo. Ammaa mo walaa goɗɗum, koo ko o woodi maa ɗum jaɓayɗum.

27Ben ɗon wanywanyɓe am boo ɓe ngiɗaa mi laamoo dow maɓɓe, ngaddeeɓe ɗo'o, mbaronɓe yeeso am.’ ”

Yeesu Siryake Nattuki Urucaliima

(Maatiyu 21.1-11; Markus 11.1-11; Yahaya 12.12-19)

28Nde Yeesu wi'i non, o nangi laawol yaaki Urucaliima.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

29Nde o ɓadii gariije Betafaaji e Betani to Hocceere Nde Ledɗe Jaytun, sey o lili tokkuɓemo ɗiɗo.

30O wi'iɓe, “Njahee nder gariyel gongel yeeso moodon. E nattuki moodon, on taway mbabba mola e nga haɓɓii, ɗum meeɗaayi waɗɗaakinga. Pittoyeenga ngaddonnga ɗo'o.

31To goɗɗo ƴamii'on ko waɗi pittotonnga, mbi'eemo, ‘Moodibbo e yiɗi huutirkinga.’ ”

32Sey lilaaɓe ɓen njahi tawi mbabba ngan non no o wi'iriɓe.

33E ɓe pittanga, sey joomiiga wari wi'iɓe, “Ngam ɗume pittotonnga?”

34Ɓe mbi'imo, “Moodibbo e yiɗi huutiniranga. ”

35Ɓe njaaraninga Yeesu, ɓe mbe"iti cuddaari maɓɓe dow magga, ɓe koccimo ɓe njowimo dow maaga.

36E mo nder yaadu dow mbabba ngan, yimɓe ngaɗi ka we"utuki cuddaari maɓɓe dow ɗatal ngal.

37Nde o ɓadii Urucaliima to regorde Hocceere Nde Ledɗe Jaytun, hawrutuɓe tokkuɓemo puɗɗi welweltuki e manta Allah e sembe ngam kuuɗe kulniiɗe fuu ɗe ɓe ngi'i.

38E ɓe mbi'a, “O barkiɗinaaɗo Laamiiɗo garoyɗo nder inde Joomiraawo! Jam e ton dow, en mawnin Allah!”

39Sey woɓɓe Faarisanko'en nder hawrutuɓe ɓen mbi'i Yeesu, “Moodibbo, haɓan tokkuɓema. ”

40O wi'iɓe, “E mi wi'a'on, to ɓe nde"itii, kaaƴe ɗe'e mantay Allah e sembe. ”

Yeesu Woyanii Urucaliima

41Nde Yeesu ɓaddii Urucaliima yi'i gariiri ndin, o woyanindi,

42e mo wi'a, “Daa a anduno hande ko waddata jam! Ammaa ɗum suuɗanake gite maaɗa.

43Ngam balɗe ngaroyay ɗe wanywanyɓe maaɗa pilotomaa ɓe ɓiɗɗumaa koo toye maaɗa,

44ɓe ndo"umaa e leydi, an e ɓiɓɓe maaɗa wonɓe nder maaɗa, ɓe alataa wonde hayre dow wonde nder maaɗa, ngam a anditaayi carel ngel Allah wari hisnukima.”

Yeesu Yahii Wuro Ceniingo

(Maatiyu 21.12-17; Markus 11.15-19; Yahaya 2.13-22)

45Yeesu natti Wuro Ceniingo, o fuɗɗi riiwuki ɓe soore-soore,

46o wi'iɓe, “Ɗum windaama Allah wi'i, ‘Ɗum noddiray wuro am wuro do'aare,’ ammaa on ngartiriingo luuro wuyɓe.”

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

47Koo ndeye e mo ekkitina nder Wuro Ceniingo, ammaa mawɓe ardiiɓe diina e moodiɓɓe Attawra e ardiiɓe yimɓe e ngadi ka ɗaɓɓutuki no ɓe mbardatamo.

48Ammaa ɓe keɓaayi no ɓe nangirtamo, ngam yimɓe fuu e kettindi e nanamo.

Luka 20

Ƴamol Dow Baptisma Yahaya

(Maatiyu 21.23-27; Markus 11.27-33)

1Wonde nyalnde, Yeesu e ekkitina yimɓe nder Wuro Ceniingo, e mo wa'ajina Habaru Belɗum, sey mawɓe ardiiɓe diina e moodiɓɓe Attawra e mawɓe yimɓe ngari to maako,

2ɓe mbi'imo, “E laamu moye ngaɗataa kuuɗe ɗe'e? Moye hokkumaa laamu ɗum?”

3O wi'iɓe, “Min maa mi ƴamay'on, jooni mbi'eeyam,

4baptisma ɗum Yahaya waɗi, to Allah ɗum ƴiwoyi koo to yimɓe ɗum ƴiwoyi?”

5Sey ɓe meddi hakkunde maɓɓe, ɓe mbi'i, “To en mbi'ii, ‘Daga to Allah ɗum ƴiwoyi, ’ o wi'ay, ‘Ko waɗi on jaɓaayi ko o wi'i? ’

6To boo en mbi'ii, ‘To yimɓe ɗum ƴiwoyi,’ yimɓe ɓe'e fuu kuborto'en kaayɓe, ngam ɓe njaɓii Yahaya o annabiijo.”

7Ngam non ɓe mbi'i Yeesu, “Min andaa to ɗum ƴiwoyi.”

8Sey Yeesu wi'iɓe, “Non min maa, mi wi'ataa'on koo e ɗume laamu ngaɗiraymi kuuɗe ɗe'e. ”

Misaalu Ɗum Jaɓuɓe Nyamaande Ngesa Inabooje

(Maatiyu 21.33-46; Markus 12.1-12)

9Sey Yeesu fuɗɗi hokkuki yimɓe misaalu ɗu'um, o wi'i, “Goɗɗo neɗɗo waɗi ngesa inabooje, o hokkika woɓɓe remooɓe mo"inaka, o dilli wondi leydi o neeɓi ton.

10Nde carel ɓenduki inabooje ɗen waɗi, o lili maccuɗo to ɓe o hokki ngesa kan o jaɓonoyamo ko ɓe ngaadi nder ko ɓendi. Sey ɓe piyi maccuɗo on ɓe ndiiwimo koo ko ɓe kokkimo.

11Joomu ngesa on lili goɗɗo maccuɗo kadin, kanko maa ɓe piyimo ɓe kuɗi kuɗinimo, ɓe co"imo, koo ko ɓe kokkimo.

12Sey o fuɗɗiti o lili maccuɗo tataɓo, kanko boo ɓe nawnimo ɓe mburtinimo nder ngesa kan.

13Sey joomu ngesa on wi'i, ‘Ko ngaɗaymi? Mi lilay ɓiɗɗo am mo ɓurmi yiɗuki. E mi kammoo ɓe kokkaymo mangu.’

14Ammaa nde ɓe o hokki ngesa kan ngi'i ɓiɗɗo joomu ngesa on, sey ɓe mbi'i hakkunde maɓɓe, ‘Too! Raa donoowo ngesa kan. Ngaree mbarenmo, ndonu ngesa kan warta ɗum meeɗen.’

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

15Sey ɓe mburtinimo nder ngesa kan ɓe mbarimo. “Too, ko kammiiɗon joomu ngesa on waɗantaɓe?

16O waray o halkaɓe, o hokka woɓɓe ngesa kan.” Nde yimɓe nani non, ɓe mbi'i, “Allah hoyna! ”

17Ammaa Yeesu raariɓe wi'i, “Too, ko woni ma'ana aayaare bi'unde: ‘Hayre nde mahooɓe nganyi, kayre warti hayre ɓurnde darnuki maadi? ’

18“Koo moye yanoyi dow hayre nden yewi yewinay; ammaa to hayre nden yanii dow goɗɗo, nde namaymo bo condi. ”

Yoɓuki Kaysar Ceede Leydi

(Maatiyu 22.15-22; Markus 12.13-17)

19Moodiɓɓe Attawra e mawɓe ardiiɓe diina e ngiɗi nanga Yeesu ɗon e ɗon, ngam ɓe paamii dow maɓɓe o hokki misaalu ɗu'um, ammaa e ɓe kula yimɓe.

20Ngam non ɓe ngaɗani Yeesu gite, ɓe lili woɓɓe nanditinɓe e yimɓe ɓe goonga ngam ɓe nana koo o wi'ay goɗɗum ɗum ɓe keɓata ɓe ngulliroyoomo yeeso gomnaajo leydi.

21Lilaaɓe ɓen sey ɗami Yeesu mbi'i, “Moodibbo, e min andi ko mbi'ataa e ko ngaɗataa ɗum goonga, a hollataa yidde hoore, a ekkitina laawol Allah e goonga.

22E yiiki maaɗa e haani min njoɓa Kaysar Mawɗo Laamiiɓe ceede leydi, koo ɗum haanaayi?”

23Ammaa Yeesu e andi ɗoyre maɓɓe, sey o wi'iɓe,

24“Kolleeyam yamnde ajurfaari. Ɗowdi moye e inde moye woni dow mayre?” Ɓe mbi'i, “Ɗum Kaysar. ”

25O wi'iɓe, “Ngam non, kokkee Kaysar ko woni ɗum Kaysar, nden kokkon Allah ko woni ɗum Allah. ”

26Ɓe keɓaayi ko ɓe nangirtamo nder ko o wi'iɓe yeeso yimɓe, sey ɓe nde"iti e ɓe kayɗina e no o nootoraniiɓe.

Ɗamol Dow Ummaaki Yimɓe Daga Mayde

(Maatiyu 22.23-33; Markus 12.18-27)

27Saadusanko'en e mbi'a walaa ummaaki mayɓe. Woɓɓe maɓɓe ngari to Yeesu,

28ɓe ɗamimo, ɓe mbi'i, “Moodibbo, Annabi Muusa wi'ii to neɗɗo te'ii debbo maayii danyidaayi e maako, sey sakiraawo maako te'amo ngam heɓana sakiraawo muuɗum mayɗo ɓiɓɓe.

29Too, ndenno e woodi woɓɓe sakiraaɓe worɓe njoweeɗiɗo. Afo on te'i debbo, maayi, danyidaayi e maako.

30Ɗiɗaɓo on te'i debbo on, kanko maa o maayi, ɓe ndanyidaayi.

31Tataɓo on maa te'i debbo on, kanko maa o maayi ɓe ndanyidaayi. Non sakiraaɓe njoweeɗiɗo ɓen ɗon ɓe fuu ɓe te'iinomo, ɓe maayi, ɓe ndanyidaayi e maako.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

32Gadɗa maajum debbo on maa maayi.

33Too, jooni, nyalnde nde mayɓe ummotoo, debbo on wartay debbo moye nder maɓɓe? Ngam ɓe fuu njoweeɗiɗo ɓe te'iimo.”

34Yeesu nootii wi'iɓe, “Yimɓe jaamanu ɗu'um e te'indira,

35ammaa yimɓe ɓe Allah yi'i e haani ɓe ummoo Nyalnde Jaango, nyalnde nde ɗum umminta mayɓe, worɓe te'ataa, rewɓe te'ataake.

36Ɓe puɓɓitataa ɓe maaya, ngam ɓe ngartay bo malaa'ika'en. Ɓe ɓiɓɓe Allah ngam ɓe ummake daga mayde.

37Koo nder habaru leggel goodungel hiite, Annabi Muusa hollii mayɓe ummoto, ngam o noddirii Joomiraawo ‘Allah mo Ibraahim, Allah mo Iciyaaku, Allah mo Yaakubu.’

38Kanko naa' o Allah mayɓe, ammaa o Allah gooduɓe yonki. Ngam to maako, koo moye e woodi yonki.”

39Woɓɓe moodiɓɓe Attawra mbi'imo, “Moodibbo, a wi'ii goonga. ”

40Daga ɗon walaa gadudo sembe ɓernde ɗamimo wongol ɗamol.

Ɗamol Dow Kisnoowo
(Maatiyu 22.41-46; Markus 12.35-37)

41Ammaa Yeesu wi'iɓe, “No wadata e ɓe mbi'a Almasiihu ɗum ɓiɓɓo Dawda?

42Ngam Dawda e hoore muuɗum wi'i nder deftere Jabuura, ‘Joomiraawo wi'ii Joomiraawo am, “Jooɗa to jungo am nyaamo,

43naa mi wadii a yaaɓii wanywanyɓe maaɗa. ” ’

44Dawda e noddira Almasiihu ‘Joomiraawo. ’ No wadata o warta ɓiɓɓo Dawda? ”

Yeesu Wagginii Tokkuɓemo Dow Moodiɓɓe Attawra
(Maatiyu 23.1-36; Markus 12.38-40)

45Yeeso koo moye o wi'i tokkuɓemo,

46“Paamanee moodiɓɓe Attawra, giɗuɓe yiilaaki e ɓornii toggoho njuutuko, giɗuɓe hownireeki mangu nder luumo. E ɓe ngidi jooɗaaki dow jooɗorle mawɓe nder cuudi do'aare e jooɗorle mawɓe to humto.

47Kamɓe ngoni nyaamooɓe jawdi rewɓe ɓe worɓe mu"en maayi, waɗooɓe do'aaje juutude ngam ɗum yi'aɓe. Ɓe ɓuray yaruki bone.”

Luka 21

Dokkal Ngal Debbo Mo Gorko Muuɗum Maayi Hokki
(Markus 12.41-44)

1Yeesu ɗefti hoore muuɗum yi'i riskuɓe e ngadɗa dokke maɓɓe nder to ɗum hokkata ceede ngam Allah nder Wuro Ceniingo.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

2Sey o yi'i godɗo debbo mo walanaa mo gorko muuɗum maayi waɗii ceede njamkoy ɗiɗoy koy njamndi mboɗeeri nder.

3Yeesu wi'i, “E mi wi'a'on goonga, o'o debbo mo walanaa, ko o hokki ɓurii ko horiiɓe fuu kokki.

4Ngam horiiɓe ɓe'e fuu ɓe kokkii seɗɗa daga nder risku maɓɓe, ammaa kanko boo nder ciya maako o hokki fuu ko o woodi.”

Yeesu Wi'i No Wuro Ceniingo Sankitortoo

(Maatiyu 24.1,2; Markus 13.1,2)

5Woɓɓe e meta dow no ɗum mo"iniri Wuro Ceniingo e kaaɓe boɗɗe e dokke ɗe ɗum hokki ngam Allah. Ammaa Yeesu wi'i,

6“Ko ngi'oton ɗo'o, carel waray ngel walaa wonde hayre aleteende dow wonde. Ɗe fuu ɗum sankitayɗe.”

Carel Caɗeele Waroyay

(Maatiyu 24.3-14; Markus 13.3-13)

7Ɓe ɓamimo, ɓe mbi'i, “Moodibbo, ndeye fii ɗu'um waɗata? Nden ko hollata fuɗɗuki maajum ɓadake? ”

8O wi'i, “Paamee, to' ɗum majjina'on. Ngam yimɓe ɗuɗɓe ngaroyay nder inde am, ɓe mbi'a kamɓe ngoni min, nden, ‘Carel ɓadake! ’ To' on tokkuɓe.

9Ammaa, to on nanii habaru konuuji hakkunde leyɗe e konuuji nder leyɗe, to' on kulu, ngam arande doole fii ɗu'um waɗa, ammaa non hollaayi re'uki duuniyaaru warii.”

10Nden o wi'iɓe, “Lenyol ummanto lenyol, nden laamu ummanto laamu.

11E bigeeje feere-feere ɗum waɗay dimbol leydi cembingol, ɗum waɗay weelo e nyawuuji kalluɗi. Ɗum waɗay fii mawɗum kulniiɗum e dow, gaɗoojum yimɓe kultora.

12Ammaa ko fii ɗu'um fuu waɗa, yimɓe nangay'on, torray'on, ɓe ngaɗay'on nder juuɗe mawɓe cuuɗi do'aare, ɓe ngaɗa'on nder cuuɗi cural, ɗum yaaray'on yeeso laamiiɓe e mawɓe leydi, ngam on tokkuɓeyam.

13Ɗum wartay laawol no kokkirtonɓe habaru am.

14Ammaa pukkinee ɓerɗe mooɗon, to' on ngannu ko carel ngel waɗa no mburtinirton ko'e mooɗon.

15Ngam mi hokkay'on boliiɗe e andal, haa walaa goɗɗo nder ganyooɓe mooɗon baawayɗo do"uki'on koo yedduki ko mbiiɗon.

16Ɗanyooɓe mooɗon e minyiraaɓe mooɗon e mawniraaɓe mooɗon e bandiraaɓe mooɗon e higooɓe mooɗon, ɓe kokkitiray'on, nden ɓe mbara woɓɓe mooɗon.

17Koo moye wanyay'on ngam on tokkuɓeyam.

18Ammaa walaa laasol ko'e mooɗon go'otol kalkayngol.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

19To on munyii, on keɓay yonki ki re'ataa.

Yeesu Wi'i Heeferɓe Kalkay Urucaliima
(Maatiyu 24.15-21; Markus 13.14-19)

20“To on ngi'ii honooɓe e pilii Urucaliima, andee halkuki mayri ɓadake.

21Nden wonɓe nder leydi Yahuudiya ndogga nattoya kocceeje, wonɓe nder gariiri mawndi boo mburtoondi, nden wonɓe nder ladde to' natta gariiri.

22Ngam baldɗe ɗen ɗon ɗum ‘Baldɗe Bone,’ ngam ko windaa fuu heeway.

23Rewɓe gooduɓe deeɗi e musinteeɓe ɓe torroto naa' seɗɗa nder ɗen ɗon baldɗe! Ngam ɗum waɗay torraaji kalluɗi nder duuniyaaru, monnere Allah jipponoyto lenyol ngo'ol.

24Ɓum warday woɓɓe e kaafaaje, ɗum nangay woɓɓe, ɗum yaaraɓe nder leyɗe fuu ɗum wartiraɓe maccuɓe. Lenyi duuniyaaru ngaɗay ka sankutuki Urucaliima ɓe laamoondi naa carel ngel ɗum hokkiɓe waɗii.

Gartol Yeesu, Ɓii Neɗɗo
(Maatiyu 24.29-31; Markus 13.24-27)

25“Ɓum waɗay fii kulniiɗum nder naange e lewru e koode. Yimɓe wonɓe nder leyɗe duuniyaaru fuu ɓe ngannay ɓe kultora, nden ɓe ndulla ko ɓe ngaɗata ngam hononde cembinde nde geeloodi ndiyam mbeela.

26Kulol waɗay woɓɓe pekkora, ngam ko waroyta nder duuniyaaru, ngam ko woni dow fuu dimboto.

27E carel ngel, ɓe ngi'ay Ɓii Neɗɗo e wara nder duule e bawɗe e teddungal mangal.

28To fii ɗu'um fuɗɗii waɗuki, ummee ndaroodon, ɓefton ko'e moodon ndaaron dow, ngam kisndam moodon ɓadake.”

Misaalu Dow Lekki Ibbi
(Maatiyu 24.32-35; Markus 13.28-31)

29O hokkiɓe misaalu ɗu'um, o wi'i, “Ndaaree lekki ibbi e leɗɗe koriiɗe fuu.

30To on ngi'ii ɗe mbilitii, on andi seeto ɓadake.

31Non maa to on ngi'ii fii ɗu'um e waɗa, too, on anday Laamu Allah ɓadake.

32“E mi wi'a'on goonga, jaamanu ɗu'um re'ataa naa fuu fii ɗu'um waɗii.

33Dow e ley ɓaɓɓoto, ammaa boliiɗe am ɓaɓɓataako haa abadaa.

Paamee Boɗɗum

34“Paamee to' yare-yare e nyaame-nyaame e wannuki e ko woni nder duuniyaaru hocca ɓerɗe moodon, ngam to' nyalnde nden uddoo'on on andaa.

35Ngam nyalnde nden waray dow koo moye mo yonki nder duuniyaaru.

36Paamee koo ndeye ngaɗon do'aare ngam keɓon ndaɗon fii ɗu'um gaɗayɗum fuu, nden ndaroodon yeeso Ɓii Neɗɗo.”

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

37Koo ndeye nyalnde Yeesu e ekkitina nder Wuro Ceniingo, ammaa jemma o wurtoo o yaha dow Hocceere Nde Leɗɗe Jaytun o waaloya.

38Koo ndeye ilaa subaka yimɓe fuu e njaha Wuro Ceniingo ngam nanukimo.

Luka 22

Mawɓe Meddii Dow No Nangirta Yeesu

(Maatiyu 26.1-5; Markus 14.1,2; Yahaya 11.45-53)

1Too, carel ɓadake ngam Humto Buroodi Ɗum Walaa Yuufinirɗum bi'eteengo Humto Sakkinki.

2Mawɓe ardiiɓe diina e moodiɓɓe Attawra e ɗaɓɓita no ɓe mbardata Yeesu, ngam e ɓe kula yimɓe.

Yahuuda Jaɓi Hokkitira Yeesu

(Maatiyu 26.14-16; Markus 14.10,11)

3Sey Ceyɗan natti ɓernde Yahuuda bi'eteeɗo Iskariyooti, go'oto nder tokkuɓe Yeesu sappo e ɗiɗo.

4Sey o yahi to mawɓe ardiiɓe diina e mawɓe ardiiɓe taadiiɓe Wuro Ceniingo, o meddi e maɓɓe dow no o hokkitirta Yeesu nder juuɗe maɓɓe.

5Ɓe nani beldum ɗuɗɗum, ɓe ngadi alkawal hokkukimo ceede.

6Kanko boo o jaɓi, o fuɗɗi ɗaɓɓutuki laawol no o hokkitirta Yeesu nder juuɗe maɓɓe.

Yeesu Siryake Nyaamuki Nyamndu Humto Sakkinki

(Maatiyu 26.17-25; Markus 14.12-21; Yahaya 13.21-30)

7Sey nyalnde wari nde Humto Buroodi Ɗum Walaa Yuufinirɗum nde ɗum hirsata karoori Humto Sakkinki.

8Ngam non Yeesu lili Biiturus e Yahaya wi'iɓe, “Njahee ciryanee'en koo ɗume ngam nyaamen Humto Sakkinki.”

9Ɓe ɣamimo ɓe mbi'i, “Toye ngiɗɗaa min njaha min ciryooɗum? ”

10O wi'iɓe, “Raɗɗum, e nattuki mooɗon gariiri, on kawray e goɗɗo e mo rondii ɣoogirde ndiyam. Tokkeemo yaaki wuro ngo o nattata,

11mbi'on joomu wuro ngon, ‘Moodibbo wi'ii min ɣamumaa: “Toye suudu ndu nyaamaymi nyamndu Humto Sakkinki e tokkuɓeyam?” ’

12O hollay'on suudu ndu dow, mawndu mo"inaandu. Ciryanee'en koo ɗume ɗon ngam nyaamen nyamndu Humto Sakkinki.”

13Sey ɓe njahi ɓe tawi koo ɗume no Yeesu wi'iɓe, sey ɓe ciryii koo ɗume ngam Humto Sakkinki.

Kirtaari Joomiraawo

(Maatiyu 26.26-30; Markus 14.22-26; 1 Korintiyanko'en 11.23-25)

14Nde carel wadi, Yeesu e tokkuɓemo sappo e ɗiɗo njoodii ngam nyaama.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

15Sey o wi'iɓe, “Mi haaɓii nyamduki nyamndu Humto Sakkinki ndu'u e moodɔn ko mi torree.

16Ngam e mi wi'a'on, mi fuɗɗitataa nyaamuki nyamndu Humto Sakkinki sey to ma'ana maajum heewii nder Laamu Allah.”

17Sey o hocci inabojam nder jardugel, o yetti Allah, o wi'i, “Njaɓee nge'el cendon inabojam ɗam hakkunde moodɔn.

18Ngam e mi wi'a'on, mi fuɗɗitataa yaruki ndiyam inabooje naa Laamu Allah waroyii.”

19Nden o hocci buroodi, o yetti Allah, o sendiɗum, o hokki tokkuɓemo, e mo wi'a, “Ɗu'um ɗum ɓandu am, kokkaandu ngam moodɔn. Ngaɗee ka waɗuki non ngam siftorkiyam. ”

20Non maa, gaɗa ɓe kirtake, o hocci jardugel ndiyam inabojam, o wi'i, “Ɗa'am woni alkawal kesal tabbitayngal e ɣiiɣam am ndufeteeɗam ngam moodɔn.

21“Ammaa, raɗɗum, kokkitirayɗoyam e nyamda e am ɗo'o.

22Ngam Ɓii Neɗɗo maayay non no Allah suɓi, ammaa kokkitirayɗomo wonii!”

23Tokkuɓemo puɗɗi ɣamɣamtirki hakkunde maɓɓe, koo ɗum moye nder maɓɓe waɗata fii ɗu'um.

Geddi Dow Moye Woni Mawɗo

24Kadimaa geddi ummii hakkunde maɓɓe dow moye nder maɓɓe woni mawɗo.

25Yeesu wi'iɓe, “Laamiiɓe yimɓe naa' Yahuudanko'en e kolla yimɓe maɓɓe laamu sembe, fuu e non e ɓe noddira ko'e maɓɓe wallooɓe yimɓe.

26Ammaa onon, to' on ngaɗu non. Sey ɓurɗo mangu nder moodɔn warta bo pamaro, nden ardiiɗo warta bo maccuɗo.

27Moye ɓuri mangu, joodiiɗo ngam nyaama koo gaddoowo nyamndu? Ay on ɗon joodiiɗo woni mawɗo. Ammaa, e mi ɗon hakkunde moodɔn bo maccuɗo.

28“Onon ngoni darodiiɓe e am e goonga nder torra ka njarumi.

29No Nyaako am Mo Dow hokkiriyam laamu, non min maa, mi hokkii'on laamu

30nyamdon e am njardon e am nder laamu am, nden njooɗoodɔn dow jooɗorle laamu, on laamoo lenyi Israa'iila sappo e ɗiɗi.

Yeesu Wi'i Biiturus Yedday Andukimo
(Maatiyu 26.31-35; Markus 14.27-31; Yahaya 13.36-38)

31“Siiman, Siiman, raɗɗum Ceyɗan ɣamii laawol foonda'on, boo o hokkaama. E mo yiɗi o seɗa'on no ɗum seɗirta alkamaari e nyaande.

32Ammaa mi waɗaniima do'aare, Siiman, ngam to' alaa hoolaakiyam. An boo, taa wartii to am, cembiɗinaa bandiraaɓe maaɗa.”

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

33Ammaa Biiturus wi'imo, “Moodibbo, e mi siryii yaaduki e maadɓa suudu cural, haa e mayde. ”

34Yeesu wi'i, “E mi wi'umaa, Biiturus, hande ko njakardi hana, a wi'ay a andaayam nde tati. ”

Carel Torra e Wara

35Sey Yeesu ɗamiɓe wi'i, “Carel ko lilmi'on mbiimi'on to' on njaadu e ceede, to' on njaadu e jakaare koo paɗe koyɗe ɗiɗi, e woodi ko ndulluɗon? ” Ɓe mbi'i, “Walaa. ”

36O wi'iɓe, “Ammaa jooni, gooduɗo ceede e jakaare, hocca. Mo walaa kaafahi, soora cuddaari muuɗum sooda go'oti.

37E mi wi'a'on, aayaare nde'e doole heewa dow am bi'unde, ‘Ɗum hoccaymo bo kalluɗo,’ ngam ko windaa dow am ɓadake heewuki.”

38Tokkuɓemo mbi'i, “Moodibbo, raa kaafaaje ɗiɗi. ” O wi'iɓe, “Ɗum heɗii non. ”

Yeesu Waɗii Do'aare Dow Hocceere Nde Leɗɗe Jaytun

(Maatiyu 26.36-46; Markus 14.32-42)

39Yeesu wurtii, yahi Hocceere Nde Leɗɗe Jaytun no o woowi, tokkuɓemo maa e tokkimo.

40Nde ɓe njottii wigeere nden, o wi'iɓe, “Ngaɗee do'aare to' njahon to ngaɗoton hakke.”

41Yeesu hakkitii kanum tan ko waɗata hubaaki hayre, sey o yani e leydi e mo hippii, o waɗi do'aare, o wi'i,

42“Nyaako am Mo Dow, taa jaɓii, ittanam jardugel torra ka'a. Fuu e non, naa' ko ngiɗumi waɗetee, ammaa ko ngiɗɗaa waɗee.”

43Sey malaa'ikaajo ɗiwoyi daga dow wanganimo sembiɗinimo.

44E mo nder torra kalluka, ngam non o ɓeydi waɗuki do'aare. Asawre maako warti bo ɗiiɗam e simta e leydi.

45Nde o yottini do'aare, sey o so"ii to ɓen ɗon tokkuɓemo, o tawi e ɓe ɗaanii ngam wannaare waɗi ɓe comii.

46O wi'iɓe, “Ngam ɗume ɗaanotooɗon? Ummee, ngaɗee do'aare to ɗum foondii'on to' ngaɗon hakke.”

Ɗum Nangii Yeesu

(Maatiyu 26.47-56; Markus 14.43-50; Yahaya 18.3-11)

47Yeesu e meta, sey yimɓe ɗuɗɓe ngari. Yahuuda, go'oto nder tokkuɓemo sappo e ɗiɗo e mo ardiiɓe. Yahuuda ɓaddii Yeesu ngam hownamo.

48Yeesu wi'imo, “Yahuuda, a hokkitiray Ɓii Neɗɗo e hownuki higaaku?”

49Nde tokkuɓe Yeesu ngi'i ko waɗata, ɓe mbi'imo, “Moodibbo, min pe"iraɓe kaafaaje? ”

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

50Go'oto maɓɓe fe"i maccuɗo Mawɗo Mawɓe Ardiiɓe Diina ittanimo nowru nyaamo.

51Ammaa Yeesu wi'i, “Alee! To' on ɓeydu! ” Yeesu meemi nowru neɗɗo on, yamɗitinimo.

52Sey Yeesu wi'i mawɓe, e mawɓe ardiiɓe diina, e mawɓe taadiiɓe Wuro Ceniingo garoyɓe nangukimo, “On ngardoyi e kaafaaje e cabbi ngam nangoyyam bo mi gujjo calorɗo?

53Koo ndeye nyalnde e mi wondi e moodon nder Wuro Ceniingo, on nangaayiyam. Ammaa jooni ɗum carel moodon, e laamu nyiwre.”

Biiturus Wi'ii Andaa Yeesu

(Maatiyu 26.57,58,69-75; Markus 14.53,54,66-72; Yahaya 18.12-18,25-27)

54Sey ɓe nangi Yeesu, ɓe ndillidi e maako, ɓe njaarimo wuro Mawɗo Mawɓe Ardiiɓe Diina. Biiturus boo e woɗɗiti e tokkiriɓe gaɗa.

55Nden ɓe kuɓɓi hiite caka wuro, ɓe njoodii, Biiturus maa sey joodii nder maɓɓe.

56Sey goɗɗo kordo yi'imo e mo joodii e mo irfoo. Kordo on boo sutiimo wi'i, “Neɗɗo o'o maa e wondi e Yeesu.”

57Ammaa Biiturus yeddi, wi'i, “Mi andaamo. ”

58Gaɗa ɗon seɗɗa goɗɗo yi'imo wi'i, “An maa, a go'oto nder tokkuɓemo. ” Ammaa Biiturus wi'i, “Higo, naa' mi tokkuɗomo! ”

59Nde yawtii seɗɗa, goɗɗo maa wi'i, “Seko walaa neɗɗo o'o maa e wondi e Yeesu, ngam kanko maa o Galilankeejo. ”

60Biiturus wi'imo, “Higo, mi andaa ko mbi'ataa! ” Ɗon e ɗon e mo nder metuki, njakardi hani.

61Sey Yeesu yeeyii raari Biiturus. Sey Biiturus siftori ko Yeesu wi'unoomo wi'uki, “Hande ko njakardi hana, a wi'ay a andaayam nde tati.”

62Sey o wurtii yaasi o woyi bojji nawɗi.

Ɗum Jukkitii Yeesu Ɗum Fiyiimo

(Maatiyu 26.67,68; Markus 14.65)

63Sey yimɓe jogiiɓe Yeesu fuɗɗi jukkutukimo, e ɓe piyamo.

64Ɓe cuddi gite maako ɓe ngaɗi ka ɗamukimo ɓe mbi'i, “Waɗu annabaaku! Moye fiyumaa?”

65Ɓe kuɗirimo haalaaji nawɗi.

Yeesu Yeeso Kawtal Mawɓe

(Maatiyu 26.59-66; Markus 14.55-64; Yahaya 18.19-24)

66Nde weeti, Kawtal Mawɓe kawriti e mawɓe ardiiɓe diina e moodiɓɓe Attawra. Yeesu waddaa yeeso maɓɓe.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

67Ɓe mbi'imo, “To an woni Almasiihu, wi'uminka.” Ammaa Yeesu wi'iɓe, “To mi wi'ii'onka, on njaɓataa.

68To mi ɣamii'on boo, on nootantaakoyam.

69Ammaa daga jooni, Ɓii Neɗɗo jooɗoto e jungo nyaamo ngo Allah Joomu Bawɗe.”

70Ɓe fuu ɓe mbi'i, “An, a Ɓiɗɗo Allah? ” O wi'iɓe, “Non no mbiiɗon. ”

71Ɓe mbi'i, “En naniika e honduko maako jooni. E woodi ko ɗaɓɓiteten kadin? ”

Luka 23

Yeesu Yaaraama Yeeso Bilaatus

(Maatiyu 27.1,2,11-14; Markus 15.1-5; Yahaya 18.28-38)

1Sey hawrutuɓe ɓen fuu ummii, njaarimo yeeso Bilaatus, gomnaajo leydi Yahuudiya.

2Ɓe puɗɗi wullaakimo, e ɓe mbi'a, “Min tawii neɗɗo o'o e majjina lenyol amin. E mo haɗa ɗum yoɓa Kaysar Mawɗo Laamiiɓe ceede leydi, nden e mo wi'a way kanko woni Almasiihu, laamiiɗo.”

3Sey Bilaatus ɣami Yeesu wi'i, “An woni laamiiɗo Yahuudanko'en? ” Yeesu nootii wi'imo, “Ee, a wi'iika. ”

4Bilaatus wi'i mawɓe ardiiɓe diina e hawrutuɓe ɓen, “Mi yi'aayi goɗɗum kalluɗum ɗum nangirɗon neɗɗo o'o. ”

5Ammaa ɓe calii ko o wi'i, ɓe ngaɗi ka metuki dow Yeesu e sembe, e ɓe mbi'a, “Ko o ekkitinta e hawta yimɓe hawre nder leydi Yahuudiya fuu. O fuɗɗii nder leydi Galiili, daga ton haa ɗo'o. ”

Yeesu Yaaraama Yeeso Hirudus

6Nde Bilaatus nani non, o ɣami o wi'i, “O'o neɗɗo o Galilankeejo? ”

7Nde o heɓti Yeesu daga ley laamu Hirudus ɣiwoyi, o waɗi ɗum yaarimo to Hirudus, ngam e carel ngel Hirudus e ɗon e Urucaliima.

8Nde Hirudus yi'i Yeesu, o nani belɗum ɗuɗɗum, ngam ɗum neeɓii e mo yiɗi o yi'a Yeesu waɗii goɗɗum kayɗiniiɗum, ngam ko o nani dow maako.

9O ɣami Yeesu ɣamɗe ɗuɗɗe, ammaa Yeesu wi'aayimo goɗɗum.

10Mawɓe ardiiɓe diina e moodiɓɓe Attawra e ndarii ɗon e mbi'a e sembe Yeesu waɗii ko halli.

11Sey Hirudus e sooji'en muuɗum kuɗimo, njukkitimo, nden Hirudus waɗii ɗum ɓornimo kolte laamiiɗo, o so"imo to Bilaatus.

12E nyalnde nden Hirudus e Bilaatus ɓe ngarti higooɓe, ngam ko fii ɗum waɗa ɓe mbeldaa.

Bilaatus Wi'i Ɗum Wara Yeesu

(Maatiyu 27.15-26; Markus 15.6-15; Yahaya 18.39—19.16)

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

13Bilaatus noddi mawɓe ardiiɓe diina, e laamiiɓe, e yimɓe.

14O wi'iɓe, “On ngaddaniiyam neɗɗo o'o, on mbi'i e mo majjina yimɓe. Mi ƴamiimo yeeso mooɗon, ammaa mi yi'aayi goɗɗum ɗum nangirɗonmo.

15Non maa Hirudus, ngam o so"oyiimo to meeɗen. Raa, o waɗaayi goɗɗum ko haani ɗum waramo.

16Ngam non, mi waɗay ɗum fiyamo, nden mi yoofamo.”

17[Too, nden maa koo ndeye hitaande Bilaatus e yoofanaɓe kaɓɓaaɗo go'oto.]

18Ammaa ɓe fuu ɓe ngaɗi ka wi'uki e sembe, “Waru neɗɗo o'o. Njoofanaamin Barabbas! ”

19Barabbas boo ɗum goɗɗo mo ɗum waɗi nder suudu cural ngam e mo nder yimɓe kaɓduɓe e laamu nder gariiri, kadin ngam o warii goɗɗo.

20Bilaatus fuɗɗiti metaniɓe ngam e mo yiɗi yoofuki Yeesu.

21Ammaa ɓe ngaɗi ka wi'uki e sembe, “Warumo! Warumo dow gaafaangal!”

22Bilaatus wi'iɓe tataɓum, “Ngam ɗume? Ɗume ko halli o waɗi? Mi yi'aayi ko o waɗi ko haani ɗum waramo. Ngam non, mi fiyaymo, mi yoofamo. ”

23Ammaa ɓe ngaɗi ka wi'uki e sembe, “Warumo dow gaafaangal! ” Boliiɗe maɓɓe calorii Bilaatus.

24Ngam non o jaɓi o waɗa ko ɓe mbi'i.

25O yoofaniɓe neɗɗo mo ɓe ngiɗi o yoofanaɓe, gaɗaaɗo nder suudu cural ngam warhoore e haɓduki e laamu. Nden o waɗi Yeesu nder juuɗe maɓɓe ngam ɓe ngaɗanamo ko ɓe ngiɗi.

Yeesu Waraama Dow Gaafaangal

(Maatiyu 27.32-44; Markus 15.21-32; Yahaya 19.17-27)

26E ɓe ardini Yeesu, sey ɓe nangi Siiman Saayirankeejo ƴiwoyɗo nder ladde e nattoya gariiri ndin. Ɓe njowanimo gaafaangal, ɓe ngaɗi o tokkiri Yeesu gaɗa.

27Yimɓe ɗuɗɓe tokkimo, hawti e woɓɓe rewɓe. Rewɓe ɓen e ndoondii juuɗe mu"en , e ɓe mboya ngam maako.

28Ammaa Yeesu yeeƴiiɓe wi'i, “Rewɓe Urucaliima, alee woyankiyam, mboyanee ko'e mooɗon e ɓiɓɓe mooɗon.

29Ngam baldɗe ngaroyay ɗe yimɓe mbi'ata, ‘Ɓe barkiɗinaaɓe rewɓe ɓe ndanyataa, ɓe deeɗi mu"en meeɗaayi saawuki ɓiɗɗo, ɓe endi mu"en meeɗaayi musineeki.’

30E carel ngel yimɓe mbi'ay kocceeje, ‘Njanoyee dow amin!’ Ɓe mbi'a ƴoole ‘Cuuɗeemin!’

31To yimɓe ngaɗii fii ɗu'um carel ngel lekki woni kecci, ko waɗata to ki yoorii?”

32Ɗum ardini Yeesu e wuyɓe ɗiɗo, ngam ɓe mbaroyaɓe.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

33Ɓe ngari to wonde wigeere bi'eteende “Yiɓal Hoore.” Ɗon ɓe ɓilimo, ɓe piyanimo kuusaaje dow gaafaangal, kanko e wuyɓe ɗiɗo ɓen, go'oto e jungo maako nyaamo, go'oto e jungo maako nano.

34Yeesu wi'i, “Nyaako am Mo Dow, yaafana barooɓeyam ngam ɓe andaa ko ɓe ngaɗata.” Ammaa sooji'en Rooma ngaɗi caaca ngam ɓe cenda kolte maako.

35Yimɓe ndarii e ndaara, ardiiɓe njukkitimo e mbi'a, “O hisnii woɓɓe. To kanko woni Almasiihu mo Allah suɓi, al o hisna hoore maako.”

36Sooji'en maa ngaɗi ka jukkutukimo, ɓe ɓeeŋi haade maako, ɓe kokkimo ndiyam inabojam lammuɗam, ɓe mbi'imo,

37“To an woni Laamiiɗo Yahuudanko'en, hisnu hoore maaɗa!”

38Kadimaa dow hoore gaafaangal ngal ɗum takki allowal. Ɗum windi dow maagal ko ɗum wulloriimo wi'uki, “O'o woni Laamiiɗo Yahuudanko'en. ”

39Go'oto nder wuyɓe ɗiɗo ɓildaaɓe e maako waɗanimo haala nawka, wi'i, “Naa' an woni Almasiihu? Hisnu hoore maaɗa, nden kisnaamin, minon maa! ”

40Ammaa gujjo go'oto on halɓanimo, wi'i, “A hulataa Allah, an jardoowo torra go'o e maako?

41Enen en keɓii ko haani ɗum waɗana'en, ngam ko ngaɗɗen wooɗaa. Ammaa neɗɗo o'o, o waɗaayi goɗɗum ko wooɗaa.”

42Nden o wi'i, “Yeesu, taa' yejjitam carel ngel nattuɗaa laamu maaɗa.”

43Yeesu wi'imo, “E mi wi'umaa goonga, hande a wonday e am nder Wuro Allah. ”

Mayde Yeesu

(Maatiyu 27.45-56; Markus 15.33-41; Yahaya 19.28-30)

44E carel ngel ɗum caka nyalawma, ammaa sey nyiwre maɓɓi leydi fuu haa yaaki njamndi tati,

45nyiwre suddi naange. Sey wudere cendunde Suudu Joomiraawo seeki ɗiɗi.

46Yeesu wi'i e sembe, “Nyaako am Mo Dow, mi hokkii yonki am nder jungo maaɗa!” Nde o wi'i non, o maayi.

47Nde mawɗo sooji'en on yi'i ko waɗi, sey o manti Allah, o wi'i, “Goonga, neɗɗo o'o o aadiliijo! ”

48Nde yimɓe fuu moɓtiiɓe ngi'a ko waɗata ngi'i non, ɓe kooti e ɓe ndoondii juuɗe.

49Ammaa anduɓemo fuu e rewɓe tokkoyɓemo daga Galiili ndarii to woɗɗi e ndaara koo ɗume.

Yeesu Uwaama

(Maatiyu 27.57-61; Markus 15.42-47; Yahaya 19.38-42)

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

50-51E woodi goɗɗo bi'eteeɗo Yusufu daga gariiri Armaatiya nder leydi Yahuuda, aadiliijo. O go'oto nder Kawtal Mawɓe, ammaa o jaɓaayi ko ɓe cuɓi e ko ɓe ngaɗi. O haaɓii yi'uki garol Laamu Allah.

52Kanko yahi to Bilaatus, o torii ɗum hokkamo ɓandu Yeesu.

53O waɗi ɗum jippini ɓandu ndun daga dow gaafaangal, o taaririndu wudere nde ceede. Sey o fukkinoyindu nder yenaande wasaande nder hayre, ɗum meeɗaayi waɗuki goɗɗo nder mayre.

54Ɓum Nyalnde Siryaaki , horii seɗɗa ɗum natta Nyalnde Siwtaare.

55Rewɓe garduɓe e Yeesu daga leydi Galiili ɓe tokki Yusufu, ɓe ngi'i yenaande nden, e no ɗum fukkiniri ɓandu maako.

56Sey ɓe co"ii wuro, ɓe mo"ini nebbam uroojam, ammaa ɓe ciwtii e Nyalnde Siwtaare no Attawra wi'i.

Luka 24

Ummaaki Yeesu Daga Mayde

(Maatiyu 28.1-10; Markus 16.1-8; Yahaya 20.1-10)

1Nyalnde Alal subaka, rewɓe ɓen kocci nebbam uroojam ɗam ɓe mo"ini ngam ɓe moytana ɓandu maako, ɓe njahi yenaande nden.

2Ɓe tawi hayre nden tallitaama daga dammugal yenaande nden.

3Ammaa nde ɓe natti, ɓe tawaayi ɓandu Yeesu.

4E ɓe nder wannaare dow fii ɗum, sey bo mayƴere ɓe ngi'i worɓe ɗiɗo e ndarii haade maɓɓe. E ɓe ɓornii kolte daneeje tar.

5Kulol nangiɓe, sey ɓe njani ɓe kippii. Worɓe ɓen mbi'iɓe, “Ngam ɗume ɗaɓɓitoton mo yonki nder mayɓe?

6O walaa ɗo'o. Ɓum umminiimo daga mayde! Ciftoree ko o wi'unoo'on ko o wondunoo e moodon nder leydi Galiili.

7O wi'ii, ‘Doole Ɓii Neɗɗo hokkitiree nder juuɗe kalluɓe, o waree dow gaafaangal, nden o ummoo nder nyalnde tatawre.’ ”

8Sey ɓe ciftori ko o wi'unooɓe.

9Ɓe ngartoyi daga yenaande nden, ɓe mbi'i tokkuɓe Yeesu sappo e go'o, haa e woɓɓe, ko waɗi fuu.

10Rewɓe ɓen ngoni Maryaama ƴiwoyɗo Magadala, e Yowaana, e Maryaama maduujo Yaakubu, e woɓɓe rewɓe.

11Ammaa tokkuɓe Yeesu njaɓaayi ko rewɓe ɓen mbi'iɓe, ɓe ngartiri haala kan bo taalol.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

12Biiturus boo ummii, doggi yahi yenaande nden, yurniinde, gude ɗe ɗum taarirnoo ɓandu Yeesu tan o yi'i. O so"ii e mo ƴama hoore maako ko waɗi.

Dow Datal Imaawus
(Markus 16.12,13)

13E nyalnde nden tokkuɓe Yeesu ɗiɗo e njaha wongel gariyel bi'eteengel Imaawus. Hakkunde gariyel ngel e Urucaliima waɗii mil joweeɗiɗi.

14E ɓe njaha e ɓe meta hakkunde maɓɓe dow ko waɗi fuu.

15E ɓe ngewta dow fii ɗum hakkunde maɓɓe, sey Yeesu e hoore muuɗum hewtiiɓe waɗi ka yaaduki e maɓɓe.

16Ammaa Allah waɗi ɓe anditaayimo.

17Yeesu ƴamiɓe wi'i, “Dow ɗume ngewtoton nder yaadu mooɗon?” Sey ɓe ndarii, ɓe mbonni geece.

18Go'oto maɓɓe bi'eteeɗo Kiliyoobas wi'i, “An tan woni koɗo nder Urucaliima mo andaa ko waɗi ton nder balɗe ɗe'e?”

19O wi'i, “Dume waɗi? ” Be mbi'i, “Ko heɓi Yeesu Najarankeejo. O annabiijo gooduɗo bawɗe nder boliiɗe e kuuɗe yeeso Allah e yimɓe fuu.

20Mawɓe ardiiɓe diina e ardiiɓe meeɗen ngaɗimo nder juuɗe laamu ngam ɗum waramo, nden ɓe mbarimo dow gaafaangal.

21Ammaa e min kamminoo kanko woni rimɗinayɗo yimɓe Israa'iila. Ko ɓuri non maa, hande woni nyalnde tatawre ko ɗu'um fii fuu waɗi.

22Kadimaa woɓɓe rewɓe nder amin kayɗiniimin. Be njahi to yenaande nden hande subaka,

23ammaa ɓe tawaayi ɓandu maako. Sey ɓe ngarti ɓe mbi'imin ɓe ngi'ii malaa'ika'en wi'uɓe Yeesu e woodi yonki.

24Woɓɓe ɓe min ngondi njahi to yenaande nden, ɓe tawinde no rewɓe ɓen mbi'i, ammaa kanko ɓe ngi'aayimo.”

25Yeesu wi'iɓe, “On ngalaa faamu, ɓerɗe mooɗon e neeɓa njaɓaayi koo ɗume ko annabo'en mbi'unoo!

26On andaa doole Almasiihu yara torra nihi nden natta teddungal muuɗum?”

27Nden o famtiniɓe ko Deftere wi'i waɗay dow maako, daga Attawra yaaki Defte Annabo'en fuu.

28Nde ɓe ɓadii gariyel ngel ɓe njahata, sey Yeesu waɗi bo ƴaɓɓoto.

29Ammaa ɓe toriimo ɓe mbi'i, “Yaalu mbaalaa to amin, ngam naange hiirii, jemma waɗii.” Sey o yaali ngam o waala.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

30Carel ko ɓe nyaamata nyamndu, o hocci buroodi, o yetti Allah, o sendidum, o hokkiɓe.

31Sey Allah maɓɓiti gite maɓɓe, ɓe anditimo. Ɗon e don o majjiti yeeso maɓɓe.

32Sey ɓe mbi'i hakkunde maɓɓe, “En nanii beldum nder ɓerde meeden ko o metanaynoo'en dow datal e mo famtina'en Deftere Ceniinde.”

33Ɓe ummii don e don ɓe co"ii Urucaliima. Ɓe tawi tokkuɓe Yeesu sappo e go'o e wonduɓe e maɓɓe e kawriti.

34Hawrutuɓe ɓen mbi'i didɔ ɓen, “Goonga, Moodibbo ummake. O wanganii Siiman!”

35Sey didɔ ɓen maa mbi'iɓe ko wadi dow datal e no ɓe anditirimo nde o sendi buroodi.

Yeesu Wanganii Tokkuɓemo

(Maatiyu 28.16-20; Markus 16.14-18; Yahaya 20.19-23; Kuude Lilaaɓe 1.6-8)

36E ɓe nder metuki haala kan, sey don e don Yeesu e hoore muudum wangi darii caka maɓɓe. O wi'iɓe, “E mi silminoo. Jam wonda e moodon. ”

37Ɓerde maɓɓe tayi, ɓe kammii ginnol ɓe ngi'i.

38Ammaa o wi'iɓe, “Ɗume wanni'on? Ngam dume ngadoton seko nder ɓerde moodon?

39Ndaaree juude am e koyde am, dum min e hoore am. Meemeeyam nanon, ay ginnol walaa ɓandu e yi'e no ngiirudonyam.”

40Nde o wi'i non, o holliɓe juude maako e koyde maako.

41Ɓe njaɓaayi dum goonga ngam beldum e haydinki. Sey o wi'iɓe, “On ngoodi goddum ko nyaametee do'o?”

42Sey ɓe kokkimo tayre lingu njudaangu,

43o hoccingu o nyaami yeeso maɓɓe.

44Nden o wi'iɓe, “Ɗu'um woni ko mbiinoomi'on carel ko ngondunoomi e moodon: Koo dume ko windaa nder Attawra, e Defte Annabo'en, e Jabuura dow am doole dum heewa. ”

45Nden o maɓɓiti faamu maɓɓe ngam ɓe paama Deftere Ceniinde.

46O wi'iɓe, “Aayaare wi'ii: Almasiihu torroto, gada baldе tati o ummoto daga mayde.

47Nder inde maako dum wa'ajinay tuubuki e yaafaneeki hakke yaaki nder lenyi fuu. Ɗum fudday daga Urucaliima.

48Onon ngoni andinayɓe woɓɓe fii du'um.

49Raddum, mi lildoyay'on Ruuhu Allah no Nyaako am wadi alkawal. Njoodee nder Urucaliima naa Ruuhu Allah jippoyake dow moodon hokkii'on bawde.”

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Yeesu Hoccaama Yaaki Dow

(Markus 16.19,20; Kuuɗe Lilaaɓe 1.9-11)

50Yeesu ardiiɓe ɓe mburtii nder Urucaliima yaaki wonde wigeere haade gariiri Betani, o ɓefti juuɗe maako o barkiɗiniɓe.

51E mo nder barkiɗinkiɓe, sey o hoccaa yaaki dow.

52Ɓe mawninimo, ɓe co"ii Urucaliima e ɓe nana belɗum ɗuɗɗum.

53Koo ndeye nyalnde e ɓe njaha Wuro Ceniingo e ɓe manta Allah.

Alkawal Kesal Nder Fulfulde Caka Naajeeriya
© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Yahaya

Yahaya 1

Wolde Kokkaynde Yonki

1Daga ko duuniyaaru tagee bi'eteeɗo Wolde e ɗon, e mo wondi e Allah, nden o Allah.

2Daga ko duuniyaaru tagee bi'eteeɗo Wolde on e wondi e Allah.

3O tagii koo ɗume. Walaa goɗɗum nder fuu ko tagaa ɗum um tagiraayi laawol maako.

4To maako yonki ƴiwoyi, nden yonki kin woni jayngol yimɓe.

5Jayngol ngol e waɗi ka yeynaaki nder nyiwre, nyiwre boo waawaayi jaalaakingol.

6E woodi goɗɗo neɗɗo mo Allah liloyi bi'eteeɗo Yahaya.

7O warii o andina yimɓe habaru jayngol ngol, ngam e laawol maako koo moye jaɓa jayngol ngol.

8Naa' kanko woni jayngol ngol. O waroyi o andina habaru tan dow maagol.

9Kangol woni jayngol goongawol yeynotoongol dow koo moye. Ngol boo warii nder duuniyaaru.

10Bi'eteeɗo Wolde on ndenno e mo nder duuniyaaru. Koo nde kanko tagi duuniyaaru, fuu e non duuniyaaru andaamo.

11O warii to ɓe maako, ammaa ɓe njaɓaayimo.

12Ammaa fuu jaɓuɓemo kooliiɓe inde maako, o hokkiiɓe bawɗe wartuki ɓiɓɓe Allah.

13Ɓe ngartaayi ɓiɓɓe Allah ngam ɓe ndanyaama no ɗum danyirta yimɓe, koo ngam yimɓe ngiɗi non waɗa. Allah e hoore muuɗum wartiriɓe ɓiɓɓe maako.

14Bi'eteeɗo Wolde on, o wartii neɗɗo, o jooɗii nder meeɗen, o kewɗo yidde e goonga. En ngi'ii teddungal maako, teddungal ɓiɗɗo bajjo ƴiwoyɗo to Nyaako Mo Dow.

15Yahaya hokkii ceyda dow maako, metii sembee wi'ii, “Dow o'o metunoomi nde mbiimi, ‘On ɗon garayɗo gaɗa am o ɓuriiyam mangu, ngam e mo ɗon ko mi danyee. ’ ”

16Ngam yidde mawnde nde o yiɗi'en, o barkiɗinii'en en fuu, barka dow barka.

17Allah hokkii Attawra e laawol Muusa, ammaa e laawol Yeesu Almasiihu o hollii yidde e goonga.

18Walaa neɗɗo meeɗuɗo yiiki Allah. Ɓiɗɗo maako bajjo, gonɗo nder ɓernde Nyaako Mo Dow, kanko holli'en no Allah wa'i.

Yahaya Gaɗoowo Baptisma Metii Dow Yeesu

(Maatiyu 3.1-12; Markus 1.1-8; Luka 3.1-18)

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

19Raa ceyda ɗum Yahaya hokki carel ko ardiiɓe Yahuudanko'en nder Urucaliima lili woɓɓe ardiiɓe diina e Leewiyanko'en to maako ɓe ƴamamo kanko o moye.

20O wanyaayi nootaakiɓe, ammaa o wi'iɓe e njayri, “Naa' min woni Almasiihu. ”

21Ɓe mbi'imo, “To naa' an woni Almasiihu, too, an a moye? An woni Iliya? ” Yahaya nootii wi'iɓe, “Koo seɗɗa, naa' ɗum min. ” Ɓe ƴamimo ɓe mbi'i, “An woni on ɗon annabiijo? ” O wi'i, “Aa'a. ”

22Sey ɓe mbi'imo, “Too, wi'umin, an, a moye? Wi'umin ko min mbi'ata liloyɓemin. Moye noddirtaa hoore maaɗa? ”

23Sey Yahaya wi'iɓe ko Annabi Icaaya wi'uno, o wi'i, “Min woni goɗɗo noddoowo nder ladde e wi'a, ‘Portee laawol ngam Joomiraawo. ’ ”

24Sey woɓɓe Faarisanko'en ɓe ɗum lili

25ƴamimo mbi'i, “To ni naa' an woni Almasiihu, kadin naa' an woni Iliya, koo on ɗon annabiijo, ngam ɗume ngaɗantaa yimɓe baptisma?”

26Yahaya wi'iɓe, “E mi waɗira baptisma e ndiyam, ammaa nder moodon e woodi goɗɗo mo on andaa,

27garoyayɗo gaɗa am. Mi fotaayi fittuki lokkulli paɗe maako.”

28Fuu ɗu'um ɗum waɗii to Betani fongo Caangol Urdun, to Yahaya waɗata baptisma.

Karoori Allah

29Gaɗa ɗu'um waɗii nde fini Yahaya yi'i Yeesu e waroya to muuɗum, o wi'i, “Raa Karoori Allah, ittayndi hakkeeji duuniyaaru!

30O'o dow maako metaynoomi nde mbiimi, ‘Goɗɗo e wara gaɗa am o ɓuriiyam mangu, ngam e mo ɗon ko mi danyee.’

31Min e hoore am mi andaamo, ammaa mi warii e mi waɗira baptisma e ndiyam ngam o wanginanee yimɓe Israa'iila.”

32Sey Yahaya hokki ceyda wi'i, “Mi yi'ii Ruuhu Allah e jippoyoo daga dow bo foondu, ɗum joodii dow maako.

33Min e hoore am mi andaamo, ammaa liloyɗoyam mi waɗira baptisma e ndiyam wi'iyam, ‘Neɗɗo mo ngiiɗaa Ruuhu am jippoyake daga dow joodii dow maako, kanko woni gaɗirayɗo baptisma e Ruuhu am.’ ”

34Ɓonmaa Yahaya wi'i, “Mi yi'iiɗum, mi ceydake kanko woni Ɓiɗɗo Allah.”

Artuɓe Tokkuki Yeesu

35Ɓonmaa gaɗa ɗu'um waɗii nde fini Yahaya e darii kanko e tokkuɓemo ɗiɗo,

36sey o yi'i Yeesu e ƴaɓɓoo, o wi'i, “Raa Karoori Allah!”

37Nde tokkuɓemo ɗiɗo ɓen nani o wi'ii non, sey ɓe tokki Yeesu.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

38Yeesu waylitii yi'i e ɓe tokkimo, o wi'iɓe, “Ɗume ɗaɓɓitoton?” Ɓe mbi'imo, “Rabbi, toye njooɗotoɗaa? ” Ma'ana “Rabbi” woni “moodibbo. ”

39O wi'iɓe, “Ngaree, ngi'on. ” E carel ngel ɗum njamndi nayi alaasara. Sey ɓe tokkimo ɓe ngi'i to o jooɗotoo, ɓe kirtidi e maako.

40Go'oto nder yimɓe ɗiɗo nanɓe ko Yahaya wi'i tokki Yeesu ɓen woni Andiraawus minyiraawo Siiman Biiturus.

41Artuɗum Andiraawus tawi mawniraawo maako Siiman, o wi'imo, “Min kawrii e Almasiihu,” waato Cuɓaaɗo Allah.

42Sey o yaari Siiman to Yeesu. Yeesu raari Siiman on wi'imo, “An woni Siiman ɓiɗɗo Yahaya. Ɗum noddirte Keefas.” Ma'ana Keefas woni Biiturus, waato “hayre.”

Yeesu Noddii Filibus e Nataaniyal

43Gaɗa ɗu'um waɗii nde fini Yeesu suɓi yaha leydi Galiili. Sey o tawi Filibus, o wi'imo, “Tokkam. ”

44Filibus boo o neɗɗo gariiri Betasayda. Kayri woni gariiri Andiraawus e Biiturus.

45Sey Filibus yahi tawi Nataaniyal wi'imo, “Min kawrii e on ɗon neɗɗo mo Muusa windi dow muuɗum nder Attawra, mo annabo'en maa mbindi dow maako, waato Yeesu ɓiɗɗo Yusufu ƴiwoyɗo gariiri Najarat.”

46Nataaniyal wi'i Filibus, “E yiiki maaɗa goɗɗum boɗɗum wurtoyto Najarat? ” Filibus wi'imo, “Woroy, ngi'aa. ”

47Nde Yeesu yi'i Nataaniyal e waroya to muuɗum, sey meti dow maako, wi'i, “Raa Israa'iilankeejo mo goonga mo fewataa. ”

48Nataaniyal ƴami Yeesu wi'i, “No waɗi anduɗaayam? ” Yeesu wi'imo, “Mi yi'iima ley lekki ibbi ko Filibus noddumaa. ”

49Nataaniyal wi'imo, “Moodibbo, an woni Ɓiɗɗo Allah! An woni laamiiɗo Israa'iila. ”

50Yeesu wi'imo, “A hooliyam ngam mi wi'iima mi yi'iima ley lekki ibbi? A yi'ay fii ɗuɗɗum ɓurɗum ɗu'um. ”

51Sey Yeesu ɓeydi wiikiɓe, “E mi wi'a'on goonga, on ngi'ay dow maɓɓitake, malaa'ika'en Allah e ƴenta e njippoyoo yeeso Ɓii Neɗɗo.”

Yahaya 2

Humto Teegal e Gariiri Kaana

1Balɗe ɗiɗi gaɗa non waɗii ɗum waɗi humto teegal e gariiri Kaana ngondi nder leydi Galiili. Maduujo Yeesu boo e ɗon.

2Yeesu e tokkuɓemo maa kumpitaama humto teegal ngal.

3Nde ndiyam inabojam ɗam hoɓɓe njarata to humto teegal ngal re'i, maduujo Yeesu wi'imo, “Ndiyam inabojam re'i.”

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

4Yeesu wi'imo, “Ngam ɗume nattinɗaayam nder ɗu'um? Carel am waɗaayi taw. ”

5Sey maduujo Yeesu wi'i maccuɓe kuwooɓe ɗon, “Ngaɗee koo ɗume ko o wi'i'on. ”

6Haade ɗon e woodi looɗe joweego'o ɗe kaayɓe iri looɗe ɗe Yahuudanko'en kuutirta lootoo ngam laaɓinki ko'e maɓɓe no diina maɓɓe wi'i. Koo ndeye loonde e hocca paali ndiyam 20 yaaki 30.

7Sey Yeesu wi'i maccuɓe ɓen, “Kebbinee ɗe'e looɗe e ndiyam.” Ɓe kebbiniɗe ndiyam naa ki ɗe keewi tep.

8Sey o wi'iɓe, “Jooni nyeɗee ndiyam ɗam seɗɗa njaaranon paamanoowo teegal ngal.” Sey ɓe njaaranimoɗam.

9Ɓam yaadake ɗam wartii inabojam, sey o yariɗam. O andaa to ɗam ɓiwoyi, ammaa maccuɓe nyeɗuɓeɗam e andi to ɗam ɓiwoyi. Sey o noddi angoojo on,

10o wi'imo, “Koo moye e arta hokkuki hoɓɓe inabojam ɓurɗam welki, gaɗa ɓe njarii ɓe kaarii, nden o hokkaɓe inabojam ɗam hewtaayi arandejam ɗam welki. Ammaa an, a ali inabojam ɓurɗam welki ɗam naa jooni.”

11Kanjum woni fii kayɗiniiɗum arandejum ɗum Yeesu waɗi e gariiri Kaana ngondi leydi Galiili. Non o holliri teddungal maako, nden tokkuɓemo kooliimo.

12Gaɗa ɗu'um, Yeesu yahi Kafarnahum, kanko e maduujo maako, e minyiraaɓe maako, e tokkuɓemo, ɓe njooɗii ton balɗe seɗɗa.

Yeesu Nattii Wuro Ceniingo

(Maatiyu 21.12,13; Markus 11.15-17; Luka 19.45,46)

13Nde carel ɓadii ngel Humto Sakkinki ngo Yahuudanko'en, Yeesu yahi Urucaliima.

14Ton e Urucaliima nder Wuro Ceniingo o tawi yimɓe e coora na'i, e baali, e tattabaraaji. Nden e woodi woɓɓe gaylitooɓe ceede Roomanko'en yaaki ceede Yahuudanko'en, e ɓe njooɗii haade teeburji maɓɓe e ɓe ngaylita ceede.

15Sey o waali ɓoggi o wartiriɗi loosol, o riiwi fuu ɓe soore-soore daga nder Wuro Ceniingo ngon hawti e baali maɓɓe e na'i maɓɓe. Kadin o sankiti ceede gaylitooɓe ceede ɓen, o do''i teeburji maɓɓe.

16Sey o wi'i coorooɓe tattabaraaji ɓen, “Mburtineeɗi ɗo'o! To' on ngartir wuro Nyaako am luumo.”

17Tokkuɓemo ciftori ko windaa, “Yaa Allah, yidde nde ngiɗumi wuro maaɗa e wula nder am bo hiite.”

18Sey ardiiɓe Yahuudanko'en ɓami Yeesu ɓe mbi'i, “Ɓume kayɗiniiɗum ngaɗantaamin ngam holluki a woodi laamu waɗuki fii ɗu'um? ”

19Yeesu wi'iɓe, “Pusee Wuro Ceniingo ngo'o, nden nder balɗe tati mi mahitayngo. ”

20Ɓe mbi'imo, “Ɓum waɗii duuɓi 46 ko ɗum yottina nyiɓuki Wuro Ceniingo ngo'o, an, a wi'ii a mahitayngo nder balɗe tati?”

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

21Ammaa wuro ceniingo ngo Yeesu metata dow maggo woni ɓandu maako.

22Gadɑ o umminaama daga mayde, sey tokkuɓemo ciftori ka'a haala ka o wi'uno, nden ɓe njaɓi ko aayaaje mbi'i e ko Yeesu wi'i.

Yeesu e Andi Ɓernde Koo Moye

23Carel ngel Yeesu woni Urucaliima ngam Humto Sakkinki, yimɓe ɗuɗɓe kooliimo ngam ɓe ngi'ii kuuɗe kaydiniiɗe ɗe o wadi.

24Ammaa Yeesu wedditanaakiɓe, ngam e mo andi ngikku neɗɗo.

25Naa' naa goɗɗo hokkiimo ceyda dow yimɓe, ngam kanko e hoore maako e mo andi ko woni nder ɓernde koo moye.

Yahaya 3

Yeesu e Nikoodimus

1E woodi goɗɗo Faarisankeejo bi'eteeɗo Nikoodimus, e mo nder kawtal ardiiɓe Yahuudanko'en.

2O yahi to Yeesu jemma, o wi'imo, “Moodibbo, e min andi a moodibbo mo Allah liloyi, ngam walaa baawayɗo waɗa kuuɗe kaydiniiɗe ɗe'e ɗe ngaɗataa sey ni to Allah e wondi e maako.”

3Yeesu wi'imo, “E mi wi'umaa goonga, walaa baawayɗo natta Laamu Allah sey to ɗum fuɗɗitii ɗum danyiimo. ”

4Nikoodimus ɗamimo wi'i, “No neɗɗo mawɗo danyitirtee? Ɓum waɗataako o so"o nder reedu maduujo maako ɗum fuɗɗita ɗum danyamo ɗiɗaɓum. ”

5Yeesu wi'imo, “E mi wi'umaa goonga, walaa baawayɗo natta Laamu Allah sey ni to ndiyam e Ruuhu Allah danyiimo.

6Ko neɗɗo danyi ɗum neɗɗo, ammaa ko Ruuhu danyi ɗum ruuhu.

7Taa' haydin ngam mi wi'iima doole ɗum fuɗɗita ɗum danyumaa.

8Hendu e wisa to yiɗiri, a nana sonnyo mayru, ammaa a andaa to ndu ɗiwoyi koo to ndu yahata. Non maa ɗum wontindiri e koo moye mo Ruuhu Allah danyi.”

9Nikoodimus ɗamimo wi'i, “No ɗu'um waɗortoo? ”

10Yeesu nootii wi'imo, “A moodibbo mawɗo nder Israa'iila, ammaa a faamaayi ɗu'um?

11E mi wi'umaa goonga, e min meta dow ko min andi, nden e min kokka ceyda dow ko min ngi'i, ammaa on njaɓaayi ko min mbi'i'on.

12Mi metanii'on dow fii duuniyaaru, ammaa on njaɓaayi. No waɗata njaɓon to mi wi'ii'on ko woni e dow?

13Walaa meeɗuɗo yaaki dow sey ni on ɗon ɗiwoyɗo daga dow, waato Ɓii Neɗɗo.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

14“Non no Muusa ɓeftiri mboodi gadiraandi njamndi mbodeeri nder ladde, non maa doole Ɓii Nedɗo ɓeftee,

15ngam koo moye kooliidomo heɓa yonki ki re'ataa.

16Ngam yidde nde Allah yidi duuniyaaru haa o hokkii Ɓidɗo maako bajjo , ngam koo moye kooliidomo to' halka ammaa heɓa yonki ki re'ataa.

17Ngam Allah liloyaayi Ɓidɗo muudum nder duuniyaaru ngam o taɓanandu kiita. Ammaa o liloyiimo ngam o hisna duuniyaaru e laawol maako.

18“Koo moye kooliidomo taɓantaake kiita, ammaa mo hoolaakimo o yaadake o taɓanaama kiita, ngam o hoolaaki Ɓidɗo Allah bajjo.

19Raa ko wadi Allah taɓanta yimɓe kiita: jayngol warii nder duuniyaaru, ammaa ɓe ɓurii yiduki nyiwre dow jayngol, ngam kuude maɓɓe de kallude.

20Koo moye gadoowo ko halli wanyii jayngol, nden o nattataa to jayngol woni, ngam e mo hula to' kuude maako kallude mburtinee e njayri.

21Ammaa koo moye gadoowo goonga e natta jayngol, ngam dum yi'a e njayri e mo wada ko Allah yidi.”

Yeesu e Yahaya

22Gada du'um, Yeesu e tokkuɓemo njahi ladde leydi Yahuudiya. Ton o joodii o neeɓidi e tokkuɓemo e mo wadana yimɓe baptisma.

23Yahaya maa e wadana yimɓe baptisma e Aynon haade Salim, ngam e woodi ndiyam dudɗam ton. Yimɓe ngadi ka yaaki to maako e mo wadanaɓe baptisma.

24Ɓu'um dum wadu ko Yahaya suree nder suudu cural.

25Sey geddi ummii hakkunde tokkuɓe Yahaya e godɗo Yahuudankeejo dow lootaaki ki nedɗo wadata no diina Yahuudanko'en wi'i.

26Tokkuɓe Yahaya njahi to maako ɓe mbi'imo, “Moodibbo, on don nedɗo gondunoodo e maada e fongo Caangol Urdun, mo kokkudaa ceyda dow maako, too, e mo ton wadana yimɓe baptisma, koo moye e yaha to maako.”

27Yahaya wi'iɓe, “Walaa keɓoowo godɗum sey ni to Allah hokkiimodum.

28Onon e ko'e moodon on ceydu'en mi wi'ii, ‘Naa' min woni Almasiihu, ammaa mi liloya mi artamo warki.’

29Angoojo jeyi ɓaŋaado. Higo angoojo on dariido e nana ko o wi'ata, o nanay beldum naa' sedɗa to o nanii hononde angoojo on. Iri beldum dum higo angoojo on nani, iri maajum nanaymi naa' sedɗa jooni.

30Doole mangu Yeesu wada ka ɓeydaaki, min boo mangu am wada ka ustaaki.

Garoydo Daga Dow

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

31“On ɗon ƴiwoyɗo daga dow o ɓurii koo moye mangu. On ɗon ƴiwoyɗo duuniyaaru, duuniyaaru jeyimo, nden e mo meta dow fii duuniyaaru. Yiwoyɗo daga dow on o ɓurii koo moye.

32O metii dow ko o yi'i e ko o nani, ammaa walaa jaɓuɗo ko o wi'i.

33Koo moye jaɓuɗo ko o wi'i tabbitinii jaɓii ko Allah wi'i ɗum goonga.

34On ɗon mo Allah lili, e mo meta ko Allah wi'i, ngam Allah hokkiimo Ruuhu muuɗum keerol walaa.

35Nyaako Mo Dow e yiɗi Ɓiɗɗo muuɗum, o waɗii koo ɗume nder juuɗe maako.

36Koo moye kooliiɗo Ɓiɗɗo on e woodi yonki ki re'ataa. Ammaa koo moye mo tokkaayi ko Ɓiɗɗo on wi'i, o heɓataa yonki ki re'ataa, ammaa monnere Allah e dow maako haa abadaa.”

Yahaya 4

Yeesu Meddi e Samaariyankeejo Debbo

1Faarisanko'en nani habaru Yeesu e heɓa tokkuɓemo ɓurii Yahaya, ɗonmaa e mo waɗana yimɓe baptisma ɓurii Yahaya,

2(koo nde goonga naa' ɗum Yeesu e hoore muuɗum waɗanta yimɓe baptisma ɗum, ammaa tokkuɓemo ngaɗataɗum.)

3Nde Yeesu nani Faarisanko'en nanii habaru ko o waɗata, sey o ali leydi Yahuudiya, o so"ii Galiili.

4Dow laawol maako ɗum wartanimo doole o tokka nder leydi Samaariya.

5Sey o yottii wondi gariiri ngondi nder leydi Samaariya bi'eteendi Saykar ngondi haade njayri ndi Yaakubu hokki ɓiɗɗo muuɗum Isufu daga ndenno.

6E woodi ɓundu ndu Yaakubu wasi e njayri ndin. Yeesu boo somii ngam yaadu o jooɗii haade ɓundu ndun. E carel ngel ɗum caka nyalawma.

7Sey goɗɗo Samaariyankeejo debbo warii ƴooguki, Yeesu wi'imo, “Hokkoram ndiyam mi yara. ”

8E carel ngel tokkuɓemo njaadake nattii nder gariiiri ndin ngam soodoyki nyamndu.

9Sey debbo on wi'i Yeesu, “A Yahuudankeejo, min boo mi Samaariyankeejo. Noye mbi'ataayam mi hokkumaa ndiyam njaraa? ” O wi'u non ngam walaa ko hawti Yahuudanko'en e Samaariyanko'en.

10Yeesu wi'imo, “Daa a andi caahu ɗum Allah yiɗi hokkukima, kadin daa a andi ƴamuɗoma ndiyam njareteeɗam, daa a torakemo, daa o hokkiima ndiyam kokkoojam yonki. ”

11Sey debbo on wi'i Yeesu, “Moodibbo, a walaa ko nyeɗirtaa ndiyam ɗam, kadin boo ɓundu ndun e luggi. Toye keɓataa ɗam ɗon ndiyam kokkoojam yonki?

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

12A ɓurii maama meeɗen Yaakubu kokkuɗo'en ndu'u ɓundu? Kanko e ɓiɓɓe maako e marle maako fuu ɓe njarii ndiyam ɓundu ndu'u.”

13Yeesu wi'imo, “Koo moye jarɗo ndiyam ɓundu ndu'u fuɗɗitay nana ɗonka,

14ammaa koo moye jarɗo ndiyam ɗam kokkaymoomi o fuɗɗitataa o nana ɗonka kadin. Ndiyam ɗam kokkaymoomi ɗam wartay nder maako ndiyam ɓuloojam kokkayɗammo yonki ki re'ataa.”

15Debbo on wi'imo, “Moodibbo, hokkam ɗam ɗon ndiyam ngam to' mi fuɗɗita mi nana ɗonka, ɗonmaa to' mi fuɗɗita mi wara ɗo'o ngam ɗooguki. ”

16Yeesu wi'imo, “Yahu noddoyaa gorko maaɗa, ngardoyon. ”

17Debbo on wi'i, “Mi walaa gorko. ” Yeesu wi'imo, “A wi'ii goonga nde mbiiɗaa a walaa gorko.

18Goonga kan woni a waɗii teele jowi, neɗɗo mo njooɗodiɗaa jooni boo naa' o gorko maaɗa. Ko mbiiɗaa ɗum goonga.”

19Debbo on wi'i, “Moodibbo, mi faamii a annabiijo.

20Maama'en amin mawninii Allah dow hocceere nde'e, ammaa onon Yahuudanko'en on mbi'a Urucaliima woni to haani ɗum mawnina Allah.”

21Yeesu wi'imo, “Jaɓu ko mbi'aymi, carel e wara ngel mawninton Nyaako Mo Dow naa' dow hocceere nde'e naa' nder Urucaliima.

22Onon Samaariyanko'en on mawnina ko on andaa, ammaa minon Yahuudanko'en e min mawnina ko min andi, ngam daga to Yahuudanko'en kisndam ɗiwoyi.

23Ammaa carel e wara, ngel yaadake ngel warii, carel ngel yimɓe mawninooɓe Allah no haani ɓe mawninay Nyaako Mo Dow nder goonga e nder bawɗe Ruuhu Allah, ngam iri maɓɓe Nyaako Mo Dow yiɗi ɓe mawninamo.

24Allah o Ruuhu, mawninooɓemo boo doole mawninamo nder Ruuhu e goonga.”

25Debbo on wi'i Yeesu, “E mi andi Almasiihu e wara, waato Cuɓaaɗo Allah. To o warii, o wi'aymin koo ɗume. ”

26Sey Yeesu wi'imo, “Min meddoowo e maaɗa, min woni Almasiihu on. ”

27E ngel ɗon carel tokkuɓe Yeesu ngartoyi, ɓe kayɗini nde ɓe tawi e mo medda e debbo. Ammaa walaa goɗɗo nder maɓɓe biiɗomo, “Ko ngiɗɗaa? ” Koo, “Ngam ɗume meddataa e maako? ”

28Sey debbo on ali ɗoogirde muuɗum, so"ii gariiri wi'i yimɓe,

29“Ngaree, ngi'on neɗɗo biiɗoyam koo ɗume ko meeɗumi waɗuki. Koo kanko woni Almasiihu?”

30Sey yimɓe ɓen ali gariiri ndin ɓe njahi to Yeesu.

31E ɗum nder non sey tokkuɓemo toriimo mbi'imo, “Moodibbo, nyaamu goɗɗum. ”

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

32Ammaa o wi'iɓe, “E mi woodi nyamndu ndu nyaamaymi, on andaa koo ɗume dow mayru. ”

33Sey tokkuɓemo puɗɗi ƴamƴamtirki e mbi'a, “Koo goɗɗo waddaniimo nyamndu? ”

34Yeesu wi'iɓe, “Nyamndu am woni mi waɗa ko lilɗoyam wi'iyam, mi yottina kuugal ngal o hokkiyam.

35Naa' on mbi'a, ‘Horii lebbi nayi ɗum itta ko remaa?’ E mi wi'a'on, ndaaree gese boɗɗum. Ko remaa ɓendii ɗum hewtii itteeki.

36Ittoowo ko remaa e yoɓee, ko remaa ɗum o hawritata woni yimɓe keɓooɓe yonki ki re'ataa, ngam aawuɗo e ittuɗo ko ɓendi ɓe kawta ɓe mbelmbelta.

37Ka'a haala ɗum goonga biika, ‘Goɗɗo aawii, goɗɗo boo ittii ko ɓendi.’

38Mi lilii'on itton ko ɓendi ɗum on kuwanaayi. Woɓɓe kuwii naa' seɗɗa, onon boo on nyaamii bote kuugal maɓɓe.”

39Samaariyanko'en ɗuɗɓe e ndin ɗon gariiri koolii Yeesu ngam on ɗon debbo wi'ii, “O wi'iiyam koo ɗume ɗum meeɗumi waɗuki. ”

40Ngam non, nde Samaariyanko'en ɓen ngari to Yeesu, ɓe toriimo o jooɗodoo e maɓɓe. Sey o jooɗodii e maɓɓe balɗe ɗiɗi.

41Yimɓe kooliiɓe Yeesu ɓeydii naa' seɗɗa ngam boliiɗe maako.

42Ɓe mbi'i debbo on, “Jooni min koolake Yeesu, naa' ngam ko mbiiɗaa tan, ammaa ngam minon e ko'e amin min nanii ko o wi'i, min tabbitinii kanko woni Kisnoowo duuniyaaru.”

Yeesu Yamɗitini Ɓii Mawɗo

43Gaɗa Yeesu waɗii balɗe ɗiɗi ɗon, o dilli Galiili,

44ngam kanko e hoore maako o wi'i, “Annabiijo mawnintaake to leydi muuɗum.”

45Nde o yottii Galiili, Galilanko'en njaɓɓiimo, ngam kamɓe maa ɓe njahiino Humto Sakkinki nder Urucaliima, ɓe ngi'ii fuu ko o waɗi ton.

46Sey Yeesu fuɗɗiti so"ii gariiri Kaana ngondi nder leydi Galiili. Kayri woni to o wayliti ndiyam ɗam warti inabojam. Too, nder gariiri Kafarnahum e woodi goɗɗo mawɗo nder gomnati, ɓiɗɗo maako e nyawa.

47Nde neɗɗo on nani Yeesu alii leydi Yahuudiya warii leydi Galiili, o yahi to Yeesu o toriimo o yaha Kafarnahum o yamɗitina ɓiɗɗo maako ɓadiiɗo maaya.

48Yeesu wi'imo, “Onon yimɓe to naa' on ngi'u mi waɗii alaamaaji e kuuɗe kayɗiniiɗe, on koolataakoyam.”

49O wi'i Yeesu, “Moodibbo, en njahu ko ɓiɗɗo am maaya. ”

50Sey Yeesu wi'imo, “Yahu, ɓiɗɗo maaɗa maayataa. ” Neɗɗo on jaɓi ko Yeesu wi'imo, o dilli.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

51E mo dow laawol so"aaki wuro, sey maccuɓe maako kawri e maako ɓe mbi'imo, “Biɗɗo maaɗa yamɗitii.”

52Nde o ɓamiɓe ngele carel ɓiɗɗo on yamɗiti, ɓe mbi'imo, “Keenya njamndi go'o ndi nyalawma jonte ɗen njoofimo. ”

53Sey o faami carel ngel ɓiɗɗo on yamɗiti ɗum carel ngel Yeesu wi'unoomo, “Biɗɗo maaɗa maayataa.” Ngam non, kanko e fuu wuro maako ɓe koolii Yeesu.

54Ɗu'um kanjum woni kayɗiniiɗum ɗiɗaɓum ɗum Yeesu waɗi to Galiili. O waɗiiɗum gaɗa o wartoyii daga leydi Yahuudiya.

Yahaya 5

Yeesu Yamɗitini Jaraaɗo

1Gaɗa ɗu'um Yeesu yahi Urucaliima ngam wongo humto diina Yahuudanko'en.

2Ton Urucaliima e woodi njonga ndiyam haade wongal dammugal gariiri ndin bi'eteengal Dammugal Baali. Haade njonga ngan e woodi rumpaaji jowi. Nder Ibraaniyankoore e nga noddiree Betasda.

3-4Nyawɓe ɗuɗɓe e pukkoo haade njonga ngan. E woodi wumɓe, e yimɓe ɓe koyɗe nyawɗe, e jaraaɓe.

5E woodi goɗɗo neɗɗo ɗon gaɗɗo duuɓi **38** e nyawa.

6Nde Yeesu yi'imo e mo fukkii ɗon, kadin e andi o neeɓii e mo fiida e ɗum ɗon nyawu, sey Yeesu ɓamimo wi'i, “A yiɗi ɗum yamɗitinmaa?”

7Nyawɗo on wi'imo, “Moodibbo, mi walaa ballayɗoyam hoccayam suuwayam nder njonga ngan carel ngel ndiyam ɗam lancaa. Fuu carel ngel ngiɗumi nattuki, sey goɗɗo artayam. ”

8Sey Yeesu wi'imo, “Umma koccaa daago maaɗa, njaaɓaa. ”

9Ɗon e ɗon neɗɗo on yamɗiti, hocci daago muuɗum, fuɗɗi yaadu. Too, nyalnde nde fii ɗu'um waɗi ɗum Nyalnde Siwtaare.

10Ngam non, ardiiɓe Yahuudanko'en mbi'i jamɗitinaaɗo on, “Hande ɗum Nyalnde Siwtaare, Attawra haɗii koccaa daago maaɗa.”

11Ammaa jamɗitinaaɗo on wi'iɓe, “Jamɗitinɗoyam wi'iyam mi hoccaa daago am mi ndillaa. ”

12Ɓe ɓamimo ɓe mbi'i, “Moye woni biiɗoma koccaa daago maaɗa ndillaa? ”

13Ammaa jamɗutuɗo on andaa moye yamɗitinimo, ngam e woodi yimɓe ɗuɗɓe e wigeere nden; Yeesu boo yaadake nattii nder maɓɓe.

14Gaɗa non Yeesu tawimo nder Wuro Ceniingo wi'imo, “Raa, a yamɗitii! Alu waɗuki hakke to' goɗɗum ɓurɗum ɗu'um halluki heɓumaa. ”

15Sey neɗɗo on yahi wi'i ardiiɓe Yahuudanko'en Yeesu yamɗitinimo.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

16Ngam Yeesu e huwa iri kuuɗe ɗe'e Nyalnde Siwtaare, ardiiɓe Yahuudanko'en puɗɗi hallankimo.

17Yeesu boo wi'iɓe, “Haa hande Nyaako am e huwa, min maa e mi huwa.”

18Ka'a haala waɗi ardiiɓe Yahuudanko'en ɓeydi ɗaɓɓutuki laawol no mbardatamo. Ngam naa' dooka Nyalnde Siwtaare tan o yewi, ammaa haa maa o wi'ii Allah ɗum Nyaako maako, waato o wartirii hoore maako go'o e Allah won ɗon.

Laamu Ɓum Ɓiɗɗo Allah Woodi

19Yeesu nootii wi'iɓe, “E mi wi'a'on goonga, Ɓiɗɗo on waɗataa koo ɗume kanum tan, ko o yi'i Nyaako maako e waɗa tan o waɗata, ngam koo ɗume ko Nyaako on waɗata, kanjum ɓiɗɗo on waɗata.

20Nyaako on e yiɗi Ɓiɗɗo on, nden fuu ko o waɗata e hoore maako o holliiɗum Ɓiɗɗo on. O hollaymo kuuɗe mawɗe ɓurɗe ɗe'e ngam kayɗinon.

21Non no Nyaako on umminirta mayɓe hokkaɓe yonki, non maa Ɓiɗɗo on e hokka koo moye mo yiɗi yonki.

22Nyaako on waɗantaa koo moye kiita e hoore maako. O hokki Ɓiɗɗo maako laamu waɗanki koo ɗume kiita,

23ngam koo moye mawnina Ɓiɗɗo on non no mawninirta Nyaako on. Koo moye mo mawninaayi Ɓiɗɗo on mawnintaa Nyaako liloyɗomo.

24“E mi wi'a'on goonga, koo moye nanɗo boliiɗe am hoolii on ɗon liloyɗoyam e woodi yonki ki re'ataa, o tayantaake kiita, o yaadake o yaɓɓake mayde o heɓii yonki ki re'ataa.

25E mi wi'a on goonga, carel e wara, carel ngel yaadake warii ngel yimɓe ɓe keɓaayi yonki ki re'ataa nanata hononde Ɓiɗɗo Allah. Nanɓe nde njaɓi koo nde wi'i keɓay yonki ki re'ataa.

26Non no Nyaako on woodiri bawɗe hokkuki yonki, non maa o hokkii Ɓiɗɗo on bawɗe hokkuki yonki.

27Kadin o hokkii Ɓiɗɗo on laamu tayuki kiita, ngam o Ɓii Neɗɗo.

28To' on kayɗin e ɗu'um, ngam carel e wara ngel fuu mayɓe gonɓe nder genaale nanata hononde Ɓii Neɗɗo

29ɓe mburtoyoo daga nder genaale maɓɓe. Gaɗuɓe ko woodi ɓe ummoto ɓe keɓa yonki ki re'ataa, nden gaɗuɓe ko halli boo ɓe ummoto ɓe tayanee kiita.

Ceyda Dow Yeesu

30“Mi waawataa mi waɗa goɗɗum e hoore am, e mi waɗa kiita no Allah wi'iyam mi waɗa tan. E mi waɗa kiita goonga, ngam naa' ko welnantayam ɓernde ngaɗaymi, ammaa ko welnata ɓernde on ɗon lilɗoyam ngaɗaymi.

31“To mi hokkii ceyda hoore am, ɗum hoccay ko mbiimi naa' ɗum goonga.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

32Ammaa e woodi godɗo kokkoowo ceyda dow am, e mi andi ceyda goonga o hokkata dow am.

33On lili yimɓe to Yahaya, kanko boo o hokki'on ceyda goonga dow am.

34Naa' mi darii dow ceyda ɗum neɗɗo hokkata, ammaa mi wi'uka ngam kison.

35Yahaya e nandi e fitilaaru kuɓɓayndu hokka jayngol, nden ngam carel seɗɗa on cuɓii nanki beldum jayngol.

36Ammaa e mi woodi ceyda dow am ɓurɗum ceyda ɗum Yahaya hokki. Ɗe'e kuuɗe ɗe kuwaymi jooni ɗe Nyaako Mo Dow hokkiyam mi yottina, e ɗe kokka ceyda Nyaako on liloyiyam.

37Nyaako liloyɗoyam, kanko e hoore maako o hokkii ceyda dow am. On meeɗaayi nanki hononde maako, on meeɗaayi yiiki no o wa'i.

38Wolde maako boo walaa nder ɓerɗe moodon ngam on koolaaki mo o liloyi.

39On njanga aayaaje Allah ngam on nyuma e laawol maaje keɓoton yonki ki re'ataa. Ɗe'e aayaaje ɗe njangoton boo e ɗe kokka ceyda dow am.

40Ammaa fuu e non on nganyii warki to am keɓon yonki ki re'ataa.

41“Mi ɗaɓɓitataa mawnineeki daga to yimɓe.

42Ammaa e mi andi on ngiɗaa Allah nder ɓerɗe moodon.

43Mi wardii e laamu Nyaako am, ammaa on njaɓaayiyam. Ammaa to godɗo wardii e laamu hoore muudum, on njaɓaymo.

44No waɗata kooloodonyam to on ɗaɓɓita mantindirki, ammaa on ndurwaayi keɓon manteeki daga to Allah? Kanko tan woni Allah.

45To' on nyumu mi wulloto'on yeeso Nyaako am. Muusa mo ngaɗudon kammunde dow muudum, kanko woni gullotoodo'on.

46Daa on koolakeno Muusa e goonga, daa on koolakeyam, ngam dow am o windi.

47Ammaa nde on njaɓaayi ko o windi, no njaɓirton ko mbiimi?”

Yahaya 6

Yeesu Nyamnii Yimɓe 5,000

(Maatiyu 14.13-21; Markus 6.30-44; Luka 9.10-17)

1Gaɗa ɗu'um, Yeesu yahi fongo Mbeela Galiili, waato Mbeela Tibaariya.

2Yimɓe ɗuɗɓe tokkimo, ngam ɓe ngi'i fii kayɗiniiɗum ɗum o waɗani ɓe njamɗaa.

3Sey Yeesu ɗenti hocceere joododii e tokkuɓemo.

4E carel ngel Humto Sakkinki ngo Yahuudanko'en ɓadake.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

5Nde Yeesu raari yi'i yimɓe ɗuɗɓe e ngara to maako, o wi'i Filibus, “Toye coodeten nyamndu keƴayndu yimɓe ɓe'e?”

6O wi'u Filibus non ngam o foondamo, ngam kanko e hoore maako e mo andi ko o waɗata.

7Filibus wi'imo, “Koo njoɓaari ndi kuwoowo heɓata nder lebbi joweetati ndi heƴataa sooduki nyamndu keƴayndu koo moye maɓɓe heɓa seɗɗa. ”

8Goɗɗo nder tokkuɓemo bi'eteeɗo Andiraawus minyiraawo Siiman Biiturus wi'imo,

9“E woodi goɗɗo suka ɗo'o gooduɗo mburoodihoy njowoy e liƴƴi ɗiɗi. Ammaa goonga koo ko ɗum waɗanta yimɓe ɓe'e.”

10Yeesu wi'iɓe, “Mbi'ee yimɓe njooɗoo. ” Wigeere nden e woodi geene ɗuɗɗe, ngam non yimɓe ɓen njooɗii dow maaje. Worɓe tan nder maɓɓe ɓadake 5,000.

11Sey Yeesu hocci buroodi ɗum, o yetti Allah, o sendaniɗum jooɗiiɓe ɗon non no heƴataɓe. Non maa o waadi e liƴƴi ɗin.

12Nde fuu yimɓe ɓen nyaami kaari, o wi'i tokkuɓemo, “Kawritee ko horii, to' ɗum lallina koo seɗɗa maajum.”

13Sey ɓe moɓti ko horii daga mburoodihoy njowoy koy yimɓe nyaami korni, ɓe kebbini kondooje sappo e ɗiɗi.

14Nde yimɓe ngi'i fii kayɗiniiɗum ɗu'um ɗum Yeesu waɗi, ɓe puɗɗi wiiki, “Goonga o'o woni on ɗon annabiijo garayɗo duuniyaaru. ”

15Yeesu e andi e ɓe ngiɗi nangukimo, ɓe ngartiramo laamiiɗo e sembe. Ngam non o aliɓe o ƴenti hocceere kanko tan.

Yeesu Waɗii Yaadu Dow Ndiyam

(Maatiyu 14.22-33; Markus 6.45-52)

16Nde naange hiiri, tokkuɓe Yeesu njahi mbeela,

17ɓe natti komiwal, ɓe puɗɗi huuluki mbeela ngan yaaki Kafarnahum. E carel ngel jemma waɗii, Yeesu boo waroyaayi to maɓɓe taw.

18Mbeela ngan waɗi ka falƴuki ngam hendu cembindu e waɗa.

19Nde ɓe ngaɗi yaadu nder mbeela ngan hewti mil tati koo nayi, ɓe ngi'i Yeesu e yaha dow ndiyam ɗam e waroya to komiwal maɓɓe, kulol nangiɓe.

20Ammaa Yeesu wi'iɓe, “To' on kulu, ɗum min.”

21Sey ɓe njaɓi ɓe koccimo nder komiwal ngal, ɗon e ɗon komiwal ngal yottii to ɓe njippotoo.

Yimɓe Ɗaɓɓitii Yeesu

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

22Nde fini, horiiɓe gonɓe ngon ton fongo mbeela to tokkuɓe Yeesu natti komiwal, ɓe paami komiwal go'otal tan wondono ɗon, nden Yeesu boo nattidaayi komiwal ngal e tokkuɓemo, ammaa kamɓe tan ndilli nder maagal.

23Sey goɗɗe komiije ƴiwoyɗe Tibaariya njottii daande mbeela haade wigeere to yimɓe nyaami buroodi gaɗa Yeesu yettii Allah.

24Nde yimɓe ngi'i Yeesu e tokkuɓemo ngalaa ɗon, sey ɓe natti komiije ɗen, ɓe njahi Kafarnahum e ɓe ɗaɓɓita Yeesu.

Yeesu Woni Buroodi Kokkayɗum Yonki

25Nde ɓe tawimo fongo mbeela to Kafarnahum, ɓe mbi'imo, “Moodibbo, ndeye ngaroyɗaa ɗo'o? ”

26Yeesu nootii wi'iɓe, “E mi wi'a'on goonga, on ɗaɓɓitayam naa' ngam on ngi'ii kayɗiniiɗum ɗum ngaɗumi, ammaa ngam on nyaamii buroodi on kaarii.

27To' on kuwan nyamndu lallayndu, ammaa kuwanee nyamndu tabbitayndu kokkayndu yonki ki re'ataa, ndu Ɓii Neɗɗo hokkata'on, ngam Allah Nyaako Mo Dow waɗaniimo alaama kollayɗum jaɓiimo.”

28Sey ɓe ƴami Yeesu ɓe mbi'i, “Ɓume min ngaɗata ngam min ngaɗa ko Allah yiɗi?”

29Yeesu wi'iɓe, “Ko Allah yiɗi ngaɗon woni kooloodon on ɗon mo o liloyi. ”

30Ɓe mbi'imo, “Ɓume kayɗiniiɗum ngaɗataa ngam min ngi'aɗum min koolomaa? Ɓume ngaɗataa?

31Maama'en meeɗen nyaamii nyamndu nder ladde ƴiwoyndu daga dow bi'eteendu manna, non no ɗum windiraa, ‘O hokkiiɓe nyamndu ƴiwoyndu daga dow ngam ɓe nyaama.’ ”

32Yeesu wi'iɓe, “E mi wi'a'on goonga, naa' Muusa hokki'on nyamndu ƴiwoyndu daga dow, ammaa Nyaako am woni kokkuɗo'on nyamndu goongaaru ƴiwoyndu daga dow.

33Ngam nyamndu ndu Allah hokki woni on ɗon garoyɗo daga dow kokkoowo duuniyaaru yonki ki re'ataa.”

34Ɓe mbi'imo, “Moodibbo, hokkumin nyamndu ndu'u koo ndeye. ”

35Yeesu wi'iɓe, “Min woni nyamndu kokkayndu yonki. Fuu garɗo to am fuɗɗitataa nana weelo, fuu kooliiɗoyam fuɗɗitataa nana ɗonka.

36Ammaa no mbiimi'on, on ngi'iiyam, fuu e non on koolaakiyam.

37Koo moye mo Nyaako am hokkiyam waray to am, nden fuu garɗo to am mi riiwataamo.

38Ngam mi waroyii daga dow naa' ngam mi waɗa ko ngiɗumi, ammaa mi waɗa ko liloyɗoyam yiɗi.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

39Ko liloydoyam yidi mi wada woni, to' mi dulla koo go'oto nder ɓe o hokkiyam, ammaa mi umminaɓe Nyalnde Jaango.

40Ngam ko Nyaako am yidi woni koo moye daarudo Ɓiddo on hooliimo heɓa yonki ki re'ataa, nden min boo mi umminaymo Nyalnde Jaango.”

41Sey Yahuudanko'en puddi metitaaki dow maako, ngam o wi'ii, “Min woni nyamndu yiwoyndu daga dow. ”

42Ɓe mbi'i, “Naa' o'o woni Yeesu ɓiddo Yusufu? En andi nyaako maako e maduujo maako. No wadata jooni o wi'a daga dow o yiwoyi?”

43Yeesu wi'iɓe, “Alee metitaaki hakkunde moodon.

44Walaa garaydo to am sey to Nyaako am liloydoyam waddiimo, min boo mi umminaymo Nyalnde Jaango.

45Annabo'en mbindii wiiki, ‘Allah ekkitinay koo moye.’ Koo moye kettindaniido Nyaako on ekkitii daga to maako e wara to am.

46Walaa meedudo yiiki Nyaako on sey ni on don yiwoydo daga to maako, kanko tan meedi yiiki Nyaako on.

47E mi wi'a'on goonga, koo moye kooliidoyam e woodi yonki ki re'ataa.

48Min woni nyamndu kokkayndu yonki ki re'ataa.

49Maama'en moodon nyaamii ‘manna,’ ammaa fuu e non ɓe maayii.

50Ammaa raa nyamndu yiwoyndu daga dow, to neddo nyaamiindu maayataa.

51Min woni nyamndu kokkayndu yonki yiwoyndu daga dow. Fuu nyaamudondu, o joodoto haa abadaa. Ndu'u nyamndu dum ɓandu am, ndu kokkaymi ngam yimɓe duuniyaaru keɓa yonki ki re'ataa.”

52Sey Yahuudanko'en ɓen puddi geddi hakkunde maɓɓe, e ɓe mbi'a, “No wadata neddo o'o hokka'en ɓandu maako nyaamen? ”

53Yeesu wi'iɓe, “E mi wi'a'on goonga, to on nyaamaayi ɓandu Ɓii Neddo, kadin to on njaraayi yiiyam maako, on ngalaa yonki nder moodon.

54Fuu nyaamudo ɓandu am nden yari yiiyam am e woodi yonki ki re'ataa, nden mi umminaymo Nyalnde Jaango.

55Ngam ɓandu am woni nyamndu goongaaru, yiiyam am boo woni njaram dam goonga.

56Koo moye nyaami ɓandu am yari yiiyam am, e mo sumpootira e am, min maa e mi sumpootira e maako.

57Non no Nyaako goodudo yonki liliyam, kadin e mi wada jonde am ngam maako, non maa fuu nyaamudo ɓandu am waday jonde muudum ngam am.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

58Kanjum woni nyamndu ƴiwoyndu daga dow naa' iri nyamndu ndu maama'en moodon nyaami maayi. Ammaa fuu nyaamudo nyamndu ndu'u o heɓay yonki ki re'ataa."

59Yeesu wi'i ɗu'um carel ko o ekkitinta nder suudu do'aare to Kafarnahum.

Haala Dow Yonki Ki Re'ataa

60Ɓudɓe nder tokkuɓemo nde nani non, ɓe mbi'i, "Ngo'ol ekkitinol e ngol sadi. Moye faamatangol? "

61Ammaa Yeesu e andi tokkuɓemo e metitoo dow ko o wi'i, o wi'iɓe, "Ekkitinol ngo'ol wanni'on?

62Ko ngadoton to on ngi'ii Ɓii Nedɓo e so"oo to wondono?

63Ruuhu Allah e hokka yonki. Ɓandu naa' ɗum godɓum. Haala ka metanmi'on ka waday'on keɓon Ruuhu Allah kokkayɗum yonki.

64Ammaa e woodi woɓɓe nder moodon ɓe koolaakiyam." Daga arande Yeesu e andi yimɓe ɓe koolaakimo e nedɓo kokkitiraydomo.

65Sey o wi'iɓe, "Kanjum wadi mbiimi'on walaa garaydo to am sey to Nyaako Mo Dow jaɓii o wara."

66Gada ɗu'um tokkuɓemo ɗuɗɓe cendiri e maako ali tokkukimo.

67Yeesu wi'i tokkuɓemo sappo e ɗido, "Onon maa on ngidi alukiyam?"

68Siiman Biiturus wi'imo, "Moodibbo, to moye min njahata? An woodi boliiɗe kokkayɗe yonki ki re'ataa.

69Min njaadake min koolakema, e min andi an woni Ceniido mo Allah."

70Sey Yeesu wi'iɓe, "Naa' onon sappo e ɗido cuɓumi? Go'oto moodon o Ceydan! "

71E mo meta dow Yahuuda ɓii Siiman Iskariyooti, koo nde o go'oto nder tokkuɓemo sappo e ɗido ɓen, kanko woni kokkitiraydo Yeesu.

Yahaya 7

Yeesu e Minyiraaɓe Muuɗum

1Gada ɗu'um Yeesu wadi ka yiilaaki nder leydi Galiili. O yidaa yiilaaki nder leydi Yahuudiya, ngam ardiiɓe Yahuudanko'en wonɓe ton e ɓe ɗaɓɓita laawol no ɓe mbarirtamo.

2Too, carel Humto Lukuruuji ngo Yahuudanko'en ɓadake.

3Ngam non minyiraaɓe Yeesu worɓe mbi'imo, "Alu wigeere nde'e njahaa leydi Yahuudiya, ngam tokkuɓema ngi'a kuuɗe ɗe kuwataa.

4Fuu giɗɗo andee e koo toye huwataa e suuɗe. Nde a huwa kuuɗe kaydiniiɗe iri ɗe'e, wangin hoore maada ngam duuniyaaru fuu yi'umaa."

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

5Koo minyiraaɓe maako ɓen maa ɓe koolaakimo.

6Yeesu wi'iɓe, “Carel am waɗaayi taw, ammaa onon koo ngele carel ngel kaanungel.

7Jooni duuniyaaru heɓaayi ko wanyirta'on, ammaa e ndu wanyiiyam ngam e mi wi'a kuuɗe mayru ɗe kalluɗe.

8Onon njahee humto ngon, min mi yahataa, ngam carel am waɗaayi taw.”

9Gaɗa o wi'ii non, o jooɗii nder leydi Galiili.

Yeesu Yahii Humto Lukuruuji Yahuudanko'en

10Ammaa gaɗa minyiraaɓe maako njahii humto ngon, sey kanko maa o yahi naa' e njayri ammaa e suuɗe.

11To humto ngon, ardiiɓe Yahuudanko'en e ɗaɓɓitamo, e ɓe ɗama yimɓe, “Toye o woni?”

12Nder hawriinde nden yimɓe e soondootira dow maako naa' seɗɗa. Woɓɓe e mbi'a, “O'o neɗɗo e woodi ngikku boɗɗum. ” Woɓɓe boo e mbi'a, “E mo ɗoyra yimɓe. ”

13Ammaa ngam e ɓe kula ardiiɓe Yahuudanko'en walaa metuɗo dow maako e njayri.

14Nde sendere balɗe humto ngon ɗaɓɓii, Yeesu natti Wuro Ceniingo fuɗɗi ekkitinki.

15Ardiiɓe Yahuudanko'en kayɗini e ekkitinol maako, ɓe mbi'i, “No waɗi neɗɗo o'o woodiri andal nihi nde koo jande o meeɗaayi yaaki?”

16Yeesu wi'iɓe, “Ko ekkitinaymi naa' ɗum ekkitinol am, ammaa ɗum ekkitinol on ɗon liloyɗoyam.

17Koo moye cuɓuɗo waɗa ko Allah yiɗi o anday koo ko ekkitinaymi to Allah ɗum ɗiwoyi, koo ko mbi'aymi ɗum boliiɗe am.

18Koo moye metoowo boliiɗe hoore muuɗum e ɗaɓɓitana hoore muuɗum mangu, ammaa kuwoowo ngam mawnina on ɗon liloyɗomo o neɗɗo mo goonga, walaa wonde fewre to maako.

19Naa' Muusa hokkii'on Attawra? Fuu e non walaa goɗɗo mooɗon tokkuɗoɗum. Ngam ɗume ngiɗɗon warkiyam?”

20Yimɓe ɓen mbi'imo, “A ginnaaɗo! Moye yiɗi warkima? ”

21Yeesu wi'iɓe, “Mi waɗii ko hayɗinii go'o, on fuu on kayɗinii.

22Muusa wi'i'on ngaɗon ka naaduki ɓiɓɓe mooɗon, on naada Nyalnde Siwtaare. Koo nde naa' Muusa fuɗɗiɗum, ammaa maama'en meeɗen arande'en fuɗɗiɗum.

23To ɗum naadii ɓingel Nyalnde Siwtaare ngam to' ɗum yewa Attawra Muusa, ngam ɗume monnantonyam ngam mi yamɗitinii ɓandu neɗɗo fuu Nyalnde Siwtaare?

24To' on ngaɗan yimɓe kiita dow ko gite ngi'ata tan, ammaa ngaɗee kiita goonga.”

Koo Yeesu Woni Almasiihu?

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

25Woɓɓe yimɓe Urucaliima mbi'i, “Naa' o'o neɗɗo woni mo ardiiɓe ɗaɓɓitata warki?

26Rammo ɗo'o e mo meta e njayri ɓe mbi'aayimo goɗɗum. On nyuma ardiiɓe tabbitinii o'o neɗɗo woni Almasiihu?

27Ammaa en andi to neɗɗo o'o ƴiwoyi. To Almasiihu warii, walaa andayɗo to o ƴiwoyi.”

28Yeesu e nder ekkitinki nder Wuro Ceniingo ngon, sey wi'i e sembe, “Goonga, on andiyam, on andi to ƴiwoymi. Mi waroyaayi ngam hoore am. Ammaa on ɗon liloyɗoyam e mo woodi goonga. Kanko boo on andaamo,

29ammaa min e mi andimo, ngam daga to maako ƴiwoymi, kanko liloyiyam.”

30Woɓɓe ngiɗii nangukimo, ammaa walaa gaɗuɗo jungo dow maako, ngam carel maako waɗaayi taw.

31Ammaa fuu e non ɗuɗɓe nder hawrutuɓe ɓen kooliimo mbi'i, “To Almasiihu warii, o waɗay ko haydini ɓurɗum ɗum neɗɗo o'o waɗi?”

Ɗum Lilii Taadiiɓe Wuro Ceniingo Nanga Yeesu

32Faarisanko'en nani yimɓe hawrutuɓe e meta iri haala ka'a dow Yeesu, sey kamɓe e mawɓe ardiiɓe diina ɓe lili taadiiɓe Wuro Ceniingo ngam nangamo.

33Yeesu wi'i, “Mi jooɗodoto e mooɗon carel seɗɗa yeeso ɗo'o, gaɗa ɗon mi so"oto to liloyɗoyam.

34On ɗaɓɓitayyam on keɓataayam, to ngonumi boo on mbaawataa yaaki.”

35Sey ardiiɓe Yahuudanko'en mbi'i hakkunde maɓɓe, “Toye neɗɗo o'o yiɗi yaaki to en mbaawataa heɓukimo? Koo e mo yiɗi yaaki nder gariije Helenanko'en to yimɓe meeɗen ngoni o ekkitina Helenanko'en?

36Ɗume o yiɗi wiiki nde o wi'i, ‘On ɗaɓɓitayyam ammaa on keɓataayam.’ Kadin ko o yiɗi wiiki nde o wi'i, ‘To ngonmi on mbaawataa yaaki?’ ”

Canɗi Ndiyam Kokkoojam Yonki

37Nyalnde nde humto ngon re'ata, kayre woni nyalnde mawnde nde humto ngon. E nyalnde nden Yeesu ummii, darii, wi'i e sembe, “Fuu nanayɗo ɗonka wara to am mi hokkaymo ko o yarata.

38Non no ɗum windiraa, ‘Koo moye kooliiɗoyam, canɗi ndiyam kokkoojam yonki waɗay ka iluki daga nder ɓernde maako.’ ”

39Nde Yeesu wi'i ɗu'um, dow Ruuhu Allah o metata ɗum kooliiɓemo keɓata. E ngel ɗon carel Allah hokkaayi Ruuhu muuɗum taw, ngam Yeesu teddinaaka taw.

Sendindirki Nattii Hakkunde Yimɓe

40Nde yimɓe hawrutuɓe nani haala ka'a ka Yeesu wi'i, woɓɓe nder maɓɓe mbi'i, “O'o neɗɗo, goonga, o on ɗon annabiijo. ”

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

41Woɓɓe boo mbi'i, “Kanko woni Almasiihu. ” Ammaa woɓɓe mbi'i, “No waɗata Almasiihu ƴiwoya leydi Galiili?

42“Naa' aayaare wi'ii, Almasiihu ƴiwoyay daga nder lenyol Dawda, nden ɗum danyaymo to Baytalaami, gariiri to Dawda jooɗinoo? ”

43Ngam non ɗum heɓi sendindirki hakkunde hawrutuɓe ɓen dow Yeesu.

44Woɓɓe e ngiɗi nangukimo, ammaa walaa gaɗuɗo jungo dow maako.

Ardiiɓe Yahuudanko'en Nganyii Kooloo Yeesu

45Sey taadiiɓe Wuro Ceniingo ɓen co"ii to mawɓe ardiiɓe diina e Faarisanko'en. Mawɓe ɓen e Faarisanko'en ɓen ƴamiɓe, mbi'i, “Ngam ɗume on nangaayimo ngadduɗonmo? ”

46Taadiiɓe ɓen mbi'i, “Walaa meeɗuɗo metirki no neɗɗo o'o metiri. ”

47Faarisanko'en mbi'iɓe, “Koo onon maa o ƴoyrii'on?

48Koo on ngi'ii goɗɗo nder ardiiɓe Yahuudanko'en e Faarisanko'en hoolakemo?

49Ammaa ɓe'e hawrutuɓe ɓe andaa koo ɗume dow Attawra, ɓe laanaaɓe.”

50Nikoodimus jaanooɗo to Yeesu o go'oto nder Faarisanko'en ɓen, o wi'iɓe,

51“Ko Attawra meeɗen wi'i woni en ngaɗantaa neɗɗo kiita naa ɗum nanii ko o wi'i ngam ɗum anda ko o waɗata.”

52Ɓe mbi'imo, “An maa Galiili ƴiwoyɗaa? Jangu Wolde Allah boɗɗum, a yi'ay walaa annabiijo ƴiwoyayɗo daga Galiili. ”

53Sey koo moye hooti.

Yahaya 8

Ɓum Nangii Debbo e Waɗa Njeenu

1Ammaa Yeesu yahi Hocceere Nde Leɗɗe Jaytun.

2Nde fini ilaa subaka o so"ii Wuro Ceniingo. Yimɓe ɗuɗɓe kawriti haade maako, o jooɗii o fuɗɗii ekkitinkiɓe.

3Sey Moodiɓɓe Attawra e Faarisanko'en ngaddi debbo nangaaɗo e waɗa njeenu. Ɓe ngaɗi debbo on darii yeeso yimɓe gonɓe ɗon fuu.

4Ɓe mbi'i Yeesu, “Moodibbo, o'o debbo nangaama e mo waɗa njeenu.

5Nder Attawra Muusa wi'ii'en kuboroɗen iri debbo o'o kaayɓe mbarenmo. Jooni an, ɗume mbiiɗaa?”

6Ɓe ƴamumo ƴamol ngo'ol ngam ɓe poondamo ɓe keɓa ko ɓe ngullortoomo. Ammaa Yeesu turii fuɗɗi windirki hoondu muuɗum e leydi.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

7Nde ɓe ngadi ka ɓamukimo, sey o ummii, o darii, o wi'iɓe, “Fuu mo meedaayi waduki hakke nder moodon arta hubaaki debbo o'o hayre.”

8Sey o fudditi o turii, o windi e leydi.

9Nde ɓe nani ko o wi'i, ɓe ndilli go'oto-go'oto, ndotti'en arti dilluki. Ɗum ali Yeesu don kanum tan, debbo on e darii yeeso maako.

10Yeesu ummii, darii, wi'imo, “To ɓe ngoni? E woodi tayandoma kiita?”

11Debbo on nootii wi'i, “Moodibbo, walaa koo go'oto. ” Yeesu wi'imo, “Too, min maa mi tayantaama kiita. Dillu, ammaa taa' fuddutu ngadaa hakke. ”

Yeesu Woni Jayngol Duuniyaaru

12Yeesu fudditi metani yimɓe wi'i, “Min woni jayngol duuniyaaru. Fuu tokkudoyam yahataa nder nyiwre, ammaa heɓay jayngol yonki. ”

13Sey Faarisanko'en mbi'imo, “A hokka ceyda hoore maada, ko mbi'ataa naa' dum goonga. ”

14Yeesu wi'iɓe, “Koo to mi hokkii ceyda hoore am, ko mbi'aymi dum goonga, ngam e mi andi to ɓiwoymi e to njahaymi. Ammaa onon on andaa to ɓiwoymi e to njahaymi.

15On ngada kiita no yimɓe duuniyaaru ngadirta kiita, min boo walaa mo ngadanmi kiita.

16Ammaa fuu e non to mi wadii kiita, kiita am dum goonga, ngam naa' min tan wadata kiita kan, ammaa min e Nyaako am liloydoyam wadataka.

17Nder Attawra moodon dum windi wiikii ceyda ka yimɓe didо kokki e ka woodi goonga.

18E mi hokka ceyda hoore am, nden Nyaako am liloydoyam maa e hokka ceyda am.”

19Ɓe mbi'imo, “Toye nyaako maada on woni? ” Yeesu wi'iɓe, “On andaayam, on boo andaa Nyaako am. Daa on andiyam, daa on andi Nyaako am maa. ”

20Yeesu metii haala ka'a carel ko o ekkitinta nder Wuro Ceniingo haade akwaatiiji to dum resata dokke ngam Allah. Ammaa walaa nangudomo ngam carel maako wadaayi taw.

Yeesu Meti Dow Mayde Muuɗum

21Sey Yeesu fudditi wi'i yimɓe ɓen, “Mi dillay, on daɓɓitayyam, ammaa on maayay nder hakke moodon. To njahaymi boo, on mbaawataa yaaki. ”

22Ɗu'um wadi ardiiɓe Yahuudanko'en mbi'i, “O waray hoore maako won don? Koo kanjum o yidi wiiki nde o wi'i, ‘To njahaymi on mbaawataa yaaki? ’ ”

23Ammaa Yeesu wi'iɓe, “Onon daga duuniyaaru ndu'u ɓiwoydon, min boo daga dow ɓiwoymi. Onon duuniyaaru jeyi'on, min naa' duuniyaaru jeyiyam.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

24Mi wi'ii'on on maayay nder hakke moodon, goonga on maayay nder hakke moodon sey ni to on njaɓii min woni mo mbiimi'on.”

25Ɓe mbi'imo, “An a moye? ” Yeesu wi'iɓe, “Min woni on don mo mbiimi'on daga arande.

26E woodi fii dudum dum ngidumi wiiki dow moodon, kadin e woodi fii dudum dum ngidumi tayanki'on kiita dow maajum. Ammaa on don liloydoyam e woodi goonga. Ko nanmi to maako tan mbi'aymi duuniyaaru.”

27Ɓe paamaayi Yeesu e metanaɓe dow Nyaako Mo Dow.

28Sey Yeesu wi'i, “Carel ngel yeftudon Ɓii Nedɗo, on anday min woni on don mo mbi'aymi. Kadin on anday fuu ko ngadaymi naa' e laamu am ngadiraymidum, ammaa ko Nyaako am ekkitiniyam mbi'aymi.

29On don liloydoyam e wondi e am, o alaayiyam min tan, ngam koo ndeye e mi wada ko welnantamo ɓernde.”

30Carel ngel Yeesu wi'ata non, dudɓe kooliimo.

Goonga Rimdinay'on

31Sey Yeesu wi'i Yahuudanko'en kooliiɓemo, “To on tokkii ekkitinol am, on tokkuɓeyam ɓe goonga.

32Nden on anday goonga, goonga boo rimdinay'on.”

33Ɓe mbi'imo, “Min taaniraaɓe Ibraahim, min meedaayi wartuki maccuɓe godɗo. No wadata mbi'aa, ‘Ɓum rimdinaymin? ’ ”

34Yeesu wi'iɓe, “E mi wi'a'on goonga, koo moye gadoowo hakke o maccudo hakke.

35Maccudo joodataako nder wuro haa abadaa, ammaa ɓidɗo woni joodotoodo nder maago haa abadaa.

36Ngam non to Ɓidɗo on rimdinii'on, on keɓii rimdineeki ki goonga.

37E mi andi on taaniraaɓe Ibraahim, fuu e non on daɓɓita warkiyam, ngam on njaɓaayi ekkitinol am.

38E mi wi'a'on ko ngiimi to Nyaako am, onon boo on ngada ko nandon daga to nyaako moodon.”

39Ɓe mbi'imo, “Ibraahim woni nyaako amin. ” Yeesu wi'iɓe, “Daa on ɓiɓɓe Ibraahim, on ngaday ko Ibraahim wadi.

40Ammaa jooni on daɓɓita warkiyam, min biido'on goonga ka nanmi daga to Allah. Ɓu'um naa' kanjum Ibraahim wadi.

41On ngada ko nyaako moodon wadi.” Ɓe mbi'imo, “Minon naa' min jaalu'en, Allah woni Nyaako amin, kanko tan woni Nyaako mo min ngoodi. ”

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

42Yeesu wi'iɓe, “Daa Allah woni Nyaako moodon, daa on ngidayyam, ngam daga to maako yiwoymi, jooni boo e mi do'o. Mi waraayi ngam hoore am, ammaa kanko liloyiyam.

43Ngam dume on paamaayi ko mbiimi? Kanjum woni ngam on mbaawataa jaɓuki wolde am.

44Onon on ɓiɓɓe nyaako moodon Ceydan, ko ngiddon woni ngadon ko nyaako moodon yidi. Daga arande o gadoowo warhoore. Walaa ko wannimo e goonga, ngam o walaa goonga. To o fewii, dum ngikku maako, ngam o pewoowo, nyaako fewre.

45Ammaa ngam mi wi'i goonga, on koolaakiyam.

46Moye nder moodon waawata tabbitinki mi wadii hakke? To ni goonga mbi'aymi, ngam dume on koolataakoyam?

47Koo moye mo Allah jeyi e nana ko Allah wi'i. Ko hadi'on nanki ko mbiimi woni onon naa' dum ɓe Allah.”

Yeesu e Ibraahim

48Mawɓe Yahuudanko'en nootii mbi'imo, “Naa' dum goonga min mbi'i nde min mbi'i a Samaariyankeejo nden a woodi ginnol? ”

49Yeesu wi'iɓe, “Mi walaa ginnol, ammaa Nyaako am kokkaymi mangu, onon boo on njawanayam.

50Mi daɓɓitantaa hoore am teddungal, ammaa e woodi goddo daɓɓitanaydoyamngal, kanko woni gadaydo kiita.

51E mi wi'a'on goonga, fuu gadoowo ko mbiimi, o maayataa.”

52Yahuudanko'en mbi'imo, “Jooni e min andi a woodi ginnol. Ibraahim maayii, non maa annabo'en, ammaa a wi'ii fuu gadoowo ko mbiidaa maayataa.

53A ɓurii nyaako amin Ibraahim? O maayii, non maa annabo'en horiiɓe maayii. Moye nyumataa gondaa?”

54Yeesu nootii wi'i, “To mi teddinii hoore am, teddungal am wartii meere. Nyaako am mo mbi'oton woni Allah moodon, kanko woni teddindoyam.

55Koo nde on andaamo, ammaa min e mi andimo. Daa mi wi'iino'on mi andaamo, daa mi wartii pewoowo bo moodon. Ammaa e mi andimo, e mi tokka wolde maako.

56Nyaako moodon Ibraahim e welwelta to o nyumii dow nyalnde nde ngaraymi. O yi'iinde, o boo nanii beldum.”

57Ɓe mbi'imo, “A hewtaayi duuɓi 50 taw, ammaa a wi'a a yi'ii Ibraahim?”

58Yeesu wi'iɓe, “E mi wi'a'on goonga, ko Ibraahim danyee e mi don. ”

59Nde o wi'i non, sey ɓe kocci kaaye ngam ɓe kuboomo, ammaa Yeesu suudi hoore muudum, wurtii nder Wuro Ceniingo ngon dilli.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Yahaya 9

Yeesu Yamɗitinii Neɗɗo Danyaaɗo e Wumi

1Yeesu e nder yaadu, sey o yi'i neɗɗo danyaaɗo e wumi.

2Tokkuɓemo ƴamimo mbi'i, “Moodibbo, hakke moye waɗi ɗum danyi neɗɗo o'o e wumi? Ɗum hakke maako koo hakke danyooɓe maako?”

3Yeesu wi'i, “Naa' ngam hakke neɗɗo o'o koo ngam hakke danyooɓe maako waɗi o danyaa bumɗo. O danyaa e mo wumi ngam ɗum holla bawɗe Allah dow maako.

4Doole kuwen kuuɗe on ɗon liloyɗoyam daga naange e ɗon. Jemma ɓadake. E carel ngel walaa baawayɗo huwa.

5To ni e mi duuniyaaru, min woni jayngol duuniyaaru.”

6Gaɗa Yeesu wi'ii non, sey o tuuti joode e leydi, o jiiɓiri leydi ndin e maaje, o hoccindi, o moytani neɗɗo on to gite.

7O wi'imo, “Dillu, culmoɗaa to njonga bi'eteenga Siluwam.” Ma'ana Siluwam woni “Lilaaɗo.” Sey neɗɗo on yahi sulmii, warti e yi'a.

8Kedduɓe e maako e woowuɓe yiikimo e mo toroo ndenno mbi'i, “Naa' ɗum neɗɗo o'o woni jooɗotonooɗo e toroo? ”

9Woɓɓe mbi'i, “Ɗum kanko. ” Woɓɓe boo mbi'i, “Naa' ɗum kanko, ɗum nanduɗo e maako. ” Ammaa neɗɗo on wi'i, “Ɗum min. ”

10Ɓe mbi'imo, “No ɗum waɗi jooni a yi'a? ”

11O wi'iɓe, “Neɗɗo bi'eteeɗo Yeesu jiiɓi leydi moytaniyam to gite, wi'iyam mi yaha njonga Siluwam mi sulmoo. Sey njahumi, culmiimi sey mbumtumi. ”

12Ɓe ƴamimo ɓe mbi'i, “To neɗɗo o'o woni? ” O wi'iɓe, “Mi andaa. ”

Faarisanko'en Ƴamii No Bumɗo On Wumtiri

13Sey ɓe njaari bumtuɗo on to Faarisanko'en.

14Too, nyalnde nde Yeesu jiiɓi leydi wumtini bumɗo on ɗum Nyalnde Siwtaare.

15Faarisanko'en ɓen maa puɗɗi ƴamuki neɗɗo on no o wumtiri, o wi'iɓe, “O waɗu leydi to gite am, culmiimi, jooni e mi yi'a.”

16Woɓɓe nder Faarisanko'en ɓen mbi'i, “Neɗɗo gaɗuɗo fii ɗu'um naa' daga to Allah o ƴiwoyi, ngam o tokkaayi dooka Nyalnde Siwtaare. ” Woɓɓe boo mbi'i, “No waɗata neɗɗo gaɗoowo hakke waawa waɗuki iri kayɗiniiɗum ɗu'um? ” Ngam non, feerootirol natti hakkunde maɓɓe.

17Ngam non, ɓe puɗɗiti ɓe ƴami neɗɗo on ɓe mbi'i, “Ɗume mbi'ataa dow maako, nde an o wumtini? ” Neɗɗo on wi'i, “O annabiijo. ”

18Ardiiɓe Yahuudanko'en njaɓaayi neɗɗo on ndenno o bumɗo jooni boo e mo yi'a, naaki ɓe noddi danyooɓe maako,

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

19ɓe ɓamiɓe ɓe mbi'i, “O'o ɗum ɓiɗɗo moodon mo mbiiɗon danyaama e wumi? No waɗi jooni e mo yi'a?”

20Danyooɓe neɗɗo on mbi'i, “E min andi o ɓiɗɗo amin, kadin maa o danyaama e mo wumi.

21Ammaa min andaa no waɗi jooni e mo yi'a, non maa min andaa moye wumtinimo. Yameemo, naa' o suka, o wi'ay'onka e hoore maako.”

22Danyooɓe neɗɗo on mbi'ii non ngam e ɓe kula ardiiɓe Yahuudanko'en. Ngam ardiiɓe Yahuudanko'en ɓen njaadake ciryake wiiki koo moye biiɗo Yeesu woni Almasiihu ɗum riiwaymo daga nder lenyol.

23Kanjum waɗi danyooɓe bumtinaaɗo on mbi'i, “Naa' o suka, ɓameemo.”

24Sey ardiiɓe ɓen nodditii bumtinaaɗo on, ɓe mbi'imo, “Wi'u goonga ngam teddinaa Allah. E min andi neɗɗo jamɗitinɗoma o gaɗoowo hakke. ”

25Bumtinaaɗo on wi'iɓe, “Koo o gaɗoowo hakke mi andaa, fii go'o ɗum andumi woni ndenno mi bumɗo, jooni boo e mi yi'a. ”

26Ɓe mbi'imo, “Ɗume o waɗanmaa? No o maɓɓitiri gite maaɗa? ”

27Neɗɗo on wi'iɓe, “Mi yaadake mi wi'ii'onka on njaɓaayi. Ngam ɗume ngiɗɗon nankika kadin? Koo onon maa on ngiɗi wartuki tokkuɓemo? ”

28Sey ɓe kuɗimo ɓe mbi'i, “An woni tokkuɗomo, ammaa minon min tokkuɓe Muusa!

29E min andi Allah metanii Muusa, ammaa neɗɗo o'o min andaa to o ɓiwoyi.”

30Neɗɗo on wi'iɓe, “Ɗu'um ɗum fii kayɗiniiɗum! On andaa to o ɓiwoyi, ammaa o wumtiniiyam.

31En andi Allah nanataa do'aare gaɗooɓe hakke, ammaa e mo nana do'aare kuloowomo gaɗoowo ko o yiɗi.

32Daga duuniyaaru tagaa walaa meeɗuɗo nanuki goɗɗo wumtinii neɗɗo danyaaɗo e wumi.

33Daa neɗɗo o'o naa' to Allah o ɓiwoyi, daa o waawataa o waɗa goɗɗum.”

34Ɓe mbi'imo, “A danyaama nder hakke a mawnii nder hakke, no waɗata ekkitinaamin? ” Sey ɓe ndiiwimo.

Wumanki Ko Allah Yiɗi

35Yeesu nani ɓe ndiiwii neɗɗo on. Nde o tawi neɗɗo on, o ɓamimo o wi'i, “A hoolake Ɓii Neɗɗo? ”

36Neɗɗo on wi'i, “Moodibbo, moye woni Ɓii Neɗɗo? Wi'amka ngam mi hooloomo. ”

37Yeesu wi'imo, “A yi'iimo, kanko woni meddoowo e maaɗa. ”

38Neɗɗo on wi'i, “Moodibbo, mi hoolakema. ” O diccii yeeso Yeesu, o mawninimo.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

39Yeesu wi'i, “Mi waroyii duuniyaaru ndu'u ngam wadʃuki kiita, ngam wumɓe ngi'a nden gi'ooɓe boo ngarta wumɓe. ”

40Nde woɓɓe Faarisanko'en gonɓe haade Yeesu nani o wi'i dʃu'um, ɓe mbi'imo, “Minon maa min wumɓe? ”

41Yeesu wi'iɓe, “Daa on wumɓe, daa on tayʃantaake kiita koo nde on ngadʃii hakke. Ammaa jooni nde mbi'oton on ngi'a, dʃum tayʃanay'on kiita ngam hakke moodʃon. ”

Yahaya 10

Misaalu Dow Gaynaako e Baali Maako

1Yeesu wi'i, “E mi wi'a'on goonga, koo moye mo nattiraayi hoggo baali dammugal, ammaa o yʃenti hoggo ngon o natti, o gujjo o teetoowo.

2Nattirdʃo hoggo baali dammugal maago, kanko woni gaynaako baali dʃin.

3Deenoowo dammugal hoggo ngon maɓɓitanaymo dammugal, baali dʃin boo e andi hononde maako. E mo noddiradʃi indʃe maaji, o ardoodʃi dʃi mburtoo.

4To o wurtinii fuu baali maako, o ardotodʃi, dʃi tokkaymo, ngam e dʃi andi hononde maako.

5Ammaa dʃi tokkataa kodʃo, dʃi ndoggaymo, ngam dʃi andaa hononde kodʃo.”

6Yeesu hokki yimɓe misaalu dʃu'um, ammaa ɓe paamaayi ko o wi'ataɓe.

Yeesu Woni Gaynaako Bodʃdʃo

7Ngam non Yeesu fudʃdʃiti wi'iɓe, “E mi wi'a'on goonga, min woni dammugal baali.

8Fuu artuɓeyam warki ɓe wuyɓe ɓe teetooɓe, baali dʃin boo kettindanaakiɓe.

9Min woni dammugal. Fuu tokkirdʃo to am natti hisay, o nattay, o wurtoo, o heɓa ko o marortoo.

10Gujjo waray tan ngam wujja, wadʃa warhoore, halka. Min boo mi waroyi ngam tokkirɓe to am keɓa yonki, ɓe keɓaki keewuki.

11“Min woni gaynaako bodʃdʃo. Gaynaako bodʃdʃo e hokka yonki muudʃum ngam baali muudʃum.

12Nedʃdʃo koccaadʃo durngol naa' o jeydʃo baali dʃin. To o yi'ii caafaandu e wara, o alay baali dʃin o dogga. Caafaandu ndun nangadʃi sankitadʃi.

13O doggay ngam o koccaadʃo durngol, walaa ko wannimo e baali dʃin.

14Min woni gaynaako bodʃdʃo. E mi andi baali am, nden baali am e andiyam,

15non no Nyaako am andiriyam, e no andirmoomi. Mi hokkii yonki am ngam baali dʃin.

16E mi woodi godʃdʃi baali dʃi ngalaa nder hoggo ngo'o. Doole mi waddadʃi kanji maa. Ɗi kettindanto hononde am. Ngam non dʃi ngartay ornde go'o, gaynaako go'o.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

17“Ko wadi Nyaako am Mo Dow e yidiyam, kanjum woni mi hokkay yonki am, ngam mi fuddita mi hoccaki kadin.

18Walaa ittanoowoyam yonki. Min e hoore am hokkataki. E mi woodi bawde hokkukiki, nden e mi woodi bawde mi wartiraki. Du'um kanjum Nyaako am wi'iyam mi wada.”

19Sey feerootirol fudditi natti hakkunde Yahuudanko'en ngam haala ka'a.

20Dudbe nder mabbe mbi'i, “E mo woodi ginnol, o kaaŋaado. Ngam dume kettindantoodonmo?”

21Wobbe boo mbi'i, “Ka'a haala naa' dum ka neddo goodudo ginnol. No wadata ginnol waawa wumtinki bumdo? ”

Yeesu Wanyaama

22Too, dum carel peewol, e dum wada Humto Laabinki Wuro Ceniingo nder Urucaliima.

23Yeesu e woosoo nder Rumpaaru Suleymaanu nder Wuro Ceniingo ngon.

24Sey Yahuudanko'en kawriti piliimo mbi'imo, “Haa ndeye alataamin nder seko? To an woni Almasiihu wi'uminka e njayri.”

25Yeesu wi'ibe, “Mi wi'ii'onka, ammaa on koolaakiyam. Kuude kaydiniide de ngadaymi nder inde Nyaako am, e de kolla min dum moye,

26ammaa on koolaakiyam, ngam onon naa' on baali am.

27Baali am e kettindanooyam. E mi andidi, nden e di tokkayam.

28Mi hokkiidi yonki ki re'ataa, di kalkataa haa abadaa, nden walaa teetaydodi daga jungo am.

29Nyaako am kokkudoyam baali din, o burii koo dume bawde, nden walaa baawaydo teetadi daga jungo maako.

30Min e Nyaako Mo Dow min go'o.”

31Sey Yahuudanko'en pudditi kocci kaaye ngam kuboomo mbaramo.

32Yeesu wi'ibe, “Mi hollii'on kuude bodde dudde de Nyaako Mo Dow hokkiyam mi wada. Ngam ngale nder maaje ngiddon huboraakiyam kaaye?”

33Be mbi'i Yeesu, “Naa' ngam kuude bodde de ngadudaa min kubotomaa, ammaa ngam hudüki Allah. Ngam an a neddo tan, ammaa a wartira hoore maada Allah. ”

34Yeesu wi'ibe, “Naa' dum windaama nder Attawra moodon, ‘Mi wi'ii'on, onon on allaaji? ’

35Deftere Ceniinde dum goonga haa abadaa, nden Allah noddirii nanbe wolde muudum allaaji, yimbe kokkaabe wolde maako.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

36To ɗum non, min mo Nyaako Mo Dow suɓi ngam kuugal maako liloyiyam nder duuniyaaru, mi huɗii Allah won ɗon nde mbiimi, ‘Min mi Ɓiɓɓo Allah?’

37To naa' kuuɗe Nyaako am ngaɗaymi, to' on koolayam.

38Ammaa to e mi waɗa kuuɗe maako, koo to on koolaakiyam, koolee kuuɗe ɗen, ngam andon paamon Nyaako Mo Dow e nder am, min maa e mi nder maako.”

39Ɓe puɓɓiti ɓe ndarwi nangukimo, ammaa o wurtii juuɗe maɓɓe o daɗi.

40Sey Yeesu dilli huuli Caangol Urdun, wigeere to Yahaya waɗayno baptisma, o jooɗii ɗon.

41Yimɓe ɗuɗɓe ngari to maako, e ɓe mbi'a, “Yahaya waɗaayi goɗɗum kayɗiniiɗum, ammaa koo ɗume ɗum o wi'i dow neɗɗo o'o ɗum goonga.”

42Yimɓe ɗuɗɓe koolii Yeesu ɗon.

Yahaya 11

Mayde Li'aajaru

1Goɗɗo neɗɗo bi'eteeɗo Li'aajaru ciya njamu nangimo. Gariiri Betani o jooɗotoo, gariiri ndi Maryaama e mawniraawo muuɗum Marta njooɗotoo.

2Maryaama o'o, kanko waylani koyɗe Yeesu nebbam uroojam o moytiriɗe gaasa hoore maako. Li'aajaru mo yamɗaa on, o sakiraawo maako.

3Sey Maryaama e sakiraawo muuɗum Marta ɓe lilani Yeesu ɓe mbi'i, “Moodibbo, higo maaɗa mo ngiɗɗaa yamɗaa.”

4Ammaa nde Yeesu nani non, o wi'i, “Ɓu'um nyawu ɗum nangu Li'aajaru naa' ngam o maaya, o nyawu ngam ɗum teddina Allah, ɗum warta laawol no Ɓiɓɓo Allah teddinirtee. ”

5Yeesu e yiɗi Marta e Maryaama e Li'aajaru.

6Fuu e non nde o nani Li'aajaru yamɗaa, sey o ɓeydi waɗuki baldɗe ɗiɗi to o woni.

7Gaɗa maajum o wi'i tokkuɓemo, “En co"o leydi Yahuudiya.”

8Tokkuɓemo mbi'imo, “Moodibbo, naa' ko neeɓi Yahuudanko'en e ngiɗunoo huboraakima kaayɓe mbarumaa, fuu e non a yiɗi so"aaki ton? ”

9Yeesu wi'iɓe, “Naa' nyalnde go'o e woodi awaaji sappo e ɗiɗi? Koo moye jahoowo nyalawma feggataako ngam e mo yi'ira jayngol duuniyaaru ndu'u.

10Ammaa fuu jahoowo nder nyiwre o feggoto, ngam o walaa jayngol nder maako.”

11Gaɗa Yeesu wi'ii non, sey o ɓeydi wiiki, “Higo meeɗen Li'aajaru ɗaanake, ammaa mi yahay mi findinamo.”

12Tokkuɓemo mbi'imo, “Moodibbo, to ni o ɗaani, o yamɗitay. ”

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

13Ko Yeesu wi'ata woni Li'aajaru maayii, ammaa kamɓe e ɓe nyuma ko Yeesu wi'ata woni e mo ɗaanii ngam o siwtoo.

14Sey Yeesu wi'iɓe e njayri, “Li'aajaru maayii.

15Ammaa mi nanii belɗum mi walaa ton, ngam kooloodonyam. Ammaa en njahu to maako.”

16Sey Tooma bi'eteedo Ciwtaado wi'i tokkuɓe Yeesu horiiɓe, “En njahu enen maa ngam mayden e maako. ”

Yeesu Waltinii Ɓerɗe Maryaama e Marta

17Nde Yeesu yottii tawi ɗum yaadake ɗum uwii Li'aajaru baldɗe nayi ɗaɓɓiiɗe.

18Hakkunde Betani e Urucaliima hewtaayi mil ɗiɗi.

19Yahuudanko'en ɗuɗɓe ngari to Marta e Maryaama ngam ɓe mbaltinanaɓe ɓerɗe dow mayde sakiraawo maɓɓe.

20Nde Marta nani Yeesu e wara, o yahi ngam o taɓɓoyoomo, Maryaama boo joodii to wuro.

21Marta taɓɓii Yeesu wi'imo, “Moodibbo, daa a ɗonno ɗo'o, daa sakiraawo am maayaayi.

22Ammaa e mi andi koo jooni fuu ko toriɗaa Allah o hokketeɗum.”

23Yeesu wi'imo, “Sakiraawo maaɗa ummoto kadin. ”

24Marta wi'imo, “E mi andi o ummoto Nyalnde Jaango nyalnde nde mayɓe ummotoo. ”

25Yeesu wi'imo, “Min woni umminayɗo mayɓe, min woni kokkayɗo yonki. Koo moye kooliiɗoyam, koo o maayii, o fuɗɗitay o waɗa yonki.

26Koo moye gooduɗo yonki kooliiɗoyam, to o maayii o halkataa. A jaɓii ko mbiimi?”

27Marta wi'imo, “Ee, Moodibbo, mi jaɓii an woni Almasiihu, Ɓiɗɗo Allah, mo ɗum wi'i waray nder duuniyaaru. ”

Yeesu Woyii

28Gaɗa Marta wi'ii non, o yahi o noddi minyiraawo maako Maryaama ɓe kakkiti o wi'imo, “Moodibbo e ɗo'o e mo yiɗi yiikima. ”

29Nde Maryaama nani non, ummii nder yawɗaare yahi to Yeesu.

30Yeesu boo yottaaki gariiri Betani taw, ammaa e mo ɗon e wigeere to Marta tawimo.

31Yahuudanko'en gonduɓe e Maryaama nder wuro ngam hinnuki, nde ɓe ngi'i Maryaama ummake jawɗum wurtake, sey ɓe tokkimo, e ɓe kammoo o yahay yenaande o woya ton.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

32Nde Maryaama yottii to Yeesu woni yi'imo, dicci, wi'imo, “Moodibbo, daa a ɗo'o, daa sakiraawo am maayaayi. ”

33Nde Yeesu yi'i e mo woya hawti e Yahuudanko'en garduɓe e maako, sey ɓernde maako ummii naa' seɗɗa o wannii.

34O wi'i, “Toye uwuɗonmo?” Ɓe mbi'imo, “Moodibbo, woroy, ngi'a. ”

35Sey Yeesu woyi.

36Yahuudanko'en ɓen mbi'i, “Raa no o yiɗirimo!”

37Ammaa woɓɓe mbi'i, “O wumtinii bumɗo. Too, ɗume haɗimo waɗuki goɗɗum kaɗayɗum neɗɗo o'o maayuki? ”

Yeesu Umminii Li'aajaru Daga Mayde

38Yeesu fuɗɗiti wanni naa' seɗɗa, o yahi yenaande nden. Yenaande nden boo ɗum luuro hayre, honduko mayre e maɓɓiraa kaaya.

39Yeesu wi'i, “Ittee kaaya ngan.” Marta mawniraawo mayɗo on wi'i Yeesu, “Moodibbo, jooni e woodi lumngol kallungol, ngam o waɗii balɗe nayi daga o maayi. ”

40Sey Yeesu wi'imo, “Naa' mi wi'iima taa hoolakeyam, a yi'ay teddungal Allah? ”

41Sey ɓe itti kaaya ngan daga dammugal yenaande nden. Sey Yeesu raari dow wi'i, “Nyaako Mo Dow, mi yettiima ngam a nanii do'aare am.

42E mi andi a nana do'aare am koo ndeye, ammaa mi wi'u non ngam ɓeydaari yimɓe gonɓe ɗo'o, ngam ɓe njaɓa an liloyiyam.”

43Gaɗa o wi'ii non, o noddi e sembe, “Li'aajaru, wurtoya!”

44Sey mayɗo on wurtoyii daga nder yenaande nden, ɓandu maako e taariraa wudere, juuɗe maako e koyɗe maako e kaɓɓiraa lefi, yeeso maako boo e taariraa lefol feere. Yeesu wi'iɓe, “Taarteemo, alonmo o dilla.”

Ɗum Haɓɓii Warki Yeesu

(Maatiyu 26.1-5; Markus 14.1,2; Luka 22.1,2)

45Ɗuɗɓe nder Yahuudanko'en garduɓe e Maryaama gi'uɓe ko Yeesu waɗi, ɓe kooliimo.

46Ammaa woɓɓe maɓɓe njahi to Faarisanko'en mbi'iɓe ko Yeesu waɗi.

47Ngam non, mawɓe ardiiɓe diina e Faarisanko'en ɓe noddi kawtal mawɓe, ɓe mbi'i, “Ɗume ngaɗeten? Neɗɗo o'o e waɗa kuuɗe kayɗiniiɗe ɗuɗɗe.

48To en aliimo o nyamrii yeeso e waɗuki ɗu'um, koo moye hoolotomo, nden Roomanko'en ngaray teeta Wuro Ceniingo meeɗen e leydi meeɗen.”

49Ammaa go'oto maɓɓe bi'eteeɗo Kayaafa Mawɗo Mawɓe Ardiiɓe Diina e ɗum ɗon ndungu wi'iɓe, “Walaa ko anduɗon!

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

50On andaa ɗum ɓuranii'on neɗɗo go'oto maaya ngam koo moye dow lenyol Yahuudanko'en fuu halka.”

51Haala ka'a ka Kayaafa wi'i naa' ɗum nyumo maako, ammaa nde kanko woni Mawɗo Mawɓe Ardiiɓe Diina e ɗum ɗon ndungu o waɗi annabaaku wiiki Yeesu maayay ngam lenyol Yahuudanko'en.

52O maayay naa' ngam Yahuudanko'en tan, ammaa haa e yimɓe Allah cankitiiɓe nder goɗɗe leyɗe, o hawritaɓe o wartiraɓe go'o.

53Daga nden ɗon nyalnde ɓe ndarwi warki Yeesu.

54Ngam non Yeesu ali yiilaaki nder Yahuudanko'en e njayri. Ammaa o ali ɗon o yahi wonde wigeere haade kare o natti wondi gariiri bi'eteendi Ifiraayim, o jooɗii ɗon, kanko e tokkuɓemo.

55Nde Humto Sakkinki ngo Yahuudanko'en ɓadii, yimɓe ɗuɗɓe jooɗotooɓe nder ngarihoy ladde ɓe ndilli Urucaliima ngam ɓe laaɓina ko'e maɓɓe ko humto ngon.

56Ɓe ngadi ka ɗaɓɓutuki Yeesu. Nde ɓe kawriti nder Wuro Ceniingo, ɓe ngadi ka ƴamƴamtirki e ɓe mbi'a, “Ɗume ngiiɗon? O waray humto ngo'o boo?”

57Mawɓe ardiiɓe diina e Faarisanko'en ɓe njaadake ɓe mbi'ii fuu anduɗo to Yeesu woni, o andinaɓe ngam ɓe nangamo.

Yahaya 12

Yeesu Moytanaama Nebbam To Betani

(Maatiyu 26.6-13; Markus 14.3-9)

1Balɗe joweego'o ko Humto Sakkinki waɗa, Yeesu wari Betani to Li'aajaru jooɗotoo, mo o ummini daga mayde.

2Ton ɗum jongani Yeesu hiraande. Marta woni geeduɗo nyamndu ndun. Li'aajaru boo o go'oto nder jooɗiiɓe e nyamnda e Yeesu.

3Maryaama hocci jolloyel nebbam uroojam ɗam ɗum waɗiri nardi gooduɗam ceede, o wayliɗam dow koyɗe Yeesu, o moytiriɗe gaasa hoore maako. Wuro ngon heewi urngol nebbam ɗam.

4Ammaa Yahuuda Iskariyooti, go'oto nder tokkuɓemo, kokkitirayɗomo, wi'i,

5“Ngam ɗume ɗum sooraayi nebbam ɗa'am ɗum hokka ɓe ngalanaa ceede ɗen? Ceede maajam kewtay ceede ɗe ɗum yoɓata kuwoowo hitaande go'o.”

6O wi'u non naa' ngam e mo wannidi e ɓe ngalanaa, ammaa ngam o gujjo. Kanko woni desoowo ceede maɓɓe, o boo woowi ittuki ceede ɗen e mo huutiraɗe ngam hoore maako.

7Yeesu wi'i, “Alu debbo o'o. O resuɗam ngam nyalnde nde uweteemi.

8Koo ndeye on ngondi e ɓe ngalanaa nder mooɗon, ammaa min, carel e wara ngel alaymi'on.”

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Ɗum Darwi Ɗum Wara Li'aajaru

9Nde Yahuudanko'en ɗuɗɓe nani habaru Yeesu e ton Betani, sey ɓe njahi, naa' ngam Yeesu tan, ammaa ngam ɓe ngi'a Li'aajaru, mo o ummini daga mayde.

10Ngam non, mawɓe ardiiɓe diina kaƃƃi warki Li'aajaru kanum maa,

11nde ngam maako Yahuudanko'en ɗuɗɓe e ala diina maƃƃe e kooloo Yeesu.

Yeesu Natti Urucaliima Bo Laamiiɗo

(Maatiyu 21.1-11; Markus 11.1-11; Luka 19.28-40)

12Nde fini, yimɓe ɗuɗɓe garɓe humto ngon nani habaru Yeesu e dow laawol warki Urucaliima.

13Ngam non ɓe kocci lice dabiinooje ɓe mburtii ngam taƃƃoyaakimo, e ɓe mbi'a e sembe, “Hosaana! O barkiɗinaaɗo on ɗon garoyɗo nder inde Joomiraawo. O barkiɗinaaɗo Laamiiɗo Israa'iila!”

14Yeesu boo heɓi mbabba mola waɗɗiinga, non no ɗum windiraa,

15“Taa' hulu, gariiri Sihiyoona. Raa laamiiɗo maaɗa e wara dow mbabba mola. ”

16Arande tokkuɓemo paamaayi ɗu'um, ammaa gaɗa Yeesu teddinaama, sey ɓe ciftori ɗu'um ɗum windaa dow maako ɗum boo waɗaniimoɗum.

17Gondunooɓe e maako carel ngel o noddi Li'aajaru daga nder yenaande o umminimo daga mayde, ɓe nyamri yeeso e wiiki ko waɗi.

18Yimɓe ɗuɗɓe njahi taƃƃoyoomo ngam ɓe nanii habaru o waɗii ɗu'um fii kayɗiniiɗum.

19Sey Faarisanko'en mbi'i hakkunde maƃƃe, “Ngi'ee, walaa ko mbaaweten waɗuki, ngam duuniyaaru fuu tokkiimo.”

Woƃƃe Helenanko'en Ɗaƃƃitii Yeesu

20E woodi woƃƃe Helenanko'en nder jaaɓe Urucaliima ngam mawninki Allah carel Humto Sakkinki.

21Ɓe njahi to Filibus ɓiwoyɗo Betasayda nder leydi Galiili, ɓe mbi'imo, “Moodibbo, e min ngiɗi yiiki Yeesu.”

22Filibus yahi wi'ika Andiraawus ɓe kawti ɓe njahi ɓe mbi'ika Yeesu.

23Yeesu wi'iɓe, “Carel warii ngel Ɓii Neɗɗo teddintee.

24E mi wi'a'on goonga, to naa' gabbel alkamaari yani to leydi waati, ngel jooɗoto kangel tan. Ammaa to ngel waatii, ngel rimay gabbe ɗuɗɗe.

25Fuu giɗɗo yonki muuɗum dullayki, nden koo moye ganyuɗo yonki muuɗum nder duuniyaaru ndu'u o heɓay yonki ki re'ataa.

26Fuu kuwanoowoyam doole tokkayam. Nden to ngonmi, ton kuwanoowoyam wonata, kanko maa. Koo moye kuwanayɗoyam, Nyaako am hokkaymo mangu.”

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Yeesu Metii Dow Mayde Muuɗum

27Yeesu nyamri yeeso e wiiki, “Jooni ɓernde am wannii. Ɗume mbi'aymi? Mi wi'a, ‘Nyaako am, hisnam daga carel nge'el? ’ Naa' non, ngam kanjum waɗi ngarmi carel nge'el.

28Yaa Nyaako am, teddin inde maaɗa!” Sey hononde ƴiwoyi daga dow wi'i, “Mi teddiniinde, mi fuɗɗitay mi teddinande. ”

29Yimɓe ɗuɗɓe gonɓe ɗon nanii hononde nden. Woɓɓe mbi'i ɗum riggaango , nden woɓɓe boo mbi'i, “Malaa'ikaajo metanimo. ”

30Ammaa Yeesu wi'iɓe, “Hononde nde'e waroyi ngam ɓeydaari moodon, naa' ngam ɓeydaari am.

31Jooni woni carel ngel ɗum waɗanta yimɓe duuniyaaru ndu'u kiita. Jooni ɗum riiway laamiiɗo duuniyaaru ndu'u.

32Ammaa min, to mi ƴeftaama dow gaafaangal, mi fooɗay koo moye to am.”

33O wi'u non ngam o holla iri mayde nde o maayata.

34Sey yimɓe hawrutuɓe ɓen nootii mbi'imo, “Attawra Almasiihu jooɗoto haa abadaa. No waɗata mbi'aa doole ɗum ƴefta Ɓii Neɗɗo dow? Ɗum moye maa nee woni o'o Ɓii Neɗɗo? ”

35Yeesu wi'iɓe, “Jayngol e wondi e moodon ngam carel seɗɗa. Ngaɗee ka yaadu carel ngel gooduɗon jayngol, ngam to' nyiwre wara sudda'on. Fuu jahoowo nder nyiwre andaa to yahata.

36Nge'el carel ngel ngonduɗon e jayngol, koolee jayngol ngol, ngam ngarton ɓiɓɓe jayngol.” Nde Yeesu wi'i non, sey o dilli o suuɗi hoore maako daga maɓɓe.

Ciya Hoolaare Yimɓe

37Koo nde Yeesu waɗii ko haydini ɗuɗɗum yeeso maɓɓe, fuu e non ɓe koolaakimo.

38Ɗu'um waɗi ngam ɗum hebbina ko Annabi Icaaya wi'i, “Joomiraawo, moye jaɓi ko mbiiɗen? Moye Joomiraawo wanginani bawɗe muuɗum? ”

39Kanjum waɗi ɓe koolaakimo, ngam Annabi Icaaya wi'i ɗonmaa Allah wi'i,

40“Mi wumnii gite maɓɓe mi saatinii ɓerɗe maɓɓe, ngam to' ɓe ngi'a e gite maɓɓe, ɓe paama nder ɓerɗe maɓɓe, ɓe co"oo to am, mi yamɗitina ɓerɗe maɓɓe. ”

41Annabi Icaaya wi'u ɗu'um ngam ndenno o yi'ii teddungal Yeesu, ɗonmaa o metii dow maako.

42Fuu e non, koo nder ardiiɓe, ɗuɗɓe koolii Yeesu. Ammaa ngam Faarisanko'en ɓe mbi'aayika e njayri ngam e ɓe kula ɗum riiwaɓe daga lenyol.

43Ngam ɓe ɓurii yiɗuki yimɓe manaɓe e dow Allah manaɓe.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

44Sey Yeesu wi'i e sembe, “Fuu kooliiɗoyam, naa' min tan o hoolii, ammaa fuu e on ɗon liloyɗoyam.

45Fuu giiɗoyam yi'i on ɗon liloyɗoyam.

46Mi warii nder duuniyaaru ndu'u bo jayngol, ngam fuu kooliiɗoyam to' jooɗoo nder nyiwre.

47Fuu nanɗo ekkitinol am tokkaayingol, mi waɗantaamo kiita, ngam mi waraayi waɗanki duuniyaaru kiita, ammaa mi waroyi ngam hisnukindu.

48Fuu ganyuɗoyam wanyi jaƀuki ekkitinol am, e woodi gaɗanayɗomo kiita. Wolde nde metumi waɗanaymo kiita Nyalnde Jaango.

49Ngam mi metiraayi laamu am, Nyaako Mo Dow lilɗoyam wi'iyam ko mbi'aymi e no mbi'iraymiɗum.

50Ko o wi'i ɗum waɗa, e mi andi ɗum wadday yonki ki re'ataa. Ngam non, fuu ko mbiimi mi wi'uɗum non no Nyaako am wi'iyam mi wi'a.”

Yahaya 13

Yeesu Lootii Koyɗe Tokkuƀemo

1Too, ɗum nyalnde go'o ko ɗum waɗa Humto Sakkinki. Yeesu e andi carel waɗii ngel o alata duuniyaaru ndu'u o so"oo to Nyaako Mo Dow. Yeesu e yiɗi yimƀe muuɗum gonƀe nder duuniyaaru, jooni boo o hollayƀe mangu yidde maako.

2Yeesu e tokkuƀemo e ƀe kirtoo. Ceyɗan yaadake waɗii nyumo hokkitirki Yeesu nder ƀernde Yahuuda Iskariyooti ƀiɗɗo Siiman.

3Yeesu e andi Nyaako Mo Dow waɗii koo ɗume nder juuɗe muuɗum, kadin e mo andi daga to Allah o ƴiwoyi, to Allah kadin o so"otoo.

4Ngam non, o ummii daga to ƀe nyaamata nyamndu, o ƀortii toggoore maako, o taadii gudel.

5Sey o nyeɗi ndiyam nder tummude, o fuɗɗi lootuki koyɗe tokkuƀemo, e mo moytiraɗe gudel ngel o taadii.

6O wari to Siiman Biiturus, Siiman Biiturus wi'imo, “Moodibbo, an lootantayam koyɗe?”

7Yeesu wi'imo, “Jooni a faamataa ko ngaɗaymi, ammaa yeeso ɗo'o a faamay. ”

8Sey Biiturus wi'i, “Aa'a! Goonga a lootantaayam koyɗe. ” Yeesu wi'imo, “To mi lootanaayima koyɗe, an naa' a tokkuɗoyam. ”

9Siiman Biiturus wi'imo, “Moodibbo, taa' lootu koyɗe am tan, hawtu fuu e juuɗe am e hoore am! ”

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

10Sey Yeesu wi'i, “Koo moye lootiidɔ, fuu ɓandu maako wartii lamndu. Naa' naa o fuɗɗitii o lootii hoore maako, sey ni o loota koyɗe maako. Onon boo on laaɓuɓe, ammaa naa' on fuu moodɔn. ”

11Yeesu e andi kokkitirayɗomo, kanjum waɗi o wi'i, “Naa' on fuu ngoni laaɓuɓe.”

12Gaɗa Yeesu lootii koyɗe maɓɓe, o ɓornii toggoore maako, o so"ii o joodii to o wonnoo. O wi'iɓe, “On paamii ko ngaɗanmi'on jooni?

13On noddayam moodibbo e mawɗo, e ɗum haani nde ngaɗɗon non, ngam non ngonumi.

14Jooni, nde min, mawɗo moodɔn e moodibbo moodɔn, mi lootii koyɗe moodɔn, onon maa e haani lootindiron koyɗe.

15Mi waɗanii'on ko ekkitotoodɔn, ngam onon maa ngaɗanon woɓɓe non no ngaɗanmi'on.

16E mi wi'a'on goonga, walaa maccuɗo ɓurɗo jeyɗomo, nden walaa lilaaɗo ɓurɗo lilɗomo.

17Jooni nde on andi fuu fii ɗu'um, on barkiɗinaaɓe to on ngaɗiiɗum.

18“Naa' dow moodɔn on fuu metaymi. E mi andi ɓe cuɓumi. Ammaa aayaare nde'e doole nde heewa biinde, ‘Neɗɗo mo nyamdaymi nyamndu am wartii ganyo am. ’

19E mi wi'a'on ɗu'um jooni ko ɗum waɗa, ngam to ɗum waɗii kooloodɔn, ‘Min Woni Mo Ngonumi.’

20E mi wi'a'on goonga, fuu jaɓuɗo koo moye mo lilumi jaɓiiyam, kadin fuu jaɓuɗoyam jaɓii on ɗon liloyɗoyam.”

Yeesu Metii Dow Kokkitirayɗomo

(Maatiyu 26.20-25; Markus 14.17-21; Luka 22.21-23)

21Gaɗa Yeesu wi'ii non, o wanni naa' seɗɗa, sey o wi'i e njayri, “E mi wi'a'on goonga, go'oto nder moodɔn hokkitirayyam. ”

22Sey tokkuɓemo ndarndartiri, ɓe paamaayi dow moye maɓɓe o metata.

23Go'oto maɓɓe mo Yeesu yiɗi naa' seɗɗa e joodii haade Yeesu.

24Siiman Biiturus sappiimo wi'i, “Yamu Yeesu dow moye metata.”

25Sey o ɓaddii Yeesu o wi'i, “Moodibbo, ɗum moye? ”

26Yeesu nootii wi'i, “Kanko woni mo kokkaymi nge'el ŋoccitel buroodi gaɗa mi suuwiingel nder tummude. ” Sey Yeesu suuwi ŋoccitel buroodi nder tummude, o hokkingel Yahuuda, ɓii Siiman Iskariyooti.

27Gaɗa Yahuuda jaɓii ŋoccitel ngel, Ceyɗan natti ɓernde maako. Yeesu wi'imo, “Yawnu ngaɗaa ko ngiɗɗaa waɗuki.”

28Fuu joodiiɓe ɗon walaa paamuɗo ngam ɗume Yeesu wi'imo non.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

29Nde Yahuuda woni desoowo ceede maɓɓe, woɓɓe nder maɓɓe nyumi Yeesu wi'umo o yaha o sooda ko ɓe kuutinirta nder humto, koo o hokka ɓe ngalanaa goɗɗum.

30Gaɗa Yahuuda jaɓii buroodi ɗum, o wurtii ɗon e ɗon. E carel ngel ɗum jemma.

Ngiɗindiree

31Gaɗa Yahuuda alii ɗon, Yeesu wi'i, “Jooni teddungal Ɓii Neɗɗo wangay, nden laawol maako teddungal Allah wangay.

32To ɗum teddinii Allah laawol maako, nden Allah e hoore muuɗum no teddinay Ɓii Neɗɗo, o teddinaymo naa' ko neeɓi.

33Ɓiɓɓe am, mi jooɗodoto e mooɗon carel seɗɗa tan. On ɗaɓɓitayyam, ammaa ko mbiinoomi ardiiɓe Yahuudanko'en, onon maa e mi wi'a'on non jooni, ‘To njahaymi, on mbaawataa yaaki.’

34Jooni raa goɗɗum kesum ɗum ngiɗumi ngaɗon: ngiɗindiree. Non no ngiɗirmi'on, onon maa sey ngiɗindiron.

35To on ngiɗindirii, non waɗay koo moye anda onon on tokkuɓeyam.”

Yeesu Wi'ii Biiturus Wi'ay Andaamo

(Maatiyu 26.31-35; Markus 14.27-31; Luka 22.31-34)

36Siiman Biiturus ƴami Yeesu wi'i, “Moodibbo, toye njahataa? ” Yeesu wi'imo, “To njahaymi, a waawataa tokkukiyam jooni, ammaa yeeso ɗo'o a tokkayyam. ”

37Biiturus wi'imo, “Moodibbo, ko haɗata mi tokkumaa jooni? E mi siryii mi maaya ngam maaɗa. ”

38Yeesu nootii, wi'i, “A siryii maaya ngam am? E mi wi'umaa goonga, ko njakardi hana, a wi'ay a andaayam nde tati. ”

Yahaya 14

Yeesu Woni Laawol Yaaki To Nyaako Mo Dow

1Yeesu wi'iɓe, “To' on ngannu nder ɓerɗe mooɗon, koolee Allah, kooleeyam.

2Nder wuro Nyaako am Mo Dow e woodi cuuɗi ɗuɗɗi. Daa naa' ɗum non, daa mi wi'ay'onka. Mi yahay ton mi siryanoo'on to njooɗotooɗon.

3To mi yahii, mi siryanake'on to njooɗotooɗon, mi so"oyto, mi hocca'on mi yaara'on to am, ngam onon maa njooɗooɗon to ngonmi.

4On andi laawol jahayngol wigeere nde njahaymi.”

5Sey Tooma wi'imo, “Moodibbo, min andaa to njahataa, no min andirta laawol ngol? ”

6Yeesu wi'imo, “Min woni laawol, min woni goonga, min woni yonki. Walaa jahayɗo to Nyaako Mo Dow sey to tokkiiyam. ”

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

7O wi'iɓe, “Daa on andiyam, daa on andi Nyaako am Mo Dow maa. Daga jooni on andimo on ngi'iimo.”

8Filibus wi'imo, “Moodibbo, hollumin Nyaako Mo Dow on, non heƴiimin. ”

9Yeesu nootii wi'i, “Filibus, ko neeɓi e mi wondi e moodɔn, ammaa fuu e non a andaayam? Koo moye giidɔyam yi'ii Nyaako Mo Dow. Ngam ɗume mbi'ataa mi holla'on Nyaako Mo Dow?

10Filibus, a hoolaaki e mi nder Nyaako on, nden Nyaako on e nder am? Ko mbiimi'on naa' boliiɗe ɗe hoore am mbiimi'on, ammaa Nyaako Mo Dow, gondɔ nder am, kanum huwata kuuɗe muuɗum.

11Njaɓee ko mbiimi nde mbiimi e mi nder Nyaako Mo Dow, kanko maa e mo nder am. To on koolaaki ko mbiimi, kooleeyam ngam kuuɗe ɗe ngaɗumi.

12E mi wi'a'on goonga, koo moye kooliiɗoyam huway kuuɗe ɗe kuwumi, haa maa o huwa kuuɗe ɓurɗe ɗe kuwumi, ngam mi yahay to Nyaako Mo Dow.

13Mi waɗay koo ɗume ɗum toriiɗon nder inde am, ngam ɗum yi'a mangu Nyaako Mo Dow barka Ɓiɗɗo on.

14To on torakeyam koo ɗume nder inde am, mi waɗayɗum.

Alkawal Garol Ruuhu Allah

15“To on ngiɗiyam, on ngaɗay ko mbiimi ngaɗon.

16Mi toroto Nyaako Mo Dow, nden o hokkay'on goɗɗum Ballayɗum, jooɗodotooɗum e moodɔn haa abadaa.

17Kanko woni Ruuhu kollayɗum goonga. Yimɓe duuniyaaru ndu'u njaɓataaɗum, ngam ɓe ngi'ataaɗum, ɓe andaaɗum. Ammaa onon on andiɗum ngam e ɗum wondi e moodɔn, nden ɗum jooɗoto nder moodɔn.

18“To mi dillii, mi alataa'on bo maraaya'en. Mi so"oyto to moodɔn.

19Yeeso ɗo'o seɗɗa, duuniyaaru ndu'u fuɗɗitataa yi'ayam, ammaa onon on ngi'ayyam. Ngam e mi woodi yonki, onon maa on keɓay yonki.

20E nden ɗon nyalnde on anday e mi nder Nyaako am, nden onon boo on nder am, min maa e mi nder moodɔn.

21“Koo moye jogiiɗo ko mbiimi ɗum waɗa tokkiɗum, kanko woni giɗɗoyam. Fuu giɗɗoyam Nyaako am yiɗaymo, nden min maa mi yiɗaymo mi wanginanaamo hoore am. ”

22Sey Yahuuda (naa' Yahuuda Iskariyooti) ƴamimo, wi'i, “Moodibbo, ko waɗi cuɓuɗaa wanginankimin hoore maaɗa naa' yimɓe duuniyaaru?”

23Yeesu wi'i, “Fuu giɗɗoyam tokkay ekkitinol am. Nyaako am boo yiɗaymo, nden min e Nyaako am min ngaray to maako min jooɗodoo e maako.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

24Koo moye mo yiɗaayam boo tokkataa ekkitinol am. Ekkitinol ngol nanɗon, naa' ɗum ngol am, ɗum ngol Nyaako Mo Dow liloyɗoyam.

25“Mi wi'u'on fuu ɗu'um jooni nde ngondumi e moodon.

26Ammaa e woodi Ballayɗum, waato Ruuhu Allah ɗum Nyaako Mo Dow liloyta nder inde am. Ɗum ekkitinay'on koo ɗume, ɗum siftoranay'on fuu ko mbiimi'on.

27“Jam woni ko aldumi'on, jam am kokkumi'on. Mi hokkii'onɗum naa' no yimɓe duuniyaaru kokkirta. To' on alu ɓerɗe moodon nganna, to' on kulu.

28On nanii e mi wi'a, ‘Mi dillay, ammaa mi wartoyay to moodon.’ To on ngiɗiyam, on nanay belɗum mi yahay to Nyaako Mo Dow, ngam o ɓuriiyam mangu.

29Mi wi'u'onka jooni ko ɗum waɗa, ngam to ɗum waɗii njaɓon ko mbiimi.

30Mi neeɓataa e mi medda e moodon, ngam laamiiɗo duuniyaaru ndu'u e wara. O walaa bawɗe dow am.

31Ammaa doole yimɓe duuniyaaru ndu'u anda e mi yiɗi Nyaako Mo Dow, kadin e mi waɗa koo ɗume ko o wi'iyam mi waɗa. Ummee ndillen, alen wigeere nde'e.”

Yahaya 15

Yeesu Woni Layol Inabohi Goongawol

1“Min woni layol inabohi goongawol, nden Nyaako am woni paamanayɗongol.

2O ittay koo ngale lisal am ngal rimataa, nden o mo"inay koo ngale lisal dimoowal, ngam ngal ɓeyda rimuki.

3Wolde nde metanmi'on yaadake wartirii'on laɓɓe.

4Njooɗee on njokkootiri e am, nden min maa mi jooɗoto e mi jokkootiri e moodon. Lisal waawataa rima kanum tan, sey to ngal jokkootirii e layol. Non onon maa on mbaawataa ngaɗon goɗɗum ɗum Allah yiɗi sey to on njokkootirii e am.

5“Min woni layol inabohi, onon ngoni lice maagol. Koo moye jooɗiiɗo e jokkootiri e am, min maa e mi jokkootiri e maako, o wartay bo lisal dimayngal ɓikkoy ɗuɗkoy. Ngam to naa' on kawtu e am, on mbaawataa ngaɗon goɗɗum.

6Fuu neɗɗo mo jokkotiraayi e am, e mo nandi e lisal pe"itaangal yoori. Iri ngal ɗon lisal e ngal hoccee ngal hubinee nder hiite ngal wula.

7To on njokkootirii e am nden boliiɗe am e njokkootiri e moodon, toree koo ɗume ɗum ngiɗɗon, ɗum hokkay'onɗum.

8Ko teddinta Nyaako am woni ngaɗon ko o yiɗi nde ɗuɗɗum. Kanjum hollata on tokkuɓeyam.

9Non no Nyaako Mo Dow yiɗiriyam, non min maa e mi yiɗi'on. Njooɗee nder yidde am.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

10To on ngadii ko mbiimi dum wada, on njoodoto nder yidde am, non no ngadirmi ko Nyaako am Mo Dow wi'i dum wada njoodiimi nder yidde maako.

11“Mi wi'u'on du'um ngam nanon beldum nder ɓerde moodon iri dum am, nden beldum dum warta kewdum.

12Ko nginmi ngadon woni ngidindiron non no ngidirmi'on.

13Walaa yidde ɓurnde nde'e, waato nedɗo hokka yonki muudum ngam higooɓe muudum.

14Onon ngoni higooɓe am to on ngadii ko mbiimi dum wada.

15Mi fudɗitataa mi noddira'on maccuɓe, ngam maccudo andaa ko jeydomo wadata. Ammaa mi noddii'on higooɓe, ngam mi andinii'on koo dume dum nanmi to Nyaako am.

16Naa' onon cuɓiyam, min suɓi'on hokki'on kuugal njahon ngadon godɗum dum Allah yidi tabitaydum. Nden Nyaako Mo Dow hokkay'on koo dume dum toriidonmo nder inde am.

17Ko mbiimi ngadon woni, ngidindiree.

Nganyaandi Duuniyaaru

18“To yimɓe duuniyaaru nganyii'on, andee min ɓe arti wanyuki.

19Daa duuniyaaru ndu'u jeyi'on, daa ndu yiday'on no ndu yidiri ɓe mayru. Ammaa mi suɓii'on daga nder duuniyaaru, ngam onon naa' dum ɓe duuniyaaru. Kanjum wadi yimɓe mayru nganyi'on.

20Nyumee ko mbiinoomi'on, ‘Walaa maccudo ɓurdo jeydomo.’ To yimɓe duuniyaaru torriiyam, onon maa ɓe torray'on. To ɓe tokkii ekkitinol am, onon maa ɓe tokkay ekkitinol moodon.

21Ammaa ɓe ngadanay'on fuu fii du'um ngam onon dum ɓe am, ngam ɓe andaa on don liloydoyam.

22Daa mi waraayi metanmiɓe, daa ɓe ngalaa hakke. Ammaa jooni ɓe ngalaa ko ɓe mbi'ata ngam hakke maɓɓe.

23Koo moye ganyudoyam wanyii Nyaako am maa.

24Daa mi wadaayino kuude de godɗo meedaayi waduki nder maɓɓe, daa ɓe ngalaa hakke. Ammaa jooni ɓe ngi'ii kuude kaydiniide de'e, fuu e non ɓe nganyiiyam min e Nyaako am Mo Dow.

25Du'um dum wadu ngam dum hebbina ko windaa nder Attawra maɓɓe, ‘Be nganyiiyam walaa daliila.’

26“Ballaydum waray, waato Ruuhu Allah kollaydum goonga, dum liloyaymi daga to Nyaako Mo Dow. To dum warii, dum hokkay ceyda dow am.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

27Onon maa doole kokkon ceyda dow am ngam on ngondi e am daga arande.

Yahaya 16

1“Mi wi'u fuu ɗu'um ngam to' alon hoolaakiyam.

2Ɗum riiway'on daga nder lenyol. Goonga, carel e wara ngel koo moye barɗo'on nyumay Allah huwanta.

3Yimɓe ngaɗanay'on non ngam ɓe andaa Nyaako Mo Dow, ɓe andaayam.

4Ammaa mi wi'u'onka ngam to carel ngel waɗii ciftoron ko mbiimi'on. Mi wi'aayi'onka daga arande ngam e mi wondi e moodon.

Kuugal Ruuhu Allah

5“Jooni mi so"oto to on ɗon liloyɗoyam, fuu e non nder moodon walaa ƴamuɗoyam to njahaymi.

6Jooni ɓerɗe moodon ngannii ngam mi wi'ii'on fuu fii ɗu'um.

7Ammaa e mi wi'a'on goonga, ngam ɓeydaari moodon ndillaymi. Ngam to mi dillaayi, ɗum ɗon Ballayɗum warantaa'on. Ammaa to mi dillii, mi liloyayɗum to moodon.

8To ɗum waroyii, ɗum hollay yimɓe duuniyaaru ɓe paamaayi boɗɗum ko woni hakke, e aadilaaku Allah, e kiita maako.

9Ɓe paamaayi ko woni hakke, ngam ɓe koolaakiyam.

10Ɓe paamaayi ko woni aadilaaku, ngam mi so"oto to Nyaako Mo Dow, nden on puɗɗitataa ngi'onyam.

11Ɓe paamaayi ko woni kiita Allah, ngam laamiiɗo duuniyaaru ndu'u yaadake tayanaama kiita.

12“E mi woodi fii ɗuɗɗum ɗum ngiɗumi wiiki'on, ammaa jooni ɗum teddanay'on.

13Ammaa carel ngel Ruuhu Allah kollayɗum goonga warii, ɗum andinay'on goonga fuu. Ɗum metataa boliiɗe ɗe hoore maajum, ko ɗum nani tan ɗum metata, nden ɗum wi'ay'on ko waɗata yeeso.

14Ruuhu ɗum hoccay ko mbiimi ɗum wi'a'onka, non ɗum hollirta teddungal am.

15Fuu ko Nyaako Mo Dow woodi, min jeyiɗum. Kanjum waɗi mbiimi Ruuhu maako hoccay ko mbiimi ɗum wi'a'onka.

Nawɗum Ɓernde Wartay Belɗum Ɓernde

16“Yeeso ɗo'o seɗɗa on ngi'ataayam, nden gaɗa carel seɗɗa on ngi'ayyam. ”

17Woɓɓe nder tokkuɓemo ngaɗi ka ƴamƴamtirki e ɓe mbi'a, “Ko o yiɗi wiiki nde o wi'i'en yeeso ɗo'o seɗɗa en ngi'ataamo, nden gaɗa carel seɗɗa en ngi'aymo? Kadin o wi'i ngam o yahay to Nyaako Mo Dow. ”

18Ɓe mbi'i, “Ko o yiɗi wiiki nde o wi'i, ‘carel seɗɗa?’ En andaa ko o yiɗi wiiki.”

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

19Yeesu e andi e ɓe ngidi ɓe ƴamamo dow maajum, ngam non o wi'iɓe, “On medda hakkunde moodon dow ma'ana ko mbiimi nde mbiimi, ‘Yeeso do'o on ngi'ataayam, nden gada carel sedda on ngi'ayyam? ’

20E mi wi'a'on goonga, on mboyay, on ngannay, ammaa yimɓe duuniyaaru mbelmbeltay. On nanay nawdum ɓernde, ammaa nawdum ɓernde nden wartay beldum ɓernde.

21Carel ngel debbo danyata o nanay nawdum, ngam carel yarki bone maako warii. Ammaa to o danyii ɓingel maako, o yejjitay torra ka o yari, ngam nanki beldum ɓingel danyaama nder duuniyaaru.

22Non dum woni to moodon. Jooni dum carel ngel nanoton nawdum ɓernde, ammaa mi fudditay mi yi'a'on, nden on mbelmbeltay. Walaa baawaydo ittana'on beldum ɓernde.

23“E nden don nyalnde, on torataakoyam goddum. E mi wi'a'on goonga, koo dume dum toriidon Nyaako Mo Dow nder inde am, o hokkay'ondum.

24Haa jooni on toraaki goddum nder inde am. Toree on keɓay, ngam welwelo moodon heewa.

Jaalorgal Dow Duuniyaaru

25“Mi huutirii misaalu mi wi'ii'on fuu du'um. Ammaa carel e wara ngel mi metirantaa'on misaalu, ammaa mi metanay'on e njayri dow Nyaako Mo Dow.

26E nden don nyalnde on toroto nder inde am. Mi wi'aayi'on mi torotomo ngam moodon.

27Ngam Nyaako Mo Dow kanko e hoore maako e mo yidi'on. E mo yidi'on ngam on ngidiyam, nden on koolake daga to maako ƴiwoymi.

28Mi ƴiwoyii to maako mi wari duuniyaaru, nden jooni mi alay duuniyaaru mi ƴeeŋay to maako.”

29Sey tokkuɓe Yeesu mbi'imo, “Jooni a meta e njayri a huutirtaa misaalu.

30Jooni e min andi a andi koo dume, naa' naa goddo ƴamiima ƴamde. Ɗu'um wadii min njaɓi daga to Allah ƴiwoydaa.”

31Yeesu wi'iɓe, “Jooni on koolakeyam?

32Carel e wara ngel yaadake ngel wari ngel dum sankitata'on, koo moye so"oo wuro muudum. On alayyam min tan. Ammaa naa' dum min tan, ngam Nyaako Mo Dow e wondi e am.

33Mi wi'u'on du'um ngam keɓon beldum ɓernde barka sumpootirki e am. Nder duuniyaaru ndu'u on njaray torra. Ammaa to' on ngannu, mi heɓii jaalorgal dow duuniyaaru.”

Yahaya 17

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Yeesu Waɗanii Tokkuɓemo Do'aare

1Gaɗa Yeesu yottinii wiiki boliiɗe ɗe'e, o raari dow o wi'i, “Nyaako am, carel warii. Mawnin Ɓiɗɗo maaɗa, ngam Ɓiɗɗo maaɗa teddiniima.

2Ngam a hokkiimo laamu dow yimɓe fuu, ngam o hokka fuu ɓe kokkuɗaamo yonki ki re'ataa.

3Yonki ki re'ataa woni ɓe andumaa, an tan woni Allah goongaajo, nden ɓe anda Yeesu Almasiihu mo liloyɗaa.

4Mi teddiniima nder duuniyaaru, mi yottinii kuugal ngal kokkuɗaayam.

5Nyaako am, jooni teddinam yeeso maaɗa teddungal ngal ngoodunoomi yeeso maaɗa ko duuniyaaru tagee.

6“Mi andinii habaru maaɗa to ɓen ɗon ɓe kokkuɗaayam daga nder duuniyaaru. An jeyiɓe, nden a hokkiiyamɓe, kadin e ɓe tokki wolde maaɗa.

7Jooni e ɓe andi koo ɗume ɗum kokkuɗaayam to maaɗa ɗum ɗiwoyi.

8Mi wi'iiɓe boliiɗe ɗe mbiiɗaayam, ɓe boo njaɓiiɗe. Ɓe andii ɗum goonga to maaɗa ɗiwoymi, nden ɓe koolake an liloyiyam.

9“E mi waɗanaɓe do'aare. Naa' yimɓe duuniyaaru ngaɗanaymi do'aare, ammaa ɓen ɗon ɓe kokkuɗaayam, ngam an jeyiɓe.

10Fuu ɓe ngoodumi an jeyiɓe, nden fuu ɓe ngooduɗaa min jeyiɓe, nden mi teddinaama barka maɓɓe.

11Jooni naa' ko neeɓi mi alay duuniyaaru mi waroya to maaɗa, ammaa kamɓe e ɓe nder duuniyaaru. Nyaako am Ceniiɗo, surirɓe bawɗe inde maaɗa, inde nde kokkuɗaayam, ngam ɓe ngarta go'o non no an e min en go'o.

12Ko ngondunoomi e maɓɓe mi suririiɓe bawɗe inde maaɗa, inde nde kokkuɗaayam. Mi reeniiɓe, walaa koo go'oto maɓɓe majjuɗo, sey ni neɗɗo kalkateeɗo ngam ko aayaare wi'i heewa.

13Jooni e mi waroya to maaɗa. Mi wi'u fuu ɗu'um carel nge'el ngel ngonmi nder duuniyaaru ngam ɓe nana iri belɗum ɓernde ɗum nanaymi ɓe nana ɗum kewɗum.

14Mi wi'iiɓe wolde maaɗa. Duuniyaaru wanyiiɓe, ngam naa' duuniyaaru jeyiɓe, non no min maa naa' duuniyaaru jeyiyam.

15Naa' e mi toromaa ngam ittaaɓe nder duuniyaaru, ammaa e mi toromaa ngam curaaɓe daga on ɗon Kalluɗo.

16Duuniyaaru jeyaayiɓe non no min maa duuniyaaru jeyaayiyam.

17Wartirɓe yimɓe maaɗa laawol goonga maaɗa. Wolde maaɗa woni goonga.

18Non no liliroyɗaayam nder duuniyaaru, min maa mi liliiɓe nder duuniyaaru.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

19Mi hokkiima hoore am ngam maɓɓe, ngam kamɓe maa ɓe kokkumaa ko'e maɓɓe e goonga.

20“Naa' kamɓe tan ngaɗanaymi do'aare, ammaa fuu e ɓen ɗon koolotooɓeyam laawol wa'aju maɓɓe.

21E mi waɗa do'aare ɓe fuu maɓɓe ɓe ngarta go'o. Nyaako am e mi toromaa, ɓe keɓa ɓe cumpootira e meeɗen non no cumpootirten, ngam duuniyaaru jaɓa an liloyiyam.

22Mi hokkiiɓe teddungal iri ngal kokkuɗaayam, ngam ɓe ngarta go'o, non no min e an en go'o.

23E mi sumpootira e maɓɓe nden en cumpootira ngam ɓe ngarta go'o nder koo ɗume, ngam duuniyaaru anda an liliyam, kadin a yiɗiɓe non no ngiɗirɗaayam.

24“Yaa Nyaako am Mo Dow, e mi yiɗi ɓen ɗon ɓe kokkuɗaayam ɓe ngonda e am to ngonmi, ɓe ngi'a teddungal am, teddungal ngal kokkuɗaayam ngam a yiɗiyam ko duuniyaaru tagee.

25Yaa Nyaako am aadiliijo, yimɓe duuniyaaru andaama, ammaa min e mi andumaa, nden e ɓe andi an liloyiyam.

26Mi andiniiɓe habaru maaɗa, nden mi nyamray yeeso e andinki habaru maaɗa, ngam yidde nde kollataayam joodoo nder ɓerɗe maɓɓe, nden min e hoore am mi sumpootira e maɓɓe.”

Yahaya 18

Yeesu Nangaama

(Maatiyu 26.47-56; Markus 14.43-50; Luka 22.47-53)

1Gaɗa Yeesu yottinii nde'e do'aare, o dillidi e tokkuɓemo ɓe kuuli Luggere Kidiron. Ɓe njahi wonde wigeere goodunde ngesa leɗɗe jaytun, ɓe natti nder leɗɗe ɗen.

2Too, Yahuuda kokkitiraydo Yeesu e andi wigeere nden, ngam nde ɗuɗɗum Yeesu e hawra e tokkuɓemo ton.

3Sey Yahuuda yahi ngesa kan e ardii kawtal sooji'en Rooma, e woɓɓe taadiiɓe Wuro Ceniingo ɓe mawɓe ardiiɓe diina e Faarisanko'en lili. E ɓe njogii fitilaaji, e jame hiite, e ko ɗum honirta.

4Yeesu nde e andi fuu ko heɓatamo, o darii yeeso maɓɓe o ɗamiɓe, o wi'i, “Ɗum moye ɗaɓɓitoton?”

5Ɓe mbi'i, “Yeesu Najarankeejo. ” O wi'iɓe, “Ɗum min. ” Yahuuda kokkitiraydomo boo e darodii e maɓɓe.

6Nde Yeesu wi'iɓe, “Ɗum min,” ɓe co"orii gaɗa ɓe njani e leydi.

7Sey Yeesu fuɗɗiti ɗamiɓe wi'i, “Moye ɗaɓɓitoton?” Ɓe mbi'i, “Yeesu Najarankeejo. ”

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

8O wi'iɓe, “Mi yaadake mi wi'ii'on ɗum min. To ni min ɗaɓɓitoton, alee yimɓe ɓe'e ndilla. ”

9O wi'u non ngam ko o wi'uno heewa, “Mi dullaayi koo go'oto nder ɓen ɗon ɓe kokkuɗaayam.”

10Siiman Biiturus e woodi kaafahi, sey soltiki fe"i maccuɗo Mawɗo Mawɓe Ardiiɓe Diina ittanimo nowru nyaamo. Inde maccuɗo on Malkus.

11Sey Yeesu wi'i Biiturus, “Wattu kaafahi maaɗa nder holgo maaki. A nyuma mi yarataa jardugel torra ka Nyaako am hokkatayam?”

Yeesu Yaaraama Yeeso Hanaana

12Sey sooji'en Rooma e ardiiɗoɓe e taadiiɓe Wuro Ceniingo nangi Yeesu, ɓe kaɓɓimo.

13Arande ɓe njaarimo to Hanaana esiraawo Kayaafa. Kayaafa on woni Mawɗo Mawɓe Ardiiɓe Diina e ɗun ɗon ndungu.

14Kanko woni kokkuɗo ardiiɓe Yahuudanko'en caawori wiiki, ɗum ɓurii neɗɗo go'oto maaya ngam koo moye.

Biiturus Wi'i Andaa Yeesu
(Maatiyu 26.69,70; Markus 14.66-68; Luka 22.55-57)

15Siiman Biiturus e goɗɗo tokkuɗo Yeesu ɓe tokki Yeesu. Nde on ɗon tokkuɗo Yeesu go'oto on Mawɗo Mawɓe Ardiiɓe Diina e andimo, sey o yaadi e Yeesu to njayri wuro Mawɗo Mawɓe Ardiiɓe Diina on.

16Ammaa Biiturus darii yaasi to dammugal wuro ngon. Sey on ɗon tokkuɗo Yeesu mo Mawɗo Mawɓe Ardiiɓe Diina andi, o wurtii yaasi, o metani debbo paamanoowo dammugal ngal, o nattini Biiturus.

17Sey debbo paamanoowo dammugal on wi'i Biiturus, “An, naa' a go'oto nder tokkuɓe on ɗon neɗɗo?” Biiturus wi'i, “Koo seɗɗa, naa' mi tokkuɗomo. ”

18E carel ngel e woodi peewol, ngam non maccuɓe e taadiiɓe Wuro Ceniingo kuɓɓi hiite, e ɓe piliinge, e ɓe irfoo. Sey Biiturus kanum maa ɓaddii darii nder maɓɓe e irfoo.

Mawɗo Mawɓe Ardiiɓe Diina Ƴamii Yeesu
(Maatiyu 26.59-66; Markus 14.55-64; Luka 22.66-71)

19Sey Mawɗo Mawɓe Ardiiɓe Diina ƴami Yeesu dow tokkuɓemo e dow ekkitinol maako.

20Yeesu wi'imo, “Koo ndeye e mi metana koo moye e njayri. Koo ndeye e mi ekkitina ekkitinol am nder cuuɗi do'aare e nder Wuro Ceniingo to fuu Yahuudanko'en kawrata. Mi meeɗaayi wiiki goɗɗum e suuɗe.

21Ngam ɗume ƴamataayam ƴamɗe ɗe'e? Ƴamu yimɓe nanɓe ekkitinol am. Goonga e ɓe andi ko mbiimi.”

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

22Nde Yeesu wi'i non, go'oto nder taadiiɓe dariiɗo haade maako hellimo to wolo, wi'i, “Non metirantaa Mawɗo Mawɓe Ardiiɓe Diina? ”

23Yeesu wi'imo, “To ni mi wi'ii goɗɗum ɗum haanaa, wi'uka koo moye ɗo'o. Ammaa to ko mbiimi ɗum goonga, ngam ɗume kelluɗaayam to wolo? ”

24Sey Hanaana waɗi ɗum so"i Yeesu to Kayaafa Mawɗo Mawɓe Ardiiɓe Diina, e mo haɓɓii.

Biiturus Fuɗɗitii Wi'i Andaa Yeesu

(Maatiyu 26.71-75; Markus 14.69-72; Luka 22.58-62)

25Biiturus e darii ɗon e irfoo, sey woɓɓe mbi'imo, “An maa, naa' a go'oto nder tokkuɓe on ɗon neɗɗo? ” Ammaa Biiturus yeddi wi'i, “Naa' mi tokkuɗomo. ”

26Go'oto nder maccuɓe Mawɗo Mawɓe Ardiiɓe Diina bandiraawo neɗɗo mo Biiturus ittani nowru o wi'i Biiturus, “Naa' mi yiidiima e maako ton nder ngesa leɗɗe jaytun? ”

27Biiturus fuɗɗiti wi'i, “Naa' ɗum min. ” E mo wi'aka njakardi hani.

Yeesu Yeeso Bilaatus

(Maatiyu 27.1,2,11-14; Markus 15.1-5; Luka 23.1-5)

28Sey Yahuudanko'en kocci Yeesu daga wuro Kayaafa ɓe njaarimo laamorde gomnaajo Roomankeejo. E carel ngel ɗum ilaa subaka. Ardiiɓe Yahuudanko'en nattaayi laamorde nden, ngam to' ɓe ngarta ɓe laaɓaa, ɓe kaɗee nyaamuki nyamndu Humto Sakkinki.

29Ngam non, Bilaatus wurtii yahi to maɓɓe ɣamiɓe, wi'i, “Ɗume ngullortoodon neɗɗo o'o?”

30Ɓe mbi'imo, “Daa naa' o gaɗoowo ko halli, daa min ngaddaayimo to maaɗa. ”

31Bilaatus wi'iɓe, “Onon e ko'e moodon kocceemo ngaɗanonmo kiita no dooka moodon wi'i. ” Ɓe mbi'imo, “Onon Roomanko'en on alataamin min taɣana goɗɗo kiita mayde. ”

32Ɗu'um waɗu ngam ɗum hebbina ko Yeesu wi'uno dow iri mayde nde maayata.

33Sey Bilaatus so"ii nder laamorde, o noddi Yeesu, o ɣamimo o wi'i, “An woni laamiiɗo Yahuudanko'en? ”

34Yeesu nootii, wi'i, “Ngo'ol ɣamol to maaɗa ngol ɣiwi, koo woɓɓe kokkumaa habaru am? ”

35Bilaatus wi'i, “A nyuma mi Yahuudankeejo? Ɗum lenyol maaɗa e mawɓe ardiiɓe diina ngaddumaa to am. Ɗume ngaɗuɗaa? ”

36Yeesu wi'i, “Laamu am naa' daga ndu'u duuniyaaru ɗum ɣiwoyi. Daa laamu am daga mayru ɗum ɣiwoyi, daa tokkuɓeyam konay ngam ɓe kaɗa ɗum nangayam ɗum waɗayam nder juuɗe ardiiɓe Yahuudanko'en. Ammaa laamu am naa' daga ndu'u duuniyaaru ɗum ɣiwoyi. ”

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

37Sey Bilaatus ƴamimo wi'i, “Too, an, a laamiiɗo won ɗon? ” Yeesu nootii, wi'i, “A wi'ii mi laamiiɗo. Ngam ɗu'um ɗum danyiyam, nden ngam maajum ngarmi nder duuniyaaru ngam mi meta dow ko woni goonga. Koo moye giɗɗo goonga tokkay ko mbiimi. ”

38Bilaatus ƴamimo wi'i, “Ɓume woni goonga? ”

Yeesu Taƴanaama Kiita Mayde

(Maatiyu 27.15-31; Markus 15.6-20; Luka 23.13-25)

Gaɗa Bilaatus wi'ii non fuɗɗiti wurtii yaasi to Yahuudanko'en wi'iɓe, “Mi tawraayimo goɗɗum kalluɗum.

39Ammaa ɗum ndonu moodon mi yoofana'on curaaɗo go'oto carel Humto Sakkinki. On ngiɗi mi yoofana'on Laamiiɗo Yahuudanko'en?”

40Ɓe nootii ɓe mbi'i e sembe, “Naa' o'o njoofantaamin, yoofanmin Barabbas! ” Barabbas on boo o go'oto nder kaɓdooɓe e laamu.

Yahaya 19

1Sey Bilaatus waɗi Yeesu fiyaa looci.

2Sooji'en mbaali giifol gi'e, ɓe taaranimongol to hoore, nden ɓe ɓornimo iri toggoore laamiiɓe.

3Ɓe ngaɗi ka yaaki yeeso maako, e ɓe mbi'a, “Allah reene, Laamiiɗo Yahuudanko'en!” Nden e ɓe piyamo to yeeso.

4Bilaatus fuɗɗiti wurtii yaasi wi'i Yahuudanko'en, “Ndaaree, mi wurtinanay'onmo ɗo'o ngam andon mi tawraayimo goɗɗum kalluɗum. ”

5Nde Yeesu wurtinaa e taaranaa giifol gi'e to hoore nden e ɓornii toggoore iri nde laamiiɓe, sey Bilaatus wi'iɓe, “Raa neɗɗo on.”

6Nde mawɓe ardiiɓe diina e taadiiɓe Wuro Ceniingo ngi'imo, ɓe mbi'i e sembe, “Warumo! Warumo dow gaafaangal! ” Ammaa Bilaatus wi'iɓe, “Onon kocceemo mbaronmo. Min mi tawraayimo goɗɗum kalluɗum. ”

7Sey Yahuudanko'en mbi'imo, “E min ngoodi dooka, kadin non no dooka ɗum wi'i doole o waree, ngam e mo wi'a kanko woni Ɓiɗɗo Allah. ”

8Nde Bilaatus nani non, sey kulol ɓeydi nangukimo.

9Sey o so"ii nder laamorde o ƴami Yeesu o wi'i, “Toye ƴiwoyɗaa?” Ammaa Yeesu nootaakimo.

10Bilaatus wi'imo, “A wanyu metankiyam? A andaa e mi woodi laamu mi yoofumaa, kadin e mi woodi laamu mi waɗa ɗum warumaa dow gaafaangal?”

11Yeesu nootii wi'i, “A walaa laamu dow am to naa' Joomiraawo hokkumaa. Ngam non, neɗɗo gaɗuɗoyam nder jungo maaɗa waɗii hakke ɓurɗum halluki. ”

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

12Nde Bilaatus nani non, o ɗaƀƀiti laawol no o yoofirta Yeesu, ammaa Yahuudanko'en ngaɗi ka wiiki e sembe, “Taa yoofii neɗɗo o'o, naa' a higo Kaysar! Fuu noddiroowo hoore muuɗum laamiiɗo o ganyo Kaysar!”

13Nde Bilaatus nani haala ka'a, o wurtini Yeesu, o jooɗii dow jooɗorgal kiita to wigeere bi'eteende “Hayre Cehaande . ” Nder Ibraaniyankoore wigeere nden e noddiree Gabbaata.

14E carel ngel ɗum caka nyalawma nyalnde siryaaki Humto Sakkinki. Bilaatus wi'i Yahuudanko'en ƀen, “Raa laamiiɗo mooɗon.”

15Ɓe mbi'i Bilaatus e sembe, “Warumo! Warumo dow gaafaangal! ” Bilaatus wi'iƀe, “On ngiɗi mi wara laamiiɗo mooɗon dow gaafaangal? ” Sey mawƀe ardiiƀe diina nootii mbi'i, “Min ngalaa goɗɗo laamiiɗo sey Kaysar! ”

16Sey Bilaatus waɗi Yeesu nder juuɗe maƀƀe ngam ƀe mbaramo dow gaafaangal.

Yeesu Waraama Dow Gaafaangal

(Maatiyu 27.32-44; Markus 15.21-32; Luka 23.26-43)

17Sey ƀe ndillidi e Yeesu, e mo wakkii gaafaangal maako e hoore maako. Ɓe mburtii yaasi gariiri yaaki wigeere bi'eteende Wigeere Yiƴal Hoore. Nder Ibraaniyankoore wigeere nden e noddiree Golgoota.

18To wigeere nden ƀe piyani Yeesu kuusaaje dow gaafaangal hawti e yimƀe ɗiɗo. Ɓe ƀili go'oto e gaafaangal jungo Yeesu nyaamo, nden go'oto e gaafaangal jungo Yeesu nano, Yeesu e caka maƀƀe.

19Bilaatus windi dow allowal o waɗi ɗum takkingal hoore gaafaangal Yeesu. Ko o windi woni, “Yeesu Najarankeejo Laamiiɗo Yahuudanko'en.”

20Yahuudanko'en ɗuɗƀe njangi ko o windi, ngam wigeere to Yeesu waraa haade gariiri woni. Ko o windi o winduɗum nder Ibraaniyankoore, e Roomankoore, e Helenankoore.

21Mawƀe ardiiƀe diina mbi'i Bilaatus, “Taa' windu ‘Laamiiɗo Yahuudanko'en,’ ammaa windu neɗɗo o'o wi'ii kanko woni laamiiɗo Yahuudanko'en.”

22Bilaatus wi'i, “Ko mbindumi jooɗake. ”

23Gaɗa sooji'en ƀen piyanii Yeesu kuusaaje dow gaafaangal, sey ƀe kocci kolte maako, ƀe cendiɗe cende nayi, koo moye soojiijo jogii sendere go'o. Kadin ƀe kocci toggoore maako. Toggoore nden nyo'aaka nde sanyaande daga dow yaaki ley.

24Sooji'en ƀen mbi'i hakkunde maƀƀe, “To' en ceekunde, en ngaɗu caaca dow mayre ngi'en moye nyaamatande.” Ɓu'um waɗu ngam ko aayaare wi'i heewa: “Ɓe cendii kolte am hakkunde maƀƀe; ƀe ngaadii caaca e toggoore am. ” Ɓu'um kanjum woni ko sooji'en ƀen ngaɗi.

25Dariiƀe haade gaafaangal Yeesu kamƀe ngoni maduujo maako, e sakiraawo maduujo maako debbo, e Maryaama debbo Kiloobas, e Maryaama ƴiwoyɗo Magadala.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

26Nde Yeesu yi'i maduujo muuɗum e darii ɗon e tokkuɗomo mo o yiɗi naa' seɗɗa. Sey o wi'i maduujo maako, “Raa ɓiɗɗo maaɗa.”

27Nden o wi'i on ɗon tokkuɗomo, “Raa maduujo maaɗa. ” Daga carel ngel tokkuɗomo on hocci Maryaama jooɗii to wuro maako.

Mayde Yeesu

(Maatiyu 27.45-56; Markus 15.33-41; Luka 23.44-49)

28Gaɗa maajum, Yeesu e andi koo ɗume yottinaama. Ngam ko aayaare wi'i heewa, o wi'i, “E mi nana ɗonka. ”

29E woodi tummude ɗon e nde heewi ndiyam inabojam lammuɗam. Sey sooji'en ɓen cuuwi soosowa nder maajam, ɓe ɗiisinga to sawru hisop, ɓe ƴeftindu yaaki honduko maako.

30Nde Yeesu yari ndiyam inabojam ɗam, o wi'i, “Ɓum yottinaama.” Sey o turni hoore maako o yoofi yonki maako.

Yeesu Yuwiraama Labbo

31Ɓum Nyalnde Siryaaki, nden to fini ɗum Nyalnde Siwtaare. Ngam ardiiɓe Yahuudanko'en ngiɗaa ɓalli ɗin alee dow gaafaale Nyalnde Siwtaare, sey ɓe torii Bilaatus waɗa ɗum yewa koyɗe Yeesu e koyɗe yimɓe ɗiɗo ɓen, nden ɓalli ɗin njippinee.

32Ngam non sooji'en ɓen njahi to gaafaale ɗen. Ɓe ngewi koyɗe arandeejo, nden ɓe ngewi koyɗe ɗiɗaɓo on.

33Ammaa nde ɓe ngari to Yeesu ɓe ngi'i o yaadake o maayii, ɓe ngewaayi koyɗe maako.

34Ammaa go'oto nder sooji'en ɓen yuwiri Yeesu labbo to becce, ɗon e ɗon ƴiiƴam e ndiyam wurtii.

35Giiɗo ɗu'um carel ko ɗum waɗi, kanko hokkii ceyda dow maajum, ngam onon maa kooloodon. Ceyda maako boo ɗum goonga, e mo andi goonga o meti.

36Ɓu'um waɗu ngam ko aayaare wi'i heewa, “Walaa ƴiƴal maako geweteengal.”

37Kadin wonde aayaare wi'ii, “Ɓe ndaaray mo ɓe njuwi.”

Yeesu Uwaama

(Maatiyu 27.57-61; Markus 15.42-47; Luka 23.50-56)

38Gaɗa ɗu'um waɗii, Yusufu ƴiwoyɗo gariiri Armaatiya torii Bilaatus hokkamo ɓandu Yeesu. Yusufu on o tokkuɗo Yeesu, ammaa e suuɗe ngam e mo hula ardiiɓe Yahuudanko'en. Bilaatus jaɓi, kanko boo o yahi o waɗi ɗum jippini ɓandu Yeesu.

39Nikoodimus jahunoodo to Yeesu jemma yaadi e Yusufu on. O yaadi e nebbam mur e alos e ɗam jillindiri, ɗam hewtay kilo **30**.

40Yimɓe ɗiɗo ɓen kocci ɓandu Yeesu ɓe taaranindu gude ɗe ceede hawti e mur e alos no Yahuudanko'en ngaɗata to ɓe uway mayɗo.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

41To wigeere nde Yeesu waraa dow gaafaangal, e woodi ngesa. Nder maaka e woodi yenaande heyre wasaande nder hayre ɗum meeɗaayi waɗuki goɗɗo nder mayre.

42Too, nde ɗum Nyalnde Siryaaki nde Yahuudanko'en ciryotoo Nyalnde Siwtaare, nden ngam yenaande nden haade nde woni, ɓe uwi Yeesu nder mayre.

Yahaya 20

Ummaaki Yeesu Daga Mayde

(Maatiyu 28.1-8; Markus 16.1-8; Luka 24.1-12)

1Nyalnde Alal ilaa subaka daga nyiwre e horii Maryaama ƴiwoyɗo Magadala yahi yenaande nden tawi hayre nde ɗum maɓɓiri yenaande nden tallitaama daga dammugal yenaande nden.

2Sey o doggi o yahi to Siiman Biiturus e on ɗon tokkuɗo Yeesu mo Yeesu yiɗi naa' seɗɗa, o wi'iɓe, “Be koccii ɓandu Yeesu daga nder yenaande! Min andaa to ɓe ndesimo.”

3Sey Biiturus e on ɗon mo Yeesu ɓuri yiɗuki ɓe njahi yenaande nden.

4Be fuu ɗiɗo e ɓe ndogga, ammaa on ɗon mo Yeesu ɓuri yiɗuki ɓurii Biiturus doggudu o artimo yottaaki yenaande nden.

5O turii o yurnii yenaande nden o yi'i gude ɗe ɗum taarirnoo ɓandu Yeesu, ammaa o nattaayi.

6Sey Siiman Biiturus tokkirɗomo gaɗa yottii, natti yenaande nden. O yi'i gude ɗen e ndesii ɗon,

7e lefol ngol ɗum taarani hoore Yeesu. Lefol ngol e hakkitii e gude ɗen, kangol tan e ngol taggii.

8Sey on ɗon mo Yeesu ɓuri yiɗuki artuɗo yottaaki yenaande nden, kanko maa o natti, o yi'ani gite maako, o jaɓi Yeesu ummake daga mayde.

9Haa jooni ɓe paamaayi aayaare biinde doole Yeesu ummoo daga mayde.

10Sey tokkuɓe Yeesu ɓen co"i gure maɓɓe.

Yeesu Wanganii Maryaama Ƴiwoyɗo Magadala

(Maatiyu 28.1-8; Markus 16.1-8; Luka 24.1-12)

11Maryaama e darii yaasi yenaande nden e woya. E mo nder woyuki, sey o turii o yurnii yenaande nden,

12o yi'i malaa'ika'en ɗiɗo e ɓe ɓornii kolte daneeje, e ɓe njooɗii to ɓandu Yeesu fukkinaa ndenno. Go'oto e jooɗii to hoore Yeesu wondonoo, go'oto boo e jooɗii to koyɗe maako gondonoo.

13Be ƴami Maryaama on ɓe mbi'i, “Ngam ɗume mboyataa?” O wi'iɓe, “Be koccii ɓandu Moodibbo am, mi andaa to ɓe ndesimo. ”

14Sey o yeeƴii o yi'i Yeesu e darii ɗon, ammaa o anditaayi ɗum Yeesu.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

15Yeesu ƴamimo wi'i, “Ngam ɗume mboyataa? Moye ɗaƀƀitataa?” Maryaama e nyuma ɗum paamanoowo ngesa kan, ngam non o wi'imo, “Moodibbo, to an hoccimo, wi'am to ndesuɗaamo mi yahay mi hoccamo. ”

16Yeesu wi'imo, “Maryaama. ” Sey o waylitii o raarimo o wi'i nder Ibraaniyankoore, “Rabboni! ” Ma'ana maajum woni “Moodibbo. ”

17Yeesu wi'imo, “Taa' jogayam, ngam mi ƴeeŋaayi to Nyaako am Mo Dow taw. Ammaa so"a to bandiraaƀe am mbi'aaƀe mi ƴeeŋay to Nyaako am, Nyaako mooɗon, Allah am, Allah mooɗon. ”

18Sey Maryaama ƴiwoyɗo Magadala yahi to tokkuƀe Yeesu wi'iƀe, “Mi yi'ii Yeesu! ” Sey o ɗiiwitaniƀe ko o wi'imo.

Yeesu Wanganii Tokkuƀemo

(Maatiyu 28.16-20; Markus 16.14-18; Luka 24.36-49)

19Ɗum nyalnde Alal. Nde naange hiiri, tokkuƀe Yeesu kawriti, ƀe maƀƀi dammugal ngam e ƀe kula ardiiƀe Yahuudanko'en. Ɗon e ɗon Yeesu wangi darii caka maƀƀe, wi'i, “E mi silminoo. Jam wonda e mooɗon. ”

20Gaɗa o wi'i non, o holliƀe juuɗe maako e becce maako. Sey tokkuƀemo nani belɗum naa' seɗɗa nde ƀe ngi'imo.

21Yeesu fuɗɗiti wi'i, “Jam wonda e mooɗon! Non no Nyaako Mo Dow liliriyam, non min maa e mi lila'on.”

22Nde o wi'i non, sey o fuufi dow maƀƀe o wi'iƀe, “Njaƀee Ruuhu Allah.

23To on njaafanake yimƀe hakke, ƀe njaafanaama, to boo on njaafanaakiƀe, ƀe njaafanaaka.”

Yeesu e Tooma

24Go'oto nder tokkuƀe Yeesu, bi'eteeɗo Tooma (ɗonmaa e mo wi'ee Ciwtaaɗo), o wondaa e maƀƀe carel ko Yeesu wari.

25Sey tokkuƀe Yeesu horiiƀe mbi'imo, “Min ngi'ii Yeesu.” Ammaa Tooma wi'iƀe, “Sey to mi yi'ii juloodɗe juuɗe maako to o fiyanaa kuusaaje nden mi waɗa hoondu am nder juloodɗe ɗen, nden mi waɗa jungo am nder yulnde becce maako to o yuwiraa labbo, to naa' non, mi jaƀataa ko mbiiɗon. ”

26Yontoore go'o gaɗa maajum, tokkuƀe Yeesu e nder wuro ngon kadin, Tooma maa e wondi e maƀƀe. Koo nde e ƀe maƀƀi dammuɗe, ɗon e ɗon Yeesu wangi darii hakkunde maƀƀe wi'i, “Jam wonda e mooɗon. ”

27Sey o wi'i Tooma, “Raa juuɗe am. Waɗu hoondu maaɗa nder juloodɗe ɗen. Fortu jungo maaɗa ngaɗaango nder yulnde becce am. Alu waɗuki seko, hoola.”

28Sey Tooma wi'imo, “Joomiraawo am, Allah am! ”

29Yeesu wi'imo, “A hooliyam ngam a yi'iiyam? Ɓe barkiɗinaaƀe yimƀe ƀe ngi'aayiyam, fuu e non ƀe koolakeyam. ”

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Daliila Winduki Deftere Nde'e

30Yeesu wadii ko haydinii feere-feere dudum yeeso tokkuɓemo dum windaaka nder derewol ngo'ol.

31Ammaa du'um dum windaa ngam kooloodon Yeesu woni Almasiihu Ɓiddo Allah, nden laawol hoolaakimo keɓon yonki ki re'ataa barka inde maako.

Yahaya 21

Yeesu Wanganii Tokkuɓemo Njoweediido

1Gada fuu fii du'um Yeesu fudditi wangani tokkuɓemo to daande Mbeela Tibaariya. Raa no o wanginiri hoore maako.

2Siiman Biiturus, e Tooma bi'eteedo Ciwtaado, e Nataaniyal yiwoydo Kaana nder leydi Galiili, e ɓiɓɓe Jabadi, e woɓɓe tokkuɓe Yeesu diido ɓe fuu e ɓe kawriti.

3Sey Siiman Biiturus wi'i horiiɓe, “Mi yahay nangoyki liyyi.” Ɓe mbi'imo, “Min njaaday e maada. ” Sey ɓe njahi ɓe natti komiwal, ammaa nden don jemmaare walaa ko ɓe nangi.

4Naange e wurtoyoo, sey Yeesu darii daande mbeela ngan, ammaa ɓe andaa dum kanko.

5Sey Yeesu wi'iɓe, “Bandiraaɓe, on ngoodi liyyi?” Ɓe mbi'imo, “Min ngalaa. ”

6O wi'iɓe, “Ngadee nangirdum liyyi moodon to nyaamo komiwal moodon, on nangay liyyi. ” Nde ɓe ngadi non, ɓe mbaawaayi nattinki nangirdum liyyi dum nder komiwal ngal, ngam liyyi dudi.

7Sey on don tokkudo Yeesu mo Yeesu yidi naa' seddа, wi'i Biiturus, “Dum Joomiraawo. ” Nde Biiturus nani dum Joomiraawo, o taadii toggoore maako ngam o ɓortakeno ngam kuugal, o diwi nder ndiyam.

8Tokkuɓe Yeesu horiiɓe ndarii nder komiwal ngal, e ɓe poodа nangirdum liyyi dum e dum heewi liyyi, ngam e ɓe haade daande mbeela ngan ko wadata jaaɓande 300.

9Nde ɓe njottii to daande ndiyam, ɓe ngi'i docce hiite e liyyi dow maaje e buroodi.

10Yeesu wi'iɓe, “Ngaddee goddi liyyi di nangudon jooni.”

11Sey Siiman Biiturus nattii nder komiwal ngal, o foodi nangirdum liyyi dum yaaki to njaareendi e dum heewi liyyi 153 mawdi. Koo nde e di duudi, nangirdum dum seekaayi.

12Yeesu wi'iɓe, “Ngaree, ngewon kooye.” Walaa goddo nder tokkuɓemo gaddo sembe ɓernde yamamo, “An a moye?” ngam e ɓe andi dum Joomiraawo.

13Yeesu hocci buroodi dum, hokkiɓedum, kadin o hocci liyyi din, o hokkiɓedi.

14Du'um kanjum woni tataɓum Yeesu e wangana tokkuɓemo gada o umminaama daga mayde.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Yeesu e Biiturus

15Gadɓe njottinii nyaamuki, Yeesu ɣami Siiman Biiturus wi'i, “Siiman ɓii Yahaya, a ɓurii horiiɓe ɓe'e yidukiyam? ” Biiturus wi'i, “Ee, Joomiraawo, a andi e mi yidumaa. ” Yeesu wi'imo, “Duru baali am. ”

16Yeesu fudɗiti ɣamimo didaɓum wi'i, “Siiman ɓii Yahaya, a yidiyam?” O wi'i, “Ee, Joomiraawo, a andi e mi yidumaa. ” Yeesu wi'imo, “Faaman baali am. ”

17Yeesu ɣamimo tataɓum wi'i, “Siiman, ɓii Yahaya, a yidiyam?” Biiturus wanni ngam Yeesu ɣamimo tataɓum, “A yidiyam? ” Ngam non o wi'imo, “Joomiraawo, a andi koo dume. A andi e mi yidumaa. ” Yeesu wi'imo, “Duru baali am.

18E mi wi'umaa goonga, ko ngonnodaa suka a ɓorna hoore maada njahaa to ngidɗaa. Ammaa taa nawyii, a fortay juude maada godɗo ɓornumaa o yaarumaa wigeere nde a yidaa yaaki.”

19Yeesu wi'u du'um ngam holla iri mayde nde Biiturus wadata ngam mawninki Allah. Sey Yeesu wi'imo, “Tokkam.”

Yeesu e Yahaya

20Biiturus waylitii yi'i on don tokkudo Yeesu mo Yeesu yidi naa' sedɗa e tokkiɓe. Kanko woni on don joodiido haade Yeesu ko ɓe nyaami kirtaari, biido, “Moodibbo, dum moye hokkitirtama? ”

21Nde Biiturus yi'imo, ɣami Yeesu wi'i, “Joomiraawo, dume heɓatamo?”

22Yeesu wi'imo, “To e mi yidi o joododoo e yonki naa carel ngel ngartoymi, ko wannumaa? An ni, tokkam. ”

23Ngam Yeesu wi'i non, sey habaru sankitii nder tokkuɓemo wiiki o'o tokkudo Yeesu o maayataa. Ammaa Yeesu wi'aayi o maayataa. Ko o wi'i woni, “To e mi yidi o joododoo e yonki naa carel ngel ngartoymi, ko wannumaa? ”

24O'o woni on don tokkudo Yeesu e mo hokka ceyda dow fuu fii du'um nden o windiidum. En andi boo ceyda maako dum goonga.

Re'irde

25Kadin e woodi fii dudɗum dum Yeesu wadi. To dum windaama dum fuu go'o e go'o, e mi nyuma fuu duuniyaaru walaa njayri to dum resata defte bindeteede.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Kuuɗe Lilaaɓe

Kuuɗe Lilaaɓe 1

Alkawal Garol Ruuhu Allah

1Yaa Tiyoofilus mawɗo, Nder deftere am arandeere, mi windiino dow koo ɗume ko Yeesu waɗi e ko o ekkitini,

2haa yaaki nyalnde nde o hoccaa yaaki dow. Ko o hoccee yaaki dow, o ekkitinii lilaaɓe ɓe o suɓi nder bawɗe Ruuhu Allah.

3Gaɗa o torraama o waraama, o ummii daga mayde o wanganiɓe. E ɗate ɗuɗɗe o holliɓe e mo foofa. O waɗii balɗe **40** e mo wanganaɓe, e mo ekkitinaɓe dow Laamu Allah.

4Carel ko o wondi e maɓɓe, o wi'iɓe, “To' on alu Urucaliima, ammaa keɗee naa Nyaako meeɗen Mo Dow hebbinii alkawal ngal o waɗani'on ngal mbiimi'on. Kangal woni hokkuki'on Ruuhu maako.

5Yahaya waɗanii yimɓe baptisma e ndiyam, ammaa nder balɗe seɗɗa, onon Allah waɗiranay'on baptisma e Ruuhu maako.”

Yeesu Almasiihu Hoccaama Yaaki Dow

6Nde tokkuɓemo fuu kawriti, sey ɓe ɗamimo, ɓe mbi'i, “Joomiraawo, jooni ngartirantaa Israa'iila laamu? ”

7Ammaa Yeesu wi'iɓe, “Anduki carel e jaamanuuji ɗi Nyaako meeɗen Mo Dow siryii nder laamu muuɗum naa' um ɗum moodon.

8Ammaa to Ruuhu Allah jippoyake dow moodon, on keɓay bawɗe, on ngartay kokkayɓe woɓɓe habaru am nder Urucaliima, e leydi Yahuudiya fuu, e leydi Samaariya, haa keerol duuniyaaru.”

9Gaɗa o wi'ii non, o hoccaa yaaki dow. E ɓe ndaaramo haa duule cuddimo.

10E ɓe tijjii e ɓe ndaaramo e mo fa'i dow, sey raa worɓe ɗiɗo ɓe kolte daneeje mbangii haade maɓɓe e ndarii.

11Worɓe ɓen mbi'iɓe, “Onon yimɓe Galiili, ngam ɗume ndariiɗon ɗo'o on ndaara dow? Yeesu on ɗon koccaaɗo nder moodon yaaki dow, o so"oyto non no ngiiruɗon o hocciraama dow.”

Maatiyas Suɓaama

12Sey ɓe njippoyii daga dow Hocceere Nde Leɗɗe Jaytun, ɓe kooti Urucaliima. Hakkunde hocceere nden e Urucaliima ɗum ɓuraayi mil go'o.

13Nde ɓe natti gariiri ndin, ɓe ɗenti suudu dow to ɓe kawritata. Lilaaɓe ɓen ngoni: Biiturus, e Yahaya, e Yaakubu, e Andiraawus, e Filibus, e Tooma, e Batiloomi, e Maatiyu, e Yaakubu ɓii Halfa, e Siiman Jalooti , e Yahuuda ɓii Yaakubu.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

14Ɓe fuu, e ɓe kawrita ɓe ngaɗa do'aare e ɓernde go'o, kamɓe e Maryaama maduujo Yeesu e minyiraaɓe Yeesu worɓe, e woɓɓe rewɓe ɗonmaa.

15Nder balɗe ɗen, kawtal kooliiɓe Yeesu yaarii yimɓe 120. Sey Biiturus ummii, darii yeeso maɓɓe, wi'i,

16"Bandiraaɓe, Ruuhu Allah metiino daga honduko Dawda dow Yahuuda, kolluɗo nangooɓe Yeesu laawol no nangirtamo. Doole aayaaje ɗen keewa.

17Yahuuda o kuudaynoodo e meeɗen nder kuugal Joomiraawo."

18(O soodi ngesa e ceede ɗe o yoɓaa ngam kuugal kallungal ngal o wadi, o yani nder maaka, reedu maako pusi, tetekki maako fuu ndufi e leydi, o maayi.

19Yimɓe Urucaliima fuu nanii habaru ɗum. Kanjum wadi ɓe noddiri ngesa kan nder ɗemngal maɓɓe Akeldama waato "Ngesa Yiiyam.")

20"Ngam ɗum windaama nder deftere Jabuura dow maako wi'uki, 'Al wuro maako warta winde, to' koo moye joodoo nder maago. ' Kadimaa wonde aayaare wi'ii, 'Al goddo hocca kuugal ardaare maako. '

21-22"E haani cuɓen go'oto daga nder gondunooɓe e meeɗen carel ko Yeesu Joomiraawo wondi e meeɗen daga carel ko Yahaya waɗani yimɓe baptisma yaaki nyalnde nde Yeesu hoccaa nder meeɗen, ngam o warta kokkidoowo habaru ummaaki Yeesu e meeɗen. "

23Daga ɗon, sey ɓe ndarni worɓe ɗiɗo: Maatiyas e Yusufu Barsaba bi'eteeɗo Justus.

24Ɓe ngadi do'aare, ɓe mbi'i, "Joomiraawo, an anduɗo ɓerɗe yimɓe fuu, hollumin mo cuɓuɗaa daga nder yimɓe ɗiɗo ɓe'e,

25ngam o huwa kuugal lilaaɓe ngal Yahuuda ali. Ngam Yahuuda yahii wigeere to haananimo."

26Sey ɓe ngadi cuɓol hakkunde yimɓe ɗiɗo ɓen. Cuɓaaɗo on woni Maatiyas. O nattinaa nder lilaaɓe sappo e go'o ɓen.

Kuuɗe Lilaaɓe 2

Garol Ruuhu Allah

1Nde Humto Ɓendol Alkamaari wadi, tokkuɓe Yeesu fuu kawriti wigeere go'o.

2Ɓon e ɗon ɓe nani iido yiwoyii daga dow bo hendu cembindu. Iido ngon heewi wuro ngo ɓe ngoni nder.

3Sey goddum nanduɗum e ɗemɗe hiite wangi. Ɓe cankitii, ɗe kodi dow hoore koo moye maɓɓe.

4Sey ɓe fuu ɓe keewi Ruuhu Allah, ɓe puddi metuki nder ɗemɗe feere-feere no Ruuhu hokkiriɓe bawɗe metuki.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

5E woodi Yahuudanko'en joodiiɓe nder Urucaliima ƴiwoyɓe daga koo ɗeye leyɗe duuniyaaru kulooɓe Joomiraawo.

6Nde ɓe nani iido ngon, ɓe fuu ɓe kawriti. Fii ɗum hulniiɓe, ɓe ndulli ko ɓe ngaɗata, ngam ɓe nanii lilaaɓe e meta nder ɗemngal koo moye maɓɓe.

7Fii ɗum haydiniɓe naa' seɗɗa, ɓe mbi'i, "Ɓe'e metooɓe naa' ɓe Galilanko'en?

8Nden no ɗum wadi koo moye nder meeɗen e nana ko ɓe mbi'ata nder ɗemngal muuɗum?

9Raa nder meeɗen e woodi Fartiyanko'en e Madiyanko'en e Elaamiyanko'en, e yimɓe Mesofotaamiya, e woɓɓe daga nder leyɗe Yahuudiya e Kafadookiya e Fantus e Aasiya,

10e yimɓe Firiijiya e Bamfiiliya e leydi Masar e leydi Libiya haade Saayirin e ƴiwoyɓe Rooma,

11Yahuudanko'en e woɓɓe jaɓuɓe diina Yahuudanko'en, e woɓɓe daga Kiriti, e Laarabanko'en. Ammaa fuu e non, en fuu en nana yimɓe ɓe'e e meta nder ɗemɗe meeɗen dow kuuɗe mawɗe ɗe Allah wadi!"

12Ɓe fuu fii ɗum haydiniɓe, ɓe njiiɓootiri, ɓe ngadi ka ƴamƴamtirki, e ɓe mbi'a, "Ɗume woni ma'ana fii ɗu'um?"

13Ammaa woɓɓe njali tokkuɓe Yeesu mbi'i, "Ndiyam inabojam ɓe njari, ɓe ngiltii! "

No Biiturus Wa'ajiniri

14Sey Biiturus ummii, kanko e lilaaɓe sappo e go'o, ɓe ndarii, o ƴefti hononde maako, o wi'i hawrutuɓe ɓen, "Onon Yahuudanko'en e joodiiɓe nder Urucaliima fuu, nanee ko mbi'aymi'on. Mi hokkay'on ma'ana fii ɗu'um.

15Yimɓe ɓe'e naa' ɓe jaruɓe no kammiiɗon, ngam jooni ɗum subaka njamndi joweenayi!

16Ammaa raa ko Annabi Yowel wi'i Allah wi'ii,

17'Nder balɗe cakitiiɗe ko duuniyaaru re'a, mi hokkay yimɓe fuu Ruuhu am. Ɓiɓɓe moodon worɓe e rewɓe ɓe nga'ajinay habaru am, kori'en moodon ngi'ay wahayu, ndotti'en moodon koyday koydi ƴiwoydi to Allah.

18Mi hokkay maccuɓe am worɓe e rewɓe Ruuhu am nder balɗe ɗen, ɓe nga'ajinay habaru am.

19Mi hollay fii kulniiɗum e dow; nder duuniyaaru boo mi waday alaamaaji kulniidi, waato ƴiiƴam e hiite e curka ɓaleha.

20Naange wartay nyiwre, lewru boo woojay bo ƴiiƴam. Fuu fii ɗu'um waday ko nyalnde Joomiraawo mawnde teddunde wara.

21Nder balɗe ɗen, koo moye toriiɗo Joomiraawo hisnamo, Joomiraawo hisnaymo. ' "

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

22Donmaa Biiturus wi'i, “Yimɓe Israa'iila, nanee boliiɗe ɗe'e: Allah hollii'on o suɓii Yeesu Najarankeejo ngam o hokkiimo bawɗe huwuki kuuɗe mawɗe e kuuɗe kayɗiniiɗe e alaamaaji ɗi o waɗi nder moodon. Onon e ko'e moodon on andi ko waɗi.

23Fuu e non on kokkitiriimo nder juuɗe kalluɓe. On ngaɗii ɓe ɓiliimo dow gaafaangal, ɓe mbarimo. Fuu e non, non Allah siryorii fii ɗum waɗira.

24Ammaa Allah umminiimo daga mayde, wurtiniimo yenaande, ngam mayde waawataa jogaakimo.

25Ngam Annabi Dawda metii dow Yeesu Almasiihu wi'ii, ‘Koo ndeye e mi yi'a Joomiraawo yeeso am, walaa ko kulaymi ngam e mo wondi e am.

26Ngam maajum ɓernde am e nana belɗum e mi welwelta, koo nde mi neɗɗo maayayɗo mi joodododo e ɓernde waaltiinde,

27ngam a alataa yonki am nder yenaande, a alataayam, min ceniiɗo maaɗa mi nyola.

28A holliiyam ɗate ɗe tokkaymi mi heɓa yonki, taa wondi e am mi nanay belɗum ɗuɗɗum. ’ ”

29Biiturus ɓeydii wi'uki, “Bandiraaɓe, al mi wi'a'on goonga. Maama meeɗen Dawda maayii o uwaama, yenaande maako e ɗo'o haa hande.

30O annabiijo, e mo andi Allah waɗaniimo alkawal hunii wi'uki goɗɗo daga nder lenyol maako wartay laamiiɗo, waato Almasiihu.

31O yi'ii ko waroyta yeeso, o metii dow ummaaki Almasiihu daga mayde. O wi'ii Allah alataa Almasiihu nder yenaande, ɓandu maako boo nyolataa.

32Almasiihu on woni Yeesu mo Allah ummini daga mayde. Min fuu e min ceydiiɗum.

33Allah mawniniimo, jooɗiniimo e jungo muuɗum nyaamo hokkimo Ruuhu muuɗum no o waɗunoo alkawal. Kanko boo o hokkiimindum. Kanjum woni ko ngi'oton e ko nanoton jooni.

34Ngam Dawda yahaayi wuro Joomiraawo ton dow, ammaa o wi'ii, ‘Joomiraawo metanii Almasiihu Jeydoyam, wi'ii, Jooɗa e jungo am nyaamo,

35naa mi waɗii wanywanyɓe maaɗa ngartii to njowataa koyɗe maaɗa. ’

36“Ngam maajum e haani yimɓe Israa'iila fuu tabbitina Allah suɓii Yeesu mo mbardon dow gaafaangal warta Almasiihu Jeydo Laamu. ”

37Nde ɓe nani boliiɗe ɗen, ɓerɗe maɓɓe tayi, ɓe mbi'i Biiturus e lilaaɓe horiiɓe, “Bandiraaɓe, ɗume min ngaɗata? ”

38Biiturus wi'i, “Koo moye moodon tuuba waɗanee baptisma nder inde Yeesu Almasiihu ngam keɓon yaafaneeki hakke moodon. Nden Allah hokkay'on Ruuhu muuɗum caahu.

39Ngam Allah waɗii alkawal muuɗum ngam moodon, e ɓiɓɓe moodon haa e yimɓe woɗɗuɓe, e koo moye mo Allah meeɗen noddi wara to muuɗum.”

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

40Gaɗa maajum o wagginiɓe e boliiɗe ɗuɗɗe, e mo torooɓe, e mo wi'a, “Kisnee ko'e moodon daga jaamanu kalluɗum ɗu'um! ”

Kawtal Kooliiɓe Yeesu Arande'en

41Fuu jaɓuɓe ko Biiturus wi'i ɓe ngaɗanaa baptisma. Nyalnde nden haade yimɓe 3,000 ɓeydii nder kawtal kooliiɓe Yeesu.

42Ɓe ngadi ka tokkuki ekkitinol lilaaɓe, e ɓe cumpootira, e ɓe nyamda, e ɓe ngaada do'aare.

43Kulol nangi koo moye, ngam Allah e waɗa alaamaaji kaydiniidi ɗuɗɗi daga juuɗe lilaaɓe.

44Fuu kooliiɓe Yeesu kawti hoore, e ɓe cenda fuu ko ɓe ngoodi hakkunde maɓɓe.

45Ɓe coori gese maɓɓe e ko ɓe ngoodi, ɓe cendani koo moye maɓɓe fuu ko haani ngam muuɗum.

46Koo ndeye nyalnde e ɓe kawrita nder Wuro Ceniingo. E ɓe nyamda nder gure maɓɓe e ɓerɗe laɓɗe e welwelo mango,

47e ɓe manta Allah. Yimɓe fuu e ngiɗiɓe. Koo ndeye nyalnde boo Joomiraawo e ɓeydanaɓe tuubooɓe.

Kuuɗe Lilaaɓe 3

Jaraaɗo Torotooɗo Yamdiitii

1Wonde nyalnde Biiturus e Yahaya e njaha Wuro Ceniingo carel do'aare, njamndi tati ndi nyalawma.

2E woodi goɗɗo neɗɗo daga o danyaa o jaraaɗo, e mo joodii e dammugal Wuro Ceniingo bi'eteengal Dammugal Bongal. Koo ndeye nyalnde yimɓe maako e njaaramo to dammugal ngal ngam o toroo nattooɓe Wuro Ceniingo ceede.

3Too, nde o yi'i Biiturus e Yahaya e natta, sey o toriiɓe ceede.

4Ɓe cutiimo, Biiturus wi'imo, “Raarumin!”

5O raariɓe e mo kammoo heɓuki goɗɗum to maɓɓe.

6Biiturus wi'imo, “Mi walaa ceede, ammaa mi hokkete ko ngoodumi. Nder inde Yeesu Almasiihu Najarankeejo, e mi wi'imaa, umma, njaaɓaa!”

7Sey Biiturus nangi jungo maako nyaamo darnimo. Ɓon e ɗon koyɗe maako cembidi.

8O diwi o fuɗɗi yaadu. O nattidi e maɓɓe nder Wuro Ceniingo. E mo yaha, e mo diwa, e mo yetta Allah.

9Yimɓe fuu ngi'imo e mo yiiloo, e mo yetta Allah.

10Ɓe anditii kanko woni jooɗotooɗo e Dammugal Bongal ngal Wuro Ceniingo e toroo yimɓe ceede. Ɓe fuu ɓe kaydini naa' seɗɗa ko ɗuudi dow ko heɓi neɗɗo on.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Biiturus Wa'ajinanii Yimɓe

11Jaraaɗo jamɗitinaaɗo on e jogootiri e Biiturus e Yahaya nder rumpaaru mawndu bi'eteendu Rumpaaru Suleymaanu, sey yimɓe ɗuɗɓe ndoggoyi kawriti to maɓɓe e kayɗina.

12Nde Biiturus yi'i yimɓe kawritii, sey o wi'iɓe, “Onon bandiraaɓe am Israa'iilanko'en, ngam ɗume kayɗinton? Ngam ɗume ndaarotonmin? On kammii e bawɗe amin koo ngam tiinaare amin dow tokkuki Allah min njamɗitiniri jaraaɗo o'o?

13Allah mo Ibraahim e Iciyaaku e Yaakubu, Allah mo maama'en meeɗen, o teddinii maccuɗo maako Yeesu. Ammaa kanko woni mo kokkitirnooɗon ngam o waree. On nganyiimo yeeso Bilaatus koo nde Bilaatus e yiɗi yoofukimo.

14O Ceniiɗo Aadiliijo, ammaa on nganyiimo, on torake Bilaatus yoofana'on gaɗɗo warhoore.

15On mbarii kokkayɗo yonki, ammaa Allah umminiimo daga mayde. Minon boo, min ceydu'en maajum.

16Ngam daga nder bawɗe gonɗe nder inde Yeesu, neɗɗo jaraaɗo o'o mo ngi'oton mo anduɗon heɓi njamu. Ngam hoolaaki inde Yeesu waɗi o heɓi njamu yeeso mooɗon, on fuu on ceydu'en maajum.

17“Jooni bandiraaɓe am, e mi andi ko ngaɗanɗon Yeesu onon e mawɓe mooɗon on ngaɗuɗum ngam ciya andal.

18Non Allah hebbiniri ko annabo'en muuɗum fuu mbi'i ko neeɓi, ɓe mbi'ii Almasiihu torroto.

19Ngam non, tuubee, co"ooɗon to Joomiraawo ngam o yaafanoo'on hakke mooɗon, o sembiɗina'on nder tokkukimo,

20o wartirana'on Yeesu Almasiihu mo o waɗani'on alkawal.

21Doole Yeesu jooɗoo nder wuro Allah ton dow haa yaaki carel ngel Allah wartirta koo ɗume kesum, no o wi'unoo nder konduɗe annabo'en maako ceniiɓe daga ndenno.

22Ngam Muusa wi'ii, ‘Allah Joomiraawo mooɗon lildonoyay'on annabiijo daga nder mooɗon non no o lildoyiyam to mooɗon. Njaɓee koo ɗume ko o wi'ata'on.

23Neɗɗo fuu mo jaɓaayi annabiijo on, ɗum wurtinaymo nder yimɓe Allah o halkee.’

24Annabo'en fuu daga Samaa'ila haa yaaki annabo'en tokkuɓe gaɗa maako, ɓe fuu ɓe metii dow ko waɗata nder baldɗe ɗe'e.

25Fuu annabaakuuji ɗi annabo'en ngaɗi ɗi ngaɗa ngam mooɗon. Onon ngoni ronooɓe alkawal ngal Allah waɗani maama'en meeɗen nde o wi'i Ibraahim, ‘Daga danyngol maaɗa mi barkiɗinay leÿÿi duuniyaaru fuu.’

26Nde Allah suɓi Yeesu maccuɗo maako, o artii liloykimo to mooɗon ngam o barkiɗina'on, o waylita koo moye mooɗon ala kuugal muuɗum kallungal.”

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Kuuɗe Lilaaɓe 4

Biiturus e Yahaya Yeeso Kawtal Mawɓe Yahuudanko'en

1Biiturus e Yahaya e medda e yimɓe, sey ardiiɓe diina e mawɗo taadiiɓe Wuro Ceniingo e Saadusanko'en ngari to maɓɓe.

2Ɓerɗe maɓɓe e metti ngam Biiturus e Yahaya e nga'ajina wi'uki yimɓe mayɓe ummodoto e yonki, ngam Yeesu ummake daga mayde.

3Ngam maajum ɓe nangiɓe, ɓe maɓɓiɓe nder suudu cural haa subaka, ngam hiirii ko ɓe nangiɓe.

4Ɓudɓe nder nanɓe wa'aju maɓɓe tokki Yeesu, haa ɗuuɗoral tokkuɓe Yeesu waɗi yimɓe 5,000.

5Nde fini, ardiiɓe e mawɓe e moodiɓɓe Attawra kawriti e Urucaliima,

6kamɓe e Hanaana Mawɗo Mawɓe Ardiiɓe Diina, e Kayaafa, e Yahaya, e Alijanda, e woɓɓe nder bandiraaɓe Hanaana.

7Ɓe ndarni Biiturus e Yahaya yeeso maɓɓe, ɓe ɓamiɓe ɓe mbi'i, “E iri ɗeye bawɗe, koo nder inde moye njamɗitinirɗon jaraaɗo on ɗon?”

8Biiturus e heewi Ruuhu Allah, wi'iɓe, “Onon ardiiɓe yimɓe e mawɓe,

9hande on ɓamamin dow fii boɗɗum ɗum min ngaɗani o'o jaraaɗo e no o yamɗitiniraa.

10Ndaree mi wi'a'on onon yimɓe Israa'iila fuu, neɗɗo o'o jamɗitinaaɗo, dariiɗo yeeso mooɗon ɗo'o, o yamɗitina nder inde Yeesu Almasiihu Najarankeejo mo mbarɗon dow gaafaangal, mo Allah ummini daga mayde.

11Kanko woni mo Joomiraawo wi'i nder Deftere Ceniinde, ‘Hayre nde mahooɓe nganyi, kayre warti hayre ɓurnde darnuki maadi. ’

12To maako tan kisndam heɓetee, ngam walaa wonde inde feere nder duuniyaaru nde Allah hokki nde ɗum hisirta to naa' inde Yeesu. ”

13Mawɓe ɓen kayɗini nde ɓe ngi'i Biiturus e Yahaya e meta ɓernde go'o, hakko nde ɓe nani ɓe ladde'en, naa' ɓe janguɓe. Sey ɓe paami Biiturus e Yahaya e ɓe njaadaynoo e Yeesu.

14Ammaa ɓe keɓaayi ko ɓe mbi'i ngam neɗɗo mo Biiturus e Yahaya yamɗitini e darodii e maɓɓe ɗon.

15Ɓe mbi'i Biiturus e Yahaya mburtoo yaasi. Ɓe ngaɗi caawori.

16E ɓe mbi'a hakkunde maɓɓe, “Ko ngaɗanten ɓe'e yimɓe? En mbaawataa yedduki ko ɓe ngaɗi ngam koo moye jooɗiiɗo nder Urucaliima nanii ɓe ngaɗii fii kayɗiniiɗum.

17Ammaa ngam haɗuki haala kan sankitaaki nder yimɓe, sey mbagginenɓe to' ɓe puɗɗita ɓe metana goɗɗo dow inde Yeesu.”

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

18Sey ɓe nodditii Biiturus e Yahaya nder suudu ndun, ɓe mbi'iɓe to' ɓe puɗɗita ɓe metana goɗɗo koo ɓe ekkitina goɗɗo nder inde Yeesu.

19Ammaa Biiturus e Yahaya mbi'iɓe, “Onon e ko'e moodon, cuɓee ɗume ɓuri woodɗuki yeeso Allah, min ngaɗa ko ngiɗɗon koo min ngaɗa ko Allah yiɗi?

20Minon kam, min mbaawataa min ala metuki dow ko min ngi'i e gite amin e ko min nani e noppi amin.”

21Mawɓe ardiiɓe diina e mawɓe yimɓe ɓeydi wagginki Biiturus e Yahaya. Gaɗa maajum ɓe njoofiɓe, ɓe keɓaayi laawol no ɓe torrirtaɓe ngam yimɓe fuu e manta Allah dow fii kayɗiniiɗum ɗum ɓe ngaɗi.

22Neɗɗo jamɗitinaaɗo on o ɓurii duuɓi **40**.

Kooliiɓe Yeesu Ngaɗii Do'aare

23Nde Biiturus e Yahaya njoofaa ɓe co"ii to bandiraaɓe maɓɓe tokkuɓe Yeesu ɓe ɗiiwitaniɓe fuu ko mawɓe ardiiɓe diina e mawɓe mbi'iɓe.

24Nde tokkuɓe Yeesu ɓen nani non, ɓe fuu ɓe ummii ɓe ngaɗi do'aare e ɓernde wo'oyre, ɓe mbi'i, “Yaa Joomiraawo, taguɗo dow e ley e maayo e ko woni nder maajum fuu,

25an meti e honduko maama amin Dawda maccuɗo maaɗa nder Ruuhu Allah o wi'i, ‘Ngam ɗume yimɓe naa' Yahuudanko'en mettini ɓerɗe maɓɓe naa' seɗɗa? Ngam ɗume yimɓe nyumi nyumooji meere?

26Laamiiɓe duuniyaaru ciryake hawre, ardiiɓe kawritii ngam ɓe kona Joomiraawo e Almasiihu maako. ’

27Raa boo, nder gariiri ndi'i Hirudus e Bilaatus e yimɓe Israa'iila e goɗɗi leyÿi ɓe kawtii ko'e maɓɓe ɓe nganyii Yeesu, maccuɗo maaɗa ceniiɗo mo cuɓuɗaa,

28ngam fuu ko ɓe kuwi daga arande e bawɗe maaɗa a siryakeno non ɗum waarata.

29Jooni Joomiraawo, a nanii boliiɗe maɓɓe kalluɗe, hokku maccuɓe maaɗa sembe wa'ajinki boliiɗe maaɗa kulol walaa,

30hollu bawɗe maaɗa, yamɗitin nyawɓe, waɗu alaamaaji e kuuɗe kayɗiniiɗe nder inde Yeesu maccuɗo maaɗa ceniiɗo.”

31Nde ɓe njottini do'aare wuro ngo ɓe kawriti dimbii. Ɓe fuu ɓe keewi Ruuhu Allah, ɓe nga'ajini Wolde Allah kulol walaa.

No Kooliiɓe Yeesu Njooɗorii

32Fuu kooliiɓe Yeesu ɓerɗe maɓɓe e hakkiilo maɓɓe warti go'o. Walaa bi'oowo kanum jeyi ko woodi, e ɓe cenda koo ɗume ɗum ɓe ngoodi.

33Lilaaɓe ɓen nder bawɗe ɓe ngaɗi ka wa'ajinki ummaaki Yeesu Joomiraawo daga mayde. Koo moye maɓɓe e wondi e barka Allah mawɗum.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

34-35Walaa koo moye nder maɓɓe dulludo godɗum, ngam gooduɓe gese e gure fuu cooriide kokkii lilaaɓe ceede den ngam ɓe kokka koo moye mo walanaa nder maɓɓe.

36E woodi godɗo Leewiyankeejo, nedɗo leydi Sayiifurus bi'eteedo Yusufu, mo lilaaɓe noddirta Barnaba (ma'ana inde maako woni cembidinoowo ɓerde),

37o soori ngesa maako, o hokki lilaaɓe ceede den.

Kuude Lilaaɓe 5

Hanaaniya e Safiiratu

1Ammaa e woodi godɗo bi'eteedo Hanaaniya e debbo maako Safiiratu. Kanko maa o soori ngesa maako.

2O sendi ceede den e andal debbo maako. O suudi godɗe o yaari koriide o hokki lilaaɓe.

3Biiturus wi'imo, “Hanaaniya, ngam dume aludaa Ceydan natti ɓernde maada haa pewandaa Ruuhu Allah, cuududaa godɗe ceede nder ceede ngesa kan?

4Ko cooruɗaa dum, naa' um dum maada? Nde cooruɗaadum naa' an jeyi ceede den? Ko wadi ngadudaa non? Naa' yimɓe pewandaa, ammaa Allah pewandaa.”

5Nde Hanaaniya nani boliide den, o yani o maayi. Kulol mangol nangi nanɓe habaru dum fuu.

6Woɓɓe kaye'en ummii, taari ɓandu maako e gude, koccimo, mburtinimo yaasi, uwoyimo.

7Gada awaaji tati sey raa debbo maako wari nattoyi. O andaa ko wadi.

8Biiturus wi'imo, “Wi'am, de'e ceede kanje tan cooruɗon ngesa moodon?” O wi'i, “Ee, dum non min coorika. ”

9Nden Biiturus wi'imo, “Ngam dume kawtudon hoore ngam foonduki Ruuhu Joomiraawo? Raa, uwoyɓe gorko maada don ngara, jooni ɓe koccete an maa! ”

10Don e don kanko maa o yani haade koyde Biiturus, o maayi. Kaye'en ɓen natti tawi o maydo, ɓe koccimo ɓe mburtinimo, ɓe uwoyimo haade gorko maako.

11Kulol mangol nangi kawtal tokkuɓe Yeesu e nanɓe habaru dum fuu.

Lilaaɓe Ngadii Alaamaaji Duɗɗi Kaydiniidi

12Lilaaɓe ngadi alaamaaji e kuude kaydiniide dudde nder yimɓe. Kooliiɓe Yeesu fuu e kawrita nder Rumpaaru Suleymaanu mawndu nder nyumo go'o.

13Koo moye mo walaa nder kawtal maɓɓe e hula nattukiɓe, koo nde koo moye e hokkaɓe mangu naa' sedda.

14Fuu e non koo ndeye yimɓe dudɓe, worɓe e rewɓe, e ɓeydoo nder tokkuɓe Yeesu,

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

15haa ɗum warti yimɓe e koccoya nyawɓe, e ɓe mburtinoyaɓe dow ɗate, e ɓe pukkinaɓe dow leece e daage, ngam to Biiturus warii koo ɗowdi maako maa tan meema woɓɓe maɓɓe.

16Yimɓe ɗuɗɓe daga ngarihoy piliikoy Urucaliima maa ngaddingaddini nyawɓe e gooduɓe ginni. Ɓe fuu boo ɓe njamɗitinaa.

Torruki Lilaaɓe

17Nden Mawɗo Mawɓe Ardiiɓe Diina e wonduɓe e maako, waato Saadusanko'en, ɓe ummini lawliiru kallundu.

18Ɓe nangi lilaaɓe, ɓe maɓɓiɓe nder suudu cural.

19Ammaa nder jemmaare nden malaa'ikaajo Joomiraawo wari maɓɓitani lilaaɓe ɓen dammuɗe suudu cural ndun, wurtiniɓe, wi'iɓe,

20“Njahee ndaree nder Wuro Ceniingo, kokkon koo moye habaru yonki kesum.”

21Nde ɓe nani non, ɓe nattoyi nder Wuro Ceniingo subaka, ɗon e ɗon ɓe puɗɗi ekkitinki. Mawɗo Mawɓe Ardiiɓe Diina e wonduɓe e maako noddi Kawtal Mawɓe e ardiiɓe Yahuudanko'en fuu. Ɓe mbi'i ɗum wurtinoya lilaaɓe ɓen daga nder suudu cural, ɓe ngaddee.

22Ammaa nde taadiiɓe njahi, ɓe tawaayi lilaaɓe ɓen nder suudu ndun. Sey ɓe co"ii, ɓe mbi'i mawɓe ɓen,

23“Min tawii suudu cural ndun e maɓɓii, taadiiɓe e ndarii e ndeena dammuɗe ɗen, ammaa nde min maɓɓiti, min tawaayi koo go'oto nder maɓɓe!”

24Nde mawɗo taadiiɓe Wuro Ceniingo e mawɓe ardiiɓe diina nani non, ɗum wanniiɓe, ɓe andaa no fii ɗum wartata.

25Sey goɗɗo wari, wi'iɓe, “Yimɓe ɓe maɓɓuɗon nder suudu cural e ɓe ton nder Wuro Ceniingo e ɓe nga'ajinana yimɓe!”

26Nden mawɗo taadiiɓe on yaadi e taadiiɓe, ɓe ngaddi lilaaɓe ɓen. Ammaa ɓe ngaddiraayiɓe e sembe, ngam e ɓe kula to yimɓe kuboroɔɓe e kaayɓe.

27Nde ɓe ngaddiɓe, ɓe ndarniɓe yeeso Kawtal Mawɓe. Mawɗo Mawɓe Ardiiɓe Diina ɓamtiɓe,

28wi'i, “Min kaɗii'on ekkitinki dow inde Yeesu, ammaa on cankitii wa'aju moodon nder Urucaliima fuu. Kadimaa on ngiɗi yowankimin hakke ɓiiɓam warukimo.”

29Biiturus e lilaaɓe nootii, mbi'i, “Doole min tokka ko Allah wi'i, naa' ko yimɓe mbi'i.

30Allah mo maama'en meeɗen umminii Yeesu daga mayde, gaɗa on mbariimo dow gaafaangal.

31Allah hokkiimo mangu, jo"iniimo e jungo muuɗum nyaamo, wartiriimo laamiiɗo e kisnoowo, ngam yimɓe Israa'iila tuuba, ɓe keɓa yaafaneeki hakke maɓɓe.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

32Minon ngoni ceydiiɓe fii ɗu'um, minon e Ruuhu Allah ɗum Allah hokki yimɓe gaɗooɓe ko o wi'i.”

33Nde mawɓe ɓen nani non, ɓerɗe maɓɓe metti naa' seɗɗa, ɓe ngiɗii ɓe mbara lilaaɓe ɓen.

34Ammaa goɗɗo bi'eteeɗo Gamaaliya ummii darii caka Kawtal Mawɓe. Kanko o Faarisankeejo o moodibbo Attawra, yimɓe fuu e kokkamo mangu. O wi'i ɗum wurtina lilaaɓe ɓen yaasi carel seɗɗa.

35Gaɗa ɓe mburtinaama, o wi'i kawtal ngal, “Onon bandiraaɓe am Israa'iilanko'en, ndeenee ko'e mooɗon dow ko ngiɗɗon waɗanki yimɓe ɓe'e.

36Ko neeɓaayi goɗɗo bi'eteeɗo Tudas wangii. O hoccii hoore maako bo o mawɗo. Yimɓe ko waɗi **400** tokkimo. Too, o waraama, tokkunooɓemo fuu cankitake, walaa koo go'oto dariiɗo.

37Gaɗa maako, Yahuuda Galilankeejo warii carel ko gomnati limata yimɓe, yimɓe ɗuɗɓe tokkiimo. Kanko maa o waraama, tokkuɓemo fuu cankitake.

38Jooni, e mi wi'a'on, ngoɗɗitee yimɓe ɓe'e, aleeɓe. Ngam to nyumooji maɓɓe e kuugal maɓɓe ɣiwii to yimɓe, ɗum lallay.

39Ammaa to ɗum ɣiwoyii to Allah, nden kam on mbaawataa sankutukiɗum. Paamee to' kaɓdon e Allah!”

40Mawɓe ɓen njaɓi ko o wi'i. Ɓe nodditi lilaaɓe ɓen, ɓe piyiɓe, ɓe mbi'iɓe to' ɓe ɓeyda metuki dow inde Yeesu. Nden ɓe njoofiɓe.

41Lilaaɓe ɓen mburtoyii nder Kawtal Mawɓe e welwelo ngam Allah mawniniiɓe haa ɓe kewtii semtineeki ngam Yeesu.

42Koo ndeye nyalnde e ɓe nga'ajina Habaru Belɗum wi'uki Yeesu woni Almasiihu, e ɓe ekkitina nder Wuro Ceniingo e nder gure fuu.

Kuuɗe Lilaaɓe 6

Worɓe Njoweeɗiɗo Cuɓaama

1Nder balɗe ɗen, tokkuɓe Yeesu e ɓeyda ɗuɗki. Sey Yahuudanko'en metooɓe Helenankoore metitani Yahuudanko'en metooɓe Ibraaniyankoore, ngam rewɓe maɓɓe ɓe worɓe mu"en maayi kokkataake ko haani kokkee nder nyamndu ndu ɗum woowi yeeduki koo ndeye nyalnde.

2Sey lilaaɓe sappo e ɗiɗo noddi kawtal tokkuɓe Yeesu fuu, ɓe mbi'i, “Minon, ɗum haanaayi min ala wa'ajinki Wolde Allah ngam senduki nyamndu.

3Ngam non, bandiraaɓe, cuɓee worɓe njoweeɗiɗo nder mooɗon ɓe ɗum hoolii keewuɓe Ruuhu Allah, gooduɓe faamu ngam min kokkaɓe kuugal ngal.

4Ammaa minon, min ngaɗay ka waɗuki do'aare e min ekkitina Wolde Allah.”

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

5Haala kan boo welii kawtal tokkuɓe Yeesu fuu. Nden ɓe cuɓi Istifaanus, neɗɗo kooliiɗo Joomiraawo, keewuɗo Ruuhu Allah, kanko e Filibus e Burokoras e Nikano e Timon e Barmenas e Nikolas ƴiwoyɗo Antaakiya, nattuɗo diina Yahuudanko'en kanko naa' o Yahuudankeejo.

6Be ngaddiɓe yeeso lilaaɓe. Sey lilaaɓe ɓen njowaniɓe juuɗe, ngaɗaniɓe do'aare.

7Wolde Allah boo ɓeydi sankitaaki. Tokkuɓe Yeesu e ɓeyda ɗuuɗuki nder gariiri Urucaliima, haa ardiiɓe diina ɗuɗɓe tokki Yeesu.

Nangol Istifaanus

8Allah barkiɗini Istifaanus hokkimo bawɗe waɗuki kuuɗe mawɗe kayɗiniiɗe e alaamaaji nder yimɓe.

9Ammaa e woodi woɓɓe nder suudu do'aare bi'eteendu Suudu Rimɗinaaɓe, e woɓɓe ƴiwoyɓe gariiri Saayirin e gariiri Alijandiiriya e leydi Kiliikiya e leydi Aasiya, ɓe ummaniimo e ɓe ngeddootira e maako.

10Ammaa ɓe ndulli no ɓe njaalortoomo ngam e mo metira faamu e Ruuhu Allah.

11Sey ɓe kokki woɓɓe ceede e suuɗe ngam ɓe mbi'a ɓe nanii e mo huɗa Muusa e Allah.

12Non ɓe umminiri ɓerɗe yimɓe e mawɓe e moodiɓɓe Attawra. Sey ɓe nangi Istifaanus, ɓe njaarimo yeeso Kawtal Mawɓe,

13ɓe ngaddi ceydu'en fewre. Ceydu'en ɓen mbi'i, “Koo ndeye neɗɗo o'o e meta kalluka dow Wuro Ceniingo e Attawra.

14Min nanii e mo wi'a Yeesu Najarankeejo sankitay Wuro Ceniingo, o waylitay ndonuuji ɗi Muusa hokki'en.”

15Sey fuu jooɗiiɓe nder kawtal ngal cutii Istifaanus, ɓe ngi'i yeeso maako wartii bo yeeso malaa'ikaajo.

Kuuɗe Lilaaɓe 7

Istifaanus Metanii Kawtal Mawɓe

1Nden Mawɗo Mawɓe Ardiiɓe Diina ƴami Istifaanus wi'i, “Ko ɓe mbi'i dow maaɗa ɗum goonga? ”

2Sey Istifaanus wi'i, “Bandiraaɓe am e danyooɓe am, nanee ko mbi'aymi! Allah Joomu Mangu wanganii maama meeɗen Ibraahim carel ko o wonnoo leydi Mesofotaamiya, ko o jooɗoo leydi Haran.

3Allah wi'imo, ‘Wurta leydi maaɗa e yimɓe maaɗa, njahaa leydi ndi kollaymaami.’

4Nden Ibraahim wurtii leydi Kaldiya, o yahi o jooɗii nder leydi Haran. Gaɗa mayde nyaako maako, Allah umminimo ɗonmaa yaarimo nder leydi ndi njooɗiiɗon jooni.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

5Allah hokkaayimo ndonu leydi ndin koo yaaɓande wo'oyre, ammaa o waɗaniimo alkawal hokkukimondi, ndi warta ndi maako, kanko e ɓiɓɓe maako, koo nde o walaa ɓiɓɓo e carel ngel.

6Ɓu'um woni ko Allah wi'imo, ‘Ɓiɓɓe ɓiɓɓeeji maaɗa njahay leydi woɓɓe. Yimɓe leydi ndin ngartiraɓe maccuɓe, ɓe torraɓe duuɓi **400**.

7Ammaa mi torray ɓen ɗon yimɓe gartirɓe Ɓiɓɓe ɓiɓɓeeji maaɗa maccuɓe. Gaɗa maajum ɓe mburtoto leydi ndin ɓe mawninayam nder leydi ndi'i.’

8Nden Allah waɗani Ibraahim alkawal. Naaduki woni ko hollata o jaɓii alkawal ngal. Nde Ibraahim danyi Iciyaaku, gaɗa baldɗe joweetati o naadimo. Non Iciyaaku maa naadi Yaakubu. Yaakubu maa naadi ɓiɓɓe muuɗum sappo e ɗiɗo, kamɓe ngoni maama'en meeɗen.

9“Maama'en meeɗen nani lawliiru Isufu, ɓe coorimo o warti maccuɗo nder leydi Masar. Ammaa Allah e wondi e maako,

10hisnimo daga torraaji fuu, hokkimo faamu haa Fir'awna laamiiɗo Masar andi ka maako. Fir'awna wartirimo mawɗo nder leydi Masar haa dow wuro muuɗum fuu.

11Sey weelo kallungo waɗi nder leydi Masar e leydi Kan'aana fuu. Ngo torri yimɓe haa maama'en meeɗen ndulli ko nyaamata.

12Nde Yaakubu nani e woodi nyamndu nder leydi Masar, o lili maama'en meeɗen ton. Arande ɓe njahi ɓe ngarti, sey ɓe co"ii kadin.

13E yaadu maɓɓe ɗiɗawru, Isufu holliɓe o sakiraawo maɓɓe. Fir'awna boo andi bandiraaɓe Isufu.

14Nden Isufu liliɓe ɓe ngaddoya nyaako maako Yaakubu e wuro muuɗum fuu. Ɓuɗki maɓɓe waɗii yimɓe **75**.

15Sey Yaakubu yahi leydi Masar. O maayi ton, kanko e maama'en meeɗen.

16Ɓe njaaraa Ceekem, ɓe uwaa ton nder yenaande nde Ibraahim soodunoo to ɓiɓɓe Hamor e ajurfaari.

17“Nde alkawal ngal Allah waɗani Ibraahim ɓadii heewuki, yimɓe Ibraaniyanko'en ɗuuɗi nder leydi Masar.

18E carel ngel goɗɗo warti laamiiɗo leydi Masar mo andaa Isufu.

19Laamiiɗo on hallani lenyol meeɗen, o torri maama'en meeɗen o dooliɓe ɓe kubina ɓikkoy maɓɓe ngam koy maaya.

20Nder carel ngel Muusa danyaa, o ɓingel bongel naa' seɗɗa. Ngel reenaa nder wuro nyaako maagel lebbi tati.

21Nde ngel hubinaa, ɓii Fir'awna debbo hoccingel, wartiringel ɓingel muuɗum.

22Sey ɗum jangini Muusa on andal Masaranko'en fuu, o warti bawɗo haala e kuuɗe.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

23“Nde Muusa wadi duuɓi 40, o yahi to lenyol maako, ɓiɓɓe Israa'iila ngam o yi'a no ɓe ngontindiri.

24Nde o yi'i godɗo Masarankeejo e torra godɗo Israa'iilankeejo, o walli Israa'iilankeejo torreteeɗo on, o fiyi Masarankeejo on, o warimo.

25O nyumi bandiraaɓe maako anditay Allah huutiraymo ngam hisnaɓe daga jungo Masaranko'en, ammaa ɓe anditaayi.

26Nde fini o tawi Israa'iilanko'en ɗiɗo e kaɓa. O yiɗii o siryootiraɓe, o wi'iɓe, ‘Higooɓe am, onon on bandiraaɓe! Ngam ɗume kallanton ko'e mooɗon?’

27Ammaa torrayɗo go'oto on turtii Muusa wuttudu, wi'imo, ‘Moye wartirmaa ardiiɗo e kiitotooɗo dow amin?

28Min maa, a yiɗi mbaraayam no mbarduɗaa Masarankeejo keenya?’

29Nde Muusa nani non doggi yahi leydi Midiyan. Ton o danyanaa ɓiɓɓe worɓe ɗiɗo.

30“Gaɗa o waɗii duuɓi 40 ton, malaa'ikaajo wanganimo nder ɗemngal hiite dow leggel nder ladde, haade Hocceere Sinay.

31Nde Muusa yi'i non ɗum haydiniimo, e mo ɓattoo ngam o raara, sey o nani hononde Joomiraawo wi'ii,

32‘Min woni Allah maama'en maaɗa, Allah Ibraahim e Iciyaaku e Yaakubu.’ Muusa darii e diwna, huli raaruki.

33Joomiraawo wi'imo, ‘Ittu paɗe maaɗa, ngam wigeere to ndariɗaa nde ceniinde.

34Mi yi'ii torra yimɓe am wonɓe leydi Masar, mi nanii bojji maɓɓe. Jooni mi jippoyake ngam hisnukiɓe. War mi lilmaa leydi Masar.’

35“Muusa mo ɓiɓɓe Israa'iila nganyunoo mbi'i, ‘Moye wartirmaa ardiiɗo e kiitotooɗo dow amin? ’ Kanko woni mo Allah liloyi, wartirimo ardiiɗo e joofayɗoɓe daga maccungaaku e ballal malaa'ikaajo wangannooɗomo nder leggel ngel hiite.

36Kanko ardiiɓe, ɓe mburtii leydi Masar. O waɗii kuuɗe kayɗiniiɗe e alaamaaji nder leydi Masar e nder Maayo Woɗewo e nder ladde jornde duuɓi **40**.

37Muusa on kanko woni biiɗo ɓiɓɓe Israa'iila, ‘Allah lildoyay'on annabiijo bo am, daga nder bandiraaɓe mooɗon.’

38Muusa on e mo nder kawtal maama'en meeɗen nder ladde, e mo wondi e malaa'ikaajo metanɗomo dow Hocceere Sinay. Kanko Allah hokki habaru wolde kokkaynde yonki ngam o waddana'en.

39“Ammaa maama'en meeɗen njaɓaayi tokkuki ko o wi'i. Ɓe calaniimo, ɓerɗe maɓɓe co"ii Masar.

40Ɓe mbi'i Haruuna, ‘Waɗan'en allaaji ardotooɗi'en, ngam en andaa ko heɓi Muusa burtinoyɗo'en leydi Masar.’

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

41Nder baldɛ dɛn ɓe ngadi gagel jiinaari, ɓe ngartiringel allah maɓɓe, ɓe kirsaningel cakkiri, ɓe ngadi humto ngam mawninki ko ɓe ngadi e juudɛ maɓɓe.

42Ngam non Allah waylitaniɓe ɓaawo, aliɓe ɓe mawnina koode, non no dum windiraa nder Deftere Annabo'en wi'uki: ‘Onon yimɓe Israa'iila, duuɓi 40 di ngaɗɗon nder ladde, min kirsandon marle cakkandon?

43Aa'a, naa' dum min. On ndoondake lukuru allah moodon Molek, kanga e allah hoodere moodon bi'eteende Rifan, allaaji di ngaɗɗon ngam mawninki! Ngam maajum mi riiway'on, mi yaara'on ton leydi Baabiila. ’ ”

44Istifaanus ɓeydi metuki, wi'i, “Ndenno maama'en meedɛn e ngoodi Lukuru To Ɓum Hawrata e Allah nder ladde. Kayru hollata Allah e wondi e maɓɓe. Lukuru dum wadiraama non no Allah tindiniri Muusa.

45Maama'en meedɛn ɓen ndoni lukuru dum. Ɓe ndillidi e maajum carel ko Joocuwa ardiiɓe. Ɓe nattinidum leydi ndi ɓe njaɓi daga to leyŷi di Allah riiwi yeeso maɓɓe. Lukuru dum boo e don haa jaamanu Dawda.

46Dawda heɓi yidde Allah mo Yaakubu, o torii mahuki suudu ngam mawninki Allah on, ammaa o heɓaayi mahukindu.

47Ammaa ɓiɗɗo maako Suleymaanu mahindu.

48“Allah Joomu Mangu joodataako nder cuudi di yimɓe mahi, non no annabiijo wi'i Joomiraawo wi'ii,

49‘Dow woni joodorgal laamu am, leydi woni to njowaymi koydɛ am. Iri nduye suudu mahantonyam? Ndeye wigeere ciwtotoomi?

50Naa' e bawdɛ am tagirmi dum don fuu? ’ ”

51Istifaanus ɓeydi metuki, wi'i, “Onon ɓe ko'e caatudɛ ɓe ɓerdɛ keeferdɛ, ɓe noppi ganyudi nanuki haala Joomiraawo! Koo ndeye on kaɓda e Ruuhu Allah non no maama'en moodon ngadunoo.

52Moye annabiijo woni mo maama'en moodon torraayi? Haa maa ɓe mbarii wi'unooɓe Aadiliijo on waray. Jooni onon e ko'e moodon on nyaamii amaana maako, on mbariimo.

53Onon on keɓii Attawra daga juudɛ malaa'ika'en daga ndenno, ammaa on tokkaayidum.”

No Istifaanus Wariraa

54Nde kawtal mawɓe Yahuudanko'en nani haala kan, ɓerdɛ maɓɓe metti ɓe ndarii e ɓe ŋattoo.

55Ammaa kanko, e mo heewi Ruuhu Allah, o tijjii dow o yi'i teddungal Allah, o yi'i Yeesu e darii e jungo Allah nyaamo.

56O wi'i, “Raa! E mi yi'a dow e maɓɓitii, Ɓii Nedɗo e darii e jungo Allah nyaamo.”

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

57Sey ɓe fuu ɓe ngulli sembee, ɓe cukki noppi maɓɓe. Ɓon e ɗon, ɓe makkiimo, ɓe nangimo,

58ɓe mburtinimo gariiri, ɓe kuboriimo e kaaɓe, ɓe ɓortii kolte maɓɓe ɓe ndesiɗe to goɗɗo kayeejo bi'eteeɗo Caawulu ngam ɓe kuboomo boɗɗum.

59E ɓe kuboroomo kaaɓe, kanko boo e mo waɗa do'aare e mo wi'a, “Yaa Yeesu Joomiraawo, jaɓu yonki am!”

60Nden o diccii, o wulli e sembe e mo wi'a, “Yaa Joomiraawo, taa' yowanɓe ɗu'um hakke!” Nde o wi'i non, o maayi.

Kuuɗe Lilaaɓe 8

1Caawulu boo jaɓii ɗum wari Istifaanus.

No Caawulu Torriri Kawtal Tokkuɓe Yeesu

Daga nyalnde nden, torra mawka warani kawtal tokkuɓe Yeesu wonɓe Urucaliima. Ɓe fuu ɓe cankitii nder leyɗe Yahuudiya e Samaariya, sey lilaaɓe tan korii nder Urucaliima.

2Woɓɓe kulooɓe Allah uwi Istifaanus, ɓe mboyani mayde maako bojji nawɗi.

3Ammaa Caawulu ummanii kawtal tokkuɓe Yeesu, waɗi ka sankutukiɓe. E mo natta wuro-wuro, e mo nanga tokkuɓe Yeesu worɓe e rewɓe, e mo dasaɓe, e mo maɓɓaɓe nder suudu cural.

Wa'ajinki Nder Leydi Samaariya

4Nden cankitaaɓe ngaɗi ka yiilaaki e nga'ajina Habaru Belɗum.

5Filibus boo yahi wondi gariiri nder leydi Samaariya, e mo wa'ajinanaɓe habaru Almasiihu.

6Nde yimɓe fuu nani, ngi'i alaamaaji kayɗiniiɗi ɗi Filibus waɗi, ɓe co"i hakkiilo maɓɓe dow ko o wi'i.

7Ngam yimɓe ɗuɗɓe mburtinanaama ginni e ɗi ngulla sembee, nden jaraaɓe e layooɓe ɗuɗɓe njamɗitinaa.

8Ngam non ɗum nani welwelo ɗuɗngo nder gariiri ndin.

9Nder gariiri ndin boo e woodi goɗɗo neɗɗo bi'eteeɗo Siiman, o darnoowo. E mo hayɗina Samaariyanko'en naa' seɗɗa e kuuɗe maako, e mo wi'a hoore maako o mawɗo.

10Yimɓe fuu daga mawɓe haa sukaaɓe njaɓii ko o wi'ata, e ɓe mbi'a, “Neɗɗo o'o e woodi bawɗe Allah bi'eteeɗe Bawɗe Mawɗe.”

11Ɓe tokkumo ngam o neeɓii e mo hayɗinaɓe e sihiriiji maako.

12Ammaa nde ɓe njaɓi Habaru Belɗum ɗum Filibus wa'ajinantaɓe dow Laamu Allah e inde Yeesu Almasiihu, worɓe e rewɓe fuu ngaɗanaa baptisma.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

13Haa Siiman maa e hoore muuɗum tokki Yeesu. Gaɗa o waɗanaama baptisma, o tokki Filibus haade, o hayɗinii nde o yi'i alaamaaji e kuuɗe kayɗiniiɗe mawɗe ɗe Filibus waɗi.

14Nde lilaaɓe wonɓe Urucaliima nani Samaariyanko'en njaɓii Wolde Allah, sey ɓe lili Biiturus e Yahaya to maɓɓe.

15Nde ɓe njottii, ɓe torii Allah hokka Samaariyanko'en ɓen Ruuhu muuɗum,

16ngam ɓe ngaɗanaama baptisma nder inde Yeesu Joomiraawo tan, ammaa Ruuhu Allah jippoyaaki dow koo moye maɓɓe taw.

17Sey Biiturus e Yahaya njowi juuɗe mu"en dow maɓɓe, ɓe keɓi Ruuhu Allah.

18Nde Siiman yi'i yowuki juuɗe lilaaɓe dow tokkuɓe Yeesu e hokka Ruuhu Allah, o waddaniɓe ceede,

19o wi'i, “Kokkeeyam, min maa bawɗe ɗen, ngam mo njowanmi juuɗe fuu heɓa Ruuhu Allah.”

20Ammaa Biiturus wi'imo, “An e ceede maaɗa kalkidee, ngam a nyumii a waaway sooduki dokkal Allah e ceede!

21A walaa geɗal nder kuugal nga'al, ngam ɓernde maaɗa laaɓaayi yeeso Allah.

22Tuubu daga halleende maaɗa, tora Joomiraawo yaafanomaa nyumooji maaɗa kalluɗi.

23Ngam mi yi'ii a woodi ɓernde ɓaleere, halleende ɗuuɗaniima.”

24Siiman wi'imo, “Toraneeyam Joomiraawo, ngam to' ko mbiiɗaa heɓayam. ”

25Gaɗa Biiturus e Yahaya tabbitinanii Samaariyanko'en dow Yeesu, ɓe nga'ajinaniɓe Wolde Joomiraawo. Nde e ɓe dow laawol hootuki Urucaliima, ɓe nga'ajini Habaru Belɗum nder ngarihoy Samaariya ɗuɗkoy.

Filibus e Doogariijo Itiyoofiya

26Sey goɗɗo malaa'ikaajo Joomiraawo wi'i Filibus, “Umma dillir fombina tokkaa ɗatal ƴiwoyngal Urucaliima yaaki Gaaja, ɗatal laddewal. ”

27Sey Filibus ummii dilli. E mo dow laawol o hawri e goɗɗo neɗɗo leydi Itiyoofiya tappaaɗo. Neɗɗo on e woodi laamu mawɗum nder laamorde laamiiɗo debbo bi'eteeɗo Kandis. Kanko woni desoowo ceede laamiiɗo on. O yahuno Urucaliima ngam mawninki Joomiraawo.

28E mo hoota, e mo jooɗii nder keeke pucci, e mo janga deftere Annabi Icaaya.

29Ruuhu Allah wi'i Filibus, “Yahu, ɓaddoɗaa keeke pucci ɗum.”

30Sey Filibus doggi yahi to maako, nani e mo janga deftere Annabi Icaaya. Filibus ƴamimo, wi'i, “A faama ko njangataa boo?”

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

31Nedɗo on wi'imo, “Noye paamiraymi nde walaa pamtinayɗoyam? ” O torii Filibus natta joodɗodoo e maako.

32Raa aayaaje ɗe o jangata nder deftere nden: “O foodaama bo mbaala kirsoyteenga. No ɓii mbaala de"itirta to jungo tayɓoowo leeɓe maaga, non o de"itiri.

33Ɓe cemtinimo, ɓe ngadanaayimo kiita goonga. Moye waawata hokkuki habaru ɓiɓɓe maako? Ngam yonki maako ittaama daga nder duuniyaaru. ”

34Itiyoofiyankeejo on wi'i Filibus, “Wi'am dow moye annabiijo o'o meti haala ka'a, dow hoore maako koo dow godɗo? ”

35Sey Filibus fudɗi metankimo dow aayaaje ɗen, e wa'ajinanamo Habaru Beldum dow Yeesu.

36E ɓe nder yaadu ɓe njottii to ndiyam woni. Sey nedɗo on wi'i, “Raa ndiyam! Ko hadata dum wadanayam baptisma?”

37[Filibus wi'imo, “Taa hoolake Yeesu e ɓernde go'o, walaa ko hadata dum wadanmaa baptisma.” Sey nedɗo on wi'i, “Mi jaɓii Yeesu Almasiihu o Ɓii Allah. ”]

38O wi'i dum darna keeke pucci dum. Ɓe fuu dido ɓe njippii, ɓe natti nder ndiyam dam. Filibus wadanimo baptisma.

39Nde ɓe mburtii ndiyam dam, sey Ruuhu Joomiraawo hocci Filibus. Nedɗo on fudɗitaayi yi'ukimo, o nyamri yeeso e yaadu, e mo nana beldum.

40Ammaa Filibus yi'i hoore muudum e gariiri Ajotus. Dow laawol o wadi ka wa'ajinki Habaru Beldum e koo ndiye gariiri haa o yottii Kaysaariya.

Kuuɗe Lilaaɓe 9

No Caawulu Tuubiri

(Kuuɗe Lilaaɓe 22.6-16; 26.12-18)

1Nder carel ngel boo, Caawulu e ɓeyda torruki tokkuɓe Yeesu, e mo yidi warkiɓe. Sey o yahi to Mawdo Mawɓe Ardiiɓe Diina.

2O toriimo o windanamo ɗerewol ngol o hollata mawɓe cuudi do'aare gondi gariiri Dimasku, wiiki to o tawii tokkuɓe Laawol Yeesu ton, worɓe koo rewɓe, o nangaɓe, o haɓɓaɓe, o yaaraɓe gariiri Urucaliima.

3E mo dow laawol o ɓadake yottaaki gariiri Dimasku, o andaa o anditaa sey raa jayngol daga dow yeynaniimo filiimo.

4O yani e leydi, o nani hononde e wi'amo, “Caawulu, Caawulu, ngam dume torrataayam?”

5Caawulu wi'i, “Mawdo, an dum moye? ” Hononde nden wi'imo, “Min woni Yeesu mo torrataa.

6Umma nattu nder gariiri. Ɓum wi'ete ko haani ngadaa.”

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

7Higooɓe yaadu maako nanii hononde nden, ammaa ɓe ngi'aayi koo moye. Ɓe ndarii, ɓe ndulli ko ɓe mbi'ata.

8Caawulu ummii darii feeri gite muuɗum, ammaa yi'ataa. Nden o joganaa jungo, o nattinaa gariiri Dimasku.

9O waɗi balɗe tati e mo wumi, o yaraayi o nyaamaayi.

10E woodi goɗɗo tokkuɗo Yeesu nder gariiri ndin bi'eteeɗo Hanaaniya. Joomiraawo noddimo nder koyɗol, wi'imo, “Hanaaniya! ” O wi'i, “Na'am, Joomiraawo. ”

11Joomiraawo wi'imo, “Umma tokkaa laawol bi'eteengol Laawol Portiingol, njahaa wuro Yahuuda, ngeynaa goɗɗo bi'eteeɗo Caawulu ɓiwoyɗo gariiri Tarsus. Ngam e mo ɗon waɗa do'aare,

12haa maa nder koyɗol o yi'ii neɗɗo bi'eteeɗo Hanaaniya nattoyii, yowii juuɗe muuɗum dow maako ngam o wumta.”

13Ammaa Hanaaniya wi'imo, “Joomiraawo, mi nanii yimɓe ɗuɗɓe kokkii habaru neɗɗo on, e torraaji ɗuɗɗi ɗi o torri yimɓe maaɗa wonɓe Urucaliima.

14O wardii e ɗerewol ɗo'o daga to mawɓe ardiiɓe diina, ngam o nanga noddiraaɓe inde maaɗa fuu.”

15Ammaa Joomiraawo wi'imo, “Yahu ngaɗaa ko mbiimaami, ngam mi suɓiimo o huwanayam, o andina inde am yeeso yimɓe naa' Yahuudanko'en e laamiiɓe maɓɓe, e Israa'iilanko'en.

16Min e hoore am mi hollaymo doole o torree torraaji ɗuɗɗi ngam inde am.”

17Nden Hanaaniya yahi, natti wuro ngo Caawulu woni, yowi juuɗe muuɗum dow maako, wi'imo, “Bandiraawo am Caawulu, Yeesu Joomiraawo wangandoma dow laawol ngol ngarduɗaa, o liloyiiyam ngam mbumtaa, keɓaa Ruuhu Allah. ”

18Ɗon e ɗon, goɗɗum bo koɓe mburtii nder gite Caawulu. O wumti, o ummii, o waɗanaa baptisma.

19Sey o nyaami nyamndu, o heɓi sembe. Daga ɗon o waali balɗe seɗɗa to tokkuɓe Yeesu wonɓe gariiri Dimasku ndin.

Wa'ajinki Caawulu Nder Dimasku

20Ɗon e ɗon Caawulu fuɗɗi wa'ajinki habaru Yeesu nder cuuɗi do'aare. O wi'i goonga Yeesu woni Ɓiɗɗo Allah.

21Ɗum hayɗinii nanɓemo fuu, ɓe mbi'i, “Naa' kanko woni torraynooɗo kooliiɓe Yeesu wonɓe nder gariiri Urucaliima? Naa' o waroyi ɗo'o ngam o haɓɓaɓe o yaaraɓe to mawɓe ardiiɓe diina? ”

22Ammaa Caawulu ɓeydi sembuɗuki nder wa'ajinki, haa ɗum jiiɓi hakkiilooji Yahuudanko'en jooɗiiɓe Dimasku fuu, ngam ɓe keɓaayi ko ɓe mbi'imo nde o tabbitinaniɓe Yeesu woni Almasiihu.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

23Sey gaɗa balɗe ɗuɗɗe, Yahuudanko'en ndarwi dabare no mbardata Caawulu.

24Caawulu boo anditi dabare maɓɓe. Jemma e nyalawma fuu e ɓe ndeena dammuɗe gariiri ngam ɓe keɓa no ɓe mbarirtamo.

25Ammaa higooɓe maako koccimo jemma, ngaɗimo nder sompoore, ɓe njippinirimo yolnde maadi piliindi gariiri ndin.

Caawulu Wartii Urucaliima

26Nde Caawulu warti Urucaliima o yiɗii nattuki tokkuɓe Yeesu, ammaa ɓe fuu ɓe kulimo, ɓe njaɓaayi o wartii tokkuɗo Yeesu e goonga.

27Ammaa Barnaba yaarimo to lilaaɓe, ɗiiwitiɓe no Caawulu yi'iri Joomiraawo e no Joomiraawo metiranimo dow laawol, e no o wa'ajiniri habaru Yeesu e gariiri Dimasku kulol walaa.

28Ngam non Caawulu jooɗodii e lilaaɓe, e mo yiilodoo e maɓɓe nder gariiri Urucaliima, e mo ekkitina habaru Joomiraawo e ɓernde go'o, kulol walaa.

29E mo wa'ajinana Yahuudanko'en metooɓe Helenankoore, e mo yeddootira e maɓɓe, ammaa kamɓe e ɓe ɗaɓɓita no ɓe mbardatamo.

30Nde tokkuɓe Yeesu nani habaru ɗum, ɓe njaari Caawulu gariiri Kaysaariya. Ɓe nattinimo komiwal ɓe co"imo Tarsus gariiri maako.

31Gaɗa maajum kawtal tokkuɓe Yeesu nder leyɗe Yahuudiya e Galiili e Samaariya fuu keɓi jonde jam. Ruuhu Allah walliɓe, ɓe cembiɗi, ɓe ɓeydi kulol Joomiraawo, ɓe ɗuuɗi.

Biiturus Yamɗitinii Iniyas Umminii Tabiita Daga Mayde

32Too, nde Biiturus yiilii nder leydi ndin fuu, sey jippii to tokkuɓe Yeesu wonɓe gariiri Lidda.

33Ɗon o tawi goɗɗo nyawɗo bi'eteeɗo Iniyas mo ɓandu muuɗum fuu waatii. O waɗii duuɓi joweetati e mo fukkii.

34Biiturus wi'imo, “Iniyas, Yeesu Almasiihu yamɗitiniima! Umma taggu mbe"itaari maaɗa!” Ɗon e ɗon o ummii.

35Nde wonɓe gariiri Lidda e wonɓe leydi Caron fuu ngi'i ko waɗi, ɓe tuubi ɓe tokki Joomiraawo.

36Nder gariiri Joffa boo e woodi goɗɗo debbo tokkuɗo Yeesu bi'eteeɗo Tabiita. (Ma'ana Tabiita nder Helenankoore woni Dookas, waato lelwa.) E mo huwa kuuɗe boɗɗe, e mo walla ɓe ngalanaa.

37Nder balɗe ɗen o nyawi, o maayi. Ɓe lootimo, ɓe pukkinimo nder suudu dow.

38Gariiri Joffa woɗɗidaa e gariiri Lidda. Ngam maajum nde tokkuɓe Yeesu nani Biiturus e ton, ɓe lili worɓe ɗiɗo njahi toriimo o wara to maɓɓe jawɗum.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

39Biiturus ummii, yaadi e maɓɓe. Nde o wari, ɓe ɓentinimo suudu dow. Rewɓe ɓe worɓe mu"en maayi fuu ɓaddiimo, ɓe ndarii e ɓe mboya, e ɓe kollamo toggooje e godɗe kolte ɗe Dookas nyootaniɓe ko o wondunoo e maɓɓe.

40Sey Biiturus wurtini yimɓe fuu nder suudu ndun, o diccii o wadi do'aare. Gada maajum o waylitii o raari ɓandu ndun, o wi'i, “Tabiita, umma!” Sey Tabiita feeri gite muuɗum. Nde o yi'i Biiturus boo, o ummii o joodii.

41Sey Biiturus nangi jungo maako, umminimo. Gada maajum o noddi rewɓe ɓe worɓe mu"en maayi e kooliiɓe Yeesu ɓen, o holliɓe Tabiita e foofa.

42Habaru ɗum nanaama nder gariiri Joffa fuu, haa ɗuɗɓe koolii Joomiraawo.

43Biiturus boo wadii baldɗe ɗuɗɗe e mo joodii nder gariiri Joffa to wuro piyoowo lare bi'eteedo Siiman.

Kuuɗe Lilaaɓe 10

Biiturus e Koneeliyus

1E woodi godɗo nedɗo bi'eteedo Koneeliyus gondo gariiri Kaysaariya. O mawdo nder kawtal sooji'en bi'eteengal ngal Itaaliya.

2O kuloowo Allah, kanko e wuro maako fuu. E mo walla Yahuudanko'en ɓe ngalanaa naa' sedɗa, e mo toroo Allah koo ngele carel.

3Wonde nyalnde haade njamndi tati ndi nyalawma o yi'i wahayu. Nder wahayu ɗum o yi'i malaa'ikaajo burtaniiɗomo e njayri, wi'imo, “Koneeliyus!”

4O raari malaa'ikaajo on nder kulol, o wi'imo, “Na'am, Mawdo? ” Malaa'ikaajo on wi'imo, “Allah nanii do'aaje maada o yi'ii ko kokkataa ɓe ngalanaa.

5Jooni lilu woɓɓe njaha gariiri Joffa ɓe noddoya godɗo bi'eteedo Siiman Biiturus.

6E mo ɗon joodii e wuro Siiman piyoowo lare mo wuro muuɗum woni haade maayo.”

7Nde malaa'ikaajo on dilli, Koneeliyus noddi kuwanooɓemo ɗiɗo e soojiijo go'oto kuloowo Allah gondo ley maako.

8O ɗiiwitaniɓe ko malaa'ikaajo wi'imo fuu, o liliɓe ɓe njaha gariiri Joffa.

9Nde fini e ɓe dow laawol, caka nyalawma e ɓe haade gariiri Joffa, e carel ngel Biiturus ɓenti dow suudu ngam waduki do'aare.

10Sey weelo nangimo, o wi'i ɗum defanamo nyamndu. E ɗum nder siryanaakimo nyamndu, sey o yi'i wahayu.

11O yi'i dow e maɓɓitii, godɗum nanduɗum e wudere mawnde e ɗum jippiniroyee guttulli maajum nayi.

12Nder maajum boo e woodi marle feere-feere ɗe koyɗe nayi, e dasotoode, e colli.

13Sey o nani wonde hononde e wi'amo, “Biiturus, umma, nangu, kirsaa, nyaamaa!”

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

14Ammaa Biiturus nootii wi'i, “Aa'a, Joomiraawo! Mi meeɗaayi nyaamuki ko harminii koo ko laaɓaayi. ”

15Hononde nden ɓeydi wi'ukimo, “Taa' harmin ko Allah laaɓini. ”

16Ɗum waɗi non nde tati. Nden ko o yi'i ɗum so''aa yaaki dow.

17Biiturus e nder nyumuki dow ma'ana wahayu ɗum o yi'i. E carel ngel, worɓe ɓe Koneeliyus liloyi e ngeyna wuro Siiman. Ɓe ngari, ɓe ndarii e dammugal.

18Ɓe cilminii, ɓe ɣami, ɓe mbi'i koo ɗo'o Siiman bi'eteeɗo Biiturus woni.

19Biiturus e nder nyumuki dow ko o yi'i, sey Ruuhu Allah wi'imo, “Raa yimɓe tato e ɗaɓɓutumaa.

20Umma jippa, njaadaa e maɓɓe. Taa' hulu, ngam min liloyiɓe.”

21Biiturus jippii, wi'i liloyaaɓe ɓen, “Min woni mo ɗaɓɓitoton. Ɗume waddi'on?”

22Ɓe mbi'imo, “Koneeliyus mawɗo sooji'en liloyimin. O aadiliijo, kuloowo Allah, mo lenyol Yahuudanko'en fuu manata. Malaa'ikaajo ceniiɗo wanganiimo wi'iimo o noddumaa ngaraa wuro maako, ngam o nana ko mbi'ataamo. ”

23Sey Biiturus jaɓɓiiɓe, hokkiɓe to ɓe mbaalata nder wuro ngon. Nde fini, o ummii o dillidi e maɓɓe. Woɓɓe nder tokkuɓe Yeesu wonɓe Joffa tokkiɓe.

24Nde finti ɓe njottii gariiri Kaysaariya. Nden maa Koneeliyus e kammoo garol maɓɓe, o hawriti bandiraaɓe maako e higooɓe maako e ɓe keɗiiɓe.

25E nattuki Biiturus wuro ngon, Koneeliyus jaɓɓiimo, diccii yeeso maako mawninimo.

26Ammaa Biiturus umminimo, wi'i, “Umma. Min mi neɗɗo tan.”

27Biiturus e medda e maako, haa ɓe natti nder wuro, ɓe tawi yimɓe ɗuɗɓe e kawriti.

28Sey Biiturus wi'iɓe, “Onon e ko'e moodon on andi diina amin haɗii Yahuudankeejo hawtuki hoore e goɗɗo naa' Yahuudankeejo koo nattuki wuro maako. Ammaa Allah holliiyam to' mi wi'a koo moye no karminiiɗo koo laaɓaa.

29Ngam non nde lilonoyɗonyam, mi warii mi salaaki. Jooni e mi yiɗi nanuki ko noddanɗonyam.”

30Sey Koneeliyus wi'imo, “Baldɛ nayi ɣaɓɓiiɗɛ e mi waɗa do'aare nder wuro am njamndi tati bo jooni. Sey raa, neɗɗo mo kolte ɗelkitotooɗɛ warii, o darii yeeso am.

31O wi'iyam, ‘Koneeliyus, Allah nanii do'aaje maaɗa o jaɓii sadakaaji maaɗa.

32Lilu goɗɗo gariiri Joffa, noddaa goɗɗo bi'eteeɗo Siiman Biiturus gondo wuro goɗɗo piyoowo lare bi'eteeɗo Siiman, mo wuro muuɗum woni haade maayo.’

33Ɗon e ɗon lilmi to maaɗa. Mi nanii beldum garol maaɗa. Jooni min fuu e min ɗo'o yeeso Allah ngam min nana ko Joomiraawo wi'imaa mbi'aamin fuu.”

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Meto Biiturus

34Nden Biiturus fuɗɗi metankiɓe wi'i, “Jooni goonga e mi andi Allah hollataa feerootirol hakkunde yimɓe.

35To goɗɗo huliimo, huwii ko woodi, Allah jaɓaymo koo ɗum iri ngole lenyol.

36On andi habaru ɗum Allah lildoyi Israa'iilanko'en. Kanjum woni ɓe nga'ajina Habaru Belɗum, ɗum jam keɓaaɗum barka Yeesu Almasiihu. Kanko woni Joomiraawo yimɓe fuu.

37On andi no habaru ɗum sankitorii koo toye nder leydi Yahuudiya. Ɗum fuɗɗii daga leydi Galiili gaɗa Yahaya waɗii wa'aju dow baptisma.

38On andi no Allah suɓiri Yeesu Najarankeejo, e no o hokkirimo bawɗe Ruuhu maako. On andi no Yeesu yiilorii nder gariije fuu e mo huwa kuuɗe boɗɗe, e mo yamɗitina ɓe Ceyɗan torrata fuu ngam Allah e wondi e maako.

39Minon min ceydu'en ko o huwi nder leydi Yahuudiya e nder gariiri Urucaliima fuu. Ɓe ɓilimo dow gaafaangal, ɓe mbarimo,

40ammaa Allah umminimo daga mayde nyalnde tatawre, wanginimo nder yimɓe.

41O wanganaayi yimɓe fuu, ammaa o wanganiimin minon ceydu'en ɓe Allah arti suɓuki. Minon ngoni nyamnduɓe e maako njardi e maako gaɗa o ummake daga mayde.

42O wi'imin min nga'ajinana yimɓe, min tabbitinanaɓe Yeesu woni mo Allah wartiri kiitotooɗo mayɓe e ɓe yonki.

43Annabo'en fuu metii dow maako ɓe mbi'ii kooliiɗomo fuu heɓay yaafaneeki hakke muuɗum barka inde maako.”

Yimɓe Naa' Yahuudanko'en Keɓii Ruuhu Allah

44Biiturus e nder metankiɓe, sey Ruuhu Allah jippii dow nanooɓemo fuu.

45Yahuudanko'en kooliiɓe Yeesu garduɓe e Biiturus kayɗinii nde ɓe ngi'i no Allah hokkiri yimɓe naa' Yahuudanko'en Ruuhu muuɗum,

46ngam ɓe nanii yimɓe ɓen e metira ɗemɗe ɗe ɓe andaa, e ngetta Allah. Sey Biiturus wi'i,

47“Yimɓe ɓe'e keɓii Ruuhu Allah no keɓirɗenɗum. Ɗume haɗata ɓe ngaɗanee baptisma?”

48Ngam non o waɗi ɓe ngaɗanee baptisma nder inde Yeesu Almasiihu. Gaɗa maajum, ɓe toriimo o jooɗoo to maɓɓe baldɗe seɗɗa.

Kuuɗe Lilaaɓe 11

Biiturus Meddii e Tokkuɓe Yeesu Wonɓe Urucaliima

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

1Lilaaɓe e tokkuɓe Yeesu wonɓe leydi Yahuudiya fuu ɓe nanii habaru yimɓe naa' Yahuudanko'en njaɓii Wolde Allah.

2Nde Biiturus yahi Urucaliima, Yahuudanko'en kooliiɓe Yeesu dariiɓe dow ndonu mu"en ngu naaduki ɓe mbi'i ko o wadi ɗum woodaa,

3e ɓe mbi'a, “Ngam ɗume nattuɗaa nder wuro yimɓe ɓe naadaaka, haa a nyamdii e maɓɓe?”

4Biiturus ɗiiwitaniɓe no koo ɗume fuɗɗiri, o wi'iɓe,

5“Ko ngonnoomi nder gariiri Joffa e mi waɗa do'aare, mi yi'ii wahayu. Nder wahayu ɗum mi yi'ii goɗɗum e jippoyoo daga dow. E ɗum nandi e wudere mawnde kaɓɓaande e guttulli nayi. Ɓum yiwoyi daga dow e ɗum jippinoyee to am.

6Nde ndaarumi nder maajum, sey ngiimi marle ɗe koyɗe nayi e diiwe ladde e dasotooɗe e colli nder mayre.

7Sey nanmi hononde e wi'ayam, ‘Biiturus, umma, nangu, kirsaa, nyaamaa!’

8Mbi'umi, ‘Aa'a, Joomiraawo! Mi meeɗaayi nyaamuki ko harminii koo ko laaɓaayi.’

9Hononde nden fuɗɗiti wi'iyam, ‘Taa' harmin ko Allah laaɓini.’

10Ɓum wadi non nde tati. Gaɗa non ɗum fuu ɗum so"aa dow.

11E carel ngel, worɓe tato liloyaaɓe to am daga Kaysaariya njottii wuro to ngonmi.

12Ruuhu Allah wi'iyam mi yaada e maɓɓe to' mi waɗa seko. Ɓe'e tokkuɓe Yeesu joweego'o njaadi e am, min nattidi wuro Koneeliyus.

13O wi'imin no o yi'iri malaa'ikaajo gardo wuro maako wi'imo, ‘Lilu goɗɗo gariiri Joffa, noddaa goɗɗo bi'eteeɗo Siiman Biiturus.

14O wi'ete no keɓrataa kisndam, an e wuro maaɗa fuu.’

15Nde puɗɗumi metuki, sey Ruuhu Allah jippii dow maɓɓe non no ɗum jipporii dow meeɗen arande.

16Sey ciftormi ko Joomiraawo wi'unoo wi'uki, ‘Yahaya waɗanii yimɓe baptisma e ndiyam, ammaa onon, Allah waɗiranay'on baptisma e Ruuhu muuɗum.’

17To Allah hokkiiɓe dokkal ngal o hokki'en nde kooliiɗen Yeesu Almasiihu Joomiraawo, too, min mi moye kaɗaymi ko Allah yidi waɗuki?”

18Nde ɓe nani ko o wi'i, ɓe nde"iti, ɓe manti Allah, ɓe mbi'i, “Allah waɗanii yimɓe naa' Yahuudanko'en laawol tuubuki ngam ɓe kisa ɓe keɓa yonki ki re'ataa. ”

Kawtal Tokkuɓe Yeesu Wonɓe Gariiri Antaakiya

19Woɓɓe tokkuɓe Yeesu cankitaama ngam torraaji ɗi ɓe torraa gaɗa ɗum warii Istifaanus. Woɓɓe njahi Finiikiya, woɓɓe njahi Sayiifurus, woɓɓe boo njahi Antaakiya. E ɓe nga'ajina nder Yahuudanko'en tan.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

20Ammaa woɓɓe nder maɓɓe ƴiwoyɓe Sayiifurus e Saayirin natti gariiri Antaakiya, e ɓe nga'ajina Habaru Belɗum ɗum Yeesu Joomiraawo nder yimɓe naa' Yahuudanko'en.

21Joomiraawo boo e wondi e maɓɓe; yimɓe ɗuɗɓe tuubi ngaylitii to Joomiraawo.

22Kawtal tokkuɓe Yeesu wonɓe Urucaliima boo nanii habaru ko waɗi ton Antaakiya, sey ɓe lili Barnaba to maɓɓe.

23Nde Barnaba wari yi'i no Allah barkiɗiniri yimɓe naa' Yahuudanko'en tokkuɓe Yeesu, o nani belɗum, o sembiɗiniɓe ɓe ndaroo dow ko ɓe koolii, ɓe tokka Joomiraawo e ɓernde go'o.

24Ngam Barnaba o neɗɗo mo ngikku boɗɗum, kewɗo Ruuhu Allah kooliiɗo Joomiraawo. Sey yimɓe ɗuɗɓe tuubi tokki Joomiraawo.

25Gaɗa non, Barnaba yahi gariiri Tarsus ngam ɗaɓɓutuki Caawulu.

26Nde o tawimo, o yaarimo gariiri Antaakiya. Ɓe njooɗodii e kawtal tokkuɓe Yeesu wonɓe ton hitaande wo'oyre, e ɓe ekkitina yimɓe ɗuɗɓe. E Antaakiya ɗum fuɗɗi noddirki tokkuɓe Yeesu Masiihiyanko'en.

27Nder balɗe ɗen, woɓɓe annabo'en ƴiwoyi Urucaliima ngari Antaakiya.

28Go'oto nder maɓɓe bi'eteeɗo Agabus ummii darii waɗi annabaaku e bawɗe Ruuhu Allah, wi'i weelo kallungo waɗay nder duuniyaaru fuu. Ngo boo waɗi nder carel laamiiɗo mawɗo bi'eteeɗo Kalawdiyus.

29Sey tokkuɓe Yeesu puɗɗi hawrutuki ceede, koo moye wadda ko waawi wadduki, ngam ɓe mballa bandiraaɓe maɓɓe wonɓe leydi Yahuudiya.

30Nde ɓe kawriti ballal ngal, sey ɓe lildingal e jungo Barnaba e Caawulu, ɓe njaarangal to mawɓe kawtal tokkuɓe Yeesu ton Urucaliima.

Kuuɗe Lilaaɓe 12

Ɗum Ɓeydii Torruki Tokkuɓe Yeesu

1Nder carel ngel, Hirudus laamiiɗo fuɗɗi torruki woɓɓe nder tokkuɓe Yeesu.

2O nangi Yaakubu minyiraawo Yahaya, o waɗi ɗum wardimo kaafahi.

3Nde o yi'i ko o waɗi welii Yahuudanko'en, o nangi Biiturus. Nanguki kin boo wari dey-dey e carel Humto Buroodi Ɗum Walaa Ƴuufinirɗum.

4Gaɗa o nangiimo, o maɓɓimo nder suudu cural, o waɗi moɓɗe sooji'en nayi ɗe sooji'en nayo-nayo ɓe ndeenamo. E mo yiɗi waddukimo yeeso yimɓe gaɗa humto ngon o waɗanamo kiita.

5Biiturus maɓɓaa nder suudu cural, ammaa kawtal tokkuɓe Yeesu ngaɗi ka waɗankimo do'aare.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

6Nder jemmaare nde Hirudus nyumi wurtinki Biiturus, wadanamo ko yidi to weeti, Biiturus e daanii hakkunde sooji'en didɔ, e mo haɓɓorii ɓoggi njamndi. Reenooɓe boo e ndeeni dammude suudu cural ndun.

7Don e dɔn malaa'ikaajo Joomiraawo wanganimo, jayngol yeynii nder suudu ndun fuu. O dimbi Biiturus, o findinimo, o wi'i, “Yawnu, umma!” Sey ɓoggi njamndi didum haɓɓiri juude maako tayi, di njani.

8Malaa'ikaajo on wi'imo, “Taada taadorde maada, fada pade maada.” Nde Biiturus wadi non, malaa'ikaajo on wi'imo, “Waana cuddaari maada, tokkam.”

9Biiturus wurtii, tokkimo. O andaa ko malaa'ikaajo on wadata dum goonga; o kammi dum wahayu.

10Nde ɓe yaɓɓii reenooɓe arande'en e cakitiiɓe, ɓe ngari dammugal njamndi daarayngal gariiri. Ngal maɓɓitii e hoore maagal yeeso maɓɓe, sey ɓe mburtii, ɓe nangi laawol. E ɓe njaha, sey dɔn e dɔn malaa'ikaajo on majjitanimo.

11Nden hakkiilo Biiturus warti, o wi'i, “Jooni mi tabbitinii Joomiraawo liloyii malaa'ikaajo muudum ngam hisnayam daga jungo Hirudus e nyumooji Yahuudanko'en kalludi. ”

12Nde o anditi non, o yahi wuro Maryaama, maduujo Yahaya bi'eteedɔ Markus, ton to yimɓe dudɓe kawriti e ngada do'aare.

13Nde Biiturus fiyi dammugal wuro ngon, kordɔ bi'eteedɔ Rooda wari dammugal ngal ngam yi'a dum moye.

14Nde o anditi hononde Biiturus, o nani beldum haa o yejjiti maɓɓitankimo dammugal. O haɓtii o so"ii nder, o wi'iɓe dum Biiturus darii yaasi dammugal.

15Be mbi'imo, “A kaaŋaadɔ!” Ammaa o ɓeydi wi'uki dum Biiturus. Donmaa ɓe mbi'imo, “Dum malaa'ikaajo maako.”

16Ammaa Biiturus darii e fiya dammugal. Nde ɓe maɓɓitanimo ɓe ngi'imo, dum haydiniiɓe naa' sedda.

17O yeftaniɓe jungo ngam ɓe nde"ita, o wi'iɓe no Joomiraawo wurtinirimo nder suudu cural, o wi'i, “Kokkee Yaakubu habaru du'um, e tokkuɓe Yeesu horiiɓe fuu.” Gada maajum o wurtii, o yahi wonde wigeere.

18Nde weeti, wembere mawnde nangi sooji'en ɓen ngam ɓe andaa to Biiturus woni.

19Nde Hirudus daɓɓiti Biiturus heɓtaayimo, wadi dum yama sooji'en reenooɓe ɓen dum waraɓe. Gada maajum Hirudus ali leydi Yahuudiya, o yahi gariiri Kaysaariya, o neeɓi ton.

Mayde Hirudus

20Hirudus e monnana yimɓe gariije Taaya e Sidon. Sey yimɓe gariije den kawriti njahi to maako. Be arti narruki e mawdɔ kuwanooɓe Hirudus bi'eteedɔ Bilastus. Nden

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ɓe njahi to Hirudus, ɓe torii jonde jam hakkunde maɓɓe, ngam nder leydi maako ɓe keɓata nyamndu.

21Nde nyalnde nde o resaniɓe wari, Hirudus ɓornii kolte laamu, joodɗii dow joodɗorgal laamu, o metaniɓe.

22Sey ɓe meti sembee, ɓe mbi'i, “Ɗu'um ɗum hononde allah, naa' ɗum hononde neɗɗo!”

23Ɗon e ɗon malaa'ikaajo Joomiraawo yoofonoyimo nyawu ngam o mawninaayi Allah. Gilɗi ngadɗi ka nyaamukimo haa o maayi.

24Ammaa haala Allah yahi yeeso, ɓeydi sankitaaki.

25Nde Barnaba e Caawulu keenyi kuugal mu"en nder Urucaliima, ɓe kootidi e Yahaya bi'eteeɗo Markus.

Kuuɗe Lilaaɓe 13

Barnaba e Bulus Lilaama Sayiifurus

1Nder kawtal tokkuɓe Yeesu wonɓe gariiri Antaakiya e woodi annabo'en e ekkitinooɓe, kamɓe ngoni Barnaba e Saaminu bi'eteeɗo Ɓaleejo, e Luusiyus Saayirankeejo, e Manayen mawnuduɗo e Hirudus laamiiɗo, e Caawulu.

2Wonde nyalnde e ɓe mawnina Joomiraawo e ɓe cuumoo, sey Ruuhu Allah wi'iɓe, “Kakkitaneeyam Barnaba e Caawulu ngam kuugal ngal noddumiɓe ɓe ngaɗa.”

3Gaɗa ɓe cuumake ɓe ngadɗii do'aare, ɓe njowani Barnaba e Caawulu juuɗe ɓe mbarkiɗiniɓe, ɓe ɗoftiɓe ɓe ndilli.

Yaadu Bulus Arandeeru

4Gaɗa Ruuhu Allah lilii Barnaba e Caawulu, ɓe njahi gariiri Saluukiya, daga ton ɓe natti komiwal ɓe njahi leydi Sayiifurus ngondi caka ndiyam.

5Nde ɓe njottii Salamis, ɓe nga'ajini Wolde Allah ɗon nder cuudɗi do'aare Yahuudanko'en. Yahaya bi'eteeɗo Markus boo e wondi e maɓɓe, e mo wallaɓe.

6Ɓe ngiilii nder leydi Sayiifurus ngondi caka ndiyam haa ɓe ngari gariiri Baafos. Ton ɓe kawri e goɗɗo Yahuudankeejo darnoowo bi'eteeɗo Bar-Joocuwa. O annabiijo fewre,

7gonduɗo e gomnaajo leydi ndin. Inde gomnaajo on Sarjiyus Bulus, o neɗɗo gooduɗo faamu. O noddi Barnaba e Caawulu ngam e mo yiɗi nanuki Wolde Allah.

8Ammaa Bar-Joocuwa on bi'eteeɗo Alimas, o jaɓaayi lilaaɓe ɓen. (Ma'ana Alimas woni darnoowo ngam o darnoowo.) E mo yiɗi haɗuki gomnaajo on jaɓa Wolde Allah.

9Sey Caawulu, bi'eteeɗo Bulus, keewuɗo Ruuhu Allah, sutiimo,

10wi'imo, “An ɓii Ceyɗan, a ganyo koo ɗume boɗɗum, keewuɗo ɗoyre kallunde e nganyaandi. A yiɗi waylutuki goonga Joomiraawo ka warta fewre?

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

11Jooni Joomiraawo no torrete, a wumay, a yi'ataa naange naa ɗum hoccii carel.” Ɗon e ɗon wonde nyiwre suddi gite Alimas o wumi. O waɗi ka mbumbumtuki, e mo ɗaƀƀita jogantooɗomo jungo.

12Nde gomnaajo on yi'i ko waɗi, o jaƀi Yeesu, ngam o haydinii e ekkitinol ngol dow Joomiraawo.

Wa'ajinki Bulus e Antaakiya Leydi Bisiidiya

13Sey Bulus e ƀe o yaadata natti komiwal daga gariiri Baafos, ƀe njahi Ferga nder leydi Bamfiiliya. Ammaa Yahaya Markus aliƀe so"ii Urucaliima.

14Ɓe yaƀƀii Ferga, ƀe njahi gariiri Antaakiya nder leydi Bisiidiya. Nyalnde Siwtaare ƀe natti suudu do'aare ƀe njooɗii.

15Gaɗa ɗum jangii Attawra e defte annabo'en, sey ardiiƀe suudu do'aare ndun lili goɗɗo wi'aƀe, “Bandiraaƀe, to on ngoodi boliiɗe ɗe cembidinirton yimƀe, mbi'eeƀeka.”

16Sey Bulus ummii, yefti jungo muuɗum, wi'i, “Onon bandiraaƀe am Israa'iilanko'en e horiiƀe kulooƀe Allah, nanee ko mbi'aymi'on.

17Allah mo Israa'iilanko'en o suƀii maama'en meeɗen, o mawninii lenyol maƀƀe ko ngol wonnoo leydi Masar, kadimaa o wurtiniiƀe leydi ndin e bawɗe maako.

18O munyaniiƀe duuƀi **40** nder ladde.

19Gaɗa o halkii leyyi joweeɗiɗi jooɗinooɗi nder leydi Kan'aana, o hokkiƀe ndonu leydi ndin.

20Fii ɗu'um fuu waɗii nder duuƀi **450**. Gaɗa maajum, o suƀaniƀe gaɗooƀe kiita haa yaaki jaamanu Annabi Samaa'ila.

21“Gaɗa ɗon ƀe torii Allah hokkaƀe laamiiɗo. Sey Allah hokkiƀe Caawulu, ƀii Kis, yiwoyɗo lenyol Biliyaaminu. O laamiiƀe duuƀi 40.

22Nde Joomiraawo jippini Caawulu dow laamu, o lamni Dawda. Dow Dawda on boo o wi'i, ‘Mi yi'ii Dawda ƀii Jeesi, o neɗɗo pukkaniiɗoyam to ƀernde, gaɗayɗo ko ngiɗmi.’

23Daga nder lenyol Dawda on Allah wurtini Yeesu, kisnoowo Israa'iila non no o waarunoo alkawal.

24Nden ko Yeesu fuɗɗa kuugal muuɗum, Yahaya wa'ajinanii lenyol Israa'iila fuu ƀe tuuba, ƀe ngaɗanee baptisma.

25Nde Yahaya ƀadii heenyuki kuugal muuɗum, o wi'i, ‘Min naa' ɗum on ɗon mo kammiiɗon. Ammaa e woodi garayɗo gaɗa am, mo mi fotaayi fittuki koo ƀoggi paɗe maako.’

26“Onon bandiraaƀe am, lenyol Ibraahim, e onon kulooƀe Allah wonƀe nder meeɗen! Enen ɗum waddani habaru kisndam.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

27Wonɓe Urucaliima e mawɓe maɓɓe fuu anditaayi Yeesu o moye. Ɓe paamaayi boliidɗe annabo'en jangeteeɗe Nyalnde Siwtaare fuu nder cuudi do'aare. Ammaa fuu e non, ɓe kebbini ko annabo'en ɓen mbi'i nde ɓe mbari Yeesu.

28Koo nde ɓe keɓaayi daliila waɗankimo kiita mayde, fuu e non ɓe torake Bilaatus waramo.

29Nden gaɗa ɓe kebbinii ko Deftere wi'i dow maako fuu, ɓe njippini ɓandu maako daga dow gaafaangal, ɓe ngaɗindu nder yenaande.

30Ammaa Allah umminiimo daga mayde.

31Baldɗe ɗuɗɗe e mo wangana wondunooɓe e maako, tokkuɓemo daga leydi Galiili yaaki Urucaliima. Jooni kamɓe ɓe ngartii andinooɓemo yeeso yimɓe.

32Min ngaddanii'on Habaru Beldum ɗum Allah waɗannoo maama'en meeɗen alkawal.

33Allah hebbinanii'en alkawal ngal, enen ɓiɓɓe maɓɓe, nde o ummini Yeesu daga mayde. Kadimaa non no ɗum windiraa nder deftere Jabuura suurawol ɗiɗaɓol wi'uki, ‘An, a ɓiɗɗo am, hande mi wartii nyaako maaɗa. ’

34Allah umminii Yeesu daga mayde o alataa ɓandu maako nyola nder yenaande. Non no o wi'unoo: ‘Mi hokkay'on barka ceniiɗum tabbitayɗum, ɗum ngaɗanmi Dawda alkawal. ’

35Kadimaa bannye nder Jabuura wi'i, ‘A alataa Ceniiɗo maaɗa nyola. ’

36Dawda huwii ko Allah yiɗi nder jaamanu muuɗum. Gaɗa maajum o maayi, o uwaa haade maama'en maako, o nyolii.

37Ammaa mo Allah ummini daga mayde nyolaayi.

38Bandiraaɓe am, sey andon e min nga'ajinana'on habaru yaafaneeki hakke barka Yeesu.

39Kooliiɗomo fuu, o rimɗinaymo daga hakke ɗum Attawra waawaayi rimɗinkiɗum.

40Ngam maajum, paamee to' ko annabo'en mbi'i heɓa'on. Ngam ɓe mbi'ii,

41‘Raɗɗum, onon yawanɓe kuuɗe Joomiraawo, on kayɗinay, on kalkay! Ngam mi waɗay goɗɗum nder jaamanu moodon, ɗum on njaɓataa koo daa goɗɗo famtinii'onɗum! ’ ”

42Too, Bulus e Barnaba e mburtoo suudu do'aare ndun, sey yimɓe toriiɓe ɓe co"oyoo Nyalnde Siwtaare waraynde, ɓe ɓeyda metankiɓe haala kan.

43Gaɗa yimɓe ɓen cankitake, Yahuudanko'en ɗuɗɓe e nattuɓe nder diina maɓɓe tokki Bulus e Barnaba. Kamɓe boo ɓe metaniɓe, e ɓe cembiɗinaɓe ɓe ngaɗa ka tokkuki Allah ngam nder yidde maako o wallaɓe ɓe ngaɗa ko o yiɗi.

44Nde Nyalnde Siwtaare yalti, ɓurɓe ɗuuɗuki nder gariiri ndin ngari ngam nanuki Wolde Joomiraawo.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

45Ammaa nde Yahuudanko'en ngi'i moɓde yimɓe ɗuɗɓe, ɓe nani lawliiru, ɓe ngadi ka yedduki ko Bulus ekkitinta, e ɓe kuɗamo.

46Ammaa Bulus e Barnaba metaniɓe kulol walaa mbi'i, “Doole min arta wa'ajinanki'on Wolde Allah onon Yahuudanko'en. Ammaa ngam on calakende, on kollii on potaayi heɓuki yonki ki re'ataa. Ngam non min njahay to leyŷi ɗi naa' Yahuudanko'en.

47Ngam kanjum woni ko Joomiraawo wi'i min ngaɗa, nde o wi'i, ‘Mi waɗiima ngartaa jayngol to leyŷi naa' Yahuudanko'en, ngam ngaddanaa duuniyaaru fuu kisndam. ’ ”

48Nde yimɓe naa' Yahuudanko'en nani non, ɓe nani beldum, ɓe teddini Wolde Joomiraawo. Nden ɓen ɗon ɓe Allah siryanii heɓuki yonki ki re'ataa tokki Yeesu.

49Wolde Joomiraawo boo sankitii koo toye nder leydi ndin.

50Ammaa ardiiɓe Yahuudanko'en ngadi rewɓe kulooɓe Allah ɓe ɗum mawninta, e ardiiɓe gariiri ndin nganya Bulus e Barnaba, sey ɓe ngadi ɗum fuɗɗi torruki Bulus e Barnaba, ɓe ndiiwiɓe daga nder gariiri maɓɓe.

51Ngam non Bulus e Barnaba piɗɗi sollaare paɗe maɓɓe ngam holluki yimɓe ɓen ngaɗii hakke, nden ɓe ndilli gariiri Ikooniya.

52Ammaa tokkuɓe Yeesu wonɓe Antaakiya nani beldum naa' seɗɗa, e ɓe keewi Ruuhu Allah.

Kuuɗe Lilaaɓe 14

Bulus e Barnaba Nder Gariiri Ikooniya

1Too, nde Bulus e Barnaba njottii Ikooniya, ɓe natti nder suudu do'aare non no ɓe mboowi waɗuki. Ɓe nga'ajini haa ɗuɗɓe nder Yahuudanko'en e goɗɗi leyŷi koolii Yeesu.

2Ammaa Yahuudanko'en nganyuɓe kooloo Yeesu ummini ɓerɗe yimɓe naa' Yahuudanko'en ngam ɓe nganya tokkuɓe Yeesu.

3Fuu e non Bulus e Barnaba neeɓi ton, e ɓe nga'ajina ɓernde go'o dow Joomiraawo kolluɗo ko ɓe nga'ajinta ɗum goonga nde o hokkiɓe bawɗe waɗuki alaamaaji e kuuɗe kaydiniiɗe.

4Ammaa yimɓe Ikooniya cendii ɗiɗi. Woɓɓe tokki Yahuudanko'en, woɓɓe boo tokki lilaaɓe ɓen.

5Sey yimɓe naa' Yahuudanko'en e Yahuudanko'en e ardiiɓe maɓɓe fuu ɓe kawti honduko ɓe ummanoo lilaaɓe ɓe kuboroɓe e kaayŷe haa ɓe mbaraɓe.

6Nde lilaaɓe ɓen nani non, sey ɓe ndoggi yaaki gariiri Listira e gariiri Darbe nder leydi Likooniya, e ladde gariije ɗen.

7Ton ɓe nga'ajini Habaru Beldum.

Bulus e Barnaba Nder Gariiri Listira

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

8Nder gariiri Listira e woodi godɗo jaraaɗo. Daga o danyaa o meeɗaayi daroraaki koyɗe maako.

9Wonde nyalnde e mo hettindanoo wa'ajinki Bulus, sey Bulus sutiimo, yi'i e mo woodi hoolaare kewtunde o yamɗitinee.

10Sey o wi'i e sembe, “Umma ndaroɗaa!” Ɓon e ɗon neɗɗo on ummiifuɗɗi yaadu.

11Nde yimɓe hawrutuɓe ngi'i ko Bulus waɗi, ɓe mbi'i sembee nder ɗemngal maɓɓe ngal Likooniyaare, “Allaaji njippanake'en nder nandi yimɓe!”

12Ɓe noddiri Barnaba Jeewus, ɓe noddiri Bulus Hermes, ngam kanko woni ɓurɗo metuki.

13Wuro to ɗum mawninta allah maɓɓe bi'eteeɗum Jeewus to dammugal gariiri ndin ngo woni. Sey ardiiɗo diina Jeewus waddi ga'i e pindi to dammugal ngal. Kanko e hawrutuɓe ɗuɗɓe e ɓe ngiɗi sakkanki lilaaɓe ɓen cakkiri.

14Ammaa nde Barnaba e Bulus nani non, ɓe ceeki kolte maɓɓe ngam ɓe ngannii. Ɓe kaɓtii ɓe natti nder yimɓe ɓen, ɓe mbi'i e sembe,

15“Ngam ɗume ngaɗoton nihi? Minon yimɓe bo mooɗon. E min nga'ajinana'on Habaru Belɗum ngam tuubon, alon ɗe'e kuuɗe meere, ngaylitoyooɗon to Allah mo yonki, Taguɗo dow e ley e maayo e ko woni nder maajum.

16Nder jaamanuuji ɗaɓɓiiɗi Allah alii leyɗi duuniyaaru fuu tokka ɗate ɗe ngiɗi.

17Fuu e non, o alaayi holluki yimɓe hoore maako nder kuuɗe boɗɗe ɗe o waɗata. E mo hokka'on ndiyam daga dow, e mo ɓendinana'on gese nder carel kaanungel, e mo hokka'on nyamndu, e mo welna ɓerɗe mooɗon.”

18Ammaa fuu e boliiɗe ɗe'e, lilaaɓe ɓen torrake ko kaɗa yimɓe ɓen hirsankiɓe cakkiri.

19Gaɗa maajum Yahuudanko'en ngari daga Antaakiya e Ikooniya. Ɓe pooɗi hakkiilo yimɓe, haa ɓe kuborii Bulus e kaayɗe. Sey ɓe ndasimo ɓe njaarimo gaɗa gariiri, ngam e ɓe kammii o maayii.

20Ammaa nde tokkuɓe Yeesu ngari piliimo, o ummii, o natti nder gariiri. Nde fini, o dillidi e Barnaba gariiri Darbe.

So''aaki Gariiri Antaakiya Leydi Siiriya

21Bulus e Barnaba nga'ajini Habaru Belɗum ton Darbe, ɓe keɓi tokkuɓe Yeesu ɗuɗɓe. Gaɗa maajum ɓe co''ii Listira e Ikooniya e Antaakiya.

22E ɓe cembiɗina ɓerɗe tokkuɓe Yeesu, e ɓe mbagginaɓe ɓe ndaroo e sembe nder tokkuki Yeesu. Ɓe mbi'iɓe, “Sey e torraaji ɗuɗɗi keɓeten nattuki Laamu Allah.”

23Nder koo ngale kawtal tokkuɓe Yeesu, ɓe cuɓaniɓe mawɓe. Nder suumayeere e do'aare, ɓe ngaɗi cuɓaaɓe ɓen nder jungo Joomiraawo mo ɓe koolii.

24Nde ɓe kuuli leydi Bisiidiya, ɓe ngari leydi Bamfiiliya.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

25Nde ɓe nga'ajini Wolde Allah nder gariiri Ferga, sey ɓe ndilliri gariiri Ataaliya.

26Daga ton ɓe natti komiwal, ɓe kooti Antaakiya, ngam ɓe njottinii kuugal ngal ɓe ngidi waɗuki nder yaadu ndun. Antaakiya woni gariiri ndi tokkuɓe Yeesu ngoni gaɗanɓeɓe do'aare Allah barkiɗinaɓe wallaɓe nder yaadu ndun.

27Nde ɓe njottii, ɓe kawriti kawtal tokkuɓe Yeesu, ɓe ɗiiwitaniɓe ko Allah waɗi laawol maɓɓe, e no o maɓɓitirani leyŷi ɗi naa' Yahuudanko'en dammugal hoolaaki Yeesu.

28Be mbaali balɗe ɗuɗɗe ton nder tokkuɓe Yeesu ɓen.

Kuuɗe Lilaaɓe 15

Kawtal Tokkuɓe Yeesu To Urucaliima

1Sey woɓɓe yimɓe yiwoyi leydi Yahuudiya ngari gariiri Antaakiya, e ɓe ekkitina tokkuɓe Yeesu, e ɓe mbi'a, “To on naadaaka non no Attawra wi'i on kisataa. ”

2Bulus e Barnaba ngeddootiri e maɓɓe geddi nawɗi. Sey kooliiɓe Yeesu wonɓe Antaakiya cuɓi Bulus e Barnaba e woɓɓe nder maɓɓe, ɓe liliɓe Urucaliima ngam ɓe medda e lilaaɓe e mawɓe wonɓe ton dow haala kan.

3Sey tokkuɓe Yeesu ɓen ɗoftiɓe ɓe nangi laawol yaaki leyɗe Finiikiya e Samaariya, e ɓe kokka tokkuɓe Yeesu habaru tuubuki yimɓe naa' Yahuudanko'en. Tokkuɓe Yeesu fuu nani belɗum habaru ɗum.

4Nde ɓe njottii Urucaliima, kawtal tokkuɓe Yeesu e lilaaɓe e mawɓe ɓen njaɓɓiiɓe. Nden Bulus e Barnaba ɗiiwitaniɓe fuu ko Allah huutiniriɓe ɓe ngadi.

5Ammaa woɓɓe kooliiɓe Yeesu nder Faarisanko'en ummii, mbi'i, “Doole tokkuɓe Yeesu naa' Yahuudanko'en naadee, ɓe mbi'ee ɓe tokka ko Attawra wi'i.”

6Sey lilaaɓe e mawɓe kawriti ngam ɓe medda dow haala kan.

7Nde ɓe neeɓi e ɓe foɗfoɗtira dow fii ɗum, Biiturus ummii wi'iɓe, “Bandiraaɓe, on andi ko neeɓi Allah suɓiiyam nder moodon mi wa'ajina Habaru Belɗum nder leyŷi ɗi naa' Yahuudanko'en, ngam ɓe nana ɓe ngarta tokkuɓe Yeesu.

8Allah anduɗo ɓerɗe yimɓe fuu hollii o jaɓiiɓe nde o hokkiɓe Ruuhu maako non no o hokkiri'enɗum.

9O feerootiraayi'en e maɓɓe, ngam o yaafanakeɓe hakke nde ɓe koolii Yeesu.

10Jooni, ngam ɗume poondoton Allah on njowana tokkuɓe Yeesu dongal ngal en mbaawaayi rondaaki, enen e maama'en meeɗen?

11Aa'a! Non no tokkirɗen Yeesu Joomiraawo keɓɗen kisndam barka yidde maako, non kamɓe maa ɓe kisrata.”

12Hawrutuɓe fuu nde"iti kettindanii ko Barnaba e Bulus mbi'ataɓe dow no Allah huutiniriɓe waɗi alaamaaji e kuuɗe kayɗiniiɗe nder leyŷi ɗi naa' Yahuudanko'en.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

13Nde ɓe keenyi metuki, sey Yaakubu wi'i, “Bandiraaɓe, nanee ko mbi'aymi'on!

14Jooni Siiman yottini ɗiiwitanki'en no Allah suɓiri woɓɓe nder leyƴi ɗi naa' Yahuudanko'en, wartiriɓe yimɓe muuɗum.

15Ɗum fottidii e ko annabo'en mbindunoo, ɓe mbi'ii,

16‘Allah wi'ii, “Gaɗa maajum, mi so"oyto, mi mahitotoo wuro Dawda sankitaango. Mi mahitoongo, mi darnango kadimaa,

17ngam yimɓe horiiɓe fuu ɗaɓɓita Joomiraawo, fuu e yimɓe naa' Yahuudanko'en noddirteeɓe inde am.

18Non Joomiraawo wi'i, andinɗo fii ɗu'um ko neeɓi. ” ’

19“Too, ngam maajum min e yiiki am, to' en ngannu yimɓe naa' Yahuudanko'en ngaylitoyiiɓe to Allah.

20En mbindanɓe ɗerewol to' ɓe nyaama nyamndu harminiindu ndu ɗum hirsani allaaji, to' ɓe ngaɗa njeenu, to' ɓe nyaama ko moylanaa daande koo ko saaɗi koo ƴiiƴam.

21Ngam ko neeɓi e ɗum wa'ajina Attawra e koo ndiye gariiri, e ɗum jangaɗum koo ndeye Nyalnde Siwtaare nder cuuɗi do'aare.”

Nootaaki Ardiiɓe Kawtal Kooliiɓe Yeesu

22Sey lilaaɓe e mawɓe e kawtal tokkuɓe Yeesu fuu ndarwi suɓuki woɓɓe daga nder maɓɓe ngam ɓe lilaɓe gariiri Antaakiya, ɓe njaada e Bulus e Barnaba. Ɓe cuɓi mawɓe ɗiɗo nder maɓɓe: Yahuuda, bi'eteeɗo Barsaba, e Siila.

23Ɓe kokkiɓe ɗerewol biingol: “Daga bandiraaɓe mooɗon lilaaɓe e mawɓe, e min kowna'on, onon bandiraaɓe amin daga goɗɗi leyƴi gondi nder gariiri Antaakiya e nder leyɗe Siiriya e Kiliikiya.

24Min nanii habaru woɓɓe nder amin umminanii'on hakkiilo e metemeteeji maɓɓe e ɓe nganna'on, koo nde naa' minon liliɓe.

25Kanjum waɗi min kawriti ko'e amin min ndarwi suɓuki woɓɓe nder amin min liloyaɓe to mooɗon, hawti e Barnaba e Bulus higooɓe amin,

26cooruɓe yonkiiji maɓɓe ngam huwanki Joomiraawo meeɗen Yeesu Almasiihu.

27Ngam non min liloyi Yahuuda e Siila ɓe medda e mooɗon honduko e honduko dow ko min mbindani'on.

28Ɗum darwuki Ruuhu Allah e amin, to' min njowana'on wongal teddoral, sey ni ɗu'um nanguɗum doole:

29to' on nyaamu ko ɗum sakkani gunkiiji koo ko saaɗi koo ko ɗum moylani daande koo ƴiiƴam, nden to' on ngaɗu njeenu. To on curii ko'e mooɗon e waɗuki fii ɗu'um on ngaɗii boɗɗum. Allah walla'en!”

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

30Sey ɓe liliɓe yaaki Antaakiya. Nde ɓe njottii ton, ɓe kawriti tokkuɓe Yeesu, ɓe kokkiɓe ɗerewol ngol.

31Nde tokkuɓe Yeesu wonɓe Antaakiya njangingol, ɓe nani beldum ngam ngol sembiɗiniiɓe.

32Nde Yahuuda e Siila ɓe annabo'en, ɓe cembiɗini ɓerɗe tokkuɓe Yeesu, ɓe mbagginiɓe dow fii ɗuɗɗum.

33Gaɗa ɓe mbaalii balɗe ton, ɓe ɗoftaa ɓe mbarkiɗiniɓe, ɓe co"ii to liloyɓeɓe.

34[Ammaa Siila jooɗii ɗon.]

35Bulus e Barnaba boo njooɗii nder Antaakiya e yimɓe ɗuɗɓe e ɓe ekkitina, e ɓe nga'ajina Wolde Joomiraawo.

Bulus Sendirii e Barnaba

36Gaɗa balɗe seɗɗa Bulus wi'i Barnaba, “En co"o gariije to nga'ajinnooɗen Wolde Joomiraawo, ndaaren no tokkuɓe Yeesu ngontindiri. ”

37Barnaba e yiɗi ɓe njaada e Yahaya bi'eteeɗo Markus.

38Ammaa Bulus yi'i ɗum haanaayi, ngam Markus sendiriino e maɓɓe e leydi Bamfiiliya, o heenyaayi kuugal ngal o fuɗɗidi e maɓɓe.

39Ɓe ngeddootiri naa' seɗɗa haa geddi ɗin njaariɓe e sendirki. Barnaba hocci Markus, ɓe natti komiwal yaaki Sayiifurus.

40Ammaa Bulus suɓi Siila, dillidi e maako. Tokkuɓe Yeesu ngaɗiɓe nder jungo Joomiraawo ngam o reenaɓe.

41Sey ɓe tokki nder leyɗe Siiriya e Kiliikiya, e ɓe cembiɗina tokkuɓe Yeesu.

Kuuɗe Lilaaɓe 16

Timooti Tokkii Bulus e Siila

1Bulus yahi gariiri Darbe e gariiri Listira. To Listira boo e woodi goɗɗo kooliiɗo Yeesu bi'eteeɗo Timooti. Maduujo maako no Yahuudankeejo tokkuɗo Yeesu, nyaako maako boo no Helenankeejo.

2Tokkuɓe Yeesu wonɓe Listira e Ikooniya e meta haala mboɗka dow Timooti.

3Bulus e yiɗi yaaduki e maako, ngam maajum o naadimo; ngam Yahuudanko'en wonɓe bigeeje ɗen fuu e andi nyaako Timooti no Helenankeejo.

4Gariije to ɓe njaali fuu, e ɓe mbi'a tokkuɓe Yeesu ko lilaaɓe e mawɓe wonɓe Urucaliima ndarni ngam ɓe tokkaɗum.

5Non tokkuɓe Yeesu ɓeydi sembe nder hoolaaki Yeesu, e ɓe ɓeyda ɗuuɗuki koo ndeye nyalnde.

Wahayu Bulus Dow Neɗɗo Makidooniya

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

6Ruuhu Allah hadiɓe wa'ajinki Wolde Allah nder leydi Aasiya, ngam non ɓe ndilli leyde Firiijiya e Galaatiya.

7Nde ɓe ngari keerol leydi Miisiya, ɓe ngidii yaaki leydi Bitiiniya, ammaa Ruuhu Yeesu, waato Ruuhu Allah, jaɓaayi.

8Ngam maajum, ɓe tokkiri nder leydi Miisiya, ɓe njahi gariiri bi'eteendi Tooruwas.

9Nder jemmaare nden Bulus hoydi. O yi'ii nedɗo Makidooniya e darii e toroomo e wi'a, "Woroy Makidooniya, mballaamin!"

10Nde Bulus hoydi koydol ngol, don e don min ndarwi yaaki Makidooniya, ngam min anditii Allah noddiimin min nga'ajinanaɓe Habaru Beldum kamɓe maa.

Bulus Nder Gariiri Filibi

11Min natti komiwal e Tooruwas, min njahi haa Samutarkiya. Nde fini min njahi Niyaafolis.

12Daga don min njahi Filibi, gariiri mawndi nder leydi Makidooniya ngondi ley laamu Roomanko'en. Min mbaali balde ton.

13Nyalnde Siwtaare, min mburtii gariiri ndin min njahi regorde caangol, ngam e min kammii e woodi wigeere to Yahuudanko'en ngadata do'aare ton. Ton min tawi rewɓe e kawriti. Min njoodii, e min medda e maɓɓe.

14Nder maɓɓe e woodi godɗo debbo bi'eteedo Liidiya, yiwoydo gariiri Tayaatira kuloowo Allah. E mo soora kolte bodeeje de ceede. Joomiraawo maɓɓiti ɓernde maako o hettindanii ko Bulus wi'ata.

15Gada kanko e wuro maako fuu ɓe ngadanaama baptisma, sey o toriimin, o wi'i, "To on jaɓii mi kooliido Joomiraawo e goonga, ngaree njoodoodon to wuro am." O estimin min njippoo to maako, sey min njippii.

Bulus e Siila Nder Suudu Cural

16Wonde nyalnde e min njaha to dum wadata do'aare, sey min kawri e godɗo kordo. Kordo on o darnoowo, e mo heɓana jeyɓemo ceede dudde e kuugal maako ngal rarnuki.

17Sey o wadi ka tokkukimin, minon e Bulus, e mo wulla, e mo wi'a, "Yimɓe ɓe'e ɓe kuwanooɓe Allah Mawdo! E ɓe andina'on laawol kisndam."

18O wadi balde dudde e mo wada non haa Bulus ɓerni, yeeyiimo, wi'i ginnol ngol, "Nder inde Yeesu Almasiihu, e mi wi'imaa wurta nder maako!" Don e don ginnol ngol wurtiimo.

19Nde joomiraaɓe maako ngi'i laawol heɓuki ceede maɓɓe to kordo on darake, ɓe nangi Bulus e Siila, ɓe ndasiɓe ɓe njaariiɓe luumo, ton to mawɓe gariiri.

20Be njaariɓe yeeso mawɓe gariiri ndin, ɓe mbi'i, "Be'e yimɓe didɗo ɓe Yahuudanko'en, e ɓe ummina hakkiilo yimɓe gariiri meeden naa' sedda.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

21E ɓe ekkitina ndonuuji ɗi haanaa njaɓen koo tokken, ngam enen en Roomanko'en.”

22Yimɓe ɗuɗɓe kawriti ɗow maɓɓe. Mawɓe gariiri ngaɗi ɗum ɓortiɓe ɗum fiyiɓe.

23Gaɗa ɓe piyaama piiɗe kalluɗe, ɓe maɓɓaa nder suudu cural. Mawɓe ɓen mbi'i deenoowo suudu cural reenaɓe boɗɗum.

24Kanko boo, nde o nani non, o nattiniɓe nder suudu cural cakaaru, o haɓɓi koyɗe maɓɓe hakkunde leɗɗe ɗiɗi mawɗe.

25Caka jemma, Bulus e Siila e ɓe ngaɗa do'aare e ɓe manta Allah e gimi. Nangaaɓe horiiɓe e kettindanii ko ɓe mbi'ata.

26Ɓon e ɗon leydi dimbii dimbaaki mawki, haa fuɗɗoode suudu cural ndun dimbii. Dammuɗe ɗen fuu maɓɓitii, ɓoggi njamndi ɗi ɗum haɓɓiri wonɓe nder suudu cural ndun fuu tayi.

27Nde deenoowo suudu cural on huylii, o yi'i dammuɗe ɗen fuu e maɓɓitii, o kammi maɓɓaaɓe fuu ndoggii. Ngam maajum o sorti kaafahi ngam o wara hoore maako.

28Sey Bulus noddi e sembe, wi'i, “Taa' waru hoore maaɗa. Min fuu e min ɗon!”

29Deenoowo on wi'i hokkee fitilaaru, o doggi o natti to Bulus e Siila ngoni, o diccii yeeso maɓɓe, e mo diwna ngam kulol.

30Nden o wurtiniɓe, o wi'iɓe, “Moodiɓɓe, ko ngaɗaymi mi hisa?”

31Ɓe nootii ɓe mbi'i, “Hoola Yeesu Joomiraawo, an e wuro maaɗa fuu, on kisay. ”

32Ɓe metanimo Wolde Joomiraawo, kanko e wuro maako fuu.

33Nder jemmaare nden, o wurtiniɓe, o lootaniɓe nawnooɗe. E ngel ɗon carel o waɗanaa baptisma, kanko e wuro maako fuu.

34Nden o yaari Bulus e Siila wuro maako, o hokkiɓe nyamndu. Kanko e wuro maako fuu ɓe nani belɗum ngam ɓe ngartii kooliiɓe Allah.

35Nde weeti, mawɓe gariiri ndin liloyi taadiiɓe mbi'a deenoowo on o yoofa Bulus e Siila ndilla.

36Sey deenoowo on wi'i Bulus, “Mawɓe liloyii mbi'i ɗum yoofa'on. Ngam non mburtee jooni, njahon jam.”

37Ammaa Bulus wi'imo, “Ɓe ngaɗii ɗum fiyiimin yeeso yimɓe daga min ngaɗanaaka kiita, ɓe maɓɓiimin nder suudu cural. Minon boo, min Roomanko'en. Nden jooni ɓe mburtinamin e suuɗe? Ɓum waɗataako sam! Doole kamɓe e ko'e maɓɓe, ɓe ngara ɗo'o ɓe mburtinamin! ”

38Sey taadiiɓe ɓen njahi ɗiiwitani mawɓe gariiri haala kan. Nde ɓe nani Bulus e Siila ɓe Roomanko'en, ɓe kuli.

39Ɓe njahi ɓe tuubaniɓe, ɓe mburtiniɓe suudu cural ndun. Ɓe toriiɓe ɓe mburtoo gariiri maɓɓe.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

40Nde Bulus e Siila mburtii suudu cural ndun, ɓe natti wuro Liidiya. Ɓe ngiidi e tokkuɓe Yeesu, ɓe cembidini ɓerde maɓɓe. Gada maajum ɓe ndilli.

Kuude Lilaaɓe 17

Bulus e Siila Nder Gariiri Tasaloonika

1Nde Bulus e Siila tokki laawol tokkungol nder gariije Ampibolis e Afolooniya, sey ɓe ngari Tasaloonika. Gariiri ndin e woodi suudu do'aare Yahuudanko'en.

2Sey Bulus natti nder suudu do'aare ndun non no o woowi waduki. O wadi yontooje tati Nyalnde Siwtaare fuu e mo natta suudu do'aare ndun e mo medda e maɓɓe dow Deftere Ceniinde.

3E mo famtinaɓe e mo tabbitinanaɓe nder Deftere Ceniinde wi'uki doole Almasiihu torree, nden o ummoo daga mayde. O wi'iɓe, “Yeesu o'o mo nga'ajinanaymi'on habaru maako, kanko woni Almasiihu.”

4Woɓɓe nder Yahuudanko'en njaɓika, ɓe tokki Bulus e Siila, kamɓe e yimɓe naa' Yahuudanko'en ɗuɓɓe kulooɓe Allah, hawti e rewɓe ɗuɓɓe gooduɓe mangu.

5Ammaa woɓɓe Yahuudanko'en ɓe koolaaki Yeesu nani lawliiru Bulus e Siila. Sey ɓe kawriti sukaho meereho, ngiilotooko nder luumo. Ɓe umminani fuu yimɓe gariiri ndin hakkiilo. Ɓe natti wuro Jaason, e ɓe ɗaɓɓita Bulus e Siila ngam ɓe njaaraɓe yeeso yimɓe.

6Nde ɓe keɓtaayi Bulus e Siila, ɓe ndasoyi Jaason e woɓɓe tokkuɓe Yeesu, ɓe ngaddiɓe yeeso mawɓe gariiri, e ɓe mbi'a e sembe, “Raa yimɓe kadooɓe jonde jam koo toye, raa ɓe ngarii haa ɗo'o.

7Jaason boo jippiniiɓe nder wuro muuɗum! Ɓe fuu ɓe tokkataa ko Kaysar laamiiɗo wi'i, e ɓe mbi'a e woodi goɗɗo laamiiɗo bi'eteeɗo Yeesu.”

8Nde yimɓe gariiri ndin e mawɓe maɓɓe nani non, hakkiilo maɓɓe ummii.

9Mawɓe ɓen ngadi Jaason e ɓe o nangidaa njoɓi ceede, nden ɓe njoofiɓe.

Bulus Nder Gariiri Biiriya

10Nde jemma wadi, tokkuɓe Yeesu ngadi Bulus e Siila njaha gariiri Biiriya. Nde ɓe njottii gariiri ndin, ɓe njahi suudu do'aare Yahuudanko'en.

11Yimɓe gariiri Biiriya ɓurii yimɓe Tasaloonika ngikku boɗɗum ngam ɓe njaɓii habaru ɗum Bulus waddaniɓe e juude ɗidi. E ɓe lincita Deftere Ceniinde koo ndeye nyalnde, ngam ɓe ngi'a koo ko Bulus ekkitintaɓe ɗum goonga.

12Yahuudanko'en ɗuɓɓe njaɓi Wolde Joomiraawo, haa e rewɓe Helenanko'en gooduɓe mangu e worɓe Helenanko'en ɗuɓɓe.

13Nde Yahuudanko'en Tasaloonika nani Bulus wa'ajinii Wolde Allah nder gariiri Biiriya, ɓe njahi ton maa, ɓe ummini hakkiilo yimɓe.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

14Ɗon e ɗon tokkuɓe Yeesu ngadi Bulus huula fongo maayo, ammaa Siila e Timooti njoodii nder gariiri ndin.

15Ɗoftuɓe Bulus boo njaadi e maako nder komiwal haa gariiri Atina. Nde ɓe njottii ton, Bulus liloyiɓe ɓe mbi'a Siila e Timooti ngara to maako nder yawɗaare.

Bulus Nder Gariiri Atina

16Carel ko Bulus e renti garol Siila e Timooti e gariiri Atina, ɓernde maako naawii naa' seɗɗa nde o yi'i no gariiri ndin heewiri gunkiiji.

17Ngam maajum e mo yeddootira e Yahuudanko'en e woɓɓe naa' Yahuudanko'en kulooɓe Allah nder suudu do'aare. Ɗonmaa koo ndeye e mo waɗa non nder luumo e ɓe o hawri ɗon fuu.

18Sey woɓɓe gooduɓe andal bi'eteeɓe Abikuuri'en e Sitooki'en meddi e maako. Woɓɓe maɓɓe e mbi'a, "Ɗume o'o mawninoowo hoore mo andaa koo ɗume yidi wi'uki?" Woɓɓe mbi'i, "E min ngi'a bo o ga'ajinoowo habaru allaaji goɗɗe leyɗe. " Ɓe mbi'u non ngam e mo wa'ajina habaru Yeesu e ummaaki mayɓe.

19Ngam non ɓe njaarimo yeeso mawɓe gariiri to wigeere bi'eteende Yolde Araasa, ɓe mbi'imo, "E min ngidi anduki ekkitinol kesol ngol ekkitintaa,

20ngam a waddii fii ɗum min meeɗaayi nanuki. E min ngidi anduki ma'ana maajum."

21Yimɓe gariiri Atina e hoɓɓe joodiiɓe ɗon walaa ko ɓe ɓuri yiɗuki bo nanuki fii kesum ɓe meta dow maajum.

22Sey Bulus darii yeeso mawɓe ɓen to Yolde Araasa, o wi'i, "Onon yimɓe Atina, mi yi'ii e koo ngole laawol on giɗuɓe tokkuki diina naa' seɗɗa,

23ngam nde ngiiliimi nder gariiri moodon, e mi raara bigeeje diina moodon haa mi yi'i sakkirde, ɗum windi dow mayre 'Ngam Allah mo andaaka.' Too, on ɗon mo mawninton nder ciya andal, kanko ngiɗumi andinki'on.

24Allah Taguɗo duuniyaaru e ko woni nder mayru fuu, kanko woni Joomu dow e ley. O jooɗataako nder cuudi mahiraadi juuɗe.

25Kanko o yiɗaa ballal neɗɗo. Walaa koo ɗume ko yimɓe mbaawata waɗankimo, ngam kanko hokkata yimɓe yonki e foofaango e koo ɗume.

26Daga to neɗɗo go'oto Allah tagi leyŷi fuu, o joodinidi nder duuniyaaru. O darni carel ngel ɓe ngaɗata keerol jonde maɓɓe fuu.

27Allah wadii ɗu'um ngam ɓe ɗaɓɓitamo ɗum gaɗotooɗum ɓe mbumbunta ɓe keɓamo, koo nde o woɗɗaa koo moye meeɗen.

28Ngam goɗɗo wi'i, 'Yonki meeɗen e yaadu meeɗen e jonde meeɗen ɗum fuu to maako ɗum ŷiwoyi. ' Non no woɓɓe gimooɓe moodon mbi'i, 'Goonga enen maa, en lenyol maako. '

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

29Too, nde en lenyol Allah, haanaayi kammoodɗen e mo nandi e godɗum gadiraadum e jiinaari koo e ajurfaari koo e hayre cehaande, koo e ko nedɗo wadiri nyumo muudum.

30Allah munyanii yimɓe ko ɓe ngonnoo nder ciya andal. Ammaa jooni, e mo wi'a yimɓe fuu koo toye ɓe tuuba,

31ngam o siryake nyalnde nde o wadanta duuniyaaru kiita nder goonga. O waday cuɓaadɔ maako wada kiita kan. O tabbitinaniidum yimɓe fuu nde o umminimo daga mayde."

32Nde ɓe nani Bulus e meta dow ummaaki mayɓe, woɓɓe njalimo, woɓɓe boo mbi'i, "E min ngidi ɓeydaa metankimin dow fii du'um wonde nyalnde. "

33Sey Bulus dilli aliɓe.

34Ammaa woɓɓe njaɓi ko Bulus wi'i ɓe tokki Yeesu. Nder maɓɓe e woodi godɗo gondo nder kawtal Yolde Araasa bi'eteedo Diyoniisiyus, kanko e debbo bi'eteedo Damaaris, nden e woɓɓe.

Kuuɗe Lilaaɓe 18

No Bulus Wa'ajiniri Nder Gariiri Korinti

1Gada maajum, Bulus ali Atina, yahi Korinti.

2Ton o tawi godɗo Yahuudankeejo bi'eteedo Akiila, kanko e debbo maako bi'eteedo Biriskila, yiwoyɓe leydi Fantus. Ɓe neeɓaayi ko ɓe yiwoyi leydi Itaaliya, ngam Kalawdiyus, Mawdo Laamiiɓe leydɛ Rooma, wi'i Yahuudanko'en fuu mburtoo gariiri Rooma. Bulus yahi to maɓɓe.

3O joodii to maɓɓe, e mo huuda e maɓɓe ngam kanko o nyootoowo cuddaho lukuruuji bono maɓɓe.

4Koo ndeye Nyalnde Siwtaare, Bulus e yeddootira e yimɓe nder suudu do'aare, e mo foodɗa hakkiilo Yahuudanko'en e yimɓe naa' Yahuudanko'en ngam ɓe tokka Yeesu.

5Nde Siila e Timooti yiwoyi leydi Makidooniya njottii gariiri Korinti, Bulus hocci carel muudum fuu ngam wa'ajinki e tabbitinanki Yahuudanko'en Yeesu woni Almasiihu.

6Ammaa nde ɓe ngeddimo, ɓe kudimo. Sey o fiɗɗi sollaare kolte maako, o wi'iɓe, "Mi wurtake hakke moodon! Yiiyam moodon e dow ko'e moodon. Daga hande, to yimɓe naa' Yahuudanko'en njahaymi."

7O wurtii o ali suudu do'aare ndun, o yahi wuro godɗo mawninoowo Allah, bi'eteedo Tiitiyus Justus, mo wuro muudum woni haade suudu do'aare ndun.

8Kiribus, mawdo suudu do'aare ndun, kanko e wuro maako fuu ɓe tokki Yeesu. Ɗudɓe daga nder Korintiyanko'en nanɓe wa'aju Bulus maa tokki Yeesu, ɓe ngadanaa baptisma.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

9Wonde jemmaare Joomiraawo meddi e Bulus nder wahayu, wi'imo, “Taa' hulu! Wa'ajin habaru am, taa' de"utu,

10ngam e mi wondi e maada. Walaa baawaydo wadankima godduum, ngam e mi woodi yimɓe duɓɓe nder gariiri ndi'i.”

11Ngam non Bulus joododii e maɓɓe hitaande go'o e lebbi joweego'o, e mo ekkitinaɓe Wolde Allah.

12Ammaa carel ko Gaaliyo laamotoo leydi Akaaya, Yahuudanko'en kawti ko'e, nangi Bulus, njaarimo yeeso laamu.

13Ɓe ngulliimo, ɓe mbi'i, “Nedɓo o'o e fooda yimɓe ngam ɓe tokka Allah dow laawol ngol Attawra hadi.”

14Bulus e yidi metankiɓe won don, sey Gaaliyo wi'iɓe, “Onon Yahuudanko'en, daa duum godduum ko woodaa koo kuugal kallungal o wadi, daa mi jaɓay ko mbiidon dow maako.

15Ammaa nde duum geddi dow diina moodon, e inde, e dooka moodon, onon e ko'e moodon ngadaneemo kiita. Min kam, mi wadantaa iri du'um fii kiita!”

16Sey o riiwiɓe daga nder suudu kiita ndun.

17Sey ɓe nangi Sostaanus, mawdo suudu do'aare ndun, ɓe piyimo yeeso dammugal suudu kiita ndun. Ammaa Gaaliyo wannaayi.

No Bulus So"orii Antaakiya

18Gada Bulus ɓeydii balde sedda to Korinti, o ali tokkuɓe Yeesu, o natti komiwal jahayngal leydi Siiriya, kanko e Biriskila e Akiila. O fembi e Kankiiriya ngam o wadii alkawal yeeso Joomiraawo.

19Nde ɓe njottii gariiri Aafisa, don Bulus ali Biriskila e Akiila. Kanko o natti suudu do'aare, e mo medda e Yahuudanko'en.

20Ɓe toriimo o ɓeyda joodaaki balde sedda to maɓɓe, ammaa o jaɓaayi.

21Nde o wari sendirki e maɓɓe, o wi'i, “Mi so"oyto to moodon to Allah jaɓii.” O natti komiwal, o dilli.

22Nde o yottii gariiri Kaysaariya, o yaɓɓii yaaki Urucaliima o howni tokkuɓe Yeesu. Sey o yahi Antaakiya.

23Gada o wadii balde ton, o dilli o tokki nder leyde Galaatiya e Firiijiya, e mo sembidina tokkuɓe Yeesu.

Wa'aju Afoolos e Yaadu Bulus Tatawru

24E carel ngel sey godɓo Yahuudankeejo bi'eteedo Afoolos nedɓo gariiri Alijandiiriya wari gariiri Aafisa. Nedɓo on o bawdo metuki, o andudo Wolde Allah naa' sedda.

25O ekkitinaama Laawol Yeesu bodɓum. E mo wa'ajina habaru Yeesu nder welwelo, e mo wa'ajina bodɓum, koo nde baptisma Yahaya tan o andi.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

26Sey o fuɗɗi wa'ajinki e sembe maako fuu nder suudu do'aare. Nde Biriskila e Akiila nanimo, ɓe noddimo wuttudu go'o, ɓe ɓeydi famtinkimo Laawol Allah.

27Nde Afoolos yiɗi huuluki yaha leydi Akaaya, tokkuɓe Yeesu mballimo mbindani tokkuɓe Yeesu wonɓe ton ɗerewol ngam ɓe njaɓɓoomo juuɗe ɗiɗi. Nde o yottii ton, o warti wallirre mawnde to yimɓe gartuɓe tokkuɓe Yeesu barka yidde Joomiraawo.

28O yeddootiri e Yahuudanko'en o do"iɓe yeeso yimɓe fuu, ngam o holliiɓe nder Deftere Ceniinde Yeesu woni Almasiihu.

Kuuɗe Lilaaɓe 19

Bulus Nder Gariiri Aafisa

1Carel ko Afoolos woni gariiri Korinti, Bulus tokki laawol ƴiwrungol nder kocceeje, o yahi Aafisa. Ton o tawi woɓɓe tokkuɓe Yeesu.

2O ƴamiɓe, o wi'i, “Koo on keɓii Ruuhu Allah nde ngartuɗon tokkuɓe Yeesu?” Ɓe nootii, ɓe mbi'imo, “Min meeɗaayi nanuki habaru Ruuhu Allah. ”

3O wi'iɓe, “Iri ɗume baptisma ngaɗanaaɗon? ” Ɓe mbi'i, “Baptisma Yahaya. ”

4Bulus wi'i, “Yahaya waɗii baptisma tuubuki. E mo wi'a yimɓe kooloo goɗɗo garayɗo gaɗa maako, waato Yeesu. ”

5Nde ɓe nani non, ɓe ngaɗanaa baptisma nder inde Yeesu Joomiraawo.

6Nde Bulus yowi juuɗe muuɗum dow maɓɓe, Ruuhu Allah jippoyii dow maɓɓe, ɓe meti nder ɗemɗe ɗe ɓe andaa, ɓe puɗɗi wa'ajinki.

7Ɓuɗki maɓɓe waɗii yimɓe sappo e ɗiɗo.

8Bulus waɗi lebbi tati e mo wa'ajinana Yahuudanko'en nder suudu do'aare e sembe maako fuu, kulol walaa. E mo medda e maɓɓe, e mo fooɗa hakkiilo maɓɓe haa o andiniɓe habaru Laamu Allah.

9Ammaa nder maɓɓe e woodi ɓe ko'e jorɗe. Ɓe nganyi hoolaaki Yeesu, ɓe meti haala kalluka dow Laawol Yeesu yeeso yimɓe fuu. Ngam maajum Bulus sendiri e maɓɓe, o hocci tokkuɓe Yeesu. Koo ndeye nyalnde e mo ekkitina nder suudu jangirde Tiraanus.

10O waɗi ka waɗuki non duuɓi ɗiɗi haa Yahuudanko'en e leyƴi Aasiya fuu nani haala Joomiraawo.

Habaru Ɓiɓɓe Siiba

11Allah waɗi kuuɗe kayɗiniiɗe mawɗe daga juuɗe Bulus ɗe ɗum meeɗaayi yi'uki.

12Haa maa lefoy e kolte meemuɗe ɓandu maako fuu e njaaranee nyawɓe, e ɓe njamɗita, ginni maa mburtoo nder maɓɓe.

13Too, e woodi woɓɓe Yahuudanko'en yiilotooɓe ngam wurtinanki ginnaaɓe ginni. Woɓɓe maɓɓe poondii huutirki inde Yeesu Joomiraawo, e ɓe mbi'a ginni ɗin, “Nder inde Yeesu mo Bulus wa'ajinta e min mbi'a'on mburtee!”

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

14Ɓiɓɓe goɗɗo mawɗo ardiiɓe diina Yahuudanko'en bi'eteeɗo Siiba kamɓe njoweeɗiɗo e ngaɗa non.

15Ammaa ginnol ngol wi'iɓe, “E mi andi Yeesu, e mi andi Bulus, ammaa onon, on ɓeye? ”

16Ginnaaɗo on yananiɓe, nawniɓe, jaaliiɓe haa ɓe mburtii wuro ngon, e ɓe ndogga ɓe ɓornaaki ɓe fuu ɓe nawnooɗe.

17Habaru maajum sankitii nder Yahuudanko'en e yimɓe naa' Yahuudanko'en jooɗiiɓe nder gariiri Aafisa. Kulol nangiɓe, ɓe fuu. Inde Yeesu boo heɓii mawnineeki.

18Yimɓe ɗuɗɓe gartuɓe tokkuɓe Yeesu ngari mbi'i e njayri fuu kuuɗe kalluɗe ɗe ɓe kuwunoo.

19Darnooɓe ɗuɗɓe kawriti ɗereeji maɓɓe, ɓe ngulidi yeeso yimɓe. Nde ɓe limi ceede maaji, ɗe njaarii ceede ajurfaari 50,000.

20Non habaru Yeesu ɓeydi sankitoraaki koo toye.

Hawre Nder Gariiri Aafisa

21Gaɗa fii ɗum ɗon fuu, Bulus suɓi tokka laawol leyɗe Makidooniya e Akaaya yaaki Urucaliima. O wi'i, “Gaɗa mi yahii ton, doole mi yaha gariiri Rooma maa. ”

22Sey o lili wallayɓemo ɗiɗo, Timooti e Erastus, ɓe njaha leydi Makidooniya. Kanko boo o waali balɗe nder leydi Aasiya.

23E carel ngel hawre mawnde ummii nder Aafisa dow Laawol Joomiraawo ngol Bulus ekkitinta.

24E woodi goɗɗo ba'illo ajurfaari bi'eteeɗo Dimitiiriyus. E mo waɗa cuuɗi pamari ɗi mawninki allah maɓɓe ɗi ajurfaari nanduɗi e cuuɗi gunki maɓɓe debum bi'eteeɗum Artemis. Naa' ceede seɗɗa o heɓantaɓe, kanko e ɓe o huudata.

25Sey o hawriti ɓe o huudata ɓen e woɓɓe gaɗooɓe iri kuugal ngal, o wi'iɓe, “Bandiraaɓe am, on andi kuugal nga'al e waddana'en ceede ɗuɗɗe.

26Kadimaa on nanii, on ngi'ii ko Bulus waɗata. E mo selna yimɓe ɗuɗɓe, naa' ɗo'o nder gariiri Aafisa tan, ammaa haa nder leydi Aasiya fuu. E mo wi'aɓe allaaji ɗi yimɓe ngaɗi e juuɗe maɓɓe, naa' ɗi goongaaji.

27To en aldiimo non, yimɓe mbonnay inde kuugal meeɗen. Naa' kanjum tan, ɗonmaa ɓe mbonnay inde suudu mawninki allah meeɗen Artemis mawɗo. Nden ɓe alay teddinkimo, kanko mo jooɗiiɓe leydi Aasiya e duuniyaaru ndu'u fuu mawninta.”

28Nde ɓe nani non, ɓerɗe maɓɓe metti, ɓe ngulli, e ɓe mbi'a, “Artemis mo Aafisa kanko woni mawɗo! ”

29Hakkiilo yimɓe gariiri ndin fuu ummii, ɓe njahi ɓe nangi Gaayus e Aristarkus, yimɓe Makidooniya, jaadooɓe e Bulus. Ɓe ndasiɓe, ɓe njaariɓe njayri to yimɓe gariiri kawritata.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

30Bulus e yidi nattuki nder moƃtorde nden, ammaa tokkuƃe Yeesu kadimo.

31Haa e woƃƃe nder mawƃe leydi Aasiya, higooƃe maako, lilonoyimo toriimo to' o natta wigeere nden.

32E carel ngel, hakkiilo hawrutuƃe fuu jiiƃake. Koo moye e ka wi'ata, ngam ɗuɗƃe nder maƃƃe andaa ko hawritiƃe.

33Yahuudanko'en ngartiri Alijanda metoowo ngam maƃƃe. Woƃƃe nder hawrutuƃe ƃen mbi'imo o meta. Sey Alijanda ɓefti jungo ngam ƃe nde"ita o metanaƃe.

34Ammaa nde ƃe anditi o Yahuudankeejo, ƃe ngadi awaaji ɗiɗi e ƃe mbi'a e sembe, “Artemis mo Aafisa kanko woni mawɗo!”

35Ammaa nde bindoowo gariiri ndin de"itiniƃe, o wi'iƃe, “Onon Aafisanko'en, koo moye e andi ɗo'o Aafisa woni to ɗum reenata suudu mawninki Artemis mawɗo e hayre maako janoynde daga dow.

36Walaa baawayɗo yeddukiɗum. Ngam non e haani pukkinon ƃerɗe mooɗon, paamee e ko ngaɗoton.

37Yimƃe ƃe ngadduɗon ɗo'o ƃe ngujjaayi koo ɗume nder suudu do'aare, ƃe kuɗaayi allah meeɗen.

38To Dimitiiriyus e ƃe o huudata e ngidi wullaaki goɗɗo, suudu kiita e maƃƃitii, e woodi gaɗooƃe kiita, sey ƃe ngulloyoo ton!

39To boo e woodi goɗɗum ko ngiɗɗon ƃurɗum non, sey njaaronɗum to mawƃe gariiri ɗum mo"inee.

40Hande en nder caɗɗum, ɗum wullorto'en umminki hakkiilo. Walaa boo ko keƃeten mbi'en dow hawre ummiinde hande. En mbaawataa kokken ceyda geetum ummindum hawre nden.”

41Nde o wi'i non, o wi'i yimƃe ƃen cankitoo.

Kuuɗe Lilaaƃe 20

Bulus So"ake Makidooniya e Helena

1Nde koo ɗume waltii, Bulus hawriti tokkuƃe Yeesu, sembidini ƃerɗe maƃƃe. Gaɗa o jaƃƃootiri e maƃƃe, o dilli leydi Makidooniya.

2O tokki nder leydi ndin, e mo sembidina ƃerɗe yimƃe e boliiɗe ɗuɗɗe. Nden o yottii leydi Helena.

3O wadi lebbi tati ton. Carel ko o siryotoo nattuki komiwal yaaki leydi Siiriya, sey o nani habaru Yahuudanko'en ndarwii warukimo. Ngam non, o suƃi so"oraaki laawol Makidooniya.

4O yaadi e Sufaata ƃii Faarus mo gariiri Biiriya, e Aristarkus e Sakundus ƃe gariiri Tasaloonika, e Gaayus mo gariiri Darbe, e Timooti e Tiikikus e Turoofimus ƃe leyɗe Aasiya.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

5Ɓe artimin yaaki gariiri Tooruwas, ɓe ndentimin ton.

6Gaɗa Humto Buroodi Ɓum Walaa Yuufinirɗum, min natti komiwal to gariiri Filibi. Gaɗa balɗe jowi min njottii to maɓɓe e gariiri Tooruwas, min ngaɗi balɗe joweeɗiɗi ton.

Bulus Umminii Yutikus Daga Mayde

7Nyalnde Siwtaare min kawriti ngam senduki buroodi, sey Bulus waɗi ka metanki yimɓe haa caka jemma, ngam e mo yiɗi dilluki to finii.

8Nder suudu dow to min kawriti e woodi fitilaaji ɗuɗɗi.

9Goɗɗo kayeejo bi'eteeɗo Yuutikus e jooɗii dow yolnde suudu. Bulus juutini haala muuɗum haa kayeejo on fuɗɗi ŋoŋuki. Ɓeyngol teddungol nangimo, o yanoyi daga ton dow suudu tatawru. Ko ɓe koccamo fuu, o maayii.

10Ammaa Bulus jippii, yahi, turii dow maako, wuundiimo e juuɗe muuɗum, wi'i, “To' on kulu! E mo woodi yonki!”

11Sey Bulus ɓentiti, sendi buroodi, nyaami. Gaɗa maajum o nyamri yeeso e metankiɓe haa weeti, nden o dilli.

12Ɓe kootidi e kayeejo on, e mo foofa. Non sembiɗinii ɓerɗe maɓɓe naa' seɗɗa.

Yaadu Bulus Daga Tooruwas Yaaki Mitilin

13Bulus suɓi tokka ɗatal yaha Aasus. Minon boo, min natti komiwal ngam e mo yiɗi naa min njahii ton min koccamo.

14Nde o tawimin to gariiri Aasus, min koccimo nder komiwal, min njahi gariiri Mitilin.

15Ɓonmaa min ummoyii ton nder komiwal, nde fini min njottii Kiyos. Nyalnde ɗiɗawre min njottii Saamos, nder nyalnde tatawre boo min njottii Militus.

16Bulus yiɗaa daraaki nder Aafisa, ngam o yiɗaa neeɓuki nder Aasiya. E mo yiɗi yottaaki Urucaliima ko nyalnde Humto Ɓendol Alkamaari wara, to ɗum waɗoto.

Bulus Jaɓɓitake Mawɓe Gariiri Aafisa

17Daga gariiri Militus, Bulus lilonoyi mawɓe tokkuɓe Yeesu wonɓe Aafisa ɓe ngara to maako.

18Nde ɓe ngari, o wi'iɓe, “Onon e ko'e mooɗon on andi no njooɗoriimi nder mooɗon daga nyalnde nde puɗɗumi nattuki leydi Aasiya warki hande.

19Mi huwanii Joomiraawo nder lestinki hoore e gondi ɗuɗɗi, koo nde mi yarii torraaji ɗuɗɗi e juuɗe Yahuudanko'en.

20On andi mi suuɗaayi'on koo ɗume ko wallata'on. Mi wa'ajinanii'on, mi ekkitinii'on yeeso yimɓe fuu, haa nder gure mooɗon.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

21Mi wagginii Yahuudanko'en e yimɓe naa' Yahuudanko'en fuu ɓe tuubana Allah, ɓe kooloo Joomiraawo meeɗen Yeesu Almasiihu.

22Ruuhu Allah holliiyam mi yaha Urucaliima jooni. Mi andaa ko heɓatayam ton,

23sey ni Ruuhu Allah wi'iiyam nder gariiri ndi njaalumi fuu haɓɓeeki e torra e heɗiiyam.

24Ammaa mi hoccaayi yonki am bono goɗɗum geetum, to ni mi heɓii mi heenyii kuugal ngal Yeesu Joomiraawo hokkiyam, waato wa'ajinki Habaru Belɗum ɗum yidde Allah.

25"Mi yiilake nder moodon, e mi wa'ajinana'on habaru Laamu Joomiraawo. Jooni, e mi andi on puɗɗitataa yi'ukiyam.

26Ngam non e mi wi'a'on hande to goɗɗo nder moodon selii laawol goonga, hakke maako walaa dow am.

27Ngam mi wa'ajinanii'on ko Allah yiɗi fuu, mi suuɗaayi'on koo ɗume.

28Paamanee ko'e moodon, ndeenon ornde nde Ruuhu Allah hokki'on. Ngartee woynaaɓe kawtal yimɓe Allah, ɓe o soodiri e mayde Ɓiɗɗo maako.

29E mi andi gaɗa mi alii ɗo'o yimɓe kalluɓe bo caafaali no nattay nder moodon, kadimaa boo ɓe alataa ornde nden.

30Haa nder moodon maa, woɓɓe ummoto e ekkitina ekkitinol fewre ngam ɓe poodoya tokkuɓe Yeesu tokkaɓe.

31Ngam non, paamee, ciftoree duuɓi tati ngaɗumi, jemma e nyalawma, e mi waggina koo moye moodon fuu haa e gondi.

32"Jooni, mi waɗii'on nder jungo Allah e wolde maako, baawaynde sembiɗinki'on hokka'on ndonu ngu o resani ceniiɓe maako fuu.

33Mi meeɗaayi yiɗuki ceede goɗɗo koo kolte goɗɗo.

34Onon e ko'e moodon, on andi mi huutirii juuɗe am ngam mi walla hoore am e wonduɓe e am.

35Mi hollii'on misaalu nder ko ngaɗumi fuu. Non haani ngaɗon ngam mballon tampuɓe. Ciftoree boliiɗe ɗe Yeesu Joomiraawo wi'i e hoore muuɗum, 'Kokkoowo ɓurii jaɓoowo barka.' "

36Nde Bulus yottini boliiɗe muuɗum, sey kanko e maɓɓe ɓe fuu ɓe ndiccii ɓe ngaɗi do'aare.

37Ɓe fuu ɓe mboyi bojji ɗuɗɗi, ɓe nguundi Bulus ɓe njaɓɓotiri e maako.

38Ko ɓuri wannukiɓe woni nde o wi'iɓe ɓe puɗɗitataa ɓe ngi'amo. Sey ɓe ɗoftimo ɓe njaarimo to komiwal.

Kuuɗe Lilaaɓe 21

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

No Bulus Yahiri Urucaliima

1Nde min cendiri e maɓɓe, min natti komiwal, min njahi leydi Kos. Nde weeti, min njahi leydi Roodos, daga ton min njahi gariiri Faatira.

2Ɓon min tawi komiwal jahayngal leydi Finiikiya, sey min nattingal, min ndilli.

3Min kaynii leydi ngondi caka ndiyam bi'eteendi Sayiifurus min tokki fombina mayri, min ummanii leydi Siiriya. Min njotti gariiri Taaya, ton to ɗum jippinanta komiwal amin doŋle .

4Min tawi tokkuɓe Yeesu ton, min njooɗodii e maɓɓe balɗe joweeɗiɗi. Nder bawɗe Ruuhu Allah ɓe mbi'i Bulus to' o yaha Urucaliima.

5Ammaa nde yontoore nden heenyi, min co"ii to komiwal. Ɓe fuu ɓe ɗoftimin, kamɓe e rewɓe maɓɓe e ɓikkoy maɓɓe, haa min mburtii gariiri. Min ndiccii daande maayo, min ngaɗi do'aare.

6Nde min cendiri, minon min natti komiwal, kamɓe boo ɓe co"ii gure maɓɓe.

7Min ali gariiri Taaya min dilli nder komiwal ngal, min njotti gariiri Tolemayis. Min tawi tokkuɓe Yeesu ton, min mbaali to maɓɓe walnde wo'oyre.

8Nde fini min ali ɗon, min njahi gariiri Kaysaariya. Min natti wuro Filibus ga'ajinoowo Habaru Belɗum, min njippii to maako. Kanko o go'oto nder ɓen ɗon njoweeɗiɗo ɓe ɗum suɓi ngam kuwana tokkuɓe Yeesu.

9E mo woodi ɓiɓɓe rewɓe nayo ɓe te'aaka, gaɗooɓe annabaaku.

10Gaɗa min njooɗake ɗon balɗe seɗɗa, goɗɗo annabiijo bi'eteeɗo Agabus wari daga leydi Yahuudiya wari to amin.

11O hocci taadorde Bulus, o haɓɓi juuɗe maako e koyɗe maako, o wi'i, “Ruuhu Allah wi'ii nihi Yahuudanko'en wonɓe Urucaliima kaɓɓirta joomu taadorde nde'e, ɓe ngaɗamo nder juuɗe yimɓe naa' Yahuudanko'en.”

12Nde min nani ko o wi'i, minon e wonɓe ɗon fuu, min torii Bulus to' yaha Urucaliima.

13Bulus nootii, wi'imin, “Alee bojji, to' on ngewanam ɓernde! E mi siryii naa' mi haɓɓee tan, ammaa haa mi maaya ton Urucaliima ngam inde Yeesu Joomiraawo.”

14Nde min anditi min mbaawataa waylutuki nyumo maako, min nde"iti, min mbi'i, “Joomiraawo waɗa no yiɗi! ”

15Gaɗa min ngaɗii balɗe seɗɗa ton, min ciryii yaaki Urucaliima.

16Woɓɓe nder tokkuɓe Yeesu daga Kaysaariya ɗoftimin, ɓe njaarimin wuro goɗɗo neɗɗo bi'eteeɗo Manaason ɗiwoyɗo Sayiifurus. Kanko o go'oto nder tokkuɓe Yeesu arande'en mo min njippoto to wuro muuɗum.

No Bulus Yahiri To Yaakubu

17Nde min njottii Urucaliima, tokkuɓe Yeesu njaɓɓimin nder welwelo.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

18Nde weeti min njaadi e Bulus to Yaakubu. Mawɓe kawtal tokkuɓe Yeesu fuu e ɗon.

19Gaɗa Bulus howniiɓe, o wi'iɓe koo ɗume ko Allah huwi daga juuɗe maako nder yimɓe naa' Yahuudanko'en.

20Nde ɓe nani ko o wi'i, ɓe ngetti Allah. Ɓe mbi'i Bulus, “An bandiraawo amin, a yi'ii no Yahuudanko'en tokkuɓe Yeesu ɗuuɗiri, ɓe fuu e ɓe tiini tokkuki Attawra.

21Ɓe nanii a ekkitina Yahuudanko'en wonɓe nder goɗɗi leyɗɗi ala tokkuki Attawra, a wi'a to' ɓe naada ɓikkoy maɓɓe, to' ɓe tokka ndonu Yahuudanko'en.

22Noye ngaɗeten? Ngam e min andi ɓe nanay a warii ɗo'o.

23Jooni waɗu ko min mbi'atama. Ɓo'o e woodi worɓe nayo gaɗanɓe Allah alkawal.

24Yaadu e maɓɓe, ngaɗon ko diina Yahuudanko'en wi'i ngaɗen ngam ngarton laaɓuɓe yeeso Joomiraawo. Nden kokkaa ko haani ɓe kokka ngam ɓe pembee. Non hollay yimɓe ko nanata fuu dow maaɗa naa' ɗum goonga. Ɓe anday kadimaa an e hoore maaɗa, a tokki Attawra.

25Ammaa kooliiɓe Yeesu ɗiwoyɓe goɗɗi leyɗɗi, min mbindaniiɓe to' ɓe nyaama ko hirsanaa gunkiiji e ko saaɗi e ko moylanaa daande, koo ɗiiɗam, nden to' ɓe ngaɗa njeenu.”

26Sey Bulus hocci worɓe nayo ɓen yaadi e maɓɓe. Nde fini ɓe ngaɗi ko diina Yahuudanko'en wi'i ɓe ngaɗa ngam wartuki laaɓuɓe. Sey o natti Wuro Ceniingo, o wi'i ardiiɓe diina nyalnde nde balɗe laaɓinki maɓɓe keenyata, nyalnde nde ɗum hirsata cakkiri ngam koo moye maɓɓe.

Nangol Bulus

27Nde balɗe joweeɗiɗi ɗen ɓadii heewuki, woɓɓe Yahuudanko'en ɗiwoyɓe leydi Aasiya ngi'i Bulus nder Wuro Ceniingo. Sey ɓe ummini hakkiilo hawrutuɓe ɗon fuu, ɓe nangimo.

28Ɓe ngulli ɓe mbi'i, “Israa'iilanko'en, mballeemin! Raa neɗɗo jahoowo koo toye e ekkitina yimɓe e wi'a lenyol meeɗen e Attawra meeɗen e Wuro Ceniingo ngo'o walaa ko nafi. Jooni maa o wonnii wigeere ceniinde ngam o waddii yimɓe naa' Yahuudanko'en nder Wuro Ceniingo!”

29Ɓe mbi'u non ngam ɓe ngiidiino Bulus e Turoofimus neɗɗo Aafisa nder gariiri ndin. E ɓe kammii Bulus nattiniimo nder Wuro Ceniingo.

30Hakkiilo yimɓe gariiri ndin fuu ummii. Yimɓe e mburtoyoo koo toye e ndoggoya e ngara. Ɓe nangi Bulus ɓe ndasimo ɓe mburtinimo Wuro Ceniingo. Ɓon e ɗon dammuɗe maago fuu maɓɓaa.

31E ɓe ciryo ɓe mbara Bulus, sey mawɗo sooji'en Rooma nani habaru hakkiilo yimɓe Urucaliima fuu ummake.

32Ɓon e ɗon, o hocci sooji'en e mawɓe maɓɓe, o ummanii kawrutuɓe ɓen. Nde yimɓe ɓen ngiidimo e sooji'en, ɗon e ɗon ɓe ali fiiki Bulus.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

33Mawɗo on ɓattii Bulus wi'i o nangee o haɓɓiree ɓoggi njamndi ɗiɗi. Nden o ƴami Bulus kanko o moye, ɗume o waɗi?

34Yimɓe ɓen boo e ngulla. Koo moye e ka wi'ata haa o dulli goonga haala kan. Sey o wi'i Bulus yaaree wuro sooji'en.

35Nde ɓe njottii ƴentirɗum wuro ngon, sooji'en ƴeftimo dow ngam yimɓe ɓen ɗuuɗii.

36Yimɓe ɗuɗɓe ɓen e tokkimo e ɓe ngulla e ɓe mbi'a, “Mbareemo!”

No Bulus Metirani Yimɓe Urucaliima

37Nde ɓe ngari nattinkimo wuro sooji'en ɓen, Bulus wi'i mawɗo on, “Koo a jaɓay mi medda e maaɗa? ” Mawɗo sooji'en on wi'i Bulus “Acee, a waawi Helenankoore?

38Naa' an woni Masarankeejo ummindo hawre ko neeɓaayi, haa hawriti yimɓe kalluɓe nder ladde kewtuɓe 4,000?”

39Bulus wi'i, “Min mi Yahuudankeejo danyaaɗo nder gariiri mawndi bi'eteendi Tarsus nder leydi Kiliikiya. E mi toromaa alaayam mi medda e yimɓe. ”

40Sey mawɗo sooji'en on jaɓi o medda e maɓɓe. Sey Bulus darii dow ƴentirɗum suudu, o ƴeftani yimɓe ɓen jungo ngam ɓe nde"ita. Nde ɓe nde"iti, o metiraniɓe ɗemngal Ibraaniyankoore, o wi'i,

Kuuɗe Lilaaɓe 22

1“Onon bandiraaɓe am e danyooɓe am, kettindaneeyam mi wi'a'on goonga dow ko ngulloriiɗonyam. ”

2Nde ɓe nani e mo metiranaɓe Ibraaniyankoore ɓe ɓeydi de"utuki. Nden o wi'iɓe,

3“Min mi Yahuudankeejo danyaaɗo gariiri Tarsus nder leydi Kiliikiya. Ammaa ɗo'o Urucaliima mawnumi. Gamaaliya woni moodibbo am. Kanko janginiyam Attawra maama'en meeɗen. E mi tokki Allah e ɓernde go'o non no tokkirɗonmo hande.

4Mi torriino tokkuɓe Laawol Yeesu haa mi warii woɓɓe. Mi nangii worɓe haa e rewɓe, mi maɓɓiiɓe nder suudu cural.

5Mawɗo Mawɓe Ardiiɓe Diina e Kawtal Mawɓe boo ɓe mbaaway tabbitinanki'on ko mbiimi'on ɗum goonga. Daga to maɓɓe keɓumi ɗereeji yaaki to Yahuudanko'en wonɓe gariiri Dimasku. Mi yahi ton nangoyki tokkuɓe Yeesu, mi waddaɓe Urucaliima ngam ɓe torree.

Bulus Wi'i No Tuubiri
(Kuuɗe Lilaaɓe 9.1-19; 26.12-18)

6“E mi dow laawol yaaki Dimasku, nde ɓadiimi gariiri ndin, caka nyalawma mi andaa mi anditaa sey wongol jayngol danewol tar ƴiwoyi daga dow yeynaniiyam.

7Sey njanumi e leydi, nanmi wonde hononde e wi'ayam, ‘Caawulu, Caawulu, ngam ɗume torrataayam?’

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

8Nootiimi mbiimi, ‘Mawɗo, an ɗum moye?’ O wi'iyam, ‘Min woni Yeesu Najarankeejo mo torrataa.’

9Wonduɓe e am ngi'i jayngol ngol, ammaa ɓe nanaayi hononde metanayɗoyam on.

10Nden mbiimi, ‘Joomiraawo, ko ngiɗɗaa mi waɗa?’ O wi'iyam, ‘Umma njahaa Dimasku. Ton ɗum wi'atama ko ngaɗataa fuu.’

11Wonduɓe e am njoganiiyam juuɗe haa nder gariiri Dimasku, ngam jayngol ngol wumniiyam.

12“Nder gariiri ndin e woodi goɗɗo neɗɗo bi'eteeɗo Hanaaniya, kuloowo Joomiraawo, tokkuɗo Attawra, mo Yahuudanko'en jooɗiiɓe ton fuu manata.

13O wari o darii yeeso am, o wi'iyam, ‘Bandiraawo am Caawulu, wumtu!’ Ɗon e ɗon mbumtumi ngiimoomi.

14O wi'iyam, ‘Allah mo maama'en meeɗen suɓiima ngam andaa ko o yiɗi waɗuki, ngi'aa Aadiliijo maako, nanaa ko o wi'ata e honduko maako,

15ngam an andintamo yeeso yimɓe fuu dow ko ngiiɗaa e ko nanɗaa.

16Jooni, ɗume ndentuɗaa? Umma ɗum waɗanmaa baptisma, toroɗaa Allah yaafanomaa hakke maaɗa.’

Bulus Wa'ajinanay Yimɓe Naa' Yahuudanko'en

17“Gaɗa mi wartii Urucaliima, e mi waɗa do'aare nder Wuro Ceniingo, sey ngiimi wahayu.

18Nder wahayu ɗum, mi yi'i Joomiraawo e wi'ayam, ‘Yawnu, wurta Urucaliima, ngam yimɓe ɗo'o njaɓataa ko mbi'ataa dow am.’

19Nden nootiimi mbiimi, ‘Joomiraawo, kamɓe e ko'e maɓɓe e ɓe andi mi nattii nder cuuɗi do'aare fuu, mi nangii tokkuɓe Yeesu, mi piyiiɓe, mi maɓɓiiɓe nder suudu cural.

20Nde Istifaanus metanayɗo yimɓe dow maaɗa waraa, min e hoore am mi jaɓii warukimo, min reeni kolte barɓemo.’

21Joomiraawo wi'iyam, ‘Umma, mi lilete to woɗɗi nder leyŷi ɗi naa' Yahuudanko'en.’
”

Bulus Wi'ii No Roomankeejo

22Yimɓe ɓen e kettindanii Bulus naaki o wi'i ka'a haala. Sey ɓe ngulli sembee, ɓe mbi'i, “Mbareemo, itteemo daga nder duuniyaaru ndu'u! O haanaayi aldeeki e yonki! ”

23E ɓe ngulla, e ɓe ɓortoo kolte maɓɓe, e ɓe nokka mbulmbuldi e ɓe cankitandi dow.

24Sey mawɗo sooji'en on wi'i ɗum yaara Bulus nder wuro sooji'en, ɓe piyamo ngam ɓe anda ko waɗi yimɓe ɓen ngullirta dow maako nihi.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

25Nde ɓe kaɓɓimo ngam ɓe piyamo, sey Bulus wi'i ardiiɗo gondo ɗon, “Koo on ngoodi laamu fiiki Roomankeejo mo waɗanaaka kiita taw?”

26Nde ardiiɗo on nani non, o yahi to mawɗo maako, o wi'i, “Ɗume ngiɗɗaa waɗankimo? Ngam neɗɗo on o Roomankeejo! ”

27Sey mawɗo sooji'en on wari to Bulus, ƴamimo wi'i, “Wi'am goonga, a Roomankeejo? ” Bulus nootii, wi'i, “Ee, mi Roomankeejo! ”

28O wi'i Bulus, “Min, e ceede ɗuɗɗe keɓumi wartuki Roomankeejo. ” Bulus wi'imo, “Min boo mi Roomankeejo ngam danyooɓe am ngartii Roomanko'en. ”

29Ɗon e ɗon ciryinooɓe fiikimo alimo. Mawɗo on huli, ngam o anditii Bulus no Roomankeejo, raɗɗum haa ɓe kaɓɓiriimo ɓoggi njamndi.

Bulus Yeeso Mawɓe Yahuudanko'en

30Too, mawɗo sooji'en on e yiɗi anduki ko waɗi Yahuudanko'en ngulloyii Bulus. Ngam non, nde weeti o waɗi ɗum fitti Bulus o noddi mawɓe ardiiɓe diina e Kawtal Mawɓe fuu ɓe kawrita. O waddi Bulus yeeso maɓɓe.

Kuuɗe Lilaaɓe 23

1Bulus sutii Kawtal Mawɓe, wi'iɓe, “Bandiraaɓe am, e ɓernde laaɓunde tokkirmi Allah daga arande haa warki hande. ”

2Sey Hanaaniya, Mawɗo Mawɓe Ardiiɓe Diina wi'i dariiɓe haade Bulus piya honduko maako.

3Sey Bulus wi'imo, “An maa Allah fiyete, an munaafukiijo! A joodi ngam ngaɗanaayam kiita dow dooka Attawra, ammaa an a yewii dooka ɗum ngam a wi'i mi fiyee.”

4Dariiɓe haade maako mbi'imo, “A huɗu Mawɗo Mawɓe Ardiiɓe Diina mo Allah suɓi? ”

5Bulus wi'i, “Bandiraaɓe am, mi andaa o Mawɗo Mawɓe Ardiiɓe Diina, ngam aayaare wi'ii, ‘Taa' huɗu ardiiɗo lenyol! ’ ”

6Nde Bulus anditi woɓɓe nder kawtal ngal ɓe Saadusanko'en, woɓɓe nder maɓɓe boo ɓe Faarisanko'en, o wi'i e sembe, “Bandiraaɓe am, min mi Faarisankeejo, ɓii Faarisanko'en. Mi wulla dow kammunde nde ngoodumi dow ummaaki mayɓe. ”

7Nde o wi'i non, sey Faarisanko'en e Saadusanko'en puɗɗi yeddootirki. Kawtal ngal sendii ɗiɗi,

8ngam Saadusanko'en mbi'i ummaaki mayɓe walaa, malaa'ika'en ngalaa, ruuhuuji ngalaa, ammaa Faarisanko'en e mbi'a ɗum fuu tatum e ɗum woodi.

9Geddi ɓeydi ummaaki. Woɓɓe daga nder moodiɓɓe Attawra nder Faarisanko'en ndari, ummini geddi kalluɗi, ɓe mbi'i, “Min ngi'aayi goɗɗum ko halli ko neɗɗo o'o waɗi. Ɗum gaɗotooɗum ruuhu koo malaa'ikaajo meddii e maako!”

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

10Geddi ɗin ngarti kalluɗi haa mawɗo sooji'en on huli to Bulus ciccitee. Ngam non o wi'i sooji'en maako njaha teetoya Bulus to yimɓe e sembe, ɓe njaaramo wuro sooji'en.

11Nder jemmaare nden Joomiraawo wangi haade Bulus, wi'imo, “Taa' hulu! Non no andinirɗaa habaru am nder Urucaliima, doole ngaɗaa non nder gariiri Rooma. ”

Dabare Waruki Bulus

12Nde weeti, woɓɓe Yahuudanko'en kawti ko'e, ɓe kunii wiiki ɓe njarataa ɓe nyaamataa sey to ɓe mbarii Bulus.

13Kaɓɓuɓe dabare nden ɓurii yimɓe 40.

14Ɓe njahi to mawɓe ardiiɓe diina e mawɓe, ɓe mbi'iɓe, “Min kunanake Allah min njarataa min nyaamataa, sey to min mbarii Bulus.

15Jooni, onon e Kawtal Mawɓe, mbi'ee mawɗo sooji'en o waddana'on Bulus, ngaɗon bo on ngiɗi ɓeydon nanuki ko o wi'ata. Minon boo, e min ciryii warukimo ko o yottoo to moodon.”

16Ammaa ɓii minyiraawo Bulus debbo nanii ko ɗum ciryii. Ngam non o yahi to wuro sooji'en ngon, o natti, o wi'ika Bulus.

17Sey Bulus noddi go'oto nder ardiiɓe sooji'en, wi'imo, “Yaaru kayeejo o'o to mawɗo moodon, ngam e mo woodi ko o wi'atamo.”

18Sey ardiiɗo sooji'en on yaarimo to mawɗo on, o wi'imo, “Nangaaɗo bi'eteeɗo Bulus noddiyam, toriiyam mi wadda kayeejo o'o to maaɗa, ngam e woodi ko o wi'atama.”

19Mawɗo on nangi jungo maako, foodimo wuttudu, ƴamimo, wi'imo, “Ɓume ngiɗɗaa wi'ukiyam? ”

20Kayeejo on nootii, wi'i, “Ardiiɓe Yahuudanko'en kawtii hoore jaango ɓe torete njaaranaaɓe Bulus yeeso Kawtal Mawɓe, ɓe ngaɗay bo e ɓe ngiɗi ɓe ɓeyda nanuki ko o wi'ata.

21Ammaa taa' jaɓu ko ɓe mbi'i! Ngam ko ɓuri yimɓe 40 nder maɓɓe ciryake taɓɓaakimo dow laawol. Ɓe fuu ɓe kunake ɓe njarataa ɓe nyaamataa sey to ɓe mbariimo. Jooni ɓe ciryake, e ɓe kedii ko ngaɗataa.”

22Mawɗo on wi'i kayeejo on, “Taa' wi'u koo moye a wi'iiyamka. ” Sey o ali kayeejo on dilli.

Bulus Yaaraama Kaysaariya

23Sey mawɗo sooji'en on noddi ardiiɓe sooji'en muuɗum ɗiɗo, wi'iɓe, “Ciryee sooji'en 200 e sooji'en waɗɗotooɓe pucci kamɓe 70 e sooji'en jogotooɓe labbe 200, nangon laawol yaaki gariiri Kaysaariya njamndi joweenayi hande jemma.

24Ciryee pucci ɗi Bulus waɗɗotoo njaaronmo jam to Felis gomnaajo.”

25Mawɗo on windi ɗerewol, wi'i,

26“Min, Kalawdiyus Lisiya, e mi hownumaa, yaa Felis, laamiiɗo mawɗo.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

27Nedɗo mo lildoymaami, ardiiɓe Yahuudanko'en nangiimo, e ngidi warkimo. Nde ɗum wi'iyam o Roomankeejo, mi yaadii e sooji'en, teetumoomi.

28Nde e mi yidi anduki ko ɓe ngulloriimo, njaarumoomi yeeso Kawtal Mawɓe Yahuudanko'en.

29Mi tawii dow dooka maɓɓe tan ɓe ngulloriimo, ammaa ko ɓe ngulloriimo hewtaayi o waree koo o maɓɓee nder suudu cural.

30Nde ɗum wi'iyam Yahuudanko'en ciryake dabare warukimo, ɗon e ɗon mi lildoyiimo to maaɗa. Mi wi'i gulloyiiɓemo njaha mbi'a ko o wadi yeeso maaɗa."

31Sooji'en ɓen ngadi ko mawɗo maɓɓe wi'iɓe, ɓe kocci Bulus jemma, ɓe njaarimo gariiri Antifaatiris.

32Nde fini, sooji'en garɓe e koyɗe co"ii wuro sooji'en. Ɓe aldi Bulus e sooji'en waɗɗotooɓe pucci njaada e maako.

33Nde sooji'en waɗɗiiɓe pucci ɓen njottii Kaysaariya, ɓe kokki gomnaajo on ɗerewol ngol, ɓe ali Bulus to jungo maako.

34Nde gomnaajo on jangi ɗerewol ngol, o ɓami ndiye leydi Bulus danyaa. Nde o nani Bulus no nedɗo leydi Kiliikiya,

35o wi'imo, "Mi nanay ko mbi'ataa to gulliiɓema ngarii." Sey o wi'i reenooɓe ndeena Bulus nder laamorde nde Hirudus mahi.

Kuuɗe Lilaaɓe 24

Bulus Wulloyaama Yeeso Felis

1Gaɗa balɗe jowi, Hanaaniya, Mawɗo Mawɓe Ardiiɓe Diina, wari Kaysaariya. E mo wondi e woɓɓe mawɓe e goɗɗo lawyaajo bi'eteeɗo Tartulus. Ɓe ngullii Bulus yeeso Felis gomnaajo.

2Nde ɗum waddi Bulus, Tartulus fuɗɗi metuki dow maako e wi'a, "Allah reene, laamiiɗo mawɗo! Laamu maaɗa waddaniimin jonde jam naa' seɗɗa, kadimaa a mo"inii ko haani mo"ineeki, ko leydi ndi'i ɓeydortoo, an wadiɗum.

3Ɓum fuu daga to maaɗa min keɓiɗum, min ngettiima naa' seɗɗa.

4Mi yiɗaa juutinankima boliiɗe, ammaa e mi toromaa taa jaɓii hettindanamin seɗɗa.

5Min tawii neɗɗo o'o no kalluɗo naa' seɗɗa, gaddoowo hawre hakkunde Yahuudanko'en nder duuniyaaru fuu. O mawɗo nder diina Najaranko'en, waato tokkuɓe Yeesu.

6Haa maa o fuɗɗii lallinki Wuro Ceniingo, kanjum wadi min nangimo. [Min ngidii waɗankimo kiita amin,

7ammaa Lisiya mawɗo sooji'en teetimo to juuɗe amin e sembe,

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

8o wi'i wulloyiiɓemo ngara yeeso maadɗa.] An e hoore maadɗa, ɓamumo, a nanay bodɗum ko min ngulloriimo fuu.”

9Yahuudanko'en garduɓe e maako kawti mbi'i ko o wi'i fuu ɗum goonga.

Boliiɗe Bulus Yeeso Felis

10Sey Felis gomnaajo holli Bulus meta, sey Bulus wi'imo, “E mi andi a wadii duuɓi ɗuɗɗi a wadana yimɓe leydi ndi'i kiita. Ngam maajum e mi nana beldum wi'ukima ko yimɓe ɓe'e ngulloriiyam.

11Ɗum ɓuraayi baldɗe sappo e ɗiɗi ko njaami Urucaliima ngam mi mawnina Joomiraawo. Taa ɗaɓɓitii koo ɗume, a taway non ɗum wontindiri.

12Walaa tawuɗoyam e mi yeddootira e goɗɗo koo e mi ummina hakkiilo yimɓe, koo nder Wuro Ceniingo, koo nder cuuɗi do'aare, koo nder gariiri.

13Ɓe mbaawataa tabbitinankima ko ɓe ngulloriiyam jooni.

14E mi andi e ɓe mbi'a Laawol Yeesu ngol tokkumi ɗum fewre, ammaa e mi mawnina Allah mo maama'en amin, e mi hoolii ko windaa nder Attawra e defte annabo'en fuu.

15Ɗonmaa e mi wadi kammunde am to Allah, no kamɓe maa ɓe ngadiri kammunde maɓɓe dow maako, wi'uki mayɓe aadili'en e kalluɓe fuu ɓe ummoto daga mayde.

16Kanjum wadi koo ndeye nyalnde e mi yidi jooɗodaaki e ɓernde laaɓunde yeeso Allah e yeeso yimɓe.

17“Mi wadii duuɓi seɗɗa e leydɗe yaasi. Gadɗa ɗon mi so"ake Urucaliima ngam yaaranki ɓe ngalanaa dokkal e sakkanki Joomiraawo.

18E mi nder waɗuki ko diina amin wi'i mi wadɗa ngam mi warta laaɓuɗo yeeso Joomiraawo, sey ɓe tawiyam nder Wuro Ceniingo. Mi wondaa e yimɓe ɗuɗɓe, mi umminaayi hakkiilo koo moye.

19Ammaa e woodi woɓɓe Yahuudanko'en ɗon ɓiwoyɓe leydi Aasiya, kamɓe kaani ngara ngullooyam yeeso maadɗa, to e woodi ko ɓe ngullortooyam.

20Koo boo ɓe'e wonɓe ɗo'o sey ɓe mbi'a fii kalluɗum ɗum ɓe tawriyam carel ko ndariimi yeeso Kawtal Mawɓe,

21sey ni haala ngo'ota tan ka mbiimi nde ndariimi yeeso maɓɓe, wi'uki, ‘On ngadanayam kiita hande ngam mi jaɓii mayɓe ummoto daga mayde!’ ”

22Nde Felis nani non o ɓefti haala kan, ngam e mo andi Laawol Yeesu bodɗum. O wi'i, “Sey to Lisiya mawɗo sooji'en warii, mi tayana'on kiita. ”

23O wi'i ardiiɗo sooji'en sura Bulus, ammaa to' o hadamo wedditaaki, o ala higooɓe maako mballamo.

Bulus Yeeso Felis E Duruusila

24Gadɗa baldɗe seɗɗa Felis wardi e debbo muuɗum, Yahuudankeejo bi'eteeɗo Duruusila. O lili Bulus noddoyee o nana ko o wi'ata dow hoolaaki Yeesu Almasiihu.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

25Ammaa nde Bulus waɗi ka metuki dow aadilaaku e suruki hoore e Nyalnde Jaango, sey Felis huli, wi'i, “Jooni ɗum heɓii. Yahu! To mi heɓii carel, mi noddete.”

26E mo kammii Bulus hokkaymo ceede. Kanjum waɗi koo ndeye e mo noddamo ngam ɓe medda.

27Gaɗa duuɓi ɗiɗi, Felis jippii, Fokiyus Festus warti gomnaajo. Nde Felis e yiɗi welnanki Yahuudanko'en ɓerɗe, o ali Bulus nder suudu cural.

Kuuɗe Lilaaɓe 25

Bulus Torake Yaaree Yeeso Kaysar

1Balɗe tati gaɗa Festus warii nder leydi ndin ngam fuɗɗuki kuugal laamu muuɗum, o ummii daga Kaysaariya, o yahi Urucaliima.

2Ton mawɓe ardiiɓe diina e ardiiɓe Yahuudanko'en ngullii Bulus to maako. Ɓe toriimo

3o waddanaɓe Bulus Urucaliima, ngam ɓe ngaɗii dabare no ɓe mbardatamo dow laawol.

4Festus wi'iɓe, “Bulus e ton maɓɓii nder suudu cural gariiri Kaysaariya. Min e hoore am mi so"oto ton naa' ko neeɓi.

5Ngam maajum, sey mawɓe mooɗon njaada e am Kaysaariya, ɓe ngulloomo ton to e woodi goɗɗum kalluɗum ɗum o waɗi.”

6Festus jooɗii to maɓɓe ko ɓadii balɗe joweetati koo sappo. Gaɗa maajum o so"ii gariiri Kaysaariya. Nde weeti, o jooɗii dow jooɗorgal kiita, o wi'i Bulus waddee.

7Nde Bulus wari, Yahuudanko'en ɗiwoyɓe Urucaliima piliimo, ɓe ngulloriimo gullaali ɗuɗɗi kalluɗi, ɗi ɓe mbaawaayi tabbitinki.

8Ammaa Bulus wi'iɓe, “Mi waɗaayi ko Attawra haɗi, koo ko haanaa dow Wuro Ceniingo, koo boo dow Kaysar laamiiɗo Roomanko'en mawɗo.”

9Ammaa Festus e yiɗi welnanki Yahuudanko'en ɓernde, ngam non o ɗami Bulus, o wi'i, “A jaɓay njahaa Urucaliima ngam mi waɗanmaa kiita ton dow ko ɗum wullortomaa? ”

10Bulus nootii, wi'i, “Jooni e mi darii yeeso jooɗorgal kiita ley laamu Kaysar laamiiɗo Roomanko'en mawɗo to haani mi waɗanee kiita. Mi waɗanaayi Yahuudanko'en goɗɗum ko wooɗaa. An e hoore maaɗa a andi.

11To mi waɗii goɗɗum ko hewti mi waree, mi salataako wareeki. Ammaa to ko ɓe ngulloriiyam naa' ɗum goonga, walaa baawayɗo waɗukiyam e juuɗe maɓɓe. E mi yiɗi mi waɗanee kiita yeeso Kaysar!”

12Gaɗa Festus meddii e kokkooɓemo caawori, o wi'i Bulus, “Nde a torake kiita maaɗa yaaree to Kaysar, ɗum yaarete to maako! ”

Bulus Yeeso Agarifa Laamiiɗo

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

13Balɗe seɗɗa gaɗa maajum, goɗɗo laamiiɗo bi'eteeɗo Agarifa e mawniraawo maako
debbo bi'eteeɗo Banis ɓe ngari gariiri Kaysaariya ngam ɓe njaɓɓoo Festus.

14Nde ɓe mbaali ton balɗe seɗɗa, Festus hokki laamiiɗo on habaru Bulus, o wi'i, “E
woodi goɗɗo neɗɗo mo Felis laamiiɗo ali ɗo'o nder suudu cural.

15Ko njaami Urucaliima, mawɓe ardiiɓe diina e mawɓe Yahuudanko'en ngulliimo to
am, ɓe toriiyam mi taƴanamo kiita wareeki.

16Nootiimi, mbiimiɓe, enen Roomanko'en en ngaɗantaa goɗɗo kiita to gulliiɗomo
walaa ɗon, nden naa' o hokkaama carel ngam o wurtina hoore maako dow ko ɗum
wulloriimo.

17Too, nde ngardumi e maɓɓe ɗo'o, mi wonnaayi carel koo seɗɗa. Nde fini njooɗiimi
dow jooɗorgal kiita, mbiimi neɗɗo on waddee.

18Nde gulliiɓemo ndarii, ɓe ngulloraakimo goɗɗum kalluɗum no kamminoomi.

19Sey geddi tan ɓe ngaadi e maako dow boliiɗe diina maɓɓe, e goɗɗo mayɗo bi'eteeɗo
Yeesu, mo Bulus wi'ata e foofa.

20Min boo, nde mi andaa no ngaɗanaymi haala kan, ƴamumoomi to o jaɓii o yaha
Urucaliima o waɗanee kiita ton dow ko ɗum wullortoomo.

21Ammaa nde o toriiyam o alee nder juuɗe sooji'en naa Kaysar waɗaniimo kiita,
mbiimi o suree ton naa carel ngel lildaymoomi to Kaysar.”

22Nden Agarifa wi'i Festus, “Min e hoore am, e mi yiɗi nanki ko neɗɗo o'o wi'ata. ”
Festus wi'imo, “A nanay ko o wi'ata jaango. ”

23Nde fini Agarifa e Banis ngari nder laamu mawɗum, ɓe natti nder suudu kiita,
kamɓe e mawɓe sooji'en e ardiiɓe gariiri ndin fuu. Nden Festus wi'i Bulus waddee,
sey o waddaa.

24Festus wi'i, “An Agarifa laamiiɗo e yimɓe hawrutuɓe ɗo'o! On ngi'ii neɗɗo mo
Yahuudanko'en fuu ngullii to am nder Urucaliima haa e ɗo'o, e ɓe mbi'a e sembe o
haanaa aldeeki e yonki.

25Ammaa mi tawii o waɗaayi goɗɗum ko haani o waree. Ammaa nde kanko e hoore
maako o torake kiita maako yaaree to Kaysar, mi suɓii lildukimo to Kaysar Laamiiɗo.

26Ammaa mi walaa haala ndariika dow maako ko haani mi windana laamiiɗo on.
Kanjum waɗi ngaddumoomi ɗo'o yeeso mooɗon on fuu, ko ɓuri maa yeeso maaɗa an,
Agarifa laamiiɗo, ngam to en ɗaɓɓitii koo ɗume mi heɓa ko mbindumi.

27Ngam e yiiki am, ɗum laaɓanaayam mi yaara nangaaɗo to Laamiiɗo Mawɗo, mi
heɓaayi fii jamum ɗum o nangiraa.”

Kuuɗe Lilaaɓe 26

Bulus Wurtini Hoore Muuɗum Yeeso Agarifa

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

1Nden Agarifa wi'i Bulus, “Mi aliima wi'u ko ngiɗɗaa wi'uki. ” Sey Bulus ɓefti jungo fuɗɗi wurtinki hoore muuɗum, wi'i,

2“Allah reene, Agarifa laamiiɗo. Mi nanii belɗum nde keɓumi carel metuki ngam mi wurtina hoore am yeeso maaɗa hande dow ko Yahuudanko'en ngulloriiyam fuu,

3ngam a andi ndonuuji Yahuudanko'en e geddi amin fuu. Ngam maajum e mi toromaa, hettindanayam nder munyal.

4“Yahuudanko'en fuu e andi jonde am daga ko mi sukayel pamarel. E ɓe andi no njooɗoriimi nder leydi am e nder Urucaliima fuu.

5Kamɓe e ko'e maɓɓe, to ɓe njaɓii waɗuki ceyda am, e ɓe andi daga arande mi go'oto nder tokkuɓe laawol diina amin ɓurngol saɗuki ngol Faarisanko'en.

6Jooni, e mi darii ɗo'o yeeso mooɗon e mi waɗanee kiita ngam kammunde am dow heɓuki alkawal ngal Allah waɗani maama'en amin.

7Leyɓi amin sappo e ɗiɗi fuu e ndenti nder kammunde heɓuki alkawal ngal, kanjum waɗi e ɓe mawnina Allah jemma e nyalawma. Allah reene, ngam e mi woodi kammunde nden waɗi Yahuudanko'en ngulliiyam!

8Ngam ɗume kammiiɗon Allah waawataa umminki mayɓe?

9“Min e hoore am, ndenno mi kammake e haani mi waɗa ko mbaawaymi waɗuki ngam mi wonna inde Yeesu Najarankeejo.

10Kanjum ngaɗumi nder Urucaliima. Mawɓe ardiiɓe diina kokkiiyam laamu mi maɓɓa tokkuɓe Yeesu. Mi maɓɓi ɗuɗɓe nder suudu cural. Nde ɓe taɓanaa kiita wareeki, mi jaɓiiɗum.

11Mi torriiɓe nde ɗuɗɗum nder cuuɗi do'aare fuu. E mi waɗaɓe ɓe nganya tokkuki Yeesu. Mi hallaniiɓe naa' seɗɗa haa e mi ɗaɓɓitaɓe nder gariije goɗɗe leyɗe, e mi torraɓe.

Bulus Wi'ii No Tuubiri

(Kuuɗe Lilaaɓe 9.1-19; 22.6-16)

12“Nde mawɓe ardiiɓe diina kokkiyam laamu nanguki tokkuɓe Yeesu to gariiri Dimasku sey ndillumi.

13Allah reene, e mi dow laawol caka nyalawma, sey ngiimi jayngol ɓiwoyii daga dow ngol ɓurii jayngol naange ngol yeynii dow amin, min e ɓe njaadaymi.

14Gaɗa min fuu min njanii e leydi, sey nanmi hononde e wi'ayam nder Ibraaniyankoore, ‘Caawulu, Caawulu, ngam ɗume torrataayam? A torra hoore maaɗa e meere nde nganyuɗaayam.’

15Nootiimi mbiimi, ‘Mawɗo, an ɗum moye?’ Joomiraawo wi'i, ‘Min woni Yeesu mo torrataa.

16Umma dara. Mi wangane ngam mi suɓumaa ngartaa kuwanayɗoyam, ceydinaa ko ngiiɗaa dow am jooni e ko kollaymaami yeeso ɗo'o.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

17Mi hisnete daga juuɗe Yahuudanko'en e yimɓe naa' Yahuudanko'en, ɓe lilaymaami to maɓɓe.

18A wumtinayɓe, ɓe mburtoyoo nder nyiwre, ɓe ngarta nder jayngol, ɓe mburtoo nder laamu Ceyɗan, ɓe co"oo to Allah, ngam ɓe keɓa yaafaneeki hakke, ɓe natta nder yimɓe gartuɓe ceniiɓe ngam ɓe koolakeyam.'

Bulus Meti Dow Kuugal Muuɗum

19"Allah reene, Agarifa Laamiiɗo, kanjum waɗi mi salaaki waɗuki ko ngiimi nder wahayu daga dow.

20Arande mi wa'ajinanii yimɓe Dimasku, nden e yimɓe Urucaliima e leydi Yahuudiya fuu. Gaɗa non tokkumi nder yimɓe naa' Yahuudanko'en, mbiimiɓe ɓe tuuba, ɓe ngaylitoyoo to Allah, ɓe kuwa kuuɗe kollayɗe ɓe tuubii.

21Kanjum waɗi Yahuudanko'en nangiyam nder Wuro Ceniingo, ɓe ɓadii warkiyam.

22Ammaa Allah e wallayam haa hande. Ngam non e mi darii ɗo'o e mi metana'on goonga yeeso mawɓe e pamarɓe fuu. Mi wi'aayi koo ɗume sey ko Muusa e annabo'en horiiɓe mbi'i waɗay,

23waato Almasiihu torroto, nden o warta artuɗo ummaaki daga mayde, ngam o wadda jayngol to Yahuudanko'en e yimɓe naa' Yahuudanko'en."

24Bulus e nder metuki, sey Festus ƴefti hononde, wi'i, "Bulus, hoore maaɗa waylitake! Ɗuuɗuki andal maaɗa haaŋiima!"

25Ammaa Bulus wi'i, "Allah reene, Festus, mi haaŋaaki. Ko mbiimi ɗum goonga cembiɗka.

26Agarifa laamiiɗo e andi fii ɗu'um fuu. Kanjum waɗi mi hulaayi metuki yeeso maako. Mi tabbitinii e mo andi koo ɗume no wontindiri, ngam ɗum waɗaaka e suuɗe.

27Agarifa laamiiɗo! A jaɓii ko annabo'en mbindi? E mi andi a jaɓii!"

28Agarifa wi'i Bulus, "Nder carel seɗɗa nge'el a nyuma a waaway wartirkiyam tokkuɗo Yeesu? "

29Bulus wi'imo, "Koo nder carel seɗɗa, koo naa' nder carel seɗɗa, e mi toroo Allah ngam maaɗa an e nanɓeyam hande fuu ngarton ko ngartumi, ammaa naa' e ɗi'i ɓoggi njamndi. "

30Nden Agarifa e Festus e Banis e jooɗodiiɓe e maɓɓe fuu ummii, ndilli.

31Nde ɓe mburtii wuro ngon, ɓe mbi'i hakkunde maɓɓe, "Neɗɗo o'o waɗaayi ko hewti o waree koo o maɓɓe nder suudu cural."

32Sey Agarifa wi'i Festus, "Daa neɗɗo o'o wi'aayino kiita maako yaaree to Kaysar, daa o yoofaama."

Kuuɗe Lilaaɓe 27

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Bulus Nangi Laawol Gariiri Rooma

1Nde ɗum suɓi min njaha leydi Itaaliya nder komiwal, sey Bulus e woɓɓe nangaaɓe ngaɗaa nder jungo mawɗo sooji'en bi'eteeɗo Juuliyos. Kanko woni ardiiɗo kawtal sooji'en bi'eteengal Sooji'en Kaysar.

2Min natti komiwal ɓiwoyngal Adiramitiiyum jahayngal gariije gonɗe fongo maayo nder leydi Aasiya; min ndilli. E min ngondi e Aristarkus, neɗɗo leydi Makidooniya ɓiwoyɗo gariiri Tasaloonika.

3Nde fini min njottii gariiri Sidon. Juuliyos nani jurumɗum Bulus; o jaɓi Bulus yaha to higooɓe maako ngam ɓe mballamo.

4Nde min ummii ɗon, min tokki fuuna leydi Sayiifurus ngondi caka ndiyam, ngam hendu sembiɗiraa ton.

5Min kulti maayo ngo haade Kiliikiya e Bamfiiliya, min njottii gariiri Mira nder leydi Liikiya.

6Ton ardiiɗo sooji'en on heɓanimin komiwal ɓiwoyngal Alijandiiriya ummaniingal Itaaliya, o nattinimingal.

7Balɗe ɗuɗɗe komiwal amin waɗi e yaara seese-seese. E bone min njottorii haade gariiri Kinidus. Nde hendu haɗimin yaaki yeeso, sey min tokkiri fombina haa min njotti Kiriti, leydi ngondi caka ndiyam. Nde min ɓaɓɓii haade Salmoni min tokkiri fongo Kiriti ton to hendu sembiɗiraa.

8E bone min ɓaɓɓorii, min njottii wigeere bi'eteende Jipporde Bonde haade gariiri Laasiya.

9Min mbonni carel ɗungel haa nyalnde Humto Ittuki Hakke ɓaɓɓii. Nder carel ngel yaadu nder komiwal e saɗi naa' seɗɗa. Ngam maajum Bulus hokki caawori,

10o wi'i, “Bandiraaɓe, mi yi'ii komiwal ngal e ko woni nder maagal fuu wonnoto. Naa' kanjum tan, ammaa haa e enen maa en kalkay.”

11Ammaa mawɗo sooji'en ɓurii jaɓuki haala joomu komiwal ngal e pooɗoowo ngal dow haala Bulus.

12Jipporde komiije to min ngoni wooɗaa nder ndungu. Ngam non ɗuɗɓe wonɓe nder komiwal ngal ɓurii yiɗuki min njaha Finiki ngam min nduuma ton, to ɗum waɗoto. Finiki woni jipporde komiije nder leydi Kiriti, daaraynde lokirre hirnaa e woyla e lokirrehirnaa e fombina.

Hendu Mawndu Dow Maayo

13Nde hendu fombina fuɗɗi wisuki seese-seese, huwooɓe nder komiwal ngal kammii ɓe mbaaway yaaki to ɓe ngiɗi. Ɓe ittoyi njamnga darnirga komiwal ngal, min tokki haade fongo leydi Kiriti, min ndilli.

14Ammaa gaɗa maajum seɗɗa, hendu mawndu bi'eteendu hendu lokirre woyla e fuuna ummoyii daga leydi Kiriti.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

15Hendu ndun taɓɓii komiwal ngal haa min mbaawaayi tokkuki nder mayru. Ngam non, min alindu ndu dillidi e maagal.

16Nde min tokki haade wondi leydi pamardi ngondi caka ndiyam bi'eteendi Kawda, ndi ustanimin hendu. E bone min poodiroyi komiwal pamaral ,

17min nattiningal nder komiwal mangal. Nden ɓe ngadi ɓoggi ley komiwal mangal ngal, ɓe kaɓɓingal, ngam to' ngal feccoo. E ɓe kula to' ngal nufa nder njaareendi nder ndiyam haade Sirtis. Ngam non ɓe njippini gude gadayde komiwal dilla, ɓe ali hendu dillidi e maagal.

18Hendu cembindu ndun wadi ka fiiki. Ngam non nde fini ɓe puddi hubinki ko woni nder komiwal ngal nder ndiyam.

19Nder nyalnde tatawre, kamɓe e ko'e maɓɓe ɓe kubini ko ɓe kuutirta nder komiwal ngal nder ndiyam.

20Baldɗe dudɗe min ngi'aayi naange e koode, ngam hendu ndun wadii ka falyinki maayo ngon sembee haa min itti kammunde hisuki.

21Gada ɓe ngadii baldɗe ɓe nyaamaayi, Bulus darii yeeso maɓɓe, wi'i, “Daa on njaɓiino haala am, daa on alaayi Kiriti, daa torra ka'a e dullere nde'e heɓaayi'en.

22Ammaa jooni e mi toroo'on, cembidinee ɓerɗe moodon, ngam koo go'oto nder moodon halkataa, sey komiwal nga'al tan.

23Allah jeydoyam mo mawninaymi liloyii malaa'ikaajo muudum, o warii to am jemma.

24O wi'iyam, ‘Bulus, taa' hulu, a daroto yeeso Kaysar laamiido Roomanko'en mawdo. Kadimaa, barka maada Allah hisnay yimɓe wonduɓe e maada nder komiwal fuu.’

25Ngam non, cembidinee ɓerɗe moodon, ngam e mi hoolii Allah, ko o wi'iyam dum wartay goonga.

26Ammaa doole hendu no yaaray'en nder wondi leydi ngondi nder ndiyam.”

27Nder jemmaare sappo e nayawre, nde hendu wadi ka dilluduki e amin nder Maayo Adiiriya, caka jemma huwooɓe nder komiwal ngal e kammii min ɓadake leydi,

28sey ɓe ngadi ɓoggol poondirngol lugguki ndiyam ɓe ngi'i lugguki ndiyam dam koyde **40**. Min ɓeydi yeeso sedda, ɓe poondi kadimaa, ɓe ngi'i lugguki maajam haade koyde **30**.

29Be kuli to komiwal ngal fiya hayre, ngam non ɓe ngadi njamko nayo ndarnirko komiwal nder ndiyam dam gada maagal, ɓe ngadi ka waduki do'aare gari weeta.

30Nden kuwooɓe nder komiwal ngal e ɓe ngidi wurtaakingal ɓe ndada, sey ɓe njippini komiwal pamaral nder ndiyam, ɓe ngadi bo ɓe njippinay njamko ndarnirko daga yeeso komiwal mangal ngal.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

31Sey Bulus wi'i sooji'en ɓen e mawɗo maɓɓe, “To yimɓe ɓe'e ndaraaki nder komiwal nga'al on kisataa.”

32Sey sooji'en ɓen tayi ɓoggi jogiiɗi komiwal pamaral ngal, ɓe alingal ngal tokki ndiyam.

33Nde gari ɓadii weetuki, Bulus toriiɓe ɓe fuu ɓe nyaama nyamndu. O wi'i, “Hande woni nyalnde sappo e nayawre on nyaamaayi goɗɗum ngam wannaare.

34Ngam non e mi toroo'on, nyaamee ngam kison, ngam koo laasol hoore go'oto nder mooɗon halkataa.”

35Nde o wi'i non, o hocci buroodi, o yetti Allah yeeso maɓɓe ɓe fuu, o ŋappitiɗum o fuɗɗi nyaamuki.

36Sey ɓerɗe maɓɓe cembiɗi, kamɓe maa ɓe kocci ɓe nyaami.

37Minon wonɓe nder komiwal ngal, min ngaɗii yimɓe **276**.

38Nde ɓe nyaami ɓe kaari, ɓe kocci buhuuji alkamaari gondi nder komiwal ngal, ɓe paɗɗiɗi nder ndiyam ngam ɓe ustanangal teddudum.

Pusuki Komiwal Ngal

39Nde weeti huwooɓe nder komiwal ngal anditaayi leydi ndi ɓe njotti. Ɓe kaynii wigeere goodunde njaareendi. Ɓe ngiɗii yaaruki komiwal ngal ton to ɓe mbaawii.

40Sey ɓe tayi ɓoggi njamko ndarnirko komiwal ngal, ɓe aliɗi nder ndiyam. Ɗonmaa ɓe pitti ɓoggi ɗiɗum haɓɓiri pooɗirɗum komiwal ngal. Gaɗa maajum, ɓe yefti wudere wonde e hoore komiwal ngal, ngam hendu faarangal yeeso, yaarangal daande ndiyam ɗam.

41Ammaa komiwal ngal fiyi moɓde njaareendi nder ndiyam, hoore maagal nufi, ngal darii ɗon. Geeloodi ndiyam ngaɗi ka piyuki gaɗa maagal haa ngal pusi.

42Sooji'en wonɓe nder maagal ciryii dabare no ɓe mbardata curaaɓe wonɓe nder komiwal ngal, ngam to' goɗɗo nder maɓɓe yinoo daɗa.

43Ammaa nde mawɗo sooji'en on e yiɗi hisnuki Bulus, o haɗiɓe waɗuki ko ɓe ciryii, o wi'i bawɓe ndiyam arta nattuki nder maajam, mburtoo.

44Nden horiiɓe boo mbaɗɗoo leɗɗe komiwal ngal e pecce maagal. Non min fuu min ngaɗi min mburtii jam.

Kuuɗe Lilaaɓe 28

Bulus Nder Leydi Malta

1Nde min kisi, min nani inde leydi ngondi caka ndiyam ndin e wi'ee Malta.

2Yimɓe leydi ndin njaɓɓiimin boɗɗum. Ɓe kuɓɓanimin hiite, ngam ndiyam e waɗa, nden e woodi peewol.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

3Bulus hawriti ledde e mo wadade nder hiite ngen, sey guldum hiite ngen wurtini mboodi nder maaje, ndi fe"imo e jungo.

4Nde yimɓe ɓen ngi'i mboodi ndin e jogii jungo Bulus, ɓe mbi'i hakkunde maɓɓe, “Goonga nedɗo o'o o gadoowo warhoore. Koo nde o hisii daga maayo, ammaa fuu e non allah meeden debbo tayoowo kiita aldataamo e yonki.”

5Ammaa Bulus fiɗɗi mboodi ndin nder hiite ngen, o nanaayi nawɗum koo seɗɗa.

6E ɓe kammii jungo maako no ɓuutay, koo o yana ɗon e ɗon o maaya. Ammaa nde yawtii ɓe ngi'i walaa ko yanimo, ɓe ngayliti nyumol maɓɓe, ɓe mbi'i, “O'o, o allah feere!”

7Haade wigeere nden e woodi gese mawɗo leydi ndin, bi'eteeɗo Fubiliyus. O jaɓɓiimin boɗɗum, o jippinimin to wuro maako baldе tati.

8Nyaako maako e fukkii fiida e jonte kalluɗe e doggol reedu. Bulus yahi to maako, yowi juuɗe muuɗum dow maako, waɗanimo do'aare, o yamɗiti.

9Gaɗa maajum, nyawɓe horiiɓe nder leydi ndin ngari to Bulus, o yamɗitiniɓe.

10Ɓe mawninimin naa' seɗɗa. Nde min ngari dilluki, ɓe kokkimin ko min ngiɗi fuu ngam yaadu.

Yaadu Bulus Daga Malta Yaaki Rooma

11Gaɗa lebbi tati, min natti nder komiwal yiwoyngal Alijandiiriya noddirteengal Worɓe Ciwtaaɓe duumungal nder leydi Malta, min ndilli.

12Min njottii gariiri bi'eteendi Sirakus, min ngaɗi baldе tati ton.

13Daga ɗon min natti komiwal, min pilii haa min njottii gariiri Rigiyum. Nde fini hendu fombina fuɗɗi wisuki. Nder baldе ɗiɗi min ngari gariiri Futiyooli.

14Min tawi tokkuɓe Yeesu ton. Ɓe toriimin min njooɗoo to maɓɓe yontoore go'o. Nden min njottoyii gariiri Rooma.

15Nde tokkuɓe Yeesu wonɓe Rooma nani habaru garol amin, ɓe njahi Luumo Aafiyus e wonde wigeere bi'eteende Gure Hoɓɓe Tati ngam jaɓɓaakimin. Nde Bulus yi'iɓe, o yetti Allah, ɓernde maako sembiɗi.

Wa'aju Bulus Nder Gariiri Rooma

16Nde min ngari gariiri Rooma, ɗum ali Bulus jippii nder wuro ngo ɗum yoɓata ɗum waala, kanko e soojiijo deenayɗomo.

17Baldе tati gaɗa min ngarii, Bulus noddi mawɓe Yahuudanko'en. Nde ɓe kawriti, o wi'iɓe, “Bandiraaɓe! Koo nde mi waɗanaayi yimɓe meeden ko haanaayi, mi wonnaayi ndonuuji maama'en meeden, ammaa mi nangaama e Urucaliima, mi waɗaama nder juuɗe Roomanko'en.

18Ɓe yamiyam ko ngaɗumi. Ɓe tawii mi waɗaayi goɗɗum ko hewti mi waree, ngam non ɓe ngiɗi yoofukiyam.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

19Ammaa nde Yahuudanko'en gonɓe ɗon njaɓaayi mi yoofee, ɗum nangi mi toroo kiita am waddee to Kaysar, koo nde mi walaa ko ngullortoomi lenyol am.

20Kanjum waɗi noddumi'on ngam mi yi'a'on, mi medda e moodon. Ngam kammunde Israa'iilanko'en kaɓɓiraami ɓoggi njamndi ɗi'i.”

21Yahuudanko'en ɓen mbi'imo, “Min keɓaayi ɗerewol daga leydi Yahuudiya kollayngolmin habaru maaɗa. Kadimaa boo walaa koo go'oto nder bandiraaɓe amin gardo wi'imin habaru ɗum woodaa dow maaɗa.

22Ammaa e min ngiɗi mbi'aamin nyumo maaɗa, ngam e min andi yimɓe koo toye e ngedda diina ka tokkuɗaa.”

23Ɓe ndesi nyalnde nde ɓe co"oytoo to maako. Nde nyalnde nden wari, yimɓe ɗuɗɓe ngari, kawriti to Bulus jippii. Ilaa subaka haa alaasara e mo wa'ajinanaɓe, e mo hokkaɓe habaru Laamu Allah. E mo hollaɓe habaru Yeesu nder Attawra e nder defte annabo'en ngam o foodaɓe ɓe tokka Yeesu.

24Woɓɓe nder maɓɓe njaɓi ko o wi'i, woɓɓe boo njaɓaayi.

25Ngam non ɓe ngeddootiri hakkunde maɓɓe, ɓe puɗɗi sankitaaki. Ammaa Bulus wi'iɓe, “Ruuhu Allah wi'ii goonga nde metani maama'en moodon daga honduko Annabi Icaaya,

26o wi'i, ‘Yahu to yimɓe ɓe'e mbi'aaɓe: Koo ndeye on nanay, ammaa on paamataa. On ndaaray, ammaa on ngi'ataa.

27Ngam ɓerɗe lenyol ngo'ol njoorii. Ɓe cukkii noppi maɓɓe, ɓe maɓɓii gite maɓɓe, ngam to' ɓe ngi'a e gite maɓɓe, to' noppi maɓɓe nana, to' ɓerɗe maɓɓe paama, haa ɓe ngarta to am, mi yamɗitinaɓe. ’ ”

28Bulus ɓeydi metuki, wi'i, “Sey paamon, Allah lildii kisndam muuɗum to yimɓe naa' Yahuudanko'en. Kamɓe boo ɓe njaɓayɗum! ”

29[Nde Bulus wi'i non, Yahuudanko'en mburtii e ngeddootira hakkunde maɓɓe naa' seɗɗa.]

30Bulus boo joodii duuɓi ɗiɗi nder wuro ngo ɗum yoɓata ɗum waala. O yoɓani hoore maako. E mo jaɓɓoo koo moye gardo to maako,

31e mo wa'ajinanaɓe habaru Laamu Allah, e mo ekkitinaɓe habaru Yeesu Almasiihu Joomiraawo e sembe, walaa kaɗuɗomo.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Roomanko'en

Roomanko'en 1

Kownol Bulus

1Min Bulus windi ɗerewol ngo'ol. Mi maccuɗo Yeesu Almasiihu lilaaɗo maako
cuɓaaɗo mo Allah noddi wa'ajina Habaru Belɗum.

2Habaru Belɗum ɗum o waɗi alkawal ko neeɓi daga to konduɗe annabo'en maako
nder Deftere Ceniinde.

3Habaru ɗu'um ɗum dow ɓiɗɗo maako Joomiraawo meeɗen Yeesu Almasiihu. Nder
ɓandu kanko daga lenyol Dawda.

4Ammaa Allah hollii e bawɗe mawɗe Yeesu Almasiihu Joomiraawo meeɗen o ɓiɗɗo
maako nde o umminimo daga mayde barka Ruuhu maako.

5Barka Yeesu Almasiihu e ngam inde maako, Allah barkiɗiniiyam wartiriiyam lilaaɗo
ngam lenyi duuniyaaru fuu hooloomo tokka ko o wi'i.

6Ɗu'um hawtii e mooɗon onon ɓe Allah noddi ngam ngarta ɓe Yeesu Almasiihu.

7E mi howna'on on fuu mooɗon gonɓe gariiri Rooma, onon ɓe Allah yiɗi noddi ngam
ɓe ngarta yimɓe muuɗum. Allah Nyaako meeɗen e Joomiraawo meeɗen Yeesu
Almasiihu barkiɗina'on hokka'on jam.

Do'aare Yettuki Allah

8Arande, e mi yetta Allah am barka Yeesu Almasiihu ngam mooɗon on fuu, ngam
duuniyaaru fuu e nana habaru no kooloriiɗon Yeesu.

9Allah mo kuwanaymi kuugal wa'ajinki Habaru Belɗum dow Ɓiɗɗo maako e ɓernde
am fuu, kanko woni ceyduujo am, koo ndeye mi yejjitataa'on nder do'aare am.

10E mi toroo Allah to o jaɓii o maɓɓitanayam laawol mi yaha to mooɗon jooni.

11E mi yiɗi yiiki'on naa' seɗɗa ngam mi walla'on keɓon barka gonɗum nder Ruuhu
Allah cembiɗinayɗum'on.

12Ko ngiɗumi woni cembiɗindiren; hoolaare am sembiɗina'on, nden hoolaare mooɗon
sembiɗinayam.

13Bandiraaɓe am, e mi yiɗi andon nde ɗuɗɗum e mi siryoo yaaki to mooɗon, ammaa
koo ndeye goɗɗum e haɗayam yaaki. E mi yiɗi mi heɓa tokkuɓe Yeesu nder mooɗon,
non no keɓirmi tokkuɓe Yeesu nder goɗɗi lenyi.

14E woodi teddoral dow am, teddoral yimɓe gariiri e ladde'en, e janguɓe e ɓe
njangaayi.

15Ngam maajum, mi haaɓii wa'ajinanki'on Habaru Belɗum onon maa jooɗiiɓe gariiri
Rooma.

Bawɗe Habaru Belɗum

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

16Mi nanataa cemtuɗum wa'ajinki Habaru Belɗum, ngam ɗum bawɗe Allah baawayɗe hisna koo moye kooliiɗomo. Arande ɗum andiniiɗum Yahuudanko'en, nden sey yimɓe naa' Yahuudanko'en.

17Ngam Habaru Belɗum e holla aadilaaku Allah keɓeteeɗum barka hoolaaki Yeesu tan. Non no ɗum windiraa, “Aadiliijo o waɗay jonde hoolaaki Allah.”

Koo Moye Waɗii Hakke

18Monnere Allah e wanga daga dow dow yimɓe ɓe kulataa Allah e dow kuuɗe maɓɓe kalluɗe ɗe ɓe nyo"irta goonga.

19Ngam ko ɗum waawata anduki dow Allah, e njayri ɗum woni to maɓɓe, ngam Allah holliiɓeɗum.

20Ngam daga fuɗɗoode taguki duuniyaaru, ngikku Allah ɗum yi'ataake, e njayri ɗum woni, waato bawɗe maako tabitayɗe, e ko holli o Allah. Ɗum yi'aama e njayri nder ko o tagi. Ngam maajum, yimɓe ngalaa ko mbi'a.

21Koo nde e ɓe andi Allah, ɓe mawninaayimo bo Allah koo ɓe ngettamo, ammaa nyumo maɓɓe wartii meere, ɓerɗe maɓɓe ɗe mbaawataa faamuki goonga ɗe keewi nyiwre.

22E ɓe mbi'a e ɓe ngoodi ɗoyre, ammaa ɓe ngartii haaŋaaɓe.

23Allah tabitayɗo haani ɓe mawnina, ammaa e ɓe mawnina gunkiiji gaɗaaɗi nder nandi neɗɗo maayayɗo, e nder nandi colli, e nder nandi marle, e nder nandi ko dasotoo.

24Ngam non, Allah aliiɓe ɓe tokka suunooji ɓerɗe maɓɓe nefniiɗi ngam ɓe ngaɗindira ko semtinii e ɓalli maɓɓe.

25Ɓe ngayliti goonga Allah warti fewre. E ɓe mawnina ko tagaa haa e ɓe kuwanaɗum, ammaa Allah Tagoowo tan haani ɓe mawnina. Kanko woni kaanuɗo manteeki haa abadaa! Aamin.

26Ngam non, Allah aliɓe ɓe tokka suunooji maɓɓe cemtiniiɗi. Rewɓe maɓɓe ngayliti ko ɗum andi, rewɓe e mbalda e rewɓe.

27Non maa worɓe ali ko ɗum andi, ɓe ali walduki e rewɓe, suuno worɓe nangiɓe. Worɓe e mbalda e worɓe. Ngam nefniiɗum ɗum ɓe ngaɗata, ɓe keɓi halkere no haananiɓe.

28Nde ɓe nganyii ɓe anda Allah, Allah aliiɓe ɓe tokka nyumooji kalluɗi ngam ɓe ngaɗa ko haanaa ɗum waɗa.

29E ɓe keewi koo iri ɗume fii ɗum wooɗaa, e halleende, e yiɗuki ko ɓe njeyaayi, e ngikku kalluɗum, e lawliiru, e ware-ware, e hawre, e majjinki yimɓe, e ɓerɗe ɓaleeje. E ɓe meta dow woɓɓe,

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

30e ɓe meta kalluka dow woɓɓe, e ɓe nganya Allah, e ɓe kolla mangu, e ɓe ngoodi mangu hoore, mawninooɓe ko'e maɓɓe, e ɓe ɗaɓɓita laawol waɗuki ko halli, ɓe mawnintaa danyooɓe.

31Ɓe ngalaa hakkiilo, ɓe kebbintaa alkawal, ɓe ngalaa yidde, ɓe njurminantaa yimɓe.

32E ɓe andi Allah wi'ii yimɓe gaɗooɓe iri kuuɗe ɗen ɗon e haani ɓe kalkee. Fuu e non, naa' kuuɗe ɗen tan ɓe ngaɗata, haa maa e ɓe mbi'a gaɗooɓe kuuɗe ɗen e ngaɗa ko woodi.

Roomanko'en 2

Kiita Allah

1Ngam non, an, cappotoodo ko wooɗaa ɗum goɗɗo waɗi, a walaa ko mbi'ataa, koo an a moye. Ngam fuu carel ko cappotoɗaa ko wooɗaa ɗum goɗɗo waɗi, a waɗana hoore maaɗa kiita. Ngam ko wooɗaa ɗum capportoɗaa goɗɗo, kanjum ngaɗataa an maa.

2En andi kiita Allah ɗum goonga dow gaɗooɓe iri ɗum ɗon fii.

3A nyuma an, a hisay kiita Allah, nde a waɗa ko wooɗaa ɗum capportoɗaa woɓɓe?

4Koo an a yawana yidde Allah mawnde, e ciya yaawuki monnere maako, e munyal maako? A andaa yidde Allah e fooɗumaa tuubaa?

5Ammaa ɓernde maaɗa nde caatunde ganyunde tuubuki. Ngam non, a hawritana hoore maaɗa monnere Allah, Nyalnde monnere maako nde o waɗata kiita goonga.

6Ngam o waatanay koo moye ko fottidi e ko waɗi.

7Yimɓe munyuɓe nder waɗuki ko woodi, ɗaɓɓutuɓe teddungal e mangu e yonki ki re'ataa, kamɓe Allah hokkata yonki ki re'ataa.

8Ammaa yimɓe giɗanɓe ko'e maɓɓe tan ganyuɓe goonga tokki ko wooɗaa, ɓe kawray e monnere Allah e halkere maako.

9Koo moye gaɗoowo ko halli yaray torra e bone, koo moye, Yahuudanko'en e yimɓe naa' Yahuudanko'en.

10Ammaa fuu yimɓe gaɗooɓe boɗɗum, Allah waɗay ɓe keɓa teddungal, e mangu, e jam; arande Yahuudanko'en, nden sey yimɓe naa' Yahuudanko'en,

11ngam Allah hollataa feerootirol.

12Koo moye gaɗɗo hakke, to o walaa ley Attawra, o waɗantaake kiita dow ko Attawra wi'i. Ammaa koo moye gondo ley Attawra, to waɗii hakke, ɗum waɗanaymo kiita dow ko Attawra wi'i.

13Ngam naa' nanooɓe ko Attawra wi'i ngoni aadili'en yeeso Allah, ammaa tokkuɓe ko ɗum wi'i, kamɓe noddirtee aadili'en.

14To yimɓe naa' Yahuudanko'en ɓe ngalaa Attawra ngaɗii ko Attawra wi'i nder yidde ko'e maɓɓe, ɓe kollii e ɓe andi ko haani ɗum waɗa, koo nde ɓe ngalaa Attawra.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

15Ɓe kollii ko Attawra wi'i ɗum waɗa e windii nder ɓerɗe maɓɓe. Ɓerɗe maɓɓe maa e kolla ɗum goonga, ngam bannye nyumo maɓɓe e hollaɓe ɓe ngaɗii ko wooɗaa, bannye boo e ngo suranaɓe.

16Non no Habaru Belɗum ɗum nga'ajinmi wi'i, non waɗay Nyalnde nde Allah waɗanta nyumooji cuuɗiiɗi ɗi yimɓe kiita laawol Yeesu Almasiihu.

Yahuudanko'en e Attawra

17Ammaa taa noddira hoore maaɗa Yahuudankeejo, taa mantoroo Attawra, taa fiya gabaare dow sumpo maaɗa e Allah,

18taa andi ko Allah yiɗi ngaɗaa, taa suɓii ko ɓuri wooɗuki ngam a ekkitinaama Attawra,

19taa tabbitinii an woni kollayɗo bumɗo laawol, an woni jayngol ngam gonɓe nder nyiwre,

20taa ekkitinoowo ɓe ngalaa andal ko haani, taa ekkitinoowo sukaaɓe, taa tabbitinii a andi koo ɗume, nden fuu ko mbi'ataa ɗum goonga ngam a woodi Attawra —

21an ekkitinoowo woɓɓe, a ekkitintaa hoore maaɗa? An nga'ajinoowo dow ɗum ala nguyka, an a wujjataa?

22An bi'oowo to' yimɓe ngaɗa njeenu, an a waɗataa njeenu? An nefoowo gunkiiji, an a wujjataa nder suudu gunkiiji?

23An piyoowo gabaare dow dooka Allah, a yawantaa Allah laawol yewuki dooka maako?

24Non no ɗum windiraa, “Ngam mooɗon Yahuudanko'en, yimɓe naa' Yahuudanko'en e meta haala kalluka dow Allah.”

25Taa tokkii ko Attawra wi'i, naaduki maaɗa e nafi. Ammaa taa yewii ko Attawra wi'i, naaduki maaɗa wartii bo a naadaaka.

26To neɗɗo mo naadaaka tokkii ko Attawra wi'i, naa' Allah yi'aymo bo o naadaaɗo?

27Neɗɗo mo naadaaka, to o tokkii Attawra, o hollay on ngaɗii ko wooɗaa, ngam on ngewi Attawra koo nde on ngoodiɗum bindaaɗum nden on naadaaɓe.

28Yahuudankeejo mo goonga naa' o Yahuudankeejo e ɓandu tan, kadin naaduki ki goonga naa' e ɓandu tan ki woni, koo e tayɓuki laral.

29Ngam maajum, Yahuudankeejo mo goonga, kanko woni Yahuudankeejo daga nder ɓernde, nden naaduki ki goonga, kanki woni naaduki ɓernde ki Ruuhu waɗata, naa' ngam tokkuki Attawra bindaaɗum. Iri o'o neɗɗo naa' yimɓe mantatamo, Allah mantatamo.

Roomanko'en 3

1Ɓume Yahuudanko'en ɓurdi yimɓe naa' Yahuudanko'en? Ɓume naaduki nafata?

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

2E ɗum woodi naa' seɗɗa e ɗate ɗuɗɗe. Arande, Yahuudanko'en ɗum hokki boliiɗe Allah.

3Goonga, woƃƃe maƃƃe koolaaki Allah. Ammaa ciya hoolaaki maƃƃe waaway wartira Allah mo hebbintaa alkawal muuɗum?

4Goonga ɗum waawataa! Allah o gooduɗo goonga, koo nde koo moye neɗɗo o pewoowo. Non no ɗum windiraa, “Ngam ɗum tabbitina haala maaɗa e woodi goonga, nden nder kiita keƃaa jaalorgal. ”

5Ammaa to ciya aadilaaku meeɗen wartii laawol tabbitinki aadilaaku Allah, ɗume mbi'eten? En mbaaway wiiki Allah walaa aadilaaku to o torrii'en? (E mi meta ɗo'o no yimƃe metirta.)

6Ɗu'um waɗataako! To Allah walaa aadilaaku, no o waɗiranta duuniyaaru kiita?

7Ɗum gaɗotooɗum goɗɗo wi'a, “To ciya goonga am wallii yimƃe ngi'a goonga Allah e njayri haa ƃe mawninimo, ngam ɗume haa jooni e ɗum waɗanayam kiita dow min mi gaɗoowo hakke? ”

8To neɗɗo e nyumira non, o wi'ay, “En ngaɗu ko wooɗaa ngam ɗum warta laawol wurtinki goɗɗum boɗɗum.” Goonga, woƃƃe yimƃe e mbi'a en mbi'a non, ammaa naa' ɗum goonga, ɗum huɗuki tan. Ɗum waɗanayƃe kiita no haananiƃe.

Walaa Aadiliijo

9Too, ɗume mbi'eten? Enen Yahuudanko'en en ƃurii yimƃe naa' Yahuudanko'en won ɗon? Goonga naa' non. Mi yaadake mi hollii wiiki Yahuudanko'en e yimƃe naa' Yahuudanko'en ƃe fuu ley laamu hakke ƃe ngoni.

10Non no ɗum windiraa, “Walaa neɗɗo aadiliijo, walaa koo go'oto,

11walaa gooduɗo faamu, walaa ɗaƃƃutuɗo Allah.

12Yimƃe fuu ngaylitanii Allah ƃaawo, ƃe ngartii walaa ko ƃe nafi. Walaa gaɗoowo ko woodi, walaa koo go'oto.

13Konduɗe maƃƃe ɗum yenaande omtiinde. E ƃe kuutira ɗemɗe maƃƃe ngam majjinki yimƃe e fewre. Boliiɗe maƃƃe e keewi ko halli bo tooke mboodi kallundi.

14Konduɗe maƃƃe e keewi kulle e boliiɗe nawɗe.

15E ƃe njaawa waruki yimƃe.

16Fuu to ƃe njahi, halkere e torra e tokkiƃe.

17Ɓe andaa laawol wadduki jam.

18Ɓe ngalaa kulol Allah. ”

19Jooni en andi koo ɗume ko Attawra wi'i, ɗum wi'a ngam ƃen ɗon gonƃe ley Attawra, ngam koo moye maƃƃa honduko muuɗum, kadin fuu yimƃe duuniyaaru anda ley kiita Allah ƃe ngoni.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

20Ngam walaa neɗɗo noddeteeɗo aadiliijo yeeso Allah ngam tokkuki Attawra, ngam ko Attawra waɗata woni ɗum holla neɗɗo hakke muuɗum.

Wartuki Aadiliijo

21Ammaa jooni Allah wurtinii laawol ngol ɗum tokkata ɗum warta aadiliijo yeeso maako. Ɗum heƀataa aadilaaku ɗum ngam tokkuki Attawra. Attawra e annabo'en kokkii ceyda dow maajum.

22Ɗu'um aadilaaku Allah e ɗum heƀee barka hoolaaki Yeesu Almasiihu. Fuu kooliiɗo Yeesu, Allah wartiraymo aadiliijo, ngam o hollataa feerootirol.

23Koo moye neɗɗo waɗi hakke woɗɗitake ko Allah yiɗi o waɗa.

24Ammaa jooni Allah wartirii'en aadili'en. O waɗanii'en non caahu ngam yidde maako barka rimɗinki keƀeteeki laawol Yeesu Almasiihu.

25Allah lilii Yeesu Almasiihu warta cakkiri, ngam to yimƀe koolakemo ɗum yaafanooƀe hakke maƀƀe barka ƴiiƴam maako. Allah waɗii ɗu'um ngam holla aadilaaku muuɗum. Ngam ndenno o munyanii gaɗuƀe hakke o taƴanaayiƀe kiita.

26O waɗu non ngam e carel ngel o holla kanko e hoore maako o aadiliijo, nden e mo waɗa koo moye kooliiɗo Yeesu warta aadiliijo.

27Ngam non, walaa goɗɗum ɗum goɗɗo mantortoo. Ngam ɗume? Ngam en ngartaayi aadili'en ngam kuuɗe meeɗen, sey ni ngam en koolake Yeesu.

28Ngam en andi neɗɗo wartay aadiliijo yeeso Allah to hoolake Yeesu, naa' ngam tokkuki Attawra.

29Koo Allah o Allah Yahuudanko'en tan? Naa' fuu kanko woni Allah yimƀe naa' Yahuudanko'en? Goonga, o Allah yimƀe naa' Yahuudanko'en, kamƀe maa.

30Allah o go'oto, gartiraydo Yahuudanko'en aadili'en yeeso maako to ƀe koolake Yeesu. Non maa yimƀe naa' Yahuudanko'en, o wartirayƀe aadili'en to ƀe koolake Yeesu.

31To ɗum non, en alay tokkuki Attawra ngam en koolake Yeesu? Ɗum waɗataako! Sey ni, en tabbitinaɗum.

Roomanko'en 4

Hoolaare Ibraahim

1Too, ɗume mbi'eten dow Ibraahim, maama meeɗen ?

2To Allah wartirii Ibraahim aadiliijo ngam ko o waɗi, o heƀay ko o mantortoo, ammaa naa' yeeso Allah.

3Aayaare wi'i, “Ibraahim hoolake Allah; ngam maajum Allah wi'i o aadiliijo.”

4Neɗɗo kuwoowo ngam yoƀee, ɗum hoccataa ko o yoƀaa bo caahu, ammaa bo goɗɗum ɗum o heƀani hoore maako.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

5Nedɗo mo waɗaayi ɓernde muuɗum dow kuuɗe muuɗum, ammaa o waɗi ɓernde maako dow Allah gaɗoowo gaɗooɓe hakke ngarta aadili'en, ɗum nodday hoolaaki maako aadilaaku.

6Non Dawda wi'i nde o meti dow nedɗo barkiɗinaaɗo mo Allah noddi aadiliijo naa' ngam kuuɗe maako. O wi'ii,

7“Be barkiɗinaaɓe yimɓe ɓe ɗum yaafanii ko wooɗaa ɗum ɓe ngaɗi, ɓe hakke mu"en njaafaa.

8O barkiɗinaaɗo mo Joomiraawo limataa hakke maako. ”

9Too, barka ɗu'um, Yahuudanko'en tan keɓataɗum, koo haa e yimɓe naa' Yahuudanko'en? En mbi'ii, “Ibraahim hoolake Allah; ngam maajum Allah wi'i o aadiliijo. ”

10Ndeye fii ɗu'um waɗi? Ko Ibraahim naadee, koo gaɗa o naadaama? Ko o naadee ɗum waɗi, naa' gaɗa o naadaama.

11Naaduki ki o waɗanaa woni alaama kolluɗum Allah jaɓii o aadiliijo ngam o hoolakemo ko o naadee. Ngam maajum, Ibraahim woni nyaako koo moye kooliiɗo Allah mo Allah wartiri aadiliijo, koo o naadaaka.

12Non maa kanko woni nyaako ɓen ɗon naadaaɓe, naa' ngam ɓe naadaaɓe, ammaa ngam ɓe koolake Allah iri hoolaaki ki o woodi ko o naadee.

Alkawal Allah Dow Kooliiɓemo

13Allah waɗanii Ibraahim e ɓiɓɓe ɓiɓɓeeji maako alkawal wiiki kamɓe ndonata duuniyaaru. Allah waɗii alkawal nga'al naa' ngam Ibraahim e tokka ko Attawra wi'i, ammaa ngam aadilaaku keɓeteeɗum barka hoolaaki Allah.

14To tokkooɓe Attawra ngoni donooɓe duuniyaaru, hoolaare nedɗo wartii meere, nden Alkawal Allah wartii koo ko nafi.

15Attawra e wadda monnere Allah, ammaa fuu to dooka walaa, naa' no ɗum waɗata ɗum yewa dooka.

16Ngam non, yimɓe kooliiɓe Allah ngoni keɓooɓe ko o waɗi alkawal, ngam ɗum heɓa ko o waɗi alkawal caahu, nden fuu ɓiɓɓe ɓiɓɓeeji Ibraahim tabbitina heɓukiɗum, naa' tokkooɓe Attawra tan, ammaa haa e kooliiɓe Allah non no Ibraahim hooloriimo. Ngam Ibraahim woni nyaako meeɗen en fuu.

17Non no ɗum windiraa, “Mi wartiriima nyaako lenyi ɗuɗɗi.” Kanko woni nyaako meeɗen yeeso Allah mo o hoolii, Allah kokkoowo mayɓe yonki, noddoowo ko walaa sey ɗum wanga.

18Ibraahim hoolake Allah, o waɗii kammunde koo nde walaa daliila waɗuki kammunde maako. Ngam maajum, o wartii “Nyaako lenyi ɗuɗɗi,” non no o wi'aa, “Taaniraaɓe maaɗa ɗuuɗiray bo koode dow.”

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

19O alaayi hoolaaki Allah, koo nde o yi'i ɓandu maako somii ngam o ɓadake duuɓi **100**, nden debbo maako Saaratu danyataa.

20O waɗaayi seko dow ko Allah waɗanimo alkawal, ammaa o ɓeydii hoolaaki Allah, o mantiimo.

21O tabbitinii Allah waaway waɗa ko waɗi alkawal.

22Ngam Ibraahim hoolake Allah, “Allah wi'i o aadiliijo.”

23Boliiɗe biiɗe “Allah wi'i o aadiliijo,” naa' ngam maako tan ɗe mbindaa.

24Ɗe mbindaama ngam meeɗen enen maa ɓe Allah wartirta aadili'en, enen kooliiɓe ummindo Yeesu Joomiraawo meeɗen daga mayde.

25O waraama ngam hakke meeɗen, nden o umminaama daga mayde ngam ngarten aadili'en yeeso Allah.

Roomanko'en 5

Siryootirki e Allah

1Ngam non, nde Allah wartiri'en aadili'en ngam en koolake Yeesu Almasiihu, en ciryootirii e Allah barka Joomiraawo meeɗen Yeesu Almasiihu.

2Barka maako keɓuɗen laawol heɓuki ɗu'um caahu Allah ɗum gonɗen nder jooni. Ɗonmaa en mbelmbelta ngam en tabbitinii Allah hollay'en teddungal muuɗum.

3Naa' non tan, haa maa en mbelmbelta nder torraaji ɗi njareten, ngam en andi yaruki torraaji e wadda munyal.

4To en munyii nder torra, en keɓay ngikku ɗum Allah yiɗi, to o yiɗii ngikku meeɗen, non waɗay ngaɗen kammunde.

5Kammunde nden semtintaa'en, ngam Allah holli'en e mo yiɗi'en nder ɓerɗe meeɗen barka Ruuhu maako, ɗum o hokki'en.

6Nder carel ngel tampuɗen, Almasiihu maayii ngam gaɗooɓe hakke nder carel ngel Allah suɓi.

7E ɗum saɗi goɗɗo maaya ngam aadiliijo. Sey ni ɗum gaɗotooɗum goɗɗo waɗa sembe ɓernde maaya ngam neɗɗo mo ngikku boɗɗum.

8Ammaa laawol ngol Allah hollii'en yidde maako woni, carel ko ngonɗen nder hakke, Almasiihu maayii ngam meeɗen.

9Nde jooni en ngartii aadili'en barka ƴiiƴam Almasiihu, fii ɓurɗum tabbutuki woni o hisnay'en daga monnere Allah garaynde.

10Ndenno en wanywanyɓe Allah, ammaa ɗum siryootirii'en e maako barka mayde ɓiɗɗo maako. Jooni nde en ciryootirii e Allah, en ɓuray tabbitinki Almasiihu hisnay'en ngam e mo foofa.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

11Ammaa naa' kanjum tan, haa maa en nana beldum ngam ko Allah wadi barka Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu, ciryootirdo'en e Allah jooni.

Aadamu e Almasiihu

12Hakke nattii nder duuniyaaru ndu'u laawol neddo go'oto. Hakke dum o wadi ngaddii mayde. Non koo moye wartii maayaydo, ngam koo moye wadii hakke.

13Goonga, ko Attawra waddee, hakke e don nder duuniyaaru, ammaa Allah jogataako hakke neddo nder ɓernde muudum to dooka walaa.

14Fuu e non, daga jaamanu Aadamu yaaki jaamanu Muusa, mayde laamake dow koo moye, haa e dow yimɓe ɓe ngadaayi hakke iri dum Aadamu wadi . Aadamu woni misaalu on don garaydo.

15Ammaa caahu dum Allah hokkata dum nandaa e hakke Aadamu. Yimɓe dudɓe maayii ngam hakke neddo go'oto, ammaa yidde Allah ɓurii mawnuki naa' sedda, non maa caahu dum o hokkata yimɓe dudɓe barka neddo go'oto, waato Yeesu Almasiihu.

16Caahu Allah e feerootiri e ko hakke dum neddo go'oto foodi. Ngam kiita Allah tokkudum gada hakke dum Aadamu wadi woni kiita halkere, ammaa caahu dum Allah hokki, kanjum dum wartiri'en aadili'en koo nde en ngadii hakke naa' sedda.

17Ngam hakke dum neddo go'oto wadi, mayde fuddi laamaaki dow koo moye. Ammaa laamu dum, dum hewtaayi koo dume to dum hawtaama e laamu dum neddo go'oto waddi, waato Yeesu Almasiihu. Koo moye mo Allah holli yidde mawnde wartiriimo aadiliijo caahu, o heɓay jaalorgal dow hakke barka Almasiihu.

18Ngam non, non no hakke neddo go'oto foodirani fuu yimɓe kiita halkere, non maa kuugal aadilaaku ngal neddo go'oto wadi wartirii yimɓe dudɓe aadili'en hokkiiɓe yonki kesi.

19Non no yimɓe dudɓe ngarti gadooɓe hakke ngam neddo go'oto wanyii ko Allah wi'i, non maa yimɓe dudɓe ngartay aadili'en ngam neddo go'oto wadii ko Allah yidi.

20Attawra waddaama ngam ko woodaa dum yimɓe ngadata wurtoo e njayri. Ammaa fuu to hakke ɓeydii, sey yidde Allah ɓura ɓeydaaki.

21Hakke laamake yimɓe ngam dum poodaniiɓe mayde. Ammaa jooni yidde Allah e laamoo laawol aadilaaku, nden Allah jaɓii'en barka Yeesu Almasiihu Joomiraawo meeden. Non waday keɓen yonki ki re'ataa.

Roomanko'en 6

Bawde Hakke Ngewaama

1Too, dume mbi'eten? En ngaday ka waduki hakke ngam yidde Allah ɓeydoo?

2Goonga naa' non! Haanaa nyamren yeeso e waduki hakke, ngam en njaadake en ngartii bo mayɓe to hakke. No wadata kadin en nyamra yeeso e jonde nder hakke?

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

3Goonga on andi nde ɗum waɗanii'en baptisma ngam cumpootiren e Yeesu Almasiihu, en ngaɗana baptisma ngam en maydi e maako.

4Ngam non, baptisma ɗum um waɗani'en bo ɗum uwudu'en e maako, nden en ngartii go'o e maako nder mayde maako, ngam, non no teddungal Nyaako meeɗen Mo Dow umminiri Almasiihu daga mayde, non enen maa en ngaɗu jonde heyre.

5Ngam to en ngartii go'o e Almasiihu nder mayde iri nde maako, non maa en tabbitinii en ngartay go'o e maako nder ummaaki daga mayde no o ummorii.

6En andi ngikku meeɗen ɗum ndenno ɗum wardaama e Almasiihu dow gaafaangal, ngam ɓandu meeɗen ndu hakke halkee, ngam to' puɗɗiten ngarten maccuɓe hakke.

7Ngam fuu maydo, hakke walaa bawɗe dow maako.

8To en maydii e Almasiihu, en tabbitinii en njooɗodoto e maako.

9Ngam en andi Almasiihu umminaama daga mayde, nden o fuɗɗitataa o maaya kadin. Mayde fuɗɗitataa heɓa bawɗe dow maako.

10Mayde nde o maayi o maayu nde go'o ngam o yewa sembe hakke haa abadaa, nden jonde nde o waɗata jooni e mo waɗande nder sumpootirki e Allah.

11Non onon maa, doole koccee ko'e moodon bo mayɓe ɓe bawɗe hakke laamaaki dow maɓɓe, ammaa jooni on ngaɗa jonde ngam ngaɗon ko Allah yiɗi barka sumpootirki e Yeesu Almasiihu.

12Ngam non, to' on alu hakke laamoo dow ɓalli moodon maayayɗi haa tokkon ko suuno ɓalli moodon ngiɗi.

13To' on puɗɗutu alanon hakke wonde jokkoode ɓandu moodon nde huutiree fii kalluɗum. Ammaa kokkee Allah ko'e moodon bo yimɓe ɓe ɗum ummini daga mayde yaaki yonki, nden kokkonmo fuu ko'e moodon ngam o huutira'on kuuɗe aadilaaku.

14Ngam hakke heɓataa jaalorgal dow moodon, nde naa' ley Attawra ngondon, ammaa ley yidde Allah ngondon.

Maccuɓe Aadilaaku

15Ɗume ngaɗeten? En ngaɗay hakke ngam ley yidde Allah gondeen naa' ley Attawra? To' en ngaɗu non!

16Goonga on andi to on tokkii ko goɗɗo wi'i'on no maccuɓe ngaɗata, on ngartii maccuɓe on ɗon mo ngaɗoton ko wi'i, koo hakke pooɗayɗum mayde, koo waɗuki ko Allah yiɗi gartirayɗum neɗɗo aadiliijo.

17Ammaa yettoore tabbitana Allah, ngam ndenno on maccuɓe hakke, ammaa jooni on tokka ekkitinol ngol ɗum ekkitini'on e ɓerɗe moodon fuu.

18On ndimɗinaama daga waɗuki hakke, on ngartii maccuɓe aadilaaku.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

19E mi huutira boliiɗe ɗe caɗaa ngam on cembiɗaa. Ndenno on ngartirii ko'e mooɗon maccuɓe waɗuki fii nefniiɗum e fii kalluɗum gaɗuɗum ka ɓeydaaki naa' seɗɗa. Non maa, jooni ngartiree ko'e mooɗon maccuɓe aadilaaku ngam ngaɗon jonde ceniinde.

20Ko ngonnooɗon maccuɓe hakke, walaa ko wanni'on e kuuɗe aadilaaku.

21Ndiye ɓeydaari keɓuɗon nder ko ngaɗaynooɗon ndenno ɗum cemtoton jooni? Ko fii ɗum ɗon fooɗata woni mayde!

22Ammaa jooni nde ɗum rimɗinii'on daga hakke, nden on ngartii maccuɓe Allah, ɓeydaari ndi keɓoton woni jonde lamnde, nden e re'irde keɓon yonki ki re'ataa.

23Ngam njoɓaari hakke ɗum mayde, ammaa caahu Allah woni yonki ki re'ataa keɓeteeki barka sumpootirki e Yeesu Almasiihu Joomiraawo meeɗen.

Roomanko'en 7

Misaalu Dow Teegal

1Bandiraaɓe am, nde on fuu on andi dooka, on paamay ko ngiɗmi wiiki. Dooka e laamoo dow neɗɗo to e mo foofa tan.

2Misaalu, debbo teegal dooka haɓɓiimo e gorko maako to ni gorko on e foofa. Ammaa to gorko on maayii, debbo on fittake daga dooka kaɓɓindirɗummo e gorko on.

3Ngam non, to gorko maako e foofa o jooɗodii e gorko feere, ɗum noddiraymo gaɗoowo njeenu. Ammaa to gorko maako maayii, dooka yoofiimo, nden to o teerii e goɗɗo feere, naa' njeenu o waɗata.

4Bandiraaɓe am, dow Attawra, on ngartii bo mayɓe barka mayde Almasiihu dow gaafaangal, ngam ngarton ɓe goɗɗo jeyi. Jooni jeyɗo'on woni Almasiihu ummiiɗo daga mayde, ngam ngarten kuwooɓe nder kuugal Allah.

5Carel ko ngaɗeten ko ɓalli meeɗen ngiɗi, suunooji pooɗaydi hakke, ɗi ɓeydii sembe nder meeɗen ko nanɗen nder Attawra, e ɗi kuwa nder ɓalli meeɗen ngam kuwen ko fooɗanta'en mayde.

6Ammaa jooni en ndimɗinaama daga Attawra gartirɗum'en maccuɓe, ngam en maydii e Almasiihu. Jooni en kuwana Allah nder laawol kesol ngol Ruuhu maako, naa' nder tokkuki laawol kiingol ngol dooka bindaaɗum.

Attawra e Hakke

7Ɗume mbi'eten kadin? Attawra ɗum hakke? Goonga naa' non! Ammaa daa Attawra walaa, daa mi andaa ko woni hakke. Daa Attawra wi'aayino, “Taa' yiɗu fii ɗum a jeyaayi, ” daa mi andaa yiɗuki fii ɗum mi jeyaayi wooɗaa.

8Ammaa hakke heɓii laawol nder dooka fooɗaniiyam koo iri ngoye suuno yiɗuki fii ɗum mi jeyaayi. Ngam to dooka walaa, sembe hakke waatii.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

9Ndenno ko mi andaa ko dooka hadi, e mi nyuma mi walaa hakke. Ammaa nde andumidum, sey paamumi mi yewiidum, mi gadoowo hakke, nden andumi yeeso Allah mi maydo.

10Dooka kaanudum hollayam laawol ngol tokkaymi mi heɓa yonki ki re'ataa, dum foodaniiyam halkere.

11Hakke keɓii laawol nder dooka, dum kuutiriidum, dum yoyriiyam, dum foodaniiyam halkere.

12Ngam non, Attawra daga to Allah dum yiwoyi, non maa dooka daga to Allah dum yiwoyi, e dum wi'a ko haani, e dum woodi.

13Too, dum don dooka bodduum dum foodaniiyam halkere won don? Naa' non! Ammaa ngam hakke andee dum hakke, dum poodaniiyam halkere laawol dum don dooka bodduum, ngam e laawol dooka hakke warta fii kalludum naa' seddа.

14En andi Attawra dum kuugal Ruuhu Allah, ammaa min mi neddo tan, mi maccudo hakke.

Haɓduki e Hakke

15Mi faamaayi ngam dume ngadaymi ko ngadaymi. Ngam mi wadataa ko ngidumi wadуki, ammaa e mi wada ko nganyumi.

16To mi wadii ko mi yidaa wadуki, non hollii mi jaɓii Attawra e woodi.

17Ngam non, naa' dum min wadatadum, ammaa dum hakke gondum nder am.

18E mi andi walaa goddum bodduum nder am, waato nder ngikku am dum hakke. E mi yidi wadуki fii bodduum, ammaa mi waawataa wadukidum.

19Mi wadataa fii bodduum dum ngidumi wadуki, ammaa e mi wada fii kalludum dum mi yidaa wadуki.

20Too, to mi wadii ko mi yidaa wadуki, non hollii naa' dum min wadatadum, ammaa dum hakke gondum nder am wadatadum.

21Ɗum wartaniiyam ngikku, fuu carel ko ngidumi wadуki goddum bodduum, sey goddum kalludum gondum nder am hadayam wadukidum.

22Daga nder ɓernde am e mi nana beldum dooka yiwoydum daga to Allah.

23Ammaa nder ɓandu am mi yi'ii goddum dooka feere e honida e dooka dum ɓernde am yidi. Ɗum wartiriiyam maccudo hakke gondum nder ɓandu am.

24Mi neddo jurminiido! Moye hisnatayam daga ndu'u ɓandu am poodanaynduyam halkere?

25Yettoore tabbita to Allah barka Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu! Ngam non, min e hoore am nder ɓernde am mi maccudo dooka Allah, ammaa ngam ngikku am dum hakke mi maccudo hakke.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Roomanko'en 8

Jonde Nder Ruuhu Allah

1Ngam non, jooni ɗum tayantaa ɓen ɗon cumpootirooɓe e Yeesu Almasiihu kiita halkere.

2Ngam dooka Ruuhu Allah kokkoojum yonki nder sumpootirki e Yeesu rimɗiniiyam daga bawɗe hakke laamotooɗum'en pooɗanayɗum'en halkere.

3Ko Attawra waawaayi waɗuki, ngam ngikku hakke ɗum neɗɗo woodi, Allah waɗiiɗum. Nde o lili ɓiɗɗo maako nder nandi ɓandu meeɗen ndu hakke ngam o warta cakkiri ngam hakke meeɗen, o sankitii laamu hakke nder ɓandu.

4Allah waɗii ɗu'um ngam mbaawen waɗuki fuu kuuɗe aadilaaku ɗe Attawra wi'i ɗum waɗa, enen tokkooɓe ko Ruuhu Allah wi'i, naa' ko ɓalli meeɗen ngiɗi.

5Yimɓe gaɗooɓe ko ɓalli maɓɓe ngiɗi, e ɓe njowa ɓerɗe maɓɓe dow ko ɓalli maɓɓe ngiɗi. Ammaa yimɓe gaɗooɓe ko Ruuhu Allah wi'i, e ɓe njowa ɓerɗe maɓɓe dow ko Ruuhu Allah yiɗi.

6Yowuki ɓernde dow ko ɓandu yiɗi e ɗum fooɗa halkere, ammaa yowuki ɓernde dow ko Ruuhu Allah yiɗi e ɗum wadda yonki e jam.

7Ngam yowuki ɓernde dow ko ɓandu yiɗi ɗum wanyuki Allah, ɗum tokkataa ko dooka Allah wi'i, ɗum waawataa waɗukiɗum.

8Yimɓe gaɗooɓe ko ɓalli maɓɓe ngiɗi ɓe mbaawataa welnanki Allah ɓernde.

9Ammaa onon on ngaɗataa ko ɓalli mooɗon ngiɗi. On ngaɗa ko Ruuhu Allah wi'i, to ni ɗum goonga Ruuhu Allah e jooɗii nder ɓerɗe mooɗon. Koo moye to walaa Ruuhu Almasiihu , naa' Almasiihu jeyimo.

10Ammaa to Almasiihu e jooɗii nder ɓerɗe mooɗon, koo nde ɓalli mooɗon maayay ngam hakke, fuu e non Ruuhu Allah hokkay'on yonki, ngam on ngartiraama aadili'en.

11To Ruuhu Allah ummindo Yeesu daga mayde e jooɗoo nder ɓerɗe mooɗon, on ɗon ummindo Almasiihu daga mayde hokkay ɓalli mooɗon maayayɗi yonki barka Ruuhu maako jooɗiiɗum nder ɓerɗe mooɗon.

12Ngam non bandiraaɓe am, e woodi goɗɗum ɗum ngaɗeten doole, ammaa kanjum naa' ɗum tokkuki ko ɓalli meeɗen ngiɗi.

13Ngam to on ngaɗa jonde no ɓalli mooɗon ngiɗiri, on maayay. Ammaa barka Ruuhu Allah, to on mbarii kuuɗe ɗe ɓalli mooɗon ngiɗi waɗuki, on keɓay yonki ki re'ataa.

14Ngam fuu yimɓe ɓe Ruuhu Allah tokkinta ɓe ɓiɓɓe Allah.

15Ngam Allah hokkaayi'on Ruuhu gartirayɗum'on maccuɓe haa puɗɗiton ngaɗon jonde nder kulol, ammaa o hokku'on Ruuhu gartirayɗum'on ɓiɓɓe maako. Barka Ruuhu ɗum en mbaaway nodden Allah “Abba! Nyaako meeɗen!”

16Ruuhu Allah e hoore maajum hawti e ɓerɗe meeɗen tabbitinta enen en ɓiɓɓe Allah.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

17Jooni nde en ɓiɓɓe, en ngartii donooɓe. En ndonay fii boɗɗum ɗum Allah resani yimɓe maako, kadin en donidooɓe e Almasiihu, to ni en njardii torra e maako ngam keɓen teddungal hawti e maako.

Teddinki Ki Ɗum Teddinta'en Ɗo'o Yeeso

18Mi tabbitinii torra ka njareten jooni ka hewtaayi ka hawtee e teddungal ngal ɗum teddinta'en ɗo'o yeeso.

19Fuu ko tagaa e heɗii e haaɓi ngam yi'a Allah wanginii ɓiɓɓe muuɗum.

20Ngam ko tagaa wartiraama meere, naa' ngam yidde maajum, ammaa non Allah yiɗiri ɗum waɗoroo. Fuu e non e woodi kammunde,

21ngam ko tagaa e hoore maajum ɗum dimɗinteeɗum daga maccungaaku nyoluki, ɗum heɓa rimɗineeki e teddineeki ɗum yimɓe Allah njeyi.

22En andi haa jooni fuu ko tagaa e otta ngam nawɗum no debbo piidoowo e nawɗum danyngol ottirta.

23Ammaa naa' ko tagaa tan ottata, haa maa e enen. Enen gooduɓe Ruuhu Allah, dokkal maako arandewal nder ko o hokkata'en, en otta nder ɓerɗe meeɗen, en kaaɓii Allah wartira'en ɓiɓɓe maako, ɗonmaa o rimɗina ɓalli meeɗen.

24Daga carel ko ɗum hisni'en ngooduɗen kammunde nde'e. Ammaa to en ngi'a ko kammiiɗen, naa' ɗum kammunde won ɗon. Moye waɗata kammunde dow ko yaadi heɓi?

25Ammaa to en ngaɗa kammunde dow goɗɗum ɗum en ngi'ataa, en keɗoɗum nder munyal.

26Non maa, Ruuhu Allah e walla'en to tampuɗen. Ngam en andaa no haani ngaɗiren do'aare, ammaa Ruuhu Allah e hoore maajum e toroo Allah ngam meeɗen carel ngel ndulluɗen ko mbi'eten en otta.

27Nden Allah anduɗo ko woni nder ɓerɗe meeɗen, e mo andi ko Ruuhu yiɗi, ngam Ruuhu e toroo Allah ngam yimɓe maako non no o yiɗiri.

28En andi nder koo ɗume Allah e huwa ngam ɓeydaari yimɓe giɗɓemo, ɓe o suɓi non no o yiɗiri.

29Allah e andiɓe daga arande o suɓiiɓe ko duuniyaaru tagee ngam ɓe ngarta bo Ɓiɗɗo maako, ngam Ɓiɗɗo on warta afo nder bandiraaɓe ɗuɗɓe.

30Ben ɗon ɓe o suɓi, o noddiiɓe, o wartiriiɓe aadili'en, o nattiniiɓe teddungal maako.

Yidde Allah

31Ɗume mbi'eten dow fii ɗu'um? To Allah e wondi e meeɗen, moye waawata heɓa jaalorgal dow meeɗen?

32Allah haɗaayi Ɓiɗɗo muuɗum yarki torra, ammaa o hokkiimo ngam o sakkee ngam meeɗen en fuu. Nde o waɗii non, o hokkataa'en koo ɗume caahu?

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

33Moye waawata wullaaki yimɓe ɓe Allah suɓi? Ɗum Allah e hoore muuɗum wartiriɓe aadili'en.

34Moye waawata tayɗankiɓe kiita? Walaa! Yeesu Almasiihu maayii, ko ɓuri woni o umminaama daga mayde, e mo ton jooɗii to jungo nyaamo ngo Allah, kadin e mo toroo Allah ngam meeɗen.

35Ɗume waawata senda'en e yidde nde Almasiihu yiɗi'en? Ɗum torra kalluka, koo bone, koo halleende yimɓe, koo weelo, koo ciya kolte, koo nganyaandi yimɓe, koo mayde?

36Non no ɗum windiraa, “Ngam maaɗa koo ndeye nyalnde e ɗum ɗaɓɓita warkimin; ɗum hocciimin bo baali ɗi ɗum hirsata. ”

37Naa' non, nder fuu fii ɗu'um en keɓii jaalorgal barka Almasiihu giɗɗo'en.

38Ngam mi tabbitinii walaa ko waawata haɗa Almasiihu yiɗuki'en, koo mayde, koo yonki, koo malaa'ika'en, koo ko laamotoo dow, koo jaamanu ɗu'um, koo jaamanu garayɗum, koo bawɗe,

39koo ko woni e dow, koo ko woni e ley, walaa goɗɗum nder fuu ko tagaa baawayɗum haɗa Allah yiɗuki'en yidde nde o hollata'en barka Yeesu Almasiihu Joomiraawo meeɗen.

Roomanko'en 9

Allah e Yimɓe Maako

1Ko mbi'aymi ɗum goonga. Almasiihu jeyiyam, ngam non mi fewataa. Ruuhu Allah e laamoo ɓernde am nde tabbitinaniiyam ko mbi'aymi naa' ɗum fewre.

2E mi wannii naa' seɗɗa, nden nawɗum ɓernde am walaa re'irde ngam bandiraaɓe am Yahuudanko'en.

3Daa min e hoore am mi laanee ɗum sendayam e Almasiihu ngam lenyol am keɓa kisndam.

4Kamɓe ngoni Israa'iilanko'en, ɓe Allah wartiri ɓiɓɓe muuɗum. O wanginaniiɓe teddungal maako, o waɗaniiɓe alkawalji, o hokkiiɓe Attawra, o holliiɓe no ɓe mawninirtamo mawninki ki goonga, nden o waɗaniiɓe alkawalji ɗuɗɗi.

5Ɓe yiwoyi daga maama'en Yahuudanko'en mawɓe andaaɓe , nden daga lenyol maɓɓe Almasiihu waroyi nder ɓandu. Allah laamotooɗo koo ɗume mantee haa abadaa! Aamin.

6Naa' e mi wi'a Allah hebbinaayi alkawal muuɗum. Ngam naa' fuu Israa'iilanko'en ngoni yimɓe Allah ɓe goonga.

7Ɗonmaa naa' fuu ɓiɓɓe ɓiɓɓeeji Ibraahim ngoni ɓiɓɓe Allah. Ammaa Allah wi'ii Ibraahim, “Barka Iciyaaku keɓataa ɓiɓɓe ɓiɓɓeeji ɓe ngaɗanmaami alkawal.”

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

8Ɗu'um hollii ɓiɓɓe danyaaɓe no ɗum danyiri koo moye naa' kamɓe ngoni ɓiɓɓe Allah. Ammaa ɓiɓɓe ɓe ɗum danyani Ibraahim ngam Allah waɗaniimo alkawal maɓɓe, kamɓe ngoni ɓiɓɓe maako ɓe goonga.

9Ngam ɗu'um woni ko Allah wi'i nder alkawal ngal o waɗi, o wi'i, “Hitaande garaynde bo nge'el carel mi so''oyto, nden Saaratu danyay ɓiɓɓo gorko.”

10Naa' maa ɗu'um tan, ammaa ɓiɓɓe Rifkatu siwtaaɓe, nyaako maɓɓe o go'oto, waato maama meeɗen Iciyaaku.

11-12Ammaa ko siwtaaɓe ɓen ndanyee, koo ko ɓe ngaɗa goɗɗum boɗɗum koo goɗɗum ɗum wooɗaa, Allah wi'ii Rifkatu, “Biɓɓo mawɗo on o jagganto pamaro on.” Ɗu'um tabbitinii Allah e suɓa yimɓe naa' ngam kuuɗe ɗe ɓe ngaɗi, ammaa ngam non o yiɗi ɗum waɗoroo.

13Non no ɗum windiraa, “E mi yiɗi Yaakubu, ammaa mi wanyii Isaw.”

14Ɗume mbi'eten? Jooni en mbi'ay Allah waɗii ciya aadilaaku won ɗon? Naa' non, koo seɗɗa!

15Ngam o wi'ii Muusa, “Mi wallay koo moye mo ngiɗumi walluki, mi yurminanay koo moye mo ngiɗumi yurminanki.”

16Ngam non, Allah e suɓa neɗɗo naa' ngam neɗɗo e yiɗi Allah suɓamo koo ngam tiinaare maako, ammaa ɗum yurmeende Allah tan.

17Ngam aayaare wi'ii Allah wi'ii Fir'awna, “Mi wartiriima laamiiɗo ngam mi huutirmaa mi holla bawɗe am ɗum andina inde am koo toye nder duuniyaaru.”

18Ngam non, Allah e yurminana koo moye mo o yiɗi yurminanki, nden e mo saatina ɓernde koo moye mo o yiɗi saatinanki ɓernde.

Monnere Allah e Yurmeende Maako

19Goɗɗo nder mooɗon wi'ayyam, “To fii ɗu'um ɗum non, ngam ɗume haa jooni Allah e yi'ira'en ko wooɗaa? Moye waawata wanya waɗuki ko Allah yiɗi? ”

20Ammaa an neɗɗo, a moye haa a foɗfoɗtira e Allah? Gojiire waawataa wi'a gaɗuɗonde, “Ngam ɗume ngaɗirɗaayam nihi?”

21Ngam gaɗoowo gojiije o waaway o huutira loope no o yiɗi. O waaway o huutira loope o waɗa gojiije, goɗɗe ngam ɗe kuutiniree kuuɗe ɗe daraja, goɗɗe ngam ɗe kuutiniree kuuɗe ɗe ngalaa daraja.

22Non kuuɗe Allah mba'i. O yiɗiino o holla monnere maako, nden o wangina bawɗe maako dow kaanuɓe o monnanaɓe, kewtuɓe kalkee, ammaa o munyaniiɓe munyal mangal.

23Ɗonmaa o yiɗii o wanginana yimɓe ɓe o yurminani teddungal maako mangal. Daga arande kamɓe o siryii keɓa teddungal maako.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

24Waato enen ɓe Allah noddi naa' daga nder Yahuudanko'en tan, ammaa haa maa daga nder yimɓe naa' Yahuudanko'en.

25Non no Allah wi'i nder deftere Yuuca'u, “Yimɓe ɓe mi jeyaayi, mi noddayɓe ‘yimɓe am, ’ lenyol ngol mi yiɗaa, mi noddayngol, ‘Lenyol ngol ngiɗumi. ’

26Nden e nden ɗon wigeere to ɗum wi'iɓe, ‘Naa' on yimɓe am, ’ ɗon ɗum ɗum noddataɓe ɓiɓɓe Allah mo yonki. ”

27Nden Icaaya metii e sembe dow Israa'iila wi'i, “Koo nde ɓiɓɓe Israa'iila ɗuuɗirii bo njaareendi maayo, fuu e non seɗɗa nder maɓɓe tan kisata,

28ngam Joomiraawo yottinay taɓanki duuniyaaru kiita nder yawɗaare.”

29Ɓonmaa Icaaya wi'i, “Daa Joomiraawo Joomu Bawɗe alaayi yimɓe seɗɗa daga nder lenyol meeɗen, daa en ngartii bo gariiri Sodom, daa en ngartiraama bo gariiri Gomoora.”

Israa'iilanko'en e Habaru Belɗum

30Ɓume mbi'eten kadin? Yimɓe naa' Yahuudanko'en ɓe ɗaɓɓitaayi ɓe ngarta aadili'en, kamɓe ngartiraa aadili'en, waato aadilaaku keɓeteeɗum barka hoolaaki Almasiihu.

31Ammaa Israa'iilanko'en ɗaɓɓutuɓe ngarta aadili'en ngam tokkuki Attawra, ɓe keɓaayiɗum.

32Ngam ɗume? Ngam ɓe ɗaɓɓitaayi wartuki aadili'en barka hoolaaki Allah, ammaa ɓe ɗaɓɓitiiɗum e laawol waɗuki kuuɗe boɗɗe. Ɓe peggii nden ɗon “hayre gaɗoore yimɓe peggoo,”

33no aayaare wi'i, “Ndaaree, mi resii hayre nder Sihiyoona gaɗaynde yimɓe peggoo, nde waɗay ɓe njana. Fuu kooliiɗomo semtintaake. ”

Roomanko'en 10

1Bandiraaɓe am, ko ngiɗumi nder ɓernde am e ko torotoomi Allah, kanjum woni Israa'iilanko'en kisa.

2Mi waaway mi hokka ceyda dow maɓɓe e ɓe ngiɗi huwanki Allah naa' seɗɗa, ammaa e ɓe kuwanamo naa' dow faamu boɗɗum.

3Ɓe paamaayi laawol ngol Allah wartirta yimɓe aadili'en, ɓe ndarwii laawol ngol ɓe tokkata. Ngam non, ɓe njaɓaayi tokkuki laawol ngol Allah wartirta yimɓe aadili'en.

4Ngam Almasiihu woni de'uɗo kuuɗe Attawra, ngam koo moye kooliiɗomo warta aadiliijo.

5Muusa windii dow wartuki aadiliijo laawol tokkuki Attawra, o wi'ii, “Koo moye gaɗoowo ko Attawra wi'i o heɓay jonde nde goonga.”

6Ammaa ɗu'um woni ko Wolde Allah wi'i dow wartuki aadiliijo barka hoolaaki Almasiihu, “Taa' wi'u nder ɓernde maaɗa, ‘Moye yahata ton dow?’ ” (Waato ngam waddoya Almasiihu nder duuniyaaru),

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

7koo, “Moye yahata Laahira to ngayka kalluka lugguka?” (Waato ngam umminoya Almasiihu daga nder mayɓe).

8Raa ko aayaare wi'i, “Wolde Allah e haade maaɗa e nde dow ɗemngal maaɗa e ɓernde maaɗa,” waato wa'aju hoolaaki Allah ɗum min nga'ajinta.

9Ngam taa wi'ii e honduko maaɗa, “Yeesu o Joomiraawo,” nden taa hoolake nder ɓernde maaɗa wiiki Allah umminiimo daga mayde, a hisay.

10Ngam nder ɓernde neɗɗo hoolotoo Almasiihu nden Allah wartiramo aadiliijo, nden e honduko neɗɗo wi'ata e njayri Yeesu woni Joomiraawo hisa.

11Wonde aayaare wi'ii, “Koo moye kooliiɗomo semtintaake.”

12Ngam walaa feerootirol hakkunde Yahuudanko'en e yimɓe naa' Yahuudanko'en, Joomiraawo kanko woni Joomiraawo koo moye, e mo barkiɗina koo moye torotooɗomo naa' seɗɗa.

13No aayaare wi'i, “Koo moye toriiɗo Joomiraawo hisnamo, Joomiraawo hisnaymo.”

14Ammaa no ɗum waɗata yimɓe toroo mo ɓe koolaaki? Nden no waɗata ɓe kooloomo to ɓe meeɗaayi nanki habaru maako? Nden no waɗata ɓe nana habaru maako to naa' goɗɗo wa'ajinaniɓe?

15Nden no yimɓe nga'ajinirta to ɓe lilaaka? Non no ɗum windiraa, “Ɗum fii boɗɗum yottaaki ɓen ɗon gadduɓe Habaru Belɗum.”

16Ammaa naa' fuu Israa'iilanko'en njaɓi Habaru Belɗum; ngam Icaaya wi'i, “Joomiraawo, moye jaɓi haala meeɗen?”

17Ngam non, hoolaaki Allah e heɓee laawol nanki habaru Almasiihu, nden habaru Almasiihu e nanee laawol wa'ajinki dow maako.

18Ammaa, e mi ɓama, ɗum goonga ɓe nanaayi habaru ɗum? Goonga ɓe naniiɗum, ngam aayaare wi'ii, “Habaru Allah yahii koo toye nder duuniyaaru, boliiɗe maɓɓe nattii koo toye nder duuniyaaru. ”

19Ɗonmaa e mi ɓama, yimɓe Israa'iila paamaayi? Arande Muusa wi'ii ko Allah wi'i yimɓe Israa'iila, “Mi waɗay ngaɗon lawliiru yimɓe ɓe koccuɗon naa' ɓe goɗɗum. Laawol yimɓe ɓe andaa goɗɗum, mi waɗay'on monnon. ”

20Nden Icaaya metii e sembe ɓernde wi'ii Allah wi'ii, “Ben ɗon ɓe ɗaɓɓitataayam ɓe keɓiiyam; mi wanginii hoore am to yimɓe ɓe ɓamaayi no ɓe keɓirtayam. ”

21Ammaa dow Israa'iila o wi'i Allah wi'i, “Ko neeɓi e mi ɗaɓɓita siryootirki e yimɓe ɓe ngaɗataa ko mbi'aymi, ɓe ɓerɗe caatuɗe. ”

Roomanko'en 11

Yurmeende Allah Dow Israa'iila

1E mi ɓama, Allah wanyii yimɓe muuɗum? Goonga, o wanyaayiɓe. Min e hoore am mi Israa'iilankeejo, taaniraawo Ibraahim daga lenyol Biliyaaminu.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

2Allah wanyaayi yimɓe muuɗum ɓe o suɓi daga fuɗɗoode duuniyaaru. On andi ko aayaare wi'i dow Iliya, no o wullorii Israa'iilanko'en to Allah.

3O wi'ii, “Joomiraawo, ɓe mbarii annabo'en maaɗa, ɓe pusii cakkirle maaɗa. Min tan woni koriiɗo, nden e ɓe ɗaɓɓita warkiyam.”

4Ammaa ɗume Allah wi'imo? Allah wi'imo, “Mi resanii hoore am yimɓe 7,000 ɓe meeɗaayi mawninki ngunkiwa mbi'eteenga Ba'al.”

5Non ɗum wontindiri nder jaamanu ɗu'um, e woodi yimɓe seɗɗa koriiɓe ɓe Allah suɓi, ngam yidde maako.

6To e mo suɓira yimɓe laawol yidde maako, o suɓuɓe naa' ngam kuuɗe boɗɗe ɗe ɓe ngaɗi. Ngam to e mo suɓa yimɓe ngam kuuɗe ɗe ɓe ngaɗi, suɓuki kin naa' ɗum caahu, ɗum njoɓaari yidde maako naa' nde goonga.

7Too, noye won ɗon? Yimɓe Israa'iila tampii keɓa ko ɗaɓɓitata. Seɗɗa nder maɓɓe keɓiɗum, ɓe Allah suɓi, ammaa koriiɓe ɗum saatinaniiɓe ɓerɗe.

8No aayaare wi'i, “Allah wartiriiɓe yimɓe ɓe ngalaa hakkiilo ɓe ngalaa faamu. E ɓe ngoodi gite, ammaa ɓe ngi'ataa, e ɓe ngoodi noppi, ammaa ɓe nanataa, haa nde'e nyalnde.”

9Nden Dawda wi'ii, “Allah waɗa humto maɓɓe wartanaɓe tarkowol ɓe njana nder maggol, ɓe njara torra no haananiɓe;

10gite maɓɓe mbuma ɓe tampa yiiki, torra kalluka wartanaɓe dongal haa abadaa. ”

11E mi ɣama, nde Yahuudanko'en njani nder hakke, ɓe ummataako won ɗon? Goonga naa' non! Ammaa ngam hakke ɗum ɓe ngaɗi, kisndam waranii yimɓe naa' Yahuudanko'en ngam Yahuudanko'en nana lawliiru maɓɓe.

12Jooni to hakke ɗum Yahuudanko'en ngaɗi warti barka to yimɓe duuniyaaru, nden to tampere maɓɓe ngartii barka to yimɓe naa' Yahuudanko'en, barka ɗum ɓuray non to fuu Yahuudanko'en ɓe Allah suɓi njaɓii kisndam maako.

Kisndam Yimɓe Naa' Yahuudanko'en

13Jooni e mi metana'on onon yimɓe naa' Yahuudanko'en. Nde mi lilaaɗo to yimɓe naa' Yahuudanko'en, mi fiyay gabaare am dow kuugal ngal Allah hokkiyam mi waɗa,

14ngam mi waɗa bandiraaɓe am Yahuudanko'en nana lawliiru, non hisna woɓɓe maɓɓe.

15Ngam to wanyuki ki Allah wanyiɓe wartii laawol siryootirki maako e duuniyaaru, noye ɗum wartata to o siryootirii e maɓɓe? Ɗum wartay bo o umminɓe daga mayde.

16To ɗum hokkii Allah ŋoccitel buroodi, nden fuu buroodi koriiɗum ɗum wartii bo ɗum hokkiiɗum Allah. To ɗum hokkii Allah ɗaɗi lekki, nden lice maaki maa ngartii ɗe maako.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

17Raa misaalu. Lenyol Ibraahim, waato Yahuudanko'en e nandi e lekki jaytun ki ɗum aawi, ammaa Allah ittii goɗɗe lice maaki, o waddii lice kese daga lekki jaytun ki ladde o takkiɗe to o itti ɗen ton lice ngam ɗe keɓa barka lekki kin ɗe mawnida e maaki. Onon yimɓe naa' Yahuudanko'en, onon ngoni lice kese ɗen.

18Ngam non, to' on piyu gabaare mbi'on on ɓurii ɗen ton lice ɗe ɗum itti. To on ngaɗii non, to' on ngejjutu, naa' onon njogii ɗaɗi lekki kin, ammaa ɗaɗi ɗin njogii'on.

19On mbi'ay, “Lice ɗen itti ngam ɗum takkindiramin e lekki kin. ”

20Ɗu'um ɗum goonga. Ɓe itta daga lekki kin ngam ɓe koolaaki Allah, ammaa an boo a takka e lekki kin ngam a hoolake Almasiihu. Ngam non, taa' mawnin hoore, ammaa jooɗa nder kulol Allah.

21Ngam nde Allah itti ɗen ɗon lice lekki jaytun aawaaki, on nyuma onon maa o alay'on?

22Ngam non, nyumu dow yidde Allah e monnere maako. E mo monnana ɓen ɗon aluɓe tokkukimo, ammaa o hollete yidde maako, taa waɗii ka hoolaakimo kanko kolloowo yidde. Ammaa taa waɗaayi non, an maa ɗum ittete daga lekki kin.

23Nden koo Yahuudanko'en ittaaɓe daga lekki kin, to ɓe nyamraayi yeeso e ciya hoolaaki Allah, o takkindirayɓe e lekki kin, ngam o waaway o fuɗɗita o takkindiraɓe e maaki.

24Onon yimɓe naa' Yahuudanko'en onon ngoni bo lice ittaaɗe daga lekki jaytun puɗuki nder ladde ɗe takkindiraa e lekki jaytun aawaaki. Naa' non Allah tagiri lekki kin. Nde ɗum non, ɗum saɗantaa Allah o fuɗɗita o so"a lice lekki jaytun aawaaki ɗe o ittunoo to maaki o takkaɗe to maaki.

Allah e Yurminana Koo Moye

25Bandiraaɓe am, mi yiɗaa ndullon anduki sirru ɗu'um, ngam to' ngarton ɓe mangu hoore. Israa'iilanko'en ɗuɗɓe ngaɗay ka wanyuki ko Allah wi'i sey to carel waɗii ngel fuu yimɓe naa' Yahuudanko'en ɓe Allah suɓi kooliimo.

26Non Israa'iilanko'en fuu kisirta. Non no ɗum windiraa, “Kisnoowo waray daga Sihiyoona, o ittay fuu ciya kulol Allah daga ɓerɗe lenyol Yaakubu.

27Kanjum woni alkawal ngal ngaadaymi e maɓɓe carel ngel njaafantoomiɓe hakkeeji maɓɓe. ”

28Yahuudanko'en ngartii wanywanyɓe Allah ngam ɓe nganyii Habaru Beldum. Ɗu'um wartii ɓeydaari moodon. Ammaa ɓe cuɓaaɓe Allah, haa jooni e mo yiɗiɓe, ngam o waɗanii maama'en maɓɓe alkawal.

29Ngam Allah waylitataa ɓernde muuɗum dow mo o suɓi e mo o barkiɗini.

30Ndenno onon yimɓe naa' Yahuudanko'en, on nganyiino Allah, ammaa jooni o yurminanii'on ngam Yahuudanko'en nganyii ngaɗa ko o wi'i.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

31Non maa Yahuudanko'en ɓe nganyii ɓe ngaɗa ko Allah wi'i, ngam e laawol yurmeende nde Allah holli'on kamɓe maa o yurminanaɓe.

32Allah wartirii fuu yimɓe bo curaaɓe ngam ɓe nganyii waɗuki ko o wi'i, o waɗu non ngam o yurminana koo moye.

Mantuki Allah

33Goonga, yidde Allah, e faamu maako, e andal maako e ɗum luggi. Walaa baawayɗo anda ko o suɓi waɗuki. Ko o waɗata ɓurii sembe faamu neɗɗo.

34Aayaare wi'i, “Moye meeɗi anduki ko woni nder ɓernde Joomiraawo? Moye meeɗi wartuki kokkayɗomo caawori?

35Moye meeɗi hokkuki Allah goɗɗum ɗum o waatantamo? ”

36Ngam koo ɗume kanko tagiɗum, to maako koo ɗume yiwi, to maako ɗum so"oto. Mangu tabbita to Allah haa abadaa. Aamin.

Roomanko'en 12

Jonde Huwanki Allah

1Ngam maajum bandiraaɓe am, ngam yurmeende mawnde nde Allah holli'en, e mi toroo'on, kokkee Allah ko'e moodon bo cakkiri ciryaandi ngam kuugal maako, mbelnanayndimo ɓernde. Non woni no haani mawniniron Allah.

2To' on njaɓu nyumo moodon warta iri ngo yimɓe ɓe tokkaayi Yeesu, ammaa alee Allah mo"ina jonde moodon e nyumol moodon, ngam paamon ko o yiɗi ngaɗon, waato ko wooɗi, e ko welnantamo ɓernde, e no njooɗortooɗon jonde kewnde.

3Ngam caahu ɗum Allah hokkiyam, e mi wi'a koo moye moodon, to' hocca hoore muuɗum ko ɓuri no haani. Ammaa koo moye faama no hocciri hoore muuɗum. Koo moye hocca hoore muuɗum ko fottidi e hoolaaki Allah ki Allah hokkimo.

4En ngoodi jokkooɗe ɗuɗɗe e ɓalli meeɗen, nden koo ndeye jokkoode e woodi kuugal muuɗum.

5Non maa, koo nde en yimɓe ɗuɗɓe, en ngartii bo ɓandu go'o ngam en koolake Almasiihu, en fuu en njokkootiri no jokkooɗe ɓandu njokkindiri.

6Allah hokkii koo moye meeɗen dokke feere-feere. To dokkal meeɗen ɗum waɗuki annabaaku, sey ngaɗenɗum no fottidi e hoolaaki Yeesu ki ngooduɗen.

7Ɓe o hokki dokkal walluki, sey ɓe mballa. Ɓe o hokki dokkal ekkitinki, sey ɓe ekkitina.

8Ɓe o hokki dokkal sembiɗinki woɓɓe, sey ɓe cembiɗinaɓe. Ɓe o hokki dokkal hokkuki caahu, sey ɓe kokkaɗum e ɓernde go'o. Ɓe o hokki dokkal ardaare, sey ɓe ngaɗa hakkiilo maɓɓe dow ardaare nden. Ɓe o hokki dokkal yurminanki yimɓe, sey ɓe njurminanaɓe nder beldum ɓernde.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

9Kollee yimɓe yidde nde goonga. Nganyee koo iri ndeye halleende, njogee ko woodi sembee.

10Njogootiree, ngidindiree bo bandiraaɓe, kokkee yimɓe mangu bo ɓe ɓurii'on.

11To' on alu tokkuki Joomiraawo moodon feewa, ammaa kuwaneemo e ɓernde go'o.

12Nanee beldum ngam kammunde nde goodudon, munyee nder torraaji di njaroton, ngadee ka waduki do'aare koo ndeye.

13Cendidee ko ngoodudon e yimɓe Allah gidube walleeki, njaɓɓee hoɓɓe nder gureeje moodon.

14Mbarkidinee torrooɓe'on, mbarkidineeɓe, to' on laanuɓe.

15Nandee beldum e nanooɓe beldum, mboydee e boyooɓe.

16Njoodee jonde jam hakkunde moodon. To' on mawnin ko'e moodon, ammaa kawtee ko'e moodon e yimɓe ɓe dum hocci naa' ɓe goddum. To' on koccu ko'e moodon bo on ɓurii yimɓe koriiɓe faamu.

17To' on ngaato halleende e halleende, ammaa paamee ngam ngadon ko koo moye yi'ata dum bodum.

18Ngadee ko mbaawoton waduki to dum wadoto njoododoodon jam e koo moye.

19Higooɓe am, to dum wadanii'on ko halli, to' on ngaatano ko'e moodon, ammaa alee Allah waatanoo'on e monnere maako. Ngam aayaare wi'ii, “Joomiraawo wi'i, ‘Min woni gaatotoodo, mi waatoto.’ ”

20Wonde aayaare wi'ii, “To ganyo maada e nana weelo, hokkumo ko o nyaamata; to e mo nana donka, hokkumo ko o yarata; ngam taa wadii non, dum wartay bo a moɓtanamo docce hiite dow hoore maako.”

21Taa' alu halleende heɓa jaalorgal dow maada, ammaa heɓu jaalorgal dow halleende laawol waduki ko woodi.

Roomanko'en 13

Kokkee Ardiiɓe Mangu

1Doole koo moye tokka laamotooɓe, ngam walaa goddum laamu laamotoodum sey to Allah jaɓii. Fuu ardiiɓe ɓe ngooduden, Allah resiɓe dow laamu dum.

2Ngam non, koo moye ganyudo laamu wanyii ko Allah wadi. Koo moye gadudo non foodanay hoore muudum kiita Allah.

3Laamotooɓe lamnaa naa' ngam ɓe kulna gadooɓe ko woodi, ammaa ngam ɓe kulna gadooɓe ko halli. A yidi alaa huluki neddo laamotoodo? Too, sey ngadaa ko haani, kanko boo o mantete,

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

4ngam kanko o maccuɗo Allah kuwoowo ngam ɓeydaari maaɗa. Ammaa taa waɗii ko wooɗaa, hulu, ngam naa' e meere o jogii bawɗe maako. O maccuɗo Allah ngam o tayɗana gaɗooɓe ko wooɗaa kiita.

5Ngam non, doole tokkaa laamu naa' ngam daɗuki monnere Allah tan, ammaa ngam a andi e haani tokkaaɗum.

6Kanjum waɗi on njoɓa ceede leydi kadin, ngam laamotooɓe ɓe maccuɓe Allah kokkuɓe carel maɓɓe fuu ngam laamaaki.

7Njoɓee koo moye nyamaande nde tokkata'on, tokkooɓe'on nyamaande ceede leydi, njoɓeeɓe. Kokkee mangu haanuɓe kokkon mangu.

Ngiɗindiree

8To goɗɗo hokkii'on nyamaande, njoɓeemo. Nyamaande nde on mbaawataa yoɓuduki nde warta yiɗindirki. Ngam koo moye giɗɗo bandiraawo muuɗum hebbinii ko Attawra wi'i.

9Raa goɗɗi dookaaji Allah, “Taa' waɗu njeenu, taa' waɗu warhoore, taa' wujju, taa' yiɗu ko goɗɗo jeyi.” Ɗi'i dookaaji e fuu koriiɗi ɗi kawtaama dow wolde biinde, “Yiɗu bandiraawo maaɗa no ngiɗirɗaa hoore maaɗa.”

10Taa yiɗi bandiraawo maaɗa, a waɗantaamo ko halli. Ngam maajum, yidde woni ko hebbini ko dooka Allah yiɗi.

11Ngaɗee ɗu'um, ngam on andi iri jaamanu ɗum ngonɗen nder. Carel waɗii ngel ummotooɗon daga ɗeyngol. Ngam nyalnde nde Allah hisnata'en e ɓeyda ɓaddoyaaki koo ndeye nyalnde daga nyalnde nde kooliiɗen Yeesu.

12Jooni ɗum jemma, subaka ɓadake. Ngam non, en alu huwuki kuuɗe nyiwre, en ngaɗu jonde meeɗen nder jayngol .

13En ngaɗu jonde meeɗen no haani bo yimɓe jooɗotooɓe nder jayngol. To' en njaru yareyareeji pooɗooji jonde meere, to' en ngaɗu njeenu, to' en ngaɗu halleende, to' en kaɓdu e yimɓe koo nanen lawliiru maɓɓe.

14Ammaa, ngikku mooɗon warta iri ngikku Yeesu Almasiihu Joomiraawo, nden to' on ngaɗu hakkiilo mooɗon dow no mbelnanton suunooji ɓalli mooɗon.

Roomanko'en 14

To' On Njawan Woɓɓe

1Njaɓee fuu tokkuɗo Yeesu gooduɗo hoolaare nde sembiɗaa, ammaa to' on ngeddootir e maako dow nyumol maako.

2Goɗɗo e andi Allah aliimo o nyaama koo iri nduye nyamndu, ammaa neɗɗo gooduɗo hoolaare nde sembiɗaa nyaamataa koo iri nduye nyamndu.

3Neɗɗo nyaamoowo koo iri nduye nyamndu, to' o yawana mo nyaamataa koo iri nduye nyamndu, nden neɗɗo mo nyaamataa koo iri nduye nyamndu to' o wi'a

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

nyaamoowo koo iri nduye nyamndu e waɗa ko wooɗaa, ngam Allah jaɓii on ɗon nyaamoowo koo iri nduye nyamndu.

4An a moye mbi'ataa maccuɗo goɗɗo waɗii ko wooɗaa? Ay, Joomu maako suɓata koo ko o waɗi e wooɗi, koo ɗum wooɗaa. O waɗay ko wooɗi, ngam Joomiraawo wallaymo o waɗa ko wooɗi.

5Goɗɗo hoccii wonde nyalnde ɓurii wonde mangu, goɗɗo boo hoccii nyalɗe fuu e pottidi. Koo moye mooɗon tabbitina ko faami.

6Fuu koccuɗo wonde nyalnde ɓurii wonde, e mo waɗaɗum ngam mawninki Joomiraawo. Ɗonmaa fuu nyaamoowo koo iri nduye nyamndu, e mo waɗaɗum ngam mawninki Joomiraawo, nde e mo yetta Allah ngam nyamndu ndun. Koo moye mo nyaamataa koo iri nduye nyamndu, e mo waɗaɗum ngam mawninki Joomiraawo nden e mo yetta Allah.

7Nder meeɗen walaa gaɗoowo jonde ngam ɓeydaari muuɗum tan, non maa walaa maayayɗo ngam ɓeydaari muuɗum tan.

8To ni en ngaɗa jonde, en ngaɗande ngam Joomiraawo. To en maayi boo, en maayu ngam Joomiraawo. Ngam non, koo en foofa, koo en maayii, Joomiraawo jeyi'en.

9Almasiihu maayi nden ummii daga mayde, ngam o warta Joomiraawo mayɓe e ɓe yonki.

10Nden an, ngam ɗume mbi'ataa bandiraawo maaɗa waɗii ko wooɗaa? Koo, ngam ɗume njawantaa bandiraawo maaɗa? Ngam en fuu en ndaroto yeeso Allah o waɗana'en kiita.

11Ngam aayaare wi'ii, “Joomiraawo wi'ii, mi hunorake hoore am, koo moye neɗɗo diccoto yeeso am, nden koo moye wi'ay e njayri min woni Allah. ”

12Ngam non, koo moye meeɗen wi'ay ko waɗi yeeso Allah.

Taa' Waɗu Ko Waɗata Goɗɗo Waɗa Hakke

13Ngam maajum, en alu yowanki bandiraaɓe meeɗen ko wooɗaa, ammaa en cuɓu nder ɓerɗe meeɗen en ngaɗataa goɗɗum gaɗoojum bandiraaɓe meeɗen ngaɗa hakke.

14E mi andi mi tabbitinii ngam sumpo am e Yeesu Joomiraawo, walaa nyamndu ndu laaɓaa yeeso Allah. Ammaa fuu koccuɗo wondu nyamndu bo ndu laaɓaa, too, to maako ndu laaɓaa.

15Taa wonnanii bandiraawo maaɗa ɓernde ngam ko nyaamataa, a hollaayimo yidde won ɗon. Taa' alu ko nyaamataa warta laawol halkere bandiraawo maaɗa mo Almasiihu maayi ngam muuɗum.

16Ngam non, taa' alu fii ɗum ngi'ataa bo ɗum boɗɗum ɗum warta ko woɓɓe kuɗata.

17Ngam Laamu Allah naa' ɗum nyaamuki e yarki, ammaa ɗum aadilaaku, e jonde jam, e belɗum ɓernde keɓeteeɗum barka Ruuhu Allah.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

18Ngam koo moye kuwanoowo Almasiihu e waɗa iri ngikku ɗu'um o belnanoowo Allah ɓernde; yimɓe boo kokkaymo mangu.

19Ngam maajum, en ngaɗu ko mbaaweten waɗuki ngaɗen ko waddata jonde jam e ko sembiɗindirta'en.

20Taa' lallin kuugal Allah ngam nyamndu. Koo nduye nyamndu e laaɓi, ammaa ɗum wooɗaa neɗɗo nyaama nyamndu gaɗayndu goɗɗo waɗa hakke.

21Ɗum ɓurii to' nyaamaa kusel, koo njaraa ndiyam inabojam, koo ngaɗaa goɗɗum gaɗoojum bandiraawo maaɗa waɗa hakke.

22Alu ko nyumataa dow fii ɗu'um hakkunde maaɗa e Allah. O barkiɗinaaɗo neɗɗo mo nyumaayi waɗii ko haanaa, to waɗii goɗɗum ɗum hocci ɗum boɗɗum.

23Ammaa neɗɗo gooduɗo seko dow ko nyaamata, to o nyaamiiɗum, Allah hoccay ko o waɗi ɗum wooɗaa, ngam o tabbitinaayi ko o waɗi ɗum boɗɗum. Koo ɗume ko neɗɗo waɗi, to o tabbitinaayi ɗum boɗɗum yeeso Allah, too, o waɗii hakke.

Roomanko'en 15

To' On Mbelnan Ko'e Mooɗon Tan

1Enen cembiɗɓe nder tokkuki Yeesu, e haani munyanen ɓe cembiɗaa nder tokkuki Yeesu. Nden to' en mbelnan ko'e meeɗen ɓerɗe tan.

2Koo moye meeɗen welnana bandiraawo muuɗum ɓernde ngam ɓeydaari maako e sembiɗinkimo nder tokkuki Yeesu.

3Ngam Almasiihu welnanaayi hoore muuɗum ɓernde, ammaa no aayaare wi'i, “Ben ɗon kuɗooɓema, min ɓe kuɗata.”

4Fuu ko windaa daga ndenno nder Deftere Ceniinde, ɗum winda ngam ɗum ekkitina'en, ngam barka munyal meeɗen e sembiɗinki ki Deftere Ceniinde sembiɗinta'en ngaɗen kammunde.

5Allah balloowo'en mbaawen munyen cembiɗinoowo ɓerɗe meeɗen o walla'on njooɗooɗon jonde jam hakkunde mooɗon nder tokkuki Yeesu Almasiihu.

6Non ngartirton ɓe honduko go'o ɓe nyumo go'o nder mawninki Allah Nyaako Joomiraawo meeɗen Yeesu Almasiihu.

7Ngam non, no Almasiihu jaɓiri'on, onon maa njaɓindiree non ngam yimɓe mawnina Allah.

8Ngam e mi wi'a'on Almasiihu wartii maccuɗo Yahuudanko'en ngam o holla Allah waɗay ko wi'i, ngam ɗum tabbitina alkawal ngal ɗum waɗani maama'en maɓɓe arande'en,

9kadin ngam yimɓe naa' Yahuudanko'en mawnina Allah ngam yurmeende maako. Non no ɗum windiraa, “Ngam non, mi mantete nder yimɓe naa' Yahuudanko'en, mi yima gimi mantuki inde maaɗa. ”

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

10Ɗonmaa wonde aayaare wi'ii, “Onon yimɓe naa' Yahuudanko'en, mbelmbeltee hawti e yimɓe Allah. ”

11Nde ɓeydii wiiki, “Mantee Joomiraawo, onon yimɓe naa' Yahuudanko'en on fuu moodɔn, manteemo, on fuu moodɔn yimɓe duuniyaaru. ”

12Ɗonmaa, Annabi Icaaya wi'i, “Godɗo daga nder lenyol Jeesi waroyay, o waroyay ngam o laamoo yimɓe naa' Yahuudanko'en, ɓe ngaɗay kammunde dow maako. ”

13Allah tabbitindo kammunde meeɗen waɗa'on nanon beldum kewɗum, o hokka'on jam barka hoolaaki ki kooliidonmo, ngam kammunde moodɔn waɗa ka ɓeydaaki laawol bawɗe Ruuhu maako.

Kuugal Bulus

14Bandiraaɓe am, min e hoore am mi tabbitinii onon e ko'e moodɔn on ngoodi ngikku boɗɗum naa' seɗɗa, on keewuɓe andal, nden on mbaaway ekkitindiron.

15Ammaa bannye nder ɗerewol ngo'ol mi windanii'on haala cembiɗka dow goɗɗum fii ngam mi siftorana'ondum. Mi waɗu non ngam kuugal bongal ngal Allah hokkiyam,

16ngam mi warta kuwanoowo Yeesu Almasiihu nder yimɓe naa' Yahuudanko'en. E mi huwa kuugal ardiido diina nder wa'ajinki Habaru Beldum ɗum Allah, ngam yimɓe naa' Yahuudanko'en ngarta bo cakkiri ndi Allah jaɓi, ndi Ruuhu Allah wartiri ceniindi.

17Ngam Yeesu Almasiihu jeyiyam waɗi mantortoomi kuugal ngal kuwanaymi Allah.

18Mi metataa ɗo'o dow goɗɗum, sey dow kuugal Almasiihu ngal o walliyam ngaɗumi. O walliiyam ngam yimɓe naa' Yahuudanko'en tokka ko Allah wi'i barka boliiɗe am e kuuɗe am,

19e kuuɗe kayɗiniiɗe ɗe ngaɗumi laawol bawɗe Ruuhu Allah. Daga Urucaliima mi filake haa yaaki gariiri Iliirikum, mi wa'ajini Habaru Beldum dow Almasiihu e ɗen ɗon bigeeje fuu.

20Ko woni nder ɓernde am woni mi wa'ajina Habaru Beldum to yimɓe ɓe meeɗaayi nanki habaru Almasiihu, ngam to' mi maha dow to goɗɗo fuɗɗi mahuki.

21Non no ɗum windiraa, “Yimɓe ɓe meeɗaayi hokkeeki habaru maako ɓe andaymo, nden ɓen ɗon ɓe meeɗaayi nanki habaru maako ɓe paamay. ”

22Ngam kuugal ngal, mi heɓaayi carel warki to moodɔn.

Bulus e Yiɗi Yaaki Gariiri Rooma

23Ammaa jooni, nde njottinmi kuugal am e bigeeje ɗe'e, nden nde duuɓi ɗuɗɗi e mi haaɓi yiiki'on,

24e mi yiɗi yaaluki to moodɔn carel ngel njahaymi Asbaaniya. E mi yiɗi mballonyam mi yaha ton gaɗa mi nanii beldum joododaaki e moodɔn baldɗe seɗɗa.

25Jooni boo mi yahay Urucaliima ngam mi yaarana yimɓe Allah ballal.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

26Ngam tokkuɓe Yeesu gonɓe Makidooniya e Akaaya ɓe nanii beldum hokkuki dokke ngam walluki ɓe ngalanaa nder yimɓe Allah nder Urucaliima.

27Be nanii beldum waduki non. Goonga to maɓɓe dum wartii bo yoɓuki nyamaande. Ngam to yimɓe naa' Yahuudanko'en keɓii gedal nder fii bodɗum dum Allah wadani Yahuudanko'en alkawal, nden e haani ɓe mballiraɓe jawdi maɓɓe.

28Nden to mi yottinii kuugal nga'al, waato mi hokkiiɓe ballal ngal dum hawritaniɓe, mi nangay laawol yaaki leydi Asbaaniya. Dow laawol am yaaki Asbaaniya mi yaalay to moodon.

29E mi andi, to mi warii to moodon, mi warday e barka Almasiihu fuu.

30Bandiraaɓe am, ngam Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu e yidde nde Ruuhu Allah hollata, e mi toroo'on mballeeyam waduki do'aare naa' sedda.

31Toree Allah hisnayam daga juude ganyuɓe tokka Yeesu gonɓe leydi Yahuudiya, nden toreemo o wada kooliiɓe Yeesu gonɓe Urucaliima njaɓa ceede de njaaranaymiɓe,

32ngam to Allah jaɓii mi waroyay to moodon e beldum ɓernde, mi siwtodoo e moodon.

33Allah joomu jam wonda e moodon on fuu. Aamin.

Roomanko'en 16

Kownol Bulus

1E mi yidi mi wi'a'on bandiraawo meeden debbo bi'eteedo Fiibi, kuwoowo nder tokkuɓe Yeesu gonɓe Kankiiriya, o debbo mo goonga.

2Njaɓɓeemo nder inde Joomiraawo no haani yimɓe Allah njaɓɓoree. Kokkeemo koo iri ngale ballal ngal o yidi to moodon, ngam o wallii yimɓe dudɓe hawti e am.

3Kownee Biriskila e Akiila, ɓe kuudaymi kuugal Yeesu Almasiihu.

4Be koccii yonki maɓɓe naa' dum godɗum ngam am. Mi yettiiɓe, naa' min tan haa e koo ngale kawtal tokkuɓe Yeesu gonɓe nder yimɓe naa' Yahuudanko'en.

5Donmaa kownee tokkuɓe Yeesu kawritooɓe nder wuro maɓɓe. Kownee higo am mo ngidumi bi'eteedo Afaanitus, artudo hoolaaki Almasiihu nder leydi Aasiya fuu.

6Kownaneeyam Maryaama, kuwando Almasiihu naa' sedda ngam ɓeydaari moodon.

7Kownaneeyam Andaroonikus e Yuuniya, bandiraaɓe am Yahuudanko'en tokkuɓe Yeesu ɓe dum maɓɓidi e am nder suudu cural. Lilaaɓe e andiɓe bodɗum, kadin ɓe artiiyam hoolaaki Almasiihu.

8E mi howna Ampiliyaatus higo am mo ngidmi nder sumpootirki e Joomiraawo.

9Kownaneeyam Urbaanus, mo kuudeten nder kuugal Almasiihu, e higo am Sitaakis mo ngidumi.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

10Kownaneeyam Afaalis, mo ɗum tabbitini e tokka Almasiihu e goonga. Kownaneeyam Aristobulus e iyaalu maako e fuu tokkuɓe Yeesu gonɓe nder wuro maako.

11Kownaneeyam Hiruudiyan bandiraawo am Yahuudankeejo. Kownaneeyam Narkisus e iyaalu maako e fuu tokkuɓe Yeesu gonɓe nder wuro maako.

12Kownaneeyam Tiriifina e Tiriifusa, rewɓe kuwanooɓe Joomiraawo. Ɗonmaa kownaneeyam Farsis higo am mo ngiɗumi kuwanɗo Joomiraawo naa' seɗɗa.

13Kownaneeyam Ruufus kuwanɗo Joomiraawo boɗɗum e maduujo maako jogiiɗoyam bo ɓiɗɗo maako.

14Kownaneeyam Asinkiriitus, e Filigoona, e Harmis, e Faturoobas, e Harmas e tokkuɓe Yeesu gonduɓe e maɓɓe.

15Kownaneeyam Filoologus, e Juuliya, e Niriyus e bandiraawo maako debbo, e Olimfas, e fuu yimɓe Allah gonduɓe e maɓɓe.

16Kownindiree kownol higaaku. Koo ngale kawtal tokkuɓe Yeesu e kowna'on.

17Bandiraaɓe am, e mi toroo'on, paamanee gaddooɓe ciya famfamtirki hakkunde moodon, majjinooɓe'on, ganyooɓe ekkitinol ngol keɓdon. Ngoɗɗiteeɓe.

18Ngam iri ɓen ɗon yimɓe naa' Joomiraawo meeɗen Almasiihu ɓe kuwanta, ammaa deeɗi maɓɓe ɓe kuwanta. E boliiɗe belɗe e haalaaji boɗɗi ɓe majjinirta yimɓe gooduɓe ciya faamu.

19Koo moye nanii habaru no tokkirton Yeesu, non waɗii mi nanii belɗum ngam moodon. Ammaa e mi yiɗi ngarton gooduɓe faamu andon ko woodi, ngoɗɗitoodon waɗuki ko wooɗaa.

20Allah joomu jam naa' ko neeɓi o lallinay bawɗe Ceyɗan o yowa'on dow maako. Joomiraawo meeɗen Yeesu Almasiihu barkiɗina'on.

21Timooti mo kuudaymi e howna'on, non maa Luusiyus, e Jaason, e Sosifata, bandiraaɓe am Yahuudanko'en tokkuɓe Yeesu.

22Min Tartiyus tokkuɗo Joomiraawo, balluɗo Bulus, min windi ɗerewol ngo'ol, e mi howna'on.

23Gaayus, jaɓɓiiɗoyam nder wuro muuɗum, mo tokkuɓe Yeesu kawritata nder wuro maako, e mo howna'on. Erastus, paamanoowo ceede gariiri, e bandiraawo meeɗen Kawartus, e ɓe kowna'on.

24[Joomiraawo meeɗen Yeesu Almasiihu barkiɗina'on. Aamin.]

25Mangu tabbita to Allah baawayɗo sembiɗina'on barka Habaru Belɗum ɗum nga'ajinaymi dow Yeesu Almasiihu. Habaru Belɗum ɗum ɗum sirru cuuɗaaɗum daga duuɓi ɗuɗɗi ɓaɓɓiiɗi.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[26]Ammaa jooni ɗum wanginaama e njayri, ɗum andiniiɗum leyɓi duuniyaaru fuu laawol defte ɗe annabo'en mbindi. Allah tabiiɗo wi'ii ɗum waɗa non ngam leyɓi duuniyaaru fuu kooloomo tokka ko o wi'i.

[27]Teddungal tabbita to Allah haa abadaa barka Yeesu Almasiihu! Kanko tan woni Allah. Kanko tan woodi faamu nder koo ɗume. Aamin.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

1 Korintiyanko'en

1 Korintiyanko'en 1

1Min, Bulus mo Allah suɓi warta lilaaɗo Yeesu Almasiihu e bandiraawo meeɗen Sastaanis mbindi ɗerewol ngo'ol.

2Min mbindanngol kawtal yimɓe Allah wonɓe Korinti, ɓe Allah noddi ngarta yimɓe muuɗum. Min mbindanngol yimɓe fuu gonɓe koo toye gaɗooɓe do'aare nder inde Yeesu Almasiihu Joomiraawo meeɗen. Kanko woni Joomiraawo meeɗen e maɓɓe fuu.

3Allah Nyaako meeɗen Mo Dow e Yeesu Almasiihu Joomiraawo barkiɗina'on hokka'on jam.

Bulus Yettii Allah

4Koo ndeye e mi yetta Allah ngam mooɗon ngam barka e yidde ɗum o hokki'on ngam sumpootirki mooɗon e Yeesu Almasiihu.

5Sumpootirki mooɗon e maako ɗum barkiɗinii'on e koo ngole laawol, waato nder meto fuu e andal fuu,

6ngam ɗum tabbitinanii'on wa'aju ɗum min nga'ajinani'on dow Almasiihu ɗum goonga.

7Ngam non, on ndullaayi koo ngale dokkal ngal Ruuhu Allah hokkata, on keɗii on kaaɓii gartol Yeesu Almasiihu Joomiraawo meeɗen.

8O waɗay ka sembiɗinki'on haa yaaki re'irde, ngam ngarton ɓe ngalaa ko ɗum huɗirta'on nyalnde nde o wartoyta.

9Allah o gaɗoowo ko o wi'i. Kanko noddi'on ngam cumpootiron e Ɓiɗɗo maako Yeesu Almasiihu Joomiraawo meeɗen.

Feerootirki Nder Kawtal Tokkuɓe Yeesu

10E mi toroo'on bandiraaɓe ngam inde Joomiraawo meeɗen Yeesu Almasiihu, on fuu njaɓee ko mbi'oton warta go'o ngam to' ɗum heɓa feerootirol hakkunde mooɗon, ammaa nyumo mooɗon e ɓerɗe mooɗon warta go'o.

11Bandiraaɓe am, yimɓe wuro Kuluuwi kokkiiyam habaru e woodi ciya famfamtirki hakkunde mooɗon.

12Ko ngiɗumi mi wi'a woni, goɗɗo mooɗon e wi'a, “Min Bulus tokkumi.” Goɗɗo e wi'a, “Min Afoolos tokkumi,” on ni e wi'a, “Min Biiturus tokkumi.” On ɗaa'e boo e wi'a, “Min Almasiihu tokkumi.”

13Too, Almasiihu e sendii won ɗon? Koo Bulus waraa dow gaafaangal ngam mooɗon? Koo e inde Bulus ɗum waɗirani'on baptisma?

14Mi yettii Allah nde mi waɗanaayi koo moye mooɗon baptisma sey ni Kiribus e Gaayus.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

15Ngam non, walaa baawaydo wi'a dum wadanii'on baptisma nder inde am.

16Too, donmaa mi wadanii yimɓe wuro Istifaanus baptisma. Gada ɓen don mi yejjitii to mi wadanii goddo baptisma.

17Ngam Almasiihu lilaayiyam ngam mi wada baptisma, ammaa ngam mi wa'ajina Habaru Beldum. Naa' e faamu neddo nga'ajiniraymidum, ngam to' bawde mayde Almasiihu dow gaafaangal wartiree meere.

Almasiihu Woni Faamu Allah e Bawde Allah

18Habaru mayde Almasiihu dow gaafaangal, dum haaŋoore to yimɓe gonɓe dow laawol halkere. Ammaa to meeden enen kisnaaɓe dum bawde Allah.

19Ngam aayaare wi'ii, “Mi lallinay faamu nyumooɓe e ngoodi faamu; Mi wonnay ƴoyre nyumooɓe e ngoodi ƴoyre. ”

20Too, to goodudo faamu woni? To moodibbo Attawra woni? To bawdo geddi woni? Naa' Allah wartirii faamu duuniyaaru ndu'u haaŋoore?

21Ngam Allah nder faamu muudum suɓii to' yimɓe andamo laawol faamu maɓɓe. O nanii beldum hisnuki kooliiɓe Almasiihu laawol wa'ajinki Habaru Beldum dum woɓɓe ngi'ata dum haaŋoore.

22Yahuudanko'en e ngidi ngadanee ko haydinii ko ɓe njaɓa habaru du'um. Yimɓe naa' Yahuudanko'en boo e ngidi metiraneeki andal ko ɓe njaɓadum.

23Minon boo, e min nga'ajina Almasiihu baraado dow gaafaangal. To Yahuudanko'en dum haala kalluka, to yimɓe naa' Yahuudanko'en boo dum haaŋoore.

24Ammaa to yimɓe ɓe Allah noddi, Yahuudanko'en e naa' Yahuudanko'en, Almasiihu o bawde Allah e faamu Allah.

25Ko dum yi'ata bo haaŋoore Allah wadii dum ɓurii ƴoyre neddo. Nden ko dum yi'ata bo Allah tampii, dum ɓurii sembe neddo sembe.

26Bandiraaɓe, nyumee no mbaanoodon carel ko Allah noddi'on. Seddа nder moodon ngoodi faamu e yiiki yimɓe duuniyaaru. Seddа nder moodon ngoni andanɓe koo dume, nden seddа nder moodon ngoodi danyooɓe laamiiɓe.

27Ammaa Allah suɓii ko yimɓe duuniyaaru ndu'u ngi'ata dum haaŋoore, ngam o semtina gooduɓe faamu iri dum duuniyaaru ndu'u. Allah suɓii ko yimɓe ngi'ata bo dum tampudum nder duuniyaaru ndu'u ngam o semtina gooduɓe laamu.

28Ko yimɓe njawanta, e ko ɓe kocci walaa ko dum wadetee nder duuniyaaru, e ko ɓe kocci naa' dum goddum, kanjum Allah suɓi huutira ngam lallina ko yimɓe ngi'ata e dum woodi daraja.

29Allah wadii non ngam to' goddo neddo mawnina hoore muudum yeeso maako.

30O wartirii'on ɓe Yeesu Almasiihu. Allah wartiriimo faamu meeden. Laawol maako dum wartiri'en aadili'en, ceniiɓe, rimdinaaɓe.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

31Ngam non, non no ɗum windiraa, “Fuu mantitotooɗo, o mantitoroo Joomiraawo.”

1 Korintiyanko'en 2

Habaru Almasiihu Baraaɗo Dow Gaafaangal

1Bandiraaɓe, carel ko ngarmi to mooɗon e mi wa'ajina sirru Allah, mi huutiraayi boliiɗe luggudɗe koo holluki andal.

2Carel ko ngondunoomi e mooɗon, mi suɓii nder ɓernde am mi metataa dow koo ɗume, sey dow habaru Yeesu Almasiihu mo ɗum wari dow gaafaangal.

3Mi warii to mooɗon mi sembiɗaa, e mi diwna ngam kulol.

4Nder ko mbiimi e ko nga'ajinmi mi huutiraayi faamu luggudum koo beldum haala ngam njaɓon ko mbiimi, ammaa bawɗe Ruuhu Allah tabbitinanii'on ɗum goonga.

5Mi waɗu non ngam to' hoolaaki ki kooliiɗon Yeesu daroo dow faamu yimɓe, sey ni dow bawɗe Allah.

Faamu Ɗiwoyɗum To Allah

6Fuu e non, to e min metana keewuɓe nder hoolaaki Yeesu, e min metira faamu, ammaa naa' iri faamu ɗum jaamanu ɗu'um, koo faamu laamotooɓe jaamanu ɗu'um ɓe laamu de'oojum.

7Ammaa e min meta dow faamu Allah ɗum sirru cuuɗiiɗum ndenno, ɗum Allah siryanii'en ko duuniyaaru tagee ngam teddinki'en.

8Nder laamotooɓe jaamanu ɗu'um walaa paamuɗo ɗu'um. Ngam daa ɓe paamiinoɗum, daa ɓe mbaraayi Joomiraawo joomu mangu dow gaafaangal.

9Ammaa non no ɗum windiraa, “Ko hitere meeɗaayi yiiki, ko nowru meeɗaayi nanki, ko neɗɗo meeɗaayi nyumuki, kanjum Allah siryanii yiɗuɓemo. ”

10Ammaa Allah hollii'enɗum laawol Ruuhu maako. Ngam Ruuhu maako e andi koo ɗume haa e sirru maako luggudum.

11Moye nder yimɓe andata ko woni nder ɓernde neɗɗo to naa' neɗɗo on? Non maa, walaa anduɗo nyumo Allah sey ni Ruuhu Allah.

12Ruuhu ɗum keɓuɗen, naa' to duuniyaaru ɗum ɗiwoyi; to Allah ɗum ɗiwoyi, ngam anden caahu ɗum o hokki'en.

13E min meta dow ɗu'um naa' nder haala ka faamu neɗɗo ekkitata, sey ni nder haala ka Ruuhu Allah ekkitinimin. E min ekkitina gooduɓe Ruuhu Allah dow goonga Allah.

14Neɗɗo mo walaa Ruuhu Allah, o jaɓataa ko ɗiwoyi to Ruuhu Allah, ngam to maako ɗum haaŋoore. O waawataa o faamaɗum ngam o walaa Ruuhu Allah.

15Gooduɗo Ruuhu Allah boo waaway faamuki koo ɗume ko Ruuhu Allah ekkitata. Ammaa mo walaa Ruuhu Allah faamataa nyumo gooduɗo Ruuhu Allah.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

16No aayaare wi'i, “Moye meeɗi anduki nyumo Joomiraawo ngam ekkitinamo? ” Ammaa enen en paamay fii ɗu'um ngam en nyuma no Almasiihu nyumirta.

1 Korintiyanko'en 3

Maccuɓe Allah

1Bandiraaɓe, min mi waawaayi metanki'on no metiranaymi keewuɓe nder hoolaaki Yeesu. Sey ni mi metiranii'on no metiranaymi yimɓe duuniyaaru ndu'u, koo boo no metiranaymi ɓikkoy pamaroy, waato tokkuɓe Yeesu hesɓe.

2Ɗum hokkataa ɓingel keccel nyamndu cembindu. Non min maa mi hokkaayi'on nyamndu cembindu, waato ekkitinol luggungol. Ammaa mi hokkii'on endam, waato ekkitinol ngol luggaa ngam on kewtaayi nyaamuki nyamndu cembindu. Goonga, haa jooni on kewtaayi nyaamukindu.

3Ngam haa jooni on ngada jonde iri nde yimɓe duuniyaaru. To ni e woodi lawliiru e geddi hakkunde moodon, too, haa jooni duuniyaaru jeyi'on, on kuwa kuude iri de duuniyaaru ndu'u.

4Ngam to godɗo wi'ii, “Bulus tokkumi,” on nii boo wi'ii, “Afoolos tokkumi,” too, naa' on ngada jonde iri nde yimɓe duuniyaaru ndu'u won don?

5Too, moye woni Afoolos? Moye woni Bulus? Min maccuɓe Allah tan. Laawol amin kooliidon Yeesu Almasiihu. Koo moye amin e huwa kuugal ngal Joomiraawo hokkimo o huwa.

6Min mi aawii, Afoolos boo yarnii awre nden, ammaa Allah woni mawnindonde.

7Ngam non, e aawudo on e jarnudo on naa' ɓe godɗum, ammaa Allah tan woni mawdo, ngam kanko woni mawnindo awre nden.

8E aawudo e jarnudo ɓe kuudooɓe. Koo moye heɓay mbarjaari ko fottidi e kuugal muuɗum.

9Ngam minon, min kuudooɓe e Allah. Onon boo on ngesa maako, maadi maako.

10Barka dokkal ngal Allah hokkiyam, mi fuɗɗii maadi bo mahoowo bawdo maadi naa' seɗɗa. Mi fuɗɗi maadii, nden godɗo e maha dow fuɗɗoode nden. Ammaa koo moye mahoowo dow fuɗɗoode nden o faama iri mahuki ki o mahata.

11Ngam walaa godɗo baawaydo fuɗɗa wonde fuɗɗoode maadi feere ɓurnde nde ɗum fuɗɗi, waato Yeesu Almasiihu.

12To godɗo mahii dow fuɗɗoode nden, to o huutirii jiinaari, koo ajurfaari, koo kaaye goodude ceede, koo ledɗe, koo geene, koo yombe,

13woodɗuki kuugal maako wurtoto e njayri Nyalnde Jaango. E nden ɗon nyalnde hiite wanginay kuugal koo moye, nge foonday kuugal ngal nge holla no ngal wontindiri.

14To boo maadi ndi o mahi wulaayi, o heɓay mbarjaari mbondi.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

15To maadi ndin wulii, o dullay mbarjaari maako, koo nde o heɓay kisndam, ammaa bo nder hiite o ɓiwi.

16On andaa ɓalli moodon ɗum wuro to Allah joodotoo, nden Ruuhu Allah e joodoo nder ɓerɗe moodon?

17Fuu bonnuɗo wuro Allah, Allah halkaymo. Ngam wuro Allah ngo ceniingo; onon boo ngoni wuro maako ngon.

18To' goddo ɓoyra hoore muuɗum. To goddo moodon e nyuma e woodi faamu no jaamanu ɗu'um hocciri faamu, sey o wartira hoore maako bo kaaŋaado, ngam o warta gooduɗo faamu ɗum goonga.

19Ngam faamu iri ɗum duuniyaaru ndu'u, yeeso Allah ɗum haaŋoore. Non no ɗum windiraa, “Allah e nanga gooduɓe faamu nder dabare maɓɓe.”

20Donmaa wonde aayaare wi'ii, “Joomiraawo e andi nyumo gooduɓe faamu walaa ko nafi.”

21Ngam non, to' neddo mantoroo neddo! Ngam koo ɗume onon njeyiɗum.

22Koo Bulus, koo Afoolos, koo Biiturus , koo duuniyaaru, koo yonki, koo mayde, koo ko woni jooni, koo ko woni yeeso ɗo'o, ɗum fuu um ɗum moodon.

23Onon boo ɗum ɓe Almasiihu. Almasiihu boo ɗum mo Allah.

1 Korintiyanko'en 4

Lilaaɓe Almasiihu

1Kocceemin min maccuɓe Almasiihu ɓe Allah hokki kuugal wa'ajinki sirru maako.

2Fii go'o ko ɗum yiɗi to iri ɓen ɗon maccuɓe ɓe ngaɗa koo ɗume ko jeyɗoɓe wi'i.

3Ammaa mi wannaayi dow no ngiiroton kuugal am, koo boo no woɓɓe ngiiratangal. Min e hoore am mi foondataa hoore am.

4Bernde am e ranni tar, ammaa non hollaayi mi waɗaayi goddum ko wooɗaa. Joomiraawo woni daaraydo kuugal am wi'a koo ko ngaɗumi e woodi koo ɗum wooɗaa.

5Ngam non, to' on mbi'u goddo waɗii kuugal ngal Allah hokkimo boddum, koo o waɗaayingal boddum. Kedee naa nyalnde nde Joomiraawo warti. Koo ɗume cuuɗiiɗum nder nyiwre o wurtinayɗum e njayri, nden o wurtinay nyumooji gondi nder ɓerɗe yimɓe e njayri. E carel ngel Allah wi'ay koo neddo waɗii kuugal ngal o hokkimo boddum koo waɗaayingal boddum.

6Too, bandiraaɓe, mi hokku misaalu ɗu'um dow am e dow Afoolos ngam e mi yiɗi ekkitoodon to amin: to' ɓaɓɓoodon ko windaa, ngam to' piyon gabaare mbi'on goddo ardiido ɓurii goddo.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

7Moye wartirmaa mawɗo dow horiiɓe? Koo ɗume ɗum ngooduɗaa naa' Allah hokkumaaɗum? To ɗum non, ngam ɗume a fiya gabaare maaɗa bo ko ngooduɗaa naa' caahu keɓuɗaaɗum?

8On ngi'a bo on njaadake on keɓii ko ngiɗɗon! On ngi'a bo on njaadake on ngartii diskuɓe! On ngi'a bo on ngartii laamiiɓe, koo nde minon naa' min laamiiɓe. Daa on ngartii laamiiɓe daa woodii, sey laamodooɗen!

9Ngam e yiiki am minon lilaaɓe, Allah wartiriimin yimɓe koccaaɓe naa' ɓe goɗɗum, bo yimɓe ɓe ɗum tayani kiita mayde bareteeɓe yeeso koo moye. Mi wi'u non ngam min ngartii ko malaa'ika'en e yimɓe fuu ngaɗani gite.

10Too, minon min haaŋaaɓe ngam e min tokki Almasiihu, ammaa onon on tokkuɓe Almasiihu gooduɓe faamu. Minon min ngalaa bawɗe Allah, ammaa onon on ngi'a bo on ngoodi bawɗe Allah naa' seɗɗa! Yimɓe e kokka'on mangu, ammaa minon yimɓe e njawanamin.

11Haa jooni e min piida e weelo e ɗonka. Min ngalaa kolte boɗɗe. Yimɓe e kallanamin, nden min ngalaa wuro.

12E min kuwa e juuɗe amin naa' seɗɗa. To yimɓe kuɗiimin, sey min mbarkiɗinaɓe. To ɓe torriimin, sey min munya.

13To yimɓe metii haala kalluka dow amin, sey min metanaɓe haala mbelka. Min ngartii mbuuri duuniyaaru, min ngartii ko nefnii. Haa jooni non ɗum woni.

14Mi windan'on ɗerewol ngo'ol naa' ngam mi semtina'on, sey ni ngam mi waggina'on ngam on ɓiɓɓe am ɓe ngiɗumi.

15Koo daa on ngoodi moodiɓɓe 10,000 nder tokkuki Almasiihu, on ngalaa danyooɓe ɗuɗɓe. Goonga, mi wartii nyaako moodon nder tokkuki Yeesu Almasiihu nde nga'ajinanmi'on Habaru Beldum.

16Ngam non, e mi toroo'on, ekkitee iri ngikku am.

17Kanjum waɗi lilonoymi'on Timooti, ɓiɗɗo am mo ngiɗumi, tokkuɗo Joomiraawo e goonga. O siftoranay'on iri jonde nde ngaɗumi nder tokkuki Yeesu Almasiihu. E mi ekkitina iri jonde nden koo toye nder tokkuɓe Yeesu.

18Woɓɓe nder moodon e yefta ko'e ngam e ɓe kammoo mi warataa to moodon.

19Ammaa to Joomiraawo jaɓii mi waroyay to moodon naa' ko neeɓi, mi ɗaɓɓitay mi yi'a iri bawɗe ɗe ɓen ɗon yeftooɓe ko'e ngoodi, naa' mete-mete maɓɓe tan.

20Ngam ko hollata neɗɗo e waɗa ko Allah Laamiiɗo wi'i, naa' ɗum boliiɗe maako, ammaa ɗum bawɗe Ruuhu Allah gonɗe nder maako.

21Too, ɗume ɓurɗon yiɗuki? Mi wardana'on e sawru, koo mi warana'on nder yidde e munyal?

1 Korintiyanko'en 5

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Cendiree e Hakke

1Mi nanii habaru e woodi njeenu kalludum hakkunde moodon iri njeenu dum wadataake koo nder heeferɓe, haa nedɗo e walda e debbo nyaako muudum!

2Fuu e non on mantoroo kawtal moodon! Naa' e haani ngannon haa mburtinon gadudo kuugal nga'al daga nder kawtal moodon?

3-4Koo nde mi wondaa e moodon nder ɓandu, e mi nyuma dow moodon nder ɓernde am. Barka laamu dum Yeesu Joomiraawo meeden hokkiyam, mi yaadake mi tayanii nedɗo gadudo non kiita bo e mi wondi e moodon. To on kawritii, bawde Yeesu Joomiraawo meeden e wondi e moodon, min maa, bo e mi wondi e moodon.

5Sey ngadon nedɗo gadudo non nder jungo Ceydan, ngam Ceydan torra ɓandu maako, ngam dum hisna yonki maako nyalnde wartoyki Yeesu Joomiraawo.

6Mantitaaki moodon woodaa. On andaa no yuufinirdum sedda ɓuutinirta condi buroodi dundi? Non to on alii hakke sedda nder moodon, dum sankitoto koo toye nder moodon.

7Cendiree e yuufinirdum kiidum gondum nder moodon, waato hakke, ngam ngarton bo condi buroodi ndi walaa yuufinirdum, waato kawtal tokkuɓe Yeesu ɓe ngalaa yimɓe nganyuɓe tuuba daga hakke maɓɓe, non no ngontindirdon. Ngam dum yaadake dum hirsii karoori meeden ndi Humto Sakkinki. Kayri woni Almasiihu.

8Ngam non, en ngadu Humto Sakkinki meeden naa' e buroodi goodudum yuufinirdum kiidum dum halleende e kuude kallude, sey ni e buroodi dum walaa yuufinirdum, waato en ngadu jonde lamnde nde goonga.

9Nder derewol am mi windanii'on wiiki, to' on kawtu ko'e moodon e gadooɓe njeenu.

10Naa' e mi meta dow yimɓe ɓe duuniyaaru ndu'u gadooɓe njeenu, koo gooduɓe suuno ceede, koo wuyɓe, koo mawninooɓe gunkiiji. Ngam to ni mi wi'ii'on, to' kawton ko'e e iri yimɓe ɓe'e, too, sey ni alon duuniyaaru.

11Ammaa jooni e mi windana'on wiiki, to' on kawtu ko'e e koo moye noddeteedo tokkudo Yeesu, nyamrudo yeeso e wadukí njeenu, koo goodudo suuno ceede, koo mawninoowo gunkiiji, koo metoowo kalluka dow godɗo, koo jaroowo, koo gujjo. To' maa on nyamdu e iri maɓɓe.

12Naa' dum kuugal meeden ngadanen yimɓe ɓe tokkaayi Yeesu kiita. Kuugal moodon woni ngadanon gonɓe nder kawtal moodon ngal tokkuɓe Yeesu kiita.

13Allah woni gadanaydo yimɓe ɓe tokkaayi Yeesu kiita. No aayaare wi'i, “Onon, ndiiwee gadoowo ko halli daga nder moodon.”

1 Korintiyanko'en 6

To' Kooliiɓe Yeesu Ngullootira

1To godɗo moodon wulloyto godɗo tokkudo Yeesu, naa' dum cemtiniidum o wulloyoomo to ɓe tokkaayi Yeesu? Naa' e haani o wulloyoomo to tokkuɓe Yeesu?

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

2On andaa nyalnde go'o yimɓe Allah ngaɗanay duuniyaaru kiita? To ɗum onon ngaɗanta duuniyaaru kiita, ngam ɗume on mbaawataa ngaɗanon yimɓe kiita dow caɗɗum pamarum?

3On andaa en ngaɗanay malaa'ika'en kiita? To ɗum non, on mbaaway ciryootiron ciya famfamtirki hakkunde yimɓe!

4Ngam non, to on ngoodi ciya famfamtirki, ngam ɗume njaarotonɗum to yimɓe ɓe tokkuɓe Yeesu kocci naa' ɓe goɗɗum?

5Mi wi'u non ngam mi semtina'on. Jooni, walaa koo go'oto nder moodon goodudo faamu baawaydo siryootira kooliiɓe Yeesu?

6Ammaa kooliido Yeesu wulloyoo kooliido Yeesu, haa yeeso ɓe koolaaki Yeesu!

7Wullootirki hakkunde moodon ɗum cemtiniiɗum. Naa' ɗum ɓurii munyon to yimɓe ngaɗanii'on ko woodaa? Naa' ɗum ɓurii munyon to ɗum ƴoyrii'on ɗum jaɓanii'on ko ngoodudon?

8Ammaa onon e ko'e moodon haa on ngaɗana woɓɓe tokkuɓe Yeesu ko woodaa on ƴoyraɓe on njaɓanaɓe ko ɓe ngoodi!

9On andaa gaɗooɓe ko woodaa nattataa Laamu Allah? To' on njaɓu ɗum majjina'on. Gaɗooɓe njeenu, koo e ɓe ngoodi teegal koo ɓe ngalaa teegal, e mawninooɓe gunkiiji, e gaɗooɓe luuɗu,

10e wuyɓe, e gooduɓe suuno ceede, e jarooɓe, e metooɓe kalluka dow woɓɓe, e wuyɓe teetooɓe, ɓe fuu ɓe nattataa Laamu Allah.

11Ndenno non woɓɓe moodon mba'i. Ammaa jooni ɗum lootii hakke moodon, on ngartiraama yimɓe Allah, on ngartiraama aadili'en barka Yeesu Almasiihu Joomiraawo meeden e Ruuhu Allah.

Mawninee Allah e Ɓalli Moodon

12Woɓɓe moodon mbi'ay, "Ɓum jaɓii mi waɗa koo ɗume, " ammaa e mi wi'a'on naa' koo ɗume nafanta'en. Ɓum jaɓii mi waɗa koo ɗume, ammaa mi wartataa maccudo koo ɗume.

13Ɓonmaa woɓɓe moodon mbi'ay, "Ɓum waɗii nyamndu ngam reedu, non maa ɗum waɗii reedu ngam nyamndu," ammaa carel e wara ngel Allah wartirta fuu ɗiɗum koo ko nafi. Ɓandu waɗaaka ngam njeenu, ammaa ndu waɗaa ngam Joomiraawo, nden Joomiraawo jeyindu.

14Allah umminii Yeesu Joomiraawo meeden daga mayde, enen maa o umminay'en daga mayde barka bawde maako.

15On andaa ɓalli moodon ɗum jokkoode ɓandu Almasiihu? Too, mi hoccay ɓandu Almasiihu mi hawtandu e ɓandu kaaruwaajo? Sam, mi waɗataa non!

16On andaa fuu kawtudo ɓandu e kaaruwaajo ɓe ngartii ɓandu go'o won ɗon? Ngam no aayaare wi'i, "Kamɓe ɗiɗo ɓe ngarta ɓandu go'o."

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

17Ammaa fuu cumpootiroowo e Joomiraawo, kanko e Joomiraawo ɓe ngartii go'o.

18Ngoɗɗitee waɗuki njeenu! Koo ɗume hakke ɗum neɗɗo waɗata, ɗum meemataa ɓandu maako, ammaa gaɗoowo njeenu e wonna ɓandu muuɗum.

19On andaa ɓalli mooɗon ɗum wuro to Ruuhu Allah jooɗotoo? Allah hokkii'onɗum ɗum jooɗoo nder mooɗon. Naa' onon njeyi ko'e mooɗon.

20Allah hokkii Ɓiɗɗo muuɗum ngam o wartira'on ɓe maako. Ngam non, mawniniree Allah e ɓalli mooɗon.

1 Korintiyanko'en 7

Yamol Dow Teegal

1Too, jooni mi noototo ƴamol ngol ƴamɗonyam nder ɗerewol ngol mbindonoyɗonyam: E ɗum woodi to' neɗɗo te'a.

2Ammaa nde e woodi njeenu naa' seɗɗa hakkunde yimɓe, e haani koo moye neɗɗo te'a, nden koo moye debbo waɗa teegal.

3Gorko hokka debbo muuɗum ɓandu muuɗum no dooka teegal wi'i. Non maa debbo on hokka gorko muuɗum ɓandu muuɗum no dooka teegal wi'i.

4Ngam debbo jeyaayi ɓandu muuɗum; gorko maako jeyindu. Non maa gorko jeyaayi ɓandu muuɗum, debbo maako jeyindu.

5To' on nganyu walduki to naa' non ciryiiɗon hakkunde mooɗon ngam carel seɗɗa, ngam ngaɗon hakkiilo mooɗon dow do'aare. Gaɗa maajum nyamron yeeso e walduki ngam to' Ceyɗan fooɗa'on ngaɗon ko wooɗaa ngam ciya suruki ko'e mooɗon.

6Ko mbiimi'on, ɗum caawori, naa' ɗum dooka.

7Min mi ɓurii yiɗuki daa koo moye walaa teegal bo am! Ammaa koo moye e iri dokkal ngal Allah hokkimo, o'o e ngal muuɗum, on ɗaa'e e ngal muuɗum.

8Jooni dow yimɓe ɓe ngalaa teegal e rewɓe ɓe worɓe maɓɓe maayi, e mi wi'a ɗum ɓurii to' ɓe ngaɗa teegal bo am.

9Ammaa to ɓe mbaawataa suruki ko'e maɓɓe, e haani ɓe ngaɗa teegal. Ngam ɗum ɓurii neɗɗo waɗa teegal dow suuno njeenu nangamo.

10Gooduɓe teegal boo e mi hokkaɓe dooka ɗu'um. Naa' ɗum min hokkiɗum, Joomiraawo hokkiɗum: To' debbo yoofa gorko muuɗum.

11To boo o yoofii gorko maako, doole o waɗataa wongal teegal, koo boo o siryootira e gorko maako. Non maa to' gorko yoofa debbo muuɗum.

12Dow horiiɓe boo e mi wi'a ɗu'um, naa' Joomiraawo wi'ika, min e hoore am wi'ika. To goɗɗo kooliiɗo Yeesu e woodi debbo mo hoolaaki Yeesu, to debbo on jaɓii njooɗodoo e maako, too, to' o yoofamo.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

13Non maa to debbo kooliidɔ Yeesu e woodi gorko mo hoolaaki Yeesu, to gorko on jaɓii joodɔdoo e maako, to' debbo on yoofamo.

14Ngam gorko mo hoolaaki Yeesu e laaɓinee barka teegal maako e debbo kooliidɔ Yeesu. Non maa debbo mo hoolaaki Yeesu e laaɓinee barka teegal maako e gorko kooliidɔ Yeesu. Daa naa' ɗum non, daa ɓiɓɓe moodɔn ngartii ɓe laaɓaa, ammaa no ɗum wontindiri jooni ɓe ngartii laɓɓe.

15Ammaa to nedɗɔ mo hoolaaki Yeesu e yidi yoofa debbo muuɗum kooliidɔ Yeesu, too, sey o yoofamo. To iri non wadii, kooliidɔ Yeesu gorko koo debbo naa' ɗum doole o joodɔdoo e mo hoolaaki Yeesu, ngam Allah suɓii'en ngam njoodɔdoodɔn jam.

16An debbo kooliidɔ Yeesu, a andaa ɗum gadɔtoodɔum ngartaa laawol hisnuki gorko maada? An gorko kooliidɔ Yeesu, a andaa ɗum gadɔtoodɔum ngartaa laawol hisnuki debbo maada?

Iri Jonde Nde Allah Yidi Ɗum Wada

17E haani koo moye nyamra yeeso e wadɔuki jonde non no Joomiraawo suɓiri o joodɔroo non no o wontindirnoo ko Allah noddamo. Kanjum woni ko ekkitinaymi koo toye nder tokkuɓe Yeesu.

18Nedɗɔ naadaadɔ ko Allah noddamo, to' o ɗaɓɓita wartuki mo naadaaka. Non maa nedɗɔ mo naadaaka ko Allah noddamo, to' o ɗaɓɓita wartuki naadaadɔ.

19Naadeeki naa' ɗum godɗum, non maa ciya naadeeki naa' ɗum godɗum. Ammaa wadɔuki ko Allah wi'i ɓurii koo ɗume.

20E haani koo moye nyamra yeeso e wadɔuki jonde non no Allah suɓiri o joodɔroo.

21Taa maccudɔ carel ko Allah noddumaa, taa' wannu dow maajum. Ammaa taa heɓii laawol rimdineeki, wadɔuɗum.

22To nedɗɔ o maccudɔ carel ko Joomiraawo noddimo, o wartii rimdinaadɔ Joomiraawo. Non maa to nedɗɔ naa' o maccudɔ carel ko Allah noddimo, o wartii maccudɔ Almasiihu.

23Allah hokkii Ɓidɗɔ muuɗum ngam o wartira'on ɓe maako. Ngam non, to' on ngartu maccuɓe yimɓe.

24Too, bandiraaɓe am, e haani koo moye nyamra yeeso e wadɔuki jonde non no Allah suɓiri o joodɔroo yeeso maako.

Ɓe Ngalaa Teegal E Ɓe Worɓe Mu"en Maayi

25Jooni mi noototo ɗamol ngol ɗamdɔnyam nder ɗerewol ngol mbindonoydɔnyam dow yimɓe ɓe ngalaa teegal. Joomiraawo wi'aayiyam godɗum dow maɓɓe, ammaa mi hokkay caawori. Mi tabbitinii on njaɓay ko mbiimi ngam Joomiraawo wartiriiyam koolaadɔ barka yurmeende maako.

26Ngam torraaji di ngondɔn nder hande, e yiiki am ɗum ɓurii koo moye nyamra yeeso e wadɔuki jonde non no wontindiri.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

27Taa woodi debbo, taa' ɗaɓɓutu yoofukimo. Taa walaa debbo boo, taa' ɗaɓɓutu te'uki.

28Ammaa taa waɗii teegal, naa' hakke ngaɗɗaa. Ɗonmaa to surbaajo waɗii teegal, naa' hakke o waɗi. Fuu e non, fuu gaɗuɓe teegal njaray torra nder jonde maɓɓe. Min boo, mi yiɗaa njaron kan ɗon torra.

29Bandiraaɓe am, ko ngiɗumi wiiki woni naa' ko neeɓi Yeesu Almasiihu wartoyay duuniyaaru. Daga jooni gooduɓe teegal to' ɓe ngaɗa hakkiilo maɓɓe dow maagal tan.

30Woyooɓe ngam mayde, e welweltooɓe, e luumotooɓe,

31e kuutirooɓe ko woni nder duuniyaaru ndu'u, to' ɓe ngaɗa hakkiilo maɓɓe dow maajum tan, ngam duuniyaaru ndu'u e ko woni nder mayru ɗum ɗaɓɓotooɗum.

32E mi yiɗi ngaɗon jonde nde walaa wannaare. Gorko mo walaa debbo e mo waɗa ɓernde maako fuu dow waɗuki kuugal Joomiraawo, ngam e mo yiɗi o welnana Joomiraawo ɓernde.

33Ammaa gooduɗo debbo boo e wanni e fii duuniyaaru, ngam e mo yiɗi o welnana debbo maako ɓernde.

34Hakkiilo maako sendake ɗiɗi won ɗon. Ɗonmaa surbaajo koo debbo mo waɗaayi teegal e mo waɗa ɓernde maako fuu dow waɗuki kuugal Joomiraawo, ngam o warta laaɓuɗo nder fuu ko o waɗata e ko o nyumata. Debbo gooduɗo teegal boo e mo wanni e fii duuniyaaru, ngam e mo yiɗi o welnana gorko maako ɓernde.

35Mi wi'u non ngam ɓeydaari mooɗon, naa' ngam mi ɓiɗɗa'on, ammaa ngam ngaɗon jonde mooɗon no haani, tokkon Joomiraawo e ɓernde go'o.

36To neɗɗo waɗidii alkawal teegal e surbaajo, to e mo nyuma e mo waɗana surbaajo on ko haanaa, to o waawataa suruki suuno maako, e mo nyuma e haani o te'amo, too, sey o te'amo, naa' ɗum hakke.

37Ammaa to o suɓii nder ɓernde maako to' o te'a surbaajo on, kadin to walaa dooluɗomo o te'amo, ammaa e mo suri suuno maako, o waɗii ko haani.

38Ngam non, fuu te'uɗo surbaajo mo o waadi alkawal teegal waɗii ko wooɗi, ammaa neɗɗo mo waɗaayi teegal waɗii ko ɓuri wooɗuki.

39Teegal haɓɓii debbo e gorko muuɗum, to ni gorko on e foofa. To boo gorko on maayii, o waaway o teera e mo o yiɗi fuu, ammaa sey ni o teera e tokkuɗo Yeesu.

40Ammaa e mi nyuma o ɓuray nanki belɗum to o waɗaayi teegal, nden e yiiki am e mi woodi Ruuhu Allah.

1 Korintiyanko'en 8

Ko Ɗum Sakkani Gunkiiji

1Too, jooni dow ko ɗum sakkani gunkiiji, en andi en fuu en ngoodi andal. Andal boo e wadda mangu hoore, ammaa yidde e sembiɗina yimɓe.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

2Fuu nyumoowo e andi godɗum, too, haa jooni o walaa andal no haani.

3Ammaa neɗɗo giɗɗo Allah, Allah e andimo.

4Ngam non, dow nyaamuki ko ɗum sakkani gunkiiji, en andi ngunkiwa naa' ɗum godɗum nder duuniyaaru ndu'u, nden en andi Allah o go'oto, walaa godɗo sey kanko tan.

5Koo nde ɗum gaɗotoodum e woodi ko yimɓe noddata “allaaji” ton dow koo nder duuniyaaru, goonga boo e woodi bi'eteeɓe “allaaji” ɗuɗɗi e “joomiraaɓe” ɗuɗɓe.

6Fuu e non, to meeɗen Allah o go'oto, Nyaako Mo Dow, tagudo koo ɗume, nden en ngaɗa jonde ngam maako. Ɗonmaa e woodi Joomiraawo go'oto, waato Yeesu Almasiihu. Barka maako koo ɗume tagaa, nden barka maako keɓuɗen yonki.

7Ammaa naa' koo moye woodi andal nga'al. E woodi yimɓe mawnuduɓe e nyumo wiiki gunkiiji e ngoodi yonki. Haa jooni boo to ɓe nyaamii nyamndu ndu ɗum sakkani gunkiiji, e ɗum wannaɓe ngam e ɓe nyuma ko ɓe ngadi ɗum hakke.

8Ammaa naa' nyamndu ɓaddintaa'en haade Allah. To en nyaamaayi, ɗum ustantaa'en godɗum. To boo en nyaamii, ɗum ɓeydantaa'en godɗum.

9On kokkaama laawol nyaamon koo iri nduye nyamndu. Ammaa paamee to' non warta ko majjinta mo sembiɗaa nder tokkuki Yeesu.

10An goodudo andal dow ɗu'um, to neɗɗo mo sembiɗaa nder tokkuki Yeesu yi'ii a nyaama nyamndu nder suudu gunkiiji, e yiiki maaɗa ɗum sembiɗintaamo o nyaama nyamndu ndu ɗum sakkani gunkiiji?

11Non, andal maaɗa majjinay neɗɗo on mo Almasiihu maayi ngam muuɗum.

12Taa waɗii non, a majjinii tokkudo Yeesu mo sembiɗaa, a waɗanii Almasiihu hakke.

13Ngam maajum, to ko nyaamaymi waɗii bandiraawo am waɗii hakke, too, mi fuɗɗitataa mi nyaama kusel, ngam to' mi waɗa bandiraawo am waɗa hakke.

1 Korintiyanko'en 9

Njoɓaari Bulus

1Min, naa' mi dimo? Naa' mi lilaado? Naa' mi yi'ii Yeesu Joomiraawo meeɗen? Naa' on ngartii tokkuɓe Yeesu barka kuugal am ngal Joomiraawo?

2Koo to naa' mi lilaado to woɓɓe, mi tabbitinii mi lilaado to moodon! Ngam onon ngoni ko tabbitini mi lilaado Joomiraawo.

3Raa ko mbi'aymi gooduɓe ɗamol dow laamu am ɗum lilaado.

4Naa' e haani min nyaama min njara?

5Naa' min mbaaway min te'a tokkudo Yeesu min njaada e maako koo toye to min njahata no lilaaɓe horiiɓe, e minyiraaɓe Yeesu Joomiraawo, e Biiturus ngaɗata?

6Koo min e Barnaba tan ngoni lilaaɓe kaanuɓe kuwa ngam keɓa ko nyaami?

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

7Moye soojiijo yoɓata hoore muuɗum njoɓaari? Moye remata ngesa inabooje ɗum haɗamo nyaamuki ɓikkoy koy? Moye durata ornde nden ɗum haɗamo yarki kosam maaji?

8Ko mbiimi naa' ɗum nyumo neɗɗo. Naa' Attawra maa metii dow maajum?

9Ɗum windaama nder Attawra Muusa wiiki, “Taa' maɓɓan ngaari honduko carel ko ndi sorɓata.” Nde Allah wi'i non, ga'i tan o wanni?

10Naa' ngam meeɗen o wi'ika? Goonga ngam meeɗen ɗum windaa. Ngam e haani koo moye demoowo e corɓoowo ɓe ngaɗa kuugal maɓɓe nder kammunde heɓuki geɗal maɓɓe daga ngesa kan.

11Nde min aawi Wolde Allah nder ɓerɗe mooɗon, too, ɗum fii mawɗum to min nyaamii bote mooɗon iri ɗum duuniyaaru?

12To woɓɓe mbaaway keɓa iri ballal nga'al to mooɗon, naa' min ɓurayɓe? Fuu e non min kuutiraayi ngol ɗon laawol, ammaa min munyii nder koo kaye torra, ngam to' min kaɗa Habaru Belɗum dow Almasiihu nyamruki yeeso.

13On andaa kuwooɓe nder Wuro Ceniingo e keɓa nyamndu maɓɓe daga nder maggo? Non maa kuwooɓe to sakkirde e ɓe keɓa geɗal maɓɓe daga nder ko ɗum sakki dow mayre?

14Nden non maa Joomiraawo wi'ii wa'ajinooɓe Habaru Belɗum e haani ɓe keɓa ko ɓe nyaamata daga nder kuugal ngal.

15Ammaa mi huutiraayi ɗin ɗon laawi. Ɗonmaa naa' e mi windonoya'on ɗerewol ngo'ol ngam kokkoyyam goɗɗum. Ɗum ɓurii mi maaya dow goɗɗo haɗayam ko mantortoomi.

16Ammaa to mi wa'ajinii Habaru Belɗum, mi mantortaakoɗum, ngam ɗum doole mi wa'ajina. To mi wa'ajinaayi Habaru Belɗum mi woni!

17Daa min e hoore am suɓi mi wa'ajina, daa mi heɓay njoɓaari. Ammaa to naa' min suɓi mi wa'ajina, ko ngaɗaymi woni e mi huwa kuugal ngal ɗum tambiniyam.

18To ɗum non, ko woni njoɓaari am? Njoɓaari am woni wa'ajinki Habaru Belɗum caahu, naa' mi ɗaɓɓita ko haani mi heɓa nder wa'ajinkiɗum.

19Koo nde naa' mi maccuɗo koo moye, mi wartirii hoore am maccuɗo koo moye ngam mi waddoya yimɓe ɗuɗɓe to Almasiihu.

20Nder Yahuudanko'en mi wartirii hoore am bo Yahuudankeejo, ngam mi waddaɓe to Almasiihu. Koo nde naa' ley laamu Attawra ngonmi, nder yimɓe gonɓe ley laamu Attawra, mi wartirii hoore am bo gonɗo ley laamu Attawra ngam mi waddaɓe to Almasiihu.

21Nder yimɓe ɓe ngalaa ley laamu Attawra boo, mi wartirii hoore am bo mo walaa ley laamu Attawra ngam mi waddaɓe to Almasiihu kamɓe maa. Non hollaayi mi tokkaayi dooka Allah, ammaa e mi tokka dooka Almasiihu.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

22Nder yimɓe ɓe cembiɗaa nder tokkuki Yeesu, mi wartirii hoore am bo mo sembiɗaa, ngam mi waddaɓe to Almasiihu. Mi wartirii hoore am bo koo iri moye neɗɗo ngam e koo ngole laawol mi hisna woɓɓe.

23Mi waɗu ɗu'um fuu ngam Habaru Belɗum, ngam mi heɓa geɗal am nder barka gonɗum nder maajum.

24On andaa nder fijo doggudu yimɓe ɗuɗɓe ndoggata nder fijo ngon, ammaa neɗɗo go'oto tan heɓata dokkal heɓuki jaalorgal? Ngam non, ndoggiree no keɓirton jaalorgal.

25Fuu giɗɓe keɓa jaalorgal nder fijo e ɓe elta ɓalli maɓɓe. E ɓe ngaɗa non ngam ɓe keɓa giifol koo nde giifol ngol ngol de'oowol. Ammaa enen giifol tabbitayngol keɓeten.

26Ngam non, mi doggataa bo neɗɗo gaɗoowo doggudu meere. Non maa mi haɓataa bo neɗɗo piyoowo hendu.

27Ammaa e mi torra ɓandu am, e mi wartirandu maccuɗo am, ngam to' gaɗa mi wa'ajinanii woɓɓe, min e hoore am mi dulla heɓuki dokkal ngal.

1 Korintiyanko'en 10

Haɓanki Dow Mawninki Gunkiiji

1Bandiraaɓe, e mi yiɗi andon ko heɓi maama'en meeɗen. Ɓe ngaɗii yaadu ley nduula njuutunga portiinga dow, ɓe fuu ɓe kultii Maayo Woɗewo.

2Yaadu ndu ɓe ngaɗi ley nduula e huuluki ki ɓe kuuli Maayo Woɗewo bo ɓe ngaɗana baptisma, ɓe ngarti tokkuɓe Muusa.

3Ɓe fuu ɓe nyaamii nyamndu go'o ɗiwoyndu to Allah,

4nden ɓe njarii ndiyam ngo'otam ɗiwoyɗam to Allah. Ngam ɓe njarii ndiyam daga Hayre ɗiwoynde to Allah yaadaynde e maɓɓe. Hayre nden boo woni Almasiihu.

5Fuu e non Allah nanaayi belɗum ɗuɗɓe maɓɓe haa ɓe mbaraa, ɓalli maɓɓe cankitaa nder ladde.

6Fuu fii ɗu'um ɗum waɗu ngam ɗum warta misaalu to meeɗen, ngam to' ngaɗen suuno waɗuki fii kalluɗum non no ɓe ngaɗi.

7To' on ngartu mawninooɓe gunkiiji no woɓɓe maɓɓe ngaɗi. Non no ɗum windiraa, “Yimɓe njooɗake nyaamii, njarii, ɓe ummii, ɓe ngami gamol kallungol.”

8To' en ngaɗu njeenu no woɓɓe maɓɓe ngaɗi haa yimɓe 23,000 maayi nyalnde go'o.

9To' en poondu Joomiraawo no woɓɓe maɓɓe ngaɗi, haa boole kalkiɓe.

10Nden to' on metito no woɓɓe maɓɓe ngaɗi haa Malaa'ikaajo Mayde wariɓe.

11Ɓu'um fuu heɓuɓe ngam ɗum warta misaalu to meeɗen, nden ɗum windaa ngam ɗum waggina'en, enen gonɓe re'irde jaamanu.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

12Ngam non, taa nyuma a darii bodɗum, wadu hakkiilo to' njanaa.

13Walaa poondol ngol ɗum foondata'on ngol ɗum meeɗaayi foonduki neɗɗo. Allah boo o kebbinoowo alkawal, o alataa ɗum foonda'on poondol ɓurngol sembe moodon. Ammaa nder poondol ngol, o waɗanay'on laawol no mburtortoodon ngam mbaawon munyon nder maggol.

14Ngam non, onon ɓe ngiɗumi, ngoɗɗitee mawninki gunkiiji.

15E mi metana'on onon yimɓe ɓe hakkiilo. Ndaaranee ko'e moodon ngi'on koo ko mbi'aymi ɗum goonga.

16Jardugel ndiyam inabojam ɗam njareten nder kirtaari Joomiraawo ɗam ngetteten Allah ngam maajam, to en njariiɗam, naa' en keɓay barka gondum nder ɓiiɓam Almasiihu? Nden Buroodi ɗum cendeten, to en nyaamiiɗum, naa' en keɓay barka gondum nder ɓandu Almasiihu?

17Nde buroodi ɗum ɗum go'otum, enen ɗuɗɓe en ngartii bo ɓandu go'o, ngam en fuu buroodi go'o nyaameten.

18Ndaaree ɓiɓɓe Israa'iila; nyaamooɓe ko ɗum sakki, naa' ɓe ngartii go'o nder mawninki Allah?

19Ɗume ngiɗumi wiiki? Ko ɗum sakkani ngunkiwa ɗum goɗɗum? Koo ngunkiwa ɗum goɗɗum?

20Naa' non! Ammaa ko heeferɓe cakkata, ginni ɓe cakkanta, naa' Allah. Mi boo yiɗaa ngarton go'o e ginni.

21Ɗum waɗataako njaron ko woni nder jardugel Joomiraawo, nden fuɗɗiton njaron ko woni nder jardugel ginni. Ɗum waɗataako nyaamon kirtaari Joomiraawo, nden nyaamon nyamndu ginni.

22En ngiɗi njukkiten Joomiraawo umminanenmo lawliiru? En nyuma en ɓuriimo sembe?

Waɗu Koo Ɗume Ngam Mawninki Allah

23Woɓɓe moodon e mbi'a, “Ɗum jaɓii ngaɗen koo ɗume. ” Ɗum non, ammaa naa' koo ɗume nafanta'en. Kadin e ɓe mbi'a, “Ɗum jaɓii ngaɗen koo ɗume. ” Ɗum non, ammaa naa' koo ɗume sembiɗinta'en.

24To' goɗɗo moodon ɗaɓɓita ko nafantamo tan, ammaa o ɗaɓɓita ko nafanta woɓɓe.

25Nyaamee koo ngele kusel cooreteengel to luumo. To' on ɓamu koo ɗum sakkaniingel gunkiiji.

26Ngam aayaare wi'ii, “Duuniyaaru e koo ɗume ko woni nder mayru, Joomiraawo jeyiɗum.”

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

27To godɗo mo tokkaayi Yeesu noddii'on nyaamuki nyamndu, to on njaɓii on njahii, nyaamee koo ɗume ko ɗum hokki'on, naa' naa on yamii koo gunkiiji ɗum sakkani nyamndu ndun.

28Ammaa to godɗo wi'ii'on, “Gunkiiji ɗum sakkani nyamndu ndun,” too, to' on nyaamundu ngam on ɗon biiɗo'onka, kadin ngam nyumo ɓernde.

29Naa' dow nyumo moodon metaymi, ammaa e mi meta dow nyumo biiɗo'onka. Ngam ɗume nyumo godɗo haɗatayam nyaamuki koo ɗume?

30To e mi yetta Allah dow nyamndu am, ngam ɗume ɗum huɗatayam dow ko ngettumi Allah nyaamumi?

31Too, koo on nyaama koo on njara, koo nder koo ɗume ɗum ngaɗoton, ngaɗeeɗum ngam teddinki Allah.

32To' on ngaɗu godɗum ko wonnata nyumo godɗo, koo o Yahuudankeejo, koo ɗum wongol lenyol, koo kawtal yimɓe Allah,

33non no ngiɗumi mi welnana koo moye ɓernde. Mi ɗaɓɓitataa ko nafantayam, ammaa e mi ɗaɓɓita ko nafanta yimɓe ɗuɗɓe, ngam ɓe keɓa ɓe kisa.

1 Korintiyanko'en 11

1Ekkitee to am no ekkitoriimi to Almasiihu.

Hurnaaki Nder Mawninki Allah

2E mi mana'on ngam on ngejjitaayiyam nder koo ɗume, nden on tokka ekkitinol ngol ekkitinmi'on.

3Ammaa e mi yiɗi andon, Almasiihu woni ardiiɗo koo moye gorko, nden gorko woni ardiiɗo debbo muuɗum, Allah woni ardiiɗo Almasiihu.

4Fuu gorko gaɗuɗo do'aare koo annabaaku e hurnii, o semtinii ardiiɗomo.

5Ammaa fuu debbo gaɗuɗo do'aare koo annabaaku hurnaaki o semtinii ardiiɗomo, o wartii bo o pembuɗo hoore maako.

6To debbo wanyii hurna hoore muuɗum, sey o tayа gaasa maako. Ammaa to e ɗum semtinii debbo tayа gaasa muuɗum koo femboo, too, sey o hurnoo.

7Gorko haanaayi hurna hoore muuɗum ngam o tagaa nder nandi Allah nden e mo holla mangu Allah, ammaa debbo e holla mangu gorko.

8Ngam gorko naa' daga ɓandu debbo tagaa, ammaa debbo tagaa daga ɓandu gorko.

9Non maa ɗum tagaayi gorko ngam debbo, ammaa debbo tagaa ngam gorko.

10Ngam ɗu'um e ngam malaa'ika'en, e haani debbo hurnoo.

11Fuu e non, nder yimɓe Joomiraawo debbo e yiɗi ballal gorko, non maa gorko e yiɗi ballal debbo.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

12Debbo arandeejo o tagaa daga ɓandu gorko, nden worɓe fuu debbo danyiɓe, ammaa koo ɗume daga to Allah ɗum ɗiwoyi.

13Nyumee e ko'e moodon, e ɗum haani debbo wadà do'aare hurnaaki?

14Naa' e yiiki yimɓe, to gorko alii gaasa hoore muuɗum juutii, ɗum cemtiniiɗum?

15Ammaa to debbo e woodi gaasa njuutuka, ɗum wartii ko o mantortoo. Allah hokkiimo gaasa kan ngam ka suddanamo hoore.

16To boo godɗo e yidi yedda haala ka'a, sey o anda min ngalaa godɗum ndonu feere, non maa koo ngale kawtal yimɓe Allah.

Kirtaari Joomiraawo

(Maatiyu 26.26-29; Markus 14.22-25; Luka 22.14-20)

17Too, e woodi ko ngiɗumi wiiki'on, mi mantataa'on dow maajum, ngam fuu carel ko kawrutudon ngam mawninki Allah, hawrutuki kin nafantaa'on, sey ni e ki ɓeyda so"uki'on gadà.

18Arande, mi nanii onon tokkuɓe Yeesu to on kawritii, e woodi feerootirol hakkunde moodon. E mi nyuma e woodi goonga nder haala kan.

19Walaa seko doole ɗum heɓa feerootirol hakkunde moodon, ngam ɗum waawa heɓtuki ɓeye ngoni dariiɓe e goonga nder moodon.

20To on kawritii, goonga naa' ngam nyaamuki kirtaari Joomiraawo kawritoton.

21Ngam to carel hirtaaki wadii, koo moye e nyamra yeeso e nyaamuki nyamndu muuɗum, walaa kedotoodo godɗo. Godɗo aldee e weelo, godɗo boo yara naa yiltake.

22Too, on ngalaa gure to nyaamoton njaron? Koo on njawana kawtal yimɓe Allah, nden on cemtina ɓe ngalanaa? Too, ko mbi'aymi'on? Mi mana'on dow non? Mi waawataa mi mana'on dow maajum koo sedɗà.

23Ngam ko nanmi to Joomiraawo, kanjum ekkitinmi'on. Nder jemmaare nde ɗum hokkitiri Joomiraawo meedèn Yeesu, o hocci buroodi,

24o yetti Allah, o sendiɗum, o wi'i, “Du'um ɗum ɓandu am kokkaandu ngam moodon. Ngadèe ka wadùki non ngam siftorkiyam.”

25Non maa, gadà ɓe kirtake, o hocci jardugel ndiyam inabojam, o wi'i, “Da'am inabojam ngondàm nder jardugel nge'el kanjam woni alkawal kesal tabbitayngal e ɗiiyàm am. Ngadèe non fuu carel ngel njarotondàm ngam siftorkiyam.”

26Fuu carel ngel nyaamoton buroodi ɗum nden on njara inabojam dàm, ngadèe non on kokka habaru mayde Yeesu Joomiraawo. Ngadèe ka wadùki non haa carel ngel o wartoyta.

27Ngam non, fuu nyaamudo buroodi ɗum, koo yarii inabojam dàm Joomiraawo no haanaa, o wadii hakke wartirki ɓandu Joomiraawo e ɗiiyàm Joomiraawo meere.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

28E haani neɗɗo foonda hoore muuɗum ko o nyaama buroodi ɗum o yara inabojam ɗam.

29Fuu nyaamuɗo buroodi ɗum yari inabojam ɗam, to o nyumaayi dow ɓandu Joomiraawo, o fooɗanii hoore maako kiita laawol nyaamuki e yarki ki o waɗi.

30Kanjum waɗi ɗuɗɓe nder mooɗon ɓalli maɓɓe cembiɗaa on ngoodi ciya njamu, nden woɓɓe mooɗon boo maayii.

31Ammaa to en poondii ko'e meeɗen, Allah waɗantaa'en kiita.

32To Joomiraawo nattinii'en torra, e mo yiɗi o elta'en, ngam to' ɗum tayana'en kiita hawti e duuniyaaru.

33Ngam non, bandiraaɓe am, to on kawritii ngam nyaamuki kirtaari ndin, keɗootiree.

34To e woodi nanoowo weelo nder mooɗon, sey o nyaama nyamndu to wuro, ngam to' hawrutuki mooɗon fooɗana'on kiita. Dow fii koriiɗum boo, to mi warii, mi ekkitinay'on dow maajum.

1 Korintiyanko'en 12

Dokke Ɗe Ruuhu Allah Hokkata

1Jooni bandiraaɓe am, dow dokke ɗe Ruuhu Allah hokkata, e mi yiɗi paamon.

2On andi carel ngel ngonnooɗon heeferɓe ɗum fooɗii hakkiilo mooɗon ɗum majjinii'on, on mawnina gunkiiji ɗi metataa.

3Ngam non, e mi yiɗi andon walaa neɗɗo mo Ruuhu Allah tokkinta wi'a, “Yeesu o laanaaɗo!” Non maa walaa baawayɗo wi'a, “Yeesu o Joomiraawo,” sey ni to Ruuhu Allah tokkiniimo.

4Too, e woodi dokke feere-feere, ammaa Ruuhu go'otum hokkataɗe.

5E woodi kuuɗe feere-feere, ammaa Joomiraawo go'oto huwanteeɗe.

6E woodi laawi huwanki Allah feere-feere, ammaa Allah go'oto hokkata koo moye bawɗe huutirkiɗi.

7Allah e hokka koo moye neɗɗo alaama kolloojum e mo woodi Ruuhu Allah ngam ɓeydaari koo moye.

8Ruuhu ɗum, kanjum hokkata goɗɗo dokkal wolde faamu, goɗɗo boo dokkal wolde andal.

9Kanjum hokkata goɗɗo dokkal hoolaaki Allah, nden goɗɗo boo dokkal yamɗitinki nyawɓe,

10goɗɗo kadin dokkal waɗuki fii kayɗiniiɗum, goɗɗo waɗuki annabaaku, goɗɗo boo mbawka feerootirki hakkunde Ruuhu Allah e ginni, goɗɗo boo mbawka waɗirki do'aare ɗemɗe ɗe ɓe andaa, goɗɗo boo mbawka hokkuki ma'ana ɗemɗe ɗen.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

11Fuu fii ɗu'um ɗum kuugal Ruuhu go'otum, kanjum hokkata koo moye dokkal non no ɗum suɓiri.

Ɓandu Go'o, Jokkooɗe Ɓuɗɗe

12Ɓandu go'o e woodi jokkooɗe ɗuɗɗe. Fuu jokkooɗe ɓandu ndun koo nde e ɗe ɗuudi, kanje kawti ngarti ɓandu go'o. Too, non maa tokkuɓe Almasiihu ngontindiri.

13Yahuudanko'en, e leyyi feere, e maccuɓe, e naa' maccuɓe, en fuu en ngaɗanaama baptisma nder Ruuhu go'otum ngam ngarten bo ɓandu go'o, nden en fuu Allah hokkii'en Ruuhu ɗum.

14Ngam ɓandu naa' jokkoode wo'oyre tan woodi, ammaa jokkooɗe ɗuɗɗe ndu woodi.

15To koyngal wi'ii, “Nde naa' mi jungo, ɓandu jeyaayiyam,” wi'uki non sendataangal e ɓandu ndun.

16Non maa to nowru wi'ii, “Nde naa' mi hitere, ɓandu jeyaayiyam,” wi'uki non sendataandu e ɓandu ndun.

17To ɓandu fuu wartii gite, too, ko ɗum nanirta? To ɓandu fuu wartii noppi, ko ɗum nanirta lumngol?

18Ammaa no ɗum wontindiri, Allah siryake jokkooɗe nder ɓandu, o siryake koo ndeye jokkoode non no o yiɗiri.

19To ɓandu e woodi jokkoode go'o tan, nden naa' ɗum ɓandu.

20No ɗum wontindiri, ɓandu ndu wo'oyru, ammaa e ndu woodi jokkooɗe ɗuɗɗe.

21Hitere fotaayi wi'a jungo, “A nafantaayam. ” Ɓonmaa hoore fotaayi wi'a koyɗe, “On nafantaayam. ”

22Naa' non ɗum woni. Jokkooɗe ɗe ɗum yi'ata bo ɗe cembiɗaa, kanje ɓuri nafuki.

23Jokkule ɓandu ɗe ngi'eten bo seɗɗa tan ɗe nafi, kanje ɓurɗen faamanki boɗɗum, nden jokkooɗe ɗe cemteten yiiki, kanje ɓurɗen faamanki.

24Jokkule meeɗen ɓurɗe wooɗuki, naa' naa en paamaniiɗe. Ammaa Allah hawtii jokkooɗe ɓandu fuu. Jokkule ɗe ngi'eten bo seɗɗa tan ɗe nafi, o hokkiiɗe mangu ɓurɗum,

25ngam to' ɗum heɓa feerootirol nder ɓandu, ammaa jokkooɗe ɗen fuu ɗe ngiɗindira yidde go'o.

26To wonde jokkoode nawnake, sey koriiɗe fuu nanida nawɗum e jokkoode nden. To jokkoode wo'oyre mawninaama, sey koriiɗe fuu kawta mbelmbelta hawti e jokkoode nden.

27Too, onon ngoni ɓandu Almasiihu, koo moye mooɗon bo ɗum jokkoode maako.

28Nder kawtal tokkuɓe Yeesu, arande Allah wartirii woɓɓe lilaaɓe, woɓɓe boo o wartiriiɓe annabo'en, nden woɓɓe ekkitinooɓe, woɓɓe boo gaɗooɓe kuuɗe kayɗiniiɗe,

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

woɓɓe boo yamɗitinooɓe nyawɓe, woɓɓe boo wallooɓe, woɓɓe ardiiɓe, woɓɓe boo gaɗirooɓe do'aare ɗemɗe ɗe ɓe andaa.

29Ƀe fuu ngoni lilaaɓe? Ƀe fuu ngoni annabo'en? Ƀe fuu ngoni ekkitinooɓe? Ƀe fuu ngoni gaɗooɓe kuuɗe kaydiniiɗe?

30Ƀe fuu ngoni yamɗitinooɓe nyawɓe? Ƀe fuu ngoni gaɗirooɓe do'aare ɗemɗe ɗe ɓe andaa? Ƀe fuu mbaawi hokkuki ma'ana ɗemɗe ɗen? Naa' non!

31Ammaa onon ɗaɓɓitee heɓuki dokke ɓurɗe mangu. Jooni mi hollay'on laawol ɓurngol wooɗuki.

1 Korintiyanko'en 13

Yidde

1To mi metirii ɗemɗe yimɓe e ɗe malaa'ika'en, ammaa mi walaa yidde, too, mi wartii bo lenguru conyooru tan, koo mbaggu iidoowu e meere.

2To e mi waɗa annabaaku, nden to e mi faama sirruuji Allah, to e mi woodi andal kewngal, koo to e mi woodi hoolaare cembinde haa e mi sottina kocceeje, ammaa mi walaa yidde, too, walaa ko nafumi.

3To mi hokkii ɓe ngalanaa fuu ko ngoodumi, koo mi jaɓii ɓandu am wulee, to mi walaa yidde, walaa ko ɓeydoriimi.

4Gooduɗo yidde e woodi munyal, e ngikku boɗɗum. O walaa lawliiru, o mantitataako, o walaa mangu hoore.

5Gooduɗo yidde waɗataa ko semtinii, o ɗaɓɓitataa ko wallatamo kanko tan. O yaawaa monnuki, o jogitataako fii kalluɗum ɗum goɗɗo waɗanimo.

6Gooduɗo yidde nanataa belɗum halleende, ammaa e mo nana belɗum goonga.

7E mo munya nder koo ɗume. Hoolaare maako, e kammunde maako, e munyal maako re'ataa.

8Annabaaku re'ay, waɗirki do'aare ɗemɗe ɗe ɗum andaa ɗaɓɓoto, andal re'ay, ammaa yidde re'ataa haa abadaa.

9Ngam andal meeɗen e annabaaku meeɗen naa' ɗum kewɗum,

10ammaa to kewɗum warii, ko heewaayi re'ay.

11Carel ko ngonmi sukayel, mi metii no sukayel metirta, mi nyumii no sukayel nyumirta. Ammaa nde mawnumi, mi alii ngikku sukaaku.

12Ko ngi'eten jooni, en ngi'ataaɗum boɗɗum bo daaroowo daaroggal nyiɓɓungal, ammaa carel e wara ngel ngi'etenɗum boɗɗum. Jooni seɗɗa tan andumi, ammaa carel e wara ngel andaymi andal kewngal, non no ɗum andiriyam.

13Too, jooni e woodi fii tatum, waato hoolaare, e kammunde, e yidde, ammaa yidde woni ko ɓurii mangu.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

1 Korintiyanko'en 14

Bulus Fuɗɗitii Metii Dow Dokke Ruuhu

1Ngaɗee ko mbaawoton waɗuki ngarton gooduɓe yidde, nden ɗaɓɓitee dokke Ruuhu Allah, ko ɓuri woni dokkal waɗuki annabaaku.

2Ngam gaɗiroowo do'aare ɗemngal ngal ɗum andaa naa' yimɓe o metanta, Allah o metanta. Walaa paamayɗo ko o wi'ata, ngam sirruuji o metata laawol Ruuhu Allah.

3Ammaa fuu gaɗuɗo annabaaku, yimɓe o metanta, ngam o ɓeydanaɓe hoolaare, o sembiɗinaɓe, o waltina ɓerɗe maɓɓe.

4Gaɗiroowo do'aare ɗemngal ngal ɗum andaa hoore maako o sembiɗinta, ammaa gaɗoowo annabaaku, tokkuɓe Yeesu o sembiɗinta.

5E mi yiɗi on fuu ngaɗiron do'aare ɗemɗe ɗe ɗum andaa, ammaa mi ɓurii yiɗuki ngaɗon annabaaku. Ngam gaɗoowo annabaaku ɓurii gaɗiroowo do'aare ɗemɗe ɗe ɗum andaa, sey ni to e mo hokka ma'ana maaje, ngam o sembiɗina tokkuɓe Yeesu.

6Too, jooni bandiraaɓe am, to mi warii to moodon mi waɗirii do'aare ɗemɗe ɗe ɗum andaa, ɗume ɗum ɓeydanta'on? Walaa! Sey ni to mi wi'ii'on ko Allah wanginaniyam, koo mi ekkitinii'on ko andumi dow Allah, koo mi waɗanii'on annabaaku, koo mi ekkitinii'on Wolde Allah.

7Raa misaalu dow fii ɗum walaa yonki, waato duudaandu e garaayaaru. To duudaandu duudaaka boɗɗum koo to garaayaaru piyaaka boɗɗum, no ɗum andirta duuduki kin koo piyol ngol?

8Ɗonmaa, to duudoowo luwal konu duudaayingal boɗɗum, moye siryotoo yaaki konu?

9Non ɗum woni to moodon, to naa' on ngaɗir do'aare ɗemngal ngal yimɓe nanata, no waɗata ɓe paama ko mbi'oton? Ɗum wartay bo on meta e meere.

10Goonga, e woodi ɗemɗe feere-feere e duuniyaaru, ammaa nder ɗemɗe ɗen walaa ɗemngal ngal walaa ma'ana.

11To mi faamaayi ɗemngal ngal goɗɗo meti, mi wartii kodo to maako, kanko maa o wartii kodo to am.

12Onon maa, non ɗum woni to moodon. Nde on kaaɓii keɓon dokke Ruuhu Allah, ngaɗee ko mbaawoton waɗuki ɓuron huutirki dokke cembiɗinayɗe tokkuɓe Yeesu.

13Ngam non, fuu gaɗirdo do'aare ɗemngal ngal o andaa, sey o toroo Allah wallamo o waawa hokkuki ma'ana ɗemngal ngal.

14Ngam to mi waɗirii do'aare ɗemngal ngal mi andaa, ɓernde am waɗii do'aare, ammaa mi heɓtataa ko mbiimi.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

15Too, ko haani mi waɗa? Mi waɗay do'aare nder ɓernde am, ɗonmaa mi waɗay do'aare nder nyumol am. Mi yimay gimol mantuki Allah nder ɓernde am, ɗonmaa mi yimay nder nyumo am.

16To naa' non, taa yettii Allah nder ɗemngal ngal a andaa, no goɗɗo mo nanataangal wiirata “Aamin” dow yettoore maaɗa? O faamaayi ko mbiiɗaa.

17Ɗum goonga a yetta Allah boɗɗum, ammaa ɗum sembiɗintaa nanayɗoma.

18Mi yettii Allah ngam mi ɓurii'on on fuu waɗirki do'aare ɗemɗe ɗe mi andaa.

19Ammaa nder kawtal tokkuɓe Yeesu ɗum ɓurii mi meta boliiɗe jowi paameteeɗe ngam mi ekkitina woɓɓe e dow mi meta boliiɗe 10,000 nder ɗemngal ngal ɗum andaa.

20Bandiraaɓe, alee nyumuki bo sukahoy. Ngartee ɓe ngalaa halleende bo ɓikkoy keccoy, ammaa ngartee bo mawɓe nder nyumo moodon.

21Attawra wi'ii Joomiraawo wi'ii, “Mi metanay yimɓe am laawol metooɓe ɗemɗe ɗe andaaka. Mi metanayɓe e honduko yimɓe goɗɗe leyɗe, ammaa fuu e non ɓe kettindantaakoyam. ”

22Ngam non, waɗirki do'aare ɗemɗe ɗe ɗum andaa naa' ɗum alaama ngam tokkuɓe Yeesu, ammaa ɗum alaama ngam yimɓe ɓe tokkaayi Yeesu. Annabaaku boo ɗum ngam tokkuɓe Yeesu, naa' ngam yimɓe ɓe tokkaayi Yeesu.

23Ngam non, to on fuu on kawritii koo moye e waɗira do'aare ɗemɗe ɗe ɗum andaa, to woɓɓe ɓe paamaayi koo yimɓe ɓe tokkaayi Yeesu nattii nder moodon, naa' ɓe mbi'ay on haaŋaaɓe?

24Ammaa to goɗɗo mo tokkaayi Yeesu koo goɗɗo mo andaa ko ngaɗoton nattii nder moodon tawii koo moye e waɗa annabaaku, o faamay o waɗii hakke, non waɗay o ɗaɓɓita o tuuba.

25Ko woni nder ɓernde maako cuuɗiiɗum ɗum wurtoto e njayri, o diccoto, o mawnina Allah, e mo wi'a, “Goonga, Allah e ɗon nder moodon.”

Mawninki Allah No Haani

26Too, bandiraaɓe, ɗume ngaɗoton? To on kawritii ngam mawninki Allah, goɗɗo e woodi gimol, goɗɗo e woodi ekkitinol, nden goɗɗo e waɗiray do'aare ɗemngal ngal ɗum andaa, goɗɗo hokkay ma'ana ɗemngal ngal. Ɗum fuu ɗum waɗee ngam sembiɗinki kawtal tokkuɓe Yeesu.

27To woɓɓe e ngaɗira do'aare ɗemngal ngal ɗum andaa, to' ɓe ɓura ɗiɗo koo tato. E haani ɓe meta go'o-go'o, ɗonmaa doole goɗɗo hokka ma'ana ko ɓe mbi'ata.

28Ammaa to walaa kokkoowo ma'ana ko ɓe mbi'ata, e haani ɓe nde"ita nder kawtal tokkuɓe Yeesu, ɓe metana Allah nder ɓernde maɓɓe.

29Gaɗooɓe annabaaku maa, to' ɓe ɓura ɗiɗo koo tato. E haani ɓe meta go'o-go'o, nden kettindaniiɓeɓe poonda ko ɓe mbi'ata e hakkiilo.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

30To e woodi ko Allah wanginani goɗɗo nder kettindantooɓe ɓen, sey metoowo arandeejo on de"ita.

31On fuu on mbaaway ngaɗon annabaaku go'oto-go'oto ngam koo moye ekkitoo heɓa ko sembiɗintamo.

32Gaɗooɓe annabaaku e haani ɓe mbaawana ko'e maɓɓe.

33Ngam Allah naa' o Allah gaddoowo jiiɓaare, ammaa o gaddoowo jam. To tokkuɓe Yeesu kawritii nder kawtal maɓɓe,

34e haani rewɓe nde"ita. Ɗum jaɓaayi ɓe meta, ammaa ɓe njooɗoo ley laamu worɓe no Attawra wi'i.

35To e woodi goɗɗum ɗum ɓe ngiɗi ɓe anda, ɓe ɣama worɓe maɓɓe to wuro. Ngam ɗum cemtiniiɗum debbo meta nder tokkuɓe Yeesu carel ko ɓe kawriti ngam mawninki Allah.

36Too, to mooɗon Wolde Allah fuɗɗiri, koo to mooɗon tan nde yahi?

37To goɗɗo e kammii o annabiijo, koo o keɓuɗo dokkal Ruuhu Allah, e haani o anda ɗu'um ɗum mbindanaymi'on to Joomiraawo ɗum ɣiwoyi.

38Ammaa to o wanyii ɗum non, kanko maa sey o wanyee.

39Ngam non, bandiraaɓe am, ngiɗee waɗuki annabaaku, to' on karmin waɗirki do'aare ɗemɗe ɗe ɗum andaa.

40Sey koo ɗume waɗee no haani e laawol bongol.

1 Korintiyanko'en 15

Ummaaki Almasiihu Daga Mayde

1Jooni bandiraaɓe am, e mi yiɗi mi siftorana'on Habaru Belɗum ɗum nga'ajinanmi'on, ɗum njaɓuɗon, ɗum tokkoton boɗɗum.

2Barka maajum on kisii, to on njogake boɗɗum wa'aju ɗum nga'ajinanmi'on. To naa' non, on koolii Yeesu e meere.

3Mi waddanii'on fii ɓurɗum daraja ɗum keɓumi. Kanjum woni Almasiihu maayii ngam hakke meeɗen non no goɗɗe aayaaje mbi'i,

4o uwaama, o umminaama daga mayde nyalnde tatawre non no goɗɗe aayaaje mbi'i,

5o wangani Biiturus , nden o wanganii lilaaɓe maako sappo e ɗiɗo.

6Gaɗa ɗon o wanganii tokkuɓemo ɓurɓe **500** e carel go'o. Ɗuɗɓe maɓɓe haa jooni e ɓe foofa, ammaa woɓɓe maayii.

7Ɗonmaa o wanganii Yaakubu, nden fuu lilaaɓe maako.

8Gaɗa maajum fuu, min maa, o wanganiiyam, koo nde e mi nandi e ɓingel danyaangel ko carel danyukingel waɗa.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

9Ngam min woni ɓurɗo famɗuki nder lilaaɓe maako. Mi hewtaayi maa mi noddee lilaaɗo maako, ngam mi torrii kawtal yimɓe Allah.

10Ammaa ngam yidde nde Allah holliyam mi wartii ko ngonmi hande, nden yidde nde o holliyam wartaayi meere. Mi ɓurii koo moye lilaaɗo huwuki, koo nde naa' ɗum min huwata, ɗum yidde Allah gondunde e am huwata.

11Too, walaa feerootirol koo to min wa'ajinani'on, koo to lilaaɓe horiiɓe nga'ajinani'on. Ko min nga'ajinta ɗum go'o; kanjum boo njaɓuɗon.

Ummaaki Mayɓe

12Too, to e ɗum wa'ajina wiiki Almasiihu umminaama daga mayde, no waɗata woɓɓe mooɗon e mbi'a mayɓe ummataako?

13Daa mayɓe ummataako daga mayde, too, daa Almasiihu umminaaka daga mayde won ɗon.

14To boo Almasiihu ummaaki daga mayde, too, wa'ajinki amin wartii meere, nden hoolaare mooɗon wartii meere.

15Ko ɓuri non woni, min ngartii ceydu'en fewooɓe dow Allah. Ngam min mbi'ii Allah umminii Almasiihu daga mayde. Ammaa daa ɗum goonga mayɓe ummintaake, daa Allah umminaayimo.

16Ngam daa ɗum ummintaa mayɓe, too, daa Almasiihu maa umminaaka daga mayde won ɗon.

17Daa Almasiihu umminaaka, too, hoolaare mooɗon wartii meere, nden haa jooni on ngondi e hakke mooɗon,

18nden mayɓe e koolii Almasiihu kalkii won ɗon.

19To ni ngam jonde duuniyaaru ndu'u tan ngaɗeten kammunde dow Almasiihu, en ɓurii koo moye wartuki ɓe ɗum yurminanta.

20Ammaa goonga Almasiihu umminaama daga mayde. Kanko woni artuɗo ummaaki daga nder ɓe ɗum ummintа daga mayde.

21Nde mayde warii laawol neɗɗo go'oto, non maa ummaaki mayɓe daga mayde warii laawol neɗɗo go'oto.

22No yimɓe fuu mayrata ngam sumpo e Aadamu, non maa fuu gooduɓe sumpo e Almasiihu keɓay yonki ki re'ataa.

23Ammaa raa no ummaaki mayɓe wa'ata. Arande Almasiihu umminaama daga mayde, nden nyalnde nde o wartoyi ɗum ummintay fuu yimɓe maako daga mayde.

24Nden gaɗa o heɓii jaalorgal dow koo moye laamiiɗo, e koo ɗume laamu ginni, e koo ɗeye bawɗe, re'irde duuniyaaru waray, nden o hokkita Allah Nyaako Mo Dow laamu.

25Ngam doole Almasiihu laamoo naa Allah yowiimo dow wanywanyɓe maako fuu.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

26Ganyo kalketeeɗo gaɗa koo ɗume, kanko woni mayde.

27Ngam aayaare wi'ii, “Allah wartirii koo ɗume ley laamu Almasiihu.” Ammaa nde ɗum wi'i, “Koo ɗume wartiraama ley laamu Almasiihu,” too, e njayri ɗum woni ɗu'um hawtaayi e on ɗon gartirɗo koo ɗume ley laamu Almasiihu.

28Gaɗa Allah waɗii koo ɗume ley laamu Ɓiɗɗo maako, sey Ɓiɗɗo on warta ley Laamu Allah gartirɗo koo ɗume ley laamu Ɓiɗɗo on, ngam Allah tan warta laamiiɗo koo ɗume koo toye.

29Too, to mayɓe ummataako daga mayde, ɗume gaɗanaaɓe baptisma ngam mayɓe ngaɗata? To ɗum umminaayi mayɓe koo seɗɗa, ngam ɗume ɗum waɗanta yimɓe baptisma ngam maɓɓe?

30Nden ngam ɗume min coorata yonki amin koo ndeye?

31Goonga bandiraaɓe, mantoraaki ki mantortoomi'on nder sumpootirki e Yeesu Almasiihu Joomiraawo meeɗen waɗi koo ndeye nyalnde e mi haade mayde.

32To mi haɓdii e yimɓe gooduɓe ngikku bo ɗum marle ladde nder gariiri Aafisa ngam heɓuki fii duuniyaaru ndu'u tan, ɗume ɓeydoriimi? To mayɓe ummintaake daga mayde, sey ngaɗen ko ɗum wi'unoo, “En nyaamu, en njaru, ngam jaango en maayay.”

33To' on njaɓu ɗum majjina'on. “Jooɗodaaki e gooduɓe ngikku kalluɗum wonnay ngikku boɗɗum. ”

34Ngartee nder hakkiilo mooɗon no haani, alee waɗuki hakke, ngam e woodi woɓɓe mooɗon ɓe ngalaa andal dow Allah. Mi wi'u non ngam cemton.

Ɓandu Umminteendu

35Goɗɗo ƴamay wi'a, “No mayɓe umminirtee daga mayde? E iri nduye ɓandu ɓe ummodortoo? ”

36An kaaŋaaɗo! Taa aawii gabbel, ngel fuɗataa naa ngel waatii.

37Ko aawuɗaa fuu, koo gabbel alkamaari, koo wongel gabbel feere, ko fuɗi nandataa e ko aawuɗaa.

38Ammaa Allah e hokka ko fuɗi nandi feere non no o suɓiri. Koo iri ngele gabbel e iri nandi ɗum ngel fuɗirta.

39Naa' fuu ɓalli ngoni nanduɗi. Ɓalli yimɓe feere, ɓalli marle feere, ɓalli colli feere, ɓalli liƴƴi feere.

40Koo ɗume gonɗum e dow e woodi no ɗum wa'i. Non maa koo ɗume gonɗum nder duuniyaaru e woodi no ɗum wa'i. Gonɗum e dow wooɗuki maajum e feerootiri e wooɗuki fii gonɗum nder duuniyaaru.

41Naange no ɗelkitirta feere, lewru no ɗelkitirta feere, koode no ɗelkitirta feere, nden koode e feerootiri koo ndeye hoodere e no nde ɗelkitortoo.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

42Non ummaaki mayɓe wa'i. Ɓandu uwaandu ndu nyolayndu, to ndu umminaama ndu nyolataa.

43Ɓandu uwaandu wooɗaa yiiki, ndu walaa sembe, to ndu umminaama, ndu wartay wooɗundu yiiki, goodundu bawɗe.

44Ɓandu uwaandu kayru huutirtee nder duuniyaaru ndu'u, ammaa ɓandu umminteendu, kayru huutinirtee e ton dow. Nde e woodi ɓandu kuutirteendu nder duuniyaaru, non maa e woodi ɓandu kuutirteendu ton dow.

45Ngam, non no ɗum windiraa, “Neɗɗo arandeejo, waato Aadamu, o wartii gooduɗo yonki.” Ammaa Aadamu cakitiiɗo, waato Almasiihu, o heɓii ɓandu kuutirteendu ton dow, o wartii kokkoowo yonki ki re'ataa.

46Naa' ɓandu kuutirteendu ton dow ɗum artata heɓuki, ammaa kuutirteendu nder duuniyaaru ɗum artata heɓuki, nden ɗum heɓa kuutirteendu ton dow.

47Neɗɗo arandeejo mbulmbuldi o tagiraa, nden neɗɗo ɗiɗaɓo boo, daga dow o ɣiwoyi.

48Yimɓe duuniyaaru e ngoodi ɓandu iri ndu Aadamu tagiraaɗo mbulmbuldi. Jahayɓe ton dow boo, ɓe keɓay ɓandu iri ndu on ɗon ɣiwoyɗo daga ton dow, waato Almasiihu.

49Non no ngoodirɗen nandi on ɗon tagiraaɗo mbulmbuldi, non maa en keɓay nandi on ɗon ɣiwoyɗo daga dow.

50Bandiraaɓe, e mi wi'a'on, ɓandu goodundu kusel e ɣiiyam nattataa nder wuro Allah ton dow. Ɓandu nyolayndu nattataa wuro Allah tabitayngo.

51Ndaree mi wi'a'on goɗɗum sirru: Naa' en fuu maayata, ammaa en fuu ɗum waylitanay'en ɓalli

52ɗon e ɗon, bo mayɣuki hitere, to ɗum duudii luwal cakitiingal. Ngam to luwal ngal duudaama, mayɓe ummodoto e ɓalli ɗi nyolataa, nden enen foofooɓe ɗum waylitay ɓalli meeɗen.

53Ngam doole ndu'u ɓandu maayayndu nyolayndu wartiree ɓandu ndu maayataa ndu nyolataa.

54Carel ngel ɓandu maayayndu nyolayndu wartiraa ɓandu ndu maayataa ndu nyolataa, ko aayaare wi'i ɗum heeway, waato, “Ɓum heɓii jaalorgal dow mayde!”

55“Mayde, to jaalorgal maaɗa? Mayde, to tooke maaɗa? ”

56Ngam hakke woni tooke pooɗayɗe mayde, nden bawɗe hakke to Attawra ɣiwi.

57Ammaa yettoore tabbita to Allah kokkuɗo'en jaalorgal barka Yeesu Almasiihu Joomiraawo meeɗen.

58Ngam non, bandiraaɓe am ɓe ngiɗumi, ndaree boɗɗum, to' goɗɗum dimba'on. Koo ndeye ngaɗee ko mbaawoton waɗuki kuwon kuugal Joomiraawo, ngam on andi kuugal ngal kuwantonmo naa' e meere ngal woni.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

1 Korintiyanko'en 16

Walluki Bandiraaɓe Gonɓe Urucaliima

1Too, jooni dow hawrutuki ceede ngam walluki yimɓe Allah gonɓe Urucaliima, ngaɗee ko mbiimi tokkuɓe Yeesu ɓe Galaatiya ngaɗa.

2Koo ndeye nyalnde arandeere nde yontoore, koo moye moodon resa godɗum nder ko heɓii keerol no waawata. Nden to' on alu naa mi warii puɗɗon hawrutuki ceede ɗen.

3To mi yottake to moodon, mi hokkay yimɓe ɓe cuɓudon ɗereeji kollaydi on cuɓiiɓe ɓe njaara ballal moodon Urucaliima.

4To e haani min maa mi yaha, sey ɓe njaada e am.

Ko Bulus Yidi Waɗuki

5Mi waray to moodon gaɗa mi yahii leydi Makidooniya, ngam mi suɓii yaaki Makidooniya.

6Ɗum gaɗotoodum mi joodoo to moodon carel seɗɗa, koo maa mi ruuma, ngam mballonyam mi yaha fuu to njahaymi.

7Mi yiɗaa mi yaala to moodon tan mi ɓaɓɓoo, ngam e mi yidi mi neeɓida e moodon to Joomiraawo jaɓii.

8Ammaa mi joodoto to gariiri Aafisa naa Humto Ɓendol Alkamaari,

9ngam mi heɓii laawol huwuki kuugal mangal, nden e woodi ɗuɗɓe ganyuɓeyam.

10To Timooti warii to moodon, tabbitinon o wedditake nder moodon, ngam kanko maa o kuwanoowo Joomiraawo bo am.

11Ngam non, to' godɗo yawanamo. Mballeemo nder yaadu maako, njaɓɓootiron jam e jam, o wartoya to am. Min e woɓɓe bandiraaɓe e min ndenti gartol maako.

12Jooni dow bandiraawo meeɗen Afoolos, mi torakemo naa' seɗɗa o wara to moodon kanko e woɓɓe bandiraaɓe, ammaa o yiɗaa yaadu ndun jooni. O waray to moodon to o heɓii laawol.

Wagginki E Kownol Cakitiingol

13Njooɗee on paama, ndaree boɗɗum dow hoolaare moodon, ngaɗon ngorgu, cembiɗee.

14Fuu ko ngaɗoton, ngaɗeeɗum nder yidde.

15Bandiraaɓe, on andi nder leydi Akaaya yimɓe wuro Istifaanus arti wartuki tokkuɓe Yeesu, nden ɓe kokkii ko'e maɓɓe ngam walluki yimɓe Allah.

16E mi toroo'on kokkee iri ɓen ɗon yimɓe mangu hawti e fuu yimɓe ɓe min kuwidi min piidi nder kuugal.

17Mi nanii belɗum waroyki Istifaanus, e Fartunaatus, e Akaykus, ngam ɗum wartaniiyam bo onon ngari to am,

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

18ngam ɓe mbaltinii ɓernde am e ɓerɗe moodon onon maa. Ngam non, kokkee iri ɓen ɗon yimɓe mangu.

19Tokkuɓe Yeesu wonɓe leydi Aasiya e kowna'on. Akiila, e Biriskila, e tokkuɓe Yeesu kawritooɓe e wuro maɓɓe e ɓe kowna'on bodɗum nder inde Joomiraawo.

20Fuu bandiraaɓe gonɓe ɗo'o e kowna'on. Kownindiree hownirki higaaku ceniiki.

21Min Bulus windi kownol ngo'ol e jungo am.

22Fuu mo yiɗaa Joomiraawo, Allah laanamo. Yaa Joomiraawo amin, waroy!

23Yeesu Joomiraawo barkiɗina'on.

24E mi yiɗi'on on fuu ngam sumpootirki meeɗen e Yeesu Almasiihu.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

2 Korintiyanko'en

2 Korintiyanko'en 1

1Min Bulus mo Allah suɓi warta lilaadɔ Yeesu Almasiihu e bandiraawo meeɗen Timooti minon mbindi ɗerewol ngo'ol. Min mbindanngol kawtal yimɓe Allah gonɓe gariiri Korinti, e fuu yimɓe Allah gonɓe nder fuu leydi Akaaya.

2Allah Nyaako meeɗen e Joomiraawo meeɗen Yeesu Almasiihu barkiɗina'on hokka'on jam.

Bulus Yettii Allah

3Yettoore tabbita to Allah, Nyaako Joomiraawo meeɗen Yeesu Almasiihu. Kanko woni Nyaako mo yurmeende, Allah baltinaydo ɓerɗe.

4E mo waltina ɓerɗe meeɗen nder fuu torraaji ɗi njareten, ngam enen maa mbaltinen ɓerɗe wonɓe nder koo iri kaye torra. En mbaltinay ɓerɗe maɓɓe e iri waltinki ki o waltini ɓerɗe meeɗen.

5Non no njardeten torra naa' seɗɗa iri ka Almasiihu yari, non maa barka Almasiihu ɗum waltinay ɓerɗe meeɗen naa' seɗɗa.

6To min torraama, min torra ngam ɗum waltina ɓerɗe moodon nden ngam kisndam moodon. To boo Allah waltinii ɓerɗe amin, o waltinɗe ngam minon maa min mbaltina ɓerɗe moodon ngam keɓon sembe munyon nder torraaji ɗi njaroton iri ɗi min njarata.

7Min tabbitinii, e min andi non no njardoton torra iri ka min njari, non maa ɓerɗe moodon mbaltoto iri waltaaki ɓernde ki min keɓi.

8Bandiraaɓe, e min ngiɗi andon iri torra ka min njari nder leydi Aasiya. Min nattii torra kalluka ɓurka sembe amin haa min ittii kammunde yonki amin.

9Nder ɓerɗe amin min nanii bo kiita mayde min tayanaa, ammaa non waɗii ngam to' min kooloo ko'e amin, ammaa min kooloo Allah umminoowo mayɓe.

10Kanko hisnimin daga mayde kallunde, o nyamray yeeso e hisnukimin. Dow maako min ngaɗi kammunde o hisnaymin kadin.

11Onon maa mballireemin do'aare, sey Allah barkiɗinaymin, nden ɗuɗɓe ngettamo ngam amin.

Bulus Faritii Yaadu Muuɗum

12Ko min mantortoo woni ɓerɗe amin e tabbitinanamin min ngaɗii jonde nder duuniyaaru nder senaaki e goonga yiwoyɗum to Allah, hakko maa nder moodon. Min njoodori non naa' dow andal iri ngal yimɓe duuniyaaru, ammaa yidde Allah wallimin.

13Nder ɗereeji amin min mbindanaayi'on goɗɗum ɗum on mbaawataa janguki koo faamuki.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

14Jooni sedda tan paamudonmin, ammaa yeeso do'o e mi yidi paamonmin boddum, ngam nyalnde nde Yeesu Joomiraawo meeden wartoyta mbaawon mantoroodonmin non no minon maa min mbaawirta mantoraaki'on.

15Nde mi tabbitinii du'um, mi yidiino warki to moodon arande ngam keɓon barka nde didi.

16E mi yidunoo dow laawol am yaaki Makidooniya, mi yaala to moodon, nden gada mi yahii Makidooniya, mi so"oyto to moodon, ngam mballonyam nder yaadu am yaaki leydi Yahuudiya.

17Nde mi heɓaayi ngadumi yaadu ndun, e yiiki moodon mi wadii ɓerde didi nde ciryinoomi waduki yaadu ndun? Koo e yiiki moodon e mi siryoo yaadu am no yimɓe duuniyaaru ngadata, wi'ooɓe "Ee" puddita mbi'a "Aa'a?"

18Allah o gadoowo ko o wi'i, o ceyduujo amin, min mbi'ataa "Ee" e "Aa'a" carel go'o.

19Ngam habaru Ɓiddo Allah, waato Yeesu Almasiihu, mo min nga'ajinani'on, min e Siila e Timooti, naa' dum "Ee" e "Aa'a," ammaa kanko koo ndeye "Ee" maako dum "Ee."

20Ngam Almasiihu hebbinii koo ngale alkawal ngal Allah wadi. Kanjum wadi mbi'eten "Aamin" laawol maako ngam teddinki Allah.

21Ngam Allah woni gadudo'en ndariiden boddum nder sumpootirki meeden e Yeesu Almasiihu. Kanko suɓi'en,

22o wadanii'en alaama maako kolludum enen dum ɓe maako. O hokkii'en Ruuhu maako nder ɓerde meeden, ngam dum tabbitinana'en ko o hokkata'en yeeso do'o.

23Allah woni ceyduujo am to mi feway, mi yidaa mi wada'on nanon ciya beldum, kanjum hadiyam so"aaki Korinti.

24Min ngidaa min kolla'on laamu sembe dow hoolaare moodon. Minon min kuudooɓe e moodon ngam nanon beldum nder ɓerde moodon, ngam on ndarake boddum dow ko kooliidon.

2 Korintiyanko'en 2

1Ngam maajum cuɓumi to' mi wara to moodon mi wada'on nanon ciya beldum.

2Ngam to mi wadii on nanii ciya beldum, moye welnantayam ɓernde to naa' onon ɓe ngadumi nani ciya beldum?

3Ko mbindanmi'on nder derewol am arandewol, mi windudum ngam to mi warii to moodon to' onon kaanuɓe mbelnanayam ɓernde ngadonyam mi nana ciya beldum. Ngam mi tabbitinii to mi nanii beldum, on fuu on nanay beldum.

4Ko mbindanmi'on, mi windudum nder nawdum ɓernde e wannaare e gondi duddi naa' ngam mi mettinana'on ɓerde, sey ni ngam mi wada'on andon iri yidde luggunde nde ngidumi'on.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Yaafaaki

5Too, to godɗo waddii ko mettini ɓernde, naa' min tan o mettinani ɓernde, on fuu o mettinani ɓerɗe. Mi wi'u non, ammaa mi yiɗaa mi haɓanamo ko ɓuri no haani.

6Haɓanki ki ɗuɗɓe moodon kaɓanimo heyii.

7Ammaa jooni e haani njaafanoodonmo cembiɗinonmo ngam to' nawɗum ɓernde maako ɓura sembe maako.

8Ngam non, e mi toroo'on, kolleemo haa jooni on ngiɗimo.

9Mi windan'on ngol ton ɗerewol ngam mi foonda'on mi yi'a koo on ngaɗay ko mbiimi'on nder koo ɗume.

10Fuu mo njaafaniiɗon, min maa mi yaafanakemo. Ko njaafiimi, to e woodi ko haani maa mi yaafoo, mi yaafiɗum ngam moodon yeeso Almasiihu.

11Mi waɗu non ngam to' Ceyɗan yoyra'en, ngam en andi nyumo maako bodɗum.

Bulus Wannii Nder Gariiri Tooruwas

12Nde njaami Tooruwas ngam mi wa'ajina Habaru Belɗum ɗum Almasiihu, Joomiraawo maɓɓitaniiyam laawol kuugal ɗon.

13Ammaa mi wannii naa' seɗɗa ngam mi tawaayi Tiitus bandiraawo meeɗen ton. Ngam non, sey njaɓɓootirmi e maɓɓe njaami Makidooniya.

Jaalorgal Laawol Almasiihu

14Ammaa yettoore tabbita to Allah kokkoowo'en jaalorgal koo ndeye barka sumpootirki meeɗen e Almasiihu. Laawol meeɗen o sankitii habaru Almasiihu koo toye bo urngol belngol.

15Ngam enen ngoni bo urngol urde welnde nde Almasiihu hokki Allah. Urngol urde nden yottake kisnaaɓe e gonɓe dow laawol halkere.

16To gonɓe dow laawol halkuki urngol ngol ɗum urngol mayde. Ammaa to kisnaaɓe urngol ngol ɗum urngol gaddanoowolɓe yonki. E woodi potuɗo huwuki kuugal nga'al?

17Min nga'ajintaa Wolde Allah ngam min keɓa ceede no ɗuɗɓe ngaɗata. Ammaa e min meta goonga yeeso Allah, ngam Almasiihu jeyimin, nden Allah liloyimin.

2 Korintiyanko'en 3

Alkawal Allah Kesal

1Too, on kammii min puɗɗii mantuki ko'e amin kadin? Koo boo ɗum doole min ngarda e ɗereeji kollaydi minon min ɓeye, koo yiwudi to moodon ngam kolla woɓɓe min ɓeye no woɓɓe ngaɗata?

2Onon e ko'e moodon ngoni ɗerewol amin bindaangol nder ɓerɗe amin. Koo moye waaway jangangol andangol.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

3On kollii onon ngoni ɗerewol ngol Almasiihu windi, ngol o lildi laawol amin. Naa' e dawaaru ngol windiraa, ammaa e Ruuhu Allah goodudo yonki ngol windiraa. Naa' dow allowal hayre ngol windaa, ammaa dow allowal ɓerɗe yimɓe ngol windaa.

4Min mbi'u non ngam e min koolii Allah laawol Almasiihu.

5Min keyaayi min mbi'a min mbaaway waɗuki koo ɗume e bawɗe amin, ammaa bawɗe amin to Allah yiwoyi.

6Kanko waɗi min mbaawi wartuki ekkitinooɓe Alkawal Kesal. Alkawal ngal boo daraaki dow dooka bindaaɗum, ammaa dow Ruuhu maako ngal dari. Ngam dooka bindaaɗum e fooɗa mayde, ammaa Ruuhu e hokka yonki ki re'ataa.

7Ɗum windi dooka Muusa dow allooje hayre, nden carel ko Muusa hokketeeɗum, teddungal Allah wangi waɗi yeeso maako e ɗelkitoo. Koo nde ɗelkitaaki kin e ustoo, fuu e non Israa'iilanko'en mbaawaayi sutaaki yeeso maako. To dooka gaddayɗum mayde wardii e iri nga'al teddungal,

8too, kuugal Ruuhu Allah ɓuray non teddungal!

9To ko fooɗata kiita e woodi teddungal, too, ko waɗata yimɓe keɓa aadilaaku Allah ɓuray non teddungal naa' seɗɗa!

10Goonga, teddungal alkawal kiingal walaa mangu jooni to ngal hawtaama e teddungal alkawal kesal.

11To yaɓɓotooɗum wardii e teddungal, too, alkawal kesal tabitayngal ɓuray non teddungal naa' seɗɗa!

12Ngam non, nde e min ngoodi iri nde'e kammunde, e min metira sembe ɓernde naa' seɗɗa.

13Minon naa' bo Muusa min mba'i, cuddirɗo yeeso maako e lefel, ngam to' Israa'iilanko'en cutoomo ngi'a no ɗelkitol yeeso maako ustortoo.

14Ammaa ɓe ndullii faamu, ngam haa hande to ɓe njanganaama alkawal kiingal, lefel ngel e haɗaɓe ɓe paama goonga, ngam sumpootirki e Almasiihu tan ittatangel.

15Goonga, haa jooni to ɓe njanganaama Attawra, lefel ngel e wumna ɓerɗe maɓɓe.

16Ammaa to neɗɗo tuubii tokkii Joomiraawo, ɗum ittay lefel ngel daga ɓernde maako.

17Too, Joomiraawo on woni Ruuhu Allah, nden to Ruuhu Allah woni ɗon rimɗineeki woni.

18Enen ɓe geece mu"en cudditaa en fuu en kolla teddungal Joomiraawo en ɓeyda wartuki bo maako. Teddungal ngal waɗay ka ɓeydaaki. Ɗu'um ɗum kuugal Joomiraawo, kanko woni Ruuhu.

2 Korintiyanko'en 4

Jawdi Nder Gojiije Lowre

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

1Ngam non, nde Allah yurminaniimin hokkiimin kuugal nga'al, min ittataa kammunde.

2Min nganyii huwuki kuuɗe cuuɗiiɗe cemtiniiɗe. Min majjintaa yimɓe, min ngaylitataa ma'ana Wolde Allah. Ammaa e min mbi'a goonga e njayri. Laawol waɗuki non, koo moye anday nder ɓernde muuɗum yeeso Allah minon e min ngoodi goonga.

3To Habaru Belɗum ɗum min nga'ajinta e suuɗii, wonɓe dow laawol halkere tan ɗum suuɗanii.

4Ceyɗan laamiiɗo duuniyaaru ndu'u wumnii ɓerɗe yimɓe ɓe koolaaki Yeesu, ngam to' ɓe ngi'a jayngol Habaru Belɗum ɗum teddungal Almasiihu nanduɗo e Allah.

5Ngam naa' habaru amin min nga'ajinta, ammaa ko min nga'ajinta woni Yeesu Almasiihu o Joomiraawo, minon boo ngam maako min ngarti maccuɓe mooɗon.

6Ngam Allah biiɗo jayngol wurtoyoo daga nder nyiwre, kanko waɗi jayngol maako yeynii nder ɓerɗe amin ngam min anda teddungal Allah ngal ɗum yi'ii e yeeso Yeesu Almasiihu.

7Ammaa minon e min nandi e gojiije loope. Ɗum resii jawdi nder amin ngam holluki ɗe'e bawɗe ɓurɗe koo ɗeye bawɗe, to Allah ɗe yiwoyi, naa' to amin.

8Min ɓiɗɗaama e koo nduye wuttudu, ammaa min pusaayi. Nyumooji amin njiiɓake, ammaa min ittaayi kammunde.

9E min torree, ammaa Allah sendiraayi e amin. E min ndo"ee, ammaa min kalkaaka.

10Koo ndeye e min haade wareeki no ɗum wariri Yeesu, ngam yonki iri ki maako yi'ee nder ɓalli amin.

11Ngam minon gooduɓe yonki e min haade mayde koo ndeye ngam Yeesu, ngam ɗum yi'a yonki maako nder ɓalli amin ɗi'i maayayɗi.

12Kanjum waɗi min keddi to mayde, ngam onon keɓon yonki.

13Nde e min ngoodi hoolaare go'o e bindudo aayaare biinde, “Mi hoolake, kanjum waɗi metumi. ” Minon maa min koolake, kanjum waɗi min meti.

14Ngam e min andi Allah ummindo Yeesu Joomiraawo meeɗen daga mayde, o umminaymin minon maa non no o umminiri Yeesu, o waddamin hawti e mooɗon yeeso maako.

15Fuu ɗu'um ɗum ngam ɓeydaari mooɗon, ngam caahu Allah jottotooɗum yimɓe ɗuɗɓe, waɗa ɗum ɓeyda yettuki Allah ngam teddinkimo.

Hoolaaki Allah

16Ngam non, min ittataa kammunde. Koo nde ɓalli amin e ɓeyda tampuki, fuu e non ɓerɗe amin e cembiɗinee koo ndeye.

17Ngam torraaji ɗi min torretee jooni ɗi seɗɗanaaji ɗi neeɓataa ɗi ngaɗay min keɓa teddungal ngal haa abadaa ɓurngal koo ɗume.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

18Ngam non, hakkiilo amin walaa dow ko gite ngi'ata. E min ngaɗa hakkiilo amin dow ko gite mbaawataa yiiki. Ngam ko gite ngi'ata ɗum ƴaƀƀotooɗum, ammaa ko gite mbaawataa yiiki, ɗum tabitayɗum.

2 Korintiyanko'en 5

1Ngam e min andi ƀalli amin e nandi e lukuru ɗum min njooɗotoo nder, nder duuniyaaru ndu'u. To lukuru ɗum sankitaama, e min andi Allah hokkaymin wuro tabitayngo ton dow, ngo mahiraaka e jungo neɗɗo.

2Jooni e min otta e min kaaƀii naa' seɗɗa ngam ɗum ƀornamin ƀandu amin ndu dow.

3Ngam to min ƀornaama ƀandu ndun, min ngartataa yonkiiji ɗi ngalaa ƀandu.

4Nge'el carel ngel min ngondi nder lukuru ɗum duuniyaaru, waato ƀandu amin, e min otta ngam torraaji ɗi ƀandu ndun yarata. Naa' ngam e min ngiɗi sendirki e ƀandu ndun, ammaa e min ngiɗi ɗum ƀornamin ƀandu amin ndu dow, ngam ƀandu ndu maayataa hocca njayri ƀandu maayayndu.

5Allah e hoore muuɗum siryiimin ngam ɗu'um, o hokkiimin Ruuhu maako ngam tabbitinankimin ko o waɗantamin yeeso ɗo'o.

6Kanjum waɗi koo ndeye e min ngoodi sembe ƀernde. E min andi to ni e min nder ƀandu amin ndu'u, e min ngoɗɗitii wuro amin wongo to Joomiraawo.

7E min ngaɗa jonde amin dow hoolaaki Allah, naa' dow ko min ngi'ata e gite.

8Goonga e min ngoodi sembe ƀernde, nden min ƀurii yiɗuki min cendira e ndu'u ƀandu min njooɗodoo e Joomiraawo ton dow.

9Ngam non, ko min ngiɗi woni min mbelnanamo ƀernde, koo e min nder ndu'u ƀandu koo e ton dow.

10Ngam en fuu doole en ndaroto yeeso Almasiihu ngam kiita, ngam koo moye heƀa mbarjaari ko waɗi nder ƀandu ndu'u, koo ko o waɗi e woodi koo ɗum wooɗaa.

Siryootirki Yimƀe e Allah

11Nde e min andi ko woni kulol Joomiraawo, kanjum waɗi e min ngaɗa ko min mbaawata waɗuki min pooɗoya hakkiilo yimƀe. Allah e andi no min ngontindiri boɗɗum, e mi kammoo onon maa on andimin boɗɗum nder ƀerɗe mooɗon.

12Naa' e min ngiɗi min mana ko'e amin yeeso mooɗon, ammaa e min ngiɗi min kokka'on laawol mantoraakimin, ngam mbaawon nootooɗon ƴamɗe ƴeftooƀe ko'e dow mangu maƀƀe naa' dow ko woni nder ƀerɗe maƀƀe.

13To yimƀe kocciimin min haaŋaaƀe, fuu ɗum ngam Allah. To boo e min nder hakkiilo amin, ɗum ngam mooɗon.

14Ngam yidde Almasiihu waɗatamin e min kuwa kuuɗe amin, ngam en tabbitinii go'oto maayii ngam koo moye, ngam non koo moye maayii.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

15O maayii ngam yimɓe fuu, ngam to' ɓe ngaɗa jonde belnanayndeɓe ɓerɗe, ammaa ɓe ngaɗa jonde belnanaynde on ɗon maydo ngam maɓɓe ummii daga mayde.

16Ngam non, daga jooni min koccataa goɗɗo no yimɓe duuniyaaru koccirimo. Koo nde ndenno min koccii Almasiihu no yimɓe duuniyaaru koccirimo, jooni naa' non min koccirimo.

17Ngam non, fuu gartuɗo mo Almasiihu o wartii neɗɗo keso. Koo ɗume ɗum ndenno ɓaɓɓake, koo ɗume wartii kesum.

18Ɗu'um fuu Allah waɗiɗum ciryootirɗomin e maako laawol Almasiihu, nden o hokkiimin kuugal wa'ajinki siryootirki yimɓe e maako.

19Wa'aju ɗum woni Allah e siryootira yimɓe duuniyaaru e muuɗum laawol Almasiihu, nden o windataa hakke ɗum ɓe ngaɗi. Kanko hokkimin kuugal wa'ajinki siryootirki e maako.

20Ngam non, min metooɓe ko Almasiihu wi'imin, bo Allah torotoo'on laawol amin. E min toroo'on ngam Almasiihu, ciryootiree e Allah.

21Almasiihu meeɗaayi waɗuki hakke, ammaa Allah yowii fuu hakkeeji meeɗen dow maako, ngam laawol maako ngarten aadili'en yeeso Allah.

2 Korintiyanko'en 6

1Minon, min kuudooɓe e Allah. Ngam maajum e min toroo'on to' on alu caahu Allah ɗum keɓuɗon warta meere.

2Ngam Allah wi'ii, “Nde carel kaanungel waɗi, mi nanii do'aare maaɗa, nde nyalnde kisndam wari, mi walliima. ” Raa, jooni woni carel kaanungel, jooni woni nyalnde kisndam!

3Min ngiɗaa min ngaɗa ko waɗata goɗɗo feggoo dow laawol goonga, ngam to' ɗum heɓa ko ɗum huɗata nder kuugal amin.

4Ammaa nder koo ɗume ko min ngaɗata, e min kolla min maccuɓe Allah ɓe goonga nder munyal mangal ngal min ngaɗata nder torra, e caɗeele, e ɓiɗɗaare.

5Min piyaama, min curaama, ɗum umminii hawre dow amin, min kuwii naaki ɓalli amin mbaati, min mbaalii balɗe min ɗaanaaki, bannye min keɓataa ko min nyaamata.

6Min kollii min maccuɓe Allah ɓe goonga nder laɓki ɓerɗe ki min ngoodi, e andal, e munyal, e no min mballirta yimɓe, e Ruuhu Allah ɗum min ngoodi, e yidde nde goonga,

7e metuki goonga, e bawɗe Allah. Aadilaaku woni ko min konirta ɗum min njogii jungo nyaamo e nano.

8E min kokkee mangu, e min cemtinee, e min kuɗee, e min manee. Min koccaama bo majjinooɓe yimɓe, ammaa min goonga'en.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

9Min koccaama bo ɗum andaamin, ammaa e ɗum andimin boɗɗum. Min koccaama bo mayɓe, ammaa e min poofa. E min piyee, ammaa min maayaayi.

10E ɗum waɗa min nana ciya belɗum ɓernde, ammaa koo ndeye e min mbelmbelta. Min ngalanaa, ammaa min ngartirii ɗuɗɓe riskuɓe. Min koccaama bo koo ko min ngoodi, ammaa e min ngoodi koo ɗume.

11Onon Korintiyanko'en, min metanii'on e njayri. Min maɓɓitanii'on ɓerɗe amin.

12Naa' minon nganyi holluki'on yidde, ammaa onon nganyi hollukimin yidde.

13Mi metanii'on no metiranaymi ɓiɓɓe am. E mi toroo'on, nde e min ngiɗi'on, onon maa maɓɓitaneemin ɓerɗe moodon.

To' On Kawtu Ko'e e Yimɓe Ɓe Koolaaki Yeesu

14To' on kawtu ko'e e yimɓe ɓe koolaaki Yeesu. Ko hawti aadilaaku e halleende? Koo boo, ngoye sumpo woni hakkunde jayngol e nyiwre?

15Kiye siryootirki woni hakkunde Almasiihu e Ceyɗan? Koo boo, ko hawti tokkuɗo Yeesu e mo tokkaayi Yeesu?

16Nden ko hawti wuro ceniingo ngo Allah e gunkiiji? Ɓalli meeɗen ngoni wuro ceniingo ngo Allah mo yonki. Ngam o wi'i, “Mi joodoto nder maɓɓe, mi yaada e maɓɓe. Mi wartay Allah maɓɓe, ɓe ngartay yimɓe am. ”

17Ɓonmaa o wi'i, “Ngam non, mburtoyee daga nder maɓɓe, kakkitee daga nder maɓɓe. To' on meemu ko laaɓaa, nden mi jaɓay'on.

18Mi wartay Nyaako moodon, onon boo on ngartay ɓiɓɓe am worɓe e rewɓe. Non Joomiraawo Joomu Bawɗe wi'i. ”

2 Korintiyanko'en 7

1Too, bandiraaɓe am ɓe ngiɗumi, nde en ngaɗanaama alkawal dow fuu ɗu'um, en laaɓin ko'e meeɗen daga koo ɗume gaɗoojum ɓalli meeɗen e ɓerɗe meeɗen ngarta ko laaɓaa yeeso Allah. En ngartu ɓe senaaki keewuki, kulooɓe Allah.

Welwelo Bulus

2Kooleemin nder yidde. Min ngaɗanaayi goɗɗo ko wooɗaa, min majjinaayi goɗɗo, min ƴoyraayi goɗɗo ngam min njaɓanamo goɗɗum.

3Mi wi'aayi haala ka'a ngam mi yowana'on goɗɗum ko wooɗaa. Mi wi'iino'on e min ngiɗi'on naa' seɗɗa nder ɓerɗe amin koo e min foofa koo nder mayde.

4Mi hoolake'on ɓernde go'o, e mi mantoroo'on naa' seɗɗa, on cembiɗiniiyam naa' seɗɗa. Fuu e torraaji ɗi min njarata, welwelo am walaa keerol.

5Ngam ko min ngari leydi Makidooniya, min keɓaayi siwtaare, ammaa koo toye to min ngaylitorii e min torree. Min ngeddootirii e woɓɓe, nder ɓerɗe amin kulol nangimin.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

6Ammaa Allah baltinoowo ɓerɗe gonɓe nder wannaare, o waltini ɓerɗe amin e garol Tiitus.

7Naa' warki maako tan waltini ɓerɗe amin, ammaa habaru ɗum o hokkimin no mbaltinirɗon ɓernde maako. O wi'iimin no kaaɓirɗon ngi'onyam, e no ngannirɗon dow ko ngaɗanɗonyam, e no ngiɗirɗon wallukiyam. Kanjum ɓeydaniyam welweltuki.

8Koo to ɗerewol ngol mbindanmi'on waɗii on nanii ciya belɗum, ɗum wannaayiyam jooni, koo nde ndenno mi wannii, ngam mi faamii ɗerewol ngol waɗii on nanii ciya belɗum ɓerɗe, koo nde ɗum carel seɗɗa tan.

9Jooni e mi nana belɗum nder ɓernde am, naa' ngam on nanaayi belɗum, ammaa ngam ciya nanki belɗum moodon waɗi tuubudon. Ngam ciya nanki belɗum kin ɗum iri ki Allah yiɗi. Ngam non min ngaɗanaayi'on ko woodaa.

10Ngam ciya nanki belɗum iri ki Allah yiɗi e waɗa neɗɗo tuuba heɓa kisndam. Ki waɗataa o wi'a, “Daa e mi andunoo,” ammaa ciya nanki belɗum iri ki duuniyaaru e fooɗa mayde.

11Ndaaree ngi'on ko ciya nanki belɗum moodon waddani'on, ki waɗii'on on ngartii tiiɗuɓe, on ngartii kaaɓuɓe kolla onon naa' on gaɗooɓe ko wooɗaa, on ɓernii dow ko wooɗaa, on kultorii, on kaaɓii ngi'onyam, on ngiɗii wallukiyam, on kaaɓii ngi'on ɗum tayanii gaɗoowo hakke kiita. On kollii on ngaɗii ko haani dow ko mbindannoomi'on.

12Ngam non, koo nde mi windaniino'on ɗerewol, naa' ngam neɗɗo gaɗuɗo ko wooɗaa mbindumingol, koo ngam neɗɗo gaɗanaaɗo ko wooɗaa, ammaa mi windungol ngam ngi'anon gite moodon no ngirruɗonmin yeeso Allah.

13Kanjum waltini ɓerɗe amin. Ko ɓuri non, welwelo ngo Tiitus nani mbelnaniimin ɓerɗe, ngam on fuu on mbelnaniimo ɓernde.

14Mi mantorake'on yeeso Tiitus, onon boo on cemtinaayiyam. Non no koo ɗume ɗum min mbi'i'on ɗum goonga, non maa mantoraaki ki min mantorii'on yeeso Tiitus tabbitinaama ɗum goonga.

15Yidde nde Tiitus yiɗi'on jooni ɓurii nde ndenno, to o nyumii no tokkirɗon ko ɗum wi'i'on, e no njaɓɓoriiɗonmo nder mangu e faamanki.

16E mi nana belɗum ngam e mi hoolii'on e ɓernde go'o.

2 Korintiyanko'en 8

Walluki Tokkuɓe Yeesu Gonɓe Urucaliima

1Too, bandiraaɓe am, jooni e min ngiɗi andon caahu ɗum Allah hokki tokkuɓe Yeesu gonɓe Makidooniya.

2Koo nde ɓe poondiraama torra kalluka, ɗonmaa e ɓe nder dullere kallunde, fuu e non welwelo maɓɓe mango waɗii ɓe kokkii ballal mangal.

3Mi ceydake ɓe kokkii ballal no ɓe mbaawi hokkuki, haa maa ko ɓuri non. Nder yidde ɓerɗe maɓɓe,

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

4ɓe torakemin naa' sedɗa min alaɓe ɓe ngadɑ jungo nder kuugal walluki yimɓe Allah gonɓe Urucaliima.

5Be ngadii ko ɓuri nyumo amin. Arande ɓe kokkii Joomiraawo ko'e maɓɓe, nden minon maa ɓe kokkiimin ko'e maɓɓe no Allah yidi.

6Nde Tiitus fudɗi kuugal hawrutuki ballal to moodon, min torakemo o so"oo to moodon o yottinangal.

7Too, on ngadii bodɗum nder koo ɗume, waato nder hoolaaki Yeesu, e metuki bodɗum, e anduki goonga, e yidde walluki, e yidde nde ngiɗɗonmin. Non maa e min ngidi ngadon bodɗum nder nga'al kuugal walluki.

8Naa' e mi wi'a doole ngadɗon non. Mi hokku'on habaru ballal mangal ngal woɓɓe mballi ngam mi anda koo yidde nde ngiɗɗon woɓɓe nde goonga.

9Ngam on andi ko Joomiraawo meeɗen Yeesu Almasiihu wadani'on ngam yidde maako. Koo nde o diskudo, ngam moodon o warti mo walanaa, ngam laawol dullere maako ngarton riskuɓe.

10Raa caawori ɗum kokkaymi'on dow fii ɗu'um. Rowani onon arti hokkuki ballal, naa' on artu hokkuki ballal tan, haa maa on artii yiɗuki hokkuki ballal ngal.

11Too, jooni sey njottinon kuugal ngal e iri ɓernde nde puɗɗirɗonngal. Kokkee ko mbaawoton hokkuki.

12Ngam to on ngoodi ɓerɗe hokkuki ballal, Allah jaɓay ko kokkudon. Allah e raara ko ngoodudon, naa' ko on ngalaa.

13Ko ngiɗumi woni naa' torron ko'e moodon ngam mballon woɓɓe, ammaa e mi yidi yimɓe fuu pottida.

14Jooni ɗuuɗuki jawdi moodon wallay wonɓe nder dullere. Yeeso ɗo'o kamɓe maa, ɓe mballa'on nder dullere moodon, ngam koo ɗume fottidana koo moye.

15Non no ɗum windiraa, “Nokkudo ɗuɗɗum ɗum ɗuuɗaayi. Nokkudo sedɗa, ɗum famɗaayi.”

Tiitus e Higooɓe Muuɗum

16Ammaa yettoore tabbita to Allah gadudo Tiitus warti giɗɗo walluki'on non no min ngidiri walluki'on.

17Naa' ngam min torakemo tan wadi o jaɓi yaaki to moodon, ammaa kanko e hoore maako suɓi yaha to moodon ngam o haaɓii o walla.

18Min lildoyaymo e bandiraawo meeɗen maneteedo koo toye to tokkuɓe Yeesu kawritata. E mo manee ngam wa'ajinki Habaru Beldum.

19Naa' kanjum tan, ɓe cuɓiimo ngam o yaada e amin nder yaadu yaaruki ballal ngal ɗum hawritani tokkuɓe Yeesu gonɓe Urucaliima. Kanjum woni kuugal bongal ngal

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

min ngaɓata ngam mawninki Joomiraawo, ɓonmaa ngam holluki no min ngiɓiri walluki.

20E min ndogga to' goɓɓo meta kalluka dow no min kuwirta kuugal mangal nga'al ngal moƃtuki e senduki.

21E min ngiɓi min ngaɓa ko haani, naa' yeeso Joomiraawo tan, ammaa haa maa e yeeso yimƃe.

22Ɓonmaa min lildoyayƃe e bandiraawo meeɓen, nde ɓuɓɓum min poondiimo min ngi'ii e mo yiɓi walluki e ɓate ɓuɓɓe, ammaa jooni o ƃurii yiɓuki walluki ngam e mo hoolii'on naa' seɓɓa.

23Tiitus, o higo kuugal am, min e maako e min kuuda ngam moo ɓon. Bandiraaƃe meeɓen jaadooƃe e maako, ƃe lilaaƃe nder tokkuƃe Yeesu Almasiihu, kuugal maƃƃe e teddinamo.

24Ngam non, kolleeƃe yidde moo ɓon e ko waɓata e min mantitoroo'on, ngam kawte tokkuƃe Yeesu tabbitina mantoraaki'on ki min mantortoo'on ɓum goonga.

2 Korintiyanko'en 9

Walluki Tokkuƃe Yeesu

1Naa' ɓum doole mi windana'on dow kuugal walluki yimƃe Allah.

2Ngam e mi andi on ngiɓi walluki naa' seɓɓa. Mi mantorake'on yeeso yimƃe Makidooniya mi wi'iiƃe onon yimƃe Akaaya on ciryake kokkon ballal daga rowani. Tiinaare moo ɓon waɓi ɓuɓƃe nder maƃƃe puɓɓi walluki.

3Ammaa mi liloyii ƃen ɓon bandiraaƃe to moo ɓon ngam ciryoo ɓon walluki no mbiimi, ngam to' mantoraaki ki min mantortoo'on dow fii ɓu'um warta meere.

4Ngam to mi wardoyii e woƃƃe nder tokkuƃe Yeesu wonƃe Makidooniya min tawii on ciryaaki, mi nanay cemtuɓum naa' seɓɓa ngam mantoraaki ki mantortoomi'on, nden naa' min tan semtata, haa e onon.

5Ngam non, mi nyumii doole mi toroo bandiraaƃe ƃen ɓon arta yaaki to moo ɓon, ƃe tabbitina on ciryake ballal mangal ngal ngaɓɓon alkawal ko mi wara. Ngam to mi warii mi tawa e ngal hawritii, ngal warta ballal ngal kokkuɓon ƃernde go'o, naa' e doole.

6Nyumee ɓu'um. Koo moye aawuɓo seɓɓa, seɓɓa ittata, nden fuu aawuɓo ko ɓuuɓi, ko ɓuuɓi ittata.

7Koo moye sey hokka ko suƃi hokkuki nder ƃernde muuɓum, naa' e nawɓum ƃernde koo e doole, ngam Allah e yiɓi kokkoowo nder belɓum ƃernde.

8Allah e waawa hokkuki'on koo iri ɓume barka ƃurɓum ko ngiɓɓon, ngam koo ndeye keƃon koo ɓume ko heƴata'on e ko mballirton woƃƃe.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

9Non no ɗum windiraa, “E mo sankita caahu maako nder yimɓe ɓe ngalanaa, kuuɗe maako boɗɗe ɗe tabutuɗe haa abadaa. ”

10Allah woni kokkoowo demoowo awdi, kokkoowo yimɓe ko nyaamata. O hokkay'on ko heyata'on, o ɗuɗɗinayɗum, ngam ɓeydon ballal ngal kokkoton kaanuɓe mballee.

11O barkiɗinay'on e koo ngole laawol ngam ngarton kokkooɓe ballal koo ndeye, nden yimɓe ngettaymo ngam ballal ngal kokkuɗon ngal ɓe keɓi laawol amin.

12Kuugal nga'al ngal ngaɗoton, naa' e ngal walla yimɓe Allah tan, haa e ngal waɗa yimɓe ɗuɗɓe e ngetta Allah naa' seɗɗa.

13Kuugal nga'al ngal ngaɗoton hollii on koolaaɓe. Ɗuɗɓe teddinay Allah ngam on ngaɗa ko Habaru Belɗum ɗum Almasiihu wi'i ɗum njaɓuɗon yeeso koo moye, nden on cenda ko ngooduɗon e tokkuɓe Yeesu gonɓe Urucaliima e fuu horiiɓe.

14E ɓe ngiɗi yiiki'on e ɓe ngaɗana'on do'aare, ngam ballal mangal ngal Allah waɗaniɓe laawol mooɗon.

15Yettoore tabbita to Allah ngam caahu ɗum o hokki'en ɗum honduko waawataa wi'a.

2 Korintiyanko'en 10

Bulus Suranii Kuugal Muuɗum

1E mi toroo'on nder lestinki hoore e munyal Almasiihu, min Bulus noddeteeɗo “lestinɗo hoore” to e mi wondi e mooɗon, ammaa to mi wondaa e mooɗon e mi noddee “metanoowo'on e sembe. ”

2Woɓɓe yimɓe e mbi'a e min ngaɗa jonde iri nde yimɓe duuniyaaru ndu'u. To mi waroyii to mooɗon, mi nyumii e haani mi haɓanaɓe. E mi toroo'on, to' on ngaɗan mi waɗana'on non.

3Koo nde e duuniyaaru min ngoni, min konirtaa bo duuniyaaru ndu'u,

4ngam min konirtaa ko ndu honirta. Sey ni ko min konirta e woodi bawɗe Allah baawayɗe kalka ko woodi sembe fuu.

5E min keɓa jaalorgal dow koo ɗiye geddi e mawnitaare kaɗaynde yimɓe anda Allah. E min nanga nyumooji fuu, min ngartiraɗi gaɗayɗi ko Almasiihu wi'i.

6Gaɗa on kollii on gaɗooɓe ko Almasiihu wi'i, e min ciryii min torra koo moye mooɗon ganyuɗo waɗa koo ɗume ko Almasiihu wi'i.

7On ndaara koo ɗume dow-dow tan. Fuu tabbitinɗo Almasiihu jeyimo, sey o faama ɗu'um, non no Almasiihu jeyirimo, non minon maa Almasiihu jeyimin.

8Joomiraawo hokkiimin ardaare ngam min cembiɗina hoolaare mooɗon, naa' ngam min mbonnande. Koo to min mantorake ardaare nden ko ɓuri no haani, min nanataa cemtuɗum waɗuki non.

9Mi yiɗaa ngi'on bo e mi yiɗi mi hulnira'on ɗereeji ɗi mbindanmi'on.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

10Ngam woƃƃe e mbi'a, “Ɗereeji ɗi Bulus windani'en e ɗi caawi haala tedduka, cembidka, ammaa to e mo wondi e meeɗen o tampuɗo, boliiɗe maako ɗe tekkaa.”

11E haani iri ƃen ɗon yimƃe ƃe anda ko min mbindanta'on nder ɗereeji to en ngondaa, kanjum min ngaɗata to e min ngondi e mooɗon.

12Ɗum waɗataako min pottina ko'e amin e mantooƃe ko'e maƃƃe, koo min kocca ko'e amin bo maƃƃe. To ƃe poondirii ko'e maƃƃe e ko'e maƃƃe, nden to woƃƃe nder maƃƃe koccii ko'e maƃƃe ƃurii woƃƃe maƃƃe, ƃe kollaayi e ƃe ngoodi hakkiilo.

13Minon boo, min mantitataako ko ƃuri no haani, sey ni min ndaroo dow keerol ngol Allah nokkanimin. Ɗu'um hawtii e kuugal ngal min kuwata nder mooɗon.

14Nde min njahi to mooɗon, min ƴaƃƃaaki keerol ngol Allah nokkanimin, ngam minon ngoni artuƃe waddanki'on Habaru Belɗum dow Almasiihu.

15Min mantortaako ko ƃuri keerol ngol, waato min mantortaako kuugal ngal woƃƃe ngaɗi. Ammaa kammunde amin woni hoolaare mooɗon waɗa ka ƃeydaaki, nden kuugal ngal min kuwata nder mooɗon ƃeydoo naa' seɗɗa.

16Non wartay laawol no min nga'ajinirta Habaru Belɗum nder goɗɗe leyɗe gonɗe yeeso mooɗon. Min ngiɗaa mantoraaki kuugal ngal goɗɗo waɗi nder keerol ngol Allah hokkimo.

17No aayaare wi'i, “Fuu mantitotooɗo, o mantitoroo Joomiraawo. ”

18Ngam naa' manoowo hoore muuɗum woni jaƃaaɗo; jaƃaaɗo woni mo Joomiraawo mani.

2 Korintiyanko'en 11

Bulus e Lilaaƃe Fewre

1E mi yiɗi munyanonyam koo to mi metanii'on bo kaaŋaaɗo. E mi toroo'on munyaneeyam!

2E mi haaja'on no Allah haajirta'on. Mi waɗanii'on alkawal teegal e gorko go'oto, waato Almasiihu. E mi yiɗi mi yaara'on to maako bo debbo ceniiɗo mo andaa gorko.

3Ammaa e mi hula to ɗum warta no mboodi ƴoyriri Hawwaa'u e ƴoyre mayri kallunde, onon maa ɗum majjina'on alon tokkuki Almasiihu e ƃernde go'o e ƃernde laaƃunde.

4Ngam min kokkii'on habaru Yeesu, nden on keƃii Ruuhu Allah, on njaƃii wa'aju amin. Ammaa on ala woƃƃe yimƃe nga'ajinana'on goɗɗo Yeesu feere, nden on njaƃii ruuhu feere, ɗonmaa on njaƃii wa'aju peerootirɗum e ko min nga'ajinani'on.

5Mi kammaaki ƃen ɗon noddeteeƃe “mawƃe lilaaƃe” ƃe ƃurdiiyam goɗɗum.

6Koo to mi waawaa meto boɗɗum, e mi andi ko mbi'aymi. Min kollii'on non e koo ngole laawol.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

7Mi wa'ajinanii'on Habaru Beldum dow Allah caahu. Mi leynii hoore am ngam dum hokka'on mangu. Koo mi woofii nde ngadumi non?

8Mi jaɓii ceede ballal daga to woɓɓe tokkuɓe Yeesu bo mi teetanɓe ngam mi walla'on.

9Ko ngondumi e moodon mi nattii dullere, ammaa mi toraaki ballal to moodon, ngam bandiraaɓe meeden garoyɓe daga Makidooniya ngaddaniiyam ballal ngal ngidumi. E ngel ton carel mi wartanaayi'on teddoral, mi boo wartantaa'on teddoral.

10Non no tabbitinirmi goonga Almasiihu nder am, non maa mi tabbitinii nder leydi Akaaya walaa baawaydo hadayam mantoraakidum.

11Too, on kammoo mi wi'u non ngam mi yidaa'on? Allah e andi e mi yidi'on!

12Mi nyamray yeeso e waduki ko ngadaymi ngam mi hada ɓen don noddeteeɓe "mawɓe lilaaɓe" heɓuki laawol mantitaaki e wiiki ɓe kuwii kuugal pottudungal e ngal min kuwi.

13Iri ɓen don yimɓe ɓe lilaaɓe fewre, ɓe kuutirooɓe fewre, e ɓe ngartira ko'e maɓɓe bo ɓe lilaaɓe Almasiihu.

14Naa' dum kaydiniidum! Koo Ceydan e wartira hoore muudum bo malaa'ikaajo gooduɗo jayngol.

15Ngam non, naa' dum kaydiniidum to maccuɓe maako ngartirii ko'e maɓɓe bo kuwooɓe kuuɗe aadilaaku. E re'irde maɓɓe ɓe keɓay ko fottidi e kuuɗe maɓɓe.

Bulus Mantorake Torra Ka Yari

16E mi fuɗɗita wiiki, to' goɗɗo hocca mi kaaŋaaɗo. Ammaa to on kocciriiyam non, sey njaɓonyam no njaɓirton kaaŋaaɗo ngam mi mantitoo seɗɗa.

17Ko mbi'aymi e mi mantitoo jooni, Joomiraawo wi'aayiyam mi wi'a non, ammaa e mi meta bo kaaŋaaɗo.

18Nde e woodi mantitotooɓe iri mantitaaki ki yimɓe duuniyaaru, min maa mi mantitoto.

19On nana beldum hettindanaaki haaŋaaɓe ngam e yiiki moodon on ngoodi faamu mawdum!

20Haa maa on munyana koo moye gartiroowo'on maccuɓe maako, e ɗoyruɗo'on jaɓani'on ko ngooduɗon, e jawanayɗo'on, e piiɗo'on to wolo.

21E mi semta wiiki minon min ngalaa sembe waɗanki'on non! Ammaa to woɓɓe e mantoroo goɗɗum, min maa mi mantortoɗum. Too, e mi meta bo kaaŋaaɗo!

22To ɓe Ibraaniyanko'en, min maa mi Ibraaniyankeejo. To ɓe Israa'iilanko'en, min maa mi Israa'iilankeejo. To ɓe lenyol Ibraahim, min maa lenyol Ibraahim ɗiwoyimi.

23To ɓe kuwanooɓe Almasiihu, min mi ɓuriiɓe. E mi meta bo kaaŋaaɗo! Mi ɓuriiɓe huwuki naa' seɗɗa, mi ɓuriiɓe maɓɓeeki nder suudu cural, mi ɓuriiɓe fiyeeki, mi ɓadake mayde nde duɗɗum.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

[24]Nde jowi Yahuudanko'en e piirayam looci **39.**

[25]Nde tati Roomanko'en e piirayam cabbi. Mi huboraama kaaɓe nde go'o. Nde tati e mi natta komiije e ɗe pusida e am nder maayo, mi waalii mi nyallii nder ndiyam maayo.

[26]Nder jahaale am mi nattii torraaji ɗuɗɗi, candi feere-feere ɓadake nyaamayam, wuyɓe torriiyam, yimɓe lenyol am torriiyam, yimɓe naa' Yahuudanko'en torriiyam. Mi nattii torra nder gariiri, mi nattii torra nder ladde, maayo ɓadake nyaamayam, bandiraaɓe am fewre'en torriiyam.

[27]Mi huwii naa' seɗɗa mi fiidii e kuugal, jemmaaje ɗuɗɗe mi ɗaanataako. Mi fiidii e weelo e ɗonka, nde ɗuɗɗum walaa ko nyaamaymi, mi yarii feewo, mi dullii ko ɓornotoomi.

[28]Gaɗa ko mbiimi, e woodi ɗuɗɗum torruɗumyam, ɗonmaa koo ndeye e mi woodi teddoral wannuki dow fuu tokkuɓe Yeesu.

[29]To goɗɗo dullii sembe, sey mi nana bo min dulli sembe. To goɗɗo nattinaama waɗuki hakke, e ɗum naawayam naa' seɗɗa.

[30]To ɗum doole mi mantoo, sey mi mantoroo fii kollayɗum ciya sembe am.

[31]Allah Nyaako Yeesu Joomiraawo meeɗen e andi ko mbiimi naa' ɗum fewre. Yettoore tabbita to maako haa abadaa.

[32]Carel ko ngonmi gariiri Dimasku, gomnaajo leydi ndin gondo ley laamiiɗo bi'eteeɗo Areetas, o waɗii ɗum suri dammuɗe gariiri ndin ngam o nangayam.

[33]Ammaa higooɓe am ngaɗiyam nder sompoore, ɓe kaɓɓi ɓoggol, ɓe njippiniriyam nder yolnde maadi piliindi gariiri ndin. Non kisirmi daga jungo gomnaajo on.

2 Korintiyanko'en 12

Ko Joomiraawo Holli Bulus Nder Wahayu

[1]Doole mi nyamray yeeso e mantitaaki, koo nde ɗum nafantaayam koo seɗɗa, ammaa jooni mi metay dow wahayu ɗum Joomiraawo holliyam e ko o wanginaniyam.

[2]E mi andi goɗɗo tokkuɗo Almasiihu duuɓi sappo e nayi ɓaɓɓiiɗi o hoccaama yaaki dow tataɓum. Koo nder ɓandu o hoccaa, koo naa' nder ɓandu, mi andaa, Allah tan andi.

[3]E mi andi neɗɗo on ɗum hocciimo yaaki wuro Allah ton dow, koo nder ɓandu o hoccaa, koo naa' nder ɓandu o hoccaa mi andaa, ammaa Allah tan andi.

[4]Ton o nani goɗɗe boliiɗe ɗe neɗɗo fotaayi wiiki, sirruuji ɗi neɗɗo haanaa wurtina.

[5]Mi mantorto iri on ɗon neɗɗo, ammaa mi mantortaako hoore am, sey ni mi mantoroo fii kollayɗum ciya sembe am.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

6Koo to e mi yidi mi mantitoo, mi wartataa bo kaaŋaado, ngam goonga mbi'aymi. Ammaa mi mantitataako, ngam to' godɗo hocca mi ɓurii ko o yi'i to am koo ko nani to am.

7Allah holliiyam wahayu mawɗum. Ammaa ngam to' mi ƴefta hoore am, sey ɗum yowaniyam godɗum ɗum wartaniyam bo gi'al nder ɓandu, bo godɗo Ceyɗan liloyi waɗa ka torrukiyam.

8Nde tati e mi toroo Joomiraawo ittanayamɗum,

9ammaa e mo wi'ayam, “Yidde am heƴiima, ngam carel ngel ndulluɗaa sembe, sey bawɗe am kewɗe mbanga.” Ngam non, nder beldum ɓernde mi ɓeyday mantoraaki ciya sembe am, ngam bawɗe Almasiihu njooɗoo nder am.

10Kanjum wadi ngam Almasiihu e mi nana beldum ciya sembe am, e huɗeeki ki kuɗeteemi, e torraaji ɗi njaraymi, e torraaji ɗi torreteemi, e caɗeele ɗe nattumi. Ngam carel ngel ndullumi sembe, carel ngel ngoodumi sembe.

Wannaare Bulus Dow Wonɓe Korinti

11Mi wartirii hoore am bo kaaŋaado, ammaa onon ngadiyam ngaɗumi non. Goonga, onon haani manayam, ngam ɓen ɗon noddeteeɓe “mawɓe lilaaɓe” ɓe ɓuraayiyam koo seɗɗa, koo nde naa' mi godɗum.

12Mi huwii kuuɗe nder mooɗon kollayɗe min mi lilaaɗo Almasiihu mo goonga, mi huwirii munyal mangal. Allah hokkiiyam bawɗe waɗuki alaamaaji kulniiɗi, e kuuɗe kayɗiniiɗe, e kuuɗe mawɗe.

13Ɗume ngaɗanmi godɗe kawte tokkuɓe Yeesu ɗum mi waɗanaayi'on? Fii go'o ɗum mi waɗaayi woni mi toroo'on ballal. Njaafaneeyam ɗu'um ɗum ngaɗumi!

14Jooni e mi siryii warki to mooɗon garol tataɓol. Mi wartantaa'on teddoral, ngam naa' jawdi mooɗon ngiɗumi, onon e ko'e mooɗon ngiɗumi. Ngam haanaa ɓiɓɓe kawrita jawdi ngam danyooɓe maɓɓe, ammaa danyooɓe haani kawrita jawdi ngam ɓiɓɓe ɓen.

15Mi nanay beldum hokkuki hoore am e fuu ko ngoodumi ngam mooɗon. To mi ɓeydii yiɗuki'on, on ustay yiɗukiyam?

16Too, on njaɓii mi wartanaayi'on teddoral. Fuu e non woɓɓe mbi'ay e mi woodi ƴoyre, mi huutirii fewre mi nangii'on.

17Koo e woodi lilaaɓe ɓe lilmi to mooɗon ƴoyruɓe'on njaɓi ko ngooduɗon?

18Mi torake Tiitus yaha to mooɗon, kanko e bandiraawo meeɗen. Koo Tiitus ƴoyrii'on jaɓii ko ngooduɗon? Naa' minon e maako nyumo go'o min kuurata. Naa' laawol go'o min tokkata?

19Koo on nyuma daga arande e min curana ko'e amin yeeso mooɗon? Naa' non! Min tokkuɓe Almasiihu, e min mbi'a goonga yeeso Allah. Bandiraaɓe ɓe min ngidi, koo ɗume ko min ngaɗata e min ngaɗaɗum ngam sembiɗinki'on.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

20E mi hula to mi warii to moodon, mi tawrataa'on no ngidumi, nden onon maa on tawrataayam no ngidddon. E mi hula mi tawra'on hawre, e lawliiru, e mettinki ɓernde, e yidde hoore, e hudduki, e metuki haalaaji kalludi dow woɓɓe, e mawninki hoore, e umminki hakkiilo.

21E mi hula to mi fudddiitii mi so"oyake to moodon, Allah am semtinayyam yeeso moodon, nden ɓernde am naaway, ngam dudɓe gadunooɓe hakke ɓe tuubaayi ɓe ali kuude de ɓe ngadata, waato kuude nefniide, e njeenu, e fuu kuude kallude de ɓerde maɓɓe ngidi.

2 Korintiyanko'en 13

Wagginki Cakitiiki

1Mi waray to moodon jooni garol tataɓol. Aayaare wi'ii, “Doole dum heɓa ceydu'en didо koo tato ko dum tabbitina haala. ”

2Mi yaadake mi wagginii ɓen don nyamruɓe yeeso e waduki hakke ko ngarmi to moodon didaɓum. Jooni nde mi wondaa e moodon, e mi ɓeyda wagginkiɓe e fuu horiiɓe kuwooɓe den don kuude. To mi so"oyake to moodon, mi tawii e ɓe nder hakke haa jooni, mi munyantaaɓe.

3Nde on ngidi yiiki ko tabbitinanta'on Almasiihu e metira laawol am, mi hollay'ondum. Almasiihu dullaayi sembe nder moodon, ammaa e mo huwa nder moodon e sembe.

4Koo nde o waraama dow gaafaangal nder ciya sembe, fuu e non jooni e mo foofa laawol bawde Allah. Minon maa non no o wontindirnoo, min ngalaa sembe. Non no Almasiihu joodorii jooni nder bawde Allah, minon maa min njoododoto e bawde Allah nder moodon.

5Yamee ko'e moodon ngi'on koo on tokkuɓe Yeesu e goonga. Poondee ko'e moodon. On andaa Almasiihu e joodi nder ɓerde moodon? Goonga e mo joodoo nder ɓerde moodon, sey ni to on tokkaayimo e goonga.

6Mi tabbitinii on anday minon e min tokkamo e goonga.

7Ammaa e min toroo Allah to' ngadon goddum ko woodaa. Naa' ngam yimɓe ngi'a bo e min ngada ko woodi, ammaa ngam ngadon ko haani, koo nde dum yi'aymin bo min ngadaayi kuugal amin boddum.

8Ngam min mbaawataa min kada goonga nyamruki yeeso, sey ni min ngada ko wadata goonga nyamra yeeso.

9Min nanay beldum to min ndullii sembe, to ni onon on ngartii cembidɓe. E min toroo Allah ngarton keewuɓe nder tokkuki Yeesu.

10Kanjum wadi mbindanmi'on fii du'um carel ngel mi wondaa e moodon. Ngam to mi waroyii to moodon, to' dum wartanayam doole naa' mi huutirii sembe laamu dum Joomiraawo hokkiyam. O hokkam laamu dum ngam mi sembidina'on, naa' ngam mi lallina'on.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Kownol e Boliiɗe Cakitiiɗe

11Too, bandiraaɓe am, sey nyalnde go'o. Mo"inee jonde moodɔn, ngaɗee ko toriimi'on ngaɗon, ngartee ɓe nyumo go'o, njooɗodee jam. Allah joomu yidde e jam wonda e moodɔn.

12Kownindiree kownol higaaku. Fuu yimɓe Allah e kowna'on.

13-14Barka ɗum Yeesu Almasiihu Joomiraawo, e yidde Allah, e sumpootirki e Ruuhu Allah wonda e moodɔn on puu.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Galaatiyanko'en

Galaatiyanko'en 1

1Min Bulus lilaadɔ windi ɗerewol ngo'ol. Naa' yimɓe cuɓiyam, naa' neɗɗɔ wartiriyam lilaadɔ. Yeesu Almasiihu e Allah Nyaako Mo Dow, ummindɔ Yeesu daga mayde wartiriyam lilaadɔ.

2Min e fuu bandiraaɓe gonduɓe e am ɗo'o e min kowna tokkuɓe Yeesu wonɓe Galaatiya.

3Allah Nyaako Mo Dow e Yeesu Almasiihu Joomiraawo barkiɗina'on hokka'on jam.

4Yeesu hokkii hoore muuɗum ngam hakke meeɗen ngam o hisna'en daga jaamanu kalluɗum ɗu'um. Non ɗum cuɓol Allah Nyaako meeɗen Mo Dow.

5Teddungal tabbita to Allah haa abadaa abadin. Aamin.

Walaa Goɗɗum Habaru Belɗum Feere

6Mi haydinii nde njaawuɗon waylitanki Allah ɓaawo, kanko nodduɗo'on barka yidde Almasiihu mawnde co"aniiɗon wongol ekkitinol on nyuma ɗum Habaru Belɗum.

7Goonga, walaa goɗɗum Habaru Belɗum feere, ammaa e woɓɓe yimɓe gannooɓe'on. E ɓe ngidi waylutuki Habaru Belɗum ɗum Almasiihu.

8Ammaa koo minon, koo malaa'ikaajo ɗiwoyɗo daga dow wa'ajinani'on wa'ajinki feerootirki e Habaru Belɗum ɗum min nga'ajinani'on, Allah halkamo nder hiite.

9Non no min mbi'unoo ndenno, jooni e mi fuɗɗita wiiki: To goɗɗo wa'ajinanii'on wa'ajinki feerootirki e Habaru Belɗum ɗum njaɓuɗon arande, Allah halkamo nder hiite.

10Too, jooni yidde yimɓe ɗaɓɓitaymi, koo yidde Allah? Koo boo e mi ɗaɓɓita welnanki yimɓe ɓerɗe? Naa' non! Daa haa jooni yimɓe ɗaɓɓitaymi welnanki ɓerɗe, daa mi wartaayi maccuɗo Almasiihu.

No Bulus Wartiri Lilaadɔ

11Bandiraaɓe am, e mi yidi andon, Habaru Belɗum ɗum nga'ajinmi, naa' to neɗɗo ɗum ɗiwoyi.

12Naa' to neɗɗo keɓumiɗum, non maa walaa ekkitinɗoyamɗum, ammaa Yeesu Almasiihu wanginaniyamɗum.

13On nanii no njooɗoriimi ndenno nder diina Yahuudanko'en, no torrirmi yimɓe Allah tokkuɓe Yeesu, yurmeende walaa, mi waɗii ko mbaawaymi waɗuki ngam mi halkaɓe.

14Mi luggii nder diina Yahuudanko'en haa mi ɓurii ɗuɗɓe nder Yahuudanko'en walde'en am, e mi woodi yidde tokkuki ndonuuji maama'en am naa' seɗɗa.

15Ammaa Allah, cuɓuɗoyam ko mi danyee, noddiyam barka yidde maako, o suɓi

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

16wanginankiyam Ɓiɗɗo maako, ngam mi wa'ajinamo nder yimɓe naa' Yahuudanko'en. Nde non waɗi, mi yahaayi to goɗɗo ngam hokkayam caawori,

17non maa mi yahaayi Urucaliima ngam mi yi'a ɓen ɗon artuɓeyam wartuki lilaaɓe. Ammaa ɗon e ɗon njaami leydi Laarabanko'en , nden co"iimi Dimasku.

18Gaɗa duuɓi tati mi yahii Urucaliima ngam mi medda e Biiturus , nden njooɗodiimi e maako balɗe sappo e jowi.

19Ammaa mi yi'aayi goɗɗo nder lilaaɓe sey ni Yaakubu, minyiraawo Yeesu.

20Ko mbindanmi'on ɗum goonga. Allah e andi naa' mi feway.

21Gaɗa ɗon mi yahii leydi Siiriya e leydi Kiliikiya.

22E ngel ton carel, kawte tokkuɓe Yeesu wonɓe leydi Yahuudiya meeɗaayi yiikiyam.

23Ko ɓe nani tan woni, “Neɗɗo torraynooɗo'en, jooni e mo wa'ajina tokkuki Yeesu ki o yiɗunoo o lallina!”

24Ɓe manti Allah ngam ko o waɗaniyam.

Galaatiyanko'en 2

Bulus e Lilaaɓe Koriiɓe

1Gaɗa duuɓi sappo e nayi mi fuɗɗiti mi yahii Urucaliima hawti e Barnaba, min njaadi e Tiitus.

2Mi yahu Urucaliima ngam Allah holliiyam mi yaha. Nde njaami mi hawrii e ardiiɓe tokkuɓe Yeesu tan, mi holliiɓe Habaru Belɗum ɗum nga'ajinanmi yimɓe naa' Yahuudanko'en. Mi waɗu non ngam mi yiɗaa kuugal ngal kuwumi ndenno e ngal kuwaymi jooni warta meere.

3Koo Tiitus mo njaadaymi, koo nde naa' o Yahuudankeejo, ɗum waɗaayimo doole o naadee,

4koo nde woɓɓe e ngiɗunoo o naadee. Ɓe ngaɗii bo ɓe tokkuɓe Yeesu, ɓe natti nder kawtal meeɗen, e ɓe ndaara iri rimɗinki ki ngooduɗen nder sumpootirki e Yeesu Almasiihu, ngam ɓe ngartira'en maccuɓe.

5Ammaa ngam ɗum surana'on goonga Habaru Belɗum, min njaɓaayi ko ɓe mbi'i koo seɗɗa.

6Ammaa ɓen ɗon ardiiɓe ɓe ɓeydaayi goɗɗum dow ekkitinol am. Koo kamɓe ɓe ɓeye walaa feerootirol to am, ngam Allah hollataa feerootirol.

7Ammaa ɓe ngi'i Allah hokkiiyam kuugal wa'ajinanki yimɓe naa' Yahuudanko'en Habaru Belɗum, non no o hokkiri Biiturus kuugal wa'ajinanki Yahuudanko'en Habaru Belɗum.

8Ngam no Allah wartiri Biiturus lilaaɗo to Yahuudanko'en, non o wartiriyam lilaaɗo yaaki to yimɓe naa' Yahuudanko'en.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

9Yaakubu e Biiturus e Yahaya, noddeteeɓe ardiiɓe mawɓe, nde ɓe ngi'i Allah barkidinii kuugal amin bongal, ɓe njaɓɓiiyam min e Barnaba juudɗe didi. Ɓe njaɓi min e Barnaba min nga'ajina nder yimɓe naa' Yahuudanko'en, nden kamɓe ɓe nga'ajina nder Yahuudanko'en.

10Fii go'o ɗum ɓe toriimin woni to' min ngejjita ɓe ngalanaa wonɓe nder maɓɓe, nden maa kanjum woni ko kaaɓumi waɗuki.

Bulus Haɓani Biiturus To Gariiri Antaakiya

11Ammaa nde Biiturus wari Antaakiya, mi haɓaniimo gite e gite, ngam ko wooɗaa ɗum o waɗi e njayri ɗum woni.

12Ko woɓɓe yimɓe ɓe Yaakubu lili njottoo ton, Biiturus e nyamda e yimɓe naa' Yahuudanko'en. Ammaa gaɗa yimɓe ɓen njottake, Biiturus hakkiti hoore muuɗum e maɓɓe, ngam e mo hula ɓen ɗon yimɓe bi'ooɓe doole yimɓe naa' Yahuudanko'en tokkuɓe Yeesu naadee.

13Yahuudanko'en tokkuɓe Yeesu koriiɓe maa puɗɗi waɗuki ciya goonga ɗum Biiturus waɗata, haa ko ɓe ngaɗata majjini Barnaba o fuɗɗi waɗuki ciya goonga ɗum ɓe ngaɗata.

14Nde ngiimi ɓe tokkaayi goonga Habaru Belɗum, mbiimi Biiturus yeeso maɓɓe ɓe fuu, “A Yahuudankeejo, ammaa a waɗa jonde iri nde neɗɗo naa' Yahuudankeejo. No waɗata a waɗa yimɓe naa' Yahuudanko'en ngaɗa jonde iri nde Yahuudanko'en?”

Leyyi Fuu Kisay to Hoolake Yeesu

15Enen e ko'e meeɗen en Yahuudanko'en gaɗa e yeeso, naa' en “yimɓe naa' Yahuudanko'en gaɗooɓe hakke, ” no ɓe noddirtee.

16Fuu e non, en andi Allah jaɓataa neɗɗo o aadiliijo ngam tokkuki Attawra, ammaa o jaɓaymo barka hoolaaki Yeesu Almasiihu. Enen maa en koolake Yeesu Almasiihu ngam Allah jaɓa'en en aadili'en barka hoolaaki Almasiihu, naa' ngam tokkuki Attawra. Ngam walaa mo Allah jaɓata o aadiliijo ngam tokkuki Attawra.

17Carel ngel ɗaɓɓiteten Allah jaɓa'en en aadili'en barka sumpootirki e Almasiihu, to ɗum tawrii'en e hakke, too, Almasiihu wartii gaɗoowo'en ngaɗen hakke won ɗon? Goonga naa' ɗum non!

18To mi fuɗɗitii mi nyiɓii ko cankutumi, nden mi hollii mi neɗɗo gewoowo ko Attawra wi'i.

19Ndenno e mi tokka Attawra, ammaa ɗum yoofiiyam daga bawɗe maajum, ngam mi waɗa jonde huwanki Allah.

20Min bo mi wardaama e Almasiihu dow gaafaangal. Jooni jonde nde ngaɗaymi naa' min e hoore am waɗatande, ammaa ɗum Almasiihu jooɗiiɗo nder am. Jooni jonde nde njooɗiimi nder ɓandu, e mi waɗande nder hoolaaki Ɓiɗɗo Allah, giɗɗoyam hokki yonki muuɗum ngam am.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

21Mi wanyataa yidde Allah. Ngam to nedɗo waaway wartuki aadiliijo ngam tokkuki Attawra, too, mayde Almasiihu wartii meere.

Galaatiyanko'en 3

Attawra Koo Hoolaaki Yeesu

1Onon Galaatiyanko'en haaŋaaɓe! Moye wayliti hakkiilo moodon? Ɗum wi'ii'on e njayri no Yeesu Almasiihu wariraa dow gaafaangal.

2E mi yidi mi ɓama'on ɗu'um tan: On keɓu Ruuhu Allah ngam wadɗuki ko Attawra wi'i ɗum wada, koo ngam nanki habaru Yeesu e hoolaakimo?

3Ngam ɗume ndulludon hakkiilo? Gada on puddirii Ruuhu Allah, jooni on ngidi yottinirki sembe moodon?

4Jooni fuu torraaji di njardon ngartii meere won don? Goonga on torraaki e meere.

5Allah kokkudo'on Ruuhu muudum kuwudo kuude kaydiniide nder moodon, on nyuma o wadudum ngam on ngadii ko Attawra wi'i, koo ngam nanki habaru Yeesu e hoolaakimo?

6Nyumee dow Ibraahim. Aayaare wi'ii, “Ibraahim boo hoolake Allah, ngam maajum Allah wi'i o aadiliijo. ”

7Too, on ngi'ii ɓiɓɓe Ibraahim ɓe goonga woni yimɓe kooliiɓe Allah.

8Ko neeɓi aayaare wi'ii Allah jaɓay yimɓe naa' Yahuudanko'en ɓe aadili'en to ɓe koolakemo. Kanjum wadi Allah wa'ajinani Ibraahim Habaru Beldum wi'i, “Barka maada dum barkidinay koo ngole lenyol nder duuniyaaru.”

9Ngam maajum fuu kooliiɓe Allah ɓe barkidinaaɓe hawti e Ibraahim kooliido Allah.

10Fuu gidɓe welnanki Allah ɓernde laawol tokkuki Attawra ɓe laanaaɓe. Ngam aayaare wi'ii, “Koo moye mo tokkaayi koo ɗume bindaaɗum nder deftere Attawra o laanaado. ”

11Jooni e njayri ɗum woni, walaa mo Allah jaɓata o aadiliijo ngam tokkuki Attawra, ngam aayaare wi'ii, “Aadiliijo o waday jonde hoolaaki Allah.”

12Hoolaaki Allah e feerootiri e tokkuki Attawra. Ngam aayaare wi'ii, “Koo moye gadoowo ko Attawra wi'i o heɓay jonde nde goonga.”

13Yeesu Almasiihu rimdinii'en daga laaneeki ki Attawra waddi, nde o warti ko laanaa ngam meeden. Ngam aayaare wi'ii, “Koo moye baraado dow lekki o laanaado. ”

14Yeesu Almasiihu rimdinii'en, ngam barka maako yimɓe naa' Yahuudanko'en keɓa barka ɗum Allah wadani Ibraahim alkawal. O wadu non ngam barka hoolaakimo keɓen Ruuhu ɗum Allah wadi alkawal hokkuki.

Attawra e Alkawal

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

15Onon bandiraaɓe am, al mi hokka'on misaalu dow fii ɗum anduɗon. Gaɗa yimɓe ɗiɗo kawtii njaɓii goɗɗum, to ɓe ngaadii alkawal dow maajum, walaa potuɗo sankitaɗum, koo ɓeyda goɗɗum dow maajum.

16Too, Allah waɗanii Ibraahim alkawal muuɗum e ɓiɓɓe ɓiɓɓeeji maako. Aayaare wi'aayi, “e taaniraaɓe,” waato yimɓe ɗuɗɓe, ammaa nde wi'i, “e taaniraawo maaɗa,” waato neɗɗo go'o tan, kanko woni Almasiihu.

17Ko nginmi wiiki woni Attawra ɗum Allah hokki duuɓi **430** gaɗa ɗon, ɗum yewataa alkawal ngal Allah waɗunoo, nden ɗum sankitataangal.

18Ngam to barka ɗum keɓuɗen to Allah en keɓuɗum ngam tokkuki Attawra, too, en keɓaayiɗum ngam alkawal ngal o waɗi. Ammaa Allah barkiɗinii Ibraahim ngam alkawal ngal Allah waɗanimo.

19To ɗum non, ngam ɗume ɗum waddi Attawra? Ɗum wadda ngam ɗum holla ko woni hakke. Allah wadduɗum ɗum huutiree naa carel ngel taaniraawo Ibraahim on ɗon warii, mo ɗum waɗuno alkawal. Allah lili malaa'ika'en ɓe kokki Muusa Attawra, Muusa hokkiɗum Israa'iilanko'en.

20Ammaa nde Allah waɗani Ibraahim alkawal, o meddi e Ibraahim kanko e hoore maako.

Daliila Attawra

21Jooni ɗu'um e holla Attawra e wanya alkawal Allah won ɗon? Goonga naa' ɗum non. Daa ɗum hokkii dooka kokkoojum yonki, daa koo moye waaway wartuki aadiliijo to tokkiiɗum.

22Ammaa aayaare wi'ii hakke haɓɓii koo moye gonɗo nder duuniyaaru, ngam ko Allah waɗi alkawal keɓeteeɗum to ɗum hoolake Yeesu Almasiihu, ɗum hokkayɗum kooliiɓemo.

23Ko carel hoolaaki Yeesu wara, Attawra haɓɓiimin bo curaaɓe naaki nde hoolaaki Yeesu waroyi.

24Ngam non, min ngaɗaa ley laamu Attawra yaaki carel ngel Almasiihu wari ngam min ngarta aadili'en, to min koolakemo.

25Jooni nde hoolaaki Almasiihu warii, Attawra walaa laamu dow amin kadin.

26On fuu on ɓiɓɓe Allah barka hoolaaki Yeesu Almasiihu.

27On fuu on ngaɗanaama baptisma kolluɗum Almasiihu jeyi'on on ɓornake ngikku Almasiihu won ɗon no ɓornortooɗon kolte.

28Ngam non walaa feerootirol hakkunde Yahuudanko'en e naa' Yahuudanko'en, e hakkunde maccuɓe e naa' maccuɓe, e hakkunde worɓe e rewɓe. On fuu on ngartii go'o nder sumpootirki e Yeesu Almasiihu.

29To Almasiihu jeyi'on, onon ngoni ɓiɓɓe Ibraahim, onon keɓata ko Allah waɗi alkawal.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Galaatiyanko'en 4

1Ko nginmi wiiki woni ɓiɗɗo donoowo jawdi nyaako muuɗum bo maccuɗo o woni carel ko o woni suka pamaro, koo nde kanko ronata koo ɗume ko nyaako maako woodi.

2O jooɗoto ley woɓɓe paamanayɓemo e paamanayɓe jawdi ndi o ronata ndin naa nyalnde nde nyaako maako wi'i.

3Non, enen maa ko Almasiihu rimɗina'en, ginni goodudi bawɗe nder laamotoo'en.

4Ammaa nde carel wadi, Allah liloyi Ɓiɗɗo muuɗum. Debbo danyimo, o jooɗii ley Attawra,

5ngam o rimɗina ɓen ɗon tokkooɓe Attawra, ngam ngarten ɓiɓɓe Allah.

6Ngam on ɓiɓɓe Allah, o liloyi Ruuhu Ɓiɗɗo maako nder ɓerɗe meeɗen, e ɗum nodda Allah e ɗum wi'a, “Nyaako am, Nyaako am. ”

7Ngam non, jooni naa' a maccuɗo, ammaa a ɓiɗɗo. Nden nde a ɓiɗɗo, Allah wartiriima donayɗomo.

Wannaare Bulus Dow Galaatiyanko'en

8Ndenno ko on andaa Allah, on maccuɓe tokkooɓe allaaji fewre.

9Ammaa jooni nde anduɗon Allah, koo boo nde Allah andi'on, ngam ɗume co"antooɗon ɗin ɗon ginni tampudi ɗi nafantaa'on? Ngam ɗume ngiɗɗon wartuki maccuɓe maaji kadin?

10On mawnina goɗɗe nyalɗe, e goɗɗi lebbi, e goɗɗi duuɓi.

11E mi hula to' kuugal ngal kuwumi nder mooɗon warta meere.

12Onon bandiraaɓe am, e mi toroo'on, ngartee bo am, ngam min maa mi wartii bo mooɗon. On ngaɗanaayiyam goɗɗum ko wooɗaa.

13On andi ngam mi yamɗaa wadi keɓumi laawol nga'ajinanmi'on Habaru Belɗum arande.

14Koo nde ciya njamu am fooɗanii'on torra, on njawanaayiyam, on nganyaayiyam. Ammaa on njaɓiiyam bo malaa'ikaajo Allah, on njaɓiiyam no njaɓirɗon Yeesu Almasiihu.

15To nanki belɗum ki nanunooɗon woni? Mi tabbitinii, daa ɗum waɗoto, daa on ittii gite mooɗon on kokkiiyam.

16Jooni mi wartii ganyo mooɗon nde mbiimi'on goonga?

17Ben ɗon yimɓe ɓe ngadii hakkiilo maɓɓe fuu dow mooɗon ngam ɓe ngaɗa'on tokkonɓe, ammaa ko ɓe ngidi waɗuki ɗum wooɗaa. Ko ɓe ngidi woni ɓe cenda'on e amin, ngam hakkiilo mooɗon so"oo to maɓɓe.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

18E ɗum woodi to neɓɓo waɗii hakkiilo muuɗum fuu dow goɓɓum to e ɗum woodi. E haani ngaɗon non koo ndeye, naa' sey to e mi wondi e mooɗon tan.

19Onon ɓiɓɓe am ɓe ngiɓumi, non no debbo nanirta nawɗum danyngol, bo non e mi fuɓɓita nanuki iri ɗum ɗon nawɗum ngam mooɗon naa carel ngel kolluɗon ngikku Almasiihu nder jonde mooɗon.

20E mi yiɗi jooɓodaaki e mooɗon, ngam mi anda no metiranaymi'on. E mi wanni dow mooɗon naa' seɓɓa!

Misaalu Dow Hajara e Saaratu

21Mbi'eeyam, onon giɓuɓe tokkuki Attawra, on nanaayi ko Attawra wi'i?

22Ngam aayaare wi'ii Ibraahim e woodi ɓiɓɓe ɗiɓo, go'oto maccuɗo debbo danyimo, go'oto on boo debbo maako dimo danyimo.

23Ɓiɓɓo mo maccuɗo on danyi, o danyumo no ɗum danyiri koo moye, ammaa ɓiɓɓo mo debbo maako danyi, o danyumo ngam alkawal ngal Allah waɗi.

24Ɗu'um ɗum misaalu, waato ɓe'e rewɓe ɗiɓo dow alkawalji Allah ɗiɗi ɓe ngoni. Debbo mo ɓiɓɓe muuɗum danyaa nder maccungaaku, kanko wi'etee Hajara, e mo jooɓanii alkawal ngal Allah waɗi dow Hocceere Sinay.

25Hajara woni misaalu Hocceere Sinay gonde leydi Laarabanko'en, nden o misaalu gariiri Urucaliima ndi jooni, ngam e ndi nder maccungaaku, kayri e ɓiɓɓe mayri.

26Ammaa Saaratu o debbo dimo o misaalu gariiri Urucaliima ndi dow ndi meeɗaayi maccungaaku, kayri woni maduujo meeɗen.

27Ngam aayaare wi'ii, “Nanu belɗum an debbo mo meeɗaayi danyuki! Jalu sembee, an mo meeɗaayi nanki nawɗum danyngol! Ngam debbo mo gorko muuɗum wannaayi e maako o heɓay ɓiɓɓe ɗuɓɓe ɓurɓe ɓe debbo mo gorko muuɗum wanni e muuɗum. ”

28Onon bandiraaɓe am, onon maa bo Iciyaaku on ɓiɓɓe alkawal.

29E ngel ton carel ɓiɓɓo mo ɗum danyi no ɗum danyiri koo moye, o hallanii ɓiɓɓo mo ɗum danyi nder bawɗe Ruuhu Allah. Jooni maa non e waɗee.

30Ammaa ko aayaare wi'i? Nde wi'i, “Riiwu on ɗon maccuɗo debbo e ɓiɓɓo maako, ngam ɓii dimo sendidataa ndonu e ɓii maccuɗo.”

31Ngam non bandiraaɓe, enen naa' en ɓiɓɓe maccuɗo debbo, ammaa en ɓiɓɓe debbo dimo.

Galaatiyanko'en 5

Njogee Rimɗinki Mooɗon

1Almasiihu rimɗinii'en ngam to' ngaɗen jonde bo maccuɓe. Ngam non, ndaree boɓɓum to' on puɓɓutu co"ooɗon nder maccungaaku.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

2Nanee ko mbi'aymi! Min Bulus, e mi wi'a'on, to on alii on naadaama, Almasiihu wartay walaa ko nafi to moodon won don.

3E mi fudditа e mi wi'a koo moye jaɓudo naadaa, doole o tokka fuu ko Attawra wi'i.

4Onon gidube wartuki aadili'en ngam tokkuki Attawra, on cendirii e Almasiihu, on cendirii e caahu Allah.

5En tabbitinii daga to Ruuhu Allah, o jaɓay'en en aadili'en ngam en koolake Almasiihu. En kaaɓii yiikidum.

6Ngam to en cumpootira e Yeesu Almasiihu, naadeeki e ciya naadeeki fuu walaa ko nafi. Ammaa ko ɓuri woni hoolaaki Almasiihu. Ko hollata en koolimo woni ngiden yimɓe e Allah.

7Ndenno on nyamra yeeso bodddum! Moye hadi'on tokkuki goonga?

8Naa' Allah noddudo'on hadi'on.

9Non no dum wi'ata, "Yuufinirdum sedda ɓuutinta condi buroodi fuu."

10Ngam mi hoolake Joomiraawo, mi tabbitinii on tokkataa wongol laawol feerootirngol e ngol am. Nden on don nedddo majjinaydo'on, koo o moye, Allah torraymo.

11Onon bandiraaɓe am, to haa jooni e mi wa'ajina wiiki doole yimɓe naadee, ngam dume haa jooni e dum torrayam? Daa e mi wa'ajina dow dum naada, daa wa'ajinki am dow mayde Almasiihu dow gaafaangal foodataa caddum.

12Daa dum wi'a ɓen don yimɓe majjinooɓe'on ɓe tappa ko'e maɓɓe!

13Onon bandiraaɓe am, on nodda ngam ngarton rimdinaaɓe. Ammaa to' on kuutir rimdinki moodon warta laawol waduki ko suuno ɓalli moodon ngidi. Sey ni mballindiron nder yidde.

14Ngam fuu Attawra heewii dow wolde go'o, waato, "Yidu bandiraawo maada no ngidirdaa hoore maada."

15Ammaa to on kallindira on torrindira bo marle ladde, paamee to' kalkindiron.

Feerootirol Hakkunde Ruuhu Allah e Ngikku Nedddo

16Ko mbi'aymi woni, ngaden jonde moodon no Ruuhu Allah holliri'on, nden on ngadataa ko suunooji ɓalli moodon ngidi.

17Ngam ko ɓalli meeden ngidi e wanya ko Ruuhu Allah yidi, non maa ko Ruuhu Allah yidi e wanya ko ɓalli meeden ngidi. Fii didum du'um e dum wanywanytira. Kanjum wadi on mbaawataa waduki ko ngiddon waduki.

18Ammaa to on ngada ko Ruuhu Allah wi'i'on ngadon, on ngalaa ley laamu Attawra.

19Ko ɓandu nedddo yidi waduki, e njayri dum woni: e woodi waduki njeenu, e waduki kuude nefniide, e waduki ko semtinii,

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

20e mawninki gunkiiji, e huutirki bawɗe ginni, e wanywanytirki, e hawre, e yiɗuki ko jeyaayi, e monnuki, e yidde hoore, e yeddootirki, e wadduki sendirki,

21e lawliiru, e yiltaaki, e yarki njaru yiltoo haa waɗa ko halli, e waɗuki goɗɗe kuuɗe iri ɗe'e. E mi wi'a'on non no mbiimi'on ndenno, kuwooɓe iri kuuɗe ɗe'e ɓe keɓataa nattuki Laamu Allah.

22Ammaa Ruuhu Allah e wadda yidde, e welwelo, e jonde jam, e munyal, e yurmeende, e ngikku boɗɗum, e waɗuki goonga,

23e leynuki hoore, e suruki hoore. Walaa dooka ganyuɗum kuuɗe ɗe'e.

24Yimɓe ɓe Yeesu Almasiihu jeyi, ɓe mbarii kuuɗe kalluɗe ɗe ɓandu e fuu suunooji mayru dow gaafaangal, waato ɓe cendirii e maajum.

25Nde Ruuhu Allah hokki'en yonki, en ngaɗu jonde no ɗum holliri'en.

26To' en ngartu ɓe mangu hoore, koo umminindiren hakkiilo, koo lawlindiren.

Galaatiyanko'en 6

Mballindiree

1Onon bandiraaɓe am, to on ngi'ii goɗɗo e waɗa hakke, onon keewuɓe Ruuhu Allah sey co"onmo dow laawol nder hakkiilo. Ammaa paamanee ko'e moodon, to' onon maa ngaɗon hakke.

2Mballindiree nder torraaji moodon. To on ngaɗii non, on ngaɗii ko dooka Almasiihu wi'i.

3To goɗɗo e nyuma kanum ɗum goɗɗum koo nde naa' o goɗɗum, e mo majjina hoore maako.

4Koo moye foonda kuuɗe muuɗum yi'a to ɗe boɗɗe. Nden o mantoroo hoore maako ngam ko o waɗi naa' sey to o foondii hoore maako e goɗɗo.

5Ngam koo moye doole hocca teddoral muuɗum.

6Fuu ekkitinaaɗo Wolde Allah e haani o sendida fuu fii boɗɗum ɗum o woodi e ekkitinɗomo.

7To' on majjin ko'e moodon, Allah ƴoyrataake. Fuu ko neɗɗo aawi, kanjum ittata.

8Aawuɗo waɗuki ko ɓandu muuɗum yiɗi, daga nder waɗuki ko ɓandu maako yiɗi, o foodanay hoore maako halkere. Ammaa aawuɗo waɗuki ko Ruuhu Allah yiɗi, daga nder waɗuki ko Ruuhu ɗum yiɗi o heɓay yonki ki re'ataa.

9To' en comu waɗuki ko woodi, ngam to carel waɗii en keɓay barka, to en alaayi waɗuki ko woodi.

10Ngam maajum fuu carel ngel keɓɗen, en ngaɗan koo moye ko woodi, ko ɓuri maa woni ɓen ɗon tokkuɓe Yeesu bandiraaɓe meeɗen.

Wagginol Cakitiingol e Kownol

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

11Ndaaree iri bindi mawɗi ɗi mbindonoymi'on e jungo am.

12Ben ɗon yimɓe mawninooɓe ko'e maɓɓe ngam ko ɗum waɗaniɓe e ɓandu, kamɓe ngiɗi doole ɗum naada'on. E ɓe ngaɗa non ngam to' ɓe torree ngam gaafaangal Almasiihu.

13Ngam koo ɓen ɗon naadaaɓe maa ɓe tokkataa ko Attawra wi'i, ammaa fuu e non e ɓe ngiɗi ɗum naada'on ɓe mawnina hoore ngam ɓe ngaɗii ɗum naadii'on.

14Ammaa min, koo seɗɗa mi mawnintaa hoore am sey ni dow gaafaangal Joomiraawo meeɗen Yeesu Almasiihu. Barka mayde maako dow gaafaangal, ko woni nder duuniyaaru wartii meere to am, min maa mi wartii meere to mayru.

15Ngam walaa feerootirol hakkunde naadaaɗo e mo naadaaka. Ko ɓuri woni Allah wartira neɗɗo keso.

16Jam Allah e yurmeende maako tabbita to ɓen ɗon tokkooɓe ekkitinol ngo'ol, waato yimɓe Allah ɓe goonga.

17Mi yottinay e wiiki, to' goɗɗo ɓeyda wannukiyam, ngam tabooje ɗe ngoodumi e ɓandu kollii mi maccuɗo Yeesu.

18Joomiraawo meeɗen Yeesu Almasiihu barkiɗina'on on fuu bandiraaɓe am. Aamin.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Aafisanko'en

Aafisanko'en 1

Kownol Bulus

1Min Bulus mo Allah suɓi mi warta lilaaɗo Yeesu Almasiihu, windi ɗerewol ngo'ol. Mi windan yimɓe Allah gonɓe nder gariiri Aafisa kooliiɓe Yeesu Almasiihu e ɓernde go'o.

2Allah Nyaako meeɗen e Yeesu Almasiihu Joomiraawo meeɗen barkiɗina'on, hokka'on jam.

Tokkuki Yeesu e Wadda Barka

3Yettoore tabbita to Allah Nyaako Yeesu Almasiihu Joomiraawo meeɗen. Nder sumpootirki e Almasiihu o hokkii'en koo iri ɗume barka daga dow.

4Ko duuniyaaru tagee, Allah suɓii'en ngarten ɓe maako barka Yeesu, ngam ngarten ceniiɓe ɓe ngalaa toɓɓel hakke yeeso maako.

5O darwii nder yidde ngarten ɓiɓɓe maako barka Yeesu Almasiihu, ngam kanjum woni ko o yiɗani'en. Non welaniimo.

6En mantu Allah ngam o yiɗii'en yidde mawnde, ngam caahu ɗum o hokki'en barka ɓiɗɗo maako mo o yiɗi.

7-8Sumpootirki e Yeesu rimɗinii'en barka ɣiiɣam maako o yaafanake'en hakke meeɗen, ngam yidde nde Allah holli'en keerol walaa. Yidde nden nde mawnde.

9Nder faamu maako e andal maako, o hollii'en sirru ko o yiɗi o waɗa barka Almasiihu.

10Fii ɗu'um ɗum Allah yiɗi waɗuki o waɗayɗum to carel waɗii. Ko o yiɗi waɗuki kanjum woni o hawta koo ɗume ko woni e ley e ko woni e dow warta ley laamu Almasiihu.

11Allah suɓii'en wartirii'en yimɓe maako barka Yeesu Almasiihu. Ko duuniyaaru tagee o siryii fii ɗu'um, ngam kanko woni gaɗoowo fuu ko yiɗi non no o yiɗi.

12O waɗu non ngam enen, artuɓe ngaɗi ɓerɗe dow Almasiihu, ngaɗen jonde mantuki teddungal Allah.

13Onon maa, on ngartii yimɓe Allah carel ko nanɗon wolde goonga, waato Habaru Belɗum dow Yeesu gaddanɗum'on kisndam. On koolakemo, Allah boo hokkii'on Ruuhu muuɗum ɗum o waɗani'on alkawal. Ruuhu ɗum hollii on ngartii ɓe maako.

14Nde en ngoodi Ruuhu Allah, en tabbitinii en keɓay koo ɗume boɗɗum ɗum Allah waɗani'en alkawal. Nden ɗum rimɗinay'en ngam ɗum manta mangu Allah.

Do'aare Bulus

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

15Ngam maajum, daga carel ngel nanumi habaru no kooloriidɔn Joomiraawo meeɗen Yeesu e no ngirruɗɔn yimɓe Allah,

16mi alaayi yettuki Allah ngam moodɔn, e mi waɗana'on do'aare koo ndeye.

17E mi toroo Allah mo Yeesu Almasiihu Joomiraawo meeɗen, Nyaako mo mangu, hokka'on Ruuhu muuɗum pamtinayɗum'on ɓeydana'on andal Allah, ngam andonmo boɗɗum.

18E mi waɗa do'aare kadin Allah maɓɓita ɓerɗe moodɔn ngam andon kammunde nde o noddiri'on e barka mawɗum ɗum o waɗani yimɓe maako alkawal.

19Ɗonmaa, e mi waɗa do'aare andon no bawɗe maako mawɗe kuwirta nder meeɗen, enen tokkuɓe Yeesu. Bawɗe ɗen ɗe go'o e bawɗe cembiɗɗe

20ɗe Allah huutiri carel ko o ummini Almasiihu daga mayde o jooɗinimo dow jooɗorgal laamu to jungo maako nyaamo ton dow.

21Ton Yeesu laamii dow koo moye laamiiɗo, e laamu, e bawɗe, e ardiiɗo, e koo iri ɗume laamu gonɗum dow e ley, naa' jooni tan, ammaa haa abadaa.

22Allah waɗii koo ɗume ley laamu maako. O wartiriimo ardiiɗo koo ɗume e ardiiɗo kawtal tokkuɓemo.

23Kawtal tokkuɓe Yeesu ngoni bo ɓandu maako. Kanko boo woni kebbinɗo koo ɗume, e mo nder maɓɓe koo toye.

Aafisanko'en 2

Daga Mayde Yaaki Yonki

1Ndenno on nandii e yimɓe mayɓe, ngam hakkeeji moodɔn e wanyuki ko Allah wi'i.

2E carel ngel on tokka ɗate duuniyaaru kalluɗe; on tokka Ceyɗan laamiiɗo ginni. Kanko woni tokkinoowo ɓerɗe ganyuɓe tokka ko Allah wi'i.

3Goonga, non ngikku meeɗen wa'unoo: en ngaɗa ko ngiɗɗen, en tokka ko ɓalli meeɗen e ɓerɗe meeɗen ngiɗi. En danyiraama ngikku kalluɗum bo horiiɓe nder duuniyaaru, monnere Allah boo e dow meeɗen.

4Ammaa Allah o kewɗo yurmeende. Yidde nde o yiɗi'en nde mawnde.

5Koo nde en nandi e mayɓe ngam hakke meeɗen, o hokkii'en yonki nder Almasiihu. Yidde maako waɗi kisuɗen.

6O ummidinii'en e Yeesu Almasiihu daga mayde, o jooɗidini'en e maako ton dow.

7Allah waɗii ɗu'um ngam e jaamanuuji garaydi o holla yidde maako nde walaa keerol ngam ko Yeesu Almasiihu waɗi.

8On kisii ngam yidde Allah barka hoolaaki Yeesu. Naa' on kisu ngam goɗɗum ɗum ngaɗɗon, ammaa ɗum caahu Allah,

9naa' ngam kuuɗe moodɔn, ngam to' goɗɗo mawnina hoore muuɗum.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

10Allah wartirii'en ko ngondɗen jooni, barka Yeesu Almasiihu o tagitake'en ngam kuwen kuuɗe boɗɗe ɗe o yiɗi ngaɗen daga arande.

Lenyi Fuu Ngarti Go'o Nder Sumpootirki e Yeesu

11Ngam maajum, ciftoree no mbaanooɗon. Onon naa' on Yahuudanko'en daga danyngol, kamɓe noddirooɓe ko'e maɓɓe “naadaaɓe, ” e ɓe noddira'on “ɓe naadaaka. ” Raa boo naaduki kin ɗum ki ɓandu tan, ki ɗum waarata juuɗe.

12Ciftoree e ngel ton carel on andaano Almasiihu, on ngalaa nder yimɓe ɓe Allah suɓi, on ngalaa nder alkawal ngal Allah waɗi, on ngalaa kammunde, on ngalaa Allah nder duuniyaaru.

13Ammaa jooni onon goɗɗitiiɓe Allah ndenno, barka ɓiiɓam Yeesu Almasiihu on ngaddaama haade maako.

14Yeesu siryootirii hakkunde Yahuudanko'en e yimɓe naa' Yahuudanko'en, o wartiriiɓe go'o. O ittii nganyaandi cendundiɓe.

15Mayde maako ittii sembe Attawra e dookaaji Yahuudanko'en, ngam nder lenyi ɗiɗi o wurtinana hoore maako lenyol go'o kesol. Nde o waɗi non o siryootirii lenyi ɗin.

16Barka mayde maako dow gaafaangal, o ittii nganyaandi ngondi hakkunde maaji. Mayde maako hawtii ko'e lenyi ɗin ngartii go'o. O so"iiɗi to Allah.

17Yeesu warii wa'ajinanii'on Habaru Belɗum ɗum jam, onon yimɓe naa' Yahuudanko'en goɗɗitiiɓe Allah e Yahuudanko'en gonɓe haade maako.

18Jooni, barka Almasiihu en fuu, Yahuudanko'en e naa' Yahuudanko'en, en mbaaway njahen to Nyaako meeɗen Mo Dow nder laawol go'o, waato Ruuhu Allah.

19Ngam maajum, onon yimɓe naa' Yahuudanko'en, naa' on hoɓɓe koo garɓe. Jooni on nder lenyol yimɓe Allah e iyaalu maako.

20On mahaama dow fuɗɗoode maadi ndi lilaaɓe e annabo'en mahi, nden Yeesu Almasiihu e hoore muuɗum woni hayre darnunde maadi ndin.

21Kanko jogii maadi ndin o mawninindi ndi warti wuro ceniingo ngo Joomiraawo.

22Nder sumpo mooɗon e maako, onon maa on mahidaama e fuu tokkuɓe Yeesu ngam ngarton wigeere to Ruuhu Allah jooɗotoo.

Aafisanko'en 3

Kuugal Bulus Nder Yimɓe Naa' Yahuudanko'en

1Kanjum waɗi min, Bulus, ɗum maɓɓiyam nder suudu cural ngam e mi wa'ajina habaru Yeesu Almasiihu to onon yimɓe naa' Yahuudanko'en.

2Goonga on nanii Allah hokkiiyam kuugal nga'al mi huwangal ngam ɓeydaari mooɗon.

3Allah holliiyam sirru muuɗum, non no mbindirmi seɗɗa nder maajum.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

4To on jangii ko mbindumi, on anday e mi woodi faamu dow sirru Almasiihu.

5Ndenno yimɓe mbi'aaka sirru ɗu'um, ammaa jooni Allah wanginaniiɗum lilaaɓe maako e annabo'en maako ceniiɓe barka Ruuhu maako.

6Sirru ɗum woni barka Habaru Belɗum dow Yeesu Almasiihu yimɓe naa' Yahuudanko'en keɓay koo ɗume ko Allah hokkata Yahuudanko'en. Ɓe ngartii bo ɓandu go'o e Yahuudanko'en. Hawti e Yahuudanko'en ɓe keɓay ko Allah waɗi alkawal barka Yeesu Almasiihu.

7Barka yidde e bawɗe Allah, mi hokkaama dokkal hokkuki Habaru Belɗum dow Yeesu.

8Koo nde mi pamaro nder yimɓe Allah fuu, Allah suɓiiyam mi wa'ajinana yimɓe naa' Yahuudanko'en dow barka ɗum limataako keɓeteeɗum to Almasiihu.

9Nden mi waɗa yimɓe fuu ngi'a no dabare Allah cuuɗiinde heewirta. Allah taguɗo koo ɗume suuɗii sirru ɗum daga jaamanuuji ɗaɓɓiiɗi.

10O waɗu non ngam nder jaamanu ɗu'um, barka kawtal tokkuɓe Yeesu, malaa'ika'en gooduɓe laamu e bawɗe dow, ɓe anda dabare Allah mawnde.

11Ɗu'um ɗum waɗaama non no Allah yiɗi waɗirkiɗum daga arande, o hebbiniiɗum barka ko Yeesu Almasiihu Joomiraawo meeɗen waɗi.

12Barka Yeesu e hoolaaki ki kooliiɗenmo, jooni en mbaawi yaaki yeeso Allah kulol walaa, en tabbitina o jaɓay'en.

13Ngam non, e mi toroo'on, to' on ngewru dow torra ka njaraymi ngam moodon, ngam torra kan wartanay'on fii boɗɗum.

Yidde Yeesu Almasiihu

14Ngam maajum, e mi diccoo e mi toroo Nyaako Mo Dow.

15Fuu lenyi gondi dow e ley, kanko hokkiɗi yonki.

16E mi toroomo daga nder risku mangu maako o sembiɗina'on, o hokka'on bawɗe laawol Ruuhu maako ngarton cembiɗɓe nder ɓerɗe moodon,

17ngam Almasiihu joodoo nder ɓerɗe moodon barka hoolaakimo. E mi toroo Allah ngam yidde lugga sembiɗa nder ɓerɗe moodon,

18ngam yimɓe Allah fuu mbaawa anduki no yidde Almasiihu yaajiri, e no nde juutiri, e no nde towiri, e no nde luggiri.

19Kadin e mi yiɗi andon yidde Almasiihu nde ɓurii sembe andal, ngam keɓon keewon ngikku Allah.

20Allah waaway waɗuki ko ɓuri ko toriiɗenmo koo ko nyumeten barka bawɗe maako kuwooje nder meeɗen.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

21Mangu tabbita to Allah barka Yeesu Almasiihu e tokkuɓemo nder jaamanuuji fuu haa abadaa abadin! Aamin.

Aafisanko'en 4

Wartuki Go'o Nder Ruuhu Allah

1Ngam non, e mi toroo'on, min curaaɗo ngam huwanki Joomiraawo meeɗen, ngaɗee jonde pottudunde e ko Allah noddiri'on.

2Koo ndeye ngartee gooduɓe hakkiilo, lestinon ko'e mooɗon, ngarton ɓe munyal, munymunytiron nder yidde.

3Ngaɗee ko mbaawoton waɗuki njogooɗon kawtol hoore ngol Ruuhu Allah hokki'on nder jonde jam kawtunde ko'e mooɗon.

4En ngartii bo ɓandu go'o, en ngoodi Ruuhu go'o, non maa en ngoodi kammunde wo'oyre nde Allah noddiri'en.

5E woodi Joomiraawo go'oto, en koolii Yeesu Almasiihu e hoolaare wo'oyre, e woodi baptisma go'o.

6Allah o go'oto, nden kanko woni Nyaako meeɗen en fuu, e mo laamoo koo moye, e mo huutira'en, e mo jooɗoo nder meeɗen.

7Ɗum hokkii koo moye meeɗen dokkal non no Almasiihu suɓiri.

8No aayaare wi'i, “Nde o yahi wigeere townde, o yaarii ɓe o nangi, o hokkii yimɓe dokke. ”

9Ko woni ma'ana o yahi wigeere townde? Ma'ana maajum woni, arande Almasiihu warii nder duuniyaaru ndu'u.

10Kanko garɗo nder duuniyaaru ndu'u, kanko on woni ƴentuɗo ton dow to ɓuri koo toye ngam o hebbina koo ɗume.

11O suɓii woɓɓe ngarta lilaaɓe, woɓɓe gaɗooɓe annabaaku, woɓɓe wa'ajinooɓe, woɓɓe pasto'en e ekkitinooɓe.

12O waɗu non ngam o siryoo yimɓe maako ngam ɓe kuwa kuugal maako, ngam tokkuɓemo mawna, cembiɗa nder tokkukimo.

13Ɗum waɗay non haa ngarten go'o nder hoolaaki Yeesu e nder andal Ɓiɗɗo Allah, mawnen nder tokkuki Yeesu, ngarten yimɓe keewuɓe bo Almasiihu.

14Nden en puɗɗitataa ngaɗen jonde bo sukahoy, en ngaylita ɓerɗe meeɗen dow ko kooliiɗen ngam majjinooɓe yimɓe ƴoyrii'en e ekkitinol fewre.

15Ammaa en mbi'u goonga nder yidde, en mawnu e koo ngole laawol ngarten bo Almasiihu. Misaalu, tokkuɓemo ngoni bo ɓandu maako, kanko woni bo hoore mayru.

16Kanko hawti jokkooɗe ɓandu ndun. To koo ɗume e ɓandu ndun e huwa no haani, ɓandu ndun mawnay, sembiɗa, yiɗindira.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Yonki Kesum Nder Sumpootirki e Yeesu

17E mi wi'a'on ɗu'um, e mi ɓeyda wagginki'on nder inde Joomiraawo, alee jonde iri nde heeferɓe ɓe nyumooji meere.

18Ƀerɗe maƃƃe e keewi nyiwre. Ƀe ngalaa nder keƃayƃe yonki ki Allah hokkata, ngam ɓe nganyii andal, e ɓe ngoodi ko'e caatuɗe.

19Ƀe cemtataa, ɓe ngaɗii ko'e maƃƃe dow waɗuki ko ɓalli maƃƃe ngiɗi, e ɓe ngaɗa koo iri ɗume ngikku nefniiɗum keerol walaa.

20Naa' iri ɗum ɗon ngikku ekkitiiɗon nde anduɗon Almasiihu!

21Mi tabbitinii on nanii habaru Yeesu. Ƀum ekkitinii'on goonga ngonka nder maako.

22Alee ngikku ɗum wooɗaa ɗum ngaɗaynooɗon ndenno, ɗum suuno duuniyaaru wonni, majjini.

23E haani nyumo mooɗon e ngikku mooɗon wartiree kesum.

24Puɗɗee ngikku kesum iri ɗum Allah nder aadilaaku e cenaaki.

25Ngam maajum alee fewre! Koo moye mooɗon doole wi'a bandiraawo muuɗum goonga, ngam en fuu en ngartii bo ɓandu go'o nder tokkuki Yeesu.

26Taa monnii, taa' jaƃu monnere nden waɗumaa ngaɗaa ko wooɗaa. Taa' alu naange yana a monni.

27Nden taa' alu Ceyɗan yaarumaa to ngaɗataa ko wooɗaa.

28Koo moye gujjo doole ala nguyka. Ammaa o huutira juuɗe maako o huwa kuugal bongal, ngam o heƃa goɗɗum ɗum o hokkorta ɓe ngalanaa.

29To' on alu wokka haala kalluka wurtoo nder konduɗe mooɗon, ammaa sey ni haala njama mballayka yimƃe nanayƃe'on cembiɗina ɓerɗe maƃƃe.

30Paamee, to' mettinanon Ruuhu Allah ɓernde, ngam Allah hokkii'onɗum ngam holla onon ɗum ɓe maako, nden Nyalnde Jaango o rimɗinay'on.

31Alee koo iri ndeye monnere, e mettinki ɓernde, e monnanki woƃƃe, e hawre, e huɗhuɗtirki, e waɗuki koo iri ndeye halleende.

32Ngiɗindiree, njurminindiree hakkunde mooɗon, njaafootiree non no Allah yaaforanii'on barka Almasiihu.

Aafisanko'en 5

No Haani Njooɗoroo ɗen

1Nde onon ngoni ƃiƃƃe ƃe Allah yiɗi, ekkitee iri ngikku maako nder jonde mooɗon.

2Ngaɗee jonde yidde, non no Almasiihu yiɗiri'en hokki yonki muuɗum ngam meeɗen. O wartii cakkiri ndi Allah nani belɗum mayri bo urde welnde.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

3Nde onon on yimɓe Allah, haanaa ɗum inna goɗɗum ngikku kalluɗum nder moodon bo njeenu, koo suuno fii ɗum on njeyaayi.

4Non maa, to' ɗum tawa haala kalluka koo boliiɗe ɗe haanaa e ciya hakkiilo hakkunde moodon, ngam ɗum haanaa, ammaa igga ngadon ka yettuki Allah.

5Tabbitinee ɗu'um, gadoowo kuuɗe kalluɗe bo njeenu, koo gooduɗo suuno fii ɗum o jeyaayi walaa gedal nder laamu Almasiihu e Laamu Allah. Gooduɗo suuno o mawninoowo fii duuniyaaru.

6To' goɗɗo ɓoyra'on e boliiɗe meere, ngam iri kuuɗe ɗe'e wadii monnere Allah waroyta dow yimɓe ganyuɓe ngada ko o wi'i.

7Ngam non to' on kawtu ko'e e maɓɓe.

8Ngam ndenno nder nyiwre ngondon, ammaa jooni nde on ngartii yimɓe Joomiraawo, on nder jayngol. Ngam maajum sey ngadon jonde iri nde yimɓe gonɓe nder jayngol.

9Mi wi'u non ngam jayngol e wada yimɓe ngada ko woodi, e ko Allah yidi, e goonga.

10Ngadee ko mbaawoton ekkitoodon ko welnanta Joomiraawo ɓernde.

11Ngoɗɗitee kuuɗe meere ɗe nyiwre ɗe yimɓe ngadata, ammaa kollee ko ɓe ngadata ɗum woodaa.

12Ngam e ɗum semtinii ɗum meta dow ko ɓe ngadata e suuɗe.

13Ammaa to ɗum waddii koo ɗume to jayngol, ɗum anday no ɗum wontindiri,

14ngam jayngol e holla koo ɗume. Kanjum wadi ɗum wi'i, “Umma, an ɗaaniiɗo, umma daga nder mayɓe, nden Almasiihu yeynante. ”

15Ngam non paamee no njoodoriiɗon. To' on ngadu jonde bo haaŋaaɓe, ammaa ngadee jonde bo yimɓe ɓe andal.

16Fuu carel ngel keɓdon ngam waduki boɗɗum, ngadeeɗum, ngam baldɗe ɗe ngondɗen ɗe kalluɗe.

17Ngam maajum, to' on ngartu haaŋaaɓe, ammaa ɗaɓɓitee andon ko Joomiraawo yidi ngadon.

18To' on nattin ko'e moodon njaru, ngam ɗum laawol lallere. Ammaa alee Ruuhu Allah heewa'on.

19Cembidinee koo moye nder moodon e gimi Jabuura, e gimi mantuki Joomiraawo, e gimi ɗi Allah hokki'on nder ɓerɗe. Ngimee gimi manton Allah e ɓerɗe moodon fuu.

20Koo ndeye ngettee Allah Nyaako meeɗen Mo Dow ngam koo ɗume nder inde Joomiraawo meeɗen Yeesu Almasiihu.

Rewɓe e Worɓe

21Kokkindiree mangu ngam mawninki Almasiihu.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

22Onon rewɓe teegal, kokkee worɓe moodon mangu non no mawninirton Joomiraawo.

23Ngam gorko woni ardiido debbo muudum non no Almasiihu woni ardiido tokkuɓemo. Kanko e hoore maako woni kisnoowoɓe.

24Non no kawtal tokkuɓe Yeesu mawninirtamo, non maa rewɓe gooduɓe teegal mawnina worɓe maɓɓe nder koo dume.

25Onon worɓe, ngidee rewɓe moodon no Almasiihu yidiri kawtal tokkuɓemo hokki yonki muudum ngam maɓɓe.

26O wadu non ngam o wartira tokkuɓemo ceniiɓe barka bawde wolde maako, o lootiriiɓe ndiyam ngam o wartiraɓe laaɓuɓe.

27Almasiihu wadii du'um ngam o hoccana hoore maako tokkuɓemo ɓe ngarta laɓɓe, ɓe ngalaa koo goddum nefniidum, koo goddum dum woodaa yiiki. Kadin ɓe ngarta ceniiɓe ɓe ngalaa goddum dum woodaa.

28Non haani worɓe ngidira rewɓe maɓɓe bo ɓalli maɓɓe. Giddo debbo muudum fuu yidii hoore muudum.

29Ngam walaa nedde meedude wanya ɓandu muudum. Sey ni o faamanandu, o yidandu no Yeesu Almasiihu wadanta kawtal tokkuɓemo.

30Ngam enen tokkuɓemo ngoni bo ɓandu maako.

31No aayaare wi'i, “Ngam maajum sey nedde ala nyaako muudum e maduujo muudum takkanoo debbo muudum, ɓe fuu didde ɓe ngarta ɓandu go'o.”

32E woodi sirru luggudum mawdum nder aayaare nde'e. Mi faamii e dum meta dow Almasiihu e kawtal tokkuɓemo.

33Fuu e non, koo moye nder moodon yida debbo muudum no yidiri hoore muudum, nden koo moye debbo hokka gorko muudum mangu.

Aafisanko'en 6

Sukaaɓe e Danyooɓe

1Onon sukaaɓe, nde on tokkuɓe Yeesu, kokkee danyooɓe moodon mangu, ngam non e woodi.

2“Hokku nyaako maada e maduujo maada mangu.” Nder ko Allah wi'i dum wada, kanjum woni arandejum gooduɓum alkawal.

3Alkawal ngal woni, “A joodoto jam, neeɓaa e duuniyaaru.”

4Onon danyooɓe, to' on ngadu ɓiɓɓe moodon monna, ammaa ekkitineeɓe ngikku bodɓum ɓe mawna nder laawol Joomiraawo.

Maccuɓe e Jeyɓeɓe

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

5Onon maccuɓe, ngaɗanee jeyɓe'on gonɓe nder duuniyaaru ndu'u ko ɓe mbi'i'on nder mangu. Ngaɗeeɗum e ɓernde go'o bo Almasiihu ngaɗanton.

6Ngaɗaneeɓe non naa' e carel ngel ɓe ngi'ata'on tan, koo boo ngam ɓe ɓeyda yiɗuki'on. Ammaa e ɓernde go'o ngaɗee ko Allah yiɗi bo maccuɓe Almasiihu.

7Kuwanee jeyɓe'on nder ɓernde belnde bo Joomiraawo kuwanton, naa' yimɓe.

8On andi Joomiraawo waatanay koo moye koo ɗume fii boɗɗum ɗum waɗi, koo o maccuɗo, koo naa' o maccuɗo.

9Onon maa jeyɓe maccuɓe ɓen, doole ngaɗanonɓe ko haani. To' on mbi'u on piyayɓe, ngam on andi onon e maccuɓe moodon on ngoodi mawɗo go'oto gondo dow, o walaa yidde hoore.

Honuki Ceyɗan

10Ko mbi'aymi cakitiiɗum woni alee bawɗe mawɗe ɗe Joomiraawo meeɗen sembiɗina'on.

11Ɓornee fuu kolte konu ɗe Allah hokki'on ngam mbaawon daraaki, nganyon ƴoyre Ceyɗan.

12Ngam naa' yimɓe kondeten, ammaa en konda e ginni gondi dow, laamotoodi, e gooduɗi bawɗe, e jogiiɗi laamu duuniyaaru ndu'u ndu jaamanu nyiwre.

13Ngam non, ɓornee fuu kolte konu ɗe Allah, ngam to nyalnde kallunde warii, mbaawon daraaki nganyon ƴoyre Ceyɗan. Gaɗa on njottinii koo ɗume, ɗum tawa on ndarii.

14Ngam non, ndaree on ciryii. Goonga warta taadorde moodon, aadilaaku warta toggoore njamndi moodon nde konu.

15Siryaaki yaaruki Habaru Belɗum dow Yeesu Almasiihu ɗum jam warta bo paɗe to koyɗe moodon.

16Gaɗa maajum maa, hoolaaki Yeesu warta ko njogotoodon taɓɓoo nyifa hiite piɗille ɗe ganyo kalluɗo on ɗon fiɗoyi.

17Kumnee humneere njamndi nde konu, waato kisndam. Koccee kaafahi Ruuhu Allah, waato Wolde maako.

18Koo ndeye ngaɗee ka waɗuki do'aare no Ruuhu Allah holliri'on nder koo ɗume ɗum ngaɗoton. Kadin ngaɗon ka toraaki Allah walla'on. Ngam fii ɗu'um, paamee, to' on njaɓu comon, koo ndeye ngaɗee ka waɗanki yimɓe Allah fuu do'aare.

19Min maa, ngaɗaneeyam do'aare Allah hokkayam boliiɗe ɗe mbi'aymi, mi andina yimɓe sirru Habaru Belɗum dow Yeesu Almasiihu kulol walaa.

20Ngam hokkuki Habaru ɗum ngartumi lilaaɗo Yeesu, koo nde jooni e mi nder suudu cural. Ngaɗee do'aare ngam mi waɗa ka hokkuki Habaru ɗum no haani kulol walaa.

Kownol Cakitiingol

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

21Tiikikus, bandiraawo meeɗen mo ngiɓɓen, maccuɓo mo goonga nder kuugal Joomiraawo, o hokkay'on fuu habaru njamu am e no ngontindirmi.

22Kanjum waɗi liloymoomi to mooɓon, ngam o wi'a'on no koo moye amin wontindiri o sembiɓina ɓerɓe mooɓon.

23Allah Nyaako meeɗen Mo Dow e Joomiraawo meeɗen Yeesu Almasiihu hokka fuu tokkuɓe Yeesu jam e yidde e hoolaare.

24Allah barkiɓina koo moye giɓɓo Joomiraawo meeɗen Yeesu Almasiihu yidde nde re'ataa.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Filibiyanko'en

Filibiyanko'en 1

1Min Bulus e Timooti min maccuɓe Yeesu Almasiihu. Min mbindan fuu yimɓe Allah tokkuɓe Yeesu wonɓe gariiri Filibi e mawɓe e huwooɓe nder kawtal tokkuɓe Yeesu.

2Allah Nyaako meeɗen e Yeesu Almasiihu Joomiraawo barkiɗina'on hokka'on jam.

Do'aare Bulus Ngam Filibiyanko'en

3E mi yetta Allah koo ngele carel to mi nyumii dow mooɗon.

4Koo ndeye nder fuu do'aaje am ɗe ngaɗanaymi'on on fuu, e mi waɗaɗe nder belɗum ɓernde,

5ngam on ngondi e am nder wa'ajinki Habaru Belɗum, daga nyalnde arandeere nde puɗɗuɗon nankiɗum haa warki jooni.

6Mi tabbitinii on ɗon puɗɗuɗo kuugal bongal nder mooɗon o yottinayngal haa yaaki nyalnde wartoyki Yeesu Almasiihu.

7Ɗum wooɗaniiyam mi nyumira nihi dow mooɗon on fuu, ngam on nder ɓernde am. Koo nder suruki ki ɗum suriyam, koo nder suranki mangu Habaru Belɗum e tabbitinkiɗum, on fuu on keɓii barka Allah hawti e am.

8Ngam Allah woni ceydiiɗo no kaaɓirmi yiiki'on e no ngiɗirmi'on, on fuu, non no Yeesu Almasiihu yiɗiri'on.

9Do'aare am woni yidde mooɗon waɗa ka ɓeydaaki hawti e andal e fuu feerootirki hakkunde goonga e fewre,

10ngam mbaawon suɓuki ko ɓuri wooɗuki, ngarton ɓe ɓerɗe laɓɗe, ngarton ɓe ngalaa ko ɗum huɗirta'on haa yaaki nyalnde gartol Yeesu Almasiihu,

11ngam ngikku mooɗon heewa aadilaaku keɓeteeɗum to Yeesu Almasiihu, ngam Allah teddinee, mantee.

Bulus e Waɗa Jonde Ngam Almasiihu Tan

12Bandiraaɓe am, e mi yiɗi andon ko heɓiyam waɗii Habaru Belɗum ɓeydii sankitaaki,

13haa maa fuu sooji'en reenooɓe laamorde e yimɓe koriiɓe andii ɗum haɓɓam ngam mi maccuɗo Almasiihu.

14Haɓɓukiyam sembiɗinii tokkuɓe Yeesu ɗuɗɓe nder tokkukimo, ɓe ɓeydii heɓuki sembe ɓernde wa'ajinki Wolde Allah kulol walaa.

15Ɗum goonga woɓɓe e nga'ajina habaru Almasiihu ngam lawliiru e ɗaɓɓutuki foɗfoɗtirki, ammaa woɓɓe e nga'ajina ngam nyumooji boɗɗi.

16Ɓe'e yimɓe e ɓe nga'ajina ngam yidde, e ɓe andi mi sura ɗo'o ngam suruki goonga Habaru Belɗum.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

17Ɓen ton boo e ɓe nga'ajina habaru Almasiihu ngam ɓeydaari ko'e maɓɓe, naa' e goonga, e ɓe nyuma ɓe umminanayyam hakkiilo nder nge'el carel ngel ɗum haɓɓiyam.

18Non wannaayiyam! Ko ɓuri woni e koo ngole laawol, koo nder nyumooji ɗi mboodaa, koo nder nyumooji bodɗi, Almasiihu e wa'ajinee. Ngam maajum e mi nana beldum! Mi waday ka nanuki beldum.

19Ngam e mi andi barka do'aare moodon e ballal ngal Ruuhu Yeesu Almasiihuhokkata, e re'irde ɗum yoofayyam daga nder suudu cural.

20Ko kaaɓumi yiiki e ko kammiimi woni to' mi semtina hoore am koo sedda, ammaa mi meta e sembe ɓernde, ngam jooni e koo ndeye ɗum mawnina Almasiihu nder koo ɗume ko ngadaymi, koo laawol jonde am, koo laawol mayde am.

21To mi nyamrii yeeso e jonde nder duuniyaaru ndu'u, mi wadaynde ngam Almasiihu. To mi maayii boo, ɗum ɓeydaari.

22To e mi woodi yonki nder ɓandu ndu'u, mi huway kuugal nafayngal. Ammaa mi dullii ko cuɓaymi.

23Ɓum fuu ɗiɗum e ɗum foodanayam hakkiilo naa' sedda. Ko ɓurmi yiɗuki woni mi dilla mi joododoo e Almasiihu, ngam kanjum ɓuri woodɗuki naa' sedda.

24Ammaa ɗum ɓuray nafanki'on mi joodoo taw.

25Mi tabbitinii ɗum non. Ngam maajum e mi andi mi joodododoto e yonki taw, mi nyamra yeeso e joododaaki e moodon on fuu, ngam nyamron yeeso, nanon beldum nder hoolaaki Yeesu.

26Non waday ngam laawol am keɓon daliila cembiddum ɗum mantortoodon Almasiihu ngam so"oyaaki am to moodon.

27Ko ɓuri woni ngadee jonde pottudunde e Habaru Beldum dow Almasiihu, ngam koo mi warii mi yi'i'on, koo mi walaa ɗon, mi nana habaru on ɗon ndarii bodɗum nder nyumo go'o, ko ngiddon go'o. On piida ngam suranki ko Habaru Beldum wi'i,

28naa' nder kulol wanywanyɓe moodon koo sedda. Non woni alaama tabbitinanaydumɓe ɓe kalkay, ammaa onon ɗum tabbitinki kisndam moodon. Ɓum fuu Allah woni gadaydodum.

29O barkidinii'on. Barka ɗum woni naa' keɓon kooloodon Almasiihu tan, ammaa haa keɓon njaron torra ngam maako.

30Torra ka njaroton ɗum iri torra ka njarumi ka ngiidon, ka nanoton e mi yara haa jooni.

Filibiyanko'en 2

No Almasiihu Lestiniri Hoore

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

1Nde sumpootirki e Almasiihu e sembidɗina'on, nde yidde maako e waltina ɓerɗe moodɔn, nde on cumpootira e Ruuhu Allah, nde on ngoodi yidde e yurmeende,

2no mbelnirantonyam ɓernde woni nyumo moodɔn warta go'o, on ngidɗindira, on kawti ko'e.

3To' on ngadu koo ɗume nder yidde hoore koo nder mangu hoore, ammaa nder lesnuki hoore koo moye hocca bandiraawo muuɗum ɓuriimo.

4To' koo moye moodɔn yiɗa ko nafanta hoore muuɗum tan, ammaa o yiɗa ko nafanta woɓɓe maa.

5Ngikku moodɔn warta iri ɗum Yeesu Almasiihu.

6Koo nde nder koo ɗume o go'o e Allah, o hoccaayi fottuduki e Allah goɗɗum ko o jogotoo.

7Ammaa o wartirii hoore maako naa' o goɗɗo, o warti maccuɗo, o danyaa nder nandi neɗɗo.

8Gaɗa o danyaama nder nandi neɗɗo, o lestini hoore maako o waɗi ko ɗum wi'imo haa o maayi mayde dow gaafaangal.

9Ngam non, Allah hokkimo mangu ɓurɗum ɗum koo moye, nden hokkimo inde ɓurnde koo ndeye inde.

10Ngam koo ɗume ko woni e dow, e ko woni e duuniyaaru, e koo ɗume ko woni e Laahira, ɗum diccanto Yeesu.

11Nden yeeso koo ɗume koo ngale ɗemngal wi'ay Yeesu Almasiihu o Joomiraawo, ngam mawninki Allah Nyaako Mo Dow.

Ngartee Jayngol Nder Duuniyaaru

12Ngam non onon ɓe ngidumi, koo ndeye on ngaɗa ko ɗum wi'i'on carel ko ngondunoomi e moodɔn. Jooni maa nde mi walaa ɗon, ɓeydee waɗuki ko ɗum wi'i'on. Ngaɗee ka huwuki kuugal kisndam moodɔn nder kulol Allah.

13Ngam Allah e huwa nder ɓerɗe moodɔn ngam o waɗa'on ngidɔn waɗuki ko o yiɗi, mbaawon waɗukiɗum.

14Fuu ko ngaɗoton, to' on ngaɗuɗum nder metitaaki, koo nder geddi,

15ngam ngarton walaa ko ɗum huɗirta'on, laaɓuɓe, ɓiɓɓe Allah ɓe ngalaa halleende nder jaamanu yimɓe ɓe ngalaa goonga kalluɓe, ngarton jaynotooɓe nder maɓɓe bo fitilaaji e duuniyaaru,

16nder hokkuki habaru wolde kokkaynde yonki. To on ngaɗii non, nyalnde wartuki Almasiihu mi mantitoto, ngam kuugal am e haɓduki am wartaayi meere.

17Kuuɗe ɗe kuwoton ngam on koolake Joomiraawo, bo cakkiri ɗe ngoni to maako. Koo to ɗum rufay ɣiiɣam am dow cakkiri ndin, mi nanay beldum, mbelmbelten en fuu.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

18Non onon maa, e haani nanon beldum, mbelmbelten.

Timooti e Abaaforoditus

19E mi kammii, to Yeesu Joomiraawo jaɓii, mi lildonoyay'on Timooti naa' ko neeɓi ngam mi nana habaru moodon dum sembidinayam.

20Mi walaa goddo gannudo e moodon bo maako.

21Horiiɓe ɓen koo moye ko woni yeeso muudum tan wannimo, naa' ko Yeesu Almasiihu yidi.

22Ammaa on andi no Timooti holliri nafuki muudum, o huudii e am nder kuugal hokkuki Habaru Beldum bo ɓiddo e nyaako muudum.

23Ngam non, kanko ngidumi liloyki to moodon no nanirmi ko heɓatayam.

24Nden mi tabbitinii, to Joomiraawo jaɓii, min maa mi waray naa' ko neeɓi.

25Mi yi'ii e haani mi lilonoya'on bandiraawo am Abaaforoditus higo kuugal am, higo torra am donmaa, mo liloydon wallayam.

26Ngam o haaɓii o yi'a'on on fuu, o wannii ngam on nanii o yamdaa.

27Goonga o wadii ciya njamu haa o ɓadake o maaya. Ammaa Allah yurminaniimo, naa' kanko tan, haa e min, ngam to' wannaare duudanayam.

28Kanjum wadi kaaɓumi naa' seddа mi liloyamo to moodon ngam pudditon ngi'onmo nanon beldum, nden wannaare am ustoo.

29Ngam non, njaɓɓeemo nder welwelo dudngo ngam Joomiraawo, nden kokkee iri maako mangu no haani.

30Ngam ndenno o ɓadake o maaya dow kuugal Almasiihu. O soorii yonki maako ngam o huwa kuugal wallukiyam ngal on mbaawataa huwuki.

Filibiyanko'en 3

Aadilaaku Ɗum Goonga

1E re'irde bandiraaɓe am, nanee beldum ngam sumpootirki moodon e Joomiraawo. Mi somaayi windanki'on ko mbindannoomi'on ndenno, ngam dum suruki njamu moodon.

2Ngadee hakkiilo e ɓen don yimɓe ɓe ngikku bo dum kutiiji, kuwooɓe kuude kallude, wi'ooɓe doole dum naada ko dum heɓa kisndam.

3Ngam enen ngoodi naaduki ki goonga, enen mawninooɓe Allah nder Ruuhu maako, mantortooɓe Yeesu Almasiihu. Enen en ngadataa ɓerde meeden dow kuude de ngadeten e ɓandu ngam Allah jaɓa'en,

4koo nde min, e mi woodi daliila waduki ɓernde am dow kuude ɓandu. To e woodi kammiido e woodi daliila waduki ɓernde dow kuude ɓandu, mi ɓuriimo.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

5Mi naadaama e nyalnde joweetatawre gaɗa mi danyaama. Mi Israa'iilankeejo, daga lenyol Biliyaaminu, mi Ibraaniyankeejo dimo, ɓiɗɗo Ibraaniyanko'en. Dow tokkuki Attawra, mi Faarisankeejo.

6Mi tokkii diina am haa mi torrii tokkuɓe Yeesu. Dow waɗuki aadilaaku nder tokkuki Attawra, ɗum tawraayiyam goɗɗum ko wooɗaa.

7Ammaa fuu ko ngi'aynoomi bo ɗum nafanayyam, jooni mi hocciiɗum ɗum meere ngam Almasiihu.

8Ko ɓuri non woni mi hoccii koo ɗume meere, ngam ko ɓuri mangu woni anduki Yeesu Almasiihu Joomiraawo am. Ngam maako cendirmi e koo ɗume ngartirmi ɗum meere, ngam mi tokkamo,

9mi warta cumpootiroowo e maako. Mi wartay non naa' ngam aadilaaku ɗum ngoodumi ngam tokkuki Attawra, ammaa ngam aadilaaku keɓeteeɗum nder hoolaakimo, waato aadilaaku ɗiwoyɗum to Allah keɓeteeɗum barka hoolaaki Almasiihu.

10Ko ngiɗumi woni, mi anda Almasiihu e bawɗe ummaaki maako daga mayde. E mi yiɗi mi yara iri torra ka o yari, mi maayira no o maayiri,

11ngam fuu no ɗum waɗi mi heɓa mi ummoo daga mayde.

Ɗaɓɓutuki Jaalorgal

12Mi wi'aayi mi yaadake mi wartii koo ɗume ko haani mi warta, koo boo mi yaadake mi wartii kewɗo. Ammaa e mi waɗa ko mbaawaymi waɗuki ngam mi warta non, ngam Yeesu Almasiihu yaadake wartiriiyam mo maako.

13Bandiraaɓe, mi hoccaayi mi yaadake mi wartii non. Ammaa fii go'o ngaɗaymi: E mi yejjita ko ɗaɓɓii, e mi waɗa ko mbaawaymi waɗuki mi yottoo ko woni yeeso.

14E mi nyamra yeeso ngam mi heɓa jaalorgal mi hokkee dokkal, waato noddol yaaki dow ngol Allah noddiyam barka Yeesu Almasiihu.

15Fuu enen cembiɗɓe nder tokkuki Yeesu, e haani nyumiren non. To on nyumii goɗɗum feere, Allah hollay'onɗum e njayri.

16Ammaa en nyamra yeeso e tokkuki goonga ka njaadiiɗen ekkitiiɗen.

17Bandiraaɓe am, ekkitee to am. Ndaaron gaɗooɓe jonde kaanunde nde min ekkitini'on.

18Ngam e woodi yimɓe ɗuɗɓe ɓe metanmi'on dow maɓɓe, jooni e mi fuɗɗita e mi wi'a'onka e gondi, e ɓe ngaɗa jonde wanywanyɓe gaafaangal Almasiihu.

19Re'irde maɓɓe ɗum halkere, deeɗi maɓɓe ngoni allah maɓɓe, e ɓe mantoroo ko semtinii ɗum ɓe ngaɗata. Ɓe ngaɗii ɓerɗe maɓɓe dow ko woni nder duuniyaaru.

20Ammaa enen ɗum ɓe laamu dow, en kaaɓii wartoyki Kisnoowo, waato Yeesu Almasiihu Joomiraawo garoyayɗo daga ton.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

21O waylitay ɓalli meeɗen tampuɗi maayayɗi, o wartiraɗi bo ɓandu maako goodundu teddungal. O waɗay non e bawɗe maako ɗe o wartirta koo ɗume ley laamu maako.

Filibiyanko'en 4

Tokkuki Joomiraawo Boɗɗum

1Ngam non, onon bandiraaɓe am ɓe ngiɗumi ɓe kaaɓumi yiiki, onon ngoni beldum ɓernde am, onon mantortoomi. Non haani ndaroroodon boɗɗum nder tokkuki Joomiraawo, onon ɓe ngiɗumi.

2E mi toroo Yuudiya e Sintiki ɓe ciryootira ngam kamɓe ɗum ɓe Joomiraawo.

3An higo kuugal am mo goonga, e mi toromaa, wallu rewɓe ɓe'e, ngam ɓe kuudii e am kuugal caɗungal ngal wa'ajinki Habaru Beldum, hawti e Kilemen e horiiɓe higooɓe kuugal am, ɓe inɗe maɓɓe e windii nder deftere yonki.

4Koo ndeye nanee beldum ngam Joomiraawo. E mi fuɗɗita e mi wi'a'on, nanee beldum!

5Alee koo moye yi'a munyal moodon. Joomiraawo ɓadake wara.

6To' on ngannu dow koo ɗume, ammaa nder koo ɗume mbi'ee Allah ko ngiɗɗon nder do'aare e toraaki e yettoore.

7Nden jam ɗum Allah hokkata ɓaɓɓiiɗum faamu neɗɗo ɗum suray ɓerɗe moodon e nyumo moodon ngam on cumpootira e Yeesu Almasiihu.

8E re'irde bandiraaɓe am, ngaɗee ka nyumuki dow koo ɗume ko woni ɗum goonga, e ko mawninee, e ko haani, e ko laaɓi, e ko welnanta yimɓe ɓerɗe, e ko ɗum yi'ata e woodi, e koo ɗume ngikku boɗɗum, e ko hewti manteeki.

9Koo ɗume ko ekkitiiɗon, e ko keɓuɗon, e ko nanɗon, e ko ngiiɗon to am, ngaɗeeɗum, nden Allah Joomu Jam wonday e moodon.

Bulus Yettii Tokkuɓe Yeesu Wonɓe Filibi

10E mi nana beldum, mi yettii Joomiraawo naa' seɗɗa, ngam jooni on co"ake on mballayam. Goonga ndenno on nyuma dow am, ammaa laawol woni on keɓaayi.

11Mi wi'aayi non ngam e mi yiɗi goɗɗum. Ngam mi ekkitake nder fuu to keɓumi hoore am mi munyida e ko ngoodumi.

12E mi andi no njooɗortoomi nder ciya, e mi andi no njooɗortoomi nder goodal. Mi ekkitake no njooɗortoomi nder fuu to keɓumi hoore am, koo nder haarande, koo nder weelo, koo nder goodal, koo nder dullere.

13Mi waaway waɗuki koo ɗume barka on ɗon cembiɗinɗoyam.

14Ammaa on ngaɗii boɗɗum nde mballuɗoyyam nder torra am.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

15Onon Filibiyanko'en, onon e ko'e moodon on andi carel ko pududon nanki Habaru Beldum, nde almi leydi Makidooniya, walaa wobbe tokkube Yeesu balluɓeyam sey onon tan.

16Ngam koo carel ko ngonmi Tasaloonika on lildaniiyam ballal naa' nde go'o, naa' nde didi.

17Naa' e mi daɓɓita dokkal to moodon, ammaa e mi daɓɓitana'on ɓeydaari dow barka dum ngoodudon.

18Mi heɓii dokkal ngal lildoydoyyam to jungo Abaaforoditus. Ngal ɓuri ko ngidumi. Ngal wartii bo urde welnde nde dum hokkata Allah, cakkiri ndi o jaɓata, mbelnanayndimo ɓernde.

19Allah am hokkay'on koo dume ko ngidodon daga nder risku maako dododum barka Yeesu Almasiihu.

20Teddungal tabbita to Allah meeden, Nyaako meeden haa abadaa abadin! Aamin.

Kownol Cakitiingol

21Kownee fuu yimɓe Allah nder inde Yeesu Almasiihu. Tokkuɓe Yeesu wonduɓe e am do'o e kowna'on.

22Fuu yimɓe Allah e kowna'on, ko ɓuri woni kuwooɓe e laamorde Kaysar.

23Yidde Yeesu Almasiihu Joomiraawo wonda e moodon. Aamin.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Koloosiyanko'en

Koloosiyanko'en 1

1Min Bulus mo Allah suɓi warta lilaaɗo Yeesu Almasiihu windi ɗerewol ngo'ol hawti e bandiraawo meeɗen Timooti.

2Min mbindanngol yimɓe Allah tokkuɓe Yeesu e goonga gonɓe Koloosi. Allah Nyaako meeɗen Mo Dow barkiɗina'on hokka'on jam.

Do'aare Yettuki Allah

3Koo ndeye to e min ngaɗana'on do'aare e min ngetta Allah Nyaako Joomiraawo meeɗen Yeesu Almasiihu. E min ngettamo ngam moodon,

4ngam min nanii no kooloriidon Yeesu Almasiihu e no ngirrudon fuu yimɓe Allah.

5On ngaɗa non ngam on tabbitinii on keɓay mbarjaari ndi Allah resani'on ton dow. On nanii habaru ɗu'um fii ɗum kammiidon daga arande nder wolde goonga, waato Habaru Beldum

6ɗum nandon. Habaru Beldum ɗu'um e ɗum barkiɗina yimɓe e ɗum sankitoo nder duuniyaaru fuu, non no ɗum waɗi nder moodon, daga nyalnde nde nandondum nyalnde nde paamudon boddum no Allah yiɗiri yimɓe.

7On nanii Habaru Beldum ɗu'um daga to Abaafaras mo min ngiɗi, mo min kuudata. O kuwanoowo Yeesu e goonga nder moodon.

8Kanko hokkimin habaru yidde moodon ɓiwoynde to Ruuhu Allah.

9Ngam maajum, daga nyalnde nde min nani habaru ɗum e min ngaɗana'on do'aare. E min toroo Allah waɗa'on ngarton gooduɓe faamu kewɗum dow ko o yiɗi ngadon. Ɓonmaa e min toroomo keɓon faamu e andal ɗum Ruuhu Allah hokkata.

10E min ngaɗana'on nde'e do'aare ngam mbaawon ngadon jonde haanunde tokkuɓe Joomiraawo ngaɗa, nden ngarton belnanooɓemo ɓernde koo ndeye, jonde moodon wurtina koo iri ɗeye kuuɗe boddе, nden ɓeydon anduki Allah.

11Allah sembiɗina'on e fuu sembe bawɗe maako teddude, o waɗa'on ndaroodon e sembe ngam mbaawon munyon nder koo ɗume ko heɓi'on,

12on ngetta Nyaako Mo Dow nder beldum ɓernde. Kanko woni gartirdo'on kewtuɓe keɓa geɗal nder ko o resani yimɓe maako nder laamu maako ɗum jayngol.

13O hisnii'en daga bawɗe nyiwre ɗe Ceydan, o nattinii'en nder laamu Ɓiddo maako mo o yiɗi.

14Laawol Ɓiddo on o rimɗinii'en o yaafanii'en hakke meeden.

Yeesu Almasiihu Ɓurii Koo Moye

15Ngikku Almasiihu mo ngi'eten ɗum go'o e ngikku Allah mo yi'ataake. E mo ɗon ko Allah taga koo ɗume, o mawɗo dow koo ɗume ko tagaa.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

16Barka maako Allah tagi koo ɗume gonɗum dow e ley, ko yi'etee e ko yi'ataake, hawti e malaa'ika'en, e ginni, e koo ɗume goodudum laamu e bawɗe. Koo ɗume kanko tagiɗum, nden ngam maako koo ɗume tagaa.

17Almasiihu e ɗon ko koo ɗume tagee, barka maako koo ɗume e yaha yeeso.

18Almasiihu woni hoore ɓandu, waato tokkuɓemo. Kanko hokki ɓandu ndun yonki. Kanko woni artuɗo ummaaki daga mayde, ngam o warta mawɗo dow koo ɗume.

19Ngam Allah suɓii waɗa fuu ngikku muuɗum e bawɗe muuɗum nder Ɓiɗɗo muuɗum.

20Barka Ɓiɗɗo on Allah siryootiri hoore muuɗum e koo ɗume gonɗum dow e ley. O siryootira e maajum barka ƴiiƴam Ɓiɗɗo on ndufaaɗam dow gaafaangal.

21Ndenno on ngoɗɗitake Allah, on wanywanyɓe maako ngam ɓerɗe moodon nganyiimo nden ngam on kuwa kuuɗe kalluɗe.

22Ammaa jooni Allah siryootiri e moodon barka mayde Ɓiɗɗo maako, ngam o wartira'on ceniiɓe, laɓɓe ɓe ngalaa ko ɗum wullortooɓe yeeso maako.

23On ngartay non to nii on nyamrii yeeso e hoolaaki Yeesu, on cembiɗii, on darake boɗɗum dow kammunde nde ngaɗɗon carel ngel nandon Habaru Belɗum. Habaru Belɗum ɗum wa'ajinanaama koo ɗume ko tagaa gonɗum nder duuniyaaru. Min Bulus, mi wartii maccuɗo ɗu'um Habaru Belɗum.

Kuugal Bulus Nder Tokkuɓe Yeesu

24Jooni e mi nana belɗum nder torraaji ɗi njaraymi ngam moodon. E mi yottina torra ka Yeesu siryaniiyam mi yara nder ɓandu ngam ɓeydaari ɓandu maako, waato tokkuɓemo.

25Mi wartii maccuɗo tokkuɓe Yeesu barka kuugal ngal Allah hokkiyam. Kuugal ngal woni mi wa'ajina fuu wolde maako.

26Wolde nden woni sirru ɗum o suuɗi yimɓe daga jaamanuuji ƴaɓɓiiɗi, ammaa jooni o wanginaniiɗum yimɓe maako.

27Allah suɓii andinaɓe barka mawɗum gonɗum nder sirru ɗu'um ɗum o siryanii yimɓe naa' Yahuudanko'en. Sirru ɗum woni Almasiihu e joodoo nder ɓerɗe moodon, non waɗay tabbitinon on njoodododoto e maako nder teddungal maako.

28E min nga'ajina habaru Almasiihu, e min mbaggina koo moye neɗɗo, e min ekkitina koo moye nder fuu faamu amin, ngam min ngaɗa koo moye warta kewɗo nder tokkuki Yeesu yeeso Allah.

29Kanjum waɗi e mi huwa, e mi fiida, e mi huutira fuu sembe Almasiihu kuwoojum e bawɗe nder am.

Koloosiyanko'en 2

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

1E mi yidi andon no kuwirmi naa' sedda ngam moodon e ngam yimɓe Lawdiikiya, e ngam fuu yimɓe ɓe meedaayi yiikiyam gite e gite.

2Mi wadu non ngam dum sembidina ɓerde maɓɓe, nden ɓe ɓeyda yidindirki, ɓe keɓa fuu barka keɓeteedum laawol faamu kewdum, ngam ɓe mbaawa anduki sirru Allah, waato Almasiihu e hoore maako.

3Kanko tan woni baawaydo hokkukiɓe andal kewngal dow sirru dum.

4Mi wi'u'on du'um ngam to' goddo majjina'on e beldum haala.

5Koo nde mi wondaa e moodon nder ɓandu, fuu e non e mi nyuma dow moodon koo ndeye. E mi nana beldum nde nanmi habaru on joodoo no haani njoodoroodon, e no cembidirdon nder hoolaaki Almasiihu.

Jonde Kewnde Nder Tokkuki Almasiihu

6Nde on njaɓii Yeesu Almasiihu o Joomiraawo, ngadee ka sumpootirki e maako.

7No dadi lekki ngadirta lekki kin daroo boddum, cembida, non onon maa, ndaree boddum, ɓeydee sembe nder hoolaakimo, non no dum ekkitiniri'on. Ngadee ka yettukimo koo ngele carel.

8To' on alu goddo huutira faamu duuniyaaru ndu'u wada'on alon laawol goonga. Iri du'um faamu walaa ko dum nafi dum majjinay'on. Naa' to Almasiihu dum yiwoyi, daga to yimɓe dum yiwoyi e ginni goodudi bawde nder duuniyaaru.

9Almasiihu e woodi fuu ngikku e bawde Allah nder ɓandu maako.

10Nder sumpootirki e maako, jonde moodon wartii kewnde. Kanko woni mawdo dow koo ngole ginnol, e malaa'ikaajo, e koo dume laamu gondum dow e ley.

11Nder sumpootirki moodon e Almasiihu on naadaama, naa' iri naaduki ki yimɓe ngadata, ammaa iri naaduki ki Almasiihu wadata, waato o ittii ngikku moodon giddum wadu'ki hakke.

12Ngam carel ko dum wadani'on baptisma, bo on uwida e Almasiihu, kadin bo on ummidinaama e maako daga mayde. Non wadi ngam on koolake bawde Allah, ummindomo daga mayde.

13Ndenno on nandi e mayɓe ngam hakke dum ngaddon, kadin ngam dum ittanaayi'on ngikku moodon giddum wadu'ki hakke. Ammaa jooni Allah hokkii'on yonki nder sumpootirki e Almasiihu. O yaafanake'en fuu hakke meeden.

14Allah woggii fuu ko woodaa dum ngadden bindaadum dum um nangiri'en. O ittiidum dow meeden nde Almasiihu fiyanaa kuusaaje dow gaafaangal.

15Dow gaafaangal ngal o heɓi jaalorgal dow ginni e fuu bawde gonde dow e ley, o semtiniidum e njayri.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

16Ngam non, to' on alu godɗo yowana'on ko woodaa ngam ko nyaamoton e ko njaroton, koo ngam on ngadaayi wongo humto diina, koo humto daraaki lewru, koo dow Nyalnde Siwtaare.

17Fuu fii ɗu'um ɗum ɗowdi fii garayɗum ɗo'o yeeso, goonga fuu fii ɗu'um woni Almasiihu.

18E woodi woƃƃe yiɗuƃe lesnuki hoore ki fewre e mawninki malaa'ika'en. To' on alu ƃe njawana'on. Iri maƃƃe e ƃe mbi'a e ƃe ngi'a wahayu. E ƃe ƴefta ko'e maƃƃe e meere, ngam nyumooji maƃƃe ɗum ɗi duuniyaaru.

19Iri maƃƃe njaadake ƃe cendirii e Almasiihu. Almasiihu woni bo hoore ƃandu, waato tokkuƃemo. Jokkooɗe e raɗooji jogii ƃandu ndun, e ndu mawna ngam Allah e mawninandu.

Mayduki e Almasiihu e Jooɗodaaki e Maako

20On maydii e Almasiihu. Jooni on ngalaa ley laamu ginni laamotoodi duuniyaaru. Nde ɗum non, ngam ɗume ngaɗoton jonde bo haa jooni duuniyaaru ndu'u jeyi'on? Ngam ɗume tokkoton dookaaji duuniyaaru biiɗi,

21“Taa' joga ɗu'um,” “Taa' nyaamu ɗum ton,” “Taa' meemu ɗum ɗon?”

22Iri ɗi'i dookaaji ɗi dookaaji fii meere ɗi ngartay meere gaɗa ɗi kuutiraama, ngam ɗi dookaaji yimƃe tan e ekkitinol maƃƃe.

23E ɗi ngaɗa bo e ɗi kolla no haani neɗɗo jooɗoroo, ngam e ɗi ekkitina yimƃe ngaɗa ko saɗi ngam holluki ƃe tokkuƃe Allah. E ƃe leyna ko'e maƃƃe leynuki fewre, e ƃe torra ƃalli maƃƃe ngam e ƃe nyuma ɗum welnanay Allah ƃernde. Ammaa ɗum wallataaƃe ƃe keƃa jaalorgal dow suunooji maƃƃe.

Koloosiyanko'en 3

1On ummidinaama e Almasiihu daga mayde. Ngam non ngaɗee ƃerɗe mooɗon dow fii gonɗum ton dow to Almasiihu jooɗii dow jooɗorgal laamu muuɗum to jungo nyaamo Allah.

2Ngaɗee ka nyumuki dow ko woni e dow, naa' dow fii gonɗum nder duuniyaaru ndu'u,

3ngam on ngartii bo mayƃe, nden jooni on ngoodi yonki kesi ki godɗo waawataa yiiki iri yonki ki Almasiihu woodi gonduɗo e Allah.

4Yonki mooɗon ki goonga woni Almasiihu. To o so"oyake duuniyaaru ndu'u, onon maa, on ngonday e maako nder teddungal maako.

Jonde Kiinde e Jonde Heyre

5Ngam non, cendiree e suunooji duuniyaaru gondi nder mooɗon, waato njeenu, e kuuɗe nefniiɗe, e tokkiranki ko ƃandu yiɗi, e suunooji kalluɗi, e yiɗuki ko godɗo jeyi. (Ngam yiɗuki ko godɗo jeyi ɗum go'o e mawninki gunkiiji).

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

6Ngam waɗuki kuuɗe ɗe'e monnere Allah yanay dow fuu ganyuɓe ngaɗa ko o wi'i.

7Ndenno on ngaɗa iri kuuɗe ɗe'e nder jonde nde ngaɗaynoodon.

8Ammaa jooni, cendiron e fuu iri kuuɗe ɗe'e, waato monnere, e wanyuki yimɓe, e kulle, nden to' on alu boliiɗe kalluɗe mburtoo daga honduko moodon.

9To' on pewindir, ngam on ɓortake ngikku moodon ɗum ndenno e kuuɗe maajum.

10Jooni on ɓornake ngikku kesum. Allah taguɗo ngikku ɗum, e mo mo"inaɗum ɗum warta iri ngikku maako, ngam andonmo boɗɗum.

11Kanjum waɗi jooni walaa feerootirol hakkunde Yahuudankeejo e neɗɗo naa' Yahuudankeejo, e hakkunde naadaaɗo e mo naadaaka, e laddeejo, e koɗo, e hakkunde maccuɗo e naa' maccuɗo. Ammaa Almasiihu woni koo ɗume, kanko woni nder ɓerɗe meeɗen en fuu.

12Onon on yimɓe ɓe Allah suɓi, on ceniiɓe ɓe o yiɗi naa' seɗɗa. Ngam non, ngartee gooduɓe yurmeende e yidde leynooɓe ko'e, gooduɓe hakkiilo e munyal.

13Munyindiree. To goɗɗo waɗanii goɗɗo ko haanaa, ɓe njaafootira. Non no Joomiraawo yaaforanii'on, onon maa sey njaafootiron.

14Ko ɓuri ɗu'um fuu woni ngiɗindiron, ngam yidde hawtii ko'e meeɗen no haani.

15Jam ɗiwoyɗum to Almasiihu walla'on cuɓon ko haani ngaɗon, nde Allah noddii'on ngam ngarton bo ɓandu go'o njooɗodoodon jam. Ngartee gettooɓe Allah koo ndeye.

16Alee boliiɗe Almasiihu njooɗoo nder ɓerɗe moodon naa' seɗɗa. Ekkitindiree, waggindiree nder fuu faamu. Ngimee gimi Jabuura, e gimi mantuki Joomiraawo, e gimi ɗi Allah hokki'on nder ɓerɗe, on ngettamo nder ɓerɗe moodon.

17Nder koo ɗume ɗum ngaɗoton, nder boliiɗe moodon koo nder kuuɗe moodon, ngaɗeeɗum nder inde Yeesu Joomiraawo, on ngetta Allah Nyaako Mo Dow laawol maako.

No Haani Wuro Tokkuɓe Yeesu Jooɗoroo

18Onon rewɓe teegal, kokkee worɓe moodon mangu non no haani tokkuɓe Joomiraawo ngaɗa.

19Worɓe, ngiɗee rewɓe moodon, to' on kolluɓe ngikku caatuɗum.

20Sukaaɓe, kokkee danyooɓe moodon mangu nder koo ɗume, ngam non e welnana Joomiraawo ɓernde.

21Onon gooduɓe ɓiɓɓe, to' on kallan ɓiɓɓe moodon ngam non waaway waɗa ɓe ala waɗuki ko haani.

22Maccuɓe, kokkee jeyɓe'on mangu nder koo ɗume. Kokkeeɓe mangu naa' e carel ngel ɓe ngi'ata'on tan koo boo ngam ɓe ɓeyda yiɗuki'on, ammaa ngaɗeeɗum e ɓernde go'o nder kulol Joomiraawo.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

23Nder koo ɗume ɗum ngaɗoton, ngaɗeeɗum e ɓerɗe moodon fuu bo Joomiraawo ngaɗantonɗum, naa' yimɓe.

24Ngam on andi on keɓay mbarjaari daga to Joomiraawo. Almasiihu woni Joomiraawo mo kuwanton.

25Koo moye gaɗoowo ko wooɗaa ɗum waatanaymo ko haananimo, ngam Allah hollataa feerootirol.

Koloosiyanko'en 4

1Onon gooduɓe maccuɓe, njogee maccuɓe moodon boɗɗum, kokkeeɓe ko haani ɓe keɓa, ngam on andi onon maa on ngoodi jeyɗo'on ton dow.

Wagginki

2Ngaɗee ka waɗuki do'aare, ngaɗee hakkiilo moodon dow do'aare nden, on ngetta Allah.

3Non maa ngaɗaneemin do'aare ngam Allah maɓɓitanamin laawol min nga'ajina sirru maako, waato habaru Almasiihu. Dow maajum ɗum suriyam.

4Ngaɗaneeyam do'aare ngam mi andinaɗum no haani, no koo moye faamirtaɗum boɗɗum.

5Paamee iri ngikku ɗum ngaɗanton ɓe tokkaayi Yeesu; kuutiree koo ngele carel ngel kawruɗon e maɓɓe boɗɗum.

6Boliiɗe moodon koo ndeye ɗe ngarta belɗe nanki, poodooje hakkiilo yimɓe, ngam andon no haani nootoranoodon koo moye.

Kownol Cakitiingol

7Tiikikus hokkay'on fuu habaru am. O tokkuɗo Yeesu mo min ngiɗi, kuwoowo mo goonga, mo min kuudata kuugal Joomiraawo.

8Kanjum waɗi liloymoomi to moodon, ngam o hokka'on habaru no min gontindiri, o sembiɗina ɓerɗe moodon.

9E mo yaada e Onisimus tokkuɗo Yeesu e goonga, giɗaaɗo, gondo nder kawtal moodon. Ɓe kokkay'on habaru koo ɗume ko waɗata ɗo'o.

10Aristarkus gonduɗo e am nder suudu cural e howna'on, non maa Markus bandiraawo Barnaba. (On njaadake on mbi'aama njaɓɓoodonmo boɗɗum to o warii to moodon.)

11Joocuwa bi'eteeɗo Justus e howna'on kanum maa. Nder yimɓe ɓe kuudaymi ngam Laamu Allah, kamɓe tan ngoni Yahuudanko'en tokkuɓe Yeesu ɗo'o. Ɓe mballiiyam naa' seɗɗa.

12Abaafaras e howna'on, kanko maa e mo nder kawtal moodon, o maccuɗo Yeesu Almasiihu. Koo ndeye e mo toroo Allah sembiɗina'on, ngarton tokkuɓe Yeesu keewuɓe, gaɗooɓe ko Allah yiɗi ɓe ngalaa seko.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

13Mi waaway mi hokka ceyda o huwii naa' sedɗa ngam moodon e ngam yimɓe Lawdiikiya e yimɓe Hirafolis.

14Luka nyawndoowo mo min ngidi e Dimas e ɓe kowna'on.

15Kownaneemin tokkuɓe Yeesu gonɓe gariiri Lawdiikiya e bi'eteedo Nimfa e tokkuɓe Yeesu kawritooɓe to wuro maako.

16Gadɗa ɗum janganii'on ɗerewol ngo'ol, non maa tabbitinee ɗum janganiingol tokkuɓe Yeesu gonɓe Lawdiikiya. Onon maa, njangee ɗerewol ngol tokkuɓe Yeesu gonɓe Lawdiikiya lildonoyta'on.

17Mbi'ee Arkibus, “Tabbitin a yottinii kuugal ngal Joomiraawo hokkumaa.”

18Min Bulus windi kownol ngo'ol e jungo am. To' on ngejjutu e mi ɗon haɓɓiraa ɓoggi njamndi nder suudu cural. Allah barkiɗina'on.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

1 Tasaloonikanko'en

1 Tasaloonikanko'en 1

[1]Min Bulus e Siila e Timooti windi ɗerewol ngo'ol. Min mbindanngol tokkuɓe Yeesu wonɓe gariiri Tasaloonika ɓe Allah Nyaako Mo Dow e Yeesu Almasiihu Joomiraawo jeyi. Allah barkiɗina'on hokka'on jam.

Jonde Tasaloonikanko'en e Hoolaare Maɓɓe

[2]Koo ndeye e min ngetta Allah ngam moodon on fuu, e min ngaɗana'on do'aare.

[3]Yeeso Allah meeɗen Nyaako meeɗen Mo Dow, e min nyuma dow kuuɗe moodon ɗe hoolaare, e no yidde nde ngoodudon waɗata'on on kuwa naa' seɗɗa, e no munyirton nder torra ngam kammunde moodon dow Joomiraawo meeɗen Yeesu Almasiihu.

[4]Bandiraaɓe ɓe Allah yiɗi, e min andi Allah suɓii'on.

[5]Ngam Habaru Belɗum ɗum min ngaddani'on naa' ɗum boliiɗe tan, ammaa e ɗum woodi bawɗe, e Ruuhu Allah, e tabbitinki goonga maajum. On andi iri jonde nde min ngaɗi hakkunde moodon ngam ɗum nafana'on.

[6]On ngartii ekkitotooɓe to amin e to Joomiraawo, ngam on njaɓii Wolde Allah nder welwelo ngo Ruuhu Allah hokkata, koo nde on njarii torra naa' seɗɗa.

[7]Non ngartirdon ko fuu tokkuɓe Yeesu wonɓe leydi Makidooniya e Akaaya ekkitotoo.

[8]Ngam daga to moodon wolde Joomiraawo heɓi sankitaaki naa' e leydi Makidooniya e Akaaya tan, ammaa koo toye ɗum andii hoolaare moodon dow Allah. Ngam non naa' sey to min mbi'ii goɗɗum dow maajum.

[9]Ngam kamɓe e ko'e maɓɓe kokkata habaru no njaɓɓoriiɗonmin ko min ngari to moodon. Ɓe kokkiimin habaru no alirdon tokkuki gunkiiji ngartudon to Allah, ngam kuwanon Allah mo yonki mo goonga,

[10]nden keɗoodon wartoyki Ɓiɗɗo maako daga dow, mo o ummini daga mayde, waato Yeesu kisnayɗo'en daga monnere Allah garaynde.

1 Tasaloonikanko'en 2

Kuuɗe Bulus Nder Tasaloonika

[1]Bandiraaɓe, onon e ko'e moodon on andi garol amin to moodon naa' e meere ngol woni.

[2]Ammaa koo nde ndenno min njarii torra e semtineeki e Filibi, non no anduɗon, e ballal Allah meeɗen min kokkii'on Habaru Belɗum ƴiwoyɗum to maako kulol walaa, koo nde yimɓe nganyiimin naa' seɗɗa.

[3]Carel ngel min torii'on njaɓon Habaru Belɗum, min kuutiraayi fewre, walaa halleende nder ɓerɗe amin, min ƴoyraayi'on.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

4Ammaa non no Allah hooloriimin hokkimin kuugal wa'ajinki Habaru Beldum, non min nga'ajinirtadum, naa' ngam min mbelnana yimɓe ɓerde, ammaa ngam min mbelnana Allah ɓernde kanko poondoowo ɓerde amin.

5On andi min meedaayi metanki'on meto beldum honduko, non maa min ngalaa suuno goddum ngo boliide amin suudata, Allah woni ceyduujo amin.

6Min daɓɓitaayi mangu to yimɓe, koo to moodon, koo to woɓɓe, koo nde min mbaaway min mbi'a'on doole ngadanonmin goddum ngam min lilaaɓe Almasiihu.

7Ammaa e min jogorii'on seese-seese no maduujo jogortoo ɓingel muudum.

8Ngam yidde nde min ngidi'on haa e min ciryii naa' min kokka'on Habaru Beldum dum Allah tan, ammaa fuu e yonkiiji amin, ngam on ngartii ɓe min ngidi naa' seddа.

9Bandiraaɓe, on ngejjitaayi kuude de min kuwi naa' seddа. Min kuwii jemma e nyalawma ngam to' min njowana goddo nder moodon wongal teddoral carel ko min nga'ajinanta'on Habaru Beldum yiwoydum to Allah.

10Onon on ceydu'en, Allah maa o ceyduujo dow no min njoodorinoo jonde ceniinde e aadilaaku e jonde nde walaa goddum ko woodaa nder moodon, onon kooliiɓe Yeesu.

11Ngam on andi no nyaako jogorii ɓiɓɓe muudum, non min jogorii'on.

12Min mbagginii'on, min cembidinii'on, min mbi'ii'on doole ngadon jonde belnanaynde Allah ɓernde noddudo'on nder Laamu maako e teddungal maako.

13Non maa koo ndeye e min ngetta Allah, ngam carel ngel njaɓudon Wolde Allah nde nandon to amin, on njaɓaayinde bo wolde neddo, ammaa on njaɓiinde nde Wolde Allah, non no nde wontindiri. E nde huwa nder ɓerde moodon, onon kooliiɓe Allah.

14Bandiraaɓe, on ngartii ekkitotooɓe jonde tokkuɓe Allah wonɓe leydi Yahuudiya ɓe Yeesu Almasiihu. On njarii torra to yimɓe leydi moodon non no kamɓe maa ɓe njariri torra to juude Yahuudanko'en.

15Yahuudanko'en ɓen mbari Yeesu Joomiraawo e annabo'en, nden ɓe ndiiwimin. E ɓe ngada ko Allah yidaa, e ɓe nganya koo moye!

16E ɓe kadamin wa'ajinanki yimɓe naa' Yahuudanko'en ngam to' yimɓe ɓen keɓa kisndam. Non e wada koo ndeye e ɓe kebbina poondirdum hakke maɓɓe. Ammaa monnere Allah yaadake jipponoyakeɓe.

Bulus Yidii So"aaki Tasaloonika

17Bandiraaɓe, dum sendii'en ngam carel seddа nder ɓandu, ammaa min alaayi nyumuki dow moodon. Min kaaɓii yiiki'on; ngam non min ngadii ko min mbaawata waduki min ngi'a'on gite e gite.

18Min ngidii warki to moodon. Goonga, min Bulus, mi yidii mi wara naa' nde go'o naa' nde didi, ammaa Ceydan hadiimin.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

19Dow ɓeye min ngadi ɓerde amin? Ɓeye mbelnantamin ɓerde? Ɓeye ngoni ɓe min mantortoo yeeso Joomiraawo meeden Yeesu nyalnde wartoyki maako? Naa' dum onon?

20Goonga, dum onon min mantortoo. Onon ngoni beldum ɓerde amin.

1 Tasaloonikanko'en 3

1Ngam non nde min mbaawaayi munyuki, sey min ngi'i dum ɓurii wooduki dum alamin e Atina, minon tan.

2Min liloyi bandiraawo amin Timooti to moodon, mo min kuudata, e mo huwana Allah nder hokkuki Habaru Beldum dum Almasiihu. Min lilumo ngam o tabbitina hoolaare moodon o sembidina'on,

3ngam to' torra ka njardon wada goddo moodon yewra ala hoolaaki Yeesu. Onon e ko'e moodon on andi doole njaren torra iri ka'a.

4Ngam carel ko min ngondunoo e moodon, min ngadii ka wiiki'on daga ilaa en njaray torra. Ɓum boo wadii non, no andudon.

5Ngam non, nde tampumi munyuki, mi liloyii ngam mi nana habaru hoolaare moodon. E mi hula koo Ceydan majjinii'on, kuugal amin wartii meere.

6Ammaa jooni Timooti wartii daga to moodon, o hokkiimin habaru bodɗum dow hoolaare moodon e yidde nde ngoodudon. O wi'iimin koo ndeye on nyuma nyumol bongol dow amin, nden on ngidi yiikimin non no min ngidiri yiiki'on.

7Ngam non, bandiraaɓe, nder fuu wannaare e torra dum min njari, on pewnaniimin ɓerde ngam hoolaare moodon.

8Jooni e min ngoodi yonki goonga, to on ndarake e sembe nder tokkuki Joomiraawo.

9Iri ndeye yettoore min ngettata Allah ngam moodon? E min ngettamo ngam beldum ɓernde dum min nanata yeeso maako ngam moodon.

10Jemma e nyalawma e min ngada do'aare naa' sedda ngam min pudɗita min ngi'a'on gite e gite, min kebbitina ko ndulludon nder hoolaare moodon.

11Allah Nyaako meeden e hoore muudum e Joomiraawo meeden Yeesu siryanoomin laawol no min ngarirta to moodon.

12Joomiraawo ɓeyda yidde nde ngidindirdon naa' sedda e yidde nde ngiddon woɓɓe maa, non no yidde amin ɓeydorii dow moodon.

13O sembidina ɓerde moodon ngam ngarton ɓe ngalaa goddum ko woodaa, ngarton ceniiɓe yeeso Allah Nyaako meeden nyalnde wartuki Joomiraawo meeden Yeesu e fuu ceniiɓe maako.

1 Tasaloonikanko'en 4

Iri Jonde Nde Allah Yidi

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

1E re'irde bandiraaɓe, e min toroo'on, ngam Yeesu Joomiraawo, ngaɗee jonde kaanunde nde Allah nanata belɗum mayre, non no ekkitiiɗon to amin, non no njooɗoriiɗon jooni. Ɓeydee jooɗoraaki non.

2Ngam on andi min mbi'ii'on ko Yeesu Joomiraawo wi'i ngaɗon.

3Ngam Allah e yiɗi ngarton ceniiɓe, ngoɗɗitooɗon waɗuki njeenu.

4Koo moye mooɗon ekkitoo no surirta ɓandu muuɗum nder senaaki e mangu,

5naa' nder suuno ngo wooɗaa non no heeferɓe ɓe andaa Allah ngaɗata.

6Dow fii ɗu'um, to' goɗɗo hallana bandiraawo muuɗum koo waɗanamo ko wooɗaa. Min mbi'ii'on ka daga arande, min mbagginii'on wiiki, Joomiraawo waatanay gaɗoowo non e bone.

7Allah noddaayi'en ngam ngarten ɓe cenaaki, ammaa o noddu'en ngaɗen jonde ceniinde.

8Ngam non, fuu ganyuɗo ekkitinol ngo'ol, naa' neɗɗo o wanyi, Allah o wanyi, kokkoowo'on Ruuhu maako.

9Dow no haani ngiɗindiron boo, naa' sey to goɗɗo windanii'on, ngam onon e ko'e mooɗon Allah ekkitinii'on ngiɗindiron.

10Min tabbitinii on ngiɗi fuu bandiraaɓe meeɗen wonɓe leydi Makidooniya. Fuu e non bandiraaɓe, e min ɓeyda wiiki'on, ɓeydee waɗuki non.

11Ngaɗee ko mbaawoton waɗuki ngaɗon jonde jam, paamanee ko woni yeeso mooɗon tan, on kuutira juuɗe mooɗon non no min mbi'i'on ngaɗon.

12Non waɗay ɓe tokkaayi Yeesu ndarda'on e mangu, nden on njowataa kammunde mooɗon dow koo moye ngam ko ngiɗɗon.

Wartoyki Joomiraawo

13Bandiraaɓe, e min ngiɗi andon goonga dow ɓen ɗon tokkuɓe Yeesu mayɓe ngam to' ngaɗon ka wannuki bo yimɓe horiiɓe ɓe ngalaa kammunde.

14Nde en njaɓii Yeesu maayii ummake, non maa en njaɓii Allah wadday tokkuɓe Yeesu mayɓe hawti e Yeesu.

15E min mbi'a'on dow ko wolde Joomiraawo wi'i, carel ngel Joomiraawo wartata, goonga enen gooduɓe yonki en artataa tokkuɓe Yeesu mayɓe yaaki dow.

16Ngam Joomiraawo e hoore muuɗum jippoyto daga dow e noddol cembingol, e hononde malaa'ikaajo mawɗo, e duudol luwal Allah. Mayɓe e tokki Almasiihu kamɓe artata ummaaki.

17Nden enen tokkuɓe Yeesu gooduɓe yonki e carel ngel ɗum hoccay'en hawti e maɓɓe nder duule ngam kawren e Joomiraawo e njayri dow. Gaɗa ɗon en njooɗodoto e maako haa abadaa.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

18Ngam non, cembidinee bandiraaɓe moodon e haala ka'a.

1 Tasaloonikanko'en 5

Njoodee On Ciryii Ngam Wartoyki Joomiraawo

1Onon bandiraaɓe, dow carel e nyalnde nde fuu fii du'um wadata, naa' sey to dum windanii'on.

2Ngam onon e ko'e moodon on andi bodduum Nyalnde Joomiraawo waray no gujjo wardata jemma.

3Carel ngel yimɓe mbi'ata, “E woodi jonde jam, nden ɓernde e waltii,” nden don e don sey halkere yanonoyaɓe. Nde waranayɓe no danyngol waranta debbo goodudo reedu, ɓe keɓataa laawol hisuki.

4Ammaa onon bandiraaɓe, naa' nder nyiwre ngondon, hakko nyalnde nden don uddoo'on bo gujjo.

5Ngam onon on fuu on ɓiɓɓe jayngol, on ɓiɓɓe nyalawma. Enen naa' en yimɓe jemma koo yimɓe nyiwre.

6Ngam non, to' en daano no woɓɓe ngadata, ammaa en njoodo en ciryii, en curi ko'e meeden.

7Ngam daanotooɓe, jemma ɓe daanotoo, nden jarooɓe njaru ngiltoo maa, jemma ɓe njarata ɓe ngiltoo.

8Ammaa enen, nde en yimɓe nyalawma, sey paamanen ko'e meeden. En ɓorno hoolaare e yidde nde warta bo toggoore njamndi meeden nde konu, waduki ɓerde meeden dow heɓuki kisndam warta bo humneere njamndi nde konu meeden.

9Allah suɓaayi njaren monnere muudum, ammaa o suɓanii'en heɓuki kisndam barka Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu.

10Kanko maayi ngam meeden, ngam koo en ngoodi yonki koo en maayii, en njoododoto e maako.

11Ngam non, cembidindiree mballindiree non no ngadoton.

Wagginki e Kownol

12Ammaa e mi toroo'on bandiraaɓe, kokkee kuwooɓe nder moodon mangu, waato ardiiɓe'on nder kuugal Joomiraawo wagginooɓe'on.

13Kokkeeɓe mangu naa' sedda nder yidde ngam kuugal maɓɓe. Njoodee jam hakkunde moodon.

14Donmaa e min toroo'on bandiraaɓe, kaɓanee ɓe ngidaa kuugal, cembidinee gewruɓe, mballee ɓe cembidaa, ngaadee munyal e koo moye.

15Tabbitinee to' goddo waato halleende e halleende. Ammaa koo ndeye daɓɓitee waduki ko woodi hakkunde moodon. Ngadanee koo moye non.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

16Nanee welwelo nder ɓerɗe moodɔn koo ndeye.

17Ngaɗee ka waɗuki do'aare.

18Nder fuu ko heɓi'on ngettee Allah, ngam kanjum woni ko Allah yiɗi ngaɗon nder tokkuki Yeesu Almasiihu.

19To' on kaɗu kuugal Ruuhu Allah.

20To' on njawan annabaaku,

21ammaa poondee koo ɗume, njogoodɔn ko woodi.

22Ngoɗɗitee koo iri ndeye halleende.

23Allah Joomu Jam e hoore muuɗum wartira'on laaɓuɓe gaɗa e yeeso. O sura yonkiiji moodɔn e ɓerɗe moodɔn e ɓalli moodɔn boɗɗum, ngarton ɓe ngalaa goɗɗum ko woodaa nyalnde wartuki Joomiraawo meeɗen Yeesu Almasiihu.

24On ɗon noddudɔ'on, o waɗayɗum ngam o gaɗoowo ko o wi'i.

25Bandiraaɓe, ngaɗaneemin do'aare.

26Kownon fuu bandiraaɓe e hownirki higaaku.

27E mi wi'a'on ngam Joomiraawo ɗum jangana fuu bandiraaɓe ɗerewol ngo'ol.

28Joomiraawo meeɗen Yeesu Almasiihu barkiɗina'on.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

2 Tasaloonikanko'en

2 Tasaloonikanko'en 1

Kownol Bulus

1Min Bulus windi ɗerewol ngo'ol hawti e Siila e Timooti. Min mbindanngol tokkuɓe Yeesu gonɓe gariiri Tasaloonika, ɓe Allah Nyaako meeɗen e Yeesu Almasiihu Joomiraawo jeyi.

2Allah Nyaako Mo Dow e Yeesu Almasiihu Joomiraawo barkiɗina'on hokka'on jam.

Gartol Almasiihu

3Bandiraaɓe amin, e haani min ngaɗa ka yettuki Allah koo ndeye ngam moodon, ngam hoolaare moodon e ɓeydoo naa' seɗɗa, nden yidde nde ngiɗindiron e ɓeydoo.

4Kanjum waɗi minon e ko'e amin e min mantoroo'on nder kawte tokkuɓe Allah. E min ɗiiwitanaɓe no munyirɗon e hoolaare moodon nder fuu torraaji e caɗeele ɗe njaroton.

5Fuu ɗu'um tabbitinii kiita Allah e woodi goonga, ngam maajum ɗum wartiray'on kewtuɓe jooɗaaki nder laamu maako, ngam ɗow maajum njaroton torra.

6Allah o gaɗoowo ko haani. O waatanay ɓen ɗon torrayɓe'on e torra,

7o waltinay ɓerɗe moodon onon torreteeɓe. Minon maa o waltinay ɓerɗe amin. O waɗay non nyalnde nde Yeesu Almasiihu wangata daga dow nder hiite hawti e malaa'ika'en maako gooduɓe bawɗe.

8Ganyuɓe Allah e ganyuɓe ngaɗa ko Habaru Belɗum ɗum Joomiraawo meeɗen Yeesu wi'i, Allah waatanayɓe halkere kallunde.

9Be njaray torra halkere nde haa abadaa, ɗum ittayɓe daga yeeso Joomiraawo e yeeso mangu bawɗe maako.

10Halkere nden wangay nyalnde nde o wartoyta. O wartoyay ngam ceniiɓe maako teddinamo fuu kooliiɓemo mawninamo. Onon maa on kawtay e maɓɓe, ngam on njaɓii habaru ɗum min kokki'on.

11Kanjum waɗi koo ndeye e min ngaɗana'on do'aare. E min toroo Allah meeɗen wartira'on yimɓe gaɗooɓe iri jonde nde o noddi'on ngaɗon. Barka bawɗe maako o hebbina koo ɗume boɗɗum ɗum ngiɗɗon waɗuki ngam on koolake Yeesu.

12E min ngaɗa do'aare nde'e ngam inde Joomiraawo meeɗen Yeesu mawninee nder moodon, kanko boo o mawnina'on barka yidde Allah meeɗen e Yeesu Almasiihu Joomiraawo.

2 Tasaloonikanko'en 2

Wanguki Kalluɗo

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

1Dow gartol Joomiraawo meeɗen Yeesu Almasiihu e hawrutuki meeɗen e maako, e min toroo'on bandiraaɓe,

2to' hakkiilo mooɗon ummilawoo koo ngannon dow yimɓe bi'ooɓe nyalnde nde Joomiraawo wartoyta warii. Ɗum gaɗotooɗum ɓe mbi'a minon mbi'i non nder annabaaku, koo nder wa'ajinki, koo boo nder ɗerewol min mbindiɗum.

3To' on njaɓu goɗɗo majjina'on e koo ngole laawol. Ngam nden ɗon nyalnde waroytaa naa wongel carel waɗii ngel yimɓe ɗuɗɓe nganyata Allah. E carel ngel, Kalluɗo wangay, mo ɗum siryanii halkere nde haa abadaa.

4O wanyay koo ɗume ko yimɓe noddata allah koo boo ko ɓe mawninta, o mawnina hoore maako dow maajum. Haa maa o nattay Wuro Ceniingo ngo Allah, o jooɗoo, o wi'a kanko woni Allah.

5On ciftoraayi ko ngondunoomi e mooɗon mi wi'ii'on ɗu'um?

6Jooni on andi ko haɗi Kalluɗo o'o warki. To carel kaanungel waɗii, ɗum wanginaymo.

7Ngam bawɗe Kalluɗo on ɗon yaadake fuɗɗii huwuki e suuɗe. Ammaa on ɗon taɓɓotooɗoɗe, o waɗay ka taɓɓaakiɗe naa o hoccaama.

8Gaɗa ɗon ɗum wanginay Kalluɗo on, sey Yeesu Joomiraawo wariramo e foofaango honduko muuɗum, nden halkiramo teddungal wartuki muuɗum.

9Kalluɗo on warday e bawɗe Ceyɗan, o waɗay alaamaaji e kayɗiniiɗum e kulniiɗum feere-feere ɗum fewre,

10e koo iri ɗeye kuuɗe kalluɗe ƴoyrayɗe yimɓe kalkayɓe. Yimɓe ɓen kalkay ngam ɓe nganyii ɓe ngiɗa goonga ɓe kisa.

11Ngam non, Allah lildanayɓe wembere mawnde ngam ɓe njaɓa fewre,

12ngam ɗum taƴa kiita dow fuu ɓe njaɓaayi goonga nanooɓe belɗum halleende.

Ndaree Boɗɗum

13Onon bandiraaɓe amin ɓe Joomiraawo yiɗi, e haani min ngaɗa ka yettuki Allah ngam mooɗon koo ndeye. Ngam daga arande Allah suɓii'on ngam kison barka laaɓinki ki Ruuhu maako waɗata e jaɓuki goonga.

14Ngam maajum Allah noddi'on barka Habaru Belɗum ɗum min nga'ajinani'on. O noddu'on ngam keɓon nattuki teddungal Joomiraawo meeɗen Yeesu Almasiihu.

15Ngam non bandiraaɓe, ndaree boɗɗum njogee ekkitinol ngol min ekkitini'on nder meto amin koo nder ɗerewol ngol min mbindani'on.

16Joomiraawo meeɗen Yeesu Almasiihu e hoore muuɗum, e Allah Nyaako meeɗen Mo Dow, giɗɗo'en cembiɗinɗo'en sembiɗinki ki re'ataa kokkuɗo'en kammunde bonde barka yidde maako,

17o fukkinana'on ɓerɗe, o sembiɗina'on nder koo ngale kuugal bongal e wolde bonde.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

2 Tasaloonikanko'en 3

Ngaɗaneemin Do'aare

1Bandiraaɓe amin, ko sakitii woni ngaɗaneemin do'aare ngam habaru Joomiraawo sankitoo jawɗum ɗum mawninee non no mawninirɗonɗum.

2Kadin ngaɗaneemin do'aare ngam Joomiraawo hisnamin daga yimɓe kalluɓe, ngam naa' koo moye hoolii Yeesu.

3Ammaa Joomiraawo o gaɗoowo ko o wi'i, o sembiɗinay'on, o reenay'on daga on ɗon Kalluɗo.

4E min koolii Joomiraawo, min tabbitinii on ngaɗa ko min mbi'i'on ngaɗon, on ngaɗay boo ka waɗukiɗum.

5Joomiraawo waɗa ɓeydon anduki yidde Allah o waɗa'on munyon nder torraaji ɗi njaroton non no Yeesu munyiri nder torraaji kalluɗi ɗi o yari.

Doole Koo Moye Huwa

6Bandiraaɓe, e min mbi'a'on nder inde Joomiraawo meeɗen Yeesu Almasiihu, doole ngoɗɗitoodon koo moye dakkiiɗo tokkuɗo Yeesu mo tokkataa ko min ekkitini'on.

7Ngam onon e ko'e moodon on andi e haani ngaɗon ka ekkitaaki iri jonde amin. Naa' min dakkiiɓe carel ko min njooɗodii e moodon.

8Non maa, fuu mo min nyaamani nyamndu min njoɓiimo. Min kuwii naa' seɗɗa jemma e nyalawma ngam to' min njowana goɗɗo moodon teddoral.

9Min ngaɗu non naa' ngam min mbaawataa ɗaɓɓutuki ballal moodon, ammaa ngam min ngaɗa goɗɗum ko ekkitotoodon.

10Ngam koo carel ko min ngondunoo e moodon, raa ko min mbi'i'on ngaɗon, “To neɗɗo wanyii huwa, to' on kokkumo nyamndu.”

11Ngam min nanii habaru woɓɓe moodon ɓe dakkiiɓe, ɓe kuwataa. E ɓe natta haala ka yaalaayiɓe.

12E min mbi'a iri yimɓe ɓe'e e min mbagginaɓe nder inde Joomiraawo meeɗen Yeesu Almasiihu ɓe ngaɗa jonde bonde ɓe kuwa ɓe keɓana ko'e maɓɓe ko ɓe nyaamata.

13Onon boo bandiraaɓe amin, to' on comu waɗuki ko haani.

14To goɗɗo wanyii tokkuki ko min mbi'i nder ɗerewol ngo'ol, paamaneemo boɗɗum. To' on kawtu hoore e maako ngam o nana cemtuɗum o mo"ina ngikku maako.

15Fuu e non, to' on koccumo bo ganyo moodon, ammaa mbaggineemo no mbagginirton tokkuɗo Yeesu.

Boliiɗe Cakitiiɗe

16Joomiraawo joomu jam e hoore muuɗum hokka'on jam koo ndeye nder koo ɗume. Joomiraawo wonda e moodon on fuu.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

17Min Bulus windi kownol ngo'ol e jungo am. E mi winda ɗu'um nder fuu ɗereeji ɗi mbindumi ngam ɗum holla min windiɗi. Non mbindiraymi.

18Joomiraawo meeɗen Yeesu Almasiihu barkiɗina'on on fuu.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

1 Timooti

1 Timooti 1

1Derewol ngo'ol ƴiwoyii daga jungo am, min Bulus. Allah Kisnoowo meeɗen e Yeesu Almasiihu mo ngaɗɗen ɓernde dow muuɗum wi'ii mi warta lilaaɗo maako.

2E mi windanmaa ɗerewol ngo'ol, Timooti, ɓiɗɗo am mo goonga nder tokkuki Yeesu. Allah Nyaako meeɗen Mo Dow e Yeesu Almasiihu Joomiraawo meeɗen barkiɗinmaa, yurminanmaa, hokkumaa jam.

Wagginol Dow Ekkitinol Fewre

3E mi yiɗi njooɗoɗaa e Aafisa, non no tororimaami carel ko njahaynoomi Makidooniya, ngam mbagginaa woɓɓe yimɓe ekkitinooɓe ekkitinol fewre ɓe ala.

4Wi'uɓe ɓe cendira e habaruuji fewre ɗin ɗon e feerootirki lenyol ki walaa keerol, ngam iri non hollataa no ɗum hoolortoo Allah, sey ni ɗum ummina geddi tan.

5Ko waɗi mbiimi ngaɗaa non woni ngam ɗum waɗa'en ngiɗindiren yidde ƴiwoynde nder ɓernde lamnde e ɓernde kollaynde en ngaɗa ko woodi, e ɓernde kooliinde Yeesu e goonga.

6Woɓɓe yimɓe nde ali waɗuki non, ɓe majjii laawol goonga, ɓe puɗɗi metuki haalaaji meereeji.

7E ɓe ngiɗi ɗum anda ɓe moodiɓɓe Attawra, ammaa ɓe paamataa ko ɓe mbi'ata, koo dow ko ɓe ekkitinta ɓernde go'o.

8En andi dooka e woodi to ɗum huutiraama no haani ɗum huutiree.

9Kadimaa en andi dooka waɗaaka ngam aadili'en, ammaa ngam gewooɓe dooka, e yimɓe ɓe ngaɗataa ko ɗum wi'iɓe, e ɓe kulataa Allah, e gaɗooɓe ko wooɗaa, e yimɓe ɓe cenaaki, e kuɗooɓe Allah, e yimɓe barooɓe danyooɓe mu''en, e gaɗooɓe warhoore,

10e gaɗooɓe njeenu, e gaɗooɓe luuɗu, e coorooɓe maccuɓe, e pewooɓe, e ceydotooɓe fewre, e koo ɗume ɗum tokkaayi ekkitinol goonga,

11gongol nder Habaru Belɗum ɗum Allah joomu mangu barkiɗinaaɗo wi'iyam mi wa'ajina.

Bulus Yettii Allah

12Mi yettii Yeesu Almasiihu Joomiraawo meeɗen kokkuɗoyam sembe kuugal am. Mi yettiimo ngam o yiiriiyam goonga o suɓiiyam mi huwanamo.

13Koo nde ndenno mi metii haalaaji kalluɗi dow maako, mi torrii tokkuɓemo, mi huɗiimo, ammaa Allah yurminaniiyam, ngam e carel ngel, mi andaa ko ngaɗaymi, mi hoolaaki Yeesu Almasiihu.

14Joomiraawo meeɗen yaafanakeyam hakke caahu, nden o hokkiiyam hoolaare e yidde gonde nder Yeesu Almasiihu.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

15Yeesu Almasiihu warii nder duuniyaaru ngam hisna gaɗooɓe hakke. Haala ka'a ka tabbutuka ka hewtii ɗum jaɓaka. Min boo, mi ɓurii koo moye waɗuki hakke.

16Ammaa Allah yurminaniiyam ngam Yeesu Almasiihu holliiyam munyal ngal walaa keerol, min ɓurɗo koo moye hakke, ngam ɗum warta misaalu to koo moye tokkayɗomo yeeso ɗo'o ngam heɓa yonki ki re'ataa.

17O Laamiiɗo haa abadaa, o walaa keerol, o yi'ataako, kanko tan woni Allah. Mangu e teddungal tabbita to maako haa abadaa abadin.

18Biɗɗo am, Timooti, e mi wagginmaa dow ko annabo'en mbiinoo dow maaɗa. Tokku ko ɓe mbi'i ngam mbaawaa waɗuki kuugal ngal Allah hokkumaa,

19a hooloomo e ɓernde lamnde. Woɓɓe yimɓe nde nganyi waɗuki non, ɓe lallinii hoolaare maɓɓe.

20Nder maɓɓe e woodi Himeeniyus e Alijanda. Mi aldiiɓe e Ceyɗan ngam ɓe ekkitoo aluki metuki haalaaji kalluɗi dow Allah.

1 Timooti 2

Ekkitinki Dow Do'aare

1Ngam non, arande e mi wi'a ɗum waɗa ka toraaki Allah, ɗum waɗa do'aare, ɗum toroomo, ɗum yettamo ngam koo moye.

2Ɗum waɗana laamiiɓe do'aare, e koo moye ardiiɗo ngam njooɗooɗen jam hakkiilo meeɗen e fukkii, en mawnina Allah, en ngaɗa ko o wi'i.

3Non e woodi. Allah Kisnoowo meeɗen e nana belɗum maajum,

4ngam e mo yiɗi koo moye anda goonga hisa.

5Ngam Allah o go'oto, nden ciryootirɗo hakkunde Allah e yimɓe o go'oto. Kanko woni Yeesu Almasiihu,

6kokkuɗo hoore maako ngam o rimɗina yimɓe. Kanjum woni ceyda ɗum um hokki nde carel waɗi.

7Ngam maajum ɗum suɓiiyam mi warta ga'ajinoowo e lilaaɗo e ekkitinoowo yimɓe naa' Yahuudanko'en dow hoolaaki goongahi. Goonga mbi'aymi, naa' mi feway!

8Ngam non e mi yiɗi to tokkuɓe Yeesu kawriti fuu, worɓe ngaɗa do'aare e ɓe ɗefta juuɗe ceniiɗe naa' nder monnere koo geddi.

9Non maa, e mi yiɗi rewɓe ɓornoo kolte no haani ngam semteende e faamanki hoore. Mi yiɗaa ɓe ɓornoo kolte ɗe ceede e mo"itinaaki koccayki hakkiilo yimɓe bo mo"inki gaasa, koo waɗuki coddi, koo jiinaari,

10sey ni ɓe kuwa kuuɗe boɗɗe no rewɓe kulooɓe Allah haani ngaɗa.

11Rewɓe ekkitoo ekkitinol nder de"utuki e lesnuki hoore.

12Mi jaɓaayi goɗɗo debbo ekkitina gorko koo laamoo dow maako; doole ɓe nde"ita.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

13Ngam Aadamu Allah arti taguki, nden Hawwaa'u.

14Nden naa' Aadamu ɗum ƴoyri, ɗum debbo on ɗum ƴoyri, o yewi dooka Allah.

15Fuu e non, rewɓe nder danyngol ɓiɓɓe ɓe kisay to ɓe ngaɗii ka hoolaaki Yeesu e ɓe kolla yidde e ɓe ngaɗa jonde lamnde e semteende.

1 Timooti 3

Ardiiɓe Kawtal Tokkuɓe Yeesu

1Haala kan ɗon ka tabbutuka wi'uki: Gaɗɗo ɓernde muuɗum dow wartuki mawɗo kawtal tokkuɓe Yeesu, o yiɗii kuugal bongal won ɗon.

2Ngam non doole mawɗo kawtal tokkuɓe Yeesu warta walaa ko ɗum huɗirtamo, gooduɗo debbo go'oto, curɗo hoore muuɗum, gaɗoowo ko haani, jaɓɓotooɗo hoɓɓe, bawɗo ekkitinki.

3To' o warta jaroowo, koo ɗaɓɓitoowo hawre, ammaa mo hakkiilo, giɗɗo jonde jam, naa' gooduɗo yidde ceede.

4Doole o jogoo wuro maako boɗɗum, o ekkitina ɓiɓɓe maako ngaɗa ko o wi'i, ɓe kokkamo mangu.

5Ngam to neɗɗo andaa no jogortoo wuro muuɗum, no o ardortoo kawtal yimɓe Allah?

6Haanaa boo tokkuɗo Yeesu keso warta ardiiɗo, ngam ɗum gaɗotooɗum o mawnina hoore maako, nden ɗum waɗanamo no ɗum waɗani Ceyɗan.

7E haani o warta neɗɗo mo koo moye andi jonde maako e wooɗi haa maa e ɓe tokkaayi Yeesu. Ngam to' o warta ko semtinii o yana nder tarkowol Ceyɗan.

Kuwooɓe Nder Kawtal Tokkuɓe Yeesu

8Non maa doole kuwooɓe nder kawtal tokkuɓe Yeesu ngarta gooduɓe ngikku boɗɗum, wi'ooɓe goonga, naa' jarooɓe, koo gooduɓe yidde ceede.

9Doole ɓe njogoo goonga lugguka dow hoolaaki Yeesu e ɓernde lamnde.

10Arande ɗum foondaɓe taw ɗum yi'a. To ɓe ngalaa ko ɗum huɗirtaɓe, sey ɓe kuwa kuugal ngal.

11Non maa rewɓe ɓen ngarta ɓe ngikku boɗɗum, to' ɓe ngarta bi'ooɓe haalaaji kalluɗi dow woɓɓe, ammaa ɓe ngarta curɓe ko'e maɓɓe, gaɗooɓe goonga dow koo ɗume.

12Kuwoowo nder tokkuɓe Yeesu wona gooduɗo debbo go'oto, jogiiɗo wuro muuɗum boɗɗum.

13Ɓen ɗon kuwooɓe kuuɗe maɓɓe boɗɗum, ɓe keɓani ko'e maɓɓe inɗe boɗɗe, ɓe mbaaway ɓe meta kulol walaa dow hoolaaki Yeesu Almasiihu.

Sirru Diina Meeɗen

14E mi winda ɗerewol ngo'ol, e mi kammoo waroyki to maaɗa naa' ko neeɓi.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

15Ammaa to mi warilawaayi, ɗerewol ngo'ol wallete andaa no haani njooɗoroo ɗen nder wuro Allah, waato kawtal tokkuɓe Allah mo yonki, darŋalal jogotoongal goonga.

16Walaa wongo seko, sirru diina meeɗen e mawni, wiiki: Almasiihu warii nder ɓandu neɗɗo, Ruuhu Allah hollii e mo waɗa ko Allah yiɗi, malaa'ika'en ngi'iimo, ɗum hokkii habaru maako nder lenyi, ɗum hoolakemo nder duuniyaaru, ɗum hocciimo yaaki dow nder mangu maako.

1 Timooti 4

Ekkitinooɓe Fewre

1Ruuhu Allah tabbitinii wi'uki e balɗe re'uki duuniyaaru woɓɓe yimɓe alay hoolaaki Yeesu, ɓe tokka ekkitinooɓe fewre keɓuɓe andal mu"en to ginni.

2Ekkitinooɓe ɓen ɓe munaafuki'en, ɓe pewooɓe ɓe nyumo waatungo.

3E ɓe kaɗa teegal, e ɓe kaɗa nyaamuki goɗɗi nyamnduuji. Ammaa Allah waɗii teegal e koo iri nduye nyamndu ngam kooliiɓemo anduɓe goonga njaɓa ngettamo.

4Ngam fuu ko Allah waɗi e ɗum wooɗi. Nden to' ɗum wanya koo ɗume, ammaa ɗum jaɓee nder yettoore,

5ngam Wolde Allah e do'aare laaɓiniiɗum.

Kuwanoowo Yeesu Almasiihu Boɗɗo

6Taa ekkitinii tokkuɓe Yeesu niini, a wartay kuwanoowo Yeesu Almasiihu boɗɗo mawnoowo nder boliiɗe goonga ɗe hoolaaki Yeesu e ekkitinol bongol ngol tokkuɗaa.

7Woɗɗita habaruuji fewre ɗi meere ɗi ngalaa goonga dow Allah. Ekkitin hoore maaɗa tokkuki Allah.

8Koo nde ekkitinki ɓandu nafante seɗɗa, tokkuki Allah nafante keerol walaa. Ngam taa waɗii non, ɗum nafante jooni, nden ɗum nafante nder yonki ki keɓataa gaɗa mayde.

9Haala ka'a ka tabbutuka ka hewtii ɗum jaɓaka.

10En kuwa, en piida naa' seɗɗa ngam en ngaɗii ɓerɗe meeɗen dow Allah mo yonki, Kisnoowo koo moye, waato kooliiɓemo.

11Wi'u ɗum waɗa fuu fii ɗu'um, ekkitinɗum.

12Taa' jaɓu koo moye yawana sukaaku maaɗa, ammaa wartu misaalu to tokkuɓe Yeesu nder meto maaɗa, e ngikku maaɗa, e yidde maaɗa, e hoolaare maaɗa, e jonde maaɗa lamnde.

13Ko mi wara, waɗu ka janganki yimɓe Wolde Allah a wa'ajina, a ekkitina.

14Taa' fijir dokkal ngal ɗum hokkumaa carel ko ɗum waɗi annabaaku mawɓe kawtal tokkuɓe Yeesu njowanmaa juuɗe dow hoore.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

15Wadu ka waduki fuu fii du'um, wadu ɓernde maada dow maajum ngam koo moye yi'a yahuki yeeso maada.

16Faaman hoore maada e ekkitinol maada; wadu ka wadukidum, ngam taa wada non, a hisnay hoore maada e nanayɓema.

1 Timooti 5

No Haani Ɗum Jogoroo Tokkuɓe Yeesu

1Taa' haɓan ndottiijo, ammaa metanmo no metirantaa nyaako maada. Waggin kaye'en no mbagginirtaa minyiraaɓe maada,

2rewɓe naye'en boo, bo madu'en maada, surbaaɓe boo, bo minyiraaɓe maada rewɓe nder ɓernde lamnde.

3Mawnin rewɓe ɓe ngalaa wallooɓe ɓe worɓe mu"en maayi.

4To debbo mo gorko muudum maayi e woodi ɓiɓɓe koo taaniraaɓe, ɓe pudda ekkitaaki ko diina maɓɓe wi'i e haani ɓe ngadana danyooɓe maɓɓe, non ɓe ngaatiranta danyooɓe maɓɓe ko ɓe ngadaniɓe, ngam Allah e nana beldum non.

5Debbo mo gorko muudum maayi alaado kanum tan walaa ballaydomo, o wadii ɓernde maako dow Allah won don, e mo wada ka do'aare e mo toroomo jemma e nyalawma.

6Ammaa debbo mo gorko muudum maayi gidando hoore muudum jonde nanki beldum, o yaadake o maayii koo nde e mo foofa.

7Wi'u tokkuɓe Yeesu ngada non, ngam to' goddo heɓa ko hudirtaɓe.

8Fuu mo wallaayi bandiraaɓe muudum, ko ɓuri maa wuro muudum, o alii hoolaaki Yeesu e goonga, o ɓurii mo tokkaayi Yeesu halluki.

9To' dum winda inde debbo mo gorko muudum maayi nder inde rewɓe ɓe worɓe mu"en maayi naa o hewtii duuɓi ɓo yaaki yeeso. Non maa doole o joododakeno e gorko maako e goonga, o tokkaayi worɓe.

10Doole o warta mo dum andiri waduki kuude bodde, ekkitindo ɓiɓɓe maako bodduum, jaɓɓotoodo hoɓɓe, gadanoowo tokkuɓe Yeesu fii bodduum nder lesnuki hoore, balloowo yimɓe nattuɓe torra, gadudo hoore muudum dow waduki bodduum nder koo dume.

11Ammaa taa' windu inde rewɓe sukaaɓe ɓe worɓe mu"en maayi nder inde rewɓe ɓe worɓe mu"en maayi. Mi wi'u non ngam to suuno worɓe ummanakeɓe, ngo senday hakkiilo maɓɓe e alkawal ngal ɓe ngadani Yeesu, ɓe ngada wongal teegal.

12Nden kiita Allah nangayɓe ngam ɓe ngewii alkawal ngal ɓe ngadannoomo arande.

13Gada non, ɓe kuwataa wongal kuugal sey natte-natte gureeje, ammaa ko ɓuri non halluki, ɓe ngaday ka metuki haalaaji kalludi dow yimɓe e ɓe mbi'a ko haanaa wi'eeki.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

14Ngam maajum mi ɓurii yiɗuki rewɓe sukaaɓe ɓe worɓe mu"en maayi ngaɗa teegal, ndanya ɓiɓɓe, paamana wuro maɓɓe, ngam to' wanywanyɓe meeɗen keɓa no metirta fii kalluɗum dow meeɗen.

15Mi wi'u non ngam woɓɓe nder maɓɓe celii tokkii Ceyɗan.

16To goɗɗo debbo tokkuɗo Yeesu e woodi bandiraaɓe rewɓe ɓe worɓe mu"en maayi, sey o wallaɓe. To' o alda kawtal tokkuɓe Yeesu e teddoral, ngam ɓe mbaawa ɓe mballa rewɓe ɓe worɓe mu"en maayi ɓe ngalaa wallooɓe.

17Mawɓe nder kawtal tokkuɓe Yeesu ardotooɓe boɗɗum e haani ɓe ɓura hokkeeki mangu, ɓurɓe maa kamɓe ngoni wa'ajinooɓe e ekkitina.

18Mi wi'u non ngam aayaare wi'ii, “Taa' maɓɓan ngaari honduko carel ko ndi sorɓata,” nden, “Kuwoowo e haani ɗum yoɓamo.”

19To neɗɗo go'oto wi'ii mawɗo nder kawtal tokkuɓe Yeesu waɗii ko wooɗaa, taa' jaɓuka sey ni to e woodi ceydiiɓe ɗiɗo koo tato.

20Waggin gaɗooɓe hakke yeeso koo moye, ngam koriiɓe kula.

21Yeeso Allah e Yeesu Almasiihu e malaa'ika'en ceniiɓe, e mi wagginmaa taa' waɗu yidde hoore nder waɗuki ko mbiimaami.

22Taa' yaawu yowanki koo moye juuɗe ngam waɗuki do'aare suɓukimo ardiiɗo. Non maa taa' waɗu hoore maaɗa nder goɗɗum ko wooɗaa ɗum woɓɓe ngaɗata. Waɗu jonde lamnde.

23Taa' yaru ndiyam tan, ammaa yaru ndiyam inabojam seɗɗa ngam fukkinki nyawu ummantooɗumma nder reedu.

24Hakke woɓɓe yimɓe e njayri ɗum woni ko ɗum foonda ngikku maɓɓe, ammaa hakke woɓɓe sey yeeso ɗum wurtoyto.

25Non maa kuuɗe boɗɗe e njayri ɗe ngoni, koo maa e ɗe cuuɗii ɗe mburtoyto.

1 Timooti 6

1To maccuɓe e tokka Yeesu, e haani ɓe mawnina jeyɓeɓe, ngam to' goɗɗo meta haala kalluka dow Allah e ekkitinol meeɗen.

2To maccuɓe ɓen e ngoodi jeyɓeɓe tokkuɓe Yeesu, to' ɓe njawanaɓe ngam kamɓe maa ɓe tokkuɓe Yeesu. Ammaa ɓe kuwanaɓe ko ɓuri wooɗuki, ngam nyaamooɓe bote kuuɗe maɓɓe ɓe tokkuɓe Yeesu, giɗaaɓe.

Ekkitinol Fewre e Risku Ɗum Goonga

Doole ekkitinaa ɗu'um fuu nga'ajinaaɗum.

3Fuu ekkitinɗo ekkitinol feere caliingol tokka boliiɗe goonga ɗe Yeesu Almasiihu Joomiraawo meeɗen, ɗonmaa o wanyi ekkitinol kollungol no tokkirten Allah,

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

4o kewɗo mangu hoore, walaa ko o andi. O giɗɗo geddi e foɗfoɗtirki dow boliiɗe. Foɗfoɗtirki kin e wadda lawliiru, e yeddootirki, e huɗhuɗtirki, e nyumooji kalluɗi dow yimɓe.

5O giɗɗo yeddootirki ki re'ataa e yimɓe ɓe nyumo baatungo, ɓe ngalaa goonga, nyumooɓe tokkol Allah ɗum ɗatal heɓuki ceede.

6Goonga, e woodi risku mawɗum nder kulol Allah to en munyii dow ko ngooduɗen.

7Ngam en ngardaayi e goɗɗum nder duuniyaaru, non maa en co"odataako e goɗɗum.

8Too, to en ngoodi nyamndu e kolte, ɗum heɗii'en.

9Ammaa giɗɓe riskuki, saɗaa ɓe ngaɗa ko halli, ɓe njana nder tarkowol suuno fuu fii meerejum. Suuno ngon fooɗanayɓe torra ɓe lalla ɓe kalka.

10Ngam yidde ceede woni fuɗɗoode koo iri ɗume fii kalluɗum. Ngam yidde ceede, woɓɓe alii hoolaaki Yeesu ɓe pooɗani ko'e maɓɓe torraaji kalluɗi.

No Haani Tokkuɗo Yeesu Jooɗoroo

11Ammaa an, nde a hoolake Allah, woɗɗita fuu fii ɗu'um. Waɗu hoore maaɗa dow waɗuki ko woodi, e tokkuki Allah, e hoolaakimo, e yidde, e munyal, e hakkiilo.

12Waɗu keerol ko mbaawataa waɗuki nder hoolaaki Yeesu Almasiihu. Keɓanaa hoore maaɗa yonki ki re'ataa, ngam kanjum waɗi ɗum noddumaa carel ko njaɓuɗaa Yeesu yeeso yimɓe ɗuɗɓe.

13Yeeso Allah gaɗanɗo koo ɗume yonki, e yeeso Yeesu Almasiihu biiɗo goonga dow muuɗum yeeso Bilaatus kulol walaa,

14e mi wi'umaa, tokku ko Allah wi'i e goonga naa nyalnde nde Joomiraawo meeɗen Yeesu Almasiihu wartoyta.

15O wartay e carel ngel Allah suɓanimo. Allah o barkiɗinaaɗo, kanko tan jeyi laamu, Laamiiɗo lamlamɓe, Joomu koo ɗume.

16Kanko tan woni mo maayataa, e mo jooɗii nder jayngol, walaa potuɗo ɓaddoo haade maagol, walaa meeɗuɗo yiikimo, walaa baawayɗo yi'amo. Mangu e laamu ɗum re'ataa tabbita to maako. Aamin.

17Waggin gooduɓe risku nder duuniyaaru ndu'u, to' ɓe mawnina ko'e maɓɓe, to' ɓe ngaɗa ɓerɗe maɓɓe dow risku ɗum tabbitataa, ammaa ɓe ngaɗa ɓerɗe maɓɓe dow Allah, kokkuɗo'en koo ɗume ɓernde go'o ngam nanen beldum.

18Wi'uɓe ɓe ngaɗa ko woodi, ɓe ngarta gaɗooɓe kuuɗe boɗɗe, ɓe ngarta kokkooɓe caahu ɓernde go'o, giɗɓe senduduki ko ɓe ngoodi e woɓɓe.

19To ɓe ngaɗii non, ɓe ndesanii ko'e maɓɓe risku tabbutuɗum ngam Nyalnde Jaango, ngam ɓe mbaawa heɓuki yonki tabbitayki.

20Timooti, joga ko Allah hokkumaa boɗɗum. Woɗɗita haalaaji ɗi ngalaa goonga dow Allah e geddi meereeji ɗi woɓɓe yimɓe noddirta “andal, ” ammaa naa' ɗum goonga.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

21Ngam woƀƀe e mbi'a e ngoodi andal, nder non ƀe alii hoolaaki Yeesu. Allah barkidɓina'on.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

2 Timooti

2 Timooti 1

Kownol Bulus

1Min Bulus mo Allah suɓi mi warta lilaaɗo Yeesu Almasiihu windi ɗerewol ngo'ol. Allah suɓiiyam ngam mi hokka habaru yonki ki ɗum waɗi alkawal heɓuki nder tokkuki Yeesu.

2E mi windanmaa ɗerewol ngo'ol Timooti, ɓiɗɗo am nder tokkuki Yeesu, mo ngiɗumi. Allah Nyaako meeɗen e Yeesu Almasiihu Joomiraawo meeɗen barkiɗinmaa, yurminanmaa hokkumaa jam.

Yettoore e Sembiɗinki

3E mi yetta Allah mo kuwanaymi e ɓernde lamnde, no maama'en am ngaɗi. E mi yettamo koo ngele carel ngel ngaɗanaymaami do'aare jemma e nyalawma.

4To mi siftorii gondi ɗi ndufuɗaa, sey mi nana mi haaɓii yiikima ngam mi nana belɗum ɗuɗɗum.

5Mi siftorii no kooloriɗaa Yeesu e ɓernde go'o, non no maama maaɗa Looyis e maduujo maaɗa Yunis kooloriimo ɓernde go'o, nden jooni boo mi tabbitinii an maa a hoolakemo non.

6Ngam non e mi toromaa, ɓeydu huutirki dokkal ngal Allah hokkumaa carel ko njowanmaami juuɗe.

7Ngam Joomiraawo hokkaayi'en ngikku kulol, ammaa o hokkii'en ngikku yidde e bawɗe e suruki ko'e meeɗen.

8Ngam maajum taa' semtu hokkuki yimɓe habaru Joomiraawo meeɗen, taa' boo semtam min maɓɓaaɗo ngam tokkuki Yeesu. Ammaa en njardu torra hokkuki habaru Yeesu nder bawɗe Allah.

9Kanko hisni'en, noddi'en ngam ngarten yimɓe maako kuwen kuugal maako. O waɗu non naa' ngam goɗɗum boɗɗum ɗum ngaɗɗen, ammaa non o yiɗiri fii ɗum waɗoroo e yidde nde o holli'en nder Yeesu Almasiihu ko duuniyaaru tagee.

10Jooni boo o wanginanii'en yidde nden barka Kisnoowo meeɗen Yeesu Almasiihu, gartirɗo sembe mayde meere. Kanko holli'en laawol ngol tokketen kisen keɓen yonki ki re'ataa barka Habaru Belɗum.

11Ngam hokkuki Habaru Belɗum ɗu'um, Allah wartiriyam ga'ajinoowo e lilaaɗo e ekkitinoowo.

12Kanjum waɗi e mi yara bone ɗu'um niini, ammaa fuu e non mi semtaayi ngam e mi andi mo kooliimi. Mi tabbitinii o waaway reenuki ko o hokkiyam yaaki Nyalnde Jaango.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

13Ko ekkitinmaami ɗum goonga. Jogaɗum boɓɓum, tokkuɗum e yidde nde keɓɗen nder hoolaaki Yeesu Almasiihu.

14Joga habaru goonga boɓɓum ɗum Ruuhu Allah gonɗum nder meeɗen hokkumaa.

15A andi koo moye gondo nder leyɗe Aasiya wanyiiyam, nder maɓɓe haa e Fayjelus e Hamoojenis.

16Joomiraawo yurminana wuro Onesiforus ngam nde ɗuɓɓum e mo sembiɗinayam, o semtaayiyam nde ɗum maɓɓiyam nder suudu cural.

17Ko o yottii gariiri Rooma, o ɗaɓɓitiiyam naa' seɓɓa naaki o heɓtiyam.

18Joomiraawo meeɗen yurminanamo Nyalnde Jaango. A andi boɓɓum no o walliriyam nder gariiri Aafisa.

2 Timooti 2

Soojiijo Yeesu Almasiihu Boɓɓo

1An, ɓiɓɓo am Timooti, sembuɗu nder barka gonɗum nder sumpootirki e Yeesu Almasiihu.

2Ko nanɗaa mi ekkitinii yeeso ceydu'en ɗuɗɓe, ekkitinɗum yimɓe ɓe goonga, baawayɓe ekkitinaɗum woɓɓe.

3Munyu nder torra ka njareten bo soojiijo Yeesu Almasiihu boɓɓo.

4Walaa soojiijo nattinayɗo hoore muuɗum nder wongal kuugal feere, ngam ko o yiɗi woni o welnana mawɗo maako ɓernde.

5Walaa keɓoowo dokkal nder fijo to o tokkaayi dooka fijo ngon.

6Demoowo fijo walaa, kanko haani arta heɓuki ko remaa.

7Nyumu dow ko mbiimi, ngam Joomiraawo hokkete faamu nder koo ɗume.

8Siftor Yeesu Almasiihu. O ummake daga mayde, o warii daga lenyol Dawda, non no nga'ajinirmi.

9Kanjum waɗi torrotoomi jooni e mi haɓɓiraa ɓoggi njamndi bo gujjo calorɗo, ammaa Wolde Allah haɓɓaaki.

10Ngam maajum mi munyii nder koo ɗume ngam yimɓe ɓe Allah suɓi, ngam kamɓe maa ɓe keɓa kisndam to Yeesu Almasiihu, hawti e mangu tabbitayɗum.

11Haala ka'a ɗum goonga: “To en maydii e Yeesu, en njooɗodoto e maako.

12To en munyii, en laamodoto e maako. To en nganyiimo, kanko maa o wanyay'en.

13To en ngaɗantaa Yeesu ko haani, kanko o waɗay ka waɗuki ko haani, ngam o waawataa wanyuki hoore maako. ”

Kuwoowo Mo Allah Jaɓi

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

14Wadu ka siftorankiɓe fuu fii ɗu'um, wagginɓe yeeso Allah ɓe ngoɗɗitoo yeddootirki dow boliiɗe, ngam walaa ko ɗum nafi, sey ni ɗum wonna nanooɓe.

15Wadu ko mbaawataa waɗuki ngam ngartiraa hoore maaɗa ko jaɓetee to Allah, kuwoowo mo nanataa cemtuɗum, ekkitinoowo wolde goonga no nde wontindiri.

16Woɗɗita haala meereha ka walaa kulol Allah, ngam ka waɗay yimɓe ɓeyda woɗɗitaaki Allah.

17Haala maɓɓe sankitoto no putte nyaamirta ɓandu. Nder maɓɓe e woodi Himeeniyus e Filetus,

18aluɓe tokkuki goonga e mbi'a ummaaki mayɓe yaadake ɗaɓɓake. E ɓe majjina woɓɓe kooliiɓe Yeesu.

19Fuu e non, ko Allah tiggi e ɗum darii boɗɗum. Dow maajum ɗum windi wiiki, “Joomiraawo meeɗen e andi ɓe muuɗum,” nden, “Koo moye bi'oowo e tokka Joomiraawo meeɗen doole o ala waɗuki ko wooɗaa.”

20Nder wuro mango naa' tummuɗe ɗe ɗum waɗiri jiinaari e ajurfaari tan ngoni nder, ammaa e woodi tummuɗe gaɗiraaɗe leɗɗe e loope kadin. Goɗɗe e kuutiree ngam humto, nden goɗɗe ngam koo ndeye.

21Non maa to neɗɗo alii waɗuki ko wooɗaa, o wartay kuutirteeɗo ngam fii boɗɗum. Jeyɗomo suɓaymo wartiramo neɗɗo mo o huutirta, ciryiiɗo ngam huwa koo iri ngale kuugal bongal.

22Doggu suuno ngo wooɗaa ngo sukaaku, waɗu ko mbaawataa waɗuki tokkaa aadilaaku, e hoolaaki Yeesu, e yidde, e jonde jam, hawti e yimɓe tokkooɓe Joomiraawo e ɓernde lamnde.

23Taa' nattin hoore maaɗa nder geddi meereeji ɗi ngalaa hoore, ngam a andi e ɗi ngadda hawre.

24Doole to' kuwanoowo Joomiraawo meeɗen warta giɗɗo hawre, ammaa o warta gaɗanoowo yimɓe ko woodi, bawɗo ekkitinki, gooduɗo munyal.

25O warta pamtinoowo geddooɓe ekkitinol maako nder hakkiilo. Ɗum gaɗotooɗum Allah waɗa ɓe tuuba, ɓe paama goonga,

26ɓe coptoo tarkowol Ceyɗan nangungolɓe wartiriɓe gaɗooɓe ko o yiɗi.

2 Timooti 3

Balɗe Re'uki Duuniyaaru

1Ammaa faamu ɗu'um, to re'uki duuniyaaru ɓadake, ɗum waɗay carel caɗungel.

2Yimɓe ngartay giɗuɓe ko'e maɓɓe, gooduɓe yidde ceede, mantooɓe ko'e maɓɓe, mawninooɓe hoore, giɗuɓe huɗuki, ɓe mawnintaa danyooɓe maɓɓe, ɓe ngettataa, ɓe ngartay ɓe cenaaki.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

3Ɓe ngartay ɓe ngalaa yidde, ɓe njaafataako, metooɓe haalaaji kalluɗi dow woɓɓe, ɓe curataa ko'e maɓɓe, gooduɓe halleende, ganyooɓe ko woodi.

4Ɓe ngartay nyaamooɓe amaana, ɓe ngalaa hakkiilo, ngi'ooɓe ko'e maɓɓe ɓe ɓurii koo moye, ɓurɓe yiɗuki nanki beldum dow yiɗuki Allah.

5Ɓe kollay bo ɓe tokkuɓe Allah, ammaa ɓe nganya bawɗe maako. Woɗɗita iri yimɓe ɓen ɗon.

6Ngam nder maɓɓe e woodi nattooɓe gure e majjina rewɓe ɓe ngalaa faamu, ɓe hakke nyo"i, ɓe suuno feere-feere laamii.

7Ɓen ɗon rewɓe koo ndeye e ɓe ekkitoo, ammaa ɓe mbaawataa heɓtuki goonga.

8Non no Jenis e Jambiras nganyiri ko Muusa wi'i, non yimɓe ɓen nganyirta goonga. Nyumo maɓɓe ngo kallungo, hoolaare maɓɓe wartii lallunde.

9Ammaa ɓe ngoɗɗintaa nder majjinki yimɓe, ngam koo moye anditay ciya hakkiilo maɓɓe non no ɗum anditiri Jenis e Jambiras.

Wagginol Bulus Cakitiingol

10Ammaa an, Timooti, a andi ekkitinol am, e ngikku am, e ko ngiɗumi waɗuki nder jonde am, e no kooloriimi Yeesu, e munyal am, e yidde am, e munyal am nder torra,

11e bone ɗum um hokkiyam, e torraaji ɗi njarmi, e ko heɓiyam e Antaakiya e Ikooniya e Listira. Ammaa fuu e non, Joomiraawo hisniiyam nder torraaji ɗin fuu.

12Goonga koo moye giɗɗo waɗa jonde iri nde Allah yiɗi nder tokkuki Yeesu Almasiihu, o yaray bone.

13Yimɓe kalluɓe e munaafuki'en ɓe ɓeyday halleende maɓɓe ɓe ngaɗay ka majjinki yimɓe, kamɓe maa woɓɓe e majjinaɓe.

14Ammaa an waɗu ka waɗuki fii boɗɗum ɗum ekkitiɗaa ɗum tabbitinɗaa goonga maajum, ngam a andi yimɓe ekkitinɓema.

15A andi daga a sukayel pamarel anduɗaa defte ceniiɗe, baawayɗe kollumaa laawol kisndam barka hoolaaki Yeesu Almasiihu.

16Fuu aayaaje gonɗe nder Deftere Ceniinde ɗum foofaango Allah. Ɗum huutirayɗe ngam ekkitinki, e wagginki, e holluki yimɓe goonga to ɓe mboofii, e ekkitinki ko Allah yiɗi.

17Ɗe mballay kuwanoowo Allah warta kuwoowo boɗɗo ciryiiɗo ngam huwuki koo iri ngale kuugal bongal.

2 Timooti 4

1E mi wagginmaa yeeso Allah e Yeesu Almasiihu gaɗanoowo ɓe yonki e mayɓe kiita. Ngam so"oyaaki maako duuniyaaru e laamu maako, e mi wi'umaa,

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

2wa'ajin Wolde Allah, wadu ka wa'ajinkinde e carel ngel ngidɗaa e carel ngel a yidaa. To yimɓe ngadii ko woodaa, wi'uɓeka, wagginɓe, sembidinɓe, waadu munyal e maɓɓe, ngadaa ka ekkitinkiɓe.

3Ngam carel e wara ngel yimɓe nganyata ekkitinol goonga, ɓe tokka ko welnantaɓe ɓerɗe, ɓe tokka moodiɓɓe bi'ooɓeɓe ko ɓe ngidi nanki.

4Yimɓe nganyay nanki ekkitinol goonga, ɓe kettindanoo habaruuji fewre.

5Ammaa an, suru hoore maada koo ndeye, munyu nder torra ka njarataa, huwu kuugal wa'ajinki, wadu fuu kuugal ngal Allah hokkumaa bodɗum.

6Yonki am e kuugal am waroyii re'uki. Carel wadii ngel alaymi duuniyaaru ndu'u.

7Mi wadii ko mbaawaymi waduki nder kuugal ngal Yeesu hokkiyam, mi yottiniingal, mi alaayi hoolaakimo.

8Jooni giifol e ton hediiyam, ngol ɗum hokkata gadubɓe jonde bonde, ngol Joomiraawo gadoowo kiita goonga hokkatayam Nyalnde Jaango. Naa' min tan, ammaa fuu gidɓe yiiki gartol maako.

Boliiɗe Cakitiiɗe

9Wadu ko mbaawataa waduki ngaraa to am nder yawɗaare.

10Dimas sendirii e am ngam yidde fii duuniyaaru ndu'u, o dillii Tasaloonika. Kirijen boo dillii Galaatiya, Tiitus kadimaa dillii Dalmaatiya.

11Luka tan wondi e am ɗo'o. Ɗaɓɓutu Markus ngardaa e maako, ngam o waaway wallukiyam nder kuugal am.

12Mi lilii Tiikikus to gariiri Aafisa.

13Taa waray, ngardanaayam e cuddaari am ndi ndesunoomi to wuro Kaabus to gariiri Tooruwas, ɗonmaa e defte am; ko ɓuri maa, gadiraaɗe lare.

14Alijanda ba'illo ajurfaari hallaniiyam naa' seɗɗa. Joomiraawo waatanaymo ko o wadi.

15An maa faamanmo bodɗum, ngam o wanyii ekkitinol meeɗen naa' seɗɗa.

16Nyalnde arandeere nde ndariimi yeeso kiita e Rooma ngam mi wurtina hoore am, walaa balluɗoyam. Koo moye sendirii e am. E mi wada do'aare to' Allah nangaɓe dow ko ɓe ngadi.

17Ammaa Joomiraawo walliiyam sembidiniiyam ngam mi wa'ajina fuu wolde maako ngam yimɓe naa' Yahuudanko'en fuu nana. O hisniiyam daga mayde no ɗum hisnirta neɗɗo daga honduko sembindu.

18Joomiraawo wurtinayyam daga koo iri ɗume fii kalluɗum, o hisnayyam ngam o nattinayam wuro maako ton dow. Mangu tabbita to maako haa abadaa abadin. Aamin.

Kownol Cakitiingol

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

19Kownanaayam Biriskila e Akiila e iyaalu Onesiforus.

20Erastus darake e gariiri Korinti. Turoofimus boo, mi aliimo e gariiri Militus o yamɗaa.

21Waɗu ko mbaawataa waɗuki ngaraa ɗo'o ko ndungu wara. Yubulus, e Fuden, e Laynus, e Kalawdiya, e fuu tokkuɓe Yeesu gonɓe ɗo'o e ɓe kownumaa.

22Joomiraawo barkiɗinmaa Timooti, barkiɗina fuu ɓe ngonduɗaa.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Tiitus

Tiitus 1

Kownol Bulus

1Min, Bulus maccuɗo Allah lilaaɗo Yeesu Almasiihu windi ɗerewol ngo'ol. O suƀiiyam ngam mi sembiɗina yimƀe Allah cuƀaaƀe dow hoolaaki Yeesu, mi ekkitinaƀe goonga ngam ƀe njooɗoo jonde wooɗunde yeeso Allah.

2Goonga ka'a waɗay ƀe ngaɗa ƀerɗe dow heƀuki yonki ki re'ataa. Allah waɗii alkawal dow yonki kin ko duuniyaaru tagee, o boo fewataa.

3Nde carel maako waɗi, kanko Allah Kisnoowo meeɗen o wanginii goonga kan nder wa'aju, o wi'ii mi wa'ajinaka.

4Ngo'ol ɗerewol, an mbindanmingol Tiitus, a ƀiɗɗo am mo goonga nder hoolaaki Yeesu. Allah Nyaako meeɗen Mo Dow, e Yeesu Almasiihu Kisnoowo meeɗen barkiɗinmaa, hokkumaa jam.

Kuugal Tiitus e Leydi Kiriti

5Mi aliima e leydi Kiriti ngam keenyitaa koo ɗume ko horii, cuƀaa mawƀe e koo ndiye gariiri non no mbiimaami.

6Doole ardiiɗo nder kawtal tokkuƀe Yeesu warta walaa ko ɗum huɗirtamo, gooduɗo debbo go'oto, mo ƀiƀƀe maako ƀe tokkuƀe Yeesu ƀe ngalaa ngikku kalluɗum koo ciya hakkiilo.

7Nde mawɗo kawtal tokkuƀe Yeesu o kuwanoowo Allah, doole o warta walaa ko ɗum huɗirtamo. To' o warta mawninoowo hoore, koo jawɗo mettinki ƀernde, koo jaroowo, koo ɗaƀƀitoowo hawre, koo giɗɗo ceede.

8O warta jaƀƀotooɗo hoƀƀe, giɗɗo waɗuki boɗɗum, curɗo hoore muuɗum, aadiliijo, ceniiɗo, mo hakkiilo.

9O warta jogiiɗo Wolde Allah tabbutunde e goonga no ɗum ekkitinirimo, ngam o waawa sembiɗinki ƀerɗe woƀƀe o ekkitinaƀe goonga. Ɗonmaa o waawa holluki ganyuƀe Wolde Allah farkuki maƀƀe.

10Kadimaa e woodi yimƀe ɗuɗƀe nganyuƀe tokka goonga, metooƀe haalaaji meere, majjinooƀe yimƀe. Ɗuɗƀe nder yimƀe ƀen ƀe Yahuudanko'en tokkuƀe Yeesu.

11Doole ɗum haƀanaƀe ƀe nde"ita, ngam e ƀe ekkitina ko wooɗaa, e ƀe majjina yimƀe wuro-wuro ngam ƀe keƀa ceede.

12Goɗɗo moodibbo maƀƀe, Kiriitiyankeejo, wi'ii, “Kiriitiyanko'en ƀe pewooƀe koo ndeye, ƀe ngikku bo marle kalluɗe, ƀe ƀerɗe baatuɗe, weelaaƀe.”

13Ko o wi'i ɗum goonga. Ngam maajum haƀanƀe boɗɗum, ngam hoolaaki maƀƀe sembiɗa,

14ƀe ala hettindanaaki habaruuji fewre ɗi Yahuudanko'en e dookaaji ganyuƀe goonga.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

15Koo ɗume e laaɓani ɓe ɓerɗe laaɓuɗe. Ammaa ɓe ɓerɗe ɗe laaɓaa e ɓe njaɓaayi goonga, walaa ko laaɓaniɓe, ngam hakke wonnii ɓerɗe maɓɓe e nyumol maɓɓe.

16E honduko e ɓe mbi'a e ɓe andi Allah, ammaa ko ɓe ngaɗata e holla ɓe andaamo. Ɓe nefniiɓe, ɓe ngaɗataa ko Allah wi'i, walaa kuugal bongal ngal ɓe mbaawata waɗuki.

Tiitus 2

Ekkitin Ekkitinol Goongawol

1Ammaa an, ekkitin goonga.

2Wi'u ndotti'en to' ɓe ngarta jarooɓe, ammaa ɓe ngarta ɓe hakkiilo, ɓe cura ko'e maɓɓe. E haani ɓe kooloo Allah naa' seɗɗa, ɓe keewa yidde e munyal.

3Non maa ekkitinaa madu'en njooɗoo jonde haanunde rewɓe tokkuɓe Yeesu njooɗoo. To' ɓe ngarta bi'ooɓe haalaaji kalluɗi dow woɓɓe, koo giɗuɓe njaru. Ɓe ngarta ekkitinooɓe ko woodi,

4ngam ɓe ekkita rewɓe sukaaɓe no ngiɗirta worɓe maɓɓe e ɓiɓɓe maɓɓe,

5e no ɓe ngartirta curooɓe ko'e maɓɓe, gooduɓe ɓerɗe laaɓuɗe, paamanooɓe wuro maɓɓe, aadili'en, tokkooɓe ko worɓe maɓɓe mbi'iɓe, ngam to' ɗum yawana Wolde Allah.

6Non maa waggin kaye'en ɓe cura ko'e maɓɓe.

7Ammaa an wartu ko ɓe ekkitotoo nder ko ngaɗataa fuu. Waɗu hakkiilo e goonga nder ekkitinki maaɗa.

8Huutir boliiɗe boɗɗe ɗe ngeddataake. Nden ɓen ɗon giɗɓe ngedda ɓe cemtay ngam ɓe keɓataa goɗɗum kalluɗum ɗum ɓe mbi'ata dow meeɗen.

9Wi'u maccuɓe ngaɗa ko jeyɓeɓe mbi'iɓe, ɓe mbelnanaɓe ɓerɗe nder koo ɗume. To' ɓe caloo ko ɓe mbi'i,

10to' ɓe ngujjanaɓe. Ammaa koo ndeye ɓe kolla ɓe gaɗooɓe boɗɗum e ɓe ngaɗa ko haani ɓe ngaɗa, ngam nder koo ɗume ɗum ɓe ngaɗata ɓe mawnina ekkitinol Allah Kisnoowo meeɗen.

11Ngam Allah hollii yidde mawnde nde o waɗi laawol kisndam ngam yimɓe fuu.

12Yidde nden ekkitinii'en alen jonde nde Allah yiɗaa e suuno fii duuniyaaru, njooɗooɗen nder duuniyaaru en cura ko'e meeɗen, en ngaɗa ko haani, en tokka Allah e ɓernde go'o.

13En keɗoo nyalnde barkiɗinaande nde kaaɓuɗen, nyalnde nde teddungal Allah meeɗen mawɗo Yeesu Almasiihu Kisnoowo wangata.

14Yeesu hokkii hoore muuɗum ngam meeɗen ngam o rimɗina'en daga koo ndeye halleende, o wartira'en yimɓe maako laɓɓe, giɗɓe waɗuki boɗɗum.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

15Ekkitin fuu fii ɗu'um, huutir laamu maaɗa nder sembiɗinki e haɓanki yimɓe. Taa' jaɓu goɗɗo yawanmaa.

Tiitus 3

Ko Haani Tokkuɓe Yeesu Ngaɗa

1Ciftoranaa tokkuɓe Yeesu ɓe tokka laamiiɓe e ardiiɓe ɓe ngaɗa ko ɓe mbi'i, ɓe ciryoo ngam huwuki koo iri ngale kuugal bongal.

2Wi'uɓe to' ɓe meta haala kalluka dow goɗɗo, to' ɓe ngarta ɗaɓɓitooɓe hawre, to' ɓe ngarta ɓe ɓerɗe caɗɗe. Sey ni ɓe kolla koo moye ngikku boɗɗum.

3Ngam enen maa ndenno en andaano ko ngaɗeten, en tokkataa ko ɗum wi'i'en, en majjinaama. Suuno duuniyaaru haɓɓii'en, en ngiɗi koo iri ɗume fii kalluɗum. En ngaɗii jonde meeɗen nder halleende e lawliiru, yimɓe nganyii'en, enen maa en nganyiiɓe.

4Ammaa nde Allah Kisnoowo'en wangini yurmeende e yidde muuɗum,

5o hisnii'en, naa' ngam kuuɗe boɗɗe ɗe ngaɗuɗen, ammaa ngam yurmeende maako. O hisnu'en barka lootuki ɓerɗe meeɗen ki Ruuhu maako waɗi wartirii'en yimɓe hesɓe.

6O hokki'en Ruuhu maako barka Yeesu Almasiihu Kisnoowo meeɗen.

7Too, nde yidde maako wartirii'en ɓe ngalaa hakke yeeso maako, jooni e mo yiɗi ngarten donooɓe yonki ki re'ataa ki ngaɗɗen ɓerɗe en keɓay.

8Fii ɗu'um ɗum mbiimaami ɗum goonga. E mi yiɗi cembiɗinaa horiiɓe dow maajum ngam kooliiɓe Allah ngaata hakkiilo maɓɓe dow waɗuki kuuɗe boɗɗe. Fuu fii ɗu'um e woodi ɗum nafanay koo moye.

9Ammaa an, woɗɗita geddi meere e feerootirki lenyol e yidde hawre e yeddootirki dow Attawra, ngam walaa ko ɗum nafi, ɗum fii meere.

10To goɗɗo e wadda feerootirol hakkunde moodon, to o wanyii wagginol maaɗa arandewol e ɗiɗaɓol, doggumo.

11A andi iri maako o ganyuɗo goonga, gaɗoowo ko wooɗaa. Kuuɗe kalluɗe ɗe o waɗata e kolla o wooɗaa.

Kownol Cakitiingol

12To mi liloyii Artemas koo Tiikikus to maaɗa, sey njawɗoɗaa ngaraa to am e gariiri Nikafolis ngam e mi yiɗi mi ruuma ton.

13Waɗu ko mbaawataa waɗuki mballaa Jenas lawyaajo e Afoolos nder yaadu maɓɓe, tabbitinaa walaa ko ɓe ndulli.

14Doole yimɓe meeɗen ekkitoo waɗuki kuuɗe boɗɗe, ngam ɓe mbaawa walluki haanuɓe walleeki nden ngam to' ɓe njooɗoo jonde meere.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

15Fuu gonduɓe e am e kownumaa. Kownanaayam gidɓe'en kooliiɓe Yeesu. Allah barkidɗina'on on fuu.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Filimon

Filimon 1

Kownol Bulus

1Ɓerewol ngo'ol ɓiwoyii daga jungo am, min Bulus, e bandiraawo meeɗen Timooti. Mi maƀƀaaɗo ngam wa'ajinki habaru Yeesu Almasiihu. E mi windanmaa, Filimon, an kuudoowo e amin, giɗaaɗo,

2an e Aafiya bandiraawo meeɗen debbo, e Arkibus mo torrodotooɗen naa' seɗɗa nder wa'ajinki, e tokkuƀe Yeesu kawritooƀe e wuro maaɗa.

3Allah, Nyaako meeɗen, e Joomiraawo meeɗen Yeesu Almasiihu barkiɗina'on hokka'on jam.

Yidde Filimon e No O Hoolorii Yeesu

4Koo ndeye to e mi waɗa do'aare, e mi yetta Allah ngam maaɗa.

5E mi waɗa non ngam e mi nana habaru no ngiɗirɗaa tokkuƀe Yeesu Joomiraawo e no kooloriɗaamo.

6Do'aare am woni sumpo wongo hakkunde meeɗen ngam hoolaaki Yeesu waɗumaa andaa koo ɗume barka ɗum ngooduɗen nder sumpootirki e maako.

7Bandiraawo am, mi nanii belɗum ɗuɗɗum. Ɓernde am fukkake ngam a holla tokkuƀe Yeesu yidde, a sembiɗinaƀe.

Bulus Toranake Onisimus

8Too, mi waaway mi waɗumaa ngaɗaa ko haani waɗee ngam mi mawɗo nder tokkuƀe Yeesu.

9Ammaa ngam e mi yiɗumaa, mi ƀurii yiɗuki mi toromaa, min Bulus nayeejo, mo Yeesu lili, jooni boo e mi suraa ngam tokkuki Yeesu.

10E mi toromaa ngam Onisimus gartuɗo bo ƀiɗɗo to am, ngam mi holliimo laawol Allah ko e mi surii.

11Ndenno o nafanaayima goɗɗum, ammaa jooni e mo nafanmaa fuu e am.

12E mi so"oyamo to maaɗa jooni, e mi yiɗimo naa' seɗɗa.

13Daa mi heƀayno no ngiɗumi daa o jooɗodake e am ɗo'o e nge'el carel ngel ɗum suriyam ngam habaru Yeesu, ngam o huwanayam kuugal ngal kuwantaayam.

14Ammaa mi yiɗaa mi waɗumaa doole mballaayam, sey ni e mi yiɗi mballaayam taa jaƀii. Ngam mi yiɗaa mi waɗa goɗɗum sey ni e yidde maaɗa.

15Kiila Onisimus sendirii e maaɗa carel seɗɗa ngam puɗɗitaa njaƀaamo haa abadaa.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

16Taa' jaɓumo bo maccuɗo tan, ammaa bo bandiraawo giɗaaɗo nder tokkuki Yeesu. E mi yiɗimo naa' seɗɗa, ammaa a ɓurayyam yiɗukimo. A yiɗaymo bo maccuɗo e bo tokkuɗo Yeesu Almasiihu.

17Ngam non, taa jaɓii mi higo maaɗa nder kuugal, jaɓumo non no njaɓirtaayam.

18To o waɗaniima goɗɗum ko wooɗaa, koo taa tokkamo nyamaande, yowuɗum dow am.

19Min Bulus windi ɗu'um e jungo am, mi yoɓete. Mi yiɗaa mi siftoranmaa, a andi e haani ngaɗanaayam koo ɗume ko ngiɗumi ngam mi holliima laawol kisndam.

20Bandiraawo am, e mi yiɗi ngaɗanaayam non ngam Joomiraawo. Welnanam ɓernde ngam en fuu en tokkuɓe Yeesu.

21E mi windanmaa ɗerewol ngo'ol ngam e mi andi a waɗay ko torimaami haa maa a waɗay ko ɓuri non.

22Ɗonmaa mo"inanam suudu to njippotoomi, ngam e mi kammii Allah so"oyayyam to mooɗon ngam do'aare mooɗon.

Kownol Cakitiingol

23Abaafaras mo min ngondi nder suudu cural ngam tokkuki Yeesu Almasiihu, e mo hownumaa.

24Higooɓe kuugal am, Markus e Aristarkus e Dimas e Luka ɓe fuu e ɓe kownumaa.

25Joomiraawo meeɗen Yeesu Almasiihu barkiɗina'on.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Ibraaniyanko'en

Ibraaniyanko'en 1

Allah Metirii Ɓiɗɗo Muuɗum

1Ndenno Allah metanii maama'en meeɗen nde ɗuɗɗum e ɗate ɗuɗɗe daga konduɗe annabo'en.

2Ammaa nder balɗe ɗe'e ɗe re'uki duuniyaaru o metiranii'en Ɓiɗɗo maako, mo o suɓi warta donoowo koo ɗume. Ɓonmaa barka maako Allah tagi duuniyaaru.

3E mo holla jayngol teddungal Allah, nden nder koo ɗume e mo nandi e Allah. E mo jogorii koo ɗume wolde maako goodunde bawɗe. Gaɗa o waɗii laawol yaafaaki hakke, o jooɗii ton dow to jungo nyaamo ngo Allah Joomu Mangu.

No Yeesu Ɓurdi Malaa'ika'en

4Allah hokkii Ɓiɗɗo muuɗum laamu ɓurɗum ɗum malaa'ika'en, non no inde nde Allah hokkimo nde ɓurii inɗe maɓɓe.

5Ngam Allah meeɗaayi wiiki goɗɗo malaa'ikaajo, “An, a ɓiɗɗo am, hande mi wartii Nyaako maaɗa. ” Ɓonmaa Allah meeɗaayi meti dow goɗɗo malaa'ikaajo wi'i, “Mi wartay Nyaako to maako, nden o wartay ɓiɗɗo to am. ”

6Ammaa nde Allah siryii lila Ɓiɗɗo muuɗum afo nder duuniyaaru, o wi'ii, “Fuu malaa'ika'en Allah doole mawninamo. ”

7Dow malaa'ika'en boo, o wi'ii, “Allah waɗii malaa'ika'en muuɗum ngarta bo hendu, nden o waɗii maccuɓe maako ngarta bo ɗemɗe hiite. ”

8Ammaa o wi'ii Ɓiɗɗo on, “Yaa Allah, laamu maaɗa tabitay haa abadaa abadin. Aadilaaku woni sawru ndu laamortoɗaa yimɓe maaɗa.

9A yiɗi aadilaaku, a wanyii ko wooɗaa. Kanjum waɗi min, Allah maaɗa, cuɓumaami ngaɗumi keɓuɗaa mangu gaddayɗum nanuki beldum ɓurɗum ɗum ɓe ngonduɗaa. ”

10Ɓonmaa o wi'ii, “An Joomiraawo, daga arande an tagi duuniyaaru ndu'u, e juuɗe maaɗa ngaɗirɗaa dow.

11Ɓum re'ay, ammaa an a taboto. Ɓum fuu ɗum hiiɗay bo kolte.

12A taggayɗum bo cuddaari, ɗum waylitayɗum no ɗum waylitirta kolte. Ammaa an, a ɗon no ngontindirɗaa, haa abadaa duuɓi maaɗa ngalaa keerol. ”

13Allah meeɗaayi wi'uki goɗɗo malaa'ikaajo, “Jooɗa to jungo nyaamo am naa mi waɗii wanywanyɓe maaɗa ngartii to njowataa koyɗe maaɗa. ”

14Malaa'ika'en ɗum ɓeye? Ɓe ruuhuuji kuwanooji Allah ɓe o lilata ngam mballa keɓayɓe kisndam.

Ibraaniyanko'en 2

Kisndam Mawɗam

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

1Ngam maajum doole ngaɗen fuu hakkiilo meeɗen dow ko nanɗen, ngam to' celen daga tokkukiɗum.

2Haala ka ɗum meti daga kondude malaa'ika'en ka tabbitinaama, nden koo moye ganyuɗo tokkaka heɓii torra no haananimo.

3To ɗum non, no waɗata ndaɗen to en ngaɗaayi hakkiilo meeɗen dow kisndam ɗa'am mawɗam? Joomiraawo artii metuki dow maajam, nden ɓen ɗon nanɓemo tabbitinaniimin wiiki ɗum goonga.

4Non maa Allah tabbitiniiɗum e alaamaaji, e kuude kaydiniiɗe feere-feere, e hokkuki Ruuhu maako non no o yiɗiri.

Ardiiɗo Kisndam

5Duuniyaaru garayndu ndu min metata, naa' malaa'ika'en Allah waɗi laamoondu.

6Ammaa e woodi aayaare to ɗum wi'i, “Yaa Allah, neɗɗo ɗum ɗume haa nyumataa dow maako? Ɓii Neɗɗo o moye haa a faamanamo?

7A lestiniimo ley malaa'ika'en ngam carel seɗɗa, ammaa gaɗa ɗon a hokkiimo teddungal e mangu,

8a waɗii koo ɗume ley laamu maako. ” Nde Allah waɗi koo ɗume ley laamu maako, alaayi goɗɗum ɗum walaa ley laamu maako. Fuu e non, haa jooni en ngi'aayi koo ɗume fuu ley laamu maako.

9Carel seɗɗa ɗum hokki Yeesu mangu ɗum hewtaayi ɗum malaa'ika'en. Ammaa jooni en ngi'ii o hokkaama teddungal e mangu ngam torra mayde ka o yari, ngam barka yidde Allah o maaya ngam koo moye.

10Allah tagi koo ɗume, kanko faamanta koo ɗume. O waɗii ko haani nde o wartiri Yeesu kewɗo laawol torra ka yari, ngam o wadda yimɓe ɗuɗɓe to teddungal maako. Yeesu woni maɓɓutuɗo laawol kisndam tokkinoowoɓe laawol ngol ɓe kisa.

11Lootanoowo yimɓe hakke, kanko e ɓen ɗon lootanaaɓe ɓe fuu Nyaako maɓɓe o go'oto. Kanjum waɗi Yeesu nanataa cemtuɗum noddirkiɓe minyiraaɓe muuɗum.

12O wi'ii Allah, “Mi wi'ay minyiraaɓe am kuude ɗe ngaɗɗaa, mi mantete nder kawtal maɓɓe. ”

13Kadin o wi'ii, “Mi hooloto Allah. ” Nden kadin o wi'ii, “Rammi ɗo'o e ɓiɓɓe ɓe Allah hokkiyam. ”

14Nde ɓiɓɓe ɓen ɓe gooduɓe ɓandu e ɗiiɗam, Yeesu e hoore muuɗum wartii neɗɗo bo maɓɓe. O waɗu non ngam barka mayde maako o halka on ɗon jogiiɗo bawɗe mayde, waato Ceydan.

15Non o yoofiri yimɓe ɓe kulol mayde haɓɓi keerol baldе maɓɓe.

16En tabbitinii naa' malaa'ika'en o walli, ammaa ɓiɓɓe ɓiɓɓeeji Ibraahim o walli.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

17Ngam maajum doole o wartiraa nedɗo e koo ngole laawol, ngam o warta mawɗo mawɓe ardiiɗo diina mo goonga goodudo yurmeende nder kuugal Allah ngam hakke yimɓe njaafee.

18Nde kanko e hoore maako o torrake nde o foondaa, e mo waawi walluki foondeteeɓe.

Ibraaniyanko'en 3

Yeesu Ɓurii Annabi Muusa

1Ngam non, bandiraaɓe am tokkuɓe Yeesu ɓe Allah noddi, nyumee dow Yeesu, lilaadɗo, Mawɗo Mawɓe Ardiiɓe Diina mo mbi'eten yimɓe en tokka.

2O huwani Allah e goonga cuɓuɗomo, non no Muusa huwirani Allah nder yimɓe maako e goonga.

3Ammaa ɗum yi'ii Yeesu ɓurii Muusa mangu naa' sedɗa, non no mahoowo wuro ɓuriri maadi ndin mangu.

4Ngam koo ngoye wuro godɗo mahingo, ammaa Allah woni mahudo koo ɗume.

5Muusa o maccudo Allah mo goonga nder kuugal walluki yimɓe Allah, o metii dow ko Allah wi'ata ɗo'o yeeso.

6Ammaa Almasiihu o ɓiɗɗo, paamanoowo yimɓe Allah e goonga. En yimɓe Allah to en njogake sembe ɓernde e ciya kulol dow ko kammiiɗen.

Siwtaare Yimɓe Allah

7Ngam non, no Ruuhu Allah wi'i, “Hande, to on nanii hononde Allah,

8to' on caatin ɓerɗe moodon no maama'en moodon ngaɗunoo carel ko ɓe nganyi ko Allah wi'i ɓe poondimo nder ladde.

9Allah wi'ii, ‘Ton maama'en moodon poondiyam, koo nde duuɓi 40 e ɓe ngi'a kuuɗe am ɗe ngaɗumi.’

10Ngam non, mi monnanii yimɓe jaamanu ɗum, mi wi'i, ‘Koo ndeye e ɓe cela laawol am, e ɓe nganya tokkukiyam. ’

11Sey ɓernumi kuniimi mbiimi, ‘Ɓe nattataa to ciwtinaymiɓe! ’ ”

12Bandiraaɓe am tokkuɓe Yeesu, paamee to' ɓernde koo moye moodon halla wanya hoolaaki, alon tokkukimo.

13Ammaa cembiɗindiree ɓerɗe moodon koo ndeye nyalnde, kuutiree koo ngele carel bi'eteengel “Hande,” ngam to' hakke ɗoyra godɗo moodon o warta mo ɓernde caatunde.

14To en njogake hoolaaki ki ngoodunoodɗen daga arande bodɗum haa keerol baldɗe meedɗen, en ngarti gonduɓe e Almasiihu.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

15No aayaare wi'i, “Hande, to on nanii hononde Allah, to' on caatin ɓerɗe moodon no maama'en moodon ngaɗunoo nde ɓe nganyi ko Allah wi'i. ”

16Ɓeye ngonnoo nanɓe hononde Allah, ammaa fuu e non nganyi ko o wi'i? Naa' ɗum ɓen ɗon ɓe fuu ɓe Muusa ardii wurtini leydi Masar?

17Nden ɓeye Allah waɗi duuɓi **40** e monnana? Naa' ɗum ɓen ɗon yimɓe gaɗuɓe hakke maayi nder ladde?

18Dow ɓeye Allah hunii wiiki ɓe nattataa to ciwtintaɓe koo seɗɗa? Naa' ɗum ɓen ɗon ganyuɓe ko o wi'i?

19Ngam non, en ngi'ii ɓe mbaawaayi nattuki leydi ndin ngam ɓe koolaaki Allah.

Ibraaniyanko'en 4

1Nde alkawal ngal Allah waɗani'en ngal nattuki to o siwtinta'en e ɗon, en paamu, to' goɗɗo moodon dulla nattuki siwtaare nden.

2Ngam en nanii Habaru Belɗum, non no ɓe naniriɗum. Ammaa ko ɓe nani ɗum nafaayiɓe, ngam carel ngel ɓe naniɗum, ɓe njaɓaayiɗum.

3Ngam enen kooliiɓe Allah enen ngoni nattooɓe siwtaare nden ɗon. Non no Allah wi'i, “Mi monnii mi hunake mi wi'i, ‘Ɓe nattataa to ciwtinaymiɓe! ’ ” O wi'ii non koo nde o yottini siryaaki koo ɗume daga carel ko o tagata duuniyaaru.

4Ngam bannye nder Deftere Ceniinde Allah metii dow nyalnde joweeɗiɗawre wiiki, “Nyalnde joweeɗiɗawre Allah siwtii daga fuu kuugal muuɗum.”

5Nden ɗum fuɗɗitii ɗum metii dow maajum wiiki, “Ɓe nattataa to ciwtinaymiɓe.”

6Ɓen ɗon artuɓe nanki Habaru Belɗum ɓe keɓaayi nattuki siwtaare nden ɗon ngam ɓe ngaɗaayi ko Allah wi'i. Ammaa e woodi woɓɓe ɓe ɗum alata natta.

7Allah fuɗɗitii waɗii wonde nyalnde o noddirinde, “Hande.” Gaɗa duuɓi ɗuɗɗi o metirii honduko Dawda dow maajum nder aayaare nde nanunooɗen biinde, “Hande, to on nanii hononde Allah, to' on caatin ɓerɗe moodon. ”

8Daa Joocuwa nattiniino yimɓe siwtaare nden, daa Allah fuɗɗitaayi meti dow wonde nyalnde siwtaare.

9Non hollii haa jooni e woodi wonde siwtaare ngam yimɓe Allah.

10Ngam koo moye nattuɗo siwtaare nde Allah waɗi alkawal, o siwtoto daga kuuɗe maako, non no Allah siwtorii daga kuuɗe muuɗum.

11Ngam non en ngaɗu ko mbaaweten waɗuki ngam natten siwtaare nden ɗon. To' goɗɗo meeɗen waɗa no ɓen ton, wanya ko Allah wi'i dulla siwtaare nden.

12Wolde Allah e woodi yonki e nde huwa, nde ɓurii koo kiye kaafahi welki. E nde tayɓa haa nde senda yonki e ɓernde, nde senda jokkooɗe e mborɓoondi. E nde senda suunooji e nyumooji ɓernde boɗɗi e ɗi mbooɗaa.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

13Nder fuu ko tagaa, walaa ko suudii to Allah. Koo ɗume e njayri ɗum woni, e ɗum maɓɓitii yeeso maako. Nden doole kanko mbi'eten fuu ko ngaɗɗen.

Mawɗo Mawɓe Ardiiɓe Diina Ƀurɗo Koo Moye

14Nde en ngoodi Mawɗo Mawɓe Ardiiɓe Diina jaaɗo dow haa yeeso Allah, waato Yeesu, Ƀiɗɗo Allah, en njogo ko kooliiɗen boɗɗum.

15Mawɗo Mawɓe Ardiiɓe Diina mo ngooduɗen naa' o goɗɗo mo waawataa yurminanki'en enen tampuɓe. Ammaa o foondaama e koo ngole laawol no ɗum foondirta'en, fuu e non o waɗaayi hakke.

16Ngam non, en ngaɗu sembe ɓernde ɓaddooɗen jooɗorgal laamu Allah Joomu Yidde, ngam keɓen yurmeende e yidde ballaynde'en e carel ngel ngiɗɗennde.

Ibraaniyanko'en 5

1Koo moye mawɗo mawɓe ardiiɓe diina cuɓaaɗo daga nder yimɓe, ɗum hokkumo kuugal ngam o huwana Allah ngam maɓɓe, o hokka Allah cakkiri e dokke ngam hakke maɓɓe.

2Nde kanko maa e hoore maako o tampuɗo e ɗate ɗuɗɗe, o waaway o waada munyal e ɓe ngalaa andal e celuɓe laawol.

3Nden nde kanko e hoore maako o tampuɗo, doole o sakkana Allah ngam hakke yimɓe e hakke maako, kanko maa.

4Walaa keɓanayɗo hoore muuɗum mangu wartuki mawɗo mawɓe ardiiɓe diina, ammaa Allah noddatamo, non no noddiri Haruuna.

5Non maa Almasiihu naa' kanum mawnini hoore muuɗum warti mawɗo mawɓe ardiiɓe diina, ammaa Allah hokkimo kuugal ngal, wi'imo, “An a Ƀiɗɗo am. Hande mi wartii Nyaako maaɗa. ”

6No o wi'i nder wonde aayaare, “An a ardiiɗo diina haa abadaa bo Malkisadik. ”

7Carel ko Yeesu woni nder duuniyaaru, o waɗii do'aaje e hononde cembinde e gondi o torake Allah baawayɗo hisnukimo daga mayde. Ƀum boo jaɓii do'aare maako ngam o waɗii ko Allah wi'i nder kulol Allah.

8Koo nde o Ƀiɗɗo Allah o ekkitake waɗuki ko Allah wi'i nder torra ka o yari.

9Nde o wartiraa kewɗo, o wartii kokkoowo fuu gaɗooɓe ko o wi'i kisndam tabitayɗam.

10Allah noddiimo o warta mawɗo mawɓe ardiiɓe diina bo Malkisadik.

Wagginki Dow Seluki Laawol Goonga

11Dow haala ka'a e min ngoodi fii ɗuɗɗum ɗum min mbi'ata, ammaa e ɗum saɗi famtineeki ngam on njaawaa faamuki.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

12E haani jooni daa on ngartii moodiɓɓe, ammaa haa jooni sey to godɗo ekkitinii'on ekkitinol arandewol ngol Wolde Allah. E haani nyaamon nyamndu cembindu, ammaa haa jooni on musina.

13Ngam koo moye musinoowo haa jooni o ɓingel, o andaa ekkitinol aadilaaku.

14Ammaa nyamndu cembindu boo, ɗum ndu mawnuɓe. Kamɓe ngoni huutirɓe hakkiilo maɓɓe koo ndeye haa e ɓe mbaawi feerootirki hakkunde ko woodi e ko woodaa.

Ibraaniyanko'en 6

1Ngam non, en nyamru yeeso dow ekkitinol ngol ɗon arandewol ngol keɓuɗen dow Almasiihu, ngam ngarten ɓe andal kewngal. To' ɗum wi'a haa jooni en meta dow ekkitinol ngol hoolaaki Allah, e tuubuki daga kuuɗe jaaraydɗe halkere,

2e ekkitinol dow baptisma, e yowanki yimɓe juuɗe ngam barkidinkiɓe, e ummaaki mayɓe, e no Allah tayiranta yimɓe kiita tabotooka.

3En nyamray yeeso, to Allah jaɓii.

4Ngam ɗum waɗataako aluɓe jayngol Allah co"ee tuuba kadin, meemuɓe dokkal maako, keɓuɓe Ruuhu maako.

5Nden ɓe meemii beldum Wolde Allah ɓe nanii, nden ɓe meemii bawɗe gaɗeteeɗe to Yeesu wartii, ɓe nanii.

6To ɓe ngaylitanii Allah ɓaawo, ɗum waɗataako ɓe co"ee ɓe tuuba, ngam ko ɓe ngadi bo ɓe puɗɗutu fiyanki Ɓiɗɗo Allah kuusaaje dow gaafaangal, e ɓe cemtinamo yeeso yimɓe.

7Leydi njarayndi ndiyam toɓoojam koo ndeye, nden e ndi wurtina fuɗe-fuɗe nafanoojum jeyɓe leydi ndin, Allah e barkidinandi.

8Ammaa to ndi wurtinii gi'e e kooraaje, ndi wartii koo ko ndi nafi, naa' ko neeɓi Allah laanayndi, re'uki mayri boo ɗum wulayndi.

9Koo nde e min metira niini, fuu e non, onon ɓe min ngidi, min tabbitinii onon on dow laawol bongol, laawol kisndam.

10Allah naa' o gaɗoowo ko haanaa. O yejjitataa kuugal ngal ngaɗɗon koo yidde nde kolluɗonmo nde mballuɗon yimɓe maako, nyamruɗon yeeso e wallukiɓe haa jooni.

11E min ngidi koo moye mooɗon nyamra yeeso e waɗuki niini haa yaaki re'irde, ngam keɓon fuu ko ngaɗɗon kammunde dow maajum.

12Min ngidaa ngarton tampuɓe, ammaa tokkee laawol donuɓe ko Allah wadi alkawal barka hoolaare maɓɓe e munyal maɓɓe.

Alkawal Allah Tabbutungal

13Carel ko Allah waɗani Ibraahim alkawal, nde walaa ɓurɗomo mangu mo o hunortoo, o hunorake hoore maako,

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

14o wi'ii, “Goonga, mi barkidinte mi duddina lenyol maada.”

15Non boo, gada Ibraahim munyii, o heɓii ko Allah wadanimo alkawal.

16Yimɓe e kunoroo ko ɓuriɓe mangu, nden hunayeere woni ko sendata koo dume nder geddi maɓɓe.

17Non maa, nde Allah wadi alkawal ngal, sey o hunii ngam o tabbitinana donooɓengal wiiki o waylitataa nyumo maako.

18Fii didum du'um, waato alkawal ngal e hunayeere nden dum waylitataako haa abadaa, ngam dum wadataako Allah fewa. Non e sembidina'en, enen dogguɓe njahi to maako, njogooden kammunde gonde yeeso meeden boddum.

19Kammunde nde'e nde ngooduden e nde nandi e darnirdum yonki meeden. Nde yamre nde tabbutunde. Kayre nattata gada wudere gonde nder wuro ceniingo ton dow.

20Ton Yeesu artudo'en natti ngam meeden. O wartii mawdo mawɓe ardiiɓe diina haa abadaa bo Malkisadik.

Ibraaniyanko'en 7

Malkisadik Ardiido Diina

1O'o Malkisadik, o laamiido Salem, o ardiido diina mo Allah Joomu Mangu. O hawrii e Ibraahim carel ko wartoyta daga konu dum heɓi jaalorgal dow woɓɓe laamiiɓe, o barkidini Ibraahim.

2Ibraahim hokkimo jakka nder fuu ko heɓi to konu. Ma'ana arandejum dum inde Malkisadik woni “Laamiido Aadilaaku”; nden kadin kanko woni laamiido Salem, waato “Laamiido Jam.”

3Ɗum windaayi koo e mo woodi nyaako, koo maduujo, koo lenyol. Ɗum windaayi dow nyalnde danyngol maako, koo nyalnde mayde maako. E mo nandi e Ɓiddo Allah, o ardiido diina haa abadaa.

4Ndaaree iri mangu dum o woodi, haa Ibraahim maama maama'en meeden hokkiimo jakka nder fuu ko heɓi to konu.

5Nden ɓen don ɓiɓɓe ɓiɓɓeeji Leewi ardiiɓe diina, Attawra wi'ii ɓe njaɓa jakka nder fuu ko Israa'iilanko'en ngoodi, waato daga to bandiraaɓe maɓɓe, koo nde kamɓe maa ɓe ɓiɓɓe ɓiɓɓeeji Ibraahim.

6Malkisadik naa' daga lenyol Leewi yiwoyi, ammaa o jaɓii jakka to Ibraahim, o barkidini Ibraahim mo Allah wadani alkawal.

7Walaa seko barkidindo ɓurii mo o barkidini mangu.

8Ardiiɓe diina ngoni ɓe dum hokkata jakka, ammaa ɓe maayooɓe. Malkisadik boo, aayaare wi'ii e mo woodi yonki.

9Ɗonmaa Leewi e lenyol muudum woni jaɓooɓe jakka. Ammaa dum waaway wiiki, Leewi e hoore muudum hokkii jakka laawol Ibraahim.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

10Ngam carel ko Ibraahim hawri e Malkisadik, Leewi danyaaka taw, ammaa e mo nder ɓandu Ibraahim.

11En andi carel ko Allah hokki Israa'iilanko'en Attawra, o suɓii Leewiyanko'en ngarta ardiiɓe diina. Too, daa kuugal Leewiyanko'en ɓen waaway wartirki yimɓe keewuɓe, daa haala heɓuki ardiiɗo diina feere ummoyaaki. Daa moye wi'ata ɗum heɓa ardiiɗo diina bo Malkisadik, naa' ardiiɗo diina bo Haruuna?

12Ngam to ɗum waylitii kuugal ardiiɓe diina, non maa doole ɗum waylita dooka.

13Mo ɗum metata dow muuɗum, waato Yeesu, o ɓiwoyii daga wongol lenyol. Nder lenyol ngol boo walaa meeɗuɗo huwa kuugal ardiiɗo diina.

14Ɗum tabbutuɗum o ɓiwoyii daga lenyol Yahuuda, nden Muusa metaayi dow lenyol ngo'ol nde meti dow ardiiɓe diina.

Ardiiɗo Diina Bo Malkisadik

15Kan ɗon haala ɓeydii wurtaaki e njayri nde goɗɗo ardiiɗo diina bo Malkisadik wurtoyii.

16O wartiraaka ardiiɗo diina ngam lenyol maako, ammaa o wartiraa ardiiɗo diina barka bawɗe yonki ki re'ataa.

17Ngam aayaare wi'ii, “An a ardiiɗo diina haa abadaa bo Malkisadik.”

18Ɗum resii dooka kiiɗum wuttudu, ngam ɗum sembiɗaa ɗum nafataa.

19Ngam Attawra waɗataa koo ɗume warta kewɗum. Ammaa jooni ɗum hokkii'en ko ɓuri wooɗuki ɗum ngaɗeten kammunde dow maajum. Laawol maajum ɓaddotooɗen haade Allah.

20Ɗonmaa Allah hunake wiiki Yeesu wartay ardiiɗo diina haa abadaa, ammaa o meeɗaayi wiiki goɗɗo ardiiɗo diina non.

21Yeesu tan o wi'i, “Joomiraawo yaadake hunake nden boo o waylitataa ko o wi'i, ‘An a ardiiɗo diina haa abadaa. ’ ”

22Ngam hunayeere nden, Yeesu wartii tabbitinɗo alkawal ɓurngal alkawal kiingal.

23Ardiiɓe diina ɓe ndenno ɓe ɗuɗɓe, ngam to goɗɗo maayi, sey goɗɗo nyamra yeeso e kuugal ngal.

24Ammaa kuugal Yeesu ngal ardiiɗo diina e ɗon haa abadaa ngam kanko maa e mo ɗon haa abadaa.

25Ngam non, hande e koo ndeye e mo woodi bawɗe o hisna ɓaddotooɓe Allah laawol maako. E mo waawi hisnukiɓe ngam e mo woodi yonki haa abadaa, nden e mo toroo Allah ngam maɓɓe.

26Iri o'o Mawɗo Mawɓe Ardiiɓe Diina haanani'en. O ceniiɗo, o walaa goɗɗum kalluɗum, o walaa hakke, o wurtinaama nder gaɗooɓe hakke o mawninaa dow koo ɗume ton dow.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

27Kanko naa' bo ɓen ton mawɓe mawɓe ardiiɓe diina horiiɓe. Kamɓe sey to ɓe cakkanii Allah koo ndeye nyalnde, arande ngam hakke maɓɓe, nden ngam hakke yimɓe. Ammaa Yeesu naa' non. O sakkanii Allah nde go'o, jottindum koo dume, nde o sakkani Allah hoore maako.

28Nden Attawra e suɓa yimɓe tampuɓe ngarta mawɓe mawɓe ardiiɓe diina. Ammaa hunayeere Allah warii gada Attawra. Kayre suɓi Ɓiddo maako gartiraado kewdo haa abadaa.

Ibraaniyanko'en 8

Yeesu Woni Mawdo Mawɓe Ardiiɓe Diina

1Jooni fuu ko min mbi'ata kanjum woni, en ngoodi Mawdo Mawɓe Ardiiɓe Diina. E mo joodii e jungo nyaamo joodorgal Joomu Mangu ton dow.

2E mo huwa nder Wigeere Ɓurnde Senaaki, waato nder lukuru goongajum dum Joomiraawo tiggi ton dow, naa' e juude yimɓe.

3Koo moye mawdo mawɓe ardiido diina o suɓa ngam o hokka Allah dokke o sakkanamo marle. Non maa Mawdo Mawɓe Ardiiɓe Diina meeden doole heɓa ko sakkata.

4Too, daa e mo duuniyaaru jooni, daa o wartataa ardiido diina koo sedda, ngam e woodi ardiiɓe diina kokkooɓe Allah dokke no Attawra wi'i.

5Ɓen don ardiiɓe diina e ɓe kuwa kuugal maɓɓe to Wigeere Ɓurnde Senaaki nandunde e wonde ton dow. Ngam ko Muusa fudda tigguki Lukuru Seniidum. Joomiraawo wi'imo, “Tabbitin a wadii koo dume non no dum hollirmaadum dow hocceere.”

6Ammaa jooni Yeesu hokkaama kuugal ardiido diina ɓurngal wooduki, non no alkawal ngal o siryii hakkunde Allah e yimɓe ngal ɓurii wooduki. Alkawal ngal don ngal ɓurii wooduki ngam ngal wadaama dow fii dum Allah wi'i wadanay'en ɓurdum dum ndenno.

7Daa alkawal arandewal walaa goddum caddum, daa naa' sey to dum heɓii alkawal didaɓal.

8Ammaa Allah yi'ii yimɓe muudum ngewii alkawal arandewal no aayaare wi'i, Joomiraawo wi'ii, “Balde e ngara de ngaadaymi alkawal kesal e yimɓe Israa'iila e yimɓe Yahuuda.

9Alkawal ngal wartataa bo alkawal ngal ngaadumi e maama'en maɓɓe nyalnde nde njoganiimiɓe jungo ardiimiɓe ɓe mburtii leydi Masar. Ngam ɓe njogaaki alkawal ngal ngaadumi e maɓɓe, ngam non mi waylitaniiɓe ɓaawo. Min Joomiraawo wi'i non. ”

10O ɓeydi wiiki, “Raa alkawal ngal ngaadaymi e yimɓe Israa'iila gada balde den. Mi wday dooka am nder nyumo maɓɓe, nden mi windadum nder ɓerde maɓɓe. Mi wartay Allah maɓɓe, kamɓe boo ɓe ngartay yimɓe am.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

11Naa' naa godɗo ekkitinii mo joodɔdii, koo ekkitina bandiraawo muudum wiiki, ‘Andu Joomiraawo, ’ ngam ɓe fuu ɓe andayyam, daga pamaro maɓɓe haa mawɗo maɓɓe.

12Mi yaafantoɓe hakke maɓɓe, nden mi fuɗɗitataa mi siftora ko halli ɗum ɓe ngadi. ”

13Nde Allah noddi alkawal nga'al alkawal kesal hollii o wartirii arandewal ngal kiingal. Nden boo koo ɗume gartuɗum kiiɗum, to ɗum wadii ka hiiɗuki, ɗum neeɓataa ɗum lallay.

Ibraaniyanko'en 9

Mawninki Allah Nder Duuniyaaru

1Alkawal arandewal e woodi dookaaji no ɗum mawninirta Allah nden e wuro ngo ɗum nyiɓi nder duuniyaaru ngam mawninkimo ɗonmaa.

2Lukuru tiggaama sendaa cuudi ɗiɗi. Suudu arandeeru e noddiree Wigeere Ceniinde. Nder mayru e woodi to ɗum resata fitilaaru e danki e buroodi ɗum um hokkata Allah.

3Gaɗa wudere cendunde suudu ndun e woodi wigeere bi'eteende Wigeere Ɓurnde Senaaki.

4Nder wigeere nden e woodi sakkirde jiinaari to ɗum wulata urde welnde, nden e woodi akwaatiya alkawal cuddiraanga jiinaari. Nden nder maaga e woodi tummugel gadiraangel jiinaari; nder maggel boo e woodi nyamndu bi'eteendu manna. Ɓonmaa e woodi sawru Haruuna gaɗundu pindi, e allooje ɗiɗi ɗe kaaɓe ɗe ɗum windi dookaaji Allah dow maaje.

5Dow akwaatiya ngan boo e woodi keruba'en gadiraaɓe jiinaari kollooɓe teddungal Allah. Biyeeli maɓɓe e cuddi maɓɓoode akwaatiya ngan to ɗum yaafotoo hakke. Ammaa jooni ɗum waawataa ɗum wi'a koo ɗume no wontindiri dow maajum.

6Gaɗa ɗum siryake koo ɗume non, ardiiɓe diina boo e natta suudu arandeeru ndu Lukuru ngam ɓe kuwa kuugal maɓɓe.

7Ammaa Mawɗo Mawɓe Ardiiɓe Diina tan nattata suudu ɗiɗawru ndu lukuru ɗum, nden e mo nattandu nde go'o e hitaande. E mo nattida e ɓiiɓam marle ɗe o sakkani Allah ngam hoore maako e ngam hakke ɗum yimɓe ngadi andaa.

8Non Ruuhu Allah holliri'en wiiki laawol nattuki Wigeere Ɓurnde Senaaki maɓɓitaaka taw to ni lukuru arandejum ɗum e ɗon darii.

9Ɓu'um ɗum misaalu dow jaamanu ɗu'um. Ɓum hollii hokkuki Allah dokke e cakkiri waawataa ittuki wannaare hakke daga ɓernde mawninoowo Allah.

10Nyamki e yarki e loote-loote feere-feere ngam diina, ɗum dookaaji ngam ɓandu tan, ɗi ɗum wadi naa carel alkawal kesal wadii.

11Ammaa Almasiihu yaadake wartii Mawɗo Mawɓe Ardiiɓe Diina dow alkawal kesal ngal ngooduɗen. O natti lukuru seniiɗum ɓurɗum ɗum ndenno teddungal e senaaki. Lukuru ɗum naa' jungo neɗɗo wadiɗum, naa' iri ɗum duuniyaaru.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

12Almasiihu boo nattii nder Wigeere Ɓurnde Senaaki nde go'o tan. Nde o natti o sakkana Allah o nattidaayi e ƴiiƴam be'i e ga'i, ammaa o nattidii e ƴiiƴam maako. Sakkuki kin heƴii haa abadaa. Non o heɓirani'en rimɗinki ki haa abadaa.

13Ƴiiƴam be'i e ƴiiƴam ga'i e tooka wiige nge ɗum wuli, e ɗum meccanaɗum yimɓe ɓe diina holli ɓe laaɓaa, e ɗum itta ciya laɓki maɓɓe ɗum wartiraɓe laɓɓe nder diina.

14Hakko ƴiiƴam Almasiihu ɗam waɗay ko ɓuri non. Barka Ruuhu Allah gonɗum haa abadaa, o hokkii hoore maako o wartii cakkiri ndi walaa goɗɗum ko haanaa. Ƴiiƴam maako boo laaɓinay ɓerɗe meeɗen daga kuuɗe jaaraɗe mayde, ngam kuwanen Allah mo yonki.

15Ngam maajum Almasiihu woni ciryiiɗo alkawal kesal hakkunde Allah e yimɓe, ngam ɓen ɗon ɓe Allah noddi keɓa ndonu tabitayɗum ɗum o waɗi alkawal. Mayde maako rimɗinii yimɓe daga hakke ɗum ɓe ngaɗi carel ngel ɗum huutirta alkawal arandewal.

16To neɗɗo waɗii alkawal hokkuki goɗɗo ndonu, doole ɗum tabbitina mayde gaɗuɗo alkawal ngal.

17Ngam alkawal ndonu tabbitataa sey to gaɗuɗongal maayii; to e mo foofa, ngal huwataa.

18Kanjum waɗi koo alkawal arandewal ngal fuɗɗaayi huwuki sey e ƴiiƴam.

19Nde Muusa wa'ajinani yimɓe fuu ko Allah wi'i ɗum waɗa gonɗum nder Attawra, o hoccii ƴiiƴam ga'i e be'i, e ndiyam, nden o hocci haako lekki bi'eteeki hisop e leeɓe mbaala boɗeeje, o suuwiɗum nder maajam, o misiɗam dow deftere Attawra e dow fuu yimɓe.

20O wi'i, “Ɗa'am woni ƴiiƴam tabbitinɗam alkawal ngal Allah wi'i'on tokkon.”

21Non maa o misi ƴiiƴam ɗam dow Lukuru ɗum e dow fuu kuutirteeɗum nder mawninki Allah.

22Goonga, Attawra wi'ii haade koo ɗume e laaɓiniree ƴiiƴam, nden to naa' ƴiiƴam rufaa, hakke yaafataake.

Almasiihu Woni Cakkiri Ittayndi Hakke

23Fuu fii ɗum ɗon ɗum nanduɗum e gonɗum ton dow goongajum, doole ɗum laaɓiniree e iri kin ɗon sakkuki. Ammaa fuu fii gonɗum ton dow, doole ɗum laaɓiniree e sakkuki ɓurki kin ton.

24Ngam Almasiihu nattaayi nder Wigeere Ɓurnde Senaaki nde neɗɗo waɗi nandunde e wigeere nde goonga gonde dow. Ammaa dow e hoore maajum o natti, jooni ton o woni yeeso Allah ngam meeɗen.

25Almasiihu nattaayi dow ngam waɗa ka sakkuki hoore muuɗum koo ndeye no Mawɗo Mawɓe Ardiiɓe Diina nattidata e ƴiiƴam marle nder Wigeere Ɓurnde Senaaki koo ndeye hitaande.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

26Daa ɗum non, daa Almasiihu yarii torra nde ɗuɓɗum daga carel ngel duuniyaaru tagaa. Ammaa raɓɗum jooni e re'irde duuniyaaru o warii nde go'o tan ngam o itta hakke barka sakkuki hoore maako.

27Non no ɗum siryanii neɓɗo maaya nde go'o, gaɓa mayde nden ɗum waɓanaymo kiita,

28non maa Almasiihu sakkaama nde go'o ngam o itta hakke yimɓe ɗuɓɓe. O wartoyay gartol ɗiɓaɓol naa' ngam o itta hakke, ammaa ngam o hisna ɓen ɗon keɓiiɓemo.

Ibraaniyanko'en 10

1Attawra ɗum nandinirɗum fuu fii boɓɗum garayɗum yeeso ɗo'o, naa' kanjum woni fii ɗum e hoore maajum. Ngam non sakkuki ki ɗum waɓata koo ndeye hitaande ki wartirtaa ɓen ɗon ɓaddotooɓe Allah keewuɓe.

2Daa e ki waawi wartirkiɓe keewuɓe, daa ɓe alaayi sakkanki Allah? Daa mawninooɓe Allah ɓen laaɓinaama daga hakke maɓɓe fuu, daa ɓerɗe maɓɓe ngannataaɓe mbi'aɓe ɓe ngaɓii hakke.

3Ammaa nder sakkuki ki'i e woodi ko siftoranta yimɓe hakke maɓɓe koo ndeye hitaande.

4Ngam ɗum waɓataako ɗiiɗam ga'i e ɗiiɗam be'i itta hakke.

5Kanjum waɓi carel ko Almasiihu natti duuniyaaru o wi'ii Allah: “Naa' sakkaneeki e hokkeeki dokke ngiɓɗaa, ammaa a siryanakeyam ɓandu.

6Naa' cakkiri guleteendi e cakkiri ngam ittuki hakke welnantama ɓernde.

7Sey mbiimi, ‘Yaa Allah, rammi ɗo'o. Mi warii ngam mi waɓa ko ngiɓɗaa, non no ɗum windiraa nder Attawra dow am. ’ ”

8Arande o wi'ii, “A yiɓaa sakkaneeki e hokkeeki dokke koo e fuu ko ɗum sakkata guleteeɗum, koo ko ɗum sakkata ngam ittuki hakke, a nanataa belɗum maajum. ” O wi'ii ɗu'um koo nde Attawra wi'ii ɗum sakkee.

9Nden o wi'i, “Rammi ɗo'o, mi warii ngam mi waɓa ko ngiɓɗaa.” Allah ittii sakkuki arandehi ngam o wadda sakkuki ɗiɓaɓi, waato Almasiihu.

10Nde Yeesu Almasiihu waɓii ko Allah yiɓi o waɓa, en fuu en laaɓinaama daga hakke barka sakkuki hoore maako nde go'o tan ngam haa abadaa.

11Koo moye ardiiɓo diina e huwa kuugal muuɗum koo ndeye nyalnde, e mo sakka sakkuki iri go'o koo ndeye. Sakkuki kin boo ittataa hakke haa abadaa.

12Ammaa Almasiihu sakkii hoore muuɗum nde go'o ngam hakke yimɓe. Ki boo heɗii haa abadaa. Gaɓa o waɓii non, o jooɓii to jungo nyaamo ngo Allah.

13Daga ngel ton carel e mo heɗoo naa Allah wartirii wanywanyɓe maako to o yowata koyɗe maako.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

14E sakkuki go'oti kin ɗon, o wartirii ɓen ɗon laaɓinaaɓe daga hakke maɓɓe keewuɓe haa abadaa.

15Ruuhu Allah maa e hokka'en ceyda dow maajum. Arande ɗum wi'ii,

16“Joomiraawo wi'ii, ‘Raa alkawal ngal ngaadaymi e maɓɓe nder baldɗe garayɗe: mi waɗay dookaaji am nder ɓerɗe maɓɓe, mi windaɗi nder nyumooji maɓɓe. ’ ”

17Nden o ɓeydi wiiki, “Mi fuɗɗitataa mi siftora hakke maɓɓe e kuuɗe maɓɓe kalluɗe. ”

18Nden to ɗu'um yaafaama, walaa wokki sakkuki kadin ngam ittuki hakke.

En Njahu Haade Allah

19Ngam non, bandiraaɓe am, en ngoodi sembe ɓernde nattuki Wigeere Ɓurnde Senaaki barka ƴiiƴam Yeesu.

20O maɓɓitanii'en laawol kesol, jaarayngol kisndam nattirteengol gaɗa wudere cendunde Suudu Joomiraawo, waato nattirteengol ɓandu maako.

21En ngoodi ardiiɗo diina mawɗo paamanoowo wuro Allah.

22Ngam non en njahu haade Allah e ɓernde go'o, e hoolaare tabbutunde, e ɓerɗe meeɗen laaɓinaaɗe daga nyumo kallungo, e ɓalli lootiraaɗi ndiyam laɓɗam.

23Kammunde nde mbi'eten en ngoodi, en njogande boɗɗum, ngam on ɗon gaɗuɗo alkawal o hebbinayngal.

24En ngaɗu hakkiilo meeɗen dow no mballindirten ngam kollen yidde e waɗuki kuuɗe boɗɗe.

25To' en alu hawrutuki no woɓɓe mboowi waɗuki. Ammaa en cembiɗindir, en ɓeydu waɗuki non nde on andi nyalnde nde Yeesu wartoyta e ɓaddoyoo.

26To en ngaɗii ka waɗuki hakke e yidde ɓernde meeɗen gaɗa en andi goonga, walaa wokki sakkuki ittayki hakke meeɗen.

27Ammaa ko horii woni keɗooɗen kiita Allah nder kulol, kiita garayka e hiite kallunge kalkaynge ɓen ɗon nganyuɓe Allah.

28Koo moye gewuɗo Dooka Muusa, o waraama yurmeende walaa dow ceyda yimɓe ɗiɗo koo tato tabbitinɓe ko o waɗi.

29To neɗɗo wanyii Ɓiɗɗo Allah, kadin o wartirii ƴiiƴam alkawal Allah laaɓinɗanmo daga hakke walaa ko nafi, ɗonmaa o huɗi Ruuhu Allah kollayɗum yidde, iri ɗume bone kalluɗum haani o yara? O yaray bone kalluɗum ɓurɗum ɗum gewoowo dooka yarata.

30Ngam en andi on ɗon biiɗo, “Waataaki ɗum ki am, mi waatanay koo moye ko waɗi.” Ɓonmaa o wi'ii, “Joomiraawo waɗanay yimɓe muuɗum kiita.”

31Ɓum fii kulniiɗum neɗɗo natta jungo Allah mo yonki.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

32Ammaa ciftoree baldɗe arandeeje ɗe ɗum famtini'on dow Almasiihu. On munyii nder yarki torra kalluka.

33Bannye e ɗum semtina'on yeeso yimɓe, e ɗum huɗa'on, bannye ɗum torra'on, nden bannye on mballa jarooɓe torra iri ka moodɔn.

34On njurminanii curaaɓe, nden nde ɗum teetani'on ko ngoodudɔn, on njaɓii ko ɗum waɗani'on e welwelo. Ngam on andi on ngoodi godɗum ɓurɗum woodɗuki tabitayɗum haa abadaa.

35Ngam non to' on paɗɗu sembe ɓerɗe moodɔn. Ɗum waddanay'on mbarjaari mawndi.

36E haani munyon ngam ngadɔn ko Allah yiɗi, keɓon ko o waɗi alkawal.

37Ngam aayaare wi'ii, “Naa' ko neeɓi, on ɗon garaydo waray; o wonnataa carel.

38Neɗɗo am aadiliijo o joodoto laawol hoolaakiyam; ammaa to o yaatirii gaɗa, mi nanataa beldum maako. ”

39Ammaa enen naa' en nder yaatirɓe gaɗa kalki. Enen en nder kooliiɓe Allah kisi.

Ibraaniyanko'en 11

Hoolaaki Allah

1Too, hoolaare woni tabbitinki heɓuki ko ngaɗɗen kammunde heɓuki, kayre tabbitinanta'en fii ɗum en ngi'ataa.

2Ngam yimɓe arande'en koolake Allah waɗi o jaɓiɓe.

3Ngam en koolii Allah waɗi paamuɗen o tagirii duuniyaaru wolde maako, ngam ko yi'etee wurtinaama daga nder ko yi'ataake.

4Ngam Habiila e hoolii Allah waɗi sakkanimo cakkiri ɓurndi ndi Kayinu. Ngam e mo hoolii Allah waɗi Allah jaɓimo o aadiliijo nde jaɓi dokke maako. Kadimaa hoolaare nden waɗi kuugal maako haa hande e metana'en koo nde o maayi.

5Ngam Enok e hoolii Allah waɗi o hoccaa yaaki dow ngam to' o maaya. Walaa giiɗomo kadin, ngam Allah hocciimo yaaki dow. Nden aayaare wi'ii, ko o hoccee yaaki dow, o welnanii Allah ɓernde.

6To naa' neɗɗo hoolii Allah waawataa welnankimo ɓernde, ngam koo moye garaydo to Allah doole jaɓa Allah e ɗon, nden e mo waatana ɗaɓɓitooɓemo.

7Ngam Nuhu e hoolii Allah waɗi o jaɓi wagginol Allah dow ko waroyta yeeso ɗum yi'aaka e carel ngel. O waɗii ko Allah wi'i o waɗi komiwal ngam o hisna wuro maako. Non o holli yimɓe duuniyaaru ngaɗii ko wooɗaa, o boo wartii aadiliijo laawol hoolaaki Allah.

8Ngam Ibraahim e hoolii Allah waɗi o jaɓi nde Allah wi'imo o yaha leydi ndi waɗi alkawal hokkukimo. Ibraahim ali leydi muuɗum koo nde andaa to yahata.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

9Ngam e mo hoolii Allah wadi o joodii bo kodo e leydi ndi o wadanaa alkawal. O joodii nder lukuru. Non maa Iciyaaku e Yaakubu ngadii donuduɓe alkawal ngal e maako.

10Ibraahim wadii non ngam o haaɓii o yi'a gariiri tabitayndi ndi Allah siryii, mahi.

11Ngam Ibraahim e hoolii Allah wadi o heɓi ɓiddo, koo nde o nawyi. Saaratu debbo maako boo danyataa. O heɓii ɓiddo on ngam o hoolake Allah hebbinay alkawal muudum.

12Ngam non, daga o'o neddo go'oto nayeejo ɓadiido maaya, dum heɓii ɓiɓɓe ɓiɓɓeeji dudɓe bo koode dow, bo njaareendi daande maayo ndi limataako.

13Yimɓe ɓe'e fuu maayii e koolii Allah. Ɓe keɓaayi alkawal ngal, ammaa ɓe kaynakengal ɓe nanii beldum maagal. Ɓe mbi'ii e njayri ɓe hoɓɓe ɓe garɓe nder duuniyaaru ndu'u.

14Fuu biiɓe non, ɓe kollii e ɓe daɓɓita leydi ndi ko'e maɓɓe.

15Daa dum wi'a ɓe ngadii ka nyumuki dow leydi ndi ɓe aloyi, daa ɓe keɓii laawol so"aaki.

16Ammaa ɓe ngadii ɓerde maɓɓe dow leydi ɓurndi wooduki, waato ndi ton dow. Ngam non, naa' dum cemtiniidum to Allah dum noddamo Allah maɓɓe, ngam o siryanakeɓe gariiri.

17Ngam Ibraahim e hoolii Allah wadi o siryii sakkanki Allah ɓiddo maako Iciyaaku nde Allah foondimo. Kanko gadanaado alkawal e mo haade sakkuki ɓiddo maako bajjo ,

18koo nde Allah wi'iinomo, “Barka Iciyaaku keɓataa ɓiɓɓe ɓiɓɓeeji ɓe ngadanmaami alkawal.”

19Ibraahim tabbitinii Allah waaway umminki maydo. Boo dum waaway dum wi'a, dum hokkitii Ibraahim Iciyaaku daga mayde.

20Ngam Iciyaaku e hoolii Allah wadi o barkidini Yaakubu e Isaw ngam yeeso.

21Ngam Yaakubu e hoolii Allah wadi nde o ɓadii mayde, o barkidini ɓiɓɓe Isufu go'oto-go'oto. O ɓaggi sawru ndu o yahirta, o mawnini Allah.

22Ngam Isufu e hoolii Allah wadi nde o ɓadii mayde, o meti dow wurtaaki yimɓe Israa'iila daga leydi Masar, o wi'iɓe no ɓe ngaadata e yi'e maako.

23Ngam danyooɓe Muusa e koolii Allah wadi ɓe cuudimo lebbi tati gada o danyaama, ngam ɓe ngi'ii o ɓiddo boddo, ɓe kulaayi wanyuki ko laamiido wi'i dum wada.

24Ngam Muusa e hoolii Allah wadi nde o mawni o wanyi o noddiree ɓiddo ɓii Fir'awna debbo.

25O suɓii o yarda torra e yimɓe Allah dow o nana beldum hakke ngam carel sedda.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

26O yi'ii semtineeki ngam Almasiihu ɗum risku ɓurɗum jawdi leydi Masar, ngam hakkiilo maako e dow mbarjaari ndi o heɓata yeeso.

27Ngam Muusa e hoolii Allah waɗi o ali leydi Masar, o hulaayi monnere laamiiɗo leydi ndin. O wanyi o so"o ngam o yi'ii Allah mo yi'ataake.

28Ngam e mo hoolii Allah waɗi o fuɗɗi Humto Sakkinki. O wi'i Israa'iilanko'en misana dammuɗe maɓɓe ƴiiƴam, ngam to' Malaa'ikaajo Mayde wara fuu worɓe afo'en maɓɓe.

29Ngam Israa'iilanko'en e koolii Allah waɗi ɓe mbaawi huuluki Maayo Woɗewo bo dow leydi njorndi. Ammaa nde Masaranko'en kuulay, ndiyam nyaamiɓe.

30Ngam Israa'iilanko'en e koolii Allah waɗi maadi piliindi gariiri Jeriiko yani gaɗa ɓe pilakendi baldɗe joweeɗiɗi.

31Ngam Rahab kaaruwaajo e hoolii Allah waɗi o wardaaka e ɓen ɗon ganyuɓe ngaɗa ko Allah wi'i, ngam o jaɓɓake Israa'iilanko'en boɗɗum daarooɓe sirru leydi.

32Ɗume ɓeydaymi wiiki? Walaa carel keƴayngelyam mi meta dow Gidiyon, e Barak, e Samsin, e Jepta, e Dawda, e Samaa'ila, e annabo'en,

33ngam e ɓe koolii Allah waɗi ɓe koni leyɗe ɗuɗɗe ɓe nyaamiɗe. Ɓe laamorake aadilaaku, ɓe keɓi ko Allah waɗi alkawal. Ɓe maɓɓii kondude cembiɗɗi.

34Ɓe nyifii hiite kallunge, ɓe ndaɗii wardeeki e kaafaaje. Ɓe tampuɓe, ammaa ɓe ngartii cembiɗɓe. Ɓe ngartii wawɓe konu, ɓe ndiiwii sooji'en goɗɗe leyɗe.

35Ngam woɓɓe rewɓe maayanaaɓe e koolii Allah waɗi mayɓe ɓen umminaa daga mayde. Woɓɓe yimɓe boo ɓe torraa haa ɓe maayi, ɓe nganyii ɗum yoofaɓe ngam ɓe keɓa ɓe umminee daga mayde nder jonde ɓurnde wooɗuki.

36Woɓɓe njukkitaama piyaama, haa ɓe kaɓɓiraa ɓoggi njamndi ɓe maɓɓaa nder suudu cural.

37Woɓɓe mbariraa kaayɗe, woɓɓe tayaa cendaa ɗiɗi, woɓɓe mbariraa kaafaaje. Woɓɓe e ngiiloo e ɓornii lare baali e ɗe be'i, koo ko ɓe ngoodi, ɓe torraama, ɓe ngaɗanaama ko halli.

38E ɓe ngiiloo nder ladde e nder kocceeje, e ɓe njooɗoo nder luurooji kaayɗe e nder gayɗe. Duuniyaaru hewtaayi ɓe njooɗoo nder mayru.

39Fuu yimɓe ɓe'e ɓe mantaama ngam ɓe koolake Allah, ammaa fuu e non walaa goɗɗo nder maɓɓe keɓuɗo ko Allah waɗi alkawal.

40Allah siryake goɗɗum ɓurɗum wooɗuki ngam meeɗen, ngam to naa' hawti e meeɗen, ɓe ngartirtaake keewuɓe.

Ibraaniyanko'en 12

Allah Nyaako Meeɗen Mo Dow

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

1Ngam maajum, nde e woodi yimɓe ɗuɗɓe kolluɓe no ɓe koolorii Allah, en cendir e koo ɗume kaɗayɗum'en waɗuki ko haani ngaɗen e hakke kaɓɓuɗum'en. En ngaɗu ko mbaaweten waɗuki njottinen ko Allah wi'i ngaɗen.

2En ngaɗu hakkiilo meeɗen dow Yeesu, maɓɓitanɗo'en laawol hoolaaki Allah ballayɗo'en hoolaare meeɗen warta kewnde. Ngam welwelo ngo o heɓata yeeso, o munyii nder torra nde o waraa dow gaafaangal, o wannaayi e cemtuɗum wareeki dow gaafaangal, nden jooni e mo ton jooɗii to nyaamo jooɗorgal laamu Allah.

3Nyumee dow no o munyiri nde gaɗooɓe hakke nganyimo. Non wallay'on to' ngewron itton kammunde.

4On kaɓda e hakke, ammaa on njottaaki to hewti ɗum wara'on.

5On ngejjitii boliiɗe cembiɗinayɗe'on ɗe Allah metani'on kolluɗe on ɓiɓɓe maako? O wi'ii, “Biɗɗo am, to Joomiraawo eltiima, taa' wartirɗum meere. To o haɓaniima boo, taa' yewru.

6Ngam mo Joomiraawo yiɗi, kanko o eltata, nden e mo haɓana koo moye mo o jaɓi o ɓiɗɗo maako. ”

7Munyee nder torra ka njaroton ngam ɗum eltuki'on. Non hollii Allah e jogii'on bo ɓiɓɓe maako. Moye ɓiɗɗo woni mo nyaako muuɗum eltataa?

8Koo moye ɓiɗɗo ɗum eltaymo. To boo on eltaaka, non hollii naa' on ɓiɓɓe, on jaalu'en.

9Kadimaa en ngoodi danyooɓe eltayɓe'en nden en kokkaɓe mangu. En ɓuray non jaɓuki eltuki ki Nyaako meeɗen Mo Dow waɗani'en, nden keɓen yonki ki re'ataa!

10Danyooɓe meeɗen e elta'en ngarten no ɓe ngiɗi ngam carel seɗɗa. Ammaa Allah e elta'en ngam ɓeydaari meeɗen, ngam ngarten ceniiɓe bo maako.

11Carel ngel ɗum eltata neɗɗo, ɗum welaa, sey nawɗum. Ammaa gaɗa ɗon, ɗum wadday aadilaaku e jam nder jonde eltaaɗo'on.

Ekkitinki E Wagginki

12Ngam maajum cembiɗinee juuɗe mooɗon tampuɗe, e koppi mooɗon taggiiɗi.

13Mo"inanee koyɗe mooɗon ɗate portiiɗe, ngam to' koyɗe mooɗon taggiiɗe ngarta naa' ko nafi, ammaa ɗe koya.

14Ngaɗee ko mbaawoton waɗuki njooɗodooɗon jam e koo moye ngarton ceniiɓe, ngam to naa' e jonde ceniinde walaa gi'ayɗo Joomiraawo.

15Paamanee ko'e mooɗon to' ndullon heɓuki barka Allah, ngam to' wongol ɗaɗol kaaɗungol mawna fooɗa caɗɗum wonna yimɓe ɗuɗɓe.

16To' goɗɗo warta gaɗoowo njeenu koo mo walaa kulol Allah bo Isaw cooruɗo mangu muuɗum ɗum afo ngam heɓa nyaama nde go'o tan.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

17On andi gaɗa ɗon, nde o ɗaƀƀiti nyaako maako barkiɗinamo, ɗum wanyiimo. O heƀaayi wayluki ko o waɗunoo, koo nde o ɗaƀƀitii haa e gondi.

18On ngaraayi to wigeere bo Hocceere Sinay nde ɗum waawata meemuki goodunde hiite nyaamooye, e nduula ƀalewa, e hendu cembindu,

19e iido duudaandu, e hononde. Nde Israa'iilanko'en nani hononde nden, ƀe torii to' ɗum fuɗɗita ɗum metanaƀe,

20ngam ƀe ngannii dow ko hononde nden wi'iƀe, “Koo mardi meemi hocceere nden, doole ndi wardee e kaaƴe.”

21Muusa hulii e ko yi'i haa wi'i, “E mi hula haa e mi diwna.”

22Ammaa on ngarii Hocceere Sihiyoona, gariiri Allah mo yonki, waato Urucaliima ndi dow, e to malaa'ika'en ƀe limataako hawrutuƀe nder welwelo.

23On ngarii to kawtal afo'en Allah, ƀe ɗum windi inɗe maƀƀe nder wuro maako ton dow. On ngarii to Allah, gaɗanoowo fuu yimƀe kiita, to yonkiiji aadili'en gartiraaƀe keewuƀe.

24On ngarii to Yeesu, ciryiiɗo alkawal kesal hakkunde yimƀe e Allah. On ngarii to ƴiiƴam misaaɗam metuɗam wolde ƀurnde wooɗuki dow ko ƴiiƴam Habiila wi'i.

25Paamee, to' nganyon on ɗon metuɗo. Yimƀe ganyuƀe nana ko waggindoƀe nder duuniyaaru wi'iƀe ƀe ndaɗaayi. Too, no waɗata enen ndaɗen, to en nganyii on ɗon bagginɗo'en daga dow?

26E ngel ton carel hononde maako dimbii duuniyaaru, ammaa jooni o waɗii alkawal, o wi'ii, “Mi dimbay duuniyaaru nde go'o kadin. Naa' duuniyaaru tan ndimbaymi, ammaa fuu e dow.”

27Ɗe'e boliiɗe, “nde go'o kadin” hollii fuu ko tagaa ɗum dimbeteeɗum ɗum ittee, ngam ko dimbataako jooɗoo.

28Ngam maajum en ngettu Allah ngam en keƀii laamu ɗum dimbataako. En mawnin Allah nder kulol, mawninki ki o jaƀata.

29Ngam Allah meeɗen o hiite kalkooye.

Ibraaniyanko'en 13

No Ɗum Welniranta Allah Ɓernde

1Ngaɗee ka yiɗindirki bo bandiraaƀe.

2To' on ngejjutu jaƀƀaaki hoƀƀe. E woodi gaɗuƀe non njaƀƀii malaa'ika'en andaa.

3Nyumee dow curaaƀe nder suudu cural bo on curida e maƀƀe. Nyumee dow torreteeƀe, bo on torridee e maƀƀe.

4Koo moye mawnina teegal, nden to' goɗɗo walda e goɗɗo mo walaa teegal hakkunde maƀƀe. Balduɗo e goɗɗo mo walaa teegal hakkunde maƀƀe, Allah waɗanayƀe kiita.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

5Cendee ko'e moodon e yidde ceede. Munyee dow ko ngoodudon, ngam Allah wi'ii, “Haa abadaa mi alataama, haa abadaa mi sendirtaa e maada. ”

6Ngam non e ɓernde go'o en mbi'ay, “Joomiraawo woni ballaydoyam, mi hulataa. Ɗume nedɗo waawata wadankiyam? ”

7Nyumee dow ardiiɓe'on, wa'ajinanɓe'on Wolde Allah. Nyumee dow no ɓe njoodorii, ekkitee no ɓe koolorii Allah.

8Yeesu Almasiihu e don no wontindiri keenya e hande e haa abadaa.

9To' on njaɓu ekkitinol ngol tokkaayi laawol goonga majjina'on. E dum woodi yidde Allah sembidina ɓerde meeden, naa' tokkuki dookaaji dow nyamndu. Iri din don dookaaji nafantaa tokkooɓedi.

10Ardiiɓe diina kuwooɓe nder Lukuru Joomiraawo ɓe keɓataa nyaamuki ko dum sakki dow sakkirde meeden.

11Mawdo mawɓe ardiiɓe diina e nattida e yiiyam marle nder Wigeere Ɓurnde Senaaki o sakkanadam Allah ngam hakke, ammaa ɓalli marle den e ngulee gada hodorde.

12Kanjum wadi Yeesu maa maayi gada gariiri, ngam o laaɓina yimɓe daga hakke maɓɓe barka yiiyam maako.

13Ngam non en njahu to maako gada gariiri njaren semteende nde o yari.

14Ngam en ngalaa gariiri tabotoondi nder duuniyaaru ndu'u, ammaa en kedii en kammii gariiri garayndi.

15Ngam maajum, barka Yeesu en mantu Allah koo ngele carel. Mantuki kin woni ko cakkantenmo, enen bi'ooɓe Yeesu woni Joomiraawo.

16To' on ngejjutu waduki ko woodi e senduduki ko ngoodudon e woɓɓe, ngam du'um kanjum woni cakkiri belnanoori Allah ɓernde.

17Tokkee ardiiɓe'on ngadon ko ɓe mbi'i'on. E ɓe paamana yonkiiji moodon: Allah boo yamayɓe dow no ɓe paamirani'on. Tokkee ko ɓe mbi'i ngam ɓe ngada kuugal ngal nder beldum ɓernde naa' nder teddoral. To dum wartii teddoral, non wartay walaa ko nafanta'on.

18Ngadee ka wadankimin do'aare. Min tabbitinii ɓerde amin de laɓde, e min ngidi waduki ko haani nder koo dume.

19E mi ɓeyda toraaki'on ngadon do'aare ngam Allah so''oyayam to moodon naa' ko neeɓi.

Do'aare Cakitiinde

20Allah Joomu Jam umminii Yeesu Joomiraawo meeden daga mayde laawol yiiyam alkawal tabotoongal. Kanjum wadi Yeesu warti Duroowo Baali Mawdo,

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

21o waɗa'on mbaawon waɗuki koo ngale kuugal bongal ngal o yiɗi ngaɗon. O wartira'on ko welnantamo ɓernde barka Yeesu Almasiihu. Mangu tabbita to Yeesu haa abadaa abadin. Aamin.

Boliiɗe Cakitiiɗe

22E mi toroo'on bandiraaɓe, njaɓee wagginoore nde'e, ngam ɗerewol ngo'ol ngol mbindanmi'on ngol juutaa.

23E mi yiɗi andon bandiraawo meeɗen Timooti yoofaama daga nder suudu cural. To o warii to am naa' ko neeɓi, mi warday e maako to mooɗon.

24Kownanonmin fuu ardiiɓe mooɗon e yimɓe Allah horiiɓe. Tokkuɓe Yeesu gonɓe leydi Itaaliya e kowna'on.

25Allah barkiɗina'on, on fuu.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Yaakubu

Yaakubu 1

1Min, Yaakubu, windi ɗerewol ngo'ol. Mi maccuɗo Allah e Joomiraawo meeɗen Yeesu Almasiihu. E mi howna'on, onon tokkuɓe Yeesu cankitiiɓe nder duuniyaaru.

Hoolaare e Faamu

2Bandiraaɓe am, to torraaji feere-feere ngaranii'on, njaɓeeɗi e welwelo,

3ngam on andi to hoolaare mooɗon foondaama, nde waɗay ɓeydon munyal.

4Doole ekkitooɗon munyal nder koo ɗume, ngam ngarton keewuɓe, ɓe ndullaayi goɗɗum.

5To goɗɗo nder mooɗon dullii faamu, sey o toroo Allah kokkoowo koo moye ɓernde go'o metitataako, o hokkaymo.

6Ammaa to o toroto Allah, o toroo nder hoolaare. To' o waɗa ɓerɗe ɗiɗi, ngam gaɗoowo ɓerɗe ɗiɗi e nandi e geeloodi ndiyam ɗi hendu yiilata to ndu yiɗiri fuu.

7Iri maako to' o kammoo o heɓay goɗɗum to Joomiraawo.

8Ɓernde maako sendake ɗiɗi, o darnataa ɓernde maako nder ko o waɗata fuu.

Risku e Ciya

9Tokkuɗo Yeesu mo walanaa nana belɗum, ngam yeeso Allah o mawɗo.

10Ammaa tokkuɗo Yeesu diskuɗo nana belɗum to Allah lestinii hoore maako. Ngam diskuɗo e nandi e piindi geene ndi neeɓataa.

11To naange wurtoyake gulɗum magge fiyii geene ɗen, ɗe ɗaylay, piindi maaje saama, wooɗuki maaje fuu lalla. Non diskuɗo re'irta carel ngel fiidata e kuugal muuɗum.

Foondeeki e Torraaji

12O barkiɗinaaɗo fuu munyuɗo nder torra, ngam to o heɓii jaalorgal dow torra kan, Allah hokkaymo giifol ngol o waɗani yiɗuɓemo alkawal, waato yonki ki re'ataa.

13To neɗɗo foondaama, to' o wi'a, “Allah foondiyam.” Ngam Allah foondirtaake halleende, kadimaa boo Allah foondataa koo moye.

14Ammaa e ɗum foonda neɗɗo to suuno maako hoccii hakkiilo maako.

15Nden to suuno ngon waɗii reedu, ngo rimay hakke. To hakke mawnii boo, ɗum fooɗay mayde.

16Bandiraaɓe am ɓe ngiɗumi, to' on njaɓu ɗum majjina'on.

17Koo ngale dokkal bongal e koo ɗume caahu jamum fuu daga to Allah Nyaako Mo Dow ɗum ɓiwoyta, taguɗo naange e lewru e koode. Kanko o waylitataako, o nandaa e ɗowdi goosotoondi.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

18Dum cuɓol maako o hokki'en yonki kesum barka wolde goonga, ngam ngarten bo ko arti ɓenduki nder ko o tagi.

Nanuki Wolde Allah e Tokkukinde

19Onon bandiraaɓe am ɓe ngidumi, andee du'um: koo moye yaawa nanuki, ammaa to' yaawa metuki, to' yaawa monnuki.

20Ngam monnere nedɗo waddataa jonde aadilaaku nde Allah yidi.

21Ngam maajum, kubinee fuu kuudɗe de mboodaa e kuudɗe kalludɗe. Lestinee ko'e moodon, njaɓon Wolde Allah nde o aawi nder ɓerdɗe moodon, baawaynde hisnuki'on.

22To' on majjin ko'e moodon. Ngadee ko Wolde Allah wi'i, to' on ngartu nanooɓende tan.

23Ngam fuu nando Wolde Allah wadaayi ko nde wi'i e nandi e nedɗo daarudo yeeso muudum nder daaroggal,

24yi'i no wa'i, dilli, don e don yejjiti no wa'i.

25Ammaa gadɗo hakkiilo muudum fuu dow dooka kewdum rimdinaydum yimɓe, e mo wadi ka wadukki hakkiilo dow maajum, naa' nanoowodum tan e yejjita, ammaa e mo wada ko dum wi'i, o heɓay barka nder wadukidum.

26Nedɗo fuu kammiido o tokkudo diina no haani, ammaa o suraayi demngal maako, o majjinii hoore maako, diina maako wartii meere.

27Diina laaɓuka ka Allah Nyaako meeden Mo Dow yidi, kanka woni walluki maraaya'en e rewɓe ɓe worɓe mu"en maayi torrotooɓe, nden e suruki hoore daga hoccuki tuundi duuniyaaru.

Yaakubu 2

Wagginki Dow Holluki Feerootirol

1Bandiraaɓe am, nde on koolii Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu, Joomu Mangu, to' on kollu feerootirol hakkunde moodon.

2Misaalu, godɗo goodudo jabbaare jiinaari warii kawtal moodon e mo ɓornii kolte de ceede, nden godɗo mo walanaa mo kolte ceekude kanum maa warii nder kawtal ngal.

3To on kokkii on don goodudo risku mangu on mbi'iimo, “Raa joodorgal bongal, jooda,” mo walanaa on boo mbiidonmo, “Dara daa'e,” koo boo, “Jooda e leydi,”

4on kollii feerootirol hakkunde moodon won don, on cuɓana ko'e moodon ko ngadoton nder nyumo kallungo.

5Bandiraaɓe am ɓe ngidumi, nanee ko mbi'aymi. Naa' Allah suɓii ɓe ngalanaa nder duuniyaaru ndu'u ɓe ngarta kooliiɓe Yeesu ɓe ndona barka gondum nder laamu Allah dum o wadani yiduɓemo alkawal?

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

6Ammaa on ngartira ɓe ngalanaa naa' ɗum goɗɗum. Naa' gooduɓe risku torrata'on? Naa' ɗum kamɓe njaarata'on yeeso laamu?

7Naa' ɗum kamɓe kuɗata inde nden ɗon mawnde nde Joomiraawo moodon?

8On ngadii ko woodi to on tokkii dooka ɗum Laamu Allah bindaaɗum nder aayaare biinde, “Yiɗu bandiraawo maaɗa no ngiɗirɗaa hoore maaɗa. ”

9Ammaa to on kolla feerootirol hakkunde moodon, on ngadii hakke. Kiita nangii'on, ngam on gewooɓe dooka.

10Ngam fuu tokkuɗo dookaaji ɗi fuu, ammaa o yewi go'o, too, o yewiiɗi ɗi fuu.

11Ngam on ɗon biiɗo, “Taa' waɗu njeenu,” kanko wi'i, “Taa' waɗu warhoore.” Taa waɗaayi njeenu, ammaa a waɗii warhoore, too, a wartii gewoowo dooka Allah won ɗon.

12Alee meto moodon e kuuɗe moodon warta bo ɗum yimɓe ɓe ɗum waɗanta kiita dow dooka rimɗinoojum.

13Ngam e nyalnde kiita, Allah yurminantaa mo walaa yurmeende. Ammaa yurmeende e heɓa jaalorgal dow kiita.

Hoolaare e Kuuɗe

14Onon bandiraaɓe am, ko ɗum nafi to neɗɗo wi'ii e hoolii Yeesu, ammaa kuuɗe maako kollaayi hoolaare nden? Nden ɗon hoolaare maako nde waaway hisnukimo?

15Misaalu, to goɗɗo tokkuɗo Yeesu gorko koo debbo mo walaa ko ɓornotoo koo ko nyaamata,

16goɗɗo moodon wi'iimo, “Jippa jam! Allah hokkumaa ko ɓornotoɗaa e ko nyaamataa,” ammaa o hokkaayimo kolte koo nyamndu, ɗume ɗum nafi?

17Non maa hoolaare, to nde walaa kuuɗe kollayɗende, nde wartii waatunde.

18Ammaa goɗɗo wi'ay, “An a woodi hoolaare, min e mi woodi kuuɗe. ” Too, hollam hoolaare maaɗa nde walaa kuuɗe. Min boo, mi hollete hoolaare am nder kuuɗe am.

19A jaɓii Allah o go'oto. Too, boɗɗum! Koo ginni maa njaɓii non. Kanjum waɗi e ɗi ndiwna ngam kulol.

20An kaaŋaaɗo! A yiɗi ɗum hollumaa hoolaare nde walaa kuuɗe nde meere?

21Naa' maama meeɗen Ibraahim noddiraama aadiliijo ngam ko o waɗi nde o hokki Allah ɓiɗɗo maako Iciyaaku dow sakkirde?

22Too, a yi'ii hoolaare maako e yaada e kuuɗe maako. Nden hoolaare maako wartii kewnde ngam ko o waɗi.

23Ɗum hebbinii aayaare biinde, “Ibraahim hoolake Allah, ngam maajum Allah wi'i o aadiliijo.” Ɗonmaa ɗum noddimo higo Allah.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

24Too, on ngi'ii Allah e jaɓa neɗɗo o aadiliijo ngam ko o waɗi, naa' ngam hoolaare tan.

25Non maa, kaaruwaajo on ɗon bi'eteeɗo Rahab, o noddiraama aadiliijo ngam ko o waɗi nde o jaɓɓii ɓe ɗum liloyi ngam ndaara sirru leydi ndin. O walliɓe ɓe ndaɗiri wongol laawol feere.

26Too, non no ɓandu ndu walaa foofaango wartii mayndu, non maa hoolaare nde walaa kuuɗe wartii baatunde.

Yaakubu 3

Wonnere Nde Ɗemngal Waɗata

1Onon bandiraaɓe am, to' ɗuɗɓe mooɗon ngarta ekkitinooɓe, ngam on andi minon ekkitinooɓe ɗum ɓuray waɗankimin kiita kalluka.

2Ngam en fuu en parka naa' seɗɗa. To boo goɗɗo farkataa nder koo ɗume ko o wi'ata, too, kanko o kewɗo, e mo waawa o sura hoore maako.

3Raa misaalu. To en ngaɗanii puccu njamndi gaɗeteendi e honduko maagu ngam ngu waɗa ko ngiɗɗen, en mbaaway ngaylitenngu fuu to ngiɗɗen.

4Ndaaree komiije ndiyam maa ngi'on. Koo nde ɗe mawɗe, hendu cembindu fooɗataɗe, e jamngel pamarel pooɗoowo komiwal ngal fooɗirtangal faada e maagal fuu to yiɗi.

5Non maa, ɗemngal ɗum goɗɗum pamarum nder ɓandu, ammaa e ngal mantitoo dow fii mawɗum. Ndaaree ngi'on no doccel hiite wulirta ladde mawnde.

6Ɗemngal ɗum hiite, e ngal heewi halleende, e ngal wonna koo ɗume neɗɗo. E ngal nanginana fuu jonde neɗɗo hiite yiwoynge daga wuro hiite .

7Neɗɗo e waawa elta koo iri ndiye mardi, e colli, e marle dasotooɗe, e koo ɗume gonɗum nder ndiyam. Yimɓe njaadake eltiiɗe.

8Ammaa walaa baawayɗo eltuki koo suruki ɗemngal. Ɗemngal ɗum fii kalluɗum, e ngal heewi tooke barooje.

9E maagal mantirten Joomiraawo Nyaako meeɗen Mo Dow, nden e maagal kuɗirten yimɓe ɓe ɗum tagi nder nandi Allah.

10Mantuki e huɗuki e wurtoyoo daga honduko go'o. Onon bandiraaɓe am, non haanaa.

11Ndiyam mbelɗam e ndiyam kaɗɗam waaway ɓula wigeere go'o?

12Bandiraaɓe am, ibbi waaway rima ɓikkoy jaytun? Koo inabohi waaway rima ɓikkoy ibbe? Non maa ɗum waɗataako wigeere to ndiyam gooduɗam lamɗam ɓulata wurtina ndiyam mbelɗam.

Andal Yiwoyngal Daga Dow

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

13Moye woodi andal e faamu nder moodon? Sey o hollaɗum nder waɗuki jonde woodunde e kuuɗe boɗɗe nder lesnuki hoore e faamu.

14Ammaa to on ngoodi lawliiru kallundu e yidde hoore nder ɓerɗe moodon, to' on mantito dow maajum koo nganyon goonga.

15Iri nga'al andal naa' daga dow ngal yiwoyi, ɗum ngal duuniyaaru. Nden naa' daga to Ruuhu Allah ngal yiwoyi, to Ceyɗan ngal yiwoyi.

16Ngam fuu to lawliiru e yidde hoore woni, ɗon ciya jonde jam e koo iri ndeye halleende waɗetee.

17Ammaa andal yiwoyngal daga dow, arande ngal lamngal, nden ngal waddataa wannaare, e ngal wadda hakkiilo, ngal walaa mangu hoore, e ngal heewi yurmeende e kuuɗe boɗɗe. Ngal hollataa feerootirol, ngal walaa ciya goonga.

18Gaddooɓe jonde jam aawuɓe jam, ɓe pe"ay aadilaaku.

Yaakubu 4

Waaduki Higaaku e Duuniyaaru

1Ko waddata hawre e yeddootirki hakkunde moodon? Naa' suunooji konidooji e ɓerɗe moodon waddataɗum?

2On ngiɗii goɗɗum, on keɓataaɗum, ngam non on ngaɗa warhoore. On ngoodi suuno fii ɗum on jeyaayi, ammaa on keɓataaɗum. Kanjum waɗi on kaɓa on ngeddootira. On ngalanaa ngam on toraaki Allah.

3On toroo on keɓataa ngam on tororoo nyumooji kalluɗi, on ngiɗi majjinon ko keɓɗon dow nanki beldum ɓalli moodon.

4On nyaamooɓe amaana! On andaa waaduki higaaku e duuniyaaru ɗum wanyuki Allah? Ngam non, fuu cuɓuɗo waada higaaku e duuniyaaru, o wartirii hoore maako ganyo Allah.

5Koo on kammii e meere aayaare wi'i, “Allah e woodi lawliiru dow yonki ki o waɗi nder meeɗen?”

6Ammaa Allah e ɓeyda walluki'en. Kanjum waɗi aayaare wi'i, “Allah wanyii gooduɓe mangu hoore, ammaa e mo walla lesnuɓe ko'e.”

7Ngam non, lesnee ko'e moodon ngaɗon ko Allah wi'i. Nganyee kuuɗe Ceyɗan, kanko boo o doggay'on.

8Ɓaddoyee haade Allah, kanko maa o ɓaddoto haade moodon. Onon gaɗooɓe hakke, mo"inee jonde moodon. Laaɓinee ɓerɗe moodon, onon gooduɓe ɓerɗe ɗiɗi.

9Ngannee, ngullee, mboyee. Ngaylitee jaleeɗe moodon ngarta bojji, nanuki beldum moodon warta ciya nanki beldum.

10Lestinee ko'e moodon yeeso Joomiraawo, kanko boo o mawninay'on.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Yowanki Goɗɗo Ko Wooɗaa

11Bandiraaɓe, to' on metindir haalaaji kalluɗi. Ngam fuu metuɗo haala kalluka dow bandiraawo muuɗum, koo yowanimo ko wooɗaa, metii haala kalluka dow dooka Allah won ɗon, yowaniiɗum ko wooɗaa. Ammaa taa yowanii dooka Allah ko wooɗaa, a wartii mo tokkataaka jowanoowoka ko wooɗaa.

12Allah tan woni kokkoowo dooka e gaɗoowo kiita. Kanko tan woni baawayɗo hisnuki e halkuki. Ammaa an a moye nde njowantaa bandiraawo maaɗa ko wooɗaa?

Mantoraaki Jaango

13Naneeyam onon wi'ooɓe, “Hande koo jaango min njahay ndi'i gariiri koo ndin ton, min ngaɗa ndungu go'o ton min ngaɗa luumo min keɓa ceede. ”

14Raa boo on andaa ko wangata jaango. No yonki mooɗon wa'i? Yonki mooɗon e nandi e curka wangooha ngam carel seɗɗa, gaɗa ɗon ka majjita.

15Sey ni mbi'on, “To Joomiraawo jaɓii yaarii yonki, min ngaɗay ɗu'um e ɗum ɗaa'e.”

16Ammaa raɗɗum jooni nder mawninki ko'e mooɗon on mantitoo. Fuu iri kin ɗon mantitaaki ki kalluki.

17Ngam non fuu anduɗo ko haani waɗa, ammaa o waɗaayiɗum, o waɗii hakke.

Yaakubu 5

Wagginki Gooduɓe Risku

1Jooni boo, onon riskuɓe, nanee ko mbi'aymi! Mboyee, ngullee ngam bone kalluɗum garowayɗum dow mooɗon.

2Risku mooɗon nyolii, mooyi nyaamii kolte mooɗon.

3Jiinaari mooɗon e ajurfaari mooɗon fuunii, fuunuki mayri boo wartay ceyda dow mooɗon ɗum nyaamay ɓalli mooɗon bo hiite. On moɓtanii ko'e mooɗon jawdi nder baldɗe ɗe'e ɗe re'uki duuniyaaru.

4Raɗɗum! Njoɓaari ndi nganyuɗon yoɓuki kuwanooɓe'on to gese ndi wulloyake'on. Bojji ittanooɓe'on ko ɓendi to gese njaarii to Joomiraawo Joomu Bawɗe.

5On ngaɗii jonde nanki beldum e duuniyaaru, on nyaama, on njara, on ngaɗa no ngiɗɗon. On paynii ko'e mooɗon ngam nyalnde hirsuki.

6On tayanii aadili'en kiita kalluka, on mbariiɓe, kamɓe boo ɓe ngeddaayi'on.

Munyal e Do'aare

7Ngam non, bandiraaɓe am, ngaɗee munyal haa yaaki nyalnde nde Joomiraawo wartata. Ndaaree no demoowo munyirta ngam ndiyam seeto e ɗam yaawol ɓendina fii boɗɗum ɗum o remi.

8Onon maa, munyee. Cembiɗinee ɓerɗe mooɗon, ngam wartoyki Joomiraawo ɓadake.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

9Bandiraaɓe am, to' on metindir metemeteeji ngam to ɗum waɗana'on kiita. Raɗɗum, Gaɗoowo Kiita e darii to dammugal!

10Bandiraaɓe am, ciftoree annabo'en metuɓe nder inde Joomiraawo, no ɓe munyiri nder torraaji. Tokkee ko ɓe ngaɗi.

11On andi, en noddira munyuɓe barkiɗinaaɓe. On nanii no Ayuuba munyiri, nden on andi no Joomiraawo barkiɗinirimo daga gaɗa. Joomiraawo o kewɗo yurmeende e yidde.

12Bandiraaɓe am, ko ɓuri koo ɗume woni to' on kunoro dow, koo ley, koo e koo iri ɗume fii. To on ƴamaama, to ɗum non, mbi'on “Ee” tan. To naa' ɗum non, mbi'on “Aa'a” tan. Ngaɗee non ngam to ɗum taƴana'on kiita kalluka.

13E woodi jaroowo torra nder mooɗon? Too, o waɗa do'aare. E woodi nanoowo belɗum nder ɓernde muuɗum? Too, o yima gimi mantuki Allah.

14E woodi goɗɗo mo yamɗaa nder mooɗon? Too, o nodda mawɓe nder kawtal tokkuɓe Yeesu, ɓe ngaɗanamo do'aare, ɓe ngaɗanamo nebbam dow hoore nder inde Joomiraawo.

15Ngam do'aare gaɗaande nder hoolaare nde yamɗitinay mo yamɗaa. Joomiraawo yamɗitinaymo. To o waɗii hakke, ɗum yaafantomo.

16Ngam non, mbi'indiree hakke ɗum ngaɗɗon, nden ngaɗindiree do'aare ngam ɗum yamɗitina'on. Do'aare aadiliijo e nde woodi bawɗe e nde huwa.

17Iliya o neɗɗo bo meeɗen. O waɗi do'aare naa' seɗɗa ngam to' ndiyam toɓa to leydi ndin, sey nde ɗum waɗi duuɓi tati e lebbi joweego'o ɗam toɓaayi.

18Nden o fuɗɗiti o waɗi do'aare, sey dow yoofi ndiyam, leydi boo wurtini koo ɗume ko fuɗata.

19Onon bandiraaɓe am, to goɗɗo mooɗon selii laawol goonga, nden goɗɗo wartiroyiimo dow laawol,

20andee ɗu'um: koo moye so"i gaɗoowo hakke daga tokkuki laawol ngol wooɗaa, o hisnay yonki gaɗoowo hakke on daga mayde, nden o wadday laawol yaafaaki hakke ɗuɗɗum.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

1 Biiturus

1 Biiturus 1

1Min Biiturus lilaadɔ Yeesu Almasiihu windi ɗerewol ngo'ol. Mi windanngol yimɓe
ɓe Allah suɓi, cankitiiɓe, gadɔoɓe jonde kodaaku e leydi Fantus, e leydi Galaatiya, e
leydi Kafadookiya, e leydi Aasiya, e leydi Bitiiniya.

2Allah Nyaako Mo Dow suɓii'on nder yidde maako. Ruuhu maako wartirii'on ceniiɓe,
ngam tokkon ko Yeesu Almasiihu wi'i, laaɓon barka ɣiiɣam maako. Allah ɓeyda
barkidinki'on, ɓeyda hokkuki'on jam.

Kammunde Bonde

3Yettoore tabbita to Allah, Nyaako Joomiraawo meeɗen Yeesu Almasiihu. Ngam
yurmeende maako mawnde o hokkii'en yonki kesum barka ummaaki Yeesu daga
mayde. Ngam maajum en ngoodi kammunde tabbutunde,

4en keɓay ndonu ngu lallataa, ngu wonnataako, nden ngu re'ataa, ngu ɗum resani'on
ton dow.

5Onon bawɗe Allah e surana'on barka hoolaaki Yeesu, ngam keɓon kisndam ɗam o
siryii wanginki nyalnde re'uki duuniyaaru.

6Ngam non, nanee beldum ɗuɗɗum, koo nde jooni ɗum wadoto on nattay torraaji
feere-feere carel seɗɗa

7ngam tabbitinki hoolaare moodon. Hoolaare nden nde ɓuri jiinaari. Koo nde jiinaari
nyalnde go'o ɗum re'ay, e ɗum foondiree hiite. Non maa ɗum foonday hoolaare
moodon ɗum tabbitinande ngam keɓon manteeki, e teddineeki, e mawnineeki nyalnde
nde Yeesu Almasiihu wartata.

8Koo nde on meeɗaayi yiikimo, on ngidimo. Koo nde naa' on ngi'amo jooni, on
koolakemo, on nana beldum mawɗum nder ɓerɗe moodon ɣaɓɓiiɗum meteeki.

9Ngam on koolake Yeesu Almasiihu wadi on keɓa kisndam.

10Annabo'en gadubɗe annabaaku dow caahu ɗum keɓoton, waato kisndam, ɓe ngadii
ka ɗaɓɓutuki laawol kisndam ɗam ɗon naa' seɗɗa.

11Ruuhu Allah gondum nder ɓerɗe maɓɓe wi'iiɓe no Almasiihu torrortoo, nden gada
ɗon o mawninee. Ngam non, ɓe ɗaɓɓitii naa' seɗɗa ngam ɓe anda moye woni
Almasiihu, nden ndeye fii ɗu'um wadata.

12Ɗum wi'iiɓe onon ɓe kuwanta naa' ko'e maɓɓe, nde ɓe meti dow fuu fii ɗum ɗon
ɗum nandon jooni. On naniiɗum daga to ga'ajinanɓe'on Habaru Beldum barka Ruuhu
Allah liloyaaɗum daga dow. Koo malaa'ika'en e ngidi faamukiɗum.

Jonde Lamnde

13Ngam non, ciryee ɓerɗe moodon, curee ko'e moodon, ngadee kammunde moodon
fuu dow barka ɗum um hokkata'on nyalnde wartoyki Yeesu Almasiihu.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

14Ngaɗee jonde bo ɓiɓɓe gaɗooɓe ko ɗum wi'iɓe. To' on tokkiran suuno mooɗon ngo ndenno, ngo ngoodunooɗon carel ko on andaa koo ɗume.

15Ammaa non no Allah noddudo'on o ceniiɗo, onon maa, ngartee ceniiɓe nder ko ngaɗoton fuu.

16Ngam aayaare wi'ii, “Ngartee ceniiɓe, ngam min mi ceniiɗo.”

17On nodda Allah Nyaako Mo Dow nder do'aare mooɗon. Nde e mo waɗana koo moye kiita dow kuuɗe ɗe waɗi, o hollataa feerootirol, ngaɗee jonde mooɗon nde koɗaaku e duuniyaaru ndu'u nder kulol Allah.

18On andi ɗum rimɗinii'on daga ngikkuuji meereeji ɗi ndonuɗon to maama'en mooɗon. Ɗum rimɗiniraayi'on fii re'oojum bo ajurfaari e jiinaari.

19Ɗum rimɗinirii'on ɣiiɣam Almasiihu gooduɗam daraja. Kanko woni bo karoori ndi walaa goɗɗum ko haanaa.

20Kanko Allah suɓi daga ko ɗum taga duuniyaaru, ammaa ɗum wanginimo ngam mooɗon e balɗe ɗe'e ɗe re'uki duuniyaaru.

21Barka maako kooliiɗon Allah, ummindomo daga mayde, hokkimo mangu. Ngam non, e hoolaare mooɗon e kammunde mooɗon dow Allah ɗum woni.

22Tokkuki goonga laaɓinanii'on ɓerɗe on ngiɗindiri yidde nde goonga. Ngam maajum, ngiɗindiree e ɓernde go'o.

23Ngaɗee non ngam Allah hokkii'on yonki kesum barka wolde maako goodunde yonki tabbutunde haa abadaa.

24No aayaare wi'i, “Fuu yimɓe bo geene mba'i, fuu laɓki maɓɓe bo piindi ladde wa'i. Geene e njoora, piindi e saama,

25ammaa Wolde Joomiraawo e nde ɗon haa abadaa. ” Nde'e wolde kayre woni Habaru Belɗum dow Yeesu Almasiihu ɗum um wa'ajinani'on.

1 Biiturus 2

Onon Ngoni Yimɓe Ceniiɓe Ɓe Allah

1Ngam non, alee koo iri ɗume ngikku kalluɗum. Alee fewre, e ngikku munaafukiijo, e lawliiru, e huɗuki woɓɓe koo iri kiye.

2No ɓikkoy keccoy ngiɗiri enɗam, onon maa ngiɗiree Wolde Allah non ngam nde waɗa'on cembiɗon nder kisndam ɗam keɓuɗon,

3nde on meeɗii nanki belɗum yurmeende Joomiraawo.

4Ngaree to maako. Kanko woni hayre goodunde yonki. Yimɓe nganyiimo, ammaa Allah suɓiimo mawniniimo.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

5Onon boo, bo kaayɓe goodude yonki, alee ɗum huutira'on ɗum maha wuro ceniingo ngam Ruuhu Allah. Onon ngoni kawtal ardiiɓe diina, on kokka Allah cakkiri ndi Ruuhu maako wallata'on kokkon. E mo jaɓandi laawol Yeesu Almasiihu.

6Ngam aayaare wi'ii, “Raɓɓum, mi suɓii hayre ɓurnde koo ndeye darnuki maadi, mi tiggiinde nde joɓɓina maadi gariiri Sihiyoona; fuu kooliiɗomo o semtintaake koo seɓɓa. ”

7Hayre nden ɗon e nde woodi mangu to moodon onon kooliiɓe Yeesu. Ammaa to ganyuɓe kooloomo ɓe ngi'ay no, “Hayre nde mahooɓe nganyi, kayre woni hayre ɓurnde koo ndeye darnuki maadi. ”

8Ɓonmaa wonde aayaare wi'ii, “Ɓum hayre gaɗoore yimɓe feggoo, gaɗoore yimɓe njana. ” E ɓe peggoo ngam ɓe nganyii waɗuki ko Wolde Allah wi'i. Non ɗum siryaniiɓe.

9Ammaa onon ɗum lenyol ngol Allah suɓi, on kawtal ardiiɓe diina kuwanooɓe laamiiɗo mawɗo, yimɓe ceniiɓe, ɓe Allah jeyi. O suɓu'on ngam nga'ajinon habaru kuude maako kaydiniiɗe. O wurtinoy'on nder nyiwre ngam natton jayngol maako kaydiniingol.

10Ndenno naa' on yimɓe Allah, ammaa jooni on yimɓe maako. Ndenno on keɓaayi yurmeende maako, ammaa jooni on keɓii.

Maccuɓe Allah

11Onon ɓe ngiɗumi, on hoɓɓe nder duuniyaaru ndu'u, onon naa' ɗum ɓe ɗo'o. Ngam non e mi toroo'on, cendiree e suunooji ɓandu giɓɓi halkuki'on.

12Kollee ngikku boɓɓum nder yimɓe ɓe andaa Allah, ngam to ɓe mbi'ay on kalluɓe, sey ɓe ngi'a kuude moodon ɗe boɓɓe, ɓe mawnina Allah nyalnde wartuki maako.

13Koo ɗume laamu laamotoodum yimɓe, tokkee ko ɗum wi'i, ngam non Joomiraawo yiɗi. Tokkee mawɗo laamiiɓe, ardiiɗo dow koo moye,

14haa e gomna'en, ngam laamiiɗo on liliɓe ɓe kokka gaɗooɓe ko woodaa bone, ɓe manta gaɗooɓe ko woodi.

15Ngam Allah e yiɗi ngaɗon ko woodi yeeso yimɓe ɓe ngalaa andal, ngam ngaɗon ɓe ala metemeteeji ɗi ngalaa faamu.

16Naa' on maccuɓe, on rimɗinaaɓe, ammaa to' on ngartir rimɗinki moodon warta laawol waɗuki ko halli, ammaa ngaɗee jonde bo maccuɓe Allah.

17Kokkee koo moye mangu, ngiɗee tokkuɓe Yeesu. Kulee Allah, mawninee laamiiɗo.

Yarki Torra Iri Ka Almasiihu Yari

18Onon maccuɓe, ngaɗee ko jeyɓe'on mbi'i'on kokkonɓe mangu koo ndeye. Naa' gooduɓe ngikku boɓɓum tan e ɓe caɗaa ngaɗanton non, haa maa e gooduɓe ɓerɗe kaɓooje.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

19To nedɗo munyii nder torra ngam e nyuma dow ko Allah yidi, Allah barkidinaymo, to e mo yara torra kan naa' ngam wadɗuki ko woodaa.

20To on ngadii ko woodaa on piyaama on munyii, moye mantata munyal moodon? Ammaa to on ngadii ko woodi on torraama on munyii, Allah barkidinay'on.

21Dow iri kan ɗon torra Allah noddi'on, ngam Almasiihu maa yarii torra ngam moodon. O alanii'on ko tokkoton ngam njoodoroodon no o joodorii.

22O meedaayi wadɗuki hakke koo sedɗa, ɗum meedaayi nanki fewre wurtake daga honduko maako.

23Nde o hudaa, o waataaki. Nde o yari torra, o wi'aayi o waatoto, ammaa o alanii Allah gadoowo kiita goonga.

24Kanko e hoore maako jaɓi o yowanee hakke ɗum ngadudɗen o ɓilee dow gaafaangal. O wadu non ngam laawol mayde maako alen wadɗuki hakke, njoodoodɗen jonde aadilaaku. No aayaare wi'i, “Barka nawnoodɗe maako on njamditii.”

25Ndenno on nandii e baali majjudi laawol, ammaa jooni ɗum so"oyii'on ngam tokkon Gaynaako Paamanaydo yonkiiji moodon.

1 Biiturus 3

Jonde Teegal

1Non maa onon rewɓe teegal, tokkee ko worɓe moodon mbi'i. Ngam to e woodi woɓɓe worɓe ɓe tokkaayi Wolde Allah, ɗum gadotoodum ngikku rewɓe maɓɓe wada ɓe tokka Allah, naa' sey to ɓe metanaama,

2to ɓe ngi'ii ngikku moodon bodɗum nden ɓe ngi'i on ngada ko ɓe mbi'i.

3To' mo"itinaaki ki mo"itintoodon warta ki ɓandu tan, bo mordi, e ko wadiraa e jiinaari, e kolte goodudɗe ceede.

4Sey ni mo"itinaaki moodon warta mo"inki ɓerdɗe moodon e wadɗuki ko lallataa waato lestinki hoore, e suruki hoore. Iri kin ɗon mo"itinaaki ki lallataa; kanki woni ɓurki woodɗuki yeeso Allah.

5Ngam ndenno non rewɓe ceniiɓe gadɗuɓe ɓerdɗe maɓɓe dow Allah mo"itinorii nde ɓe tokki worɓe maɓɓe.

6Misaalu, Saaratu wadii ko gorko muudum Ibraahim wi'i, e mo noddiramo joomu maako. Jooni, onon ngoni ɓiɓɓe Saaratu to on ngadii ko woodi, on njaɓaayi godɗum hulni'on.

7Non maa, onon worɓe, njoododee e rewɓe moodon no haani. Kokkeeɓe mangu ngam kamɓe ɓe ngalaa sembe bo moodon, ɗonmaa onon e rewɓe moodon on fuu on keɓay caahu Joomiraawo, waato yonki ki re'ataa. Ngadee non ngam to' godɗum hada'on wadɗuki do'aare.

Yarki Torra Ngam Wadɗuki Aadilaaku

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

8Jooni e mi yidi yottinki ko mbi'aymi e wiiki, on fuu nyumo moodon warta go'o. Njurmindiree, ngidindiree no haani tokkuɓe Yeesu ngada, mballindiree, lestinee ko'e moodon.

9To' on ngaato halleende e halleende, koo hudüki e hudüki, ammaa ngaatoree barkidinki, ngam Allah noddii'on ngadon non ngam o barkidina'on.

10Aayaare wi'ii, “Fuu gidido nana beldum jonde muudum, neeɓa e duuniyaaru, sey o ala meto kallungo, o ala fewre.

11O ala wadüki ko halli, o wada aadilaaku; o daɓɓita jam e ɓernde go'o.

12Ngam Joomiraawo e faamana gooduɓe aadilaaku, e mo nana do'aaje maɓɓe, ammaa e mo wanya kuwooɓe ko halli. ”

13To on ngada ko mbaawoton wadüki ngam ngadon ko woodi, moye hallanta'on?

14Ammaa koo to on njarii torra ngam wadüki ko woodi, Allah barkidinay'on. Ngam non, to' on kulu torrayɓe'on, to' on ngannu.

15Ammaa mawninee Almasiihu nder ɓerde moodon ngam kanko woni Joomiraawo. Koo ndeye njoodee on ciryii nootaaki koo moye ɓamudo'on dow wadüki ɓernde ki ngadido dow Almasiihu. Ngadee non nder lesnuki hoore e mawninki.

16Koo ndeye dum tawra'on e ɓernde lamnde, ngam to dum hudii'on, ɓen don kudooɓe ngikku moodon bodidum ngam on tokkuɓe Yeesu ɓe cemta.

17Ngam dum ɓurii nedido yara torra ngam wadüki fii bodidum, to dum cuɓol Allah, e dow yara torra ngam wadüki ko halli.

18Ngam Almasiihu maayii nde go'o ngam ittuki hakkeeji meeden. Kanko o gooduɓo aadilaaku, ammaa o maayii ngam ɓe ngalaa aadilaaku ngam o yaara'en to Allah. Ɗum wariimo, ammaa Ruuhu Allah hokkiimo yonki.

19Nder bawde Ruuhu dum o yahi o wa'ajinani ruuhuuji maɓɓaadi.

20Ruuhuuji din don kanji ngoni di tokkaayi Allah ndenno e jaamanu Annabi Nuhu. Allah hedake e munya carel ko Annabi Nuhu wadata komiwal. Yimɓe sedida tan nattingal kisi ndiyam tufaana, kamɓe njoweetato.

21Ndiyam dam boo dum misaalu baptisma. Jooni baptisma hisnii'on barka bawde ummaaki Yeesu Almasiihu daga mayde. Baptisma naa' dum ittuki tuundi daga ɓalli meeden, dum alkawal ngal nedido wadani Allah e ɓernde lamnde.

22Yeesu yahi dow, e mo joodii to jungo Allah nyaamo, e mo laamoo malaa'ika'en, e gooduɓe laamu, e gooduɓe bawde.

1 Biiturus 4

Jonde Tokkudo Almasiihu

1Nde Almasiihu yarii torra nder ɓandu, onon maa ciryee ɓerde moodon ngam yarki torra. Ngam fuu jardo torra nder ɓandu, alii wadüki hakke.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

2Ngam non, nder baldƒe moodƒon koriidƒe e duuniyaaru, to' on ɓeydu tokkuki suuno ɓandu, ammaa tokkee ko Allah yidƒi.

3Jonde nde ngadƒdƒon ndenno iri nde yimɓe ɓe andaa Allah ngidƒi, nde heyƒii non. Ndenno on ngadƒi ka halleende, e suunooji kalludƒi, e yareyareeji poodƒooji jonde meere, e mawninki gunkiiji fii koo woodƒaa.

4E ɓe kaydƒina ngam on kawtataa ko'e e maɓɓe jooni nder wadƒuki kuudƒe dƒudƒde dƒe mboodƒaa. Ngam non e ɓe kudƒa'on.

5Ammaa ɓe mbi'ay Allah ko ɓe ngadƒi, kanko kiitotoodƒo ɓe yonki e mayɓe.

6Kanjum wadƒi haa mayɓe maa nga'ajinanaa Habaru Beldƒum dow Yeesu Almasiihu. Ngam koo nde Allah torririiɓe mayde nder ɓandu bo koo moye, yonkiiji maɓɓe njoodƒodoto e Allah.

Jogiiɓe Dokke Allah Bodƒdƒum

7Re'uki koo dƒume ɓadake. Ngam non paamee, curee ko'e moodƒon ngam mbaawon wadƒuki do'aare.

8Ko ɓuri koo dƒume woni, ngidƒindiree naa' sedƒdƒa, ngam yidde e wadƒa dƒum yaafoo hakkeeji dƒudƒdƒi.

9Ngadƒee ka jaɓɓootirki nder gureeje moodƒon naa' e metemeteeji.

10Nde Allah hokki koo moye tokkudƒo Yeesu dokkal, kuutiree dokkal ngal hakkunde moodƒon no paamanoowo dokkal Allah bodƒdƒum wadƒata.

11Fuu ga'ajinoowo, sey wa'ajina Wolde Allah. Fuu balloowo sey wallira sembe dƒum Allah hokkimo, ngam nder koo dƒume dƒum mawnina Allah barka Yeesu Almasiihu. Mangu e laamu tabbita to maako haa abadaa abadin. Aamin.

Torra Ngam Tokkuki Yeesu

12Onon ɓe ngidƒumi, to' on kaydƒin dow torra kalluka keɓuka'on. Ka heɓu'on ngam dƒum foonda'on. To' on nyumu godƒdƒum fii kesum heɓii'on.

13Ammaa nanee beldƒum to on njara torra iri ka Almasiihu yari, ngam to o wartii nder mangu maako nanon beldƒum naa' sedƒdƒa.

14On barkidƒinaaɓe, to e dƒum hudƒa'on ngam inde Almasiihu, ngam Ruuhu Allah goodudƒum teddungal e wondi e moodƒon.

15Ammaa to' godƒdƒo nder moodƒon yara torra ngam wadƒuki warhoore, koo nguyka, koo wadƒuki ko halli, koo wadƒuki ko wadƒaaka.

16Ammaa to godƒdƒo yarii torra ngam o tokkudƒo Yeesu, too, to' o nana cemtudƒum, sey ni o yetta Allah ngam o noddiraama inde Almasiihu.

17Ngam carel wadƒii ngel dƒum wadƒanta yimɓe kiita. Ɓe dƒum fudƒdƒanta wadƒanki kiita boo woni yimɓe Allah. To dow meedƒen enen yimɓe Allah dƒum fudƒdƒirta kiita, too, no dƒum wartanta ganyuɓe tokka Habaru Beldƒum dƒum Allah?

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

18Aayaare wi'ii, “To e ɗum saɗi aadili'en kisa, too, ko heɓata ɓe kulataa Allah e gooduɓe hakke? ”

19Ngam non, fuu jarooɓe torra dow ko Allah yiɗi, ɓe ngaɗa ko haani. Ɓe ngaɗa yonkiiji maɓɓe nder jungo Allah Taguɗo koo ɗume. Kanko o kebbinoowo alkawal maako.

1 Biiturus 5

Faamanki Ornde Joomiraawo

1E mi toroo mawɓe kawtal tokkuɓe Yeesu gonɓe nder moodon. Min maa mi mawɗo nder tokkuɓe Yeesu, bandiraawo moodon, ceydiiɗo torra ka Almasiihu yari, keɓayɗo geɗal muuɗum nder mangu maako to o wartoyii. E mi toroo'on,

2paamanee ornde Allah nde ɗum tambini'on. Paamaneende nder beldum ɓernde, naa' bo doole ɗum waɗata'on, ɗonmaa naa' ngam heɓuki ceede, ammaa ngam on ngoodi yidde kuugal ngal nder ɓerɗe moodon.

3To' on kollu yimɓe ɓe Allah tambini'on laamu sembe, ammaa ngartee ko ɓe ekkitotoo to moodon.

4Ngam to Almasiihu laamiiɗo woynaaɓe wartoyii, on keɓay giifol mangu ngol haa abadaa.

5Onon sukaaɓe, ngaɗee ko mawɓe kawtal tokkuɓe Yeesu gonɓe nder moodon mbi'i. On fuu ngartee leynooɓe ko'e, mballindiree hakkunde moodon. Ngam aayaare wi'ii, “Allah wanyii gooduɓe mangu hoore, ammaa e mo walla lesnuɓe ko'e. ”

6Ngam non, lestinee ko'e moodon yeeso Allah mo bawɗe, ngam o waɗa keɓon mangu e carel ngel o yiɗi.

7Tambinaneemo fuu ko wannata'on, ngam e mo faamana'on.

8Curee ko'e moodon, njoodoodon on ciryii. Ganyo moodon Ceydan e mo woosoo bo sembindu ɓernundu e mo ɗaɓɓita mo o halkata.

9Nganyeemo, ndaroodon dow hoolaaki Yeesu e sembe. On andi bandiraaɓe moodon fuu nder duuniyaaru e njara iri kan ɗon torra.

10Nden gaɗa on njarii torra carel seɗɗa, Allah gooduɗo yidde fuu, noddudo'on ngam keɓon geɗal nder teddungal maako tabotoongal barka Almasiihu, kanko e hoore maako o wartiray'on keewuɓe, o joɗɗina'on, o sembiɗina'on bo tafaare.

11Laamu tabbita to maako haa abadaa abadin. Aamin.

Kownol Cakitiingol

12Silbaanus walliyam mbindanmi'on ɗerewol ngo'ol pamarol. E yiiki am o tokkuɗo Yeesu kooleteeɗo. E mi yiɗi mi sembiɗina'on mi wi'a'on ɗu'um woni caahu Allah ɗum goonga. Ndaree dow maajum e goonga.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

13Kawtal tokkuɓe Yeesu wonɓe ɗo'o Baabiila, ɓe Allah suɓi no o suɓiri'on, e ɓe kowna'on. Markus maa, ɓiɓɓo am nder tokkuki Yeesu, e howna'on.

14Kowniree hakkunde moodon kownol yidde. Allah hokka'on jam onon tokkuɓe Almasiihu fuu.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

2 Biiturus

2 Biiturus 1

1Min, Siiman Biiturus, windi ɗerewol ngo'ol. Mi maccuɗo Yeesu Almasiihu lilaaɗo maako. E mi windana keɓuɓe hoolaare bonde bo nde amin laawol aadilaaku Allah meeɗen Kisnoowo meeɗen Yeesu Almasiihu:

2Allah ɓeyda barkiɗinki'on hokka'on jam laawol andukimo, kanko e Yeesu Joomiraawo meeɗen.

Jonde Tokkuɓe Yeesu

3Allah nder bawɗe muuɗum hokkii'en fuu ko haani ngam waɗuki jonde kulol maako. O hokkii'enɗum ngam en andi Yeesu Almasiihu noddudo'en barka teddungal maako e ngikku maako boɗɗum.

4Barka fuu fii ɗu'um Allah waɗanii'en alkawal mangal bongal, ngam keɓen ngikku iri ɗum maako, nden keɓen ndaɗen halleende gonde nder duuniyaaru nde suuno kallungo waddata.

5Ngam non, ngaɗee ko mbaawoton waɗuki ɓeydanon hoolaare moodon ngikku boɗɗum, ɓeydanon ngikku ɗum andal.

6Nden ɓeydanee andal moodon suruki hoore, ɓeydanon suruki hoore moodon munyal, ɓeydanon munyal moodon kulol Allah.

7Kadimaa ɓeydanee kulol Allah yidde tokkuɓe Yeesu, nden ɓeydanon yidde nden yidde koo moye.

8To on ngoodi iri ɗu'um ngikku naa' seɗɗa, ɗum haɗay'on ngarton ɓe ɓerɗe baatuɗe tampuɓe nder anduki Yeesu Almasiihu Joomiraawo meeɗen.

9Ngam fuu dulluɗo iri ngikku ɗum ɗon wartii bumɗo o yi'ataa goɗɗum daga to woɗɗi, nden o yejjitii o lootaama daga hakke maako ɗum ndenno.

10Ngam non, bandiraaɓe, ngaɗee ko mbaawoton waɗuki tabbitinon noddol e cuɓol ngol Allah waɗani'on. To on ngaɗii non, on njanataa.

11Non ɗum jaɓɓortoo'on jaɓɓaaki boɗki nder laamu tabitayɗum ɗum Joomiraawo meeɗen Kisnoowo meeɗen Yeesu Almasiihu.

12Ngam non, mi waɗay ka siftoranki'on fuu fii ɗu'um, koo nde on njaadake on andiiɗum, on cembiɗii nder goonga ka njaɓuɗon.

13E yiiki am e haani, to ni e mi woodi yonki, mi waɗa ka siftoranki'onɗum.

14Ngam e mi andi balɗe am nder duuniyaaru ɓadake nde'a, non no Yeesu Almasiihu Joomiraawo meeɗen holliyam.

15Mi waɗay ko mbaawaymi waɗuki mi yi'a on njogake fii ɗu'um nder ɓerɗe moodon koo ngele carel gaɗa mi alii duuniyaaru ndu'u.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Giiɓe Mangu Almasiihu

16Ngam carel ko min kokki'on habaru bawɗe Yeesu Almasiihu Joomiraawo meeɗen e garol maako, naa' habaruuji ɗi ɗum siryii e ƴoyre min tokki. Ammaa min ngi'ii mangu maako e gite amin.

17Ngam carel ngel Allah Nyaako Mo Dow hokkimo mangu e teddungal, hononde ƴiwoyii ton dow daga to Allah on Joomu Mangu nde wi'i, “O'o woni Ɓiɗɗo am mo ngiɗumi. E mi nana belɗum maako naa' seɗɗa.”

18Min nanii hononde nden daga dow, carel ngel min ngondi e maako dow hocceere ceniinde.

19Fuu fii ɗu'um waɗii en ɓeydii tabbitinki ko annabo'en mbi'i ɗum goonga. On ngaɗay boɗɗum to on ngaɗii hakkiilo dow annabaaku ɗum. Ngam annabaaku ɗum e ɗum nandi e fitilaaru yeynotoondu nder nyiwre haa weeta, jayngol hoodere subaka yeynoo nder ɓerɗe moodon.

20Ammaa arande e haani paamon wiiki, walaa annabaaku gonɗum nder Deftere Ceniinde ɗum um waawata wurtinki ma'ana maajum e faamu neɗɗo.

21Ngam walaa annabaaku meeɗuɗum warki daga nyumol neɗɗo. Ammaa Ruuhu Allah holliɓe ɓe mbi'a ko Allah wi'iɓe.

2 Biiturus 2

Moodiɓɓe Fewre

1Ammaa ndenno annabo'en fewre nattii nder yimɓe Joomiraawo. Non moodiɓɓe fewre nattirta nder moodon. Ɓe ngadday wongol ekkitinol nder moodon e suuɗe poodanayngol'on halkere, haa maa ɓe mbi'a ɓe andaa Joomiraawo rimɗinɗoɓe. Non ɓe poodiranta ko'e maɓɓe halkere jawnde.

2Yimɓe ɗuɗɓe tokkay ngikku maɓɓe kalluɗum. Ngam ko ɓe ngaɗata ɗum metay haalaaji kalluɗi dow laawol goonga.

3Kamɓe ceede ɓe ngiɗi. Ngam non ɓe majjinay'on e metemeteeji fewre ngam ɓeydaari ko'e maɓɓe. Ammaa daga ndenno ɗum siryake taƴankiɓe kiita, halkere maɓɓe e ɗon heɗiiɓe.

4Koo malaa'ika'en, Allah alaayiɓe nde ɓe ngaɗi hakke, ammaa o waɗiɓe nder wuro hiite nder gayɗe luggude goodude nyiwre ɓaleere ngam ɗum suraɓe naa Nyalnde Kiita.

5Nden e jaamanu Nuhu, Allah alaayi yimɓe ɓe kulataamo, ammaa o halkiriɓe ndiyam tufaana. Nuhu gaɗoowo wa'aju aadilaaku tan o hisni hawti e woɓɓe njoweeɗiɗo.

6Allah boo taƴanii gariije Sodom e Gomoora kiita halkuki. O halkiriiɗe hiite, o wartirii non misaalu ko o waɗanta yimɓe ɓe kulataamo.

7O hisnii Luutu aadiliijo gannuɗo e kuuɗe kalluɗe ɗe yimɓe kalluɓe ngaɗata.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

8Luutu o aadiliijo, e mo joodii nder maɓɓe. Koo ndeye e mo wanni ngam e mo yi'a kuude kallude de ɓe ngadata.

9Fuu fii du'um hollii'en Joomiraawo e andi no hisnirta kulooɓemo daga torraaji, e no o wadata ka torrirki kalluɓe haa o hiitooɓe Nyalnde Jaango.

10Tokkuɓe suuno ɓalli maɓɓe nganyuɓe laamu, kamɓe o ɓurata tayanki kiita kalluka. Ɓen don moodiɓɓe fewre ɓe cemtataa koo sedda, ɓe mawninooɓe ko'e maɓɓe. Ɓe kulataa metuki haalaaji kalludi dow gooduɓe teddungal gonɓe dow.

11Ammaa malaa'ika'en, koo nde ɓe ɓurii ɓe'e moodiɓɓe fewre bawde e laamu, ɓe ngullirtaa ɓe'e gooduɓe teddungal haalaaji kalludi yeeso Joomiraawo.

12Ammaa moodiɓɓe fewre ɓe'e e ɓe meta haalaaji kalludi dow koo dume dum ɓe paamaayi. E ɓe ngoodi ngikku bo marle ladde dimaade ngam nangee mbaree. Ɓe tokkooɓe ko suuno ɓalli maɓɓe ngidi. Ɓum halkayɓe no dum halkirta marle ladde.

13Ɓum waatanayɓe e torra ngam ɓe torrii woɓɓe. Ko welnantaɓe ɓernde woni ɓe ngada koo dume ko ɓalli maɓɓe ngidi caka nyalawma. Koo ngele carel ngel ɓe nyamdata nyamndu e moodon e ɓe ngada ko ɓe ngidi waduki, e ɓe cemtina'on.

14Koo ndeye daɓɓutuki rewɓe woni nyumo maɓɓe. Ɓe comataa waduki hakke. E ɓe majjina ɓe cembidaa nder tokkuki Yeesu. Ɓe ekkitini ɓerde maɓɓe yidde ceede. Allah boo laaniiɓe.

15Ɓe alii laawol goonga, ɓe majjii, ɓe tokkii laawol Bala'amu, ɓiddo Beeyor, giddo waduki ko woodaa ngam heɓuki ceede.

16Ammaa dum haɓaniimo dow ko woodaa dum o wadata. Mbabba maako metaniimo e hononde iri nde nedɗo, nga hadimo waduki haaŋoore.

17Ɓen don yimɓe e ɓe nandi e candi joorudi, e ɓe nandi e duule de hendu hocci. Allah siryanakeɓe to ɓe njoodotoo nder nyiwre kallunde,

18ngam e ɓe mawnina ko'e maɓɓe e metemeteeji meereeji. E ɓe kuutira suuno ɓalli ngam ɓe poodoya hakkiilo yimɓe soɓtiiɓe ko neeɓaayi daga nder yimɓe joodiiɓe nder hakke.

19E ɓe ngadanaɓe alkawal rimdineeki, ammaa kamɓe e ko'e maɓɓe ɓe maccuɓe hakke, ngam nedɗo o maccudo koo dume keɓudum jaalorgal dow maako.

20To yimɓe kisii daga kuude kallude de duuniyaaru ngam ɓe andii Yeesu Almasiihu Joomiraawo meeden e Kisnoowo meeden, nden daga gada ɓe co"ii ɓe natti iri kuude kallude den don, haa de njarii ko'e maɓɓe, re'irde jonde maɓɓe ɓuray fuddoode maɓɓe halluki.

21Ngam dum ɓuraniiɓe daa ɓe meedaayi anduki laawol aadilaaku e dow gada ɓe andiingol nden ɓe co"ii gada, ɓe ali tokkuki dooka dum don ceniidum dum um hokkiɓe.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

22Ko ɓe ngadi ɗum yaadii e haala biika, “Kutiiru tuutii so"ake tahi turre muuɗum,” nden e haala biika, “Aladeeru ndu ɗum looti so"ake nder loope nefniiɗe.”

2 Biiturus 3

Alkawal Wartoyki Yeesu

1Onon ɓe ngiɗumi, ngo'ol woni ɗerewol am ɗiɗaɓol ngol mbindanmi'on. Nder ɗereeji am ɗi fuu ɗiɗi mi siftoranii'on ko anduɗon ngam nyumooji mooɗon ngarta laɓɗi.

2E mi yiɗi ciftoron e ko annabo'en Allah mbi'unoo ndenno, e ko Joomiraawo meeɗen Kisnoowo meeɗen wi'i ɗum waɗa daga konduɗe lilaaɓe maako ɓe o liloyi to mooɗon.

3Arande doole andon ɗu'um, nder balɗe re'uki duuniyaaru woɓɓe yimɓe ngaray njukkita'on, tokkooɓe suuno maɓɓe kallungo.

4E ɓe mbi'a, “Naa' Yeesu waɗanii'on alkawal wiiki o wartay? Too, to o woni? Ngam daga carel ngel maama'en meeɗen maayi, koo ɗume e yaha no wontindiri daga fuɗɗoode duuniyaaru.”

5Wi'ooɓe non e meere ɓe nganyi faamuki wiiki ndenno Allah tagirii dow e wolde muuɗum. O wurtini leydi daga ndiyam, o filniriindi ndiyam.

6E ndiyam ɗam o maɓɓiri duuniyaaru ndenno, o halkindu.

7Ammaa Wolde maako jogii dow e ley ɗum ngi'eten jooni ngam ɗum halkiree hiite. E mo jogiiɗum haa yaaki nyalnde nde o waɗanta ɓe kulataamo kiita o halkaɓe.

8Ammaa onon higooɓe am ɓe ngiɗumi, to' on ngejjutu fii go'o, kanjum woni nyalnde go'o to Joomiraawo bo duuɓi 1,000 woni, nden duuɓi 1,000 bo nyalnde go'o woni.

9Woɓɓe e mbi'a Joomiraawo neeɓay ko hebbina alkawal muuɗum. Naa' ɗum non, ammaa munyal o waadata e mooɗon, ngam o yiɗaa koo moye halka, sey ni koo moye ala waɗuki hakke, tuuba.

10Ammaa nyalnde Joomiraawo waray bo gujjo. E carel ngel dow majjitay e hoolo cembingo. Nden fuu ko woni nder maajum halkiray e hiite. Duuniyaaru e ko woni nder mayru ɗum majjitay.

11Nde koo ɗume halkiray niini, iri ɓeye yimɓe haani ngarton? E haani ngaɗon jonde ceniinde e jonde kulol Allah,

12on keɗoo warki nyalnde Allah. Ngaɗee ko mbaawoton waɗuki ngaɗon nyalnde nden wara jawɗum. Nder nyalnde nden ɗum halkiray dow e hiite, koo ɗume ko horii ɗum halkiray hiite.

13Ammaa enen en keɗii alkawal Allah, waato dow kesum e leydi keyri to aadilaaku jooɗii.

14Ngam non, onon ɓe ngiɗumi, nde on keɗii nden ɗon nyalnde, ngaɗee ko mbaawoton waɗuki njooɗooɗon jonde lamnde e aadilaaku yeeso Allah e ɓernde waltiinde.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

15To' on ngejjutu, Joomiraawo e munya ngam e mo yidi yimɓe kisa. Non maa higo meeɗen Bulus mo ngiɗɗen windani'on nder faamu ɗum Allah hokkimo.

16Koo ndeye e mo meta dow maajum nder ɗereeji maako. Nder ɗereeji ɗin e woodi fii caɗɗum faamuki. Woɓɓe ɓe ngalaa faamu, ɓe ɓerɗe ɗe ndaraaki to go'o e ngaylita ma'ana maajum non no ɓe ngaylitirta goɗɗe aayaaje nder Deftere Ceniinde. Waɗuki non e fooɗanaɓe halkere.

17Ngam non, onon ɓe ngiɗumi, nde on andi fii ɗu'um, paamanee yimɓe kalluɓe, to' ekkitinol fewre maɓɓe hocca hakkiilo mooɗon njanon daga dow wigeere cembinde to ndariiɗon.

18Ammaa ɓeydee yidde e yurmeende e anduki Joomiraawo meeɗen Kisnoowo meeɗen Yeesu Almasiihu. Teddungal tabbita to maako jooni e haa abadaa! Aamin.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

1 Yahaya

1 Yahaya 1

Wolde Kokkaynde Yonki

1E min mbindana'on habaru godɗo bi'eteeɗo Wolde kokkaynde yonki. Ko duuniyaaru tagee e mo ɗon. Min naniimo, min ngi'iimo e gite amin. Min ndaariimo, min meemiimo e juuɗe amin.

2On ɗon kokkoowo yonki on, ɗum wanginaniiminmo, min ngi'imo. Dow maako min kokkata ceyda, ɗonmaa e min nga'ajinana'on wiiki kanko woni mo yonki ki re'ataa. Daga ndenno e mo wondi e Nyaako Mo Dow, nden ɗum wanginaniiminmo.

3E min nga'ajinana'on ko min nani e ko min ngi'i ngam kawten sumpo. Sumpo meeɗen woni sumpootirki e Nyaako meeɗen Mo Dow e Ɓiɗɗo maako Yeesu Almasiihu.

4E min mbindonoya'on ɗu'um ngam nanen belɗum naa' seɗɗa.

Jooɗaaki Nder Jayngol

5Ɓu'um habaru woni ɗum min nani to Yeesu Almasiihu min nga'ajinani'onɗum wiiki, Allah o Jayngol, nyiwre walaa to maako koo seɗɗa.

6To en mbi'ii en cumpootira e Allah, ammaa en njooɗii nder nyiwre, too, en pewii, en tokkataa goonga.

7Ammaa to en njooɗake nder jayngol non no Allah jooɗorii nder jayngol, en cumpootira hakkunde meeɗen won ɗon. Ɓonmaa ɓiiɓam Yeesu Ɓiɗɗo maako e lootana'en hakkeeji fuu.

8To en mbi'ii en ngalaa hakke, en ɓoyra ko'e meeɗen won ɗon, nden goonga walaa nder ɓerɗe meeɗen.

9Ammaa to en mbi'ii Allah hakke ɗum ngaɗuɗen, o yaafanto'en hakke meeɗen, o loota'en daga ko wooɗaa ɗum ngaɗuɗen, ngam kanko o kebbinoowo alkawal, e mo woodi aadilaaku.

10To en mbi'ii en ngaɗaayi hakke, en ngartiriimo pewoowo won ɗon, nden wolde maako walaa nder ɓerɗe meeɗen.

1 Yahaya 2

Almasiihu Woni Ballayɗo'en

1Onon ɓiɓɓe am, e mi windana'on ɗu'um ngam to' ngaɗon hakke. Ammaa to godɗo waɗii hakke, en ngoodi torotooɗo Nyaako Mo Dow ngam meeɗen. Kanko woni Yeesu Almasiihu aadiliijo.

2Kanko woni mo ɗum sakki ngam yaafaaki hakke meeɗen. Naa' hakke meeɗen tan, ammaa haa e hakke yimɓe duuniyaaru fuu.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

3To en ngaɓa ko Allah wi'i ngaɓen, e holla en tabbitinii en andimo won ɓon.

4Fuu biiɓo e andi Allah, ammaa o tokkaayi ko Allah wi'i, too, o pewoowo, goonga walaa nder ɓernde maako.

5Ammaa fuu tokkuɓo Wolde Allah, too, e mo yiɓi Allah e goonga. Non tabbitinanta'en en cumpootira e Allah.

6Fuu biiɓo e sumpootira e Allah, haanii o jooɓoroo no Yeesu Almasiihu jooɓorii.

Dooka Kesum

7Higooɓe am giɓaaɓe, naa' ɓum goɓɓum dooka kesum mbindanaymi'on, ammaa ɓum dooka kiiɓum ɓum ngoodunooɓon daga arande. Dooka kiiɓum ɓum ɓon woni wolde nde nanunooɓon.

8Fuu e non, e mi windana'on dooka kesum, jonde Almasiihu e jonde mooɓon hollii ɓum goonga, ngam nyiwre e dilla, jayngol goongawol yaadake yeynake.

9Fuu biiɓo nder jayngol woni, ammaa e mo wanya bandiraawo maako, too, haa jooni nder nyiwre o woni.

10Ammaa fuu giɓɓo bandiraawo muuɓum, nder jayngol jooɓii, o walaa goɓɓum gaɓayɓum o waɓa hakke.

11Fuu mo yiɓaa bandiraawo muuɓum, nder nyiwre jooɓii, e mo yaha nder nyiwre. O andaa to o fa'i, ngam nyiwre wumniimo.

12Onon ɓiɓɓe am, mi windan'on ngam on njaafanaama hakke mooɓon barka Yeesu.

13Mi windan'on, onon ndotti'en, ngam on andi on ɓon gonɓo daga arande. Mi windan'on, onon kaye'en, ngam on keɓii jaalorgal dow Kalluɓo. Mi windan'on, onon ɓiɓɓe am, ngam on andi Nyaako Mo Dow.

14Mi windan'on, onon ndotti'en, ngam on andimo, kanko gonɓo daga arande. Mi windan'on, onon kaye'en, ngam on ngoodi sembe ɓernde, nden Wolde Allah e jooɓii nder ɓerɓe mooɓon. Ɗonmaa on keɓii jaalorgal dow Kalluɓo.

15To' on ngiɓu duuniyaaru, koo boo ko woni nder mayru. Fuu giɓɓo duuniyaaru, yiɓaa Nyaako Mo Dow.

16Ngam koo ɓume ko woni nder duuniyaaru, bo suuno ɓandu, e suuno gite, e mawninki hoore ngam jawdi, naa' daga to Allah ɓum ƴiwoyi. Daga to duuniyaaru ɓum ƴiwoyi.

17Duuniyaaru e koo ɓume ɓum yimɓe ngiɓi nder mayru ɓum ƴaɓɓotooɓum, ammaa gaɓoowo ko Allah yiɓi jooɓoto haa abadaa.

Ganyoowo Almasiihu

18Onon ɓiɓɓe am, timmoode duuniyaaru ɓadake, non no nanɓon Ganyo Almasiihu e wara. Nden jooni wanywanyɓe Almasiihu njaadake mbangii. Ngam maajum en andi timmoode duuniyaaru ɓadake.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

19Wanywanyɓe Almasiihu ɓen ndenno nder meeɗen ɓe ngonnoo, ammaa ɓe cendirii e meeɗen ngam daga ndenno maa naa' ɗum ɓe meeɗen. Daa ɗum ɓe meeɗen, daa haa jooni e ɓe ngondi e meeɗen. Ammaa ɓe alii'en, ngam ɗum holla nden maa ɓe fuu naa' ɗum ɓe meeɗen.

20Ammaa Almasiihu hokkii'on Ruuhu Allah. Kanjum waɗi anduɗon goonga.

21Mi windan'on, naa' ngam on andaa goonga, ammaa ngam on andika, nden on andi goonga rimataa fewre.

22Ɓum moye woni pewoowo? Kanko woni ganyuɗo Yeesu woni Almasiihu. Ganyuɗo Nyaako Mo Dow e Ɓiɗɗo maako kanko woni ganyo Almasiihu.

23Ngam koo moye wanyi Ɓiɗɗo on, wanyii Nyaako on maa. Fuu biiɗo e njayri Yeesu o Ɓiɗɗo Allah, e sumpootira e Allah Nyaako Mo Dow won ɗon.

24Ngaɗee ka jogaaki ko nanɗon daga arande nder ɓerɗe mooɗon. To on njogake ko nanɗon daga arande nder ɓerɗe mooɗon, on cumpootira e Ɓiɗɗo on e Nyaako on.

25Nga'al kangal woni alkawal ngal Almasiihu waɗani'en, waato yonki ki re'ataa.

26Mi windan'on ɗu'um dow ɓen ɗon giɗɓe majjina'on.

27Ammaa onon, Almasiihu hokkii'on Ruuhu Allah, jooɗiiɗum nder ɓerɗe mooɗon. Naa' naa goɗɗo ekkitinoowo feere ekkitinii'on, ngam Ruuhu ɗum e ekkitina'on koo ɗume. Nden ko ɗum ekkitinta ɗum goonga, naa' ɗum fewre. Ngaɗee ka sumpootirki e Yeesu non no Ruuhu Allah ekkitiniri'on.

28Jooni, onon ɓiɓɓe am, ngaɗee ka sumpootirki e Almasiihu, ngam nyalnde nde o wartata ndarooɗen yeeso maako ɓernde go'o, to' cemten yeeso maako.

29To on andi Almasiihu o aadiliijo, on tabbitinii wiiki koo moye gaɗoowo aadilaaku o ɓiɗɗo Allah.

1 Yahaya 3

Yimɓe Allah

1Ndaaree no Nyaako Mo Dow yiɗiri'en, haa e ɗum noddira'en ɓiɓɓe Allah, non boo ngontindirɗen. Ko waɗi yimɓe duuniyaaru ndu'u andaa'en ngam ɓe andaamo.

2Onon higooɓe am ɓe ngiɗumi, jooni en ɓiɓɓe Allah. Ɓum hollaayi'en ko ngarteten ɗo'o yeeso taw. Ammaa en andi to Almasiihu wartii, en ngartay bo maako, ngam en ngi'aymo non no o woni.

3Fuu gaɗuɗo ɓernde dow Almasiihu non, o laaɓina hoore maako no Almasiihu laaɓiri.

4Fuu gaɗoowo hakke yewii dooka Allah, ngam waɗuki hakke woni yewuki dooka Allah.

5On andi Yeesu Almasiihu warii ngam itta hakke. Kanko o walaa hakke.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

6Koo moye wondi e maako waɗataa ka waɗuki hakke. Fuu gaɗɗo ka waɗuki hakke meeɗaayi yiikimo koo andukimo.

7Onon ɓiɓɓe am, to' on alu goɗɗo majjina'on. Koo moye gaɗoowo aadilaaku, kanko woni aadiliijo non no Almasiihu woni Aadiliijo.

8Fuu gaɗɗo ka waɗuki hakke, Ceyɗan jeyimo, ngam daga arande Ceyɗan o gaɗoowo hakke. Ko waɗi Ɓiɗɗo Allah wari duuniyaaru woni ngam o halka kuuɗe Ceyɗan.

9Fuu ɓiɗɗo Allah waɗataa ka waɗuki hakke, ngam ngikku Allah e nder maako. Nden nde Allah woni Nyaako maako, o waɗataa ka waɗuki hakke.

10Raa no ɗum feerootirta ɓiɓɓe Allah e ɓiɓɓe Ceyɗan. Fuu mo waɗataa ko woodi koo yiɗaa bandiraaɓe muuɗum, kanko naa' o ɓiɗɗo Allah.

Ngiɗindiren

11Ɗu'um woni ko nanɗon daga arande wiiki ngiɗindiren.

12To' en ngartu bo Kayinu gartuɗo mo Ceyɗan, o wari minyiraawo maako. Ngam ɗume o warimo? O waru minyiraawo maako ngam ko minyiraawo maako waɗi e woodi, ammaa kanko, ko o waɗi ɗum wooɗaa.

13Bandiraaɓe, to' on kayɗin to yimɓe duuniyaaru e nganya'on.

14Ndenno en nandi e mayɓe, ammaa jooni en ngoodi yonki, ngam en ngiɗi bandiraaɓe meeɗen. Fuu mo yiɗaa bandiraawo muuɗum e jooɗii nder mayde.

15Koo moye wanyi bandiraawo muuɗum o gaɗoowo warhoore. On andi gaɗoowo warhoore walaa yonki ki re'ataa nder maako.

16Ɗu'um woni no andirɗen ko woni yidde: Yeesu hokkii yonki muuɗum ngam meeɗen. E haani enen maa kokken yonki meeɗen ngam bandiraaɓe meeɗen.

17To gooduɗo risku yi'ii bandiraawo muuɗum nder dullere o wanyii o wallamo, too, no waɗata o wi'a e mo woodi yidde Allah nder ɓernde maako?

18Onon ɓiɓɓe am, to' en kollu yidde meeɗen e honduko tan, ammaa en kollu yidde meeɗen e goonga nder kuuɗe.

19To en ngiɗindirii non, en andi en ngoodi goonga won ɗon. Nden en mbaaway daraaki yeeso Allah e ɓernde go'o,

20koo to ɓerɗe meeɗen kollii'en en ngaɗii ko wooɗaa. Ngam Allah ɓurii ɓerɗe meeɗen, e mo andi koo ɗume.

21Onon ɓe ngiɗumi, to ɓerɗe meeɗen kollaayi'en en ngaɗii ko wooɗaa, en ngoodi sembe ɓerɗe daraaki yeeso Allah.

22En keɓa koo ɗume ko toriiɗenmo ngam en tokkii ko o wi'i ngaɗen, en ngaɗa ko welnantamo ɓernde.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

23Ko Allah wi'i ngaɗen, kanjum woni kooloodɗen inde Ɓiɗɗo maako Yeesu Almasiihu, nden ngiɗindiren non no Almasiihu wi'i ngaɗen.

24Fuu tokkuɓe ko Allah wi'i ɗum waɗa e ɓe ngondi e maako, kanko maa e mo wondi e maɓɓe. Raa no tabbitinirɗen e mo wondi e meeɗen: en tabbitinii non ngam Ruuhu maako ɗum o hokki'en.

1 Yahaya 4

No Andirten Ruuhu Goonga e Ruuhu Fewre

1Onon ɓe ngiɗumi, naa' koo moye biiɗo e woodi Ruuhu Allah koolotoodɗon. Ammaa poondeeɓe ngi'on koo Ruuhu Allah e nder maɓɓe koo walaa nder maɓɓe, ngam annabo'en fewre ɗuɗɓe cankitake koo toye nder duuniyaaru.

2Raa no andirton to neɗɗo e woodi Ruuhu Allah: fuu biiɗo Yeesu Almasiihu warii nder ɓandu e woodi Ruuhu Allah.

3Ammaa fuu mo wi'aayi Yeesu Almasiihu warii nder ɓandu, o walaa Ruuhu Allah. Ko o wi'ata to Ganyo Almasiihu ɗum ɗiwoyi. Ganyo mo nanɗon e wara, o yaadake o warii nder duuniyaaru.

4Onon ɓiɓɓe am, onon ɗum ɓe Allah, nden on keɓii jaalorgal dow annabo'en fewre ɓen ɗon. Ngam bawɗe Ruuhu Allah gonɗum nder moodon ɓurii bawɗe Ceyɗan laamotoodo yimɓe duuniyaaru sembe.

5Kamɓe ɗum ɓe duuniyaaru, ngam non ko ɓe mbi'ata um ɗum duuniyaaru, nden duuniyaaru boo e jaɓa ko ɓe mbi'ata.

6Enen en yimɓe Allah. Fuu anduɓe Allah e njaɓa ko mbi'eten. Ɓe andaa Allah boo njaɓataa ko mbi'eten. Non andirten neɗɗo goodudo Ruuhu Allah wanginoojum goonga e goodudo bawɗe Ceyɗan majjinooje yimɓe.

Allah O Yidde

7Onon ɓe ngiɗumi, sey ngiɗindiren ngam yidde ɗiwoyi daga to Allah. Fuu goodudo yidde o ɓiɗɗo Allah, nden e mo andi Allah.

8Fuu mo walaa yidde, o andaa Allah, ngam Allah o yidde.

9Allah hollii'en yidde muuɗum nde o liloyi Ɓiɗɗo maako go'oto tan mo o woodi nder duuniyaaru, ngam keɓen yonki ki re'ataa barka Ɓiɗɗo on.

10Raa no yidde nde goonga wa'i, naa' enen ngiɗi Allah, ammaa Allah yiɗi'en o liloyi Ɓiɗɗo maako ngam warta cakkiri yaafaaki hakke meeɗen.

11Onon ɓe ngiɗumi, nde Allah yiɗirii'en non, enen maa e haani ngiɗindiren.

12Walaa neɗɗo meeɗudo yiiki Allah koo seɗɗa. Ammaa to en ngiɗindirii, Allah e wondi e meeɗen won ɗon. Ɓonmaa yidde iri nde'e e joodii nder ɓerɗe meeɗen e goonga.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

13Allah hokkii'en Ruuhu muuɗum. Kanjum waɗi anduɗen e mo wondi e meeɗen, enen maa en ngondi e maako.

14Min ngi'ii, min boo ceydake wiiki, Nyaako Mo Dow liloyii Ɓiɗɗo muuɗum o warta kisnoowo duuniyaaru.

15Fuu jaɓuɗo e ɓernde muuɗum e honduko muuɗum wiiki Yeesu o Ɓiɗɗo Allah, Allah e wondi e maako. Kanko maa e mo wondi e Allah.

16Ngam non enen en andi yidde nde Allah waɗani'en en njaɓiinde. Allah o yidde, fuu kolloowo yidde e mo jooɗodii e Allah won ɗon, nden Allah maa e jooɗodii e maako.

17To en ngiɗi yimɓe e goonga, en ngaɗa jonde no Yeesu jooɗorii nder duuniyaaru, en kulataa Nyalnde Jaango.

18To neɗɗo e andi Allah e yiɗimo, o daroto yeeso Allah ɓernde go'o, ngam yidde nde Allah holli'en e riiwa kulol. Ngam to neɗɗo e hula kiita Allah hollii o faamaayi yidde nde Allah yiɗimo. Non hollii yidde nde Allah waɗantamo nde huwataa kuuɗe ɗe o yiɗi huutirkimo.

19En ngiɗindiri, ngam Allah artii yiɗuki'en.

20To goɗɗo wi'ii e yiɗi Allah, ammaa e mo wanya bandiraawo maako, too, o pewoowo. Ngam fuu mo yiɗaa bandiraawo muuɗum mo o yi'ata, no waɗata o yiɗa Allah mo o meeɗaayi yiiki?

21Ɓu'um woni ko o wi'i'en ngaɗen: o wi'ii, fuu giɗɗo Allah doole yiɗa bandiraawo muuɗum maa.

1 Yahaya 5

Hoolaare Heɓii Jaalorgal Dow Duuniyaaru

1Fuu kooliiɗo Yeesu woni Almasiihu o ɓiɗɗo Allah. Fuu giɗɗo nyaako suka, e mo yiɗi suka on maa.

2No andirten en ngiɗi ɓiɓɓe Allah woni, to en ngiɗi Allah en ngaɗa ko o wi'i ngaɗen.

3Ngam yidde Allah woni ngaɗen ko o wi'i ngaɗen. Ko o wi'i ngaɗen boo salortaa'en waɗuki.

4Ngam fuu ɓiɗɗo Allah waaway heɓuki jaalorgal dow duuniyaaru. Hoolaare meeɗen dow Almasiihu, kayre waɗi keɓuɗen jaalorgal dow duuniyaaru.

5Moye waawata heɓuki jaalorgal dow duuniyaaru? Sey kooliiɗo Yeesu o Ɓiɗɗo Allah.

Ceydaaki Yeesu

6Yeesu Almasiihu woni garɗo nder duuniyaaru. O wardii e alaama ndiyam e ƴiiƴam. Naa' e ndiyam tan o wardi, ammaa ndiyam e ƴiiƴam. Ruuhu Allah wi'ii'en non, ngam Ruuhu e wi'a goonga.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

7E woodi fii tatum tabbitinandum'en goonga dow Yeesu.

8Kanjum woni Ruuhu Allah, e ndiyam, e yiiyam, dum fuu e dum holla ceyda go'o.

9To en njaɓii ko yimɓe tabbitini, ko Allah tabbitini ɓurii goonga. Ngam du'um woni ko Allah tabbitini dow Ɓiddo muudum.

10Fuu kooliido Ɓiddo Allah tabbitinii du'um nder ɓernde muudum. Ammaa fuu mo hoolaaki Allah, o wartirii Allah pewoowo won don, ngam o wanyii o hooloo ko Allah tabbitini dow Ɓiddo muudum.

11Ɓu'um woni ko tabbitinani'en Allah hokkii'en yonki ki re'ataa, nden yonki kin to Ɓiddo maako keɓetenki.

12Fuu jaɓudo Ɓiddo Allah e woodi yonki. Mo jaɓaayi Ɓiddo on, walaa yonki.

Yonki Ki Re'ataa

13Mi windan'on du'um, onon kooliiɓe inde Ɓiddo Allah, ngam andon on ngoodi yonki ki re'ataa.

14En ngoodi sembe ɓerde daraaki yeeso maako, ngam en tabbitinii e mo nana'en to en torakemo koo dume non no o yidiri.

15Nde en andi e mo nana'en koo ndeye to en torakemo goddum, en andi en keɓii ko toriidenmo won don.

16To on ngi'ii tokkudo Yeesu e wada hakke dum yaarataamo mayde, sey ngadanonmo do'aare, nden Allah hokkaymo yonki. Ammaa e woodi hakke jaaraydum neddo mayde, waato sendukimo e Allah haa abadaa. Mi wi'aayi dum wada do'aare dow maajum.

17Fuu waduki ko Allah yidaa dum hakke, ammaa e woodi hakke dum yaarataa neddo mayde.

18En andi fuu ɓiddo Allah nyamrataa yeeso e waduki hakke, ammaa Ɓiddo Allah suranaymo. Ceydan meemataamo.

19En andi enen dum ɓe Allah, koo nde duuniyaaru fuu e ley laamu Ceydan.

20En andi Ɓiddo Allah warii duuniyaaru hokki'en andal, ngam anden Allah mo goonga. Barka Yeesu Almasiihu, jooni Allah mo goonga jeyi'en. Kanko woni Allah mo goonga, kokkoowo yonki ki re'ataa.

21Onon ɓiɓɓe am, ngoddite allaaji fewre.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

2 Yahaya

2 Yahaya 1

Kownol Yahaya

1Min, Yahaya, mawɓo nder tokkuɓe Yeesu windani kawtal cuɓaaɓe Allah ɓerewol ngo'ol. E mi yiɓi'on e yidde nde goonga. Naa' min tan yiɓi'on ammaa haa e fuu anduɓe goonga.

2E min ngiɓi'on ngam goonga wonka nder ɓerɓe meeɓen, nden ka jooɓodoto e meeɓen haa abadaa.

3Allah Nyaako Mo Dow e Yeesu Almasiihu ɓiɓɓo maako barkiɓina'en, yurminana'en, hokka'en jam nder goonga e yidde.

Tokkuki Ekkitinol Almasiihu

4Mi nanii belɓum naa' seɓɓa nde ngiimi woɓɓe nder ɓiɓɓe maaɓa e tokka goonga non no Allah Nyaako Mo Dow wi'i ngaɓen.

5Jooni e mi toroo'on, en ngiɓindir. Ɓu'um naa' ɓum dooka kesum mbindanmi'on, ammaa ɓum dooka ɓum ngoodunooɓen daga arande.

6Yidde nde goonga woni ngaɓen ko Allah wi'i. No nanɓon daga arande, ko Allah wi'i woni ngiɓindiree.

7Mi wi'u non ngam yimɓe ɓuɓɓe majjinooɓe yimɓe mburtoyake nder duuniyaaru. Ɓe njaɓaayi Almasiihu warii duuniyaaru nder ɓandu. Iri ɓen ɓon yimɓe ɓe majjinooɓe yimɓe, ɓe wanywanyɓe Almasiihu.

8Ngam non paamanee ko'e mooɓon ngam to' ndullon ko kuwanɓon, ammaa keɓon mbarjaari kewndi mbondi.

9Fuu mo daraaki dow ekkitinol Almasiihu, ammaa o ɓeydi wongol ekkitinol, Allah wondaa e maako. Ammaa dariiɓo dow ekkitinol Almasiihu e mo wondi e Nyaako Mo Dow e Ɓiɓɓo maako.

10Fuu garɓo to mooɓon, to o jaɓaayi ekkitinol ngo'ol, to' on njaɓumo to gure mooɓon, to' on kownir e maako.

11Ngam fuu kownuɓomo hawtii hoore e maako won ɓon nder waɓuki kuuɓe kalluɓe ɓe o waɓata.

Kownol Cakitiingol

12E mi woodi fii ɓuɓɓum ko ngiɓumi mi wi'a'on, ammaa mi yiɓaa mi windaɓum nder ɓerewol. Sey ni e mi yiɓi mi wara mi medda e mooɓon honduko e honduko, ngam nanen belɓum naa' seɓɓa.

13Kawtal cuɓaaɓe Allah gonɓe ɓo'o e kownumaa.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

3 Yahaya

3 Yahaya 1

Kownol Yahaya

1Min Yahaya, mawɗo nder kawtal tokkuɓe Yeesu, e mi windanmaa ɗerewol ngo'ol Gaayus giɗaaɗo am mo ngiɗumi e goonga.

2Giɗo am, e mi waɗanmaa do'aare koo ɗume yahanmaa boɗɗum keɓaa njamu ɓandu, non no andirmi sumpo maaɗa e Allah e yaha boɗɗum.

3Mi nanii belɗum naa' seɗɗa carel ko woɓɓe tokkuɓe Yeesu ngari kokkiyam habaru no tokkirɗaa goonga e no kuutinirtaaka.

4Walaa ko ɓuri welnankiyam ɓernde bo mi nana ɓiɓɓe am e tokka goonga.

Ɗum Manii Gaayus

5Giɗo am Gaayus, a waɗa koo ɗume no haani ngam tokkuɓe Yeesu, ko ɓuri maa woni ɓe a andaa.

6Kamɓe kokki habaru boɗɗum dow maaɗa yeeso kawtal tokkuɓe Yeesu gonɓe ɗo'o dow yidde nde ngooduɗaa. A waɗay boɗɗum taa waɗii ka walluki iri yimɓe ɓen ɗon nder yaadu maɓɓe non no haani Allah mawniniree.

7Ɗen ɗon yimɓe ɓe mburtoyake ngam wa'ajinki Almasiihu, ɗonmaa ɓe njaɓaayi koo ɗume to jungo ɓe tokkaayi Yeesu.

8Ngam non e haani mballen iri maɓɓe ngam ngarten higooɓe nder wa'ajinki goonga.

Diyotaarifis e Dimitiiriyus

9Mi windanii kawtal tokkuɓe Yeesu gonɓe to maaɗa, ammaa Diyotaarifis wanyii ko mbiimi ngam e mo yiɗi o warta mawɗo dow moodon.

10Ngam non to mi warii, mi wi'ay koo ɗume ko o waɗi e njayri ngam koo moye anda fewre maako e metemeteeji ɗi o waɗata dow amin. Nden naa' kanjum tan o waɗata. Haa e mo wanya jaɓɓaaki tokkuɓe Yeesu garɓe, ɗonmaa e mo haɗa woɓɓe njaɓɓooɓe e mo riiwa jaɓɓotooɓe ɓen daga nder kawtal tokkuɓe Yeesu.

11Higo am Gaayus mo ngiɗumi, taa' ekkita halleende, ammaa ekkita ngikku boɗɗum. Koo moye gaɗoowo ko woodi o ɓiɗɗo Allah. Koo moye gaɗoowo ko halli o andaa Allah koo seɗɗa.

12Koo moye e meta fii boɗɗum dow Dimitiiriyus. Ɗonmaa goonga e hoore maaka e holla kuuɗe maako ɗe boɗɗe. Minon maa min ceydakemo, nden on andi ko min mbi'i ɗum goonga.

Kownol Cakitiingol

13E woodi fii ɗuɗɗum ko ngiɗumi wi'ukima, ammaa mi yiɗaa windukiɗum nder ɗerewol.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

14E mi kammoo waroyki to maaɗa naa' ko neeɓi, ngam medden honduko e honduko.

15Allah hokkumaa jam. Higooɓe moodon gonɓe ɗo'o e kownumaa. Hownu koo moye higo meeɗen.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Yahuuda

Yahuuda 1

1Min woni Yahuuda, maccudo Yeesu Almasiihu, minyiraawo Yaakubu. Mi windan'on derewol ngo'ol, onon ɓe Allah Nyaako Mo Dow yidi noddi, ɓe Yeesu Almasiihu suranta.

2Yurmeende e jam e yidde ɓeydanoo'on.

Moodiɓɓe Fewre

3Onon ɓe ngidumi, goonga e mi yidunoo mi windonoya'on dow kisndam meeden en fuu. Ammaa mi yi'ii e haani mi windonoya'on ngam mi sembidina'on ngadon ko mbaawoton waduki ndeenon ekkitinol ngol Allah hokki'en nde go'o tan.

4Mi wi'u du'um ngam woɓɓe yimɓe nattii nder moodon e suude. Ɓe kulataa Allah, e ɓe mbi'a Allah yaafanto'en hakke, ngam non en ngadu ka waduki hakke. Ɓe nganyii Mawdo meeden Joomiraawo meeden go'oto tan mo ngooduden, Yeesu Almasiihu. Aayaaje bindaade ko neeɓi mbi'i dum tayanayɓe kiita kalluka.

5Koo nde on njaadake on andi fuu fii du'um, e mi yidi mi siftorana'on wiiki Joomiraawo hisnii yimɓe Israa'iila daga leydi Masar. Ammaa gada don o halkii ɓe koolaakimo.

6Ciftoree malaa'ika'en ɓe curaayi mangu laamu maɓɓe, ammaa ɓe ali to ɓe njoodii. Allah suriiɓe haɓɓiriɓe ɓoggi njamndi di haa abadaa nder nyiwre kallunde e ɓe maɓɓii naa Nyalnde mawnde nde kiita.

7Non maa, yimɓe gariije Sodom e Gomoora e gariije gonde haade maaje ɓe nattini ko'e maɓɓe waduki kuude nefniide bo luudu e njeenu. Ngam non ɓe kalkiraama hiite nge nyifataa haa abadaa ngam dum warta misaalu to koo moye.

8Non maa, nattuɓe nder moodon ɓen e ɓe mbonna ɓalli maɓɓe ngam e ɓe mbi'a dum wi'iiɓe ɓe ngada non nder koydol. E ɓe nganya tokkuki laamiiɓe, e ɓe kuda malaa'ika'en Allah.

9Koo Miikaa'ilu ardiido malaa'ika'en wadaayi non. E carel ko o yeddootirta e Ceydan dow ɓandu Muusa ko maayi, o mawninaayi hoore maako o haɓana Ceydan nder haala ɓaleha. Ko o wi'i tan woni, “Joomiraawo haɓanmaa!”

10Ammaa yimɓe ɓen don e ɓe kuda fuu ko ɓe paamaayi. E ɓe ngada ko ɓalli maɓɓe ngidi bo marle ladde. Kanjum woni ko yaarataɓe nder halkere.

11Ɓe mbonii! Ɓe tokkii ngikku Kayinu. Ɓe nattii iri majjere Bala'amu ngam suuno ceede. Non no Koora wanyiri ko Allah wi'i, non kamɓe maa ɓe nganyiri ko Allah wi'i. Ngam non, ɓe kalkay.

12Yimɓe ɓen don e ɓe cemtina'on carel ngel ɓe nyamdata e moodon ammaa kamɓe ɓe semtataa, e ɓe ndura ko'e maɓɓe tan. E ɓe nandi e iyeende nde hendu hocci ndiyam toɓaayi. E ɓe nandi e leddе de ndimataa koo e carel rimuki, doofaade, baatude.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

13E ɓe nandi e geeloodi ndiyam maayo, ko semtinii ɗum ɓe ngadi e ummoo bo guufe.
E ɓe nandi e koode giilotooɗe, ɗum siryanakeɓe nyiwre kallunde haa abadaa.

14Enok danyaaɗo jaamanuuji joweeɗiɗi gaɗa Aadamu, o waɗii annabaaku dow maɓɓe, o wi'ii, “Raɗɗum, Joomiraawo warday e malaa'ika'en muuɗum ɓe limataako,

15ngam o waɗana koo moye kiita. O tayana fuu ɓe tokkaayi Allah kiita ngam kuuɗe maɓɓe ɗe ciya kulol Allah ɗe ɓe ngadi, e fuu haalaaji kalluɗi ɗi gaɗooɓe hakke ɓe kulataa Allah meti dow maako.”

16Ɓe'e yimɓe ɓe metitotooɓe, koo ndeye e ɓe ngi'a boofol woɓɓe. E ɓe tokka suunooji maɓɓe kalluɗi. E ɓe meta haalaaji mawninki ko'e maɓɓe, e ɓe metana yimɓe haalaaji beldi ngam ɓe keɓa ko ɓe ngiɗi.

Wagginki

17Ammaa onon ɓe ngiɗumi, to' on ngejjutu ko lilaaɓe Joomiraawo meeɗen Yeesu Almasiihu mbi'unoo.

18Ɓe mbi'ii'on, “E balɗe re'uki duuniyaaru yimɓe jukkitooɓe mburtoyto, tokkiranooɓe suuno maɓɓe kallungo ngo ciya kulol Allah.”

19Kamɓe ngoni gaddooɓe sendirki hakkunde tokkuɓe Yeesu. Yimɓe ɓen ɓe tokkooɓe ko ɓalli maɓɓe ngiɗi. Ɓe ngalaa Ruuhu Allah.

20Ammaa onon ɓe ngiɗumi, cembiɗinee ko'e moodon dow hoolaare moodon ceniinde. Ngaɗee do'aare nder bawɗe Ruuhu Allah.

21Njooɗee nder yidde nde Allah waɗani'en, keɗoodon yurmeende Joomiraawo meeɗen Yeesu Almasiihu kokkaynde yonki ki re'ataa.

22Njurminanee gooduɓe seko.

23Kisnee woɓɓe bo on mburtinaɓe daga nder hiite. Woɓɓe boo njurminaneeɓe e kulol. Ammaa nganyee haa maa kolte maɓɓe ɗe suuno maɓɓe ngo hakke wonni.

Do'aare Cakitiinde

24Yettoore tabbita to baawayɗo suruki'on to' njanon, o wadda'on yeeso teddungal maako on ngalaa goɗɗum ko wooɗaa, on nanay beldum naa' seɗɗa.

25Kanko tan woni Allah, kanko boo woni Kisnoowo'en barka Joomiraawo meeɗen Yeesu Almasiihu. Teddungal, e mangu, e bawɗe, e laamu tabbita to maako daga fuɗɗoode e jooni e haa abadaa! Aamin.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Wahayu Yahaya

Wahayu Yahaya 1

1Nde'e deftere e nde saawi wahayu ɗum Allah hokki Yeesu Almasiihu ngam o holla maccuɓe maako ko waɗata naa' ko neeɓi. Yeesu lili malaa'ikaajo muuɗum to maccuɗo maako Yahaya ngam o wi'amo fii ɗum.

2Yahaya wi'i koo ɗume ɗum yi'i dow Wolde Allah, e ko Yeesu Almasiihu wi'i e ko waɗi.

3O barkiɗinaaɗo neɗɗo janganoowo woɓɓe ɗu'um habaru ɗum annabaaku, nden ɓe barkiɗinaaɓe nanɓe ko windaa nder deftere nde'e tokkande, ngam carel ko fii ɗum wangata ɓadake.

Tokkuɓe Yeesu Gonɓe Nder Gariije Joweeɗiɗi

4Min Yahaya e mi windana tokkuɓe Yeesu wonɓe nder gariije joweeɗiɗi nder leydi Aasiya. Allah gonɗo jooni e ndenno e ɗo'o yeeso, e Ruuhuuji joweeɗiɗi gondi yeeso jooɗorgal laamu maako,

5e Yeesu Almasiihu, ceyduujo Allah mo goonga, barkiɗina'on, hokka'on jam. Yeesu artuɗo ummaaki daga mayde kanko woni laamiiɗo laamiiɓe duuniyaaru. E mo yiɗi'en, o hisnii'en daga hakkeeji meeɗen barka ɓiiɓam mayde maako.

6O wartirii'en yimɓe maako ardiiɓe diina kuwanooɓe Allah Nyaako maako. Mangu e laamu tabbita to Yeesu Almasiihu haa abadaa abadin. Aamin.

7Raɗɗum e mo wara nder duule, koo moye yi'aymo haa maa e barɓemo. Fuu yimɓe duuniyaaru mboyay ngam gartol maako! Goonga, ɗum waɗay. Aamin.

8Allah Joomiraawo Joomu Bawɗe wi'i, “Min woni Alfa, min woni Omeega, ” waato Fuɗɗoode e Timmoode. Kanko woni jooni, e ndenno, e yeeso ɗo'o.

Wahayu Almasiihu

9Min woni Yahaya bandiraawo moodon nder tokkuki Yeesu. En njara torra ngam en yimɓe nder laamu maako, ammaa o hokkii'en ɓerɗe munyal. Ɗum yaariiyam leydi ngondi caka ndiyam bi'eteendi Batamos ngam mi wa'ajinii Wolde Allah mi hokkii habaru Yeesu.

10E nyalnde Alal, Ruuhu Allah jippoyii dow am, sey nanmi wonde hononde cembinde gaɗa am bo duuduki luwal.

11Hononde nden e wi'a, “Windu ko ngiiɗaa nder ɗerewol lildanaa kawte tokkuɓe Yeesu wonɓe nder gariije joweeɗiɗi, waato ɓe Aafisa, e ɓe Samirna, e ɓe Birgamum, e ɓe Tayaatira, e ɓe Sardis, e ɓe Filadelfiya, nden e ɓe Lawdiikiya.”

12Sey ngaylitiimi ngam mi yi'a metanayɗoyam. E waylitaaki am sey ngiimi fitilaaji joweeɗiɗi ɗi jiinaari.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

13Caka fitilaaji ɗin boo mi yi'i goɗɗo bo Ɓii Neɗɗo e mo ɓornii kolte haa koyɗe, e mo taadii taadorde jiinaari to gabaare maako.

14Hoore maako e gaasa maako e ranni tar bo hottollo, tar bo nyaalal, nden gite maako bo ɗemngal hiite.

15Koyɗe maako e ɗelkitoo bo njamndi mboɗeeri ɓolinaandi ngoggaandi ndi ɗum defi nder hiite wa'ildu, nden hononde maako bo hoolo doggudu ndiyam.

16E mo jogii koode joweeɗiɗi e jungo maako nyaamo, kaafahi welki koo nduye wuttudu e wurtoyoo daga nder honduko maako. Yeeso maako boo e ɗelkitoo bo naange caka nyalawma.

17Nde ngiimoomi, sey njanumi yeeso maako bo mayɗo. Ammaa o yowaniyam jungo maako nyaamo o wi'i, “Taa' hulu. Min woni arandeejo, min woni cakitiiɗo.

18Min woni mo yonki! Ndenno mi maayiino. Ammaa jooni e mi woodi yonki haa abadaa abadin, e mi woodi laamu dow Mayde nden e mi woodi laamu dow Laahira.

19Windu ko ngiiɗaa, ko waɗata jooni, e ko waɗata ɗo'o yeeso.

20Raa ma'ana sirru koode joweeɗiɗi ɗe ngiiɗaa e jungo am nyaamo, nden e ma'ana fitilaaji jiinaari joweeɗiɗi ɗi ngiiɗaa: koode joweeɗiɗi ɗen ɗon ngoni malaa'ika'en faamanooɓe kawte joweeɗiɗi ɗe tokkuɓeyam, nden fitilaaji joweeɗiɗi ɗin ɗon boo ɗum kawte ɗen.”

Wahayu Yahaya 2

Lilal Ngam Ɓe Aafisa

1Nden o wi'iyam, “Windan malaa'ikaajo kawtal tokkuɓe Yeesu wonɓe gariiri Aafisa wi'uki: “Min jogiiɗo koode ɗen ɗon joweeɗiɗi e jungo nyaamo, jahoowo caka fitilaaji jiinaari joweeɗiɗi ɗin ɗon.

2E mi andi kuuɗe moodon. E mi andi on kuwii naa' seɗɗa, on munyii nder torraaji ɗi njaroton. E mi andi on pijantaa kalluɓe. Nden wi'ooɓe ko'e maɓɓe ɓe lilaaɓe, ammaa naa' ɗum non on poondiiɓe on tawii ɓe pewooɓe.

3E mi andi on munyii, on natti torraaji kalluɗi ngam am nden on comaayi.

4Ammaa raa ko wooɗaa ɗum nangirmi'on: on alii yidde nde ngoodunoodon.

5Ciptoree ko njoofunoodon, tuubee, ngaɗon ko ngaɗaynoodon ndenno. To naa' non, mi waranay'on mi itta fitilaaru moodon to ndu resaa, sey ni to on tuubii.

6Ammaa on ngaɗa fii go'o boɗɗum. On nganyii kuuɗe Nikoolatanko'en, non no nganyirmi kuuɗe maɓɓe.

7“Fuu gooduɗo noppi nanooji nana ko Ruuhu Allah wi'ata kawte tokkuɓe Yeesu. “Fuu keɓuɗo jaalorgal mi alaymo o nyaama ɓikkoy lekki kokkoohi yonki wonki nder ngesa Allah.

Lilal Ngam Ɓe Samirna

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

8“Nden windan malaa'ikaajo kawtal tokkuɓe Yeesu wonɓe Samirna wi'uki: “Min woni arandeejo e cakitiiɗo, maayunooɗo jooni e mo woodi yonki.

9E mi andi torra ka njaroton, e mi andi on ngalanaa, ammaa on diskuɓe. E mi andi haala kalluka ka yimɓe metata dow mooɗon, wi'ooɓe ɓe yimɓe Allah, ammaa naa' ɗum non, ɓe yimɓe Ceyɗan.

10To' on kulu torra ka njaroton yeeso ɗo'o. Raɗɗum Ceyɗan siryake maɓɓa woɓɓe mooɗon nder suudu cural ngam ɗum foonda'on. On ngaɗay baldɛ sappo on njara torra kalluka. Ammaa njogee ko kooliiɗon koo ɗum waray'on. Min boo mi hokkay'on yonki, kanki woni dokkal heɓuki jaalorgal mooɗon.

11“Fuu gooduɗo noppi nanooji nana ko Ruuhu Allah wi'ata kawte tokkuɓe Yeesu. “Fuu keɓuɗo jaalorgal, mayde ɗiɗawre meemataamo, waato o nattintaake hiite.

Lilal Ngam Ɓe Birgamum

12“Nden windan malaa'ikaajo kawtal tokkuɓe Yeesu wonɓe gariiri Birgamum wi'uki: “Min woni jogiiɗo kaafahi welki to koo nduye wuttudu.

13E mi andi to njooɗiiɗon; on njooɗoo to Ceyɗan laamotoo. Fuu e non, on ngaɗa ko mbiimi'on, on alaayi hoolaakiyam koo nde ɗum wari Antifas ga'ajinɗo dow am mo goonga.

14Ammaa e woodi fii seɗɗa ɗum nangirmi'on. E woodi woɓɓe nder mooɗon tokkuɓe ekkitinol Bala'amu, ekkitinɗo Balak no waɗirta Israa'iilanko'en ngaɗa ko wooɗaa, ɓe nyaama ko ɗum hirsani allaaji fewre ɓe ngaɗa njeenu.

15Non maa on ngoodi woɓɓe tokkuɓe ekkitinol Nikoolatanko'en.

16Tuubee jooni! To naa' non, mi waranay'on naa' ko neeɓi, mi honidaɓe e kaafahi burtoytooki daga honduko am.

17“Fuu gooduɗo noppi nanooji nana ko Ruuhu Allah wi'ata kawte tokkuɓe Yeesu. “Fuu keɓuɗo jaalorgal, mi hokkaymo manna cuuɗiiɗum o nyaama. Ɗonmaa mi hokkaymo hayre raneere inde heyre e windii dow mayre. Walaa anduɗo inde nden sey ni kokkaaɗo hayre nden.

Lilal Yaaki to Tayaatira

18“Nden windan malaa'ikaajo kawtal tokkuɓe Yeesu e gariiri Tayaatira wi'uki: “Min woni Ɓiɗɗo Allah gooduɗo gite bo ɗemngal hiite, mo koyɗe bo njamndi mboɗeeri ngoggaandi.

19E mi andi kuuɗe mooɗon e no ngiɗirɗon tokkuɓeyam e no kooloriiɗonyam e no tokkirɗonyam e no munyirɗon. E mi andi kuugal mooɗon ngal jooni ɓurii ngal ndenno.

20Ammaa raa ko wooɗaa ɗum nangirmi'on. On munyanii debbo on ɗon Jejebel bi'oowo hoore maako o annabiijo. Ekkitinol maako e majjina yimɓe am e ɓe ngaɗa njeenu, ɗonmaa e ɓe nyaama kusel ngel ɗum sakkani allaaji fewre.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

21Mi hokkiimo carel ngam o tuuba daga njeenu ɗum o waɗata, ammaa o wanyii o tuuba.

22Ngam non mi waɗay o nyawa nyawu kalluɗum. Ɓe o waadata njeenu boo mi torrayɓe torra kalluka, sey ni to ɓe alii waɗuki iri kuuɗe maako.

23Mi waray tokkuɓe ekkitinol maako. Sey fuu kawte tokkuɓe Yeesu anda min woni anduɗo nyumooji yimɓe e ko woni nder ɓerɗe maɓɓe. Mi waatanay koo moye mooɗon ko fottidi e kuugal muuɗum.

24“Ammaa onon horiiɓe wonɓe gariiri Tayaatira ɓe tokkaayi ekkitinol ngo'ol, on ekkitaaki ko woɓɓe mbi'ata ‘Sirru Ceyɗan luggudum. ’ E mi wi'a'on mi yowantaa'on wongal teddoral.

25Ngaɗee ka hoolaakiyam boɗɗum naa mi wartii.

26Fuu keɓuɗo jaalorgal e waɗa ko mbiimi haa timmoode, mi hokkaymo laamu dow leyyi duuniyaaru no Nyaako am Mo Dow hokkiriyamɗum.

27O laamortoɓe e sawru njamndi, o pusipusinaɓe bo gojiije leydi.

28Ɓonmaa mi hokkaymo hoodere subaka.

29“Fuu gooduɗo noppi nanki nana ko Ruuhu Allah wi'ata kawte tokkuɓe Yeesu.

Wahayu Yahaya 3

Lilal Ngam Ɓe Sardis

1“Windan malaa'ikaajo kawtal tokkuɓe Yeesu wonɓe gariiri Sardis wi'uki: “Min woni jogiiɗo Ruuhuuji joweeɗiɗi ɗi Allah e koode joweeɗiɗi ɗen ɗon. E mi andi kuugal mooɗon, e ɗum yi'a bo on ngoodi yonki, ammaa on mayɓe.

2Ummee, ndarooɗon! Mo"inee ko horanii'on ngam ɗum ɓadake lalluki, ngam mi yi'ii kuuɗe mooɗon ɗe keewaayi yeeso Allah.

3Ngam non ciftoree e ko ɗum ekkitini'on e ko nanɗon, tokkeeɗum nden tuubee daga hakkeeji mooɗon. To boo on ummaaki, mi waray e carel ngel on kammaaki bo gujjo. Nden on andataa carel ngel ngaranaymi'on.

4Ammaa haa jooni e woodi yimɓe mooɗon seɗɗa nder gariiri Sardis ɓe mbonnaayi ko'e maɓɓe e waɗuki hakke. Ɓe njaaday e am nder kolte daneeje ngam ɓe kewtii ɓe ngaɗa non.

5Fuu keɓuɗo jaalorgal ɗum ɓornaymo kolte daneeje, nden mi ittataa inde maako daga nder deftere yonki. Mi wi'ay kanko ɗum mo am yeeso Nyaako am e yeeso malaa'ika'en maako.

6“Fuu gooduɗo noppi nanki nana ko Ruuhu Allah wi'ata kawte tokkuɓe Yeesu.

Lilal Ngam Ɓe Filadelfiya

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

7“Windan malaa'ikaajo kawtal tokkuɓe Yeesu wonɓe gariiri Filadelfiya wi'uki: “Min woni Ceniiɗo mo goonga jogiiɗo maɓɓitirgel Dawda. To o maɓɓitii dammugal, walaa maɓɓayɗongal, to o maɓɓiingal, walaa maɓɓitayɗongal.

8E mi andi kuuɗe mooɗon. Raa mi alanii'on dammugal e maɓɓitii, walaa baawayɗo maɓɓukingal. E mi andi on cembiɗaa, ammaa fuu e non on tokka ko mbiimi, on nganyaayi wi'uki on tokkuɓeyam.

9Yimɓe ɓen ɗon wonɓe nder yimɓe Ceyɗan wi'ooɓe ɓe yimɓe Allah ammaa ɓe peway, mi waɗayɓe ɓe ngara ɓe ndiccoo yeeso mooɗon ɓe anda e mi yiɗi'on.

10Nde on njogake wolde am nder munyal e sembe ɓernde, mi suranay'on torra garanayka duuniyaaru ngam ɗum foonda yimɓe mayru.

11E mi waroya naa' ko neeɓi. Ngaɗee ka hoolaakiyam boɗɗum ngam to' goɗɗo teetana'on giifi jaalorgal.

12Fuu keɓuɗo jaalorgal mi wartiraymo darŋalal nder wuro ceniingo ngo Allah am, o fuɗɗitataa o wurtoo wuro ngon. Mi winday inde Allah am dow maako e inde gariiri Allah am, waato Urucaliima keyri jippoytoondi daga to Allah am ton dow. Ɗonmaa mi winday inde am heyre dow maako.

13“Fuu gooduɗo noppi nanki fuu nana ko Ruuhu Allah wi'ata kawte tokkuɓe Yeesu.

Lilal Ngam Ɓe Lawdiikiya

14“Windan malaa'ikaajo kawtal tokkuɓe Yeesu wonɓe gariiri Lawdiikiya wi'uki: “Min woni bi'eteeɗo Aamin, ceyduujo mo goonga, barka am Allah tagi koo ɗume.

15E mi andi kuuɗe mooɗon, on peewaa on ngulaa. E mi yiɗi daa on peewii koo on ngulii!

16Ammaa caka-caka ngonɗon, on peewaa on ngulaa. Ngam non mi tuttay'on daga nder honduko am, waato mi wanyay'on.

17On mbi'a, ‘E min ngoodi risku. E min ngoodi jawdi, walaa ko min ndulli.’ Ammaa on andaa on coyɓe on ngartii ko yurminii, on ngalanaa, on wumɓe, on ɓornaaki.

18Ngam non e mi hokka'on caawori. Coodee jiinaari to am ɗum um seɗiri hiite ngam ndiskon, e kolte daneeje ngam cuddon ɓalli mooɗon to' cemton, e nebbam ngam moytanon gite keɓon ngi'on.

19E mi haɓana ɓe nginmi, mi hollitaɓe. Ngam non njawnee tuubee.

20Rammi darii e dammugal e mi silminoo. Fuu nanɗo hononde am, maɓɓiti dammugal, mi nattay mi nyamda nyamndu e maako kanko maa e am.

21Fuu keɓuɗo jaalorgal o laamodoto e am nder laamu am, non no keɓirmi jaalorgal e mi laamodoo e Nyaako am nder laamu maako.

22“Fuu gooduɗo noppi nanki nana ko Ruuhu Allah wi'ata kawte tokkuɓe Yeesu! ”

Wahayu Yahaya 4

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Mawninki Allah E Dow

1Gaɗa non mi raarii, sey ngiimi wongal dammugal e maɓɓitii e ton dow. Sey nanmi hononde nde nanunoomi arande nandunde e duudol luwal nde wi'i, “Yentoy ɗo'o, mi hollumaa ko waɗata gaɗa ɗu'um. ”

2Ɗon e ɗon Ruuhu Allah jippoyii dow am, sey ngiimi jooɗorgal laamu e dow, goɗɗo e jooɗii dow maagal.

3Jooɗiiɗo on e ɗelkitoo bo ɗelkitaaki kaaɣe jasfa e kaneeliyan. Nden timbotimbola ɗelkitotoonga bo hayre emeral e filii jooɗorgal ngal.

4Haade maagal e woodi goɗɗe jooɗorle kanje **24** e ɗe piliingal. Nden woɓɓe mawɓe kamɓe **24** e njooɗii dow maaje. E ɓe bornii kolte daneeje e ɓe taari giifi jiinaari to ko'e maɓɓe e ɓe njooɗii dow jooɗorle ɗen.

5Maɣɣe ngaɗi ka wurtoyaaki to jooɗorgal ngal, e hoolo e palmaali, nden yeeso maagal fitilaaji joweeɗiɗi e nyaama, kanji ngoni Ruuhuuji Allah joweeɗiɗi.

6Ɗonmaa yeeso maagal e woodi goɗɗum nanduɗum e mbeela ɗelkitotoonga bo daaroggal. Ɗonmaa e woodi goɗɗum tagaaɗum kanjum nayum gooduɗum gite koo toye gaɗa e yeeso e ɗum filii jooɗorgal ngal koo nduye wuttudu.

7Tagaaɗum arandejum e nandi e sembindu, ɗiɗaɓum ɗum e nandi e ngaari, tataɓum e woodi yeeso bo ngo neɗɗo, nayaɓum e nandi e ciila piiroowa.

8Ɗum ɗon tagaaɗum nayum gooduɗum yonki, koo ɗume e woodi biyeeli joweego'o. E ɗum woodi gite to ɓandu koo toye. Jemma e nyalawma ɗum alataa yimuki e ɗum wi'a, “O ceniiɗo, o ceniiɗo, o ceniiɗo, Allah Joomiraawo Joomu Bawɗe, kanko woni ndenno, kanko woni jooni, kanko woni yeeso ɗo'o! ”

9Fuu carel ngel ɗum ɗon tagaaɗum gooduɗum yonki yimi gimol mantuki, e mawninki, e yettuki on ɗon jooɗiiɗo dow jooɗorgal ngal gooduɗo yonki haa abadaa abadin,

10sey mawɓe **24** ɓen njana yeeso jooɗiiɗo dow jooɗorgal ngal ɓe mawninamo, kanko gooduɗo yonki haa abadaa abadin. Ɓe ndesa giifi maɓɓe yeeso jooɗorgal ngal e ɓe mbi'a,

11“Yaa Joomiraawo Allah amin, a hewtii mawnineeki. Mangu e laamu e bawɗe fuu an jeyiɗum, ngam an tagi koo ɗume. E yidde maaɗa ɗum tagaa, ɗum jooɗii. ”

Wahayu Yahaya 5

Karoori e Deftere Goodunde Haatimiije

1Sey ngiimi jooɗiiɗo dow jooɗorgal ngal e jogii wonde deftere e jungo nyaamo windaande nder e yaasi, e nde maɓɓiraa haatimiije joweeɗiɗi.

2Nden mi yi'i goɗɗo malaa'ikaajo gooduɗo laamu e mo wi'a e sembe, “Moye hewti takkita haatimiije deftere nde'e maɓɓitande?”

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

3Ammaa ɗum heɓaayi goɗɗo e ton dow koo nder duuniyaaru koo nder mayɓe potuɗo maɓɓutuki deftere nden koo raara nder mayre.

4Sey puɗɗumi bojji nawɗi ngam ɗum heɓaayi kewtuɗo maɓɓitande raara nder mayre.

5Sey go'oto nder mawɓe ɓen wi'iyam, “Alu bojji. Raɗɗum sembindu ndu lenyol Yahuuda, suudu Dawda, heɓii jaalorgal, o takkitay haatimiije joweeɗiɗi nden o maɓɓita deftere nden.”

6Sey ngiimi wondi Karoori e darii haade jooɗorgal ngal. Tagaaɗum nayum gooduɗum yonki ɗum e mawɓe ɓen e piliindi. Karoori ndin bo ndi hirsaanoma. E ndi woodi luwe joweeɗiɗi e gite joweeɗiɗi, kanje ngoni Ruuhuuji Allah joweeɗiɗi lilaaɗi nder duuniyaaru fuu.

7Sey Karoori ndin yahi jaɓi deftere nden e jungo nyaamo jooɗiiɗo dow jooɗorgal ngal.

8Nde ndi jaɓinde, tagaaɗum nayum gooduɗum yonki ɗum e mawɓe **24** ɓen njani yeeso mayri mawninindi. Koo moye e jogii garaayaaru e tummude jiinaari e nde heewi urde welnde, kayre woni do'aaje yimɓe Allah.

9Ɓe ngimi gimol kesol e ɓe mbi'a, “A hewtii njaɓaa deftere nden takkitaa haatimiije mayre, ngam ndenno a waraama, nden barka ƴiiƴam maaɗa a rimɗinanii Allah yimɓe daga koo ngole lenyol, e koo ngale ɗemngal, e daga koo ɓeye yimɓe, e daga koo ndiye leydi.

10A wartiriiɓe yimɓe maaɗa ardiiɓe diina ngam ɓe kuwana Allah meeɗen, ɓe laamoto e duuniyaaru. ”

11Gaɗa ɗon mi raarii, sey nanmi hononde malaa'ika'en ɗuɗɓe, ɗuuɗuki maɓɓe walaa keerol. E ɓe pilii jooɗorgal ngal e tagaaɗum gooduɗum yonki ɗum ɗon e mawɓe ɓen,

12e ɓe ngima sembee e ɓe mbi'a, “Karoori baraandi ndin ndi hewtii ndi heɓa bawɗe, e risku, e faamu, e sembe, e mangu, e mawnineeki, e manteeki! ”

13Sey nanmi koo ɗume ko tagaa e dow, e nder duuniyaaru, e ley leydi, e nder ndiyam, e ko woni nder maajum fuu, e ɗum yima e ɗum wi'a, “Mantuki, e mangu, e mawnineeki, e laamu ɗum tabbita to Jooɗiiɗo dow jooɗorgal laamu on, e Karoori ndin haa abadaa abadin! ”

14Sey tagaaɗum gooduɗum yonki ɗum ɗon nayum mbi'i, “Aamin! ” Sey mawɓe ɓen ndiccii mawnini Joomiraawo.

Wahayu Yahaya 6

Haatimiije Joweeɗiɗi

1Nden mi yi'i Karoori ndin takkitii go'o nder haatimiije joweeɗiɗi ɗen. Sey nanmi go'o nder tagaaɗum nayum gooduɗum yonki ɗum ɗon noddii sembee bo hoolo falmaango wi'i, “Woroy! ”

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

2Nde ndarmi sey ngiimi wongu puccu ndanewu. Gondo dow maggu e jogii bakahi, ɗum hokkimo giifol. O keɓuɗo jaalorgal o wurtii ngam o ɓeyda heɓuki jaalorgal.

3Nde Karoori ndin takkiti haatimiire ɗiɗawre, sey nanmi tagaaɗum gooduɗum yonki ɗiɗaɓum wi'ii, “Woroy! ”

4Sey wongu puccu woɗewu coloy wurtoyii ɗum wi'i gondo dow maggu itta jam daga nder duuniyaaru, ngam yimɓe mbarmbartira. O hokkaa kaafahi mawki.

5Nde Karoori ndin takkiti haatimiire tatawre sey nanmi tagaaɗum tataɓum gooduɗum yonki wi'ii, “Woroy! ” Nde ndarmi sey ngiimi puccu ɓalewu. Gondo dow maggu e jogii poondirɗum e jungo.

6Sey nanmi goɗɗum bo hononde e wurtoyoo hakkunde tagaaɗum nayum gooduɗum yonki ɗum ɗon e nde wi'a, “Ɗum yoɓay ceede kuugal nyalnde go'o ngam poondirgel alkamaari go'o. Ɗum yoɓay ceede kuugal nyalnde go'o ngam poondirkoy tatoy koy gawri. Ammaa taa' wonnu nebbam jaytun koo ndiyam inabooje.”

7Nde Karoori ndin takkiti haatimiire nayawre mi nanii go'otum nder tagaaɗum nayum ɗum wi'ii, “Woroy! ”

8Nden mi yi'ii wongu puccu haako haakowu. Inde gondo dow maggu Mayde, Laahira e tokkirimo gaɗa. Ɗum hokkiɓe laamu ɓe mbara neɗɗo go'oto nder koo ɓeye yimɓe nayo nder duuniyaaru ngam ɓe mbardaɓe e kaafaaje , e weelo kallungo, e nyawuuji, e diiwe ladde.

9Nde Karoori ndin takkiti haatimiire njowaɓre nden, mi yi'ii yonkiiji ɓe ɗum wari ngam ɓe nga'ajinii Wolde Allah e goonga. E ɓe ley to ɗum wulata urde.

10Sey ɓe ɗefti hononde sembee ɓe mbi'i, “Yaa Joomiraawo Joomu koo ɗume, ceniiɗo, gooduɗo goonga, naa ndeye ngaɗantaa duuniyaaru kiita ngaatanoɗaamin ngam warki ki ɓe mbarimin?”

11Sey ɗum hokki koo moye maɓɓe limcere raneere, ɗum wi'iɓe ɓe ciwtoo seɗɗa, naa ɗum hebbitii waruki horiiɓe nder higooɓe kuugal maɓɓe tokkuɓe Yeesu, ɓe ɗum warata non no ɗum wardiɓe.

12Nde Karoori ndin takkiti haatimiire joweego'oore, sey ɗum waɗi dimbol leydi mangol. Naange ɓalwi kirim bo ɗulɓe. Lewru wooji coloy bo ɗiiɗam.

13Koode boo njani njaninoyi no ɓikkoy ibbe njaniroyta to hendu dimbii lekki kin.

14Sey dow taggii no ɗum taggirta daago, ɗum sottini koo ndeye hocceere e leydi ngondi caka ndiyam daga to ɗum woni.

15Sey laamiiɓe duuniyaaru, e ardiiɓe, e mawɓe sooji'en, e gooduɓe risku, e gooduɓe laamu, e maccuɓe, e naa' maccuɓe ɓe cuuɗii nder luurooji e ley kaaɗe nder kocceeje.

16Ɓe mbi'i kocceeje ɗen e kaaɗe ɗen, “Njanoyee dow amin, cuuɗonmin to' gondo dow jooɗorgal laamu yi'amin, nden to' Karoori ndin halkamin.

17Ngam nyalnde monnere maɓɓe kallunde warii. Moye waawata daraaki?”

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Wahayu Yahaya 7

Yimɓe Israa'iila 144,000

1Gaɗa non mi yi'ii malaa'ika'en nayo e ndarii e guttulli nayi ɗi duuniyaaru. E ɓe curi henduuji nayi ɗi duuniyaaru ngam to' hendu wisa dow leydi koo dow maayo koo dow koo kiye lekki.

2Sey ngiimi goɗɗo malaa'ikaajo e ɓenta dow daga fuuna e mo jogii haatimiire Allah gooduɗo yonki. O metani malaa'ika'en nayo ɓen ɗon ɓe Allah hokki laamu lallinki leydi e maayo. O metaniɓe e hononde cembinde,

3o wi'i, "To' on lallin leydi koo maayo koo leɗɗe naa min ngaɗanii maccuɓe Allah meeɗen alaama to tiiɗe maɓɓe taw."

4Sey nanmi ɗuɗki ɓe ɗum waɗani alaama ɓen kewtii yimɓe 144,000. Ɓe fuu maɓɓe daga nder lenyi Israa'iila sappo e ɗiɗi ɓe ngoni,

5yimɓe 12,000 daga lenyol Yahuuda, yimɓe 12,000 daga lenyol Rubaynu, yimɓe 12,000 daga lenyol Gat,

6yimɓe 12,000 daga lenyol Aaciru, yimɓe 12,000 daga lenyol Naftaali, yimɓe 12,000 daga lenyol Manaase,

7yimɓe 12,000 daga lenyol Saaminu, yimɓe 12,000 daga lenyol Leewi, yimɓe 12,000 daga lenyol Isaaka,

8yimɓe 12,000 daga lenyol Jabaluuna, yimɓe 12,000 daga lenyol Isufu, yimɓe 12,000 daga lenyol Biliyaaminu.

Yimɓe Ɓuɗɓe Daga Koo Ngole Lenyol

9Gaɗa ɗum ɗon mi raarii sey ngiimi yimɓe ɗuɗɓe ɓe ɓaɓɓake limngal. Ɓe ngaroyii daga koo ndiye leydi, e koo ngole lenyol, e koo ɓeye yimɓe, e koo ngale ɗemngal, e ɓe ndarii yeeso jooɗorgal laamu ngal e Karoori ndin e ɓe ɓornii kolte daneeje tar. E ɓe njogii licoy haako dabiinooje e juuɗe maɓɓe.

10E ɓe ɓefta hononde sembee e ɓe mbi'a, "Kisndam waroyii daga to Allah meeɗen jooɗiiɗo dow jooɗorgal laamu e Karoori ndin!"

11Malaa'ika'en fuu e ndarii pilii jooɗorgal laamu ngal e mawɓe ɓen ɗon e tagaaɗum nayum gooduɗum yonki ɗum ɗon. Ɓe fuu ɓe njani ɓe mawnini Allah.

12E ɓe mbi'a, "Aamin! Mantuki, e teddungal, e faamu, e yettoore, e mangu, e bawɗe, e sembe tabbita to Allah meeɗen haa abadaa abadin! Aamin."

13Sey go'oto nder mawɓe ɓen ɗon ɓamiyam wi'i, "Ɓum ɓeye ɓe'e yimɓe ɓorniiɓe kolte daneeje? Nden daga toye ɓe ɓiwoyi?"

14Sey mbiimoomi, "Mi andaa, mawɗo. An a andi." Sey o wi'iyam, "Ɓe'e yimɓe kamɓe ɓiwoyi daga nder torra kalluka. Ɓe laɓɓiniri kolte maɓɓe e ɓiiɓam Karoori ndin ɗe ndanni tar.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

15Kanjum wadi e ɓe ndarii yeeso joodorgal laamu Allah. E ɓe kuwanamo jemma e nyalawma nder wuro maako. Joodiido dow joodorgal laamu ngal o suranayɓe.

16Be ɓeydataa ɓe nana weelo, ɓe ɓeydataa ɓe nana donka. Naange fudditataa piyaɓe koo goddum guldum sam.

17Ngam Karoori ngondi caka joodorgal laamu ngal ndi wartay gaynaako maɓɓe. Nden ndi yaarayɓe to ndiyam yonki ɓuliroyta. Allah boo moytanayɓe fuu gondi maɓɓe."

Wahayu Yahaya 8

Haatimiire Joweediidawre

1Nde Karoori ndin takkiti haatimiire joweediidawre, sey koo dume de"iti ton dow haade mintiiji 30.

2Nden mi yi'ii malaa'ika'en njoweediido dariiɓe yeeso Allah dum hokkiɓe luwe joweedidi.

3Sey goddo malaa'ikaajo wari darii yeeso to dum wulata urde welnde e mo jogii tummude jiinaari nde dum wulata urde nder mayre. Dum hokkimo urde dunde ngam o hawtande e do'aare yimɓe Allah o hokkande Allah to dum wulata urde welnde dum jiinaari gondum yeeso joodorgal laamu ngal.

4Sey curka urde nden ummii daga nder tummude nde o jogii nden hawti e do'aaje yimɓe Allah ɓen ka yahi yeeso Allah.

5Sey malaa'ikaajo on hocci tummude nden hebbininde hiite daga to dum wulata urde welnde, o sankitinge dow duuniyaaru. Sey dum nangi waduki palmaali, e hoolo, e mayŷe, e dimbol leydi.

Luwe Nayi

6Nden malaa'ika'en ɓen don njoweediido jogiiɓe luwe joweedidi ɓe ciryii duudukide.

7Malaa'ikaajo arandeejo duudi luwal muudum sey raa malemalleeje kallude e hiite e dum jillindirii e yiiyam dum meccoyaa dow duuniyaaru. Hiite ngen boo nyaami sendere go'o nder cende tati de duuniyaaru, nge nyaami sendere go'o nder cende tati de lede e fude fudeeji.

8Nde malaa'ikaajo didaɓo duudi luwal muudum, sey dum hubii goddum nder maayo nanduduum e hocceere mawnde e dum nyaama hiite. Daga don sendere go'o nder cende tati de maayo ngon warti yiiyam.

9Nden sendere go'o nder cende tati de marle maayo ngon mbaati, nden sendere go'o nder cende tati de komiije gonde don kalki.

10Nde malaa'ikaajo tataɓo duudi luwal muudum, sey wonde hoodere yanoyi daga dow e nde nyaama hiite bo yawre nde dum yardata nyaaki. Nde yani dow sendere go'o nder cende tati de candi e to ndiyam ɓuliroyta.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

11Inde hoodere nden “Kaɗɗum.” Sey sendere go'o nder cende tati ɗe ndiyam warti kaɗɗam. Yimɓe ɗuɗɓe nde njari ndiyam ɗam ɓe maayi ngam ɗam wartii kaɗɗam.

12Nde malaa'ikaajo nayaɓo duudi luwal muuɗum, sey ɗum piyi sendere go'o nder cende tati ɗe naange e lewru e koode, haa sendere go'o nder cende tati ɗe jayngol naange e lewru e koode nyiɓɓi. Sendere go'o nder cende tati nde nyalawma warti nyiwre; non maa jemma.

13Nden nde ndaarumi, sey nanmi wonga ciila e nga fiira e dow e nga wi'a e sembe, “On mbonii! On mbonii! On mbonii onon jooɗiiɓe nder duuniyaaru, to ɗum duudii luwe koriiɗe ɗe malaa'ika'en ɓen ɗon tato ciryii duuduki! ”

Wahayu Yahaya 9

Luwal Njowaɓal

1Nde malaa'ikaajo njowaɓo duudi luwal muuɗum, sey ngiimi hoodere yanoyii nder duuniyaaru daga dow. Sey ɗum hokkinde maɓɓitirgel dammugal ngayka kalluka lugguka.

2Nde hoodere nden maɓɓiti ngayka kan, sey wokka curka ɓaleha wurtoyii bo curka ladde nyaamoore hiite, ka ɓalwini naange e njayri dow.

3Sey mbaabeho mburtoyii daga nder curka kan ko njipponoyii duuniyaaru. Ɗum hokkiko sembe ŋatuki bo jahe.

4Sey ɗum wi'iko to' ko meema geene, koo leɗɗe, koo goɗɗum fuɗe-fuɗe, sey ni yimɓe ɓe ngalaa alaama Allah e tiiɗe maɓɓe tan.

5Ɗum aliko ko torra yimɓe ɓen torra kalluka haa lebbi jowi, ammaa to' ko mbaraɓe. Nawɗum ŋatuki maako bo nawɗum ŋatuki jahe.

6Nder balɗe ɗen yimɓe ɗaɓɓitay mayde, ammaa ɓe keɓataande; ɓe kaaɓay ɓe maaya, ammaa mayde nden doggayɓe.

7Mbaabeho kon e nandi e pucci ciryiiɗi ngam konu, e ko ngoodi goɗɗum to ko'e bo giifi jiinaari, geece maako boo e nandi e ɗe yimɓe.

8Gaasa maako e nandi e gaasa ko'e rewɓe, nden nyiiyɓe maako e nandi e ɗe sembindu.

9Gabaaje maako e cuddorii e goɗɗum nanduɗum e toggohoy njamndi, sonnyo biyeeli maako boo e nandi e sonnyo pucci kaɓɓanaaɗi keeke konu e ɗi ndogga e ɗi ummanii konu.

10E ko ngoodi bicce piɗooje bo ɗe jahe. Bicce ɗen boo e ngoodi sembe nawnuki yimɓe haa lebbi jowi.

11Nden e ko ngoodi laamiiɗo laamotooɗoko, kanko woni malaa'ikaajo ngayka kalluka lugguka kan. Inde maako nder Ibraaniyankoore woni “Abaddon,” nder Helenankoore boo “Afooliyon,” waato Kalkoowo.

12Bone kalluɗum arandejum yaɓɓake. Horii bone kalluɗum ɗiɗum garayɗum.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Luwal Joweego'owal

13Nden malaa'ikaajo joweego'oojo duudi luwal muuɗum, sey nanmi hononde e wurtoyoo daga nder noppi nayi ɗi to ɗum wulata urde ɗum jiinaari gonɗum yeeso Allah.

14Hononde nden wi'i malaa'ikaajo on, “Yoofu malaa'ika'en nayo ɓen ɗon kaɓɓaaɓe to iloowo mango bi'eteengo Yuferitis!”

15Sey ɗum yoofi malaa'ika'en ɓen ɗon nayo ɓe ɗum siryanii carel nge'el, e nyalnde nde'e nde lewru ndu'u e ndungu ngu'u ngam ɓe mbara sendere go'o nder cende tati ɗe yimɓe duuniyaaru.

16Ɗum wi'iyam ɗuuɗuki sooji'en wonɓe dow pucci waɗii 200,000,000.

17Nder wahayu ɗum mi yi'i pucci e wonɓe dow majji, e ɓe cuddi gabaaje maɓɓe e toggohoy njamndi e koy mbooji coloy bo hiite, e cuuɗijum, e nareerijum. Kadimaa koo nguye puccu e woodi hoore bo nde sembindu, nden hiite e curka e kaaƴe nyaamooje hiite e wurtoyoo daga konduɗe majji.

18Sendere go'o nder cende tati ɗe duuniyaaru mbardaa e bone kalluɗum tatum ɗum ɗon, waato hiite, e curka, e kaaƴe nyaamooje hiite burtoytooɗum daga konduɗe maaji.

19Sembe maaji nder konduɗe maaji e bicce maaji ngoni. Bicce ɗen e ngoodi ko'e bo ɗe boole, e maaje ɗi nawnirta yimɓe.

20Yimɓe koriiɓe ɓe bone ɗum ɗon mbaraayi, ɓe tuubaayi ɓe cendiri e ko ɓe ngaɗi e juuɗe maɓɓe. Ɓe alaayi mawninki ginni, e allaaji fewre gaɗiraaɗi jiinaari, koo ajurfaari, koo njamndi mboɗeeri, koo hayre, koo lekki. Ɗi fuu ɗi ngi'ataa, ɗi nanataa, ɗi njahataa.

21Nden ɓe alaayi waruki yimɓe, e huutirki bawɗe ginni, e njeenu, e wujje-wujje maɓɓe.

Wahayu Yahaya 10

Malaa'ikaajo e Ɗerewol

1Nden mi fuɗɗitii mi yi'i goɗɗo malaa'ikaajo gooduɗo laamu, e mo jippoyoo daga dow, e mo suddorii duule. E mo woodi timbotimboladow hoore maako, yeeso maako bo naange, koyɗe maako bo lekko nyaamooho hiite.

2E mo jogii wongol ɗerewol pamarol e jungo maako e ngol maɓɓitii. O waɗi koyngal maako ngal nyaamo dow maayo, koyngal maako ngal nano boo dow leydi.

3Sey o meti e hononde cembinde bo bojji sembindu. Nde o meti, sey palmaali joweeɗiɗi nootii e hoolo cembingo.

4Nde palmaali joweeɗiɗi ɗin kooli, sey ciryiimi mi winday. Ammaa sey nanmi wonde hononde daga dow wi'ii, “Taa' wi'u goɗɗo ko palmaali joweeɗiɗi ɗin ɗon mbi'i nden taa' winduɗum!”

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

5Nden malaa'ikaajo mo ngiimi e darii dow leydi e dow maayo ƴefti jungo muuɗum nyaamo dow.

6O hunorii inde Allah gooduɗo yonki haa abadaa abadin, taguɗo dow e ley e maayo e ko woni nder maajum. O wi'i, “Wonnuki carel horaaki kadin!

7Ammaa carel ko malaa'ikaajo joweeɗiɗaɓo duudata luwal muuɗum, Allah hebbinay sirru muuɗum, non no o wi'unoo maccuɓe maako annabo'en.”

8Nden hononde nde nanunoomi daga dow, nde fuɗɗitii nde metaniiyam nde wi'i, “Yahu njaɓaa ɗerewol ngol ɗon maɓɓitiingol e jungo malaa'ikaajo on ɗon dariiɗo dow maayo e dow leydi. ”

9Sey njahumi to malaa'ikaajo on mbiimoomi o hokkayam ɗerewol ngol. Sey o wi'iyam, “Jaɓungol nyaamaa. Ngol wartay kaɗɗum nder reedu maaɗa, ammaa to honduko maaɗa ngol welay bo njumri. ”

10Sey njaɓumi ɗerewol ngol e jungo malaa'ikaajo on nyaamumingol. Sey ngol warti belngol e honduko am bo njumri, ammaa gaɗa mi moɗiingol ngol warti kaɗɗum nder reedu am.

11Sey ɗum fuɗɗiti ɗum wi'iyam, “Doole puɗɗitaa mbi'a ko heɓata yimɓe e leyɗe feere-feere, e lenyi, e ɗemɗe, e laamiiɓe ɗuɗɓe.”

Wahayu Yahaya 11

Ceydu'en Allah Ɗiɗo

1Nden ɗum hokkiyam goɗɗum poondirɗum nanduɗum e sawru, ɗum wi'iyam, “Umma njahaa poondaa wuro ceniingo e to ɗum hokkata Allah caahu, nden limaa mawninooɓe Allah nder maggo.

2Ammaa taa' foondu njayri yaasi wuro ngon, alundi, ngam ɗum hokkiindi leyƴi duuniyaaru, ɓe laamoo Gariiri Ceniindi e sembe haa lebbi 42.

3Nden mi hokkay ceydu'en am ɗiɗo laamu ɓe nga'ajina wolde am haa balɗe 1,260, e ɓe ɓornii kolte kollayɗe wannaare.”

4Ɗen ɗon ceydu'en ɗiɗo kamɓe ngoni leɗɗe jaytun ɗiɗi e fitilaaji ɗiɗi dariiɗi yeeso Joomu duuniyaaru fuu.

5Fuu giɗɗo hallanaɓe, sey hiite wurtoyoo daga nder konduɗe maɓɓe halkamo. Non ɗum warirta koo moye giɗɗo hallankiɓe.

6E ɓe ngoodi laamu haɗuki ndiyam toɓa nder balɗe ɗe ɓe nga'ajinta Wolde Joomiraawo. Nden e ɓe ngoodi laamu ɓe ngartira ndiyam ƴiiƴam. Ɗonmaa e ɓe ngoodi laamu jippinanki duuniyaaru koo iri ɗume bone kalluɗum ɗum ɓe ngiɗi.

7Gaɗa ɓe keenyii wa'ajinki maɓɓe sey wondi mardi kallundi burtoytoondi nder ngayka lugguka kan honaɓe. Ndi heɓa jaalorgal dow maɓɓe ndi waraɓe.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

8Ɓum alay ɓalli maɓɓe caka luumo gariiri mawndi. E ɗum noddira gariiri ndin “Sodom” koo “Masar” ngam ngikku joodiiɓe nder mayri. Nder mayri ɗum piyani Joomiraawo maɓɓe kuusaaje dow gaafaangal.

9Yimɓe daga koo ndiye leydi, e lenyi, e ɗemɗe ɓe ndaaray ɓalli ɗin haa balɗe tati e sendere ɓe kaɗa ɗum uwoyadi.

10Yimɓe duuniyaaru fuu nanay belɗum ɓe ngaɗa humto ɓe kokkindira dokke ngam annabo'en ɗiɗo ɓen mbaraama. Ɓe ngaɗay non ngam annabo'en ɓen pooɗaniino duuniyaaru fuu torra kalluka.

11Ammaa gaɗa balɗe tati e sendere, sey foofaango yonki waroyi daga to Allah nattiɓe. Ɓe ummii ɓe ndarii, kulol mangol nangi koo moye giiɗoɓe.

12Sey annabo'en ɗiɗo ɓen nani wonde hononde cembinde daga dow e wi'aɓe, “Yentoyee ɗo'o!” Sey ɓe koccaa yaaki dow nder nduula, wanywanyɓe maɓɓe e ndaara.

13Ɓon e ɗon ɗum wadi wongol dimbol leydi kallungol, sey sendere go'o nder cende sappo ɗe gariiri ndin yani, ɗum wari yimɓe 7,000. Kulol mangol nangi yimɓe koriiɓe, ɓe mawnini Allah Mo Dow.

14Halkere ɗiɗawre ɓaɓɓake. Halkere tatawre e wara naa' ko neeɓi.

Luwal Joweeɗiɗaɓal

15Sey malaa'ikaajo joweeɗiɗaɓo duudi luwal muuɗum, sey ɗum nani hononde cembiɗde daga dow e mbi'a, “Laamu duuniyaaru fuu wartii ɗum Joomiraawo meeɗen e Almasiihu maako. O laamoto haa abadaa abadin! ”

16Sey mawɓe ɓen ɗon 24 joodiiɓe dow joodorle laamu maɓɓe yeeso Allah ɓe njani yeeso maako ɓe mawninimo.

17E ɓe mbi'a, “Yaa Allah Joomiraawo Joomu Bawde, an woni jooni, an woni ndenno! Min ngettiima ngam a huutirii bawde maaɗa a fuɗɗii laamaaki.

18Yimɓe ɓe andaama ɓernii, ammaa carel monnere maaɗa warii. Carel warii ngel ɗum waɗanta mayɓe kiita, nden ɗum waatana maccuɓe maaɗa annabo'en ko ɓe ngadi, e yimɓe kulooɓe inde maaɗa mawɗo e pamaro, nden ɗum halka barooɓe yimɓe. ”

19Sey ɗum maɓɓiti wuro ceniingo ton dow, ɗum yi'i Akwaatiya Alkawal maako nder maggo. Sey ɗum nangi waɗuki mayɓe e palmaali e riggaaki e dimbol leydi e malemalleho mawko-mawko.

Wahayu Yahaya 12

Debbo e Mbooga Manga

1Sey goɗɗum kulniiɗum kaydiniiɗum wangi e dow. Goɗɗo debbo e suddorii naange e mo darii dow lewru. E mo taari giifol goodungol koode sappo e ɗidi.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

2E mo woodi reedu e mo diccii o danyay, e mo woya ngam nawɗum danyngol kalluɗum.

3Ɗonmaa goɗɗum kulniiɗum kayɗiniiɗum wangi e dow: wonga mbooga mboɗewa ngoodunga ko'e joweeɗiɗi e luwe sappo, koo ndeye hoore e woodi giifol.

4Sey wicco maaga wuuwi sendere go'o nder cende tati ɗe koode nga rufoyiɗe dow duuniyaaru. Sey nga wari nga darii yeeso on ɗon debbo dicciiɗo danyay ngam nga nyaama ɓingel maako to o danyiingel.

5O danyi ɓiɗɗo gorko laamotooɗo duuniyaaru e sawru njamndi. Ammaa ɗum hocci ɓiɗɗo on ɗum yaarimo to Allah to jooɗorgal laamu maako.

6Debbo on boo doggi natti ladde yaaki wonde wigeere to Allah siryaniimo to ɗum faamantamo haa balɗe 1,260.

7Sey konu ummii ton dow. Miikaa'ilu e malaa'ika'en muuɗum konidi e mbooga ngan e malaa'ika'en magga.

8Ammaa ɗum heɓi jaalorgal dow mbooga ngan, ɗum riiwinga e malaa'ika'en maaga daga ton dow.

9Ɗum hubinoyinga nder duuniyaaru. Kanga woni mbooga nga daga ndenno bi'eteenga Gullotooɗo koo Ceyɗan, majjinoowo duuniyaaru. Ɗum hubininga nder duuniyaaru fuu e malaa'ika'en maako.

10Sey nanmi wonde hononde cembinde daga dow e wi'a, “Jooni kisndam, e laamu, e bawɗe Allah meeɗen, e laamu Almasiihu maako warii. Ngam on ɗon gullotooɗo bandiraaɓe meeɗen yeeso Allah jemma e nyalawma riiwaama daga dow.

11Ɓe keɓii jaalorgal dow maako barka ƴiiƴam Karoori ndin nden e barka Wolde Allah ngam ɓe njaɓii ɓe ndulla yonki maɓɓe.

12Ngam non, onon wonɓe nder wuro Allah ton dow, nanee belɗum! Ammaa on mbonii onon wonɓe nder duuniyaaru e ko woni nder maayo! Ngam Ceyɗan jipponoyake'on e ɓerni bo pusay ngam e mo andi carel maako ɓadake re'uki.”

13Nde mbooga ngan anditi riiwaama nder duuniyaaru, sey nga fuɗɗi tokkuki debbo on ɗon danyuɗo ɓiɗɗo gorko.

14Ammaa ɗum hokki debbo on biyeeli ɗiɗi ɗi ciila manga ngam o fiira o yaha wigeere nde ɗum siryaniimo nder ladde. Ton ɗum faamantamo haa duuɓi tati e sendere.

15Sey mbooga ngan tuuti ndiyam bo caangol gaɗa debbo on, ngam ndiyam ɗam dillida e maako.

16Ammaa leydi wallimo ndi omti honduko ndi yardi ndiyam ɗam.

17Sey mbooga ngan monnani debbo on, nga ummoyii nga hona lenyol maako, waato koo moye tokkoowo ko Allah wi'i jaɓuɗo goonga ka Yeesu waddi.

18Sey mbooga ngan darii dow njaareendi ngondi daande maayo.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Wahayu Yahaya 13

Marle Ɗiɗi

1Sey ngiimi wondi mardi e wurtoyoo daga nder maayo e ndi woodi luwe sappo e ko'e joweeɗiɗi. Koo ngale luwal e woodi giifol nden koo ndeye hoore e woodi inde kollaynde Allah yawaare.

2Mardi ndi ngiimi ndin e ndi nandi e cembindu e ndi woodi koyɗe mawɗe gooduɗe gaasa e peɗeeli juutuɗi bo ɗi wonga ndiwriwa ladde bi'eteenga beyar. Honduko mayri e nandi e ko sembindu. Mbooga ngan boo hokkindi bawɗe muuɗum, e jooɗorgal laamu muuɗum, e laamu mawɗum.

3Nden hoore wo'oyre daga nder ko'e mardi ndin e woodi wonde nawnoode baawaynde warkindi. Ammaa nawnoode nden yaadake hoyii. Ngam non koo moye nder duuniyaaru haydini tokki mardi ndin.

4Ɗe mawnini mbooga ngan, ngam nga hokkiindi laamu. Ɗonmaa ɓe mawnini mardi ndin, e ɓe mbi'a, “Moye hewti bo mardi ndi'i? Moye waawata haɓda e mayri?”

5Ɗum ali mardi ndin mawnina hoore muuɗum e huɗa Joomiraawo, ɗum alindi ndi laamoo lebbi 42.

6Ndi fuɗɗi huɗuki Allah e inde maako e to o jooɗotoo, e fuu jooɗiiɓe ton dow.

7Ɗum alindi ndi hona yimɓe Allah ndi heɓa jaalorgal dow maɓɓe. Ndi hokkaa laamu dow koo ngole lenyol, e koo ɓeye yimɓe, e koo ngale ɗemngal, e koo ndiye leydi.

8Fuu yimɓe jooɗiiɓe e duuniyaaru ɓe mawninayndi, sey ni ɓe ɗum windi inɗe maɓɓe ko duuniyaaru tagee nder deftere yonki nde Karoori baraandi.

9“Fuu gooduɗo noppi nanooji nana!

10Koo moye ɗum windi naa yahii maccungaaku, too, naa yahii: nden koo moye ɗum windi e kaafahi o wardetee, too, e kaafahi kin o wardetee. Ngam maajum sey yimɓe Allah kooloomo ngaɗa munyal.”

11Nden mi yi'ii wondi mardi e wurtoyoo daga nder leydi. E ndi woodi luwe ɗiɗi bo ɗe karoori, e ndi meta bo mbooga.

12E ndi huutira laamu mardi arandeeri ndin fuu yeeso arandeeri ndin. Ndi waɗii duuniyaaru e koo moye gonɗo nder mayru mawnina mardi arandeeri ndin, ndin ɗon ndi nawnoode mayri hoyi.

13Mardi ɗiɗawri ndin waɗi fii kaydiniiɗum ɗuɗɗum, haa maa ndi waɗi hiite rufoyi nder duuniyaaru daga dow. Ndi waɗi non yeeso gite koo moye.

14Ndi majjini yimɓe wonɓe duuniyaaru e kaydiniiɗum ɗum um alindi ndi waɗa e yeeso mardi arandeeri nawniraandi kaafahi ammaa e ndi woodi yonki. Nden ndi wi'iɓe ɓe ngaɗa ngunkiwa nandunga e mardi arandeeri ndin ngam hokkukindi mangu.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

15Ɗum ali mardi ɗiɗawri ndin fuufana ko ɓe ngadi ɗum foofaango yonki ngam ɗum meta ɗum waɗa fuu ganyuɗo mawninkiɗum waree.

16Ɗonmaa mardi ɗiɗawri ndin wadi koo moye waɗanee alaama mayri e jungo nyaamo koo e tiinde, mawɗo e pamaro, gooduɗo risku e mo walanaa, maccuɗo e naa' maccuɗo.

17Ndi waɗu non ngam to' goɗɗo sooda koo soora to walaa alaama mayri, waato inde mayri koo lamba inde mayri.

18Ɗo'o e haani kuutiron faamu. Fuu gooduɗo andal o wurtina ma'ana lamba mardi ndin ɗon, ngam lamba ɗum ɗum inde neɗɗo. Lamba ɗum woni 666.

Wahayu Yahaya 14

Gimol Keɓuɓe Kisndam

1Nden mi raarii sey ngiimi Karoori ndin e darii dow Hocceere Sihiyoona. E mo wondi e yimɓe 144,000 ɓe ɗum windani inde maako e nde Nyaako maako to tiiɗe maɓɓe.

2Sey nanmi wonde hononde daga dow cembinde bo hoolo ndiyamji doggooji, bo hoolo riggaango cembingo. E nde nandi e iido fiiki garaayaaji.

3E ɓe ngima wongol gimol kesol yeeso jooɗorgal laamu ngal e tagaaɗum nayum gooduɗum yonki ɗum ɗon e yeeso mawɓe ɓen ɗon. Walaa baawayɗo ekkitaaki gimol ngol, sey ɓen ɗon yimɓe 144,000 tan ɓe ɗum rimɗini daga duuniyaaru.

4Kamɓe ngoni gaɗuɓe jonde lamnde ngam ɓe meeɗaayi walduki e rewɓe, e ɓe tokka Karoori ndin fuu to ndi fa'i. Kamɓe ngoni rimɗinaaɓe nder yimɓe horiiɓe, kamɓe ngoni ɓe ɗum arti hokkuki Allah e Karoori ndin.

5Ɗum meeɗaayi nanki fewre daga konduɗe maɓɓe, ngam ɓe meeɗaayi waɗuki goɗɗum ko wooɗaa.

Lilal Malaa'ika'en Tato

6Nden mi yi'ii goɗɗo malaa'ikaajo e fiira ton dow, e mo yaada e Habaru Belɗum tabitayɗum ngam o wa'ajinana yimɓe duuniyaaru ɓe koo ngole lenyol, e koo ɓeye yimɓe, e koo ngale ɗemngal, e koo ndiye leydi.

7O ɗefti hononde sembee o wi'i, “Kulee Allah mawnineemo! Ngam carel ngel o waɗanta duuniyaaru kiita waɗii. Mawninee taguɗo dow e ley, e maayo e to ndiyam ɓulata.”

8Sey malaa'ikaajo ɗiɗaɓo tokki arandeejo on e wi'a, “Gariiri Baabiila halkaama! Gariiri mawndi ndin ndi halkaama! Ndi yarnii lenyi wongu njaru gaylitayngu hoore, waato njeenu, ndi fooɗoyi monnere Allah. ”

9Sey malaa'ikaajo tataɓo tokki ɗiɗo arande'en ɓen e wi'a e sembe, “Fuu mawninɗo ndin ɗon mardi arandeeri e ngunkiwa nandunga e mayri, nden jaɓi alaama mayri e jungo muuɗum koo e tiinde muuɗum,

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

10o yaray bone kalluɗum ɗum Allah siryii e sembe muuɗum nder tummude monnere
muuɗum. Ɗum torriraymo hiite e kibiritu yeeso malaa'ika'en ceniiɓe e Karoori ndin.

11Curka hiite gulayngeɓe ka waɗay ka ummaaki dow haa abadaa abadin. Ɓen ɗon
mawninɓe mardi ndin ɗon e ngunkiwa nandunga e mayri e fuu gaɗanaaɓe alaama inde
mayri, ɓe keɓataa ustaneeki bone jemma e nyalawma.”

12Ngam maajum yimɓe Allah tokkooɓe ko o wi'i kooliiɓe Yeesu ngaɗa munyal.

13Sey puɗɗutumi nanmi wonde hononde daga dow e wi'a, “Windu ɗu'um, ‘Ɓe
barkiɗinaaɓe maayayɓe daga jooni e tokki Joomiraawo. ’ ” Ruuhu Allah wi'ii,
“Goonga, ɓe ciwtoto daga kuugal maɓɓe e torra maɓɓe, ngam ko ɓe ngaɗi tokkayɓe. ”

Nyalnde Jaango

14Nden mi raarii sey ngiimi goɗɗe duule daneeje e woodi goɗɗo bo Ɓii Neɗɗo e
jooɗii dow maaje, e mo taari giifol jiinaari to hoore maako, e mo jogii lawjeeru
nyaaɗundu e jungo maako.

15Sey goɗɗo malaa'ikaajo wurtoyii daga nder wuro ceniingo ton dow o metani
jooɗiiɗo dow duule on e hononde cembinde o wi'i, “Waɗu lawjeeru maaɗa, puɗɗaa
taɣuki ko ɓendi, ngam carel fe"uki gese duuniyaaru waɗii.”

16Sey on ɗon jooɗiiɗo dow duule waɗi lawjeeru muuɗum taɣi ko ɓendi nder
duuniyaaru.

17Ɗonmaa goɗɗo malaa'ikaajo wurtoyii daga nder wuro ceniingo nder wuro Allah ton
dow. Kanko maa e mo jogii lawjeeru nyaaɗundu.

18Sey goɗɗo malaa'ikaajo paamanoowo hiite wurtoyii daga nder to ɗum wulata urde.
O metani malaa'ikaajo jogiiɗo lawjeeru welndu nder hononde cembinde o wi'i, “Waɗu
lawjeeru maaɗa taɣaa inabooje duuniyaaru, ngam ngesa inabooje duuniyaaru ɓendii. ”

19Sey malaa'ikaajo on waɗi lawjeeru muuɗum nder duuniyaaru taɣi ɓikkoy inabooje
daga layi maaje, o hubiikoy nder ngayka to ɗum yaaɓatakoy. Ɗu'um holli no Allah
monniranta kalluɓe.

20Ɗum yaaɓikoy nder ngayka kan gaɗa gariiri. Yiiɣam waɗi ka wurtoyaaki e dogga
daga nder ngayka kan, to ɗam yaari waɗii mil **296** nden lugguki maajam waɗii sawru
go'o.

Wahayu Yahaya 15

Bone Joweeɗiɗi Cakitiiɗum

1Sey ngiimi goɗɗum alaama ton dow mawɗum kayɗiniiɗum. Mi yi'ii malaa'ika'en
njoweeɗiɗo jogiiɓe bone joweeɗiɗi kalluɗum cakitiiɗum, ngam kanje ngoni keerol
monnere Allah.

2Sey ngiimi goɗɗum bo maayo daarolle hawti e hiite. Nden mi yi'i keɓuɓe jaalorgal
dow mardi arandeeri ndin ɗon e ngunkiwa nandunga e mayri e lamba kollayɗum inde

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

mayri. E ɓe ndarii daande maayo daarolle ngon e ɓe njogii garaayaaji ɗi Allah hokkiɓe.

3E ɓe ngima gimol Muusa maccuɗo Allah e gimol Karoori ndin, e ɓe mbi'a, “Yaa Allah Joomiraawo Joomu Bawɗe, kuuɗe maaɗa ɗe mawɗe kaydiniiɗe. Laamiiɗo leyyi fuu, koo ɗume ko ngaɗataa e woodi aadilaaku e goonga!

4Moye woni hulataama, yaa Joomiraawo? Moye woni mawnintaa mangu maaɗa? Ngam an tan woni ceniiɗo. Yimɓe duuniyaaru fuu mawninte, ngam koo moye yi'ii kuuɗe maaɗa ɗe aadilaaku. ”

5Gaɗa non mi yi'ii Wigeere Ɓurnde Senaaki nder wuro Allah ton dow e omtii.

6Sey ɓen ɗon malaa'ika'en njoweeɗiɗo jogiiɓe bone kalluɗum mburtoyii daga nder wuro ngon e ɓe ɓornii kolte ɗelmuɗe boɗɗe ɗelkitotooɗe, e ɓe taadii taadorɗe jiinaari to gabaaje maɓɓe.

7Sey go'o nder tagaaɗum nayum gooduɗum yonki ɗum ɗon hokki malaa'ika'en njoweeɗiɗo ɓen tummuɗe joweeɗiɗi ɗe jiinaari e ɗe keewi monnere Allah gooduɗo yonki haa abadaa abadin.

8Sey curka yiwoyi daga to bawɗe Allah e teddungal maako heewi wuro ngon haa walaa bawɗo nattukingo naa bone joweeɗiɗi ɗum ɗon ɗum malaa'ika'en njoweeɗiɗo nde'ii.

Wahayu Yahaya 16

Tummuɗe Bone Joweeɗiɗi Ɗum Monnere Allah

1Sey nanmi wonde hononde cembinde daga nder wuro ceniingo ton dow e nde wi'a malaa'ika'en njoweeɗiɗo ɓen ɗon, “Njahee ndufanon duuniyaaru tummuɗe joweeɗiɗi ɗen ɗon ɗe monnere Allah! ”

2Daga ɗon sey malaa'ikaajo arandeejo yahi wayli ko woni nder tummude muuɗum dow duuniyaaru. Sey ngokko putto nawko kalluko mburtonoyii ɓen ɗon gooduɓe alaama mardi arandeeri ndin ɗon e mawninɓe ngunkiwa nandunga e mayri.

3Malaa'ikaajo ɗiɗaɓo maa wayli ko woni nder tummude muuɗum nder maayo. Sey ndiyam maayo ngon warti bo yiiyam mayɗo. Koo ɗume ko woodi yonki gonɗum nder maago waati.

4Sey malaa'ikaajo tataɓo maa wayli ko woni nder tummude muuɗum nder canɗi e to ndiyam ɓuliroyta. Sey ɗum fuu ɗum warti yiiyam.

5Mi nanii malaa'ikaajo paamanoowo ndiyam e wi'a, “Yaa Ceniiɗo, an woni ndenno an woni jooni. An a aadiliijo nder kiita maaɗa kan ɗon.

6Ngam kalluɓe ndufii yiiyam yimɓe maaɗa e annabo'en maaɗa, raɗɗum boo a hokkiiɓe yiiyam ɓe njara ngam non haananiɓe.”

7Sey nanmi hononde daga to ɗum wulata urde welnde e wi'a, “Goonga, Allah Joomiraawo Joomu Bawɗe! A waɗira kiita e goonga e aadilaaku!”

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

8Sey malaa'ikaajo nayaɓo wayli ko woni nder tummude muuɗum dow naange. Sey ɗum alinge nge wula yimɓe gulɗum kalluɗum.

9Sey nge wuli yimɓe no halli, ɓe kuɗi inde Allah, kanko gooduɗo laamu dow bone joweeɗiɗi ɗum ɗon. Ammaa ɓe tuubaayi ɓe mawninaayimo.

10Malaa'ikaajo njowaɓo maa wayli ko woni nder tummude muuɗum dow jooɗorgal laamu mardi arandeeri ndin, sey nyiwre maɓɓi koo toye to ndi laamotoo. Yimɓe ŋati ɗemɗe maɓɓe ngam bone,

11ɓe kuɗi Allah Mo Dow ngam nawɗum putto kalluko keɓukoɓe. Ammaa fuu e non ɓe tuubaayi daga kuuɗe maɓɓe kalluɗe.

12Sey malaa'ikaajo joweego'oojo wayli ko woni nder tummude muuɗum nder iloowo mango bi'eteengo Yuferitis mango. Sey ngo ɓeeɓi ngo yoori ngam ɗum mo"inana laamiiɓe fuuna laawol.

13Sey ngiimi goɗɗi ginni kanji tati e ɗi nandi e paaɓi, go'otol e wurtoyoo daga nder honduko mbooga ngan ɗon, go'otol boo e wurtoyoo daga nder honduko mardi arandeeri ndin ɗon, nden go'otol e wurtoyoo daga nder honduko annabiijo on ɗon mo fewre.

14Kanji ngoni ginni gaɗooji kuuɗe kayɗiniiɗe. Kanji ngoni jahooji to laamiiɓe duuniyaaru fuu ɗi kawritaɓe ngam konu e nden ɗon nyalnde mawnde nde Allah Joomu Bawɗe.

15Yeesu wi'i, “Raɗɗum e mi waroya bo gujjo! O barkiɗinaaɗo fuu jooɗiiɗo e siryii ngam ɓornoo kolte muuɗum ngam to' o dilla o ɓornaaki o semta yeeso lenyol. ”

16Sey ginni ɗin kawriti laamiiɓe ɓen to wigeere bi'eteende Armagedon nder ɗemngal Ibraaniyankoore.

17Nden malaa'ikaajo njoweeɗiɗaɓo wayli ko woni nder tummude muuɗum e njayri dow. Sey wonde hononde cembinde wurtoyii daga jooɗorgal laamu nder wuro ceniingo ton dow e nde wi'a, “Ɗum heenyii! ”

18Sey ɗum waɗi ka mayƴe e riggaaki e palmaali e dimbol leydi kallungol iri ngol ɗum meeɗaayi waɗuki daga ɗum fuɗɗi taguki yimɓe. Dimbol ngol ɓurii koo ngole dimbol ngol ɗum meeɗi waɗuki halluki.

19Gariiri Baabiila ndin ɗon mawndi sendii tati, gariije duuniyaaru maa njani njanini. Sey Allah siftori e gariiri Baabiila mawndi, o waɗindi ndi yari torra monnere maako kallunde.

20Koo ndiye leydi ngondi caka ndiyam ndiyam nyaamindi, nden kocceeje cankitii.

21Malemalleeho mawko teddirko bo buhu masaraari ngaɗi ka yanoyki dow yimɓe daga dow haa yimɓe ɓen kuɗi Allah ngam bone malemalleho kon, ngam torra kan hallii naa' seɗɗa!

Wahayu Yahaya 17

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Debbo e Mardi Ndin

1Sey go'oto nder malaa'ika'en njoweeɗiɗo ɓen ɗon jogiiɓe tummuɗe joweeɗiɗi ɗen wari wi'iyam, “Woroy mi holloymaa no Allah halkirta kaaruwaajo indinɗo, on ɗon waato gariiri mawndi ndin ɗon ngondi haade canɗi.

2Laamiiɓe duuniyaaru ngaɗidii njeenu e maako. Njeenu ɗum ɓe ngaadi yiltiiɓe bo o hokkuɓe njaru gaylitayngu hoore, kamɓe e yimɓe duuniyaaru fuu.”

3Nder wahayu ɗum, malaa'ikaajo on hocciyam yaariyam nder ladde ton ngiimi goɗɗo debbo e jooɗii dow wondi mardi mboɗeeri coloy. Ɓandu mayri fuu e woodi inɗe kuɗooje Allah e ndi woodi ko'e joweeɗiɗi e luwe sappo.

4Debbo on e ɓornii kolte cuuɗiije e boɗeeje coloy, e mo mo"itinorii coddi jiinaari, e coddi gaɗiraandi kaaɓe ɗe ceede feere-feere. E mo jogii tummude jiinaari e jungo maako e nde heewi ndiyam inabojam, waato ko nefnii kalluɗum ɗum o waɗidi e worɓe.

5E tiinde maako ɗum windi wonde inde goodunde ma'ana cuuɗiiɗum, wi'uki, “Baabiila Mawndi inna kaaruwa'en inna koo ɗume ko nefnii ɗum duuniyaaru.”

6Sey ngiimi debbo on e yiltii ngam ɓiiɓam yimɓe Allah ɗam o yari e ɓiiɓam ɓe ɗum wari ngam tokkuki Yeesu. Nde ngiimoomi mi hayɗinii naa' seɗɗa.

7Ammaa malaa'ikaajo on ɓamiyam wi'i, “Ngam ɗume kayɗintaa? Mi wi'ete ma'ana sirru debbo o'o e sirru mardi koccundimo ngoodundi ko'e joweeɗiɗi e luwe sappo.

8Mardi ndi ngiiɗaa, ndenno e ndi woodunoo yonki, jooni ndi walaa yonki, nden ɗo'o yeeso ndi wurtoyto daga nder ngayka kalluka lugguka ndi yaha to ndi halketee. Jooɗiiɓe e duuniyaaru ɓe ɗum windaayi inɗe maɓɓe nder deftere yonki ko duuniyaaru tagee, ɓe kayɗinay e yi'uki mardi ndin ɗon. Ngam ndenno e ndi woodunoo yonki, jooni ndi walaa yonki, nden ndi wartoyay.

9“Ɓo'o e haani neɗɗo huutira faamu ngam anduki ma'ana ɗu'um. Ko'e joweeɗiɗi ɗen ɗon ɗum ɓoole joweeɗiɗi to debbo on ɗon jooɗotoo,

10ɗonmaa kanje ngoni laamiiɓe njoweeɗiɗo. Njowo nder maɓɓe maayi, nden go'oto e laamoo jooni, go'oto on boo waraayi taw. To o warii, o laamoto carel seɗɗa tan.

11Mardi ndin ɗon goodunoondi yonki, jooni boo ndi walaa yonki, kayri woni go'oto nder laamiiɓe njoweeɗiɗo, ndi wartay laamiiɗo njoweetataɓo, nden ɗum halkandi.

12“Luwe ɗen ɗon sappo ɗe ngiiɗaa boo ɗum laamiiɓe sappo ɓe puɗɗaayi laamu taw, ammaa ɗum hokkayɓe laamu ɓe laamoo awa go'o e mardi ndin ɗon.

13Ɓe fuu nyumo maɓɓe go'o, nden ɓe kokkay mardi ndin ɗon bawɗe maɓɓe e laamu maɓɓe.

14Ɓe konay Karoori ndin, ammaa Karoori ndin heɓa jaalorgal dow maɓɓe ngam kanko woni Joomiraawo joomiraaɓe, Laamiiɗo lamlamɓe. Wonduɓe e maako boo ɓe noddaaɓe, ɓe cuɓaaɓe, ɓe tokkuɓe Joomiraawo boɗɗum.”

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

15Ɗonmaa malaa'ikaajo on wi'iyam, “Ndiyam ɗam ɗon ɗam ngiiɗaa, to debbo on ɗon jooɗii. Kanjam woni lenyi, e yimɓe ɗuɗɓe daga leyɗe feere-feere e ɗemɗe feere-feere.

16Luwe ɗen ɗon boo sappo ɗe ngiiɗaa, kanje e mardi ndin ɗon ɗe nganyay debbo on ɗon ɗe teeta koo ɗume ko o woodi, ɗe ɓortamo, ɗe nyaama kusel ɓandu maako, ɗe nguliramo hiite.

17Ngam Allah waɗiiɓe ɓe kuwa ko o yiɗi ɓe ngarta ɓe nyumo go'o, ɓe kokka mardi ndin laamu maɓɓe, naa ɗum hebbinii ko Allah wi'i.

18“Debbo on ɗon mo ngiiɗaa, kanko woni gariiri mawndi ndin ɗon goodundi laamu dow laamiiɓe duuniyaaru. ”

Wahayu Yahaya 18

Halkuki Baabiila

1Gaɗa non mi yi'ii goɗɗo malaa'ikaajo e jippoyoo daga dow. E mo woodi laamu mawɗum teddungal maako yeynanii duuniyaaru fuu.

2Sey o noddi nder hononde cembinde, o wi'i, “Gariiri Baabiila halkaama! Gariiri mawndi yanii! Ndi wartii to ginni njooɗotoo, to ginni kawritata e koo ɗiye colli nefniiɗi karminiiɗi.

3Ngam kayri woni gariiri bonnundi lenyi duuniyaaru e waaduki njeenu e mayri. Njeenu ɗum ɓe ngaadi wartaniiɓe bo njaru gaylitayngu hoore. Laamiiɓe duuniyaaru ngaadii njeenu e mayri. Soodooɓe e cooritoo koo toye nder duuniyaaru keɓii risku ngam Baabiila e yiɗi waɗuki njeenu naa' seɗɗa.”

4Sey nanmi wonde hononde daga dow e nde wi'a, “Onon yimɓe am, mburtoyee daga nder mayri, ngam to' hakkeeji mayri hawta e moodon, ngam to' bone kalluɗum keɓayɗumndi heɓa'on.

5Ngam hakkeeji mayri towii haa kewtii dow; Allah boo yejjitaayi kalluɗum ɗum ndi waɗi.

6Ngaɗaneendi non no ndi waɗi fuu. Ko ndi waɗi, ngaɗaneendi non nde ɗiɗi. Cuutaneendi ko ɓuri sembe nde ɗiɗi nder tummude mayri ko ndi suutani woɓɓe.

7Kokkeendi bone pooɗaneendi wannaare, non no ndi mawniniri hoore mayri e nanki belɗum ɗum ndi nani. Ngam e ndi wi'a hoore mayri, ‘E mi jooɗii, mi laamiiɗo. Min, naa' mi debbo mo gorko muuɗum maayi, mi nattataa wannaare. ’

8Ngam non bone kalluɗum waranaymo nder nyalnde go'o, mayde e wannaare e weelo kallungo, nden ɗum wulamo e hiite, ngam Allah Joomiraawo gaɗanayɗomo kiita o gooduɗo laamu. ”

9Laamiiɓe duuniyaaru gaaduɓe njeenu e ko wooɗaa e maako ɓe mboyanaymo e ɓe ngulla to ɓe ngi'ii curka hiite nyaamayngemo.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

10Ɓe ndaroto daga ɓadaaki ngam e ɓe kula to' torra ka o yarata hawta e maɓɓe, e ɓe mbi'a, “Wayyoo! Wayyoo! An gariiri mawndi! An Baabiila gariiri mawndi! Nder awa go'o tan torra kalluka yanonoyiima.”

11Soodooɓe e cooritoo wonɓe koo toye nder duuniyaaru mboyanaymo ngam wannaare, ngam walaa coodoowo goɗɗum to maɓɓe kadin.

12Walaa coodayɗo jiinaari maɓɓe, e ajurfaari maɓɓe, e kaayɓe ɗe ceede, e lu'ulu'uuji maɓɓe, e kolte ɗelmuɗe laɓɗe ɗelkitotooɗe, e kolte ɗelmuɗe ɗe ceede bi'eteeɗe siliki, e kolte cuuɗiije, e kolte boɗeeje coloy, e koo iri ɗeye leɗɗe cehaaɗe, e koo ɗume gaɗiraaɗum e nyiiyɓe nyiiwa e leɗɗe ɗe ceede, e njamndi mboɗeeri, e ɗum jamɗe, e kaayɓe cehaaɗe ɗe ceede,

13e sinamon, e condi nyaɗɗe mbelndi, e urde welnde guleteende, e nebbam bi'eteeɗam mur, e urde welnde guleteende bi'eteende firankisen, e ndiyam inabojam, e nebbam, e condi alkamaari, e caabaari alkamaari, e na'i, e baali, e be'i, e keekeeji pucci, e maccuɓe, waato yonkiiji yimɓe.

14Soodooɓe e cooritoo mbi'ay, “Fuu boɗɗum ɗum ngaɗuɗaa ɓernde maaɗa e dow a dulliiɗum. Nden fuu risku maaɗa e mo"itinaaki maaɗa a dulliiɗum, a fuɗɗitataa keɓaaɗum!”

15Soodooɓe e cooritoo keɓuɓe jawdi nder mayri, ɓe ndaroto daga ɓadaaki, e ɓe kula ngam to' ɗum hawta e maɓɓe nder bone ɗum o yarata, e ɓe mboya sembee, bojji nawɗi.

16Ɓe mbi'ay, “Wayyoo! Wayyoo! An gariiri mawndi, ɓorninoondi kolte ɗelmuɗe laɓɗe ɗelkitotooɗe, e kolte cuuɗiije, e kolte boɗeeje coloy, mo"itiniriindi jiinaari, e kaayɓe ɗe ceede, e lu'ulu'uuji!

17Nder awa go'o tan jawdi ndin fuu halkii!” Sey fuu gooduɓe komiije ndiyam e nattooɓeɗe e pooɗayɓeɗe, e koo moye coodoowo e sooritoo dow maayo, ɓe ndarii daga ɓadaaki,

18ɓe mboyi nde ɓe ngi'i curka hiite nyaamayngemo, e ɓe mbi'a, “Ndiye gariiri hewti gariiri ndi'i mangu?”

19Ɓe cankitani ko'e maɓɓe mbulmbuldi ɓe ngaɗi ka bojji e ɓe ngulla e ɓe mbi'a, “Wayyoo! Wayyoo! An gariiri mawndi! Ɓe komiije ndiyam fuu ndiski daga jawdi mayri! Ammaa nder awa go'o koo ɗume halkii!”

20Nanee belɗum onon wonɓe nder wuro Allah ton dow, yimɓe Allah e lilaaɓe e annabo'en, ngam Allah waatanake'on ko o waɗani'on!

21Sey goɗɗo malaa'ikaajo gooduɗo laamu hocci kaayɓa manga o hubiinga nder maayo, e mo wi'a, “Non ɗum hubortoo Baabiila gariiri mawndi e sembe, ɗum ɓeydataa yi'ukindi.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

22Ɗum ɓeydataa nanki piyooɓe garaayaaji, e yimooɓe, e duudooɓe duudaali, e duudooɓe luwe nder mayri, nden ɗum boo fuɓɓitataa ɗum yi'a bayillo koo cehoowo nder mayri, ɗum fuɓɓitataa ɗum nana hoolo namarde nder mayri!

23Fitilaaru ɓeydataa yeynoo nder mayri. Ɗonmaa ɗum ɓeydataa ɗum nana hononde angoojo e ɓaŋaaɗo nder mayri. Ngam ndenno soodooɓe e cooritoo nder mayri kamɓe ngoni mawɓe duuniyaaru, sihiriiji mayri boo majjinii yimɓe duuniyaaru!

24Nden ɗum tawriindi ƴiiƴam annabo'en e ɗam yimɓe Allah e ɗam yimɓe baraaɓe fuu nder duuniyaaru.”

Wahayu Yahaya 19

Mawninki Allah Ton Dow

1Gaɗa ɗon mi nanii hoolo cembingo bo hononde yimɓe ɗuɗɓe cembinde ton dow e ɓe ngima e ɓe mbi'a, “Haaliluuya! Allah meeɗen jeyi kisndam e mangu e laamu,

2ngam kiita maako e woodi goonga e aadilaaku, o halkii kaaruwaajo on ɗon mawɗo bonnuɗo duuniyaaru e njeenu muuɗum. Allah waatanake maccuɓe muuɗum ɓe kaaruwaajo on wari.”

3Sey ɓe fuɓɓiti ɓe nangi gimol e ɓe mbi'a, “Haaliluuya! Curka hiite nyaamungemo waɗay ka ummaaki haa abadaa abadin.”

4Sey mawɓe ɓen ɗon **24** e ɗum ɗon tagaaɗum nayum gooduɗum yonki ndiccii mawnini Allah jooɗiiɗo dow jooɗorgal laamu. E ɓe mbi'a, “Aamin! Haaliluuya!”

Humto Teegal Karoori Ndin

5Nden wonde hononde daga jooɗorgal laamu ngal e wi'a, “Mantee Allah meeɗen, onon maccuɓe maako kulooɓemo mawɗo e pamaro. ”

6Nden mi nanii goɗɗum bo hoolo yimɓe ɗuɗɓe, bo hoolo ndiyamji doggooji, bo hoolo riggaango cembingo, e ɓe mbi'a, “Haaliluuya! Ngam Allah Joomiraawo meeɗen Joomu Bawɗe e laamoo!

7En welweltu nanen belɗum naa' seɗɗa, en mawninmo, ngam carel ngel Karoori te'ata warii. Nden ɓaŋaaɗo maako on siryake.

8Ɗum hokkii ɓaŋaaɗo on limcere ɗelmunde lamnde ɗelkitotoonde. Limcere nden kayre woni kuuɗe yimɓe Allah ɗe aadilaaku.”

9Sey malaa'ikaajo on wi'iyam, “Windu ɗu'um. Ɓe barkiɗinaaɓe kumpitaaɓe humto teegal Karoori ndin. ” Nden o wi'iyam, “Ka'a haala ɗum goonga, to Allah ɗum ƴiwoyi. ”

10Sey ndicciimi yeeso maako ngam mi mawninamo, ammaa o wi'iyam, “Taa' waɗu non! Min maa, mi maccuɗo Allah bo maaɗa, an e bandiraaɓe maaɗa jogiiɓe goonga boɗɗum ka Yeesu wangini. Mawnin Allah! Ngam goonga ka Yeesu wangini kanka waɗi yimɓe mbaawi waɗuki annabaaku. ”

Goɗɗo Dow Puccu Ndanewu

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

11Sey ngiimi dow e omtii, sey raa wongu puccu ndanewu gondo dow maggu, e wi'ee Gadoowo Ko Haani, Goodudo Goonga. E mo wada aadilaaku nder kiita e konu.

12Gite maako bo demngal hiite, hoore maako e woodi giifi duddi, nden inde e windii dow maako, walaa andudonde sey kanko tan.

13E mo ɓornii toggoore nde dum somniri ƴiiƴam, nden inde nde dum noddirtamo woni, “Wolde Allah.”

14Honooɓe ɓe dow e tokkimo dow pucci, e ɓe bornii kolte delmude laaɓude.

15Wokki kaafahi nyaaduki e wurtoyoo nder honduko maako, e maaki o fe"irta duuniyaaru, o laamortoɓe e sawru njamndi, o yaaɓay ɓikkoy inabooje nder ngayka monnere Allah Joomu Bawde.

16To toggoore maako e dangomaako wonde inde e windii wi'uki, “Laamiido lamlamɓe, Joomiraawo joomiraaɓe.”

17Nden mi yi'i godɗo malaa'ikaajo e darii dow naange, o noddi colli fuu piirooji e dow nder hononde cembinde, o wi'i, “Ngaree kawriton ngam humto Allah mango,

18nyaamon kusel laamiiɓe, e ngel sooji'en mawɓe, e ngel baawuɓe konu, e ngel ƴentooɓe pucci din, e ngel yimɓe fuu maccuɓe e naa' maccuɓe, mawdo e pamaro!”

19Sey ngiimi mardi arandeeri ndin don e laamiiɓe duuniyaaru e sooji'en maɓɓe kawritii to go'o ngam ɓe kona gondo dow puccu on e sooji'en maako.

20Sey dum nangi mardi ndin e annabiijo fewre on. Kanko woni gaduɗo kaydiniidum yeeso mayri majjini gadanaaɓe alaama mayri e mawninɓe ngunkiwa nandunga e mayri. E yonki dum hubini annabiijo fewre on e mardi ndin nder mbeela hiite kibiritu.

21Dum wariri sooji'en maɓɓe e kaafahi burtoytooki daga honduko on don joodiido dow puccu. Sey colli nyaami kusel maɓɓe keerol no di mbaawata nyaamuki.

Wahayu Yahaya 20

Duuɓi 1,000

1Nden mi yi'i malaa'ikaajo e jippoyoo daga dow e mo jogii maɓɓitirgel ngayka kalluka lugguka, nden e mo jogii wongol ɓoggol njamndi mangol cembingol.

2Sey o nangi mbooga ngan, waato mbooga ngan don nga daga ndenno bi'eteenga Ganyo koo Ceydan, o haɓɓiringa ɓoggol ngol haa duuɓi 1,000.

3Malaa'ikaajo on hubiinga nder ngayka kan, o maɓɓika o fedika ngam to' nga wurtoo nga ɓeyda majjinki lenyi naa duuɓi din don 1,000 keewii. Gada don doole nga yoofee ngam carel sedda.

4Nden mi yi'ii joodorle laamu, woɓɓe e njoodii dow maaje. Kamɓe ngoni kokkaaɓe laamu waduki kiita. Donmaa mi yi'ii yonkiiji ɓe dum ittani ko'e ngam ɓe nga'ajinii habaru Yeesu e Wolde Allah. Kamɓe ngoni ɓe mawninaayi ndin don mardi koo

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

ngunkiwa nandunga e mayri, ɓe njaɓaayi ɗum waɗanaɓe alaama mayri e tiiɗe maɓɓe koo e juuɗe maɓɓe. Ɓe puɗɗiti ɓe keɓii yonki, ɓe laamodii e Almasiihu haa duuɓi 1,000.

5Kanjum woni ummaaki mayɓe arandehi. (Horiiɓe mayɓe boo ɓe fuɗɗitaayi ɓe keɓi yonki sey nde duuɓi 1,000 ɗin ɗon keewi.)

6Ɓe barkiɗinaaɓe ɓe ceniiɓe yimɓe gooduɓe geɗal nder kin ɗon ummaaki arandehi. Mayde ɗiɗawre meemataaɓe, waato ɓe nattataa wuro hiite, ɓe ngartay kuwanooɓe Allah e Almasiihu, ɓe laamodoto e maako haa duuɓi 1,000.

Heɓuki Jaalorgal Dow Ceyɗan

7Gaɗa duuɓi 1,000 ɗin ɗon keewii, ɗum yoofay Ceyɗan daga to ɗum haɓɓimo.

8O wurtoyto o majjina leyŷi duuniyaaru fuu, o hawritaɓe ngam konu. Ɓum noddiray leyŷi ɗin Gog e Maagog. Ɓuuɗuki maɓɓe waɗii bo ɗuuɗuki njaareendi maayo.

9Ɓe cankitii koo toye nder duuniyaaru, ɓe pilii wigeere yimɓe Allah, waato gariiri ndi o yiɗi. Ammaa hiite rufoyi daga dow nge halkiɓe.

10Ceyɗan majjinɗoɓe boo hubinaa nder mbeela hiite kibiritu to mardi ndin e annabiijo fewre on ɗon woni. Ɓum waɗay ka hokkukiɓe bone jemma e nyalawma haa abadaa abadin.

Kiita Cakitiika

11Nden mi yi'ii wongal jooɗorgal laamu mangal danewal e jooɗiiɗo dow maagal. Sey dow e ley doggi majjiti daga yeeso maako ɗum ɓeydaayi yi'ukiɗum.

12Sey ngiimi mayɓe, mawɗo e pamaro, e ndarii yeeso jooɗorgal ngal, ɗum maɓɓiti goɗɗe defte. Ɓonmaa ɗum maɓɓiti wonde deftere, waato deftere yonki. Ɓum waɗani mayɓe kiita dow ko ɓe ngaɗi non no ɗum windiraa nder defte ɗen.

13Maayo wurtinoyi mayɓe wonɓe nder maggo. Mayde e Laahira fuu wurtinoyi mayɓe wonɓe nder maajum. Ɓum waɗani koo moye kiita dow ko waɗi.

14Sey ɗum hubini Mayde e Laahira nder mbeela hiite ngan. Ngan ɗon mbeela hiite kanga woni mayde ɗiɗawre.

15Fuu mo ɗum tawaayi inde muuɗum e windii nder deftere yonki, ɗum hubinimo nder mbeela hiite ngan.

Wahayu Yahaya 21

Dow Kesum e Leydi Keyri

1Nden mi yi'ii dow kesum e leydi keyri, ngam dow arandejum e leydi arandeeri majjitii, maayo maa walaa koo seɗɗa.

2Nden mi yi'ii Gariiri Ceniindi, waato Urucaliima keyri e ndi jippoyoo daga dow, daga to Allah, ndi siryaama bo ɓaŋaaɗo mo"itiniiɗo ngam gorko muuɗum.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

3Nden mi nanii wonde hononde cembinde daga joodorgal laamu ngal e nde wi'a, “Radɗum to Allah joodotoo e wondi e yimɓe! O joodododoto e maɓɓe, ɓe ngartay yimɓe maako. Allah e hoore muudum wonday e maɓɓe, o wartay Allah maɓɓe.

4O moytanayɓe fuu gondi maɓɓe, dum boo fuɗɗitataa dum wada mayde koo wannaare koo bojji koo torra ngam koo dume dum ndenno ɗaɓɓake.”

5Sey joodiido dow joodorgal laamu on wi'i, “Jooni e mi wada koo dume kesum! ” Donmaa o wi'iyam, “Windu dum don, ngam haala ka'a dum goonga ka tabbutuka. ”

6Nden o wi'iyam, “Dum heenyii! Min woni Alfa, min woni Omeega, waato Fuddoode e Timmoode. Fuu nando donka mi hokkaymo ndiyam caahu daga to ndiyam yonki ɓuliroyta.

7Fuu keɓudo jaalorgal heɓay fii du'um fuu daga to am, mi wartay Allah maako, kanko o warta ɓiddo am.

8Ammaa gooduɓe kulol e nyaamooɓe amaana, e kuwooɓe kuugal kallungal, e gadooɓe warhoore, e gadooɓe njeenu, e darnooɓe, e mawninooɓe gunkiiji, e fuu fewooɓe, ɓe fuu dum nattinayɓe mbeela hiite kibiritu, kanga woni mayde didawre.”

Urucaliima Keyri

9Sey go'oto nder malaa'ika'en njoweedido ɓen wari, ɓen don jogiiɓe tummude joweedidi keewude monnere Allah cakitiidum. O wi'iyam, “Woroy mi holloymaa ɓaŋaado, debbo Karoori ndin. ”

10Nder wahayu dum, malaa'ikaajo on hocciyam yaariyam dow wonde hocceere townde naa' sedda o holliyam Urucaliima gariiri ceniindi e jippoyoo daga dow, daga to Allah.

11Gariiri ndin e woodi teddungal Allah e ndi delkitoo bo kaayɗe delkitotoode de ceede, bo jasfa e ndi delkitoo bo daaroggal.

12E ndi woodi mahol towngol e ngol filiindi, goodungol dammude sappo e didi, nden e woodi malaa'ika'en sappo e dido paamanooɓe dammude den. To dammude den boo dum windii inde lenyi Israa'iila sappo e didi.

13Koo nduye wuttudu e woodi dammude tati, dammude tati daga fuuna, dammude tati daga hirna, dammude tati daga fombina, dammude tati daga woyla.

14Dum mahii mahol piliingol gariiri ndin dow kaayɗe sappo e didi, nden dow maaje dum windii inde lilaaɓe sappo e dido ɓe Karoori ndin.

15Malaa'ikaajo metandoyam boo e woodi sawru poondol ndu jiinaari ndu o foondirta gariiri ndin e dammude mayri e mahol piliingolndi.

16Gariiri ndin koo nduye wuttudu e fottidi, juutuki mayri e yaajuki mayri e fottidi; Sey malaa'ikaajo on foondiri gariiri ndin e sawru ndun o yi'i ndi wadii mil 1,500 . Juutuki mayri e yaajuki mayri fuu e fottidi.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

17Ɗonmaa o foondi mahol piliingol gariiri ndin, towuki maggol waɗii jaaɓanɗe 216. O foondiri no neɗɗo foondirta.

18Mahol ngol mahiraama e goɗɗe kaaƴe ɗe ceede, bi'eteeɗe jasfa. Gariiri ndin boo e jiinaari tan ndi mahiraa e ndi ɗelkitoo bo daaroggal.

19Ɗum mo"inirii kaaƴe gaɗaaɗe ley mahol ngol e koo iri ndeye hayre nde ceede. Arande jasfa, ɗiɗawre safaaya, tatawre agat, nayawre emeral,

20njowaɓre onis, joweego'oore kaneeliyan, joweeɗiɗawre kirisoolati, joweetatawre beeril, joweenayawre toofas, sappoore kirisoofuras, sappo e go'oore jaasin, sappo e ɗiɗawre ameetis.

21Nden dammuɗe sappo e ɗiɗi ɗen ɗon ɗum lu'ulu'uuji sappo e ɗiɗi, koo ngale dammugal waɗiraama e lu'u-lu'u go'o. Ɗonmaa ɗatal mangal gongal nder gariiri ndin e jiinaari tan ngal waɗiraa, e ngal ɗelkitoo bo daaroggal.

22Mi yi'aayi wuro ceniingo nder gariiri ndin, ngam Allah Joomiraawo Joomu Bawɗe kanko e Karoori ndin ngoni wuro ceniingo mayri.

23Gariiri ndin yiɗaayi jayngol naange koo ngol lewru, ngam teddungal Allah yeynantoondi, nden Karoori ndin woni fitilaaru mayri.

24Yimɓe duuniyaaru njahay nder jayngol gariiri ndin. Laamiiɓe duuniyaaru boo ngaddanay gariiri ndin jawdi maɓɓe.

25Dammuɗe mayri boo maɓɓataake nyalawma haa abadaa, nden ɗum waɗataa jemma nder mayri.

26Ɗum wadday koo ɗume ko woodi e risku yimɓe duuniyaaru nder gariiri ndin.

27Walaa goɗɗum ko senaaki nattayɗum gariiri ndin, koo boo gaɗoowo kuuɗe nefniiɗe, koo pewoowo. Sey ni ɓe ɗum windi inɗe mu"en nder deftere yonki nde Karoori ndin, kamɓe tan nattata gariiri ndin.

Wahayu Yahaya 22

1Nden malaa'ikaajo on holliyam caangol ndiyam yonki e ngol ɗelkitoo bo daaroggal e ngol iloya daga jooɗorgal laamu Allah e Karoori ndin,

2e ngol tokka caka ɗatal gariiri ndin. Koo nduye wuttudu caangol ngol e woodi lekki yonki dimoohi ɓikkoy sappo e ɗiɗi feere-feere, koo nduye lewru e ki rima nde go'o. Haako lekki kin e huutiniree ngam yamɗitinki leyƴi.

3Ɗum heɓataa goɗɗum ɗum Allah laani nder gariiri ndin, ammaa jooɗorgal laamu Allah e Karoori ndin jooɗoto nder mayri. Maccuɓe maako boo mawninaymo.

4Nden ɓe ngi'ay yeeso maako, kadimaa ɗum winday inde maako e tiiɗe maɓɓe.

5Ɗum fuɗɗitataa ɗum waɗa jemma, ɓe ngannidataa e jayngol fitilaaji koo jayngol naange, ngam Allah Joomiraawo wartay jayngol maɓɓe. Ɓe laamoto haa abadaa abadin.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Yeesu e Wara

6Sey malaa'ikaajo on wi'iyam, “Haala ka'a ɗum goonga tabbutuka. Allah Joomiraawo kokkuɗo annabo'en Ruuhu muuɗum o liloyi malaa'ikaajo maako holla maccuɓe maako ko waɗata naa' ko neeɓi. ”

7“Raɗɗum e mi waroya naa' ko neeɓi! O barkiɗinaaɗo gaɗoowo ko annabaaku deftere nde'e wi'i. ”

8Min Yahaya, min woni nanuɗo yi'i fii ɗu'um fuu. Carel ko nanmiɗum ngiimiɗum, sey ndicciimi yeeso malaa'ikaajo kolluɗoyamɗum ngam mi mawninamo.

9Ammaa o wi'iyam, “Taa' waɗu non! Min maa, mi maccuɗo Allah bo maaɗa, an e bandiraaɓe maaɗa, e annabo'en, e waɗooɓe ko deftere nde'e wi'i. Allah tan mawnintaa!”

10Nden o wi'iyam, “Taa' suuɗu haala annabaaku deftere nde'e. Ngam carel ɓadake ngel fuu fii ɗu'um waɗata.

11Fuu kuwoowo ko halli waɗa ka huwuki ko halli, gaɗoowo ko wooɗaa maa, waɗa ka waɗuki ko wooɗaa. Fuu gaɗoowo ko wooɗi boo, waɗa ka waɗuki ko wooɗi, fuu ceniiɗo waɗa ka jonde muuɗum seniinde.”

12“Raɗɗum e mi waroya naa' ko neeɓi! Mi wardanay koo moye e ko waatantee ngam ko waɗi.

13Min woni Alfa, min woni Omeega, min woni Arandeejo, min woni Cakitiiɗo, min woni Fuɗɗoode e Timmoode.”

14Ɓe barkiɗinaaɓe laɓɓinɓe kolte maɓɓe ngam ɓe keɓa nattuki gariiri ndin ɓe nyaama ɓikkoy lekki yonki.

15Ɓe ɗum haɗi nattuki gariiri ndin boo, kamɓe ngoni bonnuɓe ko'e maɓɓe, e darnooɓe, e gaɗooɓe njeenu, e gaɗooɓe warhoore, e mawninooɓe gunkiiji, e giɗɓe fewuki koo ndeye.

16“Min Yeesu, mi liloyii malaa'ikaajo am to mooɗon e habaru ɗu'um ngam kawte tokkuɓeyam. Min woni fuɗɗoode Dawda e lenyol maako, min woni Jaabiire, hoodere subaka goodunde jayngol. ”

17Ruuhu Allah e Ɓaŋaaɗo e ɓe mbi'a, “Woroy! ” Koo moye nanuɗo ɗu'um fuu wi'a, “Woroy! ” Fuu nanɗo ɗonka wara, fuu giɗɗo sey nyeɗa ndiyam yonki caahu.

Timmoode

18Min Yahaya, e mi waggina koo moye nanɗo annabaaku deftere nde'e. To goɗɗo ɓeydii goɗɗum dow maajum, Allah ɓeydanaymo bone kalluɗum bindaaɗum nder deftere nde'e.

19To boo goɗɗo ittii goɗɗum nder haala annabaaku gonɗum nder deftere nde'e, Allah ittay geɗal maako nder lekki yonki e Gariiri Ceniindi bindaaɗum nder deftere nde'e.

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

20On ɗon ceydindo fii ɗu'um fuu e wi'a, “Goonga e mi waroya naa' ko neeɓi. ” Aamin. Woroy Yeesu Joomiraawo!

21Yeesu Joomiraawo barkiɗina yimɓe Allah fuu. Aamin!

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Esclarecimento

Trata-se de iniciativa particular, com os seguintes objetivos: (i) colaborar para divulgação dos diversos textos bíblicos disponíveis, e, (ii) facilitar o acesso a esses textos, inclusive por meio de download.

Todo esforço em tornar a Palavra de Deus acessível a todos, em quaisquer localidades e falantes das mais diversas línguas, precisa ser um objetivo de todos os que são guiados pelo Espírito Santo. Ele inspirou o profeta Jeremias a dizer "não ensinará jamais cada um ao seu próximo, nem cada um ao seu irmão, dizendo: Conhece ao SENHOR, porque todos me conhecerão, desde o menor até ao maior deles, diz o SENHOR" (Jer. 31:34).

Jesus, também, falou assim: "e será pregado este evangelho do reino por todo o mundo, para testemunho a todas as nações" (Mat. 24:14).

Muitas organizações foram constituídas com o propósito de fazer a Bíblia disponível nas diversas línguas. Não é uma tarefa simples. Anos de trabalho, dedicação e entrega são necessários para esta tão extraordinária missão.

O texto deste trabalho está disponível na internet, em páginas eletrônicas de organizações que produzem ou divulgam bíblias, sem acréscimos de notas ou comentários. Assim, reconhecendo e respeitando os direitos que possuem sobre seus trabalhos, incumbe a todos os que amam a Palavra de Deus, o esforço em contribuir para amplificar sua divulgação.

Se possível, faça download do texto, para que sejamos, também, guardiões da Bíblia, e, com isso, preservando-a para as futuras gerações.

Divulga a Palavra de Deus, ela mostra o Caminho e permite a todos, que se conheça Sua vontade, em todos os lugares e épocas.

Marcel da Glória Pereira

2021, Vitória/ES - Brasil

Capa: Floresta em Região Tropical. Trata-se de imagem disponibilizada na internet, dentre as que não informam haver restrição ao uso.